Universidad de Deusto
Biblioteca

S. THOMÆ
ADDITIONES
AD TERTIAM
PARTEM

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Este libro es del Abbad y scholastrio

Es del batle don Joan Vicahle

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. THOMAE AQVINATIS

Additiones ad Tertiam eius Partem,

quam morte præuentus perficere nequiuit:
ex eiusdem scriptis potissimùm colle
ctæ in Theologorũ gratiam
& vtilitatem.

Nunc primùm in Hispaniis, nusquàm verò terrarum antehac seorsum, excusę typis: quibus accessêre aliarum Summæ. S. Thomæ Partium Concordantię, mutilorum complurium locorum restitutio, atq; à mendis sedula vindicatio.

ILLVSTRISSIMO AC CLARISSIMO
Sacræ Militiæ Diui Ioannis PRIORI. D. Didaco
à Toleto. D. de Lora, & Consuegra &c.
dedicata editio.

EL COLEGIO DE S. FRANCISCO JAVIER
PUENTE LA REINA DE NAVARRA

SALMANTICAE,

Excudebat Andreas à Portonariis.
M. D. LIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CLARISSIMO ET GENEROSISSIMO SACRAE
Militiæ Rhodiensis Diui Ioannis Priori, D. Didaco à Toleto, D. à Lora, & del Alcaçar de Consuegra &c.
Arnoldus Schurerius Brabantus. S. in eo qui est Vera Salus.

QVod mihi quidam vitio fortassis verterint, id ego laudi dandum existimo, ad homines ignotos scriptionem adornare: ac viros insigni virtute præditos, quiq; summum dignitatis gradum obtinent, affari non vereri. Si enim adulatio mihi proposita esset, blandirer meis qui mecũ sunt: si præmiũ spectarem, celebrarem eos qui opus haberẽt alienis laudibus, ipsi autẽ sibi propriam nullam peperissent: non autẽ hos, quorum amplitudo nostris haud eget encomiis: è quorum es numero PRIOR Clarissime. Verùm vt olim veteres Græci atq; Romani non modò Diis patriis atq; indigetibus, sed alienis etiam ac exteris pro se aut pro patria vota faciebant: ità ego quoq; interea dum Mecœnates bonos magnosq; viros litteris quæro, non ad eos scribo qui præsto sunt, quos cõuenire ipse corã possum: cæterũ ad eos qui dissiti sunt: in quibus eiuscemodi virtutes elucent, quales ego nostris tẽporibus, tum ad ornãda, tum ad tuenda nostra studia requiro. Quãobrem cùm illi in Dis colẽdis alienis rectè fecerint, nõ sum ego facturus cõtra officiũ, si ad eos quos nunquã sum intuitus, fama tantũ noui, nonnihil è nostra chalcographia, strenæ iam xenij ve loco destinauero. Porrò nihil est quod minùs putẽ ad hominem liberũ pertinere quã otio ac desidia tẽpus traducere, neq; vllũ habere vitæ argumentum præter annos. Quæ ratio me mouit vt vel ab ineunte ætate, id quod Liuius Drusus olim dixit, seu rias mihi nunquã indixerim, mecũq; ipse semper cogitauerim quo maximè possem modo claros viros demereri. Cuius voti facultas nondũ se hactenus Salmaticæ vberius ostẽdit, q; in hac prouincia vt ex optimis ingeniorũ monumẽtis, dum ad præla vocãtur in mille exẽplaria transfundenda, mẽdis repurgatis, illa ad germanæ ac natiuæ lectionis integritatẽ reformemus. Hæc enim facilè põt omnẽ ætatẽ singulari quodã beneficio deuincire: dum veterũ memoriã propãgat & posteritatis animos instituit. Hanc itaq; occasionẽ arripui: moliorq; animo, quantũ erit in me, studiosis magna præsidia cõparare. Atq; vtinã votis fortuna respondeat. Spero enim fore aliqñ vt à literatis hoibus nostris conatibus gratiã sim inturus. Neq; hoc desideriũ nostrũ debet cuiquã inuidiosum videri. Quandoquidẽ in medio posuit Deus oĩa campo. Certè nos minimè ijs inuidemus qui ante nos hanc operã præripuerunt: neq; odio habituri sumus, si qui post nos arripient. Nullus enim tum demũ ad metam niteretur, si sequẽti cedere, aut præcurrentẽ liceret odisse. Nos certè neq; studio neq; sedulitate huic muneri deerimus. Habemus namq; Chalcographũ, virum huic rei natum, Andream Portonariũ: qui perpetuo ac domesticè quasi pro huius militiæ nostræ statione excubat. Cuius ego laudes parciùs prosequor, quòd eas clariùs vel ipsa fama posẽs agnoscere quã ego scribendo deprædicare. Quod sanè nemo ibit inficias, typorum vtriusq; linguæ præstantia, operarũq; accurata diligentia, in Hispanijs secundũ sibi habet neminẽ. Nec tñ ità mea verba velim intelligi, quasi nulla labes toto Opere deprehendatur. Diuini enim propè hominis id præstare. Optimũq; illũ librũ semper existimaui, non in quo nihil erroris, sed perquã pauxillũ poscet offendi. Iam verò ad Authorẽ nrm diuertamur. Sũt Additiones hæ in Tertiã Sũmæ Theologicæ D. Tho. Partẽ literis proditæ, in illius absolutionẽ: nè postremus Doctoris. S. partus relinqueret informis. Hac de re Caietanus initio suorũ in tertiã Partem Cõmentariorũ in hanc sententiã verba facit: Diuiditur hic liber, inquit, in partes principes tres. E quibus prima de Christo Domino, ad quæstionẽ vsq; LX. protẽditur. Altera de sacramẽtis, inde inchoans, imperfecta relicta est ob immaturã Authoris mortẽ (at hoc libro perficit, ad. LXIX. vsq; quæstio. deducta.) Tertia demũ de immortali vita resurgentiũ omninò desideratur (hic autẽ absoluitur, à. LXIX. atq; LXXV. in libri finẽ.) Et hæc hactenus. Nullius autẽ Amplissime. D. magis arrisit, sub quo nouissima hæc castigatissimaq; prodiret editio, q; Celsitudinis tuæ patrocinio: eò quod nemo promptiùs ac locupletiùs possit nostrũ Iurisprudẽtiæ studium prouehere. Sed qualecunq; hoc mnemosynon mei futurũ sit, id à te peto, vt meum erga te syncerũ animũ, fidemq; & sedulum in omni fortuna obsequiũ, saltem testari videatur: quod ità acceptum iri à te, etiam atq; etiam postulo.

Vale. Salmanticæ, è Typographia Portonaria. Idibus Decembribus.

D. THOMAE AQVINATIS
Additiones ad Tertiam eius Partem,
quam morte præuentus perficere nequiuit:
ex eiusdem scriptis potissimùm collectæ in Studiosorum gratiam
& vtilitatem.

QVAESTIO. I.
De partibus pœnitentiæ in speciali:
Et primò de contritione.

DEinde considerandum est de singulis partibus pœnitentiæ. Et primò, de contritione. Secũdo, de cõfessione. Tertiò, de satisfactione. De contritone autem considerandæ sunt quinq;. Primò, quid sit. Secundo, de quo esse debeat. Tertiò, quanta esse debeat. Quartò, de durationc ipsius. Quinto, de effectu ipsius. Circa primum quæruntur tria. Primò, Vtrum conuenienter definiatur. Secundò, Vtrum contritio sit actus virtutis. Tertiò, Vtrum attritio possit fieri contritio.

ARTICVLVS. I.
Vtrum cõtritio sit dolor pro peccatis assumptus &c.

Tho. 4. Dist. 17. q. 2. art. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ contritio nõ sit dolor pro peccatis assumptus, cum proposito cõfitendi & satisfaciendi: vt quidam definiunt: quia sicut Augu. dicit in lib. de Ciuit. Dei, Dolor est de his quæ nobis nolentibus accidunt: sed peccata non sunt huiusmodi. ergo contritio non est dolor pro peccatis. ¶ Præterea, contritio nobis à Deo datur: sed quod datur non assumitur. ergo contritio non est dolor assumptus. ¶ Præterea satisfactio & confessio sunt necessaria ad hoc quòd pœna remittatur, quæ in contritione remissa non fuit: sed quandoq; tota pœna in contritione remittitur. ergo non est necessarium semper quòd contritus habeat propositum confitendi.

¶ Sed contrà est ipsa definitio.

¶ Respondeo, dicendum quòd initium omnis peccati est superbia, per quam homo sensui suo inhærens à mandatis diuinis recedit: & ideò oportet quòd illud quod destruit peccatum, hominem à proprio sensu discedere faciat. Ille autẽ qui in suo sensu perseuerat, rigidus & durus per similitudinem vocatur: vndẽ & frangi dicitur aliquis quando à suo sensu diuellitur: sed inter fractionem & comminutionem siue contritionem in rebus materialibus, vndẽ hæc nomina ad spiritualia transferuntur, hoc interest: vt dicitur in. 4. Meteororũ, quia frangi dicuntur aliqua quando in magnas partes diuiduntur: sed comminui vel conteri quando ad partes minimas reducitur hoc quod in se solidum erat: & quia ad dimissionem peccati requiritur, quòd affectum peccati homo dimittat, quem per quandam continuitatem & soliditatem in sensu suo habebat: ideò actus ille quo peccatum dimittitur, contritio dicitur per similitudinem. In qua quidẽ contritione plura possunt considerari. s. ipsa substantia actus, modus agendi, principium & effectus: & secundũ hoc de contritione inueniuntur definitiones traditæ. Quantùm enim ad ipsam substantiam actus datur prædicta definitio: & quia actus cõtritionis est actus virtutis, & est pars pœnitentiæ sacramenti: ideò manifestatur in prædicta definitione, inquantũ est actus virtutis in hoc quòd ponitur genus ipsius. s. dolor: & obiectum in hoc q̃ dicitur pro peccatis, & electio quę requiritur ad actum virtutis in hoc quòd dicit assumptus. Sed inquantũ est pars sacramenti per hoc q̃ tangitur ordo ad alias partes, cùm dicitur, cum proposito confitendi &c. Alia etiam definitio inuenitur, quæ definit contritionẽ secundum q̃ est actus virtutis tantùm: sed additur ad prædictam definitionem differẽtia contrahens ipsam ad spiritualẽ virtutem. s. pœnitẽtiam. Dicit enim, q̃ pœnitẽtia est dolor voluntarius pro peccato puniens quod dolet se commisisse. In hoc enim, q̃ additur punitio ad spiritualẽ virtutem cõtrahitur. Alia autẽ definitio inuenitur Isidori, quę talis est: Contritio & compunctio est humilitas mentis cum lachrymis, veniens de recordatione peccati & timore iudicij: & hic qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem tãgit rationem nominis in hoc quòd dicit, humilitas mentis: quia ſicut per ſuperbiam aliquis in ſuo ſenſu redditur rigidus, ita per hoc q̃ à ſuo ſenſu contritus recedit, humiliatur. Tangit etiam modum exteriorem in hoc quòd dicit, cum lachrymis: & principium contritionis in hoc quòd dicit, veniens de recordatione peccati &c. Alia ſumitur ex verbis Auguſtini, qui tangit effectus contritionis, quæ eſt, Contritio eſt dolor remittens peccatũ: alia ſumitur ex verbis Grego. quæ talis eſt, Contritio eſt humilitas ſpiritus annihilãs peccatum inter ſpem & timorem: & hoc tangit rationem nominis in hoc quòd dicit, quòd contritio eſt humilitas ſpiritus: & effectus eius in hoc quòd dicit, annihilãs peccatum: & originem in hoc quòd dicit, inter ſpem & timorem: nec ſolùm ponit cauſam principalem quæ eſt timor: ſed etiam cauſam quæ eſt ſpes, ſine qua timor deſperationem facere poſſet

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd quãuis peccata quando accidunt, voluntaria fuerunt: tamen quando eis conterimur voluntaria non ſunt: & ideò nobis nolẽtibus accidunt: non quidem ſecundum voluntatem, quam tunc habuimus cum ea volebamus: ſed ſecundum illam quam nunc habemus, qua vellemus quòd nunquàm fuiſſent.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd contritio eſt à Deo ſolo quantùm ad formam quæ informatur: ſed quantùm ad ſubſtantiam actus ex libero arbitrio, & à Deo qui operatur in omnibus operibus, & naturæ & voluntatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis poſſit tota pœna per contritionem dimitti: tamen adhuc neceſſaria eſt confeſsio, & ſatisfactio: tum quia homo non poteſt eſſe certus de ſua contritione, quòd fuerit ad totum tollendum ſufficiens: tunc etiam quia confeſsio & ſatisfactio ſunt in præcepto. Vnde tranſgreſſor conſtitueretur, non confiteretur, & non ſatisfaceret.

ARTICVLVS. II.

Vtrum contritio ſit actus virtutis.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd contritio non ſit actus virtutis. Paſsiones enim non ſunt actus virtutum: quia eis non laudamur, nec vituperamur: vt dicitur ſecũdo Ethico. ſed dolor eſt paſſio: cùm ergo contritio ſit dolor, videtur quòd non ſit actus virtutis.

¶ Præterea, ſicut contritio dicitur à terendo, ita & attritio: ſed attritio non eſt actus virtutis, vt ab omnibus dicitur. ergo neque contritio.

¶ Sed contrà, nihil eſt meritorium niſi actus virtutis: ſed contritio eſt actus quidam meritorius. ergo eſt actus virtutis.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd contritio ſecundum proprietatem nominis ſui non ſignificat actum virtutis, ſed potiùs quandam corporalem paſsionem: ſed hic non quæritur ſic de contritione: ſed de eo ad quod ſignificandum hoc nomen per ſimilitudinẽ adaptatur. Sicut enim inflammatio propriæ voluntatis ad malum faciendum importat quantùm eſt de ſe malum ex genere: ita illius voluntatis annihilatio & comminutio quædam de ſe importat bonum ex genere: quia hoc eſt deteſtari propriam voluntatem, qua peccatum eſt commiſſum: & ideò contritio quæ hoc ſignificat, importat aliquam rectitudinem voluntatis, & propter hoc eſt actus virtutis illius. ſ. cuius eſt peccatum præteritum deteſtari & deſtruere, ſcilicet, pœnitentiæ: vt patet ex his quæ in. 14. Diſtinctione dicta ſunt.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd in contritione eſt duplex dolor de peccato: vnus in parte ſenſitiua quæ paſsio eſt, & hic non eſt eſſentialiter contritio prout eſt actus virtutis: ſed magis effectus eius. Sicut enim pœnitentiæ virtus exteriorem pœnam ſuo corpori infligit ad recompenſandam offenſam, quæ in Deum commiſſa eſt officio membrorum: ita etiam & ipſi cõcupiſcibili pœnam infert d oloris peccati: qa etiam ipſa ad peccata cooperabatur. Sed tamen hic dolor poteſt pertinêre ad contritionem inquantùm eſt pars ſacramenti: quia ſacramenta non ſolùm in interioribus actibus, ſed etiam in exterioribus, & in rebus ſenſibilibus nata ſunt eſſe. Alius dolor eſt in voluntate, qui nihil aliud eſt quàm diſplicentia alicuius mali, ſecundum quòd affectus voluntatis nominatur per nomina paſsionum: vt in. 3. Diſtin. 26. dictum eſt: & ſic contritio eſt dolor per eſſentiam, & eſt actus virtutis pœnitentiæ.

¶ Ad ſecundum ergo dicendum, quòd attritio non dicit acceſſum ad perfectam contritionem: vnde in corporalibus dicuntur attrita, quæ aliquo modo diminuta ſunt: ſed non perfectè. Sed contritio dicitur quando omnes partes tritæ ſunt ſimul per diuiſionem ad minima: & ideo ſignificat attritio in ſpiritualibus quandam diſplicentiam de peccatis commiſſis: ſed non perfectam. Contritio autem perfectam.

ARTICVLVS. III.

Vtrum

Vtrum attritio poſsit fieri contritio.

Ad tertium ſic procedit. Videtur quòd attritio poſsit fieri cõtritio. Differt. n. attritio à cõtritione: ſicut formatum ab informi: ſed fides informis fit formata. ergo attritio poteſt fieri contritio. ¶ Præterea materia recipit perfectionem remota priuatione: ſed dolor ſe habet ad gratiam ſicut materia ad formam: quia gratia informat dolorẽ. ergo dolor qui priùs erat informis culpa exiſtente: quæ eſt priuatio gratiæ, remota culpa recipiet perfectionem informationis à gratia, & ſic idem quod priùs.

¶ Sed contrà eſt, quorum principia ſunt diuerſa omninò, eorum non poteſt fieri vnũ id quod eſt alterum: ſed attritionis principiũ eſt timor ſeruilis, contritionis autem timor initialis. ergo attritio non poteſt fieri contritio.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ ſuper hoc eſt duplex opinio. Quidam dicunt q̃ attritio fit contritio: ſicut fides informis fit formata. Sed hoc vt videtur, eſſe non põt: quia q̃is habitus fidei informis fiat formatus, tñ nunq̃ actus fidei informis fit actus fidei formatæ: quia actus ille informis tranſit & non manet veniente charitate: attritio autem & contritio non dicunt habitum, ſed actum tantùm: habitus autẽ virtutũ infuſarum, qui voluntatem reſpiciunt, non poſſunt eſſe in formes, cùm charitatem conſequantur: vt in tertio lib. dictum eſt. Vnde antequã gratia infundatur non eſt habitus à quo actus contritionis poſteà elicitur: & ſic nullo modo attritio poteſt fieri contritio: & hoc alia opinio dicit.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ non eſt ſimile de fide & contritione, vt dictum eſt.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, q̃ remota priuatione à materia quæ manet perfectione adueniente formatur materia illa: ſed dolor ille qui erat informis, non manet charitate aduenięte: & ideò formari non põt. Vel dicendũ, q̃ materia eſſentialiter non habet originẽ à forma: ſicut actus habet originẽ ab habitu quo formatur. Vnde nõ eſt incõueniẽs materiã informari aliqua forma de nouo, qua priùs non informabat: ſed hoc de actu eſt impoſsibile: ſicut ĩpoſsibile eſt q̃ aliqd idẽ numero oriatur à principio à quo priùs nõ oriebat: quia res ſemel tantùm in eſſe procedit.

QVAESTIO. II.

De obiecto contritionis.

Deinde cõſiderandũ eſt de obiecto contritionis. Circa quod quærũtur ſex. Primò, Vtrum debeat homo conteri de pœnis. Secũdò, Vtrum de peccato originali. Tertio, Vtrum de omni actuali cõmiſſo. Quartò, Vtrũ de peccato actuali cõmittendo. Quintò, Vtrum de peccato alieno. Sextò, Vtrum de ſingulis peccatis mortalibus.

ARTICVLVS. I.

Vtrum homo debeat conteri de pœnis & non ſolùm de culpa.

Thom. vbi ſuprà art. 2. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vr̃ q̃ hõ debeat cõteri de pœnis & nõ ſolũ de culpa. Aug. enim lib. de Pnĩa dicit, Nemo vitã æternã deſiderat, niſi eũ huius vitæ mortalis pœniteat: ſed mortalitas vitæ quędam pœna eſt. ergo debet pœnitẽs etiã de pœnis cõteri. ¶ Prętereà ſuprà habitũ eſt ex verbis Aug. q̃ pœnitẽs debet dolère ex hoc q̃ virtute ſe priuauit: ſed priuatio virtutis quædam pœna eſt. ergo contritio eſt dolor etiam de pœnis.

¶ Sed cõtrà, nullus tenet illud de quo dolet: ſed pœnitens ſecũdum ſuum nomen pœnã tenet. ergo non dolet de pœna: & ſic cõtritio quæ eſt dolor pœnitentialis, non eſt de pœna.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ contritio importat, vt dictum eſt, alicui⁹ duri & integri cõminutionẽ: hæc autẽ integritas & duritia inuenitur in malo culpæ: quia voluntas quæ eſt ipſius cauſa in eo qui malè agit in ſuis terminis ſtat, nec præcepto legis cedit: & ideò huius mali diſplicentia contritio per ſimilitudinem dicitur: hæc autem ſimilitudo non poteſt adaptari ad malum pœnæ: quia pœna ſimpliciter dicit diminutionem: & ideò de malis pœnæ poteſt eſſe dolor, ſed nõ contritio.

¶ Ad primum ergo dicendũ q̃ pœnitentia ſecundum Aug. debet eſſe de hac mortali vita, nõ ratione ipſius mortalitatis: niſi pnĩa largè dicat omnis dolor: ſed ratione peccatorum, ad quæ ex infirmitate huius vitæ deducimur.

¶ Ad ſecundum dicendũ, q̃ ille dolor quo quis dolet ex amiſsione virtutis per peccatũ non eſt eſſentialiter ipſa cõtritio: ſed eſt principiũ eius: ſicut aliquis mouetur ad appetendum aliquid propter bonum quod inde expectat: ita mouetur ad dolendum de aliquo propter malum, quod inde conſequutus eſt.

ARTICVLVS. II.

Vtrum contritio eſſe debeat de originali.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videt q̃ contritio eſſe debeat de

Universidad de Deusto
Biblioteca

originali. De peccato enim actuali conteri debemus non ratione actus inquantùm est ens quoddam, sed ratione deformitatis: quia actus secundum suam substantiâ bonum quoddam est, & à Deo: sed peccatum originale habet deformitatem: sicut & actuale. ergo de eo conteri debemus. ¶ Præterea per peccatum originale homo fuit à Deo auersus: quia pœna eius erat carentia diuinæ visionis: sed cuilibet debet displicere se fuisse à Deo auersum. ergo homo debet habere displicentiam peccati originalis: & sic debet de eo conteri.

¶ Sed contrà, medicina debet esse proportionata morbo: sed peccatum originale sine nostra voluntate contractum est. ergo non requiritur q̃ per actum volũtatis qui est contritio ab ipso purgemur.

¶ Respondeo dicendum, q̃ contritio est dolor, vt dictum est, respiciens & quodammodò comminuens voluntatis duritiem: & ideò solùm de illis peccatis potest esse quæ ex duritia nostræ voluntatis in nos prouenium: & quia peccatũ originale nostra voluntate non est inductum, sed ex vitiatæ naturæ origine contractum: ideò de ipso non potest esse cõtritio propriè loquendo, sed displicentia potest esse de eo vel dolor.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ contritio non est de peccato ratione substantiæ actus tantùm, quia ex hoc non habet rationem mali: neq; iterum ratione deformitatis tantùm: quia deformitas de se non dicit rationem culpæ: sed quandoq; importat pœnam: debet autem de peccato esse contritio, inquantùm importat vtranq; deformitatem ex actu voluntatis prouenientem: & hoc non est in peccato originali: & ideò de eo non est contritio.

¶ Et similiter dicendum ad secundum, quia auersio voluntatis est illa cui debetur contritio.

ARTICVLVS. III.

Vtrum de omni actuali peccato debeamus conteri.

Ad tertium sic procedit. Videtur q̃ non de oĩ actuali peccato commissõ à nobis debeamus conteri. Quia contraria contrariis curantur: sed quædam peccata per tristitiam committuntur: sicut accedia, & inuidia, ergo medicina eorum non debet esse tristitia, quæ est contritio, sed gaudium. ¶ Præterea contritio est actus voluntatis, qui non potest esse de eo quod cognitioni non subiacet: sed quædã peccata sunt quæ in cognitione non habemus: sicut oblita, ergo de eis non potest esse contritio. ¶ Præterea per voluntariam contritionem delentur illa quæ per voluntatẽ committuntur: sed ignorantia voluntarium tollit: vt patet per Philosophum tertio Ethico. ergo de his quæ per ignorantiã accidũt non debet esse contritio. ¶ Præterea de illo peccato nõn debet esse contritio, quod per contritionem non tollitur: sed quędam peccata non tolluntur per contritionem, sicut venialia quæ adhuc post contritionis gratiam manent. ergo non de omnibus peccatis præteritis debet esse contritio.

¶ Sed contrà, pœnitentia est medicina contra omnia peccata actualia: sed pœnitentia non est aliquorum quorum non sit contritio quæ est prima pars eius. ergo & de omnibus peccatis debet esse contritio. ¶ Præterea nullum peccatum dimittitur, nisi quis iustificetur: sed ad iustificationem requiritur contritio: vt priùs dictum est. ergo de quolibet peccato conteri oportet.

¶ Respondeo dicendum, quòd omnis actualis culpa ex hoc contingit quòd voluntas legi Dei non cedit, vel eam transgrediendo, vel omittendo, vel præter eam agendo: & quia durum est quod habet potentiam vt non facilè patiatur: & ideò in omni actuali peccato duritia quædam est: & propter hoc si debeat peccatum curari, oportet quòd per contritionem comminuentem remittatur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) contritio opponitur peccato ex parte illa qua ex electione voluntatis procedit non sequentis imperium diuinæ legis: non autem ex parte eius, quod est in peccato materiale, & hoc est illud super quod cadit electio. Cadit autem voluntatis electio non solùm super actus aliarum virium quibus volũtas ad suum finem vtitur: sed etiam super actum proprium ipsius: voluntas enim vult se velle aliquid: & sic electio voluntatis cadit super dolorem illum siue tristitiam, quæ inuenitur in peccato inuidiæ & huiusmodi: siue dolor ille sit in sensu siue in ipsa voluntate: & ideo illis peccatis contritionis dolor opponitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd obliuio de aliquo potest esse dupliciter: aut ita quòd totaliter à memoria exciderit, & tunc non potest aliquis inquirere illud: aut ita quòd partim à memoria exciderit, & partim maneat: sicut cùm recolo me aliquid audiuisse in generali, sed nescio quid in speciali: & tunc requiro in memoria ad recognoscendum, & secundum hoc etiam aliquod peccatum potest esse oblitum dupliciter: aut ita quod in generali in memoria maneat, sed non in speciali: & tunc debet cogitare homo ad inueniendum peccatum: quia de quolibet peccato mortali tenetur homo specialiter cõfiteri. Si autẽ inuenire nõ possit, iustã adhibita diligẽtia, sufficit de eo conteri secundum

secundum q̃ in notitia tenet, & debet homo non solùm de pctõ, sed de obliuione eius dolere, quæ ex negligẽtia contigit. Si autẽ pctm omninò ex memoria excidit: tunc ex impotentia faciendi excusatur à debito: & sufficit generalis contritio de omni eo in quo Deum offendit. Sed quando impotentia tollitur sicut cùm ad memoriam reuocatur peccatum: tunc tenetur homo specialiter conteri: sicut etiam est de paupere qui non potest soluere quod debet, excusatur, & tamen tenetur cum primò poterit.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ si ignorãtia omninò voluntatem tolleret malè agẽdi, excusaret, & non esset pctm: sed quandoq; non totaliter tollit voluntatẽ, & tunc à toto non excusat, sed à tãto: & ideò de peccato per ignorãtiam commisso debet homo conteri.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ post contritionẽ de mortali põt remanere veniale, sed nõ post cõtritionẽ de veniali: & ideò de venialibus etiã debet esse contritio eo modo quo & pœnitentia: sicut suprà dictum est.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrũ de peccatis futuris quis debeat conteri.

Ad quartum sic procedit. Videt q̃ etiã de peccatis futuris aliquis debeat conteri. Contritio enim est actus libe. arbi. sed libe. arbi. magis se extẽdit ad futura, quàm ad prẽterita: quia electio quę est actus libe. arbi. est de contingentibus futuris: vt dicitur. 3. Ethi. ergo contritio magis est de peccatis futuris, quàm de præteritis. ¶ Præterea peccatum aggrauatur ex contingẽti effectu. Vnde Hiero. dicit, q̃ pœna Arrij nõdum est terminata: quia adhuc est possibile aliquos per eius hæresim ruere: & similiter est de illo qui iudicatur homicida si lethaliter percussẽrit, etiam antequam percussus moriatur: sed in illo intermedio debet peccator conteri de peccato. ergo non solùm secundum q̃ habet quantitatẽ ex peccato actu, sed etiam secundum q̃ habet quantitatem ex futuro: & sic contritio respicit futurum.

¶ Sed contrà, contritio est pars pœnitentiæ: sed pœnitentia semper respicit præterita. ergo & contritio.

¶ Respõdeo dicendũ, q̃ in omnibus motoribus & mobilibus ordinatis ita est: q̃ motor inferior habet motũ propriũ & præter hoc sequitur in aliquo motũ superioris motoris: sicut patet in motu planetarum, qui præter motus proprios sequuntur motum primi orbis. In omnibus autem virtutibus moralibus motor est ipsa prudentia, quæ dicitur auriga virtutũ: & ideò quælibet virtus moralis cum motu proprio habet aliquid de motu prudẽtiæ: & ideò cùm pœnitentia sit quædã virtus moralis quæ est pars iustitiæ cum actu proprio consequitur prudentię motũ: proprius autẽ actus eius est in obiectũ propriũ, quod est pctm cõmissum: & ideò actus eius principalis. s. contritio secundũ suam spẽm respicit tm̃ pctm̃ prẽteritũ: sed ex cõsequenti respicit peccatũ futurũ secundũ q̃ habet aliquid de actu prudentiæ adiunctum: & tamen in illud futurũ secundũ rationẽ propriæ speciei non mouetur. Et propter hoc ille qui conteritur dolet de peccato prẽterito, & cauet futurum, sed non dicitur esse cõtritio de peccato futuro: sed magis cautio quæ est pars prudentiæ contritioni adiuncta.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ lib. ar. dicit esse de contingẽtibus futuris, secundũ q̃ est de actibus: sed non secundum q̃ est de obiectis actuum: qa homo põt cogitare ex lib. ar. de rebus prẽteritis & necessariis: sed tũ ipse actus secundũ q̃ sub li. ar. cadit contingẽs futurum est: & sic etiam actus contritionis contingens futurũ est, secundũ q̃ sub lib. ar. cadit: sed obiectum eius potest esse prẽteritum.

¶ Ad secundũ dicẽdũ, q̃ ille effectus cõsequẽs qui pctm̃ aggrauat, iã in actũ præcessit velut in causa: & ideò qñ cõmissum est totã suam quantitatẽ habuit, & ex effectu consequente non accessit ei aliquid quo ad culpæ rationem: quamuis accrescat quo ad pœnam accidentalem, secundũ q̃ plures habebit ratiões dolendi in inferno de pluribus malis ex suo peccato cõsequutis: & sic loquitur Hieron. Vnde non oportet quòd contritio sit nisi de peccatis præteritis.

ARTICVLVS. V.

Vtrũ homo debeat conteri de peccato alieno.

Ad quintum sic procedit. Videt q̃ hõ debeat cõteri de pctõ alieno. Nõ em̃ petit aliqs indulgentiã nisi de pctõ, de quo cõtritus est: sed de pctis alienis indulgentia petitur, in psalmo: Ab alienis parce seruo tuo. ergo debet homo cõteri de pctis alienis.

¶ Prẽterea, hõ ex charitate debet diligere pximũ sicut seipsum: sed ppter dilectionẽ sui, & de malis suis dolet, & bona desiderat. ergo cùm teneamur pximo desiderare bona gratiæ sicut & nobis: vr̃ q̃ debeam⁹ de culpis ei⁹ dolẽre, sicut & de nr̃is: sed cõtritio nihil est q̃ dolor d' pctis. ergo debet cõteri d' pctis aliẽis.

¶ Sed cõtrà. Cõtritio est actus pnæ virtutis: sed nullus pœnitet nisi de his quæ ipse fecit. ergo nullus conteritur de peccatis alienis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Respõdeo, dicendum q̃ illud idem conteritur quod prius durum & integrum fuit: vn de oportet q̃ contritio pro peccato sit in eodem, in quo peccati duritia præcessit: & sic de alienis peccatis non est contritio.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ ab alienis peccatis sibi parci propheta precat̃, inquantũ ex consortio peccatorum aliquis per cõsensum aliquam immunditiã contrahit: cùm scriptũ sit, Cum peruerso peruerteris.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ de peccatis aliorum dolêre debemus, nõ tñ oportet q̃ de eis conteramur: quia non omnis dolor de peccato præterito est contritio: vt ex dictis patet.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum de singulis mortalibus requiratur contritio.

Ad sextum sic procedit. Videtur q̃ non requiratur de singulis peccatis mortalibus cõtritio. Est enim motus contritionis in iustificatione in instãti: sed in instanti non põt homo recogitare singula peccata. ergo nõ oportet q̃ sit cõtritio de singulis. ¶ Prętereà cõtritio debet esse de pętis secũdũ q̃ auertunt à Deo: qa conuersio ad creaturam sine auersione à Deo cõtritionẽ non requirit: sed oĩa pęta mortalia in auersione conueniunt: ergo cõtra oĩa sufficit vna cõtritio. ¶ Prętereà plus conueniunt pęta mortalia actualia adinuicem, q̃ actuale & originale: sed baptism⁹ delet oĩa actualia & originale. ergo vna contritio gñalis delet oĩa pęta mortalia. ¶ Sed cõtrà, diuersorũ morborũ diuersę sunt medicinę: qa non sanat oculũ qd' sanat calcaneum: vt dicit Hiero. sed cõtritio est medicina singularis cõtra vnũ mortale. ergo nõ sufficit vna cõis de oĩbus. ¶ Prętereà cõtritio explicat̃ p confessionẽ: sed oportet singula pęta mortalia cõfiteri. ergo & de singulis conteri. ¶ Respõdeo dicẽdũ, q̃ cõtritio põt cõsiderari dupliciter. s. q̃tùm ad sui principiũ & quantùm ad terminũ. Et dico principiũ cõtritiõis cogitationẽ quã quis cogitat de pętõ & dolet: & si non dolore cõtritionis, saltẽ dolore attritionis. Terminus autẽ contritionis est q̃ñ dolor ille iam gr̃a informat̃, quantũ ergo ad principiũ contritionis oportet q̃ de singulis peccatis q̃ quis in memoria habet cõteratur: sed quantũ ad terminũ sufficit q̃ sit vna cõis de omnibus. Tunc enim ille motus agit in vi oĩm dispositionum precedentium.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd quamuis omnia mortalia conueniant in auersione: tamen differunt in causa & modo auersionis: & quantitate elongationis à Deo: & hoc est secundum diuersitatem conuersionis.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ baptismus agit in virtute meriti Christi, qui habuit infinitã virtutẽ ad delendũ oĩa pęta: & ꝓptereà vnius sufficit cõtra oĩa. Sed in cõtritione cũ merito Christi requirit̃ act⁹ noster: & ideò oportet q̃ singulis pętis rñdeat sigillatim cũ nõ habeat infinitã virtutẽ ad cõtritionẽ. Vel dicẽdũ, q̃ baptismus est spũalis generatio: sed pœnitentia ꝗtùm ad attritionẽ & alias sui partes est spũalis quędã sanatio per modũ cuiusdã alterationis. Patet autẽ in generatione corporali alicuius quę est cũ corruptione, q̃ vna generatione remouent̃ oĩa accidẽtia cõtraria rei generat̃, quę erãt accidẽtia rei corruptę: sed in alteratione remouetur tantũ vnum accidens accidẽti cõtrariũ, ad quod terminat̃ alteratio. Et simil'r vnus baptism⁹ simul delet oĩa pęta nouã vitam inducẽdo: sed pœnitẽtia non delet omnia pęta, nisi ad singula feratur. & ideò oportet de singulis conteri & confiteri.

QVAESTIO. III.

De quantitate contritionis.

Thom. vbi supra arti. 3. q. 1. & seq.

Deinde considerandum est de quantitate contritionis. Circa quod quærũtur tria. Primò, Vtrum contritio sit maior dolor qui esse posit in natura. Secundò, Vtrum posit esse nimis magnus dolor. Tertiò, Vtrum possit esse maior dolor de vno pętõ, quã de alio.

ARTICVLVS. I.

Vtrum contritio sit maior dolor qui esse posit in natura.

AD PRIMVM sic procedit. Videt̃ q̃ cõtritio nõ sit maior dolor qui esse posit ĩ natura. Dolor em̃ est sensus læsionis: sed aliquę lęsiones magis sentiunt̃ q̃ lęsio pęti: sicut lęsio vulneris. ergo nõ est maxim⁹ dolor cõtritio. ¶ Prętereà ex effectu sumimus iudiciũ de causa: sed effectus doloris sunt lachrymę: cũ ergo aliq̃n cõtritus nõ emittat lachrymas corporales de pętis, q̃s tñ emittit de morte amici, vel de percussiõe, vel aliquo hmõi: videtur q̃ cõtritio nõ sit dolor maximus. ¶ Prętereà ꝗto aliquid plus habet de admixtiõe cõtrarij, tãto est min⁹ intẽsum: sed cõtritionis dolor habet multũ de gaudio admixtum: quia contritus gaudet de liberatione

tione, de spe veniæ, & de multis huiusmodi. ergo dolor suus est minimus.

¶ Prętereà dolor cõtritiõis displiclẽtia est q̃dã: sed multa sunt quæ magis displicent contrito quã, peccata pręterita: nõ. n. vellet pœnã inferni sustinere potius quã peccare: nec iterũ sustinuisse oẽs pœnas tẽporales, aut etiã sustinere: aliàs pauci inuenirẽtur cõtriti: ergo dolor contritionis non est maximus.

¶ Sed cõtra secũdũ Aug. omnis dolor in amore fundatur: sed amor charitatis in quo fundatur dolor contritionis est maximus. ¶ Prætereà dolor est de malo: ergo de magis malo debet esse maior dolor, sed culpa est magis malum quã pœna: ergo dolor de culpa, qui est contritio excedit omnem alium dolorem.

¶ Respondeo dicendũ, quòd in cõtritione est duplex dolor: vnus est in ipsa volũtate: qui est essentialiter ipsa contritio: quę nihil aliud est quã displicentia prætériti peccati: & talis dolor in cõtritione excedit oms alios dolores: quia quãtum aliquid placet, tãtum contrariũ eius displicet: finis autẽ super omnia placet, cũ omnia propter ipsum desiderentur: & ideo peccatũ quod à fine vltimo auertit, super oĩa displicere debet. Alius dolor est in parte sensitiua qui causatur ex ipso dolore vel ex necessitate naturæ secundũ q̃ vires inferiores sequũtur motũ superiorũ: vel ex electione, secundũ quod homo pœnitens in seipso habens hunc dolorẽ, excitatur vt de peccatis doleat: & neutro modo oportet q̃ sit maximus dolor: quia vires inferiores mouentur vehemẽtius ab obiectis propriis: quã ex redundantia superiorũ viriũ. Et ideo quãto operatio superiorũ viriũ est propinquior obiectis inferiorũ: tanto magis sequũtur eorũ motũ: & ideo maior dolor est in sensitiua parte ex læsione sensibili quã sit ille qui in ipsa redundat ex ratione. Similiter maior qui redũdat de corporalibus deliberanti, quàm qui redundat ex rõne considerãte spiritualia. Vnde dolor in sensitiua parte ex displicentia rationis proueniens de peccato, nõ est maior dolor aliis doloribus, qui in ipsa sunt. Et similiter nec dolor qui est voluntariè assumptus: tunc quia nõ obedit affectus inferior superiori ad nutũ, vt tãta & talis passio sequatur in inferiori appetitu, qualem ordinat superior: tum etiam quia passiones à ratione sumuntur in actibus virtutũ secundum mensuram quam quandoq; dolor qui est sine virtute non seruat: sed excedit.

¶ Ad primũ ergo dicendũ: q̃ sicut dolor sensibilis est de sensu læsionis, ita dolor interior est de cognitione alicuius nocini: & ideo quãuis læsio peccati secundũ exteriorem sensum non percipiat̃: tamen percipitur esse maximũ secundum sensum interiorem rationis.

¶ Ad secũdũ dicẽdũ, quòd corporales immutationes immediatè consequuntur ad passiones sensitiuæ partis, & eis mediãtibus ad affectiones appetitiuę superioris: & inde est q̃ ex dolore sensibili vel etiã sensibili vicino citius defluunt lachrymæ corporales, quã de dolore spirituali contritionis.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ gaudiõ illud quod pœnitens de dolore habet, non minuit displicentiã: quia ei nõ contrariatur, sed auget: secũdũ q̃ omnis operatio augetur per propriam delectationem: vt dicitur in. 10. Ethi. sicut qui delectatur in addiscẽdo aliquã sciẽtiã melius addiscit: & similiter qui gaudet de displicẽtia, vehementius displicentiã habet: sed bene potest esse q̃ illud gaudiũ tẽperet dolorem ex ratione in partem sensitiuam resultantem.

¶ Ad quartũ dicẽdũ, q̃ quãtitas displicẽtię de aliqua re debet esse secundũ quãtitatem malitiæ ipsius. malitia autem in culpa mortali mẽsuratur ex eo in quẽ peccatur, inquantũ est ei indigna: & ex eo qui peccat inquantum est ei nociua: & quia homo debet magis Deũ quã seipsum diligere: ideo plus debet odire culpã inquantum est offensa Dei quã inquantum est nociua ei. Est autẽ nociua sibi principaliter inquantum separat ipsum à Deo, & ex hac parte ipsa separatio à Deo q̃ pœna quædam est, magis debet displicere quàm ipsa culpa, inquantum hoc nocumentũ inducit: quia quod ꝓpter alterũ oditur minus oditur: sed minus quàm culpa inquantum est offensa in Deũ. Inter omnes autẽ pœnas malitiæ attẽditur quidã ordo secundũ quantitatẽ nocumẽti, & ideo cum hoc sit maximũ nocumentum, quo maximũ bonum priuatur: erit inter pœnas maxima separatio à Deo. Est etiam alia quantitas malitiæ accidẽtalis quã oportet in displicentia attẽdere secundũ rationẽ præsentis & præteriti: quia quod præteritũ est, iã nõ est: vnde habet minus de ratiõe malitiæ & bonitatis. Et inde est q̃ plus refugit homo sustinere aliquid mali in præsenti vel futuro, quã horreat de præterito. Vnde nec aliqua passio animæ directæ respondet præterito sicut dolor respõdet præsenti malo, & timor futuro: & propter hoc duobus malis præteritis illud magis abhorret animus, cuius maior effectus in præsenti remanet, vl' in futurũ timetur, etiã si in præterito minus fuerit: & quia effectus præcedẽtis culpæ non ita percipitur quãdoq; sicut effectus præteritæ pœnæ: tum quia culpa perfectius sanatur quã quædã pœna: tum quia defectus corporalis magis est manifest⁹ quã spiritualis: ideo etiã homo bene dispos⁹ quãdoq; magis in se percipit horrorẽ præce-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dentis pœnæ: quãuis magis esset paratus pati eandem pœnã quã cõmittere eandem culpã. Et est considerãdum in cõparatione culpæ & pœnæ: q̃ quædã pœnæ habent inseparabiliter coniunctã Dei offensam, sicut separatio à Deo: quædã etiã addunt perpetuitatem, sicut pœna inferni: ergo pœna illa quæ offensam annexã habet eodem modo cauenda est, sicut etiam culpa: sed illa quę perpetuitatem addit est magis quã culpa simpliciter fugienda. Si tamen ab eis separetur ratio offensæ, & consideretur tantũ ratio pœnæ: minus habent de malitia quã culpa inquãtum est offensa Dei: & propter hoc minus debẽt displicere. Sciẽdũ est etiam q̃ quãuis talis debeat esse cõtriti dispositio, non tamen de eis tentandus est: quia affectus suos homo non de facili mensurare potest: & quandoq; illud quod minus displicet videtur magis displicere: quia est propinquius nocumẽto sensibili, quod magis est notum.

ARTICVLVS. II.

Vtrum possit esse nimis magnus contritionis dolor.

Ad secundũ sic proceditur. Videtur q̃ non possit esse nimis magn⁹ contritionis dolor. Nullus enim dolor potest esse immoderatior, quã ille qui propriũ subiectum destruit: sed dolor cõtritionis si est tãtus q̃ mortem vel corruptionẽ corporis inducit est laudabilis. Dicit enim Anselm. Vt sic impinguẽtur viscera animæ meę vt medullæ corporis mei exiccentur. Et Aug. dicit se esse dignum oculos cęcare plorãdo: ergo dolor contritionis non potest esse nimius. ¶ Præterea dolor contritionis ex amore charitatis procedit: sed amor charitatis nõ potest esse nimius: ergo nec dolor contritionis.

¶ Sed cõtrà est: Omnis virtus moralis corrũpitur per superabundantiã & defectum: sed contritio est actus virtutis moralis. s. pœnitentiæ cũ sit pars iustitiæ: ergo potest esse superfluus dolor de peccatis.

¶ Respondeo dicendũ: quòd cõtritio ex parte doloris qui est in ratione. s. displicẽtiæ quo peccatum displicet inquantũ est offensa Dei, non potest esse nimia: sicut nec amor charitatis, quo intenso talis displicẽtia intenditur, nõ potest esse nimius: sed quantũ ad dolorẽ sensibilem potest esse nimia: sicut etiam exterior corporis afflictio potest esse nimia. In his autem oĩbus debet accipi pro mẽsura conseruatio subiecti: & bene habitudinis sufficiẽtis ad ea quæ agenda incũbunt: & propter hoc dicitur Ro. 12. Rationabile sit, obsequiũ vestrum.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ Anselm. desiderabat ex pinguedine deuotionis medullas corporales exiccari, nõ quãtum ad humorẽ naturalem, sed ad desideria & concupiscentias corporales. Aug. autẽ quamuis dignum se cognosceret amissione exteriorũ oculorum propter peccatũ: quia quilibet peccator nõ solũ æterna, sed etiã tẽporali morte dignus est: nõ tamẽ volebat sibi oculos cæcare.

¶ Ad secundum dicendum: q̃ ratio illa procedit de dolore qui est in ratione: nõ autem procedit de dolore sensitiuæ partis.

ARTICVLVS. III.

Vtrum debeat esse maior dolor de vno peccato quàm de alio.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̃ nõ debeat esse maior dolor de vno peccato quã de alio. Hieron. n. collaudat Paulũ in hoc q̃ minima peccata sicut magna plangebat. ergo non est magis dolẽdum de vno quàm de alio. ¶ Præterea motus contritionis est subitus: sed nõ põt esse vnus motus intensior simul & remissior. ergo cõtritio nõ debet esse maior de vno quã de alio peccato. ¶ Præterea de peccato præcipuè est cõtritio secundũ q̃ à Deo auertit: sed in auersione omnia peccata mortalia conueniunt: quia omnia tollunt gratiam qua anima Deo coniungitur: ergo de omnibus peccatis mortalibus æqualis debet esse contritio.

¶ Sed contra Deu. 25. dicitur: Secũdũ mensurã peccati erit & plagarũ modus, sed in contritione peccati plagæ cõmensurantur: quia contritio habet propositũ satisfaciendi annexũ. ergo contritio magis debet esse de vno peccato quã de alio. ¶ Præterea de hoc debet homo conteri quod debuit vitari, sed homo debuit magis vitare vnũ peccatũ quã aliud: quia grauius est si necessitas alterũ faciẽdi incũberet. ergo & similiter debet de vno, scilicet grauiori magis quàm de alio dolere.

¶ Respondeo dicendũ: q̃ de cõtritione dupliciter possumus loqui. Vno modo secundũ q̃ sigillatim singulis peccatis respondet: & sic quantũ ad dolorem superioris affectus requiritur q̃ de maiori peccato quis doleat magis: quia rõ doloris est magis in vno quã in alio, scilicet offensa Dei: ex magis enim inordinato actu Deus magis offenditur: similiter etiã cũ maiori culpæ maior pœna debeatur, etiã dolor sensitiuæ partis secũdũ q̃ pro peccato ex electione assumitur: quia pœna peccati debet esse maior de maiori peccato: secundũ autẽ q̃ ex impressione superioris appetitus nascitur inferior, attenditur quantitas doloris secũdũ dispositionẽ partis inferioris ad recipiẽdam impressionẽ à superiori: & nõ secundum quantitatẽ peccati. Alio modo potest accipi cõtritio secundũ q̃ est simul de omnibus, sicut in actu iustificationis: & hæc quidẽ cõtritio vel ex singulorũ contritione procedit, & sic quãuis sit actus vnus, tamẽ distinctio peccatorum virtute manet in ipso: vel ad minus habet propositum de singulis cogitãdi annexum, & sic etiam habitualiter est magis de vno quàm de alio.

¶ Ad primũ ergo dicendũ: q̃ Paulus nõ laudat de hoc q̃ de oĩbus peccatis doleret æqualiter, sed quia de paruis peccatis tãtũ dolebat ac si essent magna per cõpositionẽ ad alios q̃ de peccatis dolẽt, sed ipse multo amplius de maioribus doluisset.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ de illo cõtritionis motu subitaneo: quãuis nõ actualiter distinctio intensionis respondens diuersis peccatis inueniri posset: tamen inuenitur ibi eo modo sicut dictũ est: & etiã alio modo secundũ q̃ singula peccata ordinem habent ad illud, de quo in illa cõtritione generali contrito dolendũ occurrit. s. offensa Dei. Qui. n. aliquod totũ diligit potentia, potiùs diligit partes etiã eius quãuis nõ actu: & hoc modo secundũ q̃ habẽt ordinẽ ad totũ, quasdã plus quasdã minus: sicut qui aliquã cõmunitatem diligit virtute: singulos diligit plus & minus secundũ eorũ ordinem in bono cõmuni. Et similiter qui dolet de hoc q̃ Deũ offendit de diuersis implicitè, dolet diuersimodè: secundum quod plus vel minùs per ea Deum offendit.

¶ Ad tertiũ dicẽdũ, q̃ quãuis quodlibet peccatum mortale à Deo auertat & gratiam tollat, tamen quoddã plus elõgat quã aliud: inquantum habet maiorem dissonantiam ex sua inordinatione ad ordinem diuiuæ bonitatis quã aliud.

tã vitã durat pudor de peccato: quia (sicut dicit Ambr.) nõ habet q̃ erubescat cui peccatũ dimissum est. ergo videtur q̃ nec cõtritio quæ est dolor de pctõ. ¶ Præterea Io. 4. dicit: quod perfecta charitas foras mittit timorem: quia timor pœnã habet, sed dolor etiã pœnã habet. ergo in statu perfectæ charitatis nõ potest dolor contritionis manere. ¶ Præterea de præterito non ppotest esse dolor qui proprie est de malo prẽsenti, nisi forte ũ dum q̃ aliquid de peccato præterito in prẽsenti maneret: sed quãdoq; peruenitur ad aliquẽ statum in hac vita in quo nihil de peccato præterito manet: neq; dispositio, neq; culpa, neq; reat⁹ aliquis. ergo nõ oportet vlteriùs de illo peccato dolere. ¶ Præterea Ro. 8. dicitur: quòd diligentibus Deũ omnia cooperãtur in bonũ etiã peccata: vt dicit glo. ergo nõ oportet post remissionẽ peccati q̃ de ipso doleat. ¶ Præterea contritio est pars pœnitentiæ cõtra satisfactionem diuisa, sed nõ oportet semper satisfacere. ergo nec conteri de peccato semper.

¶ Sed cõtrà Aug. in li. de pœnitẽtia dicit. Quòd vbi dolor finitur deficit pœnitentia, vbi deficit pœnitẽtia nihil relinquitur de venia. ergo videt cũ oporteat veniã cõcessam nõ perdere, q̃ oportet semp de peccato dolere. ¶ Præterea. Eccl. 5. dicitur de propitiatu peccatorum. Noli esse sine metu. ergo homo semper debet dolere ad peccatorum propitiationem habendam.

¶ Respondeo dicendum, q̃ in cõtritione est duplex dolor. Vnus rationis, qui est detestatio peccati à se cõmissi. alius sensitiuę partis qui ex isto cõsequitur, & quãtum ad vtrũq; cõtritionis tẽpus est totius vitę prẽsentis status. Quãdiu. n. est aliquis in statu viæ detestatur incõmoda, quib⁹ à peruentione ad terminũ viæ retardatur, vel impeditur. vnde cũ propter peccatũ præteritũ viæ nostræ cursus in Deũ retardetur: quia tẽp⁹ illud quod erat deputatũ ad currẽdum recuperari nõ potest, oportet q̃ in vitæ huius tẽpore status cõtritionis maneat quantum ad peccati detestationem. Similiter etiam quãtum ad sensibilem dolorem, qui vt pœna à voluntate assumitur: quia enim homo pœnã ęternã peccãdo meruit, & cõtra ęternũ Deũ peccauit, debet pœna ęterna in tẽporalem mutata, saltẽ dolor hominis in æterno, id est in statu huius vitæ manere. Et propter hoc dicit Hug. de sancto Victore: quòd Deus absoluẽs hominẽ à culpã & pœna æterna, ligat eum vinculo perpetuæ detestationis peccati.

¶ Ad primum ergo dicendum: quòd erubescentia respicit peccatũ solùm inquantũ habet turpitudinem: & ideo post quàm peccatũ quantum ad culpã remissum est, nõ manet pudori locus: manet autem dolori, qui nõ solùm de culpa est inquantum habet turpitudinem, sed etiam inquantum habet nocumentum annexum.

¶ Ad secun-

QVAESTIO. IIII.

De tempore contritionis.

Deinde considerandũ est de tẽpore cõtritionis. Circa quod tria quæruntur. *Primò, vtrũ tota vita hæc sit cõtritionis tẽpus. Secundò, vtrum expediat cõtinuè de peccato dolere. Tertio, vtrũ post hanc vitam animæ de peccatis conterantur.*

ARTICVLVS. I.

Vtrum tota hæc vita sit cõtritionis tẽpus.

Thom. 4. di. 17. q. 2. ar. 4. q. 1. & sequẽtibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videt q̃ nõ tota hæc vita sit cõtritiõis tẽpus. Sicut enim de peccato cõmisso debet esse dolor, ita & pudor: sed nõ per to

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad secundū dicendū, quòd timor seruilis quē charitas foras mittit oppositionē habet ad charitatem ratiōe seruitutis: quia pœnam respicit, sed dolor contritionis ex charitate causatur: vt dictū est: & ideo non est simile.

¶Ad tertium dicendū, q̄ quāuis per pœnitentiā peccator redeat ad gratiā pristinā & immunitatem pœnæ, nunquā tamen redit ad pristinā dignitatem innocētiæ: & ideo semper ex præterito peccato aliquid in ipso manet.

¶Ad quārtū dicendū, q̄ sicut non debet homo facere mala vt veniant bona: ita non debet gaudere, quia ex eis occasionaliter proueniunt bona diuinitùs à gratia vel prudentia agente: quia illorū bonorū pētā causa nō fuerunt, sed magis impedimēta: sed diuina prouidētia ea causauit, & de ea debet hō gaudere: de p̄teritis aūt dolere.

¶Ad quintum dicendū, q̄ satisfactio attenditur secundū pœnā taxatā, quæ pro peccatis iniungi debet: & ideo potest terminari vt non oporteat vlteriùs satisfacere. Hæc autem pœna præcipuè proportiatur culpę ex parte cōuersionis, ex qua finitatē habet: sed dolor contritionis respondet culpæ ex parte auersionis, ex qua habet infinitatem, vnde & contritio semper debet manere: nec est incōueniēs si remoto posteriori manet prius.

ARTICVLVS. II.

Vtrū expediat continuè de peccato dolere.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̄ non expediat cōtinuè de peccato dolere. Expedit enim quādoq; gaudere: vt patet Phil. 3. super illud, Gaudete in dño semper: dicit glo. Quia necessārium est gaudere: sed non est possibile gaudere simul & dolere. ergo non expedit continuè de peccato dolere.

¶Præterea illud quod est de se malū & fugiēdū, non est assumendū nisi quatenus est necessāriū vt medicina ad aliquid: sicut patet de vstione & sectiōe vulneris, sed tristitia de se mala est. Vnde dicit Eccl. 3. Tristitiā lōge expelle à te. & subdit causa: Multos occidit tristitia, & non est vtilitas in illa. Hoc etiā philosoph⁹ dicit in. 7. Eth. & 10. ergo non debet amplius dolere de peccato, nisi quatenus sufficit ad peccatū delendū: sed statim post primā contritionis tristitiā peccatū deletū est: ergo nō expedit vlterius dolere.

¶Præterea, Bernardus dicit. Dolor bonus est si cōtinuus nō sit. mel. n. absinthio est admiscendum: ergo videtur q̄ non expedit continuè dolere.

¶Sed cōtrà est quod Aug. dicit. Semper doleat pœnitēs, & de dolore gaudeat.

¶Præterea actus in quibus cōsistit beatitudo, expedit semper cōtinuare quantū possibile est: sed huiusmodi est dolor de peccato: quod patet Matth. 5. Beati qui lugent: ergo expedit dolorem continuare quantum possibile est.

¶Respondeo dicendū, quòd hęc est conditio in actibus virtutū inuenta, q̄ nō potest in eis accipi superfluū & diminutū: vt in. 2. Ethi. probatur: vnde cū contritio quantum ad id q̄ est displicentia quędā in appetitu rationis, sit actus pœnitētiæ virtutis, nunquā potest ibi esse superfluū: sicut nec quantum ad intensionē, ita nec quātū ad durationem: nisi secūdū quod actus vnius virtutis impedit actū alterius magis necessariū pro tempore illo. Vnde quantūcunq; homo cōtinuè in actibus displicentiæ esse possit magis, melius est dūmodò actibus aliarū virtutū vacet suo tēpore secundū q̄ oportet: sed passiones possunt habere superfluū & diminutū, & quātū ad intensionem, & quantū ad durationē: & ideo sicut passio doloris quā voluntas assumit, debet esse moderatè intensa: ita debet moderatè durare: nè si nimis duret, homo in desperationem & pusillanimitatem & huiusmodi labatur.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd gaudium sæculi impeditur per dolorem cōtritionis, non autem gaudium quod de Deo est: quia habet ipsum dolorem pro materia.

¶Ad secundum dicendum: quòd illud Eccl. de tristitia sæculi loquitur: & philosoph⁹ loquitur de tristitia quæ est passio, qua moderatè vtendū est secundū q̄ expedit ad finē ad quē assumitur.

¶Ad tertium dicendum, quòd Bernard. loquitur de dolore qui est passio.

ARTICVLVS. III.

Vtrum etiam post hanc vitam animæ de peccatis conterantur.

Ad tertium sic p̄ceditur. Videtur quòd etiam post hanc vitā animæ de peccatis conterantur. Amor enim charitatis displicentiam de peccato causat: sed post hāc vitam manet in aliquibus charitas & quātum ad actum & quantū ad habitum: quia charitas nunquā excidit: vt dicitur primæ Corin. 13. ergo manet displicētia de peccato cōmisso quæ essentialiter est contritio.

¶Præterea magis est dolendū de culpa quā de pœna, sed animæ in purgatorio dolent de pœna sensibili & de dilatione gloriæ. ergo multo magis dolēt de culpa ab eis cōmissa.

¶Præterea pœna purgatorij est satisfactoria de peccato, sed satisfactio habet efficaciā ex vi contritionis. ergo contritio manet post hanc vitam.

¶Sed contrà. Contritio est pars pœnitētiæ sacramenti: sed sacramenta nō manēt post hanc vitā. ergo nec contritio.

¶Præterea contritio pōt esse tanta q̄ delet & culpam & pœnā: si ergo animæ in purgatorio conteri possent, posset vi contritionis eorum reatus pœnæ eis dimitti: & ideo à pœna sensibili liberari: quod est falsum.

¶Respondeo dicendū, quòd in contritione tria considerāda sunt. Primū est cōtritionis genus quod

quod est dolor. Secūdum est cōtritionis forma, quæ est actus virtutis gratia informatus. Tertiū est contritionis efficacia, quæ est actus meritorius & sacramentalis & quodāmodò satisfactorius. Animæ igitur post hāc vitam quæ in patria sunt contritionem habere non possunt: quia carent dolore propter gaudij plenitudinē. Illæ verò quæ sunt in inferno carent contritione: quia & si dolorem habeāt, deficit tamen eis gratia dolorem informās. Sed illi qui in purgatorio sunt habēt dolorem de peccatis gratia informatum, sed non meritorium: quia nō sunt in statu merendi. In hac autem vita omnia tria prædicta inueniri possunt.

¶Ad primum ergo dicendū, quòd charitas non causat istum dolorē nisi in illis qui doloris capaces sunt: sed plenitudo gaudij omnem capacitatem doloris excludit: & ideo quāuis charitatem habeant: tamen contritione carent.

¶Ad secundū dicendū, quòd animæ in purgatorio dolent de peccatis, sed ille dolor nō est cōtritio: quia deest eis contritionis efficacia.

¶Ad tertium dicendū, quòd pœna illa quā animæ in purgatorio sustinent, nō potest propriè dici satisfactio: quia satisfactio opus meritorium requirit: sed largo modo dicitur satisfactio pœnæ debitæ solutio.

QVAESTIO. V.

De effectu contritionis.

Deinde considerandū est de effectu contritionis. Circa quod tria quæruntur. Primò, Vtrum peccati remissio sit cōtritionis effectus. Secundo, Vtrū contritio possit totaliter tollere reatum pœnæ. Tertio, Vtrū parua contritio sufficiat ad deletionem magnorum peccatorum.

ARTICVLVS. I.

Vtrū remissio peccati sit cōtritionis effectus.

Thomas vbi suprà. art. 5. q. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̄ peccati remissio nō sit contritionis effectus. Solus. n. Deus peccata remittit, sed cōtritionis nos sumus aliqualiter causa: quia actus noster est. ergo cōtritio no est causa remissionis culpæ.

¶Præterea cōtritio est actus virtutis, sed virtus sequitur peccati remissionē: quia virtus & culpa non sunt simul in anima. ergo cōtritio nō est causa remissionis culpę.

¶Præterea nihil impediat à perceptione Eucharistię nisi culpa: sed cōtritus ante cōfessionē nō debet accedere ad eucharistiā. ergo nōdum est cōsecutus remissionem culpæ.

¶Sed contrà est quod dicitur in glo. super illud psalm: Sacrificiū Deo spūs contribulatus. &c. cōtritio cordis est sacrificiū, in quo peccata soluūt.

¶Præterea virtus & vitiū eisdē causis corrūpuntur & generantur: vt dicitur in. 2. Ethi. sed per inordinatū amorē cordis peccatū cōmittitur. ergo per dolorem ex amore charitatis ordinato tātū peccatū soluitur: & sic peccatū contritio delet.

¶Respondeo dicendū, q̄ contritio potest dupliciter cōsiderari: vel inquantū est pars sacramenti, vel inquātū est actus virtutis: & vtroq; modo est causa remissionis peccati, sed diuersimodè: quia inquātum est pars sacramēti primò operatur ad remissionē peccati instrumentaliter: sicut & de aliis sacramētis in prima di. patuit. Inquantum autē est actus virtutis sic est quasi causa materialis remissiōis peccati, eo quòd dispositio est quasi necessitas ad iustificationē: dispositio autem reducitur ad causam materialem si accipiat dispositio quæ disponit materiā ad recipiendū: secùs autem est de dispositione agentis ad agendū, quia illa reducitur ad genus causæ efficiētis.

¶Ad primū ergo dicendū, q̄ solus Deus est causa sufficiens principalis remissionis peccati: sed causa dispositiua potest etiā esse ex nobis, & similiter etiā causa sacramētalis, quia formæ sacramētorū verba sunt à nobis plata: q̄ habēt virtutē instrumētalē gr̄am inducēdi q̄ petā remittūtur.

¶Ad secūdū dicēdū, q̄ peccati remissio vno modo præcedit virtutē & gr̄æ infusionē, & alio modo sequit: & secūdū hoc q̄ sequit actus à virtute elicitus pōt esse causa aliqua remissionis pēt̄.

¶Ad tertium dicendū, q̄ dispēsatio Eucharistiæ pertinet ad ministros ecclesiæ: & ideo ante remissionem peccati per ministros ecclesiæ nō debet aliquis ad Eucharistiā accedere: quāuis sit sibi culpa quo ad Deum remissa.

ARTICVLVS. II.

Vtrū cōtritio possit totaliter tollere reatū pœnæ.

Ad secundum sic p̄cedit. Videtur q̄ cōtritio nō possit totaliter tollere reatū pœnę: quia satisfactio & cōfessio ordinātur ad liberationē à reatu pœnę: sed null⁹ ita perfectè cōteritur quin oporteat eū cōfiteri & satisfacere. ergo cōtritio nullo mō est tāta q̄ totaliter deleat reatū totū.

¶Præterea in pœnitētia oportet esse quędā recompēsatio pœnæ ad culpā: sed aliqua culpa per mēbra corporis exercet. ergo cū oporteat ad debitā pœnę recōpensationē: vt per quæ peccat quis, per hoc & torqueat: videt q̄ nunq̄ possit pœna talis peccati per cōtritionē absolui.

¶Præterea dolor contritionis est finitus: sed pro aliquo peccato. f. mortali debetur

pœna

Universidad de Deusto
Biblioteca

pœna infinita.ergo nullo modo potest esse tanta contritio quòd totam pœnam deleat.

¶Sed contrà est:quòd Deus plus affectum cordis acceptat quã etiã exteriorem actum: sed per exteriores actus absoluitur homo à pœna & culpa.ergo & similiter per cordis affectum, qui est contritio. ¶Prætereà exemplum huiusmodi de latrone habetur, cui dictum est: Hodie mecum eris in paradiso,propter vnicũ pœnitentiæ actũ. Vtrũ autem totus reatus per contritionem semper tollatur,suprà dist.14.quæsitum est:vbi hoc ipsum de pœnitentia quærebatur.

¶Respõdeo dicendũ,quòd intensio cõtritionis põt attendi dupliciter. Vno modo ex parte charitatis,quæ displicentiã causat: & sicut cõtingit tantum intendi charitatẽ in actu,q̃ cõtritio inde sequẽs merebitur nõ solùm culpæ amotionem, sed etiã absolutionẽ ab omni pœna. Alio modò ex parte doloris sensibilis quẽ voluntas ex contritione excitat: & quia illa etiam pœna quærdã est,tantum potest intendi quòd sufficiet ad delectionem culpæ & pœnæ.

¶Ad primum ergo dicẽdum,q̃ aliquis non põt esse certus q̃ contritio sua sit sufficiens ad delectionem pœnę & culpæ:& ideo tenetur confiteri & satisfacere:maximè cũ contritio vera non fuerit nisi propositũ cõfitendi habuisset annexũ: q̃ debet ad effectũ reduci etiã propter præceptum quod est de confessione datum.

¶Ad secũdũ dicẽdum,q̃ sicut gaudium interius redundat etiã ad exteriores corporis partes: ita etiã dolor interior,ad exteriora mẽbra deriuat. Vnde dicit Prouer.18. Spũs tristis exiccat ossã.

¶Ad tertiũ dicẽdum,q̃ dolor contritionis quãuis sit finitus quãtum ad intensionem: sicut etiã pœna peccato mortali debita finita est,habet tamen infinitã virtutẽ ex charitate qua informat: & secundũ hoc potest valere ad delectionem culpæ & pœnæ.

ARTICVLVS. III.

Vtrum parua contritio sit sufficiens ad delectionem magnorum peccatorũ.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̃ cõtritio parua non sufficiat ad delectionem magnorũ peccatorum: quia contritio est medicina peccati,sed corporalis medicina quæ sanat corporalem morbum minorem, non sufficit ad sanandũ maiorem.ergo minima contritio non sufficit ad delendũ maxima peccata.

¶Prætereà suprà dictũ est,q̃ oportet de maioribus peccatis magis conteri,sed cõtritio nõ delet peccatum nisi sit secundũ q̃ oportet.ergo minima contritio non delet omnia peccata.

¶Sed contrà, quelibet gratia gratum faciẽs delet omnem culpã mortalem, quia simul stare cũ ea non potest: sed quælibet contritio est gratia gratum faciens informata. ergo quantũcunq; sit parua delet omnem culpam.

¶Respondeo dicendum,quòd cõtritio(vt sæpe dictum est)habet duplicem dolorem: vnum rationis qui est displicentia peccati cõmissi: & hic potest esse paruus adeo q̃ nõ sufficiet ad rationem cõtritionis.vt si minus displiceret ei peccatũ quã debeat, displiceret separatio a fine:sicut etiã amor potest esse ita remissus q̃ non sufficit ad rationem charitatis. Alium dolorem habet in sensu,& paruitas huiusmodi non impedit rationem contritionis:quia nõ se habet æqualiter ad contritionẽ:sed quasi ex accidenti ei adiungitur.& iterum nõ est in potestate nostra.sicut ergo dicendum,q̃ quantuncunq; paruus si dolor dummodò ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.

¶Ad primum ergo dicendum,quòd medicinæ spirituales habent efficaciam infinitã:quæ in eis operatur:& ideo illa medicina quę sufficit ad curationem peccati parui,sufficit etiã ad curationẽ magni: sicut patet de baptismo quo & magna & parua soluuntur: & similiter est de contritione dũmodò ad rationẽ contritionis pertingat.

¶Ad secundum dicendum, quòd hoc sequitur ex necessitate,quòd vnus homo plus doleat de maiori peccato quàm de minori secũdum quod magis repugnat amori qui dolorẽ causat,sed si vnus alius haberet tantũ de dolore pro maiori, quantum ipse de minori, sufficeret ad remissionem culpæ.

QVAESTIO. VI.

De confessione & eius necessitate.

Deinde considerandũ est de confessione, de qua sex sunt consideranda. Primò,de confessionis necessitate. Secũdò, de eius quãtitate. Tertiò,de ipsius ministro. Quartò, de qualitate eius.Quinto,de eius effectu.Sextò,de eius sigillo. Circa primũ quæruntur sex. Primò, vtrũ confessio sit necessaria ad salutẽ.Secundò, vtrũ confessio sit de iure naturali. Tertiò, vtrum omnes ad confessionem tenẽtur. Quartò, vtrũ aliquis possit confiteri peccatum quod non habet. Quintò, vtrum statim homines peccatum confiteri teneantur. Sextò, vtrum possit cum aliquo dispensari nè homini confiteatur.

ARTICVLVS. I.

Vtrum confessio sit necessaria ad salutem.

Thom.4.di.17.q.3.ar.1.q.1.& sequentibus.

AD PRI-

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ confessio nõ sit necessaria ad salutem.Sacramentum enim pœnitentiæ propter remissionẽ culpæ ordinatum est:sed culpa per gratiæ infusionẽ sufficienter remittitur.ergo ad pœnitentiam de peccato agendam non est necessaria confessio.¶Prætereà peccatũ quod ex alio contractũ est, ex alio debet habere medicinã. ergo peccatum actuale quod ex proprio motu quilibet cõmisit oportet ex re ipsa tantũ habere medicinã:sed contrà tale peccatũ ordinatur pœnitẽtia. ergo cõfessio nõ est de necessitate pœnitentiæ.¶Prætereà aliquibus est peccatum remissum sine hoc quod confessi legãtur:sicut patet de Petro & Magdalẽa & de Paulo:sed non est minoris efficaciæ gratia remittens peccatũ nunc quã tunc fuerit: ergo nec nũc de necessitate salutis est quod homo confiteatur.¶Prætereà cõfessio ad hoc exigitur in iudicio:vt secundũ quantitatem culpæ pœna infligatur:sed homo potest pœnam sibi ipsi infligere maiorẽ quã etiam ab alio sibi infligatur. ergo videtur q̃ confessio non sit de necessitate salutis.

¶Sed contrà Boetius in lib.de consо. Si opem medicantis expectas,oportet quod morbũ detegas:sed de necessitate salutis est q̃ homo de peccatis medicinam accipiat. ergo & de necessitate salutis est q̃ morbũ per cõfessionem detegat.¶Prętereà in iudicio sæculari non est idem iudex vel actor & reus:sed iudiciũ spirituale est ordinatius.ergo peccator qui est reus nõ debet esse suiipsius iudex ,sed ab alio iudicari: &ita oportet q̃ confiteatur.

¶Respõdeo dicẽdum,quòd passio Christi sine cuius virtute,nec originale, nec actuale peccatũ dimittitur,in nobis operatur per sacramentorũ susceptionem,quę ex ipsa efficaciam habent:& ideo ad culpæ remissionẽ & actualis & originalis requiritur sacramentum Ecclesiæ,vel actu susceptum vel saltem voto: quando articulus necessitatis,non cõtemptus,sacramentum excludit:& per consequens illa sacramenta quæ ordinãtur contra culpã:cum qua salus esse non põt, sunt de necessitate salutis: & ideo sicut baptismus quo delet originale est de necessitate salutis,ita & pœnitẽtiæ sacrm.Sicut autẽ aliquis per hoc q̃ baptismũ petit se ministris Ecclesiæ subijcit,ad quos pertinet dispensatio sacramenti: ita etiã per hoc q̃ cõfitetur peccatũ suũ se ministro Ecclesiæ subijcit:vt per sacrm pœnitẽtię ab eo dispẽsatũ remissionem cõsequatur:qui cõgrũ remediũ adhibere nõ põt:nisi peccatũ cognoscat, q̃ fit per cõfessionem peccãtis:& ideo cõfessio est de necessitate salutis eius qui in peccatum actuale vel mortale cecidit.

¶Ad primũ ergo dicẽdũ:q̃ grãæ infusio sufficit ad culpæ remissionem:sed post culpã remissam adhuc est pctõr debitor pœnę tẽporalis: sed ad grãæ infusionẽ cõsequendã ordinata sunt gratię facẽa,ante quorũ susceptionẽ vel actu vel ppõsito aliquis grãm nõ cõsequit:sicut in baptismo patet.Et similiter est de cõfessione,& vlteri⁹ per cõfessionis erubescẽtiã & vim clauiũ, quibus se cõfitens subijcit:& satisfactionem iniunctã,quã sacerdos moderatur secũdũ qualitatẽ criminũ sibi per cõfessionẽ innotescẽtiũ:pœna tẽporalis expiatur. Sed tñ ex hoc q̃ operatur cõfessio ad pœnæ remissionẽ nõ habet q̃ sit de necessitate salutis:quia pœna ista est tẽporalis:ad quã post culpæ remissionẽ aliquis remaneret ligatus. Vt de fine hoc q̃ in præsenti via expiaret esset via salutis: sed habet q̃ sit de necessitate salutis ex hoc q̃ ad remissionẽ culpæ mõ pdicto operat.

¶Ad secundũ dicendum, q̃ peccatum quod ex altero contractũ est.s.originale,potest omnino ab extrinseco remediũ habere:vt in paruulis patet:sed peccatum actuale,quod ex seipso quisq; cõmisit,nõ potest expiari nisi aliquid cooperetur ille qui peccauit,sed tamẽ nõ sufficit ad peccatum expiandũ ex seipso,sicut sufficienter peccatũ cõmittit:eo q̃ peccatũ ex parte cõuersionis est finitũ,ex qua parte peccator in ipsum reducitur:sed ex parte auersionis habet infinitatem, ex qua parte oportet q̃d peccati remissio incipiat:quia q̃ est vltimũ in generatione est primũ in resolutione:vt dicit in.3.Ethi.& ideo oportet q̃ etiã peccatũ actuale ex alio medicinã habeat.

¶Ad tertiũ dicẽdũ,q̃ & si nõ legat eorũ cõfessio,potuit tñ fieri. Multa enim facta sunt quæ non sunt scripta. Et prætereà Christus habet potestatẽ excellẽtiæ in sacrs:vnde sine his quæ ad sacramentũ pertinẽt potuit rẽ sacrã cõferre.

¶Ad quartũ dicendũ,q̃ satisfactio nõ sufficeret ad expiandã pœnã peccati ex quãtitate pœnæ, quæ in satisfactione imponit: sed sufficit inquãtũ est pars sacamenti virtutẽ sacrãlem habẽs: & ideo oportet q̃ per dispensatores sacramentorũ imponatur,& ideo necessaria est confessio.

ARTICVLVS. II.

Vtrum confessio sit de iure naturali.

Ad secundum sic proceditur. Videt q̃ cõfessio sit de iure naturali.Adã.n.& Caim nõ tenebant nisi ad pcepta legis naturę,sed reprehendũtur de hoc q̃ peccatũ suũ nõ fũt cõfessi.ergo cõfessio pctí est de iure naturali. ¶Prętereà præcepta illa quæ manent in ve.le.& noua,sunt de iure naturali: sed cõfessio fuit in ve.le.vt dicitur Isaiæ.43.Narra si quid habes vt iustificeris.ergo est de iure naturali.

¶Præte-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Iob nō erat subiectus nisi legi naturali: sed ipse peccata cōfitebatur: quod patet per hoc quod dicit Iob.31.si abscondi vt homo peccatum meum. ergo est de iure naturali.

¶Sed cōtrà. Isi. dicit q̄ ius naturale est idē apud omnes, sed confessio nō est eodem modo apud oēs. ergo nō est de iure naturali. ¶Præterea cōfessio fit ei qui habet claues, sed claues eccl̄ię nō sunt de iure naturali ĩstitutę. ergo nec cōfessio.

¶Respondeo dicendū, q̄ sacramenta sunt quædam fidei protestationes: vnde oportet ea fidei esse proportionata: fides autem est supra cognitionem rōnis naturalis: vnde & sacramenta sunt supra rationis naturalis dictamē, & quia ius naturale est, quòd non opinio genuit, sed innata quædā vis inseruit: vt Tullius dicit, ideo sacramenta non sunt de iure naturali: sed de diuino, quod est supra naturale. Quod quādoq; etiam naturale dicitur, sed q̄ cuiuslibet rei illud est naturale, quod ei à suo creatore imponitur: tamen proprie dicuntur naturalia, quæ ex principiis naturæ causantur. Supra autem naturam sunt, quæ ipse Deus sibi reseruat sine naturæ ministerio operāda, siue in operationibus miraculorū, siue in reuelationibus mysteriorū, siue in institutionibus sacramentorum: & sic cōfessio quæ necessitatem sacramētalē habet, non de iure naturali est, sed de diuino.

¶Ad primū ergo dicēdū, q̄ Adā vituperatur ex hoc q̄ peccatū suum coram Deo nō recognouit: confessio enim, quæ fit Deo per recognitionem peccati, est de iure naturali: nūc autē loquimur de confessione quæ fit homini. Vel dicendū, q̄ cōfiteri peccatū in casu est de iure naturali. s. cū quis in iudicio constitutus à iudice interrogat: tunc enim nō debet peccatū mētiri de quo Adā & Caim vituperantur: sed confessio quæ fit homini sponte ad remissionem peccatorum consequendā à Deo non est de iure naturali.

¶Ad secundū dicendū, q̄ præcepta legis naturæ manēt eodem modo in lege Moysi: & in no. le. sed confessio quāuis aliqualiter esset in lege Moysi, non tamen eodem modo sicut in le. no. nec sicut in lege naturæ. in lege autem naturæ sufficiebat recognitio peccati interior apd Deū: sed in leg. Moysi oportebat aliquo signo exteriori peccatum protestari: sicut per oblationem hostiæ pro peccato, ex quo & homini innotescere poterat eum peccasse: non autem oportebat vt spirituale peccatū à se cōmissum manifestaret vt pctī circūstātias: sicut in no. le. oportet.

¶Ad tertium dicēdū, q̄ Iob loquitur de illa absconsione peccati, quā facit depræhensus, peccatum negando aut excusando: vt ex glossā ibi dem hāberi potest.

ARTICVLVS. III.

Vtrum omnes ad confessionem teneātur.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd non omnes ad cōfessionē teneantur: quia sicut dicit Hierony. pœnitētia est secūda tabula post naufragium: sed aliqui post baptismū naufragiū nō sunt passi. ergo nec eis cōpetit pœnitētia: & sic nec cōfessio quæ est pœnitentiæ pars. ¶Præterea cōfessio faciēda est iudici in quolibet foro, sed aliqui sunt qui nō habent hominem iudicem suprà se. ergo nec tenētur ad confessionem. ¶Præterea aliquis est qui nō habet peccata nisi venialia, sed de illis non tenetur homo cōfiteri. ergo non quilibet tenetur ad confessionem.

¶Sed contrà est: quia cōfessio cōtra satisfactionem & contritionē diuiditur: sed omnes tenentur ad contritionem & satisfactionem: ergo & omnes tenētur ad cōfessionem. ¶Præterea hoc patet per decre. de pœ. & re. vbi dicitur: Quòd omnes vtriusq; sexus cū ad annos discretionis peruenerint tenentur peccata confiteri.

¶Respondeo dicendū, q̄ ad cōfessionem dupliciter obligamur. Vno modo ex iure diuino hoc ipso q̄ est medicina: & secundū hoc non omnes tenentur ad cōfessionē, sed illi tantū qui peccatum mortale incurrūt post baptismū. Alio modo ex præcepto iuris positiui, & sic tenentur ex institutione ecclesiæ edita in cōcilio generali sub Inno. 3. tū vt quilibet peccatorē se recognosceret, quia omnes peccauerunt & egent gratia Dei: tum vt cū maiori reuerentia ad Eucharistiā accedatur: tum vt ecclesiārū rectoribus sui subditi innotescāt, nè lupus intra gregem lateat.

¶Ad primū ergo dicendum, q̄ quāuis homo in hac mortali vita post baptismū naufragiū euadere possit, quòd est peccatū mortale, nō tamē euadere potest venialia quibus ad naufragium disponitur, cōtra quę etiā pœnitētia ordinat: & ideo manet pœnitentię locus etiā in illis qui nō mortaliter peccāt & per cōsequēs confessionis.

¶Ad secundū dicendū, q̄ nullus est qui nō habeat iudicem Christum cui per suum vicarium confiteri debet, qui quāuis eo inferior sit inquā tum prelatus est: tamen est eo superior inquantum peccator est ipse, & ille Christi minister.

¶Ad tertiū dicendū, q̄ ex vi sacramenti non tenetur aliquis venialia cōfiteri, sed ex institutione ecclesiæ quando nō habet alia quæ confiteatur. Vel potest dici secundū quosdam: quòd ex decre. prædicta non obligantur nisi illi qui habent peccata mortalia, q̄ patet ex hoc quòd dicit: q̄ debet omnia peccata cōfiteri, quod de venialibus intelligi non potest: quia nullus omnia confiteri potest, & secūdum hoc ille qui nō habet mortalia, non tenetur ad cōfessionem venialium: sed sufficit ad præceptū ecclesiæ implendum

dum vt se sacerdoti repræsentet, & se ostendat absq; conscientia mortalis esse, & hoc ei pro cōfessione reputatur.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum aliquis possit confiteri peccatum quod non habet.

Thomas, distin. 21. q. 2. ar. 3.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̄ aliquis licitè possit confiteri peccatum, quod non habet: quia vt dicit Gre. Bonarum mentiū est ibi culpam agnoscere, vbi culpa non est. ergo ad bonam mentem pertinet vt de illis culpis se accuset, quas non commisit. ¶Præterea aliquis per humilitatem reputat se deteriorem aliquo, qui est manifestus peccator, & in hoc est cōmendādus: sed quod corde quis æstimat licet ore confiteri. ergo licitè potest cōfiteri se habere grauius peccatum quā habeat.

¶Præterea aliquis aliqū dubitat de peccato aliquo vtrum sit mortale vel veniale, & talis debet de illo vt videtur cōfiteri, vt de mortali: ergo aliquis debet confiteri aliquādo peccatum q̄ non habet. ¶Præterea satisfactio ex confessione ordinatur: sed aliquis potest satisfacere de peccato q̄ non cōmisit. ergo etiam potest confiteri peccatum quod non fecit.

¶Sed contrà. Quicunq; dicit se fecisse, q̄ nō fecit mentitur: sed nullus in confessione mentiri debet, cum omne mendacium sit peccatum. ergo nullus debet confiteri peccatum quod non fecit. ¶Præterea in iudicio exteriori non debet aliquod crimen aliter impingi quod nō potest per testes idoneos probari: sed testis in foro pœnitentiæ est conscientia. ergo aliquis non debet se accusare de peccato, q̄ conscientia nō habet.

¶Respondeo dicendū, q̄ per confessionem debet pœnitens se confessori suo manifestare: ille autem qui aliud sacerdoti de se loquitur quàm sua conscientia habeat, siue in bonū siue in malum, nō se sacerdoti manifestat, sed magis occultat: & ideo requiritur idonea confessio: sed ad hoc q̄ sit idonea requiritur q̄ os cordi concordet, vt solùm hoc os accuset q̄ cōscientia tenet.

¶Ad primū ergo dicendū, q̄ agnoscere culpam vbi non est pōt esse dupliciter. Vno modo vt intelligatur quantū ab substātiā actus, & sic non est verū. Nō enim ad bonā mētem pertinet, sed ad errātem vt se actū aliquē cōmisisse agnoscat quē nō cōmisit. alio modo quātū ad cōditionē actus: & sic verū est q̄ Greg. dicit: quia iustus in actu qui de se bonus videt formidat, nè aliquis defectus ex parte sua fuerit. Et sic dicitur Iob. 19. Verebar oīa opera mea: & ideo ad bonā mētē etiā pertinet vt habeat formidinem quā corde tenet, lingua accuset, & per hoc etiā patet solō.

¶Ad secūdū dicendū, q̄ iustus qui est verè humilis nō reputat se deteriorē quantū ad perpetrationē actus qui sit peior ex genere, sed quia timet nè in his quæ bene agere videtur, per superbiam grauius delinquat.

¶Ad tertiū dicendū, q̄ quando aliquis dubitat de aliquo peccato an sit mortale, tenetur illud cōfiteri dubitatione manēte: quia quicquid cōmittit vel omittit in quo dubitat esse peccatum mortale, peccat mortaliter discrimini se cōmittens: & similiter periculo se cōmittit, qui de hoc q̄ dubitat esse mortale negligit confiteri: nō tamen debet asserere illud mortale esse, sed tamen dubitatiuè loqui, & iudiciū sacerdotis expectare, cuius est discernere inter lepram & lepram.

¶Ad quartū dicendū: quòd ex hoc q̄ homo satisfacit pro peccato quod non cōmisit, non incurrit mendaciū: sicut cum quis confitetur peccatū quod nō credit se fecisse. si enim dicat peccatum quod non fecit, dum credit se fecisse, nō mentitur: & ideo non peccat si eo modo dicat sicut est in corde suo.

ARTICVLVS. V.

Vtrum statim teneatur confiteri.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̄ statim teneatur cōfiteri, dicit enim Hug. de. s. Vict. Si necessitas nō est quę prætēdatur cōtemptus nō excusatur: sed quilibet tenetur vitare cōtemptū. ergo quilibet tenetur statim cōfiteri cū potest. ¶Præterea quilibet tenetur plus facere ad euadendum morbū spiritualem quàm ad euadēdum morbum corporalem: sed aliquis infirmus corporaliter non sine detrimēto salutis medicū requirere tardat. ergo videtur q̄ non possit esse sine detrimēto salutis q̄ aliquis sacerdoti, cuius copiā habet nō statim de peccato confiteat. ¶Præterea illud q̄ sine termino debetur statim debetur: sed sine termino debet hō cōfessionē Deo. ergo tenet ad statim.

¶Sed contrà. In decr. simul datur tempus determinatum de confessione & de eucharistię perceptione: sed aliquis non peccat si non percipiat Eucharistiā ante tempus à iure determinatum. ergo non peccat si ante tempus illud non confiteat. ¶Præterea quicūq; illud omittit ad quod ex p̄cepto tenetur peccat mortaliter: si ergo aliquis non statim cōfitetur quando habet copiā sacerdotis, si ad statim cōfitendum tenetur peccaret mortaliter: & eadē ratione alio tempore, & sic deinceps: & ita multa peccata mortalia homo incurreret pro vna pœnitentiæ dilatione: q̄ videtur inconueniens.

¶Respondeo dicēdum, quòd cum propositum confitendi sit annexum contritioni, tunc tenetur aliquis ad hoc propositum quando ad contritionem tenetur: scilicet quando peccata me-

 moriæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

moriæ occurrunt: q̃ præcipue in periculo mortis exiſtit, aut in aliquo articlo, in quo ſine peccati remiſsione oporteat cum peccatū incurrere: ſicut cum tenetur ad celebrandum, niſi deſit copia ſacerdotis ſaltem conteri tenetur & habere propoſitum confitendi: ſed ad confeſsionem actualiter faciendam obligatur dupliciter. Vno modo per accidens, ſcilicet quando ad aliquid tenetur, quod non poteſt ſine peccato facere nō confeſsus, tunc confiteri tenetur: ſicut ſi debeat Euchariſtiā percipere ad quā nullus poſt peccatum mortale niſi confeſſus accedere debet, copia ſacerdotis oblata, & neceſsitate non vrgente, & inde venit obligatio, qua Eccleſia omnes obligat ad ſemel in anno confitendum: quia inſtituit vt ſemel in anno. ſ. in paſchate omnes ſacram cōmunionem accipiant: & ideò ante tempus illud omnes confiteri tenentur. Alio modo obligantur aliqui ad confeſsionem per ſe: & ſic videtur eſſe eadem ratio de confeſsione & baptiſmo differendo: quia vtrunq; eſt ſacramentū neceſsitatis. Ad baptiſmū autē percipiendū nō tenetur aliquis ſtatim poſtquā habet propoſitū baptiſmi, ita q̃ peccet mortaliter niſi ſtatim baptizaretur: nec eſt aliquod tēpus determinatū, vltra quod ſi baptiſmū differat peccatum incurrat: ſed poteſt cōtingere q̃ in dilatiōe baptiſmi mortale erit peccatū, vel nō erit, & hoc pēſandū eſt ex cauſa dilationis: quia ſicut dicit philoſophus. 8. phy. Voluntas nō retardat facere opus volitū niſi ꝓpter aliquā cauſam rationabilem: vnde ſi cauſa dilationis baptiſmi mortale peccatum annexū habeat: vt pote ſi propter contemptū vel aliquod huiuſmodi baptiſmū differat, dilatio erit peccatū mortale: aliàs nō. Et ideò idē videtur eſſe in confeſsione, quæ nō eſt maioris neceſsitatis quā baptiſmus. Et quia ea quæ ſunt de neceſsitate ſalutis tenetur homo in hac vita implere: ideò ſi periculum mortis immineat etiā per ſe loquendo obligatur aliquis ad confeſsionem faciendā tunc, vel baptiſmū ſuſcipiendum. Et propter hoc etiā Iaco. ſimul præceptū edidit de confeſsione faciēda & extrema vnctione percipienda. Et ideò videtur probabilis illorū opinio qui dicūt: q̃ nō tenetur homo ad ſtatim cōfitendū, quāuis periculoſum ſit differre. Alij dicunt q̃ tenetur contritus ad ſtatim confitendū debita opportunitate oblata, ſecundū rectā rationem: nec obſtat q̃ decret. terminū præfigat, vt ſemel in anno confiteatur: quia Eccleſia non indulget dilationi, ſed prohibet negligentiā in maiori dilatione: vnde per decr. illā non excuſat à culpa dilationis quantū ad forū conſcientiæ, ſed excuſatur à pœna quātum ad forū eccleſiæ: vt non priuetur debita ſepultura ſi morte prænētus fuerit ante tempus illud. Sed hoc videtur nimis durū: quia præcepta affirmatiua nō obligant ad ſtatim, ſed ad tempus determinatū, non quidem ex hoc q̃ tūc cōmode impleri poſſunt: quia tunc ſi non daret aliquis eleemoſynam de ſuperfluo quādocūq; pauper moſtraretur, peccaret mortaliter: quod falſum eſt. Sed ex hoc q̃ tempus neceſsitatem vrgentem adducit: & ideò non oportet q̃ ſi ſtatim oblata opportunitate nō confiteatur, etiā ſi maior oportunitas nō expectetur aliquis peccet mortaliter: ſed quando ex articulo tēporis neceſsitas confeſsionis inducitur: nec hoc eſt ex indulgentia Eccleſiæ q̃ nō teneatur ad ſtatim, ſed ex natura præcepti affirmatiui: vnde ante Eccleſiæ ſtatutū etiam minus debebatur. Quidā verò dicunt q̃ ſæculares non tenentur ante quadrageſimale tempus confiteri, quod eſt eis pœnitentiæ tempus, ſed religioſi tenentur ad ſtatim: quia totum tempus eſt eis pœnitentiæ tempus. Sed hoc nihil eſt quia religioſi non tenentur ad alia quā alij homines, niſi ad quæ ex voto ſe obligauerunt.

¶ Ad primum ergo dicēdum, q̃ Hug. loquitur de illis qui ſine ſacramento decedunt.

¶ Ad ſecundū dicendum, q̃ non eſt de neceſsitate ſalutis corporalis quòd ſtatim medicum quęrat, niſi quando neceſsitas curationis incumbit: & ſimiliter ad morbum ſpiritualem.

¶ Ad tertiū dicendū, q̃ retētio rei alienæ inuito dño cōtrariatur præcepto negatiuo, q̃ obligat ſemper, & ad ſemper, & ideò tenetur ſemper ad ſtatim reddēdū. Secùs eſt autem de impletione præcepti affirmatiui, q̃ obligat ſemper & nō ad ſemper. Vnde nō tenetur ad ſtatim implendū.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum poſsit cum aliquo diſpenſari quòd non confiteatur.

Ad ſextum ſic proceditur. Videt q̃ poſsit cū aliquo diſpēſari nē cōfitea tur homini peccata. Præcepta enim quę ſunt de iure poſitiuo ſubiacēt diſpenſationi prælatorū Eccleſię: ſed cōfeſsio eſt huiuſmodi: vt ex dictis patet. ergo poteſt diſpenſari cū aliquo vt nō cōfiteatur. ¶ Præterea illud q̃ ab hoīe inſtitutum eſt: pōt etiā ab homīe diſpēſationē recipere, ſed cōfeſsio nō legitur à Deo inſtituta, ſed ab hoīe. Iaco. 5. Confitemini alterutrū peccata veſtra: habet autem Papa poteſtatem diſpenſandi in his quæ per apoſtolos inſtituta ſunt: ſicut patet de bigamis. ergo etiam poteſt cum aliquo diſpenſari nè confiteatur.

¶ Sed contrà. Pœnitentia cuius pars eſt cōfeſsio eſt ſacramētum neceſsitatis ſicut Baptiſmus: cū ergo in Baptiſmo nullus diſpenſare poſsit nec in confeſsione aliquis diſpenſare poterit.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd miniſtri Eccleſiæ inſtituūtur in Eccleſia diuinitùs fundata: & ideò inſtitutio Eccleſiæ preſupponitur ad operationem miniſtrorum ſicut opus creatiōis præſupponitur ad opus naturæ: & quia Eccleſia fundatur in fide & in ſacramentis: ideo ad miniſtros, nouos articulos fidei ædere, aut æditos remouere: aut noua ſacramenta inſtituere, aut inſtituta remouere, non pertinet: ſed hoc eſt poteſtatis excellentiæ, quæ ſoli debetur Chriſto, qui eſt Eccleſiæ fundamentum. Et ideo ſicut papa non poteſt diſpenſare vt aliquis ſine baptiſmo ſaluetur: ita nec q̃ ſaluetur ſine cōfeſſione: ſecundū q̃ obligat vi ſacramenti. Sed pōt diſpenſare in confeſsione, ſecundū q̃ obligatur de præcepto Eccleſiæ, vt poſsit ad diutius confeſsionem differre quā ab eccleſia inſtitutū ſit.

¶ Ad primum ergo dicendū, q̃ præcepta diuini iuris nō minùs obligant quā præcepta iuris naturalis: vnde ſicut non poteſt diſpenſari in iure naturali, ita nec in iure poſitiuo diuino.

¶ Ad ſecundum dicendū, q̃ preceptum de confeſsione non eſt ab homine primò inſtitutum: quāuis ſit à Iaco. promulgatū: ſed à Deo inſtitutionē habuit quāuis expreſſa ipſius inſtitutio nō legatur: tamen quædam præfiguratio ipſius inuenitur, & in hoc q̃ Ioanni cōfitebātur peccata qui baptiſmo ipſius ad gratiam Chriſti præparabātur: & in hoc q̃ dominus ſacerdotibus leproſos tranſmiſit: qui quāuis non eſſent noui teſtamēti ſacerdotes, tamen in eis noui teſtamēti ſacerdotium ſignabatur.

QVAESTIO. VII.

De confeſsionis quidditate.

Deinde conſiderādum eſt de quidditate cōfeſsionis. Et circa hoc tria quæruntur. Primò, Vtrum Auguſtinus cōuenienter definiat confeſsionem. Secundò, Vtrū confeſsio ſit actus virtutis. Tertiò, Vtrum confeſsio ſit actus pœnitentiæ virtutis.

ARTICVLVS. I.

Vtrum Auguſt. conuenienter definiat confeſsionem.

Thom. vbi ſuprà ar. 2. q. 1. & ſequentibus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ Auguſt. inconuenienter definiat cōfeſsionē dicēs: Confeſsio eſt per quā morbus latens ſpe venię aperitur. Morbus enim cōtra quem cōfeſsio ordinatur peccatū eſt: ſed peccatum aliquā-

do eſt apertum. ergo non debuit dicere morbū latentem eſſe, cuius confeſsio eſt medicina.

¶ Præterea, principium pœnitentiæ eſt timor, ſed confeſsio eſt pars pœnitentiæ. ergo non debuit pro eſſentia confeſsionis ponere ſpem, ſed magis timorē. ¶ Præterea illud quod ſub ſigillo ponitur non aperitur, ſed magis clauditur: ſed peccatum quod quis confitetur ſub ſigillo confeſsionis ponitur. ergo non aperitur in confeſsione peccatum: ſed magis clauditur. ¶ Præterea inueniuntur aliæ quædam definitiones ab iſta differentes. Greg. enim dicit q̃ cōfeſsio eſt peccatorū deteſtatio & ruptio vulneris. Quidā verò dicunt q̃ cōfeſsio eſt corā ſacerdote legitima peccatorū declaratio. Quidam autem dicūt ſic: Confeſsio eſt ſacramētalis delinquentis accuſatio ex erubeſcētia, & per claues Eccleſiæ ſatisfactoria, obligās ad peragendā pœnitētiam iniunctam. ergo videtur q̃ præaſsignata definitio cū non omnia contineat quæ in his cōtinentur, inſufficiens ſit.

¶ Reſpondeo dicēdum, quòd in actu confeſsionis plura conſideranda occurrunt. Primò, ipſa ſubſtantia actus ſiue genus eius, quod eſt manifeſtatio quædā. Secūdò, de quo fit, ſcilicet peccato. Tertiò, cui fiat. ſ. ſacerdoti. Quartò, cauſa ei⁹, ſcilicet ſpes venię. Quintò effectus. Abſolutio à parte pœnæ, & obligatio ad aliam partem exoluendam. In prima ergo diffinitione Aug. tangitur & ſubſtātia actus in apertione, & de quo fit confeſsio, cùm dicitur morbus latens: & cauſa in ſpe veniæ: & in alijs diffinitionibus tanguntur aliqua de illis quinq; aſsignatis vt cuilibet inſpicienti patet.

¶ Ad primū ergo dicendum, q̃ quāuis ſacerdos aliquando ſciat eius peccatū vt homo, nō tamē ſcit vt Chriſti vicarius. Sicut etiam iudex aliquā do ſcit aliquid vt homo, quod neſcit vt iudex, & quantùm ad hoc quod per cōfeſsionem aperitur, aliquādo ſcit aliquid vt homo, q̃ neſcit vt iudex. Vel dicendum, q̃ quāuis actus exterior in aperto ſit, actus tamē interior qui principiū eſt in occulto eſt: & ideo oportet q̃ per confeſsionem aperiatur.

¶ Ad ſecundum dicendū, quòd confeſsio præſupponit charitatem, qua quis viuus efficitur: vt in litera dicit. Cōtritio autē eſt in qua datur charitas, timor autem ſeruilis qui eſt ſine ſpe, & eſt prævius ad charitatem: ſed habens charitatē magis mouetur ex ſpe quàm ex timore, & ideo cauſa confeſsionis ponit potiùs ſpes quā timor.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd peccatum in qualibet confeſsione aperitur ſacerdoti, & claditur aliis confeſsionis ſigillo.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non oportet in qualibet diffinitione omnia tāgere, quæ ad rem diffinitam concurrunt: & ideo inueniūtur quædam

Universidad de Deusto
Biblioteca

dam definitiones siue assignationes datæ penes vnam causam, quædam penes aliam.

ARTICVLVS. II.

Vtrum confessio sit actus virtutis.

Ad secundũ sic, proceditur. Videtur quòd confessio sit actus virtutis. Omnis enim actus virtutis est de iure naturali, quia ad virtutes apti sumus à natura: vt philosophus dicit in. 2. Ethicorum: sed confessio nõ est de iure naturali. ergo nõ est actus virtutis. ¶ Præterea actus virtutis magis cõuenire põt innocẽti quã ei qui peccauit, sed confessio peccati de quo loquimur non potest innocẽti conuenire. ergo nõ est actus virtutis. ¶ Præterea gratia quę est in sacramentis aliquo modo differt à gratia quæ est in virtutibus & donis, sed confessio est pars sacramenti. ergo non est actus virtutis.

¶ Sed contrà. Præcepta legis sunt de actibus virtutum, sed cõfessio cadit sub præcepto. ergo est actus virtutis. ¶ Præterea non meremur nisi actibus virtutũ, sed confessio est meritoria, quia cœlum aperit: vt in litera Magister dicit. ergo videtur ꝙ sit actus virtutis.

¶ Respõdeo dicendũ, ꝙ ad hoc ꝙ aliquid dicat actus virtutis, vt priùs dictũ est, sufficit quòd in sui ratione aliquã conditionem implicet, quæ ad virtutem pertineat, quãuis autem nõ omnia quæ ad virtutem requirũtur importet cõfessio, tamen importat ex suo nomine manifestationẽ alicuius, quòd in conscientia tenet aliquis: sic enim simul in vnũ os & cor cõueniunt. Si enim quis aliquid proferat ore, quod corde non teneat, non est confessio, sed fictio. hæc autem cõditio ad virtutem pertinet, vt aliquis ore confiteatur quod corde tenet: & ideo cõfessio est bonum ex genere: & est actus virtutis: sed tamen potest male fieri nisi alijs debitis circunstantijs vestiatur.

¶ Ad primũ ergo dicẽdum, ꝙ ad confessionem veri modo debito faciẽdam vt oportet & cuius oportet in generali inclinat ratio naturalis, & secundũ hoc confessio est de iure naturali: sed determinatio circunstantiarũ quando, & quomodò, & quid confiteri oporteat, & cui, hoc est ex institutione iuris diuini, de qua loquimur: & sic patet ꝙ ius naturale inclinat ad confessionẽ mediante iure diuino, quo circunstantiæ determinantur: sicut etiam in omnibus est, quę sunt de iure positiuo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illius virtutis, cuius obiectum est peccatum cõmissum, quãuis habitum possit innocens habere, tamen actum non habet innocentia permanẽte: & ideo etiam confessio peccatorũ de qua nunc loquimur nõ competit innocenti, quãuis sit actus virtutis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quãuis gratia sacramentorum & gratia virtutũ sit alia & alia, nõ tamen sunt contrariæ, sed disparatæ: & ideo nõ est inconueniens vt idem sit actus virtutis secũdum ꝙ ex libero arbitrio gratia informato procedit: & sit sacramentum vel pars sacramenti secũdum ꝙ est medicina in remedium peccati ordinata.

ARTICVLVS. III.

Vtrum confessio sit actus pœnitentiæ virtutis.

Ad tertium sic, proceditur. Videtur quòd cõfessio nõ sit actus pœnitẽtiæ virtutis: quia actus illius virtutis est, quæ est causa eius: sed causa confessionis est spes veniæ, vt ex definitione inducta apparet, ergo videtur ꝙ sit actus spei & non pœnitentiæ. ¶ Præterea verecundia est pars temperantiæ, sed confessio ex erubescẽtia operatur, vt ex prędictis apparet. ergo est actus temperantiæ & non pœnitẽtiæ. ¶ Præterea actus pœnitẽtiæ innititur diuinæ misericordiæ, sed confessio magis innititur sapientiæ propter veritatẽ, quæ in ipsa esse debet. ergo non est actus pœnitentiæ. ¶ Præterea ad pœnitentiã mouet articulus de iudicio, ꝓpter timorẽ, qui pœnitẽtię origo est: sed ad cõfessionem mouet articulus de vita æterna: quia est propter spem veniæ. ergo non est actus pœnitentiæ. ¶ Præterea ad virtutẽ veritatis pertinet vt ostẽdat se quis talem qualis est, sed hoc facit confitẽs, ergo est actus virtutis quæ dicitur veritas, & non pœnitentiæ.

¶ Sed contrà. Pœnitentia ordinatur ad destructionem peccati, sed ad hoc idem ordinatur cõfessio. ergo est actus pœnitentiæ.

¶ Respondeo dicendum, quòd hoc in virtutibus considerandum est, quòd quãdo suprà obiectum virtutis additur spiritualis ratio boni & difficilis, requiritur spiritualis virtus: sicut magni sumptus ad magnificentiam pertinent: quãuis communiter sumptus mediocres & donationes pertineant ad liberalitatem: vt patet, secũdo Ethicorum & quarto. Et similiter est in confessione veri quę quãmuis ad veritatem virtutis pertineat absolutè, tamen secũdum quod aliqua ratio bonũ additur, ad aliã virtutẽ pertinere incipit: & ideò dicit philosophus. 4. Ethicorum. Quòd cõfessio quæ fit in iudicijs non pertinet ad veritatis virtutem: sed magis ad iustitiã: & similiter confessio beneficiorum Dei in laudem diuinam nõ pertinet ad virtutem veritatis, sed ad virtutem latrię: & ita etiam confessio peccatorũ ad remissionẽ eorũ cõsequẽdam nõ pertinet elicitiuè ad virtutẽ veritatis, vt quidã dicũt: sed ad virtutẽ pœnitẽtię: impatiuè aũt ad mistas virtutes

virtutes pertinere potest secũdum ꝙ in finem multarũ virtutũ trahi potest cõfessionis actus.

¶ Ad primũ ergo dicendũ: ꝙ spes est confessionis causa: nõ sicut eliciens, sed sicut imperans.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ erubescẽtia in illa definitione nõ ponitur quasi causa confessionis, cùm magis nata sit impedire confessionis actum: sed magis quasi concausa ad liberãdum à pœna: inquantum ipsa erubescẽtia pœna quædam est: sicut etiam claues ecclesiæ concausę cõfessionis ad hoc sunt.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd secundũ quãdam adaptationem partes pœnitentiæ tribus attributis personarum adaptari possunt: vt cõtritio misericordiæ, vel bonitati respondeat propter dolorem de malo: confessio sapientiæ propter veritatis manifestationẽ, satisfactio potẽtiæ propter satisfaciendi laborem: & quia contritio est prima pars pœnitentiæ & efficaciam aliis partibus præbens: ideo eodem modo iudicatur de tota pœnitentia: sicut de contritione.

¶ Ad quartũ dicẽdũ, quòd quia cõfessio magis ex spe procedit quàm ex timore: ideo magis innititur articulo de vita æterna, quã respicit spes, quàm articulo de iudicio, quod respicit timor: quamuis pœnitentia ratione contritionis econuerso se habeat.

¶ Ad quintum patet solutio ex dictis.

QVAESTIO. VIII.

De ministro confessionis.

Deinde considerandum est de ministro cõfessionis. Circa quod quæruntur septem. Primò, Vtrum necessarium sit confiteri sacerdoti. Secũdò, Vtrum in aliquo casu liceat alijs quàm sacerdotibus confiteri. Tertiò, Vtrum extra casum necessitatis possit aliquis non sacerdos confessionem venialium audire. Quarto, Vtrum sit necessarium quòd homo confiteatur proprio sacerdoti. Quintò, Vtrum possit aliquis alteri quàm proprio sacerdoti confiteri ex priuilegio vel mandato superioris. Sextò, Vtrum pœnitens in extremo vitæ suæ possit absolui à quolibet sacerdote. Septimò, Vtrũ pœna temporalis taxari debeat secundum quantitatem culpæ.

ARTICVLVS. I.

Vtrum necessarium sit confiteri sacerdoti.

Thom. vbi suprà ar. 3. q. 1. & sequentibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ nõ sit necessarium sacerdoti confiteri. Ad cõfessionem enim nõ obligamur nisi ex diuina institutione, sed diuina institutio nobis proponitur Iaco. 5. Confitemini alterutrum peccata vestra: vbi non fit mentio de sacerdote. ergo non oportet confiteri sacerdoti. ¶ Præterea pœnitentia est necessitatis sacramentum sicut & baptismus: sed in baptismo propter necessitatis sacramentum est minister quilibet homo, ergo & in pœnitentia: sed ministro ecclesiæ faciendа est confessio. ergo sufficit cuilibet confiteri. ¶ Præterea confessio est ad hoc necessaria vt taxetur pœnitẽti satisfactiõis modus, sed aliquis aliquã do non sacerdos dulciùs posset pœnitenti dare satisfactionis modũ quã multi sacerdotes. ergo non est necessarium ꝙ confessio fiat sacerdoti.

¶ Præterea confessio ad hoc est ordinata in ecclesia vt rectores pecorum suorũ vultum cognoscant: sed quadoq; rector vel prælatus non est sacerdos. ergo confessio nõ semper faciẽda est sacerdoti.

¶ Sed contrà. Absolutio pœnitẽtis propter quã fit cõfessio nõ fit nisi à sacerdotibus quibus claues cõmissæ sunt. ergo cõfessio debet fieri sacerdoti. ¶ Præterea confessio præfiguratur in Lazari mortui viuificatione: sed Dominus solũ discipulis præcepit vt soluerent Lazarum: vt patet Ioã. 11. ergo sacerdotibus facienda est confessio.

¶ Respondeo dicendũ, ꝙ gratia quæ in sacramẽtis datur à capite in membra descendit, & ideo solus ille minister est sacramẽtorum in quibus gratia datur qui habet ministeriũ super corpus Christi verũ, quod solius sacerdotis est, qui consecrare Eucharistiã potest: & ideo cũ in sacramẽto pœnitentię gratia conferatur, solus sacerdos minister est huiusmodi sacramenti, & ideo ei soli facienda est sacramentalis confessio, quæ ministro fieri debet.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd Iaco. loquitur ex præsuppositione diuidæ institutionis: & quia diuinitùs institutio præcesserat de confessione sacerdotibus facienda, per hoc ꝙ eis potestatem remittendi peccata in apostolis dedit: vt patet Ioan. 20. ideo intelligendũ est quod Iaco. sacerdotibus confessionẽ esse faciendã monuit.

¶ Ad secũdũ dicẽdum, ꝙ baptismus est magis sacrm necessitatis quã pœnitẽtia, quo ad cõfessionẽ & absolutionẽ: quia qñq; baptismus prętermitti nõ põt sine periculo salutis æternę: vt patet in pueris, qui nõ habẽt vsum rõnis: sed nõ est ita de cõfessione & absolutione: quæ tãtum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad adultos pertinēt,in quibus contritio cū proposito cōfitendi, & desiderio absolutionis sufficit ad libetandum à morte æterna:& ideo nō est simile de baptismo & confessione.

¶Ad tertium dicendū,quòd in satisfactione nō solùm attendenda est quantitas pœnæ:sed etiā virtus eius secundū q̄ est pars sacramenti: & sic requirit sacramētorum dispensatorem, quāuis etiā ab alio quā à sacerdote pœna taxari possit.

¶Ad quartum dicendū, q̄ cognoscere vultum pecoris,ad duo potest necessarium esse. Primò, quod coordinet gregi Christi, & sic cognoscere vultum pecoris pertinet ad curā & solicitudinem pastoralem,quæ incumbit quandoq; illis qui non sunt sacerdotes.Secūdò,ad hoc q̄ prouideatur ei competens medicamētum salutis.s. sacramentum Eucharistiæ:& talia præbere pertinet ad sacerdotem,& ad talem cognitionē pecoris confessio ordinatur.

ARTICVLVS. II.

Vtrum in aliquo casu liceat alij quā sacerdoti confiteri.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̄d in nullo casu liceat aliis quā sacerdotibus confiteri: quia confessio sacramentalis accusatio est:vt ex suppositā definitione habetur:sed dispensatio sacramenti ad illū tantùm pertinet qui est sacramēti minister. cum ergo minister sacramēti proprius sit sacerdos:videtur q̄ nulli alij fit confessio facienda.

¶Præterea confessio in quolibet iudicio ad sententiam ordinatur:sed in sententia in foro contētioso nō à suo iudice lata nulla est: & ideo nō facienda est cōfessio nisi iudici,sediudex in foro cōsciētiæ nō est nisi sacerdos qui habet potestatem ligandi & soluendi.ergo nō est alij cōfessio faciēda.¶Præterea in baptismo quilibet potest baptizare,quia si baptizat laicus etiā absq; necessitate nō debet à sacerdote baptismus iterari: sed si aliquis confiteatur laico in casu necessitatis,iterum tenetur sacerdoti confiteri, si articulum necessitatis euadat.ergo confessio non potest fieri laico in casu necessitatis.

¶Sed contrà est quòd in litera determinatur.

¶Respondeo dicendum, q̄ sicut baptismus est sacramentū necessitatis,ita & pœnitentia.Baptismus autem quia est sacramentum necessitatis duplicem habet ministrum. Vnum cui ex officio baptizare incumbit.s. sacerdotem. Aliū cui ratione necessitatis dispensatio Baptismi committitur:& ita etiam minister pœnitētiæ cui cōfessio est facienda est sacerdos,sed in necessitate etiam laicus vicem sacerdotis supplet, vt ei confessio fieri possit.

¶Ad primum ergo dicendum,quòd in sacramē to pœnitentiæ non solùm est aliquid ex parte ministri.s.absolutio & satisfactionis iuiunctio: sed etiam aliquid ex parte ipsius,qui suscipit sacramentum,q̄ est etiam de essentia sacramenti, sicut contritio & confessio.Satisfactio autem iā incipit esse à ministro inquantum eam iniūgit: & à pœnitente inquātum eam implet:& ad plenitudinem sacramenti vtrumq; debet concurrere quādo possibile est.Sed quādo necessitas imminet debet facere pœnitens quod ex parte sua est.s.conteri & confiteri cui potest, qui quāuis sacramentum perficere nō possit,vt faciat id q̄ ex parte sacerdotis est absolutionē.s. defectum t imē sacerdotis summus sacerdos supplet: nihilominus confessio laico ex desiderio sacerdotis facta sacramentalis est quodāmodo:quāuis nō sit sacramentum perfectū,quia deest ei id quod est ex parte sacerdotis.

¶Ad secundum dicendum,quòd quāuis laicus non sit iudex eius qui sibi confitetur absolutè, tamen ratione necessitatis accipit iudiciū super eum,secundū q̄ confitens ex desiderio sacerdotis se ei subdit.

¶Ad tertium dicendū, q̄ per sacramenta homo non solùm Deo,sed ecclesiæ oportet q̄ reconcilietur. Ecclesiæ autem reconciliari non potest nisi sanctificatio Ecclesiæ ad eum perueniat: in baptismo autem sanctificatio Ecclesiæ ad hominē peruenit per ipsum elemētū exterius adhibitum,q̄ verbo vitę sanctificatur secundum formā Ecclesiæ à quocunq;: & ideo ex quo semel baptizatus est à quocūq;,nō oportet q̄ iterum baptizetur.Sed in pœnitentia Ecclesiæ sanctificatio nō peruenit ad hominē nisi per ministrū: quia non est ibi aliquod elementum corporale exterius adhibitum,quod ex sanctificatione inuisibilem gratiam conferat: & ideo quàmuis ille laico confessus in articulo necessitatis consecutus sit veniā à Deo,eo q̄ propositū confitendi,quod secundum mandatum Dei percepit,sicut potuit impleuit:non tamen adhuc Ecclesiæ reconciliatus est vt ad sacramenta Ecclesiæ admitti debeat,nisi prius à sacerdote absoluatur:sicut ille qui baptismo flaminis baptizat⁹ est ad Eucharistiam nō admittitur.Et ideo oportet q̄ iterum confiteatur sacerdoti,cum copiā habere potuerit:& præcipuè quia sacramēntum pœnitentiæ perfectum nō fuit. Vnde oportet q̄ perficiatur,vt ex ipsa perceptione sacramenti pleniorem effectum consequatur,& vt mandatum de pœnitentiæ sacramento recipiendo impleat.

ARTICVLVS. III.

Vtrum extra casum necessitatis possit aliquis non sacerdos confessionem venialium audire.

¶Ad tertiū

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd extra casum necessitatis nō possit aliquis nō sacerdos cōfessionem venialiū audire. Quia sacramentum aliquod cōmittitur laico dispensandū ratione necessitatis: sed confessio venialiū nō est de necessitate.ergo nō cōmittitur laico.¶Præterea cōtra venialia ordinatur extrema vnctio,sicut & pœnitentia : sed illa nō potest dari à laico:vt patet Iacobi vltimo.ergo nec confessio venialium potest ei fieri.

¶Sed contrà est quod dicit Beda in litera.

¶Respondeo dicendum,q̄ per peccatū veniale homo nec à Deo,nec à sacramento Ecclesiæ separatur:& ideo non indiget nouæ gratiæ collatione ad eius dimissionē,neq; indiget recōciliari Ecclesiæ.Et propter hoc nō oportet q̄ venialia aliquis sacerdoti confiteatur : quia ipsa confessio laico facta sacramentale quoddā est,quāuis non sit sacramentū perfectū,& ex charitate procedens:&talibus natū est veniale remitti:sicut per tunsionē pectoris : & talibus natum est veniale remitti, sicut per tusionem pectoris : & aquam benedictam. ¶ Et per hoc patet solutio ad primū:quia venialia non indigent sacramenti perceptiōe ad dimissionem sui,sed sufficit ibi aliquid sacramentale,vt aqua benedicta & aliquid huiusmodi.

¶Ad secundū dicendum,quod extrema vnctio non datur directè contra veniale nec aliquod sacramentum.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum sit necessarium quòd homo confiteatur proprio sacerdoti.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̄ non sit necessariū q̄ homo confiteatur proprio sacerdoti. Greg. enim dicit. Apostolico moderamine & pietatis officio à nobis cōstitutū est,q̄ sacerdotibus monachis apostolorū figurā tenētibus liceat prædicare,baptizare:cōmunionem dare,pro peccatoribus orare,pœnitētiā imponere atq; peccata soluere:sed monachi non sunt proprij sacerdotes aliquorū, cū non habeant curā animarū. ergo cū confessio fiat propter absolutionem sufficit q̄ fiat cui cūq; sacerdoti.¶Præterea sicut sacerdos est minister huius sacramenti ita est Eucharistiæ, sed quilibet sacerdos potest cōficere.ergo quilibet pōt sacramentum pœnitentiæ ministrare. ergo non oportet q̄ fiat proprio sacerdoti. ¶ Præterea illud ad quod determinatè tenemur non est in nostra electione constitutum:vt patet per Augustinū in litera.Dicit enim, qui vult cōfiteri peccata vt inueniat gratiam, quærat sacerdotem qui sciat soluere & ligare. ergo videt quod non sit necessarium q̄ sacerdoti proprio confiteatur aliquis.¶Præterea quidam sunt sicut papa,prælati:qui non videntur habere proprium sacerdotem,cum non habeant superiorem : sed isti tenentur ad cōfessionem. ergo non semper tenetur homo cōfiteri proprio sacerdoti.¶Præterea illud quod est institutū pro charitate,contra charitatem non militat:vt Ber. dicit:sed confessio quæ pro charitate instituta est,cōtra charitatem militaret si homo ad confitendum vni sacerdoti esset obligat⁹:vt puta si peccator sciat sacerdotem suum hæreticū, aut solicitatorē ad malū,aut fragilem,qui ad peccatum quod quis confitetur ei lit pronus,vel si reuelator cōfessionis probabiliter existimetur,vel si peccatum cōtra ipsum cōmissum sit de quo quis cōfiteri debet.ergo videtur q̄ nō semper oporteat confiteri proprio sacerdoti. ¶Præterea in eo quod est necessarium ad salutem,nō sunt homines arctādi nē impediantur à via salutis:sed magna arctatio videtur si oporteat vni homini confiteri de necessitate,& per hoc multi possent à confessione retrahi,vel timore,vel verecundia,vel aliquo huiusmodi. ergo cū confessio sit de necessitate salutis,nō debent homines ad hoc arctari, vt videtur, quòd proprio sacerdoti confiteantur.

¶Sed contrà est decre.Inno. qui instituit quòd omnes vtriusq; sexus semel in anno proprio sacerdoti confiteantur. ¶Præterea sicut episcopus se habet ad diœcesim suā, ita sacerdos ad suam parochiam:sed non licet vni episcopo in diœcesim alterius episcopale officium exercere secundum statuta canonum.ergo non licet vni sacerdoti parochianum alterius audire.

¶Respondeo dicendum,quòd alia sacramenta non consistunt in hoc q̄ ad sacramentum accedens aliquid agat,sed solū vt recipiat:sicut patet in baptismo & huiusmodi:sed actus recipientis requiritur ad percipiendū vtilitatem sacramenti in eo qui est suæ voluntatis arbiter constitutus:quasi remouens prohibens.s.fictionem,sed in pœnitētia actus accedentis ad sacramentum est de substātia sacramenti ; eo quòd contritio, confessio,& satisfactio sunt pœnitentiæ partes, quæ sunt actus pœnitentis : actus autem nostri cum in nobis principiū habeant, nō possunt nobis ab aliis dispensari nisi per imperium. Vnde oportet quòd ille qui dispensator huiusmodi sacramenti cōstituitur , sit talis qui possit imperare aliquid agendum.Imperium autem nō competit alicui in alium, nisi qui habet super eū iurisdictionem: & ideo de necessitate huius sacramenti est,non solùm vt minister habeat ordinē sicut in aliis sacramētis,sed etiam quòd habeat iurisdictionē.Et ideo sicut ille qui nō est sacerdos nō potest hoc sacrm cōferre,ita nec ille qui nō habet iurisdictionē.Et propter hoc oportet sicut sacerdoti,ita proprio sacerdoti confessionem fieri:cùm enim sacerdos non absoluat nisi ligan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

si ligando ad aliquid faciẽdum, ille solus potest absoluere qui potest per imperium ad aliquid faciendum ligare.

¶Ad primum ergo dicendũ, q̃ Greg. loquitur de illis monachis qui iurisdictionem habent, vt potẽ quibus alicuius parochię cura est cõmissa, de quibus aliqui dicebant, quòd hoc ipso quòd monachi erant non poterãt absoluere, & pœnitentias iniungere, quod falsum est.

¶Ad secundum dicendum, quòd sacramentum Eucharistię non requirit imperium in aliquem hominem, secùs autem est in hoc sacramento vt dictum est: & ideo ratio non sequitur: & tamen non licet Eucharistiam ab alio quàm à proprio sacerdote accipere, quàmuis verum sit sacramẽtum quod ab eo percipitur.

¶Ad tertium dicendum, quòd electio discreti sacerdotis non est nobis cõmissa, vt nostro arbitrio facienda, sed de licentia superioris, si fortè proprius sacerdos esset minùs idoneus ad apponendum peccato salutare remedium.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd prælatis incumbit sacramenta dispensare, quæ non nisi mundi tractare debent: ideo concessum est eis à iure q̃ possunt sibi eligere proprios sacerdotes confessores, qui quãtum ad hoc sunt eis superiores, sicut & vnus medicus ab alio curatur, non inquãtum medicus, sed inquantum infirmus.

¶Ad quintum dicendum: quòd in casibus illis in quibus probabiliter timet pœnitens periculum sibi vel sacerdoti ex confessione ei facta, debet recurrere ad superiorem: vel ab eodem petere licentiam alteri confitendi: quòd si licentiam habere non possit, idem est iudicium quod de illo qui non habet copiam sacerdotis: vnde magis debet eligere laico cõfiteri, nec in hoc transgreditur aliquis præceptum Ecclesiæ: quia præcepta iuris positiui non se extendunt vltra intẽtionem præcipientis, quæ est finis præcepti, hoc autem est charitas secundum Apostolum. Nec aliqua iniuria fit etiam sacerdoti, quia priuilegium meretur amittere qui concessa sibi abutitur potestate.

¶Ad sextum dicendũ, quòd in hoc q̃ oportet proprio sacerdoti confiteri non arctatur via salutis: sed sufficiens ad salutem via tlatnitur. Peccaret autem sacerdos si non esset facilis ad præbendum licentiã alteri cõfiteri, quia multi sunt adeo infirmi quòd potius sine confessione morerentur, quàm tali sacerdoti confiterentur: vnde illi qui sunt nimis soliciti vt conscientias per confessionem subditorum sciant, multis dãnationis laqueũ inijciũt, & per cõsequẽs sibiipsis.

ARTICVLVS. V.

Vtrũ aliquis possit alteri quã proprio sacerdoti cõfiteri, ex priuilegio vel mãdato superioris.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ non possit aliquis alteri quã proprio sacerdoti confiteri, etiam ex priuilegio vel mandato superioris. Quia non potest aliquod priuilegium indulgeri in præiudicium alterius: sed hoc esset in præiudicium alterius sacerdotis, si alius confessionẽ subditi sui audiat. ergo non põt per priuilegium seu licẽtiam seu mãdatũ superioris obtineri. ¶Prętereà illud per quod impeditur diuinum mandatum, non potest per mandatum vel priuilegium alicuius hominis concedi: sed mãdatum diuinum est ad rectores Ecclesiarum, vt diligenter vultum pecoris sui agnoscant: Prouer. 7. quod impeditur si alius quam ipse confessionem eius audiat. ergo hoc non potest per alicuius hominis priuilegiũ vel mãdatum ordinari. ¶Prætereà ille qui audit confessionem alicuius est proprius iudex eius, aliàs non posset eum ligare & soluere: sed vnius hominis nõ possunt esse plures proprij sacerdotes vel iudices: quia tũc teneretur pluribus obedire, quod est impossibile, si contraria præciperent vel incõpossibilia. ergo non potest aliquis confiteri nisi proprio sacerdoti etiã ex superioris licentia. ¶Prætereà iniuriam sacramẽto facit qui sacramentũ iterat super eadem materia, vel ad minus inutiliter facit: sed qui cõfessus est alij sacerdoti tenetur iterum cõfiteri proprio sacerdoti si petat: quia non est absolutus ab obedientia qua ei tenetur: ad hoc ergo non potest licitè fieri, q̃ alij quã proprio sacerdoti confiteatur.

¶Sed contrà: ea quæ sunt ordinis possunt habẽ ti similem ordinem cõmitti ab eo qui ea facere potest, sed superior vt episcopus potest confessionem audire illius qui est de parochia alicuius presbyteri: quia etiã aliquãdo aliqua sibi reseruat, cùm sit ille principalior rector, ergo etiã potest cõmittere alicui sacerdoti q̃ ipsum audiat.

¶Prætereà quicquid põt inferior põt superior, sed ipse sacerdos põt suo parochiano dare licentiam q̃ alteri confiteatur. ergo multo fortiùs eiꝰ superior hoc potest. ¶Prętereà potestatem quã habet sacerdos in populo, habet ab episcopo, sed ex illa potestate potest confessionem audire. ergo & eadem ratiõe alius cui episcopus potestatem concedit.

¶Respondeo dicendum, quòd sacerdos aliquis põt dupliciter impediri ne alicuius confessionẽ audiat. Vno modo propter defectũ iurisdictionis. Alio modo propter impedimentum executionis ordinis, sicut excõmunicati & degradati & huiusmodi: quicunque autem iurisdictionem habet, potest ea quæ sunt iurisdictionis cõmittere: & ideo si aliquis impediat, q̃ alterius confessionem audire nõ possit per iurisdictiõis defectũ, potest sibi per quencunq; iurisdictionem habentẽ immediatã in illos cõmitti q̃ confessionẽ

fessionẽ audiat & absoluat: siue per ipsum sacerdotem, siue per episcopũ, siue per papã. Si autẽ propter executiõis ordinis impedimentũ audire nõ possit, põt sibi cõcedi q̃ cõfessionẽ audiat per eum qui impedimentũ remouere potest.

¶Ad primũ ergo dicendũ, q̃ præiudiciũ non fit alicui nisi ei subtrahatur quod est in fauorẽ eius indultum. Iurisdictionis autem potestas non est commissa alicui homini in fauorem suum, sed in vtilitatem plebis & honorem Dei. Et ideò si superioribus prælatis expedire videatur ad salutem plebis & honorem Dei promouendum quòd aliis quę sunt iurisdictionis committant, in nullo fit præiudicium inferioribus prælatis: nisi illis qui quærũt quę sua sunt non quę Iesu Christi, & qui gregi præsunt non vt eos pascant: sed vt ab eis pascantur.

¶Ad secundum dicendũ, q̃ rector ecclesiæ debet vultum pecoris sui cognoscere dupl'r. Vno modo per solicitam exterioris conuersationis considerationẽ, qua inuigilare debet super gregem sibi commissum, & in hac cognitione non oportet q̃ credat subdito, sed certitudinẽ fucti inquantũ põt inquirat. Alio modo per cõfessionis manifestationẽ, & quantũ ad hanc cognitionem non põt maiorẽ certitudinẽ accipere q̃ vt subdito credat: qa hoc est ad subueniendũ conscientiæ ipsius. Vnde in foro confessionis creditur homini & pro se, & contra se, non autẽ in foro exteriorꝭ iudicij: & ideo ad hanc cognitionem sufficit q̃ credat subdito dicenti se alteri absoluere valenti fuisse confessum: & sic patet quòd talis cognitio pecoris per priuilegium alteri indultum de confessione audienda non impeditur.

¶Ad tertiũ dicendum, q̃ inconueniens esset si duo æqualiter super eandem plebem constituanturꝭ si autẽ inæqualiter, non est inconueniens & secundum hoc super eandem plebem immediatè sunt, & sacerdos parochialis, & episcopus, & papa: & quilibet eorũ potest ea quæ sunt iurisdictionis ad ipsum pertinentia alteri cõmittere. Sed si superior cõmittat, qui & principalior est, dupliciter põt cõmittere: aut ita q̃ eum vice sui constituat, sicut papa & episcopus suos pœnitẽtiarios cõstituũt: & tũc talis est principalior quã inferior prælatus: sicut pœnitẽtiarius papæ quã episcopꝰ, & pœnitẽtiarius episcopi q̃ sacerdos parochialis, & magis tenet ei confitens obedire. Alio mõ vt eum coadiutorẽ illius sacerdotis cõstituat, & qa coadiutor ordinat ad eũ cui coadiutor dat, ideò coadiutor est minꝰ principalis: & ideò pœnitens non tantũ obedire tenetur ei, quantùm proprio sacerdoti.

¶Ad quartũ dicendũ, q̃ nullus tenet confiteri pẽtã quę non habet: & ideò si aliqs pœnitentiario epi, vel alteri ab epo cõmissionẽ habẽti confessus fuerit, cũ sint sibi dimissa pẽtã, & quo ad ecclĩã & quo ad Deũ, nõ tenet cõfiteri, p̃prio sacerdoti ĩtruncũq; petat: sed, ppter statutũ ecclesiæ de cõfessiõe faciẽda proprio sacerdoti semel in anno, eodẽ mõ se debet habere sicut & ille q̃ habet solũ venialia. Talis enim solũ venialia cõfiteri debet, vt quidam dicunt: vel profiteri se à pcto mortali immunẽ, & sacerdos ei in foro cõscientiæ credere debet & tenetur. Si tamen iterum cõfiteri teneretur non frustrà primò confessus fuisset: quia quãto pluribus sacerdotibus confitetur quis, tanto plus de pœna remittitur ei: tum ex erubescentia cõfessionis, quæ in pœnam satisfactoriã computatur, tunc ex vi clauium. Vnde toties posset cõfiteri, q̃ ab omni pœna liberaretur, nec reiteratio facit iniuriã sacramento, nisi in quo sanctificatio adhibet, vel per characteris impressionẽ, vel per materiæ consecrationẽ, quorũ neutrũ est in pœnitentia: vnde bonum est q̃ ille qui authoritate episcopi confessionem audit, inducat confitentem q̃ confiteatur proprio sacerdoti: quòd si noluerit, nihilominus eum absoluere debet.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum pœnitens possit in fine vitæ à quolibet sacerdote absolui.

Thom. 4. Dist. 20. q. vnica, art. 1. q. 2.

Ad sextum sic procedit. Videt q̃ in fine vitæ pœnitens non possit à quolibet sacerdote absolui. Quia ad absolutionem requiritur aliqua iurisdictio: vt dictũ est: sed sacerdos non acquirit iurisdictionem super illum qui in fine pœnitet. ergo nemo potest eum absoluere. ¶Prætereà, ille qui sacramentũ baptismi in articulo mortis ab alio quàm proprio sacerdote iterum baptizari. Si ergo quilibet sacerdos in articulo mortis posset absoluere à quolibet peccato, non debet pœnitens si euadit ad suum sacerdotem recurrere, quod falsum est: quia aliàs sacerdos non haberet cognitionem de vultu pecoris sui. ¶Prætereà, in articulo mortis sicut licet alieno sacerdoti baptizare, ita etiã non sacerdoti: sed non sacerdos nunquam potest absoluere in foro pœnitentiali. ergo nec sacerdos in articulo mortis eum, qui non est sibi subditus.

¶Sed contrà, Necessitas spiritualis est maior, quàm corporalis, sed aliquis in necessitate vltima potest aliorum rebus vti etiam inuitis dominis ad subueniẽdum corporali necessitati. ergo & in articulo mortis ad subueniendum spirituali necessitati potest à non suo sacerdote ab-

Universidad de Deusto
Biblioteca

solui. ¶ Prætereà, ad idem sunt authoritates positæ in litera.

¶ Respõdeo dicendũ, q̃ quilibet sacerdos quantũm est de virtute clauium, habet potestatẽ indifferenter in oẽs & quantũ ad omnia peccata: sed q̃ non possit oẽs ab omnibus pẽtis absoluere, hoc est, qa per ordinationẽ ecclesiæ habet iurisdictionẽ limitatã, vel omnino nullam habet: sed quia necessitas legem non habet, ideò q̃n necessitatis articulus imminet, per ecclesiç ordinationẽ non impeditur quin absoluere possit, ex quo habet claues etiã sacramẽtaliter & tantũm consequit ex absolutione alterius, sicut si à proprio sacerdote absolueret: nec solũ à pẽtis tunc potest à quolibet sacerdote absolui, sed etiam ab excõmunicatione à quocũq; sit lata: & hæc absolutio etiam ad iurisdictionẽ pertinet, quæ per legem ordinationis ecclesiæ coarctatur.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ aliquis potest vti iurisdictione alterius ex eius voluntate, quia ea quæ iurisdictionis sunt, cõmitti possunt. Vnde quia ecclesia acceptat vt quilibet sacerdos absoluere possit in articulo mortis: ideo ex hoc ipso quis vsum iurisdictionis habet, quãuis iurisdictione careat.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ non oportet eum recurrere ad propriũ sacerdotẽ, vt iterum à pẽtis soluatur, à quibus in articulo mortis absolutus est: sed vt innotescat ei q̃ est absolut⁹. Nec similiter oportet q̃ absolutus ab excõmunicatione ad iudicem vadat, qui aliãs absoluere potuisset absolutionem petens: sed satisfactionẽ offerẽs.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ baptismus habet ex ipsa sanctificatione materiæ efficaciã: & ideò à quocunq; conferat alieno, ille sacramẽtum recipit: sed vis sacramẽtalis pœnitentiæ consistit in sanctificatione ministri: & ideò ille qui laico cõfitetur quãuis impleat quod ex parte est de sacramentali confessione, tũ sacramentalẽ absolutionẽ non consequitur: & ideò aliquid valet ei quantũ ad diminutionẽ pœnæ quæ fit per confessionis meritum & pœnam: sed non consequitur diminutionẽ illam pœnæ quæ est ex vi clauium: & ideò oportet q̃ iterum sacerdoti confiteatur, & magis sic confessus discedens punitur post hanc vitam quàm si sacerdoti fuisset cõfessus.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum pœna taxetur secundum quantitatem culpæ.

Tho. 4. Dist. 20. q. 1. ar. 2. q. 1.

Ad septimum sic proceditur. Videtur q̃ pœna tẽporalis cuius reatus post pœnitentiã manet, non taxet secundum quantitatẽ culpæ. Taxatur enim secundũ quantitatẽ delectationis quæ fuit in pẽtõ: vt patet Apoc. 18. quantũ glorificauit se & in deliciis fuit, tantũ date illi tormentũ & luctũ: sed q̃nq; vbi est maior delectatio ibi est minor culpa: qa peccata carnalia plus habẽt delectationis quàm spiritualia secundũ Greg. ergo pœna non taxatur secundũ quantitatẽ culpæ. ¶ Prætereà, eõdẽ modo aliquis obligatur per præcepta moralia in no. le. & in veteri: sed in ve. le. debebatur pro peccatis pœna septẽ dierum: vt. s. septem diebus immundi essent: cùm ergo in nouo Te. imponatur pœna septẽnis pro vno peccato mortali, videtur q̃ quantitas pœnæ non respiciat quantitatem culpæ. ¶ Prætereà maius est peccatũ homicidij in laico quàm fornicationis in sacerdote: quia circũstantia quę sumitur ex specie peccati magis aggrauat quàm quæ sumitur ex conditione personę, sed laico pro homicidio imponitur septennis pœnitẽtia, sed sacerdoti decem annorum secundũ Can. ergo pœna non taxatur sec'm quãtitatẽ. ¶ Prætereà maximũ peccatum est quod in ipsum corpus Christi committitur, quia tantò grauiùs quis peccat quãtò maior est in quem peccatur: sed pro effusione sanguinis Christi in sacramẽto altaris contenti iniungitur pœnitẽtia. 40. dierum vel parum ampliùs: pro fornicatione simplici iniungitur pœnitentia septennis secundũ Can. ergo quantitas pœnæ non respondet quantitati culpæ.

¶ Sed contrà, Isa. 27. Mensurã contra mensuram cùm abiecta fuerit iudicabo eum. ergo quãtitas iudicij punitionis pẽti est secundũ quantitatẽ culpæ. ¶ Prætereà, homo reducit ad æqualitatem iustitiæ per pœnitentiã inflictã: sed hoc non esset si quantitas culpæ & pœnæ non sibi responderent. ergo vnum alteri respondet.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ pœna post dimissionem culpæ exigitur ad duo. s. ad debitũ soluendum, & ad remediũ præstandũ. Potest ergo taxatio pœnæ cõsiderari quantũ ad duo. Primò, quantũ ad debitũ: & sic quantitas pœnę radicaliter respondet quantitati culpæ antequã de ea aliquid dimittat, sec'm tñ q̃tum per primũ eorũ quę pœnitentiã nata sunt remittere plus remittitur: secundum hoc per aliud minus remittendum vel soluendum restat: quia quãto per contritionẽ plus de pœna dimissum est, tantò per confessionẽ minus dimittendũ restat. Secundò, quantũ ad remedium vel illius qui peccauit vel aliorum, & sic q̃nq; pro minori peccato iniungitur maior pœnitentia: vel quia peccato vnius difficiliùs pot resisti quàm peccato alterius: sicut inueni imponitur pro fornicatione maior pœna quã seni quãuis minùs peccet: vel quia in eo pẽtm est periculosius, sicut in sacerdote q̃ in alio: vel quia multitudo magis prona est ad id pẽtm: & ideò per pœnã vnius, alij sunt exterreni di. Pœna ergo in foro pœnitẽtiæ quantùm ad vtrunq;

vtrunque taxanda est: & ideò non semper pro maiori peccato maior pœna imponit. Sed pœna purgatorij solùm est ad soluẽdum debitum, quia vlteriùs non manet locus peccãdi: & ideò illa pœna taxatur solùm secundum quantitatem peccati cõsiderata tamen contritionis quãtitate, & confessione & absolutione: quia per omnia de pœna aliquid dimittitur: vnde etiã à sacerdote iniũgẽdo satisfactionẽ sunt cõsiderãda.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ in verbis illis duo tanguntur ex parte culpę. s. glorificatio & deliciæ: quorũ primũ pertinet ad elationẽ peccãtis, qua Deo resistit. Secundũ ad delectationẽ pẽtẽ: quãuis autẽ sit minor delectatio q̃nq; in maiori culpa, tamẽ est ibi semper maior elatio: & ideò ratio non procedit.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ illa pœna septẽ dierũ nõ erat expiatiua à pœna debita pẽtõ. Vnde et iam si post illos dies moreretur, in purgatorio puniretur, sed expiabat ab irregularitate à qua omnia sacrificia legalia expiabãt. Nihilominus cęteris paribus plus peccat homo in no. le. q̃ in ve. propter sanctificationẽ ampliorẽ qua sanctificatur in baptismo: & ppter beneficia Dei potiora humano generi exhibita: & hoc patet ex hoc quod dicit Heb. 10. Quãto putatis deteriora mereri supplicia &c. Nec tñ hoc verũ est vniuersaliter q̃ exigat pro quolibet pẽtõ mortali septẽnis pnia, sed hoc est quasi quędã regula cõmunis vt in pluribus competens, quam tamen oportet dimittere consideratis diuersis peccatorum circunstantiis.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ eps vel sacerdos cũ maiori periculo suo & aliorũ peccat: & ideò soliciti⁹ retrahunt eum Canones à pẽtõ q̃ alios, maiorẽ pœnã iniungendo secundum q̃ est in remediũ: quis quãdoq, non debeatur tanta ex debito. Vnde in purgatorio non tanta ab eo exigitur.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ pœna illa est intelligẽda q̃n nolente sacerdote hoc accidit. Si eñ sponte funderet multo grauiori pœna dignus esset.

QVAESTIO. IX.

De qualitate confessionis.

Deinde considerandũ est de qualitate confessionis. Circa quod quæruntur quatuor. Primò, vtrũ confessio possit esse informis. Secũdò, vtrũ oporteat confessionẽ esse integrã. Tertiò, vtrum possit aliquis per alium vel per scriptum confiteri. Quarto, vtrum illæ conditiones quæ à magistris assignantur, ad confessionem requirãtur.

ARTICVLVS. I.

Vtrum confessio possit esse informis.

Thom. vbi. s. ar. 4. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic procedit. Videt, q̃ confessio nõ possit esse informis: dicit enim Eccl. 17. A mortuo velut q nõ est perit cõfessio: sed ille q non habet charitatẽ est mortuus, qa ipsa est aĩæ vita. ergo absq; charitate nõ pot esse cõfessio. ¶ Prętereà, cõfessio diuidit cõtra cõtritionẽ, sed cõtritio & satisfactio nunq̃ pnt extra charitatẽ fieri. ergo nec cõfessio. ¶ Prætereà, in cõfessione oportet q̃ os cordi cõcordet, qa hoc ipsum nomẽ cõfessionis requrit: sed ille q adhuc manet in affectu pẽti qd' cõfitet, non habet cor ori cõforme: qa corde pẽtm̃ tenet qd' ore dãnat. ergo talis non cõfitet.

¶ Sed cõtrà, qlibet tenet ad cõfessionẽ mortaliũ sed si aliqs semel cõfessus est etiã ĩ mortali exñs, nõ tenet vlteri⁹ ad cõfitendũ ea pẽtã: qa cũ nullus sciat se charitatẽ habere, nullus sciret se confessum fuisse. ergo non est de necessitate confessionis q̃ sit charitate formata.

¶ Respõdeo dicendũ, q̃ cõfessio est act⁹ virtutis & pars sacri: secundũ autẽ q̃ est act⁹ virtutis est act⁹ meritori⁹, ppriè, & sic cõfessio nõ valet sine charitate q̃ est principiũ merẽdi: sed sec'm q̃ est pars sacri, sic ordinat cõfitentẽ ad sacerdotẽ, qui habet claues ecclesiæ, q̃ per cõfessionẽ cõfitẽtis cõscientiã cognoscit, & secũdũ hoc cõfessio põt esse etiã in eo q nõ est cõtrit⁹: qa põt pẽtã sua cõfiteri sacerdoti, & clauibus ecclesię se subiicere: & q̃ quis tũc nõ percipiat absolutionis fructũ, tñ recedẽte fictiõe pcipere incipiet: & sic etiã in aliis sacris. Vnde nõ tenet iterare cõfessionẽ q̃ fictus accedit, sed tenet post modũ fictionẽ suã cõfiteri

¶ Ad primũ ergo dd'm, q̃ authoritas illa intelligẽda est q̃tùm ad fructũ cõfessiõis percipiendũ, quem nullus extra charitatẽ existens percipit.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ cõtritio & satisfactio fiunt Deo, sed cõfessio fit hoĩ: & ideò de rõne cõtritiõis & satisfactionis est q̃ hõ sit Deo per charitatẽ vnitus, non autẽ de ratione cõfessionis.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ ille qui pẽtã quæ habet narrat, verè loquit, & sic cor cõcordet voci vel verbis quantùm ad substantiã confessionis, quamuis discordet à confessionis fine.

ARTICVLVS. II.

Vtrum oporteat confessionem esse integram.

Ad secundum sic procedit. Videtur q̃ non oporteat confessionem esse integram: vt. s. omnia peccata vni sacerdoti confiteatur. Quia erubescẽtia facit ad diminutionẽ pœnæ, sed quanto pluribus sacerdotibus quis confitetur, tanto maiorem erubescentiam patitur. ergo fructuosior est confessio si pluribus

Universidad de Deusto
Biblioteca

pluribus sacerdotibus diuidatur. ¶ Præterea, cõfessio ad hoc necessaria est in pœnitẽtia: vt pœna secundũ arbitrium sacerdotis peccato taxetur: sed sufficiens pœna põt imponi à diuersis sacerdotibus de diuersis peccatis. ergo nõ oportet vni sacerdoti omnia peccata confiteri. ¶ Præterea, põt contingere q̃ post confessionẽ factã & satisfactionẽ perfectã recordetur quis alicuius peccati mortalis, quod dum confitebat memoria non habebat, & tunc copiã proprij sacerdotis cũ quo primò confessus fuerit habere nõ poterit. ergo poterit id solũ pctm̃ alteri confiteri, & sic diuersa peccata diuersis sacerdotibus cõfitebitur. ¶ Præterea, sacerdoti non debet fieri confessio de peccatis nisi ꝓpter absolutionẽ: sed qñq; sacerdos qui confessionẽ audit põt de quibusdam pctis absoluere non de omnibus. ergo ad minus in tali casu non oportet q̃ confessio sit integra.

¶ Sed contrà, Hypocrisis est impedimentũ pœnitentiæ: sed diuidere confessionẽ ad hypocrisim pertinet: vt Aug. dicit. ergo confessio debet esse integra. ¶ Præterea, confessio est pœnitentiæ pars: sed pœnitentia debet esse integra. ergo & confessio.

¶ Respondeo dicendum, q̃ in medicina corporali oportet q̃ medicus non vnum solũ morbũ contra quem medicinã dare debet cognoscat, sed etiã vniuersaliter totã habitudinẽ ipsius infirmi: eò q̃ vnus morbus ex adiunctione alterius aggrauatur, & medicina quæ vni morbo cõpeteret alteri nocumentũ præstaret: & similiter est in peccatis: quia vnũ aggrauat ex adiunctione alterius, & illud quod vni peccato esset conueniens medicina, alteri incentiuũ præstaret, cũ quãdoq; aliquis cõtrariis peccatis infect⁹ sit: vt Grego. in Pastorali docet: & ideò de necessitate confessionis est q̃ homo oĩa peccata confiteat, quę in memoria habet: quod si non faciat, non est confessio, sed confessionis simulatio.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ & si erubescentia sit multiplicior quando diuidit diuersa peccata diuersis, tñ oẽs simul non sunt ita magnæ erubescentiæ, sicut illa vna quã quis omnia sua simul confitetur: qa vnum pctm̃ per se consideratũ non demonstrat ita malã dispositionẽ peccãtis, sicut qñ est cum pluribus aliis consideratum: quia in vnum pctm̃ aliquis quandoq; ex ignorãtia vel infirmitate labitur, sed multitudo peccatorum demonstat malitiã peccãtis, vel magnam corruptionem eiusdem.

¶ Ad secundũ dicendum, q̃ pœna à diuersis sacerdotibus imposita non esset sufficiens: quia quilibet consideraret vnum per se, & non grauitatem ipsius quã habet ex adiunctione alterius & quãdoq; pœna quæ contra vnũ pctm̃ daret, esset promotiua alterius peccati: & præterea sacerdos confessionẽ audiens vicem Dei gerit, & ideò debet ei fieri hoc modo confessio, ꝓcut fit Deo in contritione. Vnde sicut non esset cõtritio nisi quis de omnibus peccatis contereret, ita non esset confessio nisi quis de omnibus, quæ memoriæ occurrerint confiteatur.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ quidã dicunt q̃ quando aliquis recordatur eorum quæ priùs oblitus erat, debet etiã ea quæ priùs confessus fuit confiteri, & præcipuè si non põt eundẽ habere cui antè confessus fuerat qui oĩa cognoscit, vt totius culpæ quantitas vni sacerdoti innotescat. Sed hoc non videtur necessarium, quia pctm̃ habet quantitatẽ & ex seipso, & ex adiunctione alterius: peccatorũ autẽ de quibus confessus est manifestauit quantitatem quam ex seipsis habent: ad hoc autẽ q̃ sacerdos vtranq; quãtitatẽ peccati huiusmodi cognoscat, sufficit q̃ hoc peccatũ confitens dicat explicitè, & alia in generali, dicendo, quòd cùm alia multa confiteretur huius oblitus fuit.

¶ Ad quartum dicendũ, q̃ etiã si sacerdos non de omnibus possit absoluere, tamen tenet sibi omnia confiteri, vt quantitatem totius culpæ cognoscat, & de illis de quibus non põt absoluere ad superiorem remittat.

ARTICVLVS. III.

Vtrum quis possit per alium vel per scriptũ confiteri.

Ad tertium sic procedit. Videtur q̃ possit per alium quis confiteri, vel per scriptũ, quia confessio necessaria est ad hoc vt conscientia pœnitentis sacerdoti pandatur: sed homo põt per aliũ vel per scriptũ suam conscientiã sacerdoti manifestare. ergo sufficit per alium vel per scriptum confiteri. ¶ Præterea, quidã non intelliguntur à propriis sacerdotibus propter linguę diuersitatẽ, & tales nõ possunt nisi per alios confiteri. ergo non est de necessitate sacramẽti q̃ per seipsum quis confiteatur: & ita videtur q̃ si per aliũ quis cõfessus fuerit qualitercunq; sufficiat ei ad salutem. ¶ Præterea, de necessitate sacramenti est q̃ homo proprio sacerdoti confiteatur, vt ex dictis patet: sed aliquãdo proprius sacerdos est absens, cui non potest pœnitens propria voce loqui, posset autem per scriptum ei suam conscientiam manifestare. ergo videtur q̃ per scriptum ei suam conscientiam transmittere debeat.

¶ Sed contrà, homo ad confessionẽ peccatorũ sicut ad confessionẽ fidei obligatur: sed confessio fidei ore est facienda, vt patet Ioan. 10. ergo & confessio peccatorum. ¶ Præterea, qui per se ipsum peccauit, per seipsum debet pœnitere: sed confessio est pœnitẽtiæ pars. ergo pœnitẽs debet

debet confiteri propria voce.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ confessio non solùm est actus virtutis, sed etiã pars sacri: quãuis autẽ ad eã secundũ q̃ est actus virtutis sufficeret qualitercũq; fieret, & si nõ esset tanta difficultas in vno mõ sicut in alio: tñ secundũ q̃ est pars sacri habet determinatũ actũ, sicut & alia sacra habẽt determinatã materiã: & sicut in baptismo ad significãdã interiorẽ ablutionẽ, assumit̃ illud elementũ cuius est maxima vis ĩ abluẽdo: ita in actu sacri ad manifestandũ ordinatè assumit̃ ille actus, quo maximè consueuimus manifestare, scilicet, proprium verbum. Alij enim modi sunt inducti in supplementum istius.

¶ Ad primũ dicendũ, q̃ sicut in baptismo non sufficit qualitercũq; absoluere, sed p̃ eũm determinatũ: ita nec in pnia sufficit qualitercũq; peccata manifestare, sed oportet q̃ per actũ determinatum manifestentur.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ in eo q̃ vsum linguæ nõ habet sufficit q̃ p̃ scriptũ aut p̃ nutũ aut interpretẽ cõfiteat: quia nõ exigit̃ ab hoĩe plus q̃ possit, quishõ nõ possit vel debeat baptismũ accipere nisi in aqua: qa aqua est oĩno ab exteriori, & nobis ab alio exhibet̃, sed actus confessionis est à nobis: & ideò qñ non possumus vno modo, debemus secundũ q̃ possumus cõfiteri.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ in absentia proprij sacerdotis potest etiã laico fieri confessio, & ideò non oportet q̃ per scriptum fiat: quia plus pertinet ad necessitatẽ confessionis actus quàm ille cui fit confessio.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum conditiones assignatæ requirantur ad confessionem.

Ad quartum sic procedit. Vt̃ q̃ illę conditiones q̃ à magistris assignantur his versibus cõtente non requirant̃ ad cõfessionẽ: Sit simplex, humilis cõfessio, pura, fidelis. Atq; frequẽs, nuda, discreta, libens, verecũda, Integra, secreta, lachrymabil̃, accelerata, Fortis & accusans, & sit parẽre parata. Fides em̃ & simplicitas, & fortitudo sunt p̃ se virtutes. ergo non debẽt poni per se cõditiones confessionis.

¶ Præterea, purũ est quod nõ habet permixtionẽ: similiter simplex cõpositionẽ & pmixtionẽ aufert. ergo superfluè vtrũq; ponit̃.

¶ Præterea, peccatũ semel cõmissum nullus tenet̃ confiteri nisi semel. ergo si homo pctm̃ nõ iterat, nõ oportet q̃ sit frequẽs.

¶ Præterea, confessio ad satisfactionẽ ordinat̃: sed satisfactio qñq; est publica. ergo & cõfessio non semp debet esse secreta.

¶ Præterea, illud quod non est in potestate nostra non requirit̃ à nobis: sed lachrymas emittere non est in potestate nostra. ergo non requiritur ad confitentem.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ dictarũ conditionum quędã sunt de necessitate cõfessionis, quędã de bene esse ipsius. Ea autẽ q̃ sunt de necessitate cõfessionis, vel competunt ei secundũ q̃ est actus virtutis, vel secundum q̃ est pars sacri. Si primo modo, aut ratione virtutis in genere, aut ratione specialis virtutis cuius est actus, aut ex ipsa rõne actus. Virtutis autẽ in genere sunt quatuor cõditiones: vt in. 2. Ethi. dicitur. Prima est vt aliquis sit sciẽs, & quãtùm ad hoc cõfessio dicit esse discreta: secundũ q̃ in actu oĩs virtutis prudentia requirit̃: est autem hæc discretio vt maiora cum maiori pondere confiteantur. Secunda conditio est vt sit eligens, quia actus virtutum debẽt esse voluntarij, & quantùm ad hoc dicit, libens. Tertia conditio est vt propter hoc. s. debitum finem operet̃, & quantũ ad hoc dicit q̃ debet esse pura, vt. s. recta sit intẽtio. Quarta est, vt immobiliter operetur, & quantũ ad hoc dicit q̃ debet esse fortis: vt. s. ꝓpter verecũdiã non dimittat. Est autẽ cõfessio actus virtutis pniæ q̃ quidẽ primò initiũ sumit in horrore turpitudinis pcti, & quantũ ad hoc cõfessio debet esse verecunda: vt. s. non se iactet de peccatis propter aliquã sæculi vanitatẽ admixtã. Secũdò progreditur ad dolorem de pctõ commisso, & quantũ ad hoc dicit̃ esse lachrymabilis. Tertiò, in abiectione sui terminatur, & quantũ ad hoc debet esse humilis, vt se miserum confiteatur & infirmum. Sed ex propria ratione huiusmodi actus qui est cõfessio habet q̃ sit manifestatiua, quæ quidẽ manifestatio per quatuor impediri põt. Primò, per falsitatem, & quantũ ad hoc dicit fidelis. i. vera. Secundò per obscuritatẽ verborum & cõtra hoc dicit nuda, vt non inuoluat obscuritatẽ verborũ. Tertiò, per verborũ multiplicationẽ, & propter hoc dicit simpliciter, vt nõ recitet in cõfessione nisi qd' ad quãtitatẽ pctĩ pertinet. Quartò, vt nõ subtrahatur aliquid de his q̃ manifestãda sunt, & cõtra hoc dicit integra. Secundum autẽ q̃ cõfessio est pars sacri sic cõcernit iudiciũ sacerdotis, qui est minister sacri. Vnde oportet q̃ sit accusans ex parte confitentis, parẽre parata per cõparationem ad sacerdotem. Secreta quantùm ad conditionem fori, in quo de occultis conscientię agitur. Sed de bene esse confessionis est quòd sit frequens & quòd sit accelerata, vt, scilicet statim confiteatur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd non est inconueniens quòd conditio vnius virtutis in actu alterius inueniatur qui ab ipsa imperatur: vel quia medium quod est vnius virtutis principaliter etiam aliæ virtutes per participationẽ habent.

¶ Ad sed'm dicendũ, q̃ hæc cõditio pura intentiõis excludit peruersitatẽ à qua homo mũdat, si sum-

Universidad de Deusto
Biblioteca

si simpliciter alieni admixtionem excludit.
¶ Ad tertium dicendum, ꝙ hoc non est de necessitate confessionis, sed de benè esse.
¶ Ad quartū dicendū, ꝙ propter scandalū aliorum qui possunt ex peccatis auditis ad malū inclinari, non debet confessio fieri in publico, sed in occulto: ex pœna autē satisfactoria non scandalizatur ita aliquis: quia quādoq; pro paruo vel nullo similia opera satisfactoria fiunt.
¶ Ad quintum dicendū, quòd intelligendum est de lachrymis mentis.

QVÆSTIO. X.

De effectu confessionis.

DEinde considerandum est de effectu confessionis. Circa quod quæruntur quinq;. Primò, Vtrum confessio liberet à morte peccati. Secundò, Vtrum confessio liberet aliquo modo à pœna. Tertiò, Vtrum confessio aperiat paradisum. Quartò, Vtrū confessio tribuat spem salutis. Quintò, Vtrum confessio generalis deleat peccata mortalia præterita.

ARTICVLVS. I.

Vtrum confessio liberet à morte peccati.

Thom. vbi. S. art. 5. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ confessio nō liberet à morte peccati. Confessio enim contritionē sequit: sed contritio sufficienter delet culpam. ergo cōfessio non liberat à morte peccati.
¶ Præterea, sicut mortale est culpa, ita etiam veniale: sed per confessionē fit veniale quod priùs fuit mortale, vt in litera dicitur. ergo per confessionē non remittitur culpa, sed culpa in culpam mutatur.
¶ Sed contrà est, Conclusio est pars pœnitentiæ sacramenti: sed pœnitentia à culpa liberat. ergo & confessio.
¶ Respondeo dicendū, ꝙ pœnitētia inquantū est sacramentū præcipuè in confessione perficitur, quia per eam homo ministris ecclesię se subdit, qui sunt sacramentorū dispensatores. Contritio enim votū confessionis annexum habet, & satisfactio pro iudicio sacerdotis cui fit cōfessio taxatur, & quia in sacro pœnitētiæ gratia infunditur, per quā fit remissio peccatorū, sicut in baptismo: ideò eo modo confessio ex vi absolutionis coniunctæ remittit culpam sicut & baptismus. Liberat enim baptismus à morte peccati non solū secundū ꝙ actu percipitur, sed etiam secundum ꝙ in voto habetur: sicut patet in illis qui iam sanctificati ad baptismū accedunt: & si aliquis impedimentū nō præstaret ex ipsa collatione baptismi, gratiā consequeret remittentem pctā, li pri⁹ ei remissa non fuissent. Et similiter dicendū est de confessione adiuncta absolutioni: qa secundū ꝙ in voto pœnitētis præcessit, à culpa liberauit. Postmodū autē in actu confessionis & absolutionis gra augetur, & etiā remissio peccatorū daretur si precedēs dolor de pctis non sufficiēs ad contritionē fuisset, & ipse tunc obicem gratiæ non præberet: & ideò sicut de baptismo dicitur ꝙ liberat à morte, ita etiā de confessione dici potest.
¶ Ad primum ergo dicendū, ꝙ contritio habet votum confessionis annexum: & ideo eo modo liberat à culpa pœnitētes: sicut desiderio baptismi baptizandos.
¶ Ad secundū dicendum, ꝙ veniale non sumit pro culpa, sed pro pœna de facili expiabili: vnde non sequitur ꝙ culpa in culpam conuertat, sed penitus annihilat. Dicitur enim veniale tripliciter. Vno modo ex genere, sicut verbum otiosum. Alio modo ex causa. i. veniæ causam in se habens, sicut pctm ex infirmitate. Alio modo ex euentu, sicut accipitur hic: quia per confessionem hoc euenit ꝙ de culpa præterita homo veniam consequatur.

ARTICVLVS. II.

Vtrū confessio liberet aliquo modo à pœna.

Ad secundum sic proceditur. Videt ꝙ confessio non liberet aliquo modo à pœna: quia pctō non debetur nisi pœna ęterna vel tēporalis: sed pœna ęterna per contritionē dimittitur: pœna autē tēporalis per satisfactionē. ergo per confessionē nihil dimittitur de pœna.
¶ Præterea, voluntas pro facto reputatur, vt in litera dicit: sed ille qui contritus est habuit propositū confitendi. ergo tantū valuit sibi sicut si fuisset confessus, & ita per cōfessionē quā posteà facit nihil de pœna dimittit.
¶ Sed contrà, pœnā habet confessio: sed per omnia opera pœnalia expiatur pœna peccato debita. ergo & per confessionem.
¶ Respondeo dicendū, ꝙ confessio simul cū absolutione habet vim liberandi à pœna dupliciter. vno modo ex ipsa vi absolutionis: & sic quidem liberat in voto existens à pœna æterna: sicut etima à culpa, quæ quidē pœna est condemnans, & ex toto exterminās: à qua hō liberatus adhuc manet obligatus ad pœnā temporalem, secundum ꝙ pœna est medicina purgās & promouens: & hæc pœna restat in purgatorio patienda etiam his qui à pœna inferni liberati sunt, quæ quidem pœna est improportionata viribus pœnitentis in hoc mundo viuentis: sed per vim clauium intantùm minuitur ꝙ proportionata viribus pœnitentis remanet, ita ꝙ satisfaciendo se in hac vita purgare potest. Alio modo diminuit pœnam ex ipsa natura actus confitentis, qui habet pœnam erubescentiæ annexam: & ideò quanto aliquis pluries de ipsis peccatis confitetur, tanto magis pœna minuitur.
¶ Et per hoc patet responsio ad primum.
¶ Ad secundum dicendum, ꝙ voluntas pro facto non reputatur in his quę sunt ab alio: sicut est de baptismo. Non em̄ tantum valet voluntas suscipiendi baptismū, sicut ipsius susceptio: sed reputatur volūtas pro facto in his quæ sunt omnino ab homine: & iterum quantùm ad prę miū essentiale, nō autē quantū ad pœnæ remotionē, & huiusmodi: respectu quorum attenditur meritum accidentaliter & secundario. & ideò confessus & absolutus, minùs in purgatorio punietur q̄ contritus tantùm.

ARTICVLVS. III.

Vtrum confessio aperiat paradisum.

Ad tertium sic procedit. Videtur ꝙ confessio nō aperiat paradisum quia diuersorum diuersi sunt effectus: sed apertio paradisi effectus est baptismi. ergo non est effectus cōfessionis.
¶ Præterea in id quod clausum est ante apertionem intrare non potest: sed ante confessionem moriens intrāre paradisum potest. ergo confessio no aperit paradisum.
¶ Sed contrà, Confessio facit hominem subiici clauibus ecclesiæ: sed per eas aperitur paradisus. ergo & per confessionem.
¶ Respondeo dicendum, ꝙ à paradisi introitu prohibetur aliquis per culpam & reatum pœnæ, & quia huiusmodi impedimenta confessio amouet, vt ex dictis patet: ideo dicitur paradisum aperire.
¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis baptismus & pœnitentia sint diuersa sacramenta, tamē agunt in vi vnius passionis Christi, per quam aditus paradisi est apertus.
¶ Ad secundū dicendū, ꝙ ante votū confessionis paradisus clausus erat peccanti mortaliter, quamuis posteà per contritionem votum confessionis importantē apertus sit, etiam ante confessionem actualiter factam, non tamen obstaculum reatus est totaliter amotum ante confessionem & satisfactionem.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum confessio spem tribuat salutis.

Ad quartum sic proceditur. Videtur ꝙ effectus confessionis poni non debeat ꝙ tribuit spem salutis: quia spes ex omnibus meritoriis actibus pruenit, & sic non videtur proprius effectus confessionis.
¶ Præterea, per tribulationem ad spem peruenimus, vt patet Rom. 5. sed tribulationem homo præcipuè in satisfactione sustinet. ergo tribuere spem salutis magis est satisfactionis quàm confessionis.
¶ Sed cōtrā, Per cōfessionē homo fit humilior & mitior, sicut in litera Magister dicit: sed per hoc homo accipit spem salutis. ergo confessionis effectus est tribuere spem salutis.
¶ Respōdeo dicendum, ꝙ spes remissionis peccatorum non est nobis nisi per Christū, & quia homo per confessionē se subiicit clauibus ecclesiæ ex passione Christi virtutē habentibus: ideò dicitur ꝙ confessio spem salutis tribuit.
¶ Ad primum ergo dicēdum, quòd ex actibus non potest esse spes salutis principaliter, sed ex gratia redemptoris: & quia confessio gratiæ redemptoris innititur, ideò spem salutis tribuit non solū vt actus meritorius, sed vt pars sacri.
¶ Ad secundū dicendū, ꝙ tribulatio spem salutis tribuit per experimentū proprię virtutis, & purgationē à pœna: sed cōfessio etiā mō p̄dicto,

ARTICVLVS. V.

Vtrum confessio generalis sufficiat ad delenda mortalia oblita.

Thom. 4. Distin. 21. q. 2. art. 2.

Ad quintum sic proceditur. Videtur ꝙ confessio generalis nō sufficiat ad delendū pctā mortalia oblita. Peccatū enim per confessionem deletum, non est necesse iterum cōfiteri: si ergo peccata oblita per confessionem generalē dimitterentur, non esset necessarium ꝙ cùm ad notitiam redeunt aliquis confiteretur.
¶ Præterea, quicūq; nō est cōscius sui pctī, vel nō habet pctm, vel est oblitus sui pctī: si ergo per generalē confessionē pctā mortalia oblita dimittunt, quicunq; non est sibi cōscius de aliquo pctō mortali per generalem confessionem pōt esse certus ꝙ sit immunis à peccato mortali: quod est cōtra Apostolū. 1. Cor. 4. Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum.
¶ Præterea nullus ex negligētia reportat commodum: sed non potest esse sine negligentia quòd aliquis peccatum mortale obliuiscatur antequàm ei dimittatur. ergo non reportat ex hoc tale commodum ꝙ sine speciali confessione de peccato ei dimittatur.
¶ Præterea, magis est elongatum à cognitione confitentis id quod est omnino ignoratum, quàm illud cuius est oblitus: sed peccata per ignorantiā commissa generalis confessio non delet: quia tunc hæretici qui nesciūt aliqua pctā in quibus sunt esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse peccata: aut etiã aliqui simplices per generalem confessionem absoluerentur, quod falsum est. ergo generalis confessio non tollit peccata oblita.

¶ Sed contrà, Psal. Accedite ad eum & illuminamini & facies vestræ non confundentur. sed ille qui cõfitetur omnia quæ scit, accedit ad Deum quantùm potest. ergo non confunditur vt repulsam patiatur, sed veniã consequitur. ¶ Præterea, ille qui confitetur veniã consequitur, nisi sit fictus: sed ille qui confitetur omnia pctã, quæ in memoria habet aliquorũ oblitus, nõ ex hoc est fictus: quia ignorantiã facti patitur, quæ à pctõ excusat. ergo veniã consequitur, & sic pctã quę oblita sunt relaxantur, cùm impiũ sit dimidiã sperare veniam.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ confessio operat̃ præsuppositа contritione, quæ culpã delet: & sic cõfessio directè ordinat̃ ad dimissionẽ pœnæ, qd̃ quidẽ facit ex erubescẽtia quam habet ex vi clauium quibus se cõfitens subiicit. Contingit autem qñq; q̃ per contritionẽ præcedentẽ pctũ aliquod deletũ est quo ad culpã, siue in generali, si eius memoria tũc nõ habebat, siue in spãli: & tunc ante cõfessionẽ illius pcti oblitus est, & tunc confessio generalis sacr̃alis operatur ad dimissionẽ pœnæ ex vi clauiũ, quibus se confitẽs subiicit, nullũ obstaculũ quantũ in ipso est ponens: sed ex ipsa parte qua erubescentia confessionis peccati pœnam minuebat, pœna istius de qua quis specialiter coram sacerdote non erubuit, non est diminuta.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ in confessione sacr̃ali non solũ requirit̃ absolutio, sed iudiciũ sacerdotis satisfactionẽ imponentis: & q̃is iste absolutione sit functus, tñ tenet cõfiteri vt suppleatur quod defuit sacramentali confessioni.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ cõfessio non operat̃ (vt dictum est) nisi cõtritione præsuppositа, de qua qñ vera fuit non põt aliquis scire: sicut nec scire põt, an gratiæ habeat plenitudinẽ: & ideò non põt scire vtrum per confessionẽ generalem fit sibi peccatum oblitum dimissum per certitudinem, quamuis possit per coniecturas aliquas existimare.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ iste non reportat commodum ex negligentia, quia non ita plenam remissionem consequitur, sicut aliàs cõsequutus fuisset: nec tantũ mereꝛ, & tenetur iterũ confiteri cùm ad memoriam peccatum venerit.

¶ Ad quartũ dicendum, q̃ ignorãtia Iuris non excusat, quia ipsa pctm̃ est, sed ignorantia facti excusat. Vnde aliquis de hoc q̃ non confitetur pctã, quia nescit esse pctã propter ignorantiam Iuris diuini non excusatur à fictione: excusaretur autem si nesciret ea esse pctã, ꝓpter ignorantiã particularis circunstantiæ: sicut si cognouit alienam quam credidit esse suam. Sed obliuio de actu peccati habet ignorantiam facti, & ideò excusat à peccato fictionis in cõfessione, quod fructũ absolutionis & cõfessionis impedit.

QVÆSTIO. XI.

De sigillo confessionis.

DEinde quæritur de sigillo confessionis. Et circa hoc quæruntur quinq;. Primo vtrũ in quolibet casu teneatur homo cælare ea, quæ habet sub sigillo confessionis. Secundo, vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia quàm illa quæ habita sunt de confessione. Tertiò, vtrum solus sacerdos sigillum confessionis habeat. Quartò, vtrum sacerdos possit aliis reuelare delicta confitentis. Quinto, vtrum teneatur ea celare, etiam si aliter ea nouerit.

ARTICVLVS. I.

Vtrum in quolibet casu sacerdos teneatur celare peccata quæ sub sigillo confessionis nouit.

Thom. 4. Dist. 21. q. 3. ar. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ non in quolibet casu teneatur sacerdos celare peccata quæ sub sigillo confessionis nouit: quia sicut dicit Ber. Quod est institutũ pro charitate contra charitatẽ non militat: sed celatio confessionis in aliquo casu contra charitatẽ militaret: sicut si aliquis in confessione scit aliquem hæreticum, quem non põt inducere ad hoc q̃ desistat à corruptione plebis: & similiter de illo qui scit per confessionem affinitatem esse inter aliquos qui contrahere volunt. ergo talis debet confessionẽ reuelare. ¶ Præterea, illud ad quod quis obligatur ex præcepto ecclesiæ tm̃, non est necesse obseruari mandato ecclesiæ in contrariũ facto: sed celatio cõfessionis est introducta ex statuto ecclesiæ tm̃. si ergo per ecclesiam præcipiatur, q̃ quicunq; scit aliquid de tali pctõ dicat ille qui scit, per confessionem debet dicere. ¶ Præterea, magis debet homo cõseruare conscientiã suam quàm famã alterius: quia charitas ordinata est: sed aliquando aliquis pctm̃ celans incurrit propriæ conscientiæ damnũ: sicut cùm in testimonium adducitur pro peccato illo, & iurare cogitur de veritate dicenda: vel cũ aliquis abbas scit per confessionem alicuius Prioris subiecti sibi pctm̃, cuius occasio inducit ipsum ad ruinam, si ei priora-

tum dimittat: vnde tenet̃ ei auferre pastoralis curæ dignitatẽ, auferẽdo autẽ videt̃ confessionem publicare. ergo videtur q̃ in aliquo casu liceat confessionem publicare. ¶ Præterea, aliquis sacerdos per confessionẽ alicuius quem audiuit potest accipere conscientiã q̃ sit prælatione indignus: sed quilibet tenet̃ contradicere promotioni indignorũ, si sua interfit. cùm ergo contradicendo suspitionem inducere videatur de peccato, & sic quodãmodò confessionem reuelare, videtur quòd quandoq; oporteat confessionem reuelare.

¶ Sed contrà est quod dicit Decre. de pœni. & re. Caueat sacerdos nè verbo vel signo vel quouis modo prodat aliquatenus peccatorẽ. ¶ Præterea, sacerdos debet Deo cuius minister est conformari: sed Deus peccata quæ per confessionẽ habet non reuẽlat, sed tegit. ergo nec sacerdos reuelare debet.

¶ Respondeo dicendum, quòd in sacramentis ea quæ exteriùs geruntur sunt signa rerum quę interiùs contingunt: & ideò confessio qua quis sacerdoti se subiicit, signum est interioris qua quis Deo subiicitur: Deus autẽ peccatum illius qui se sibi subiicit per pœnitentiam tegit. Vnde & hoc oportet in sacramento pœnitentiæ significari: & ideò de necessitate sacramenti est quòd quis per confessionem celet, & tanquam violator sacramenti peccat qui confessionem reuẽlat. Et præter hoc sunt aliæ vtilitates huius celationis, quia per hoc homines magis ad confessionem attrahuntur, & simpliciùs etiam peccata confitentur.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ quidam dicunt q̃ sacerdos non tenetur seruare sub sigillo confessionis nisi peccata de quibus pœnitẽs emendationẽ promittit: aliter potest ea dicere ei qui potest prodesse & non obesse. Sed hæc opinio videtur erronea cùm sit contra veritatem sacramenti. Sicut enim baptismus est sacr̃m quãuis quis fictus accedat, nec est immutatum aliquid propter hoc de essentialibus sacramẽti: ita cõfessio non desinit esse sacramẽtalis, quãuis ille qui confitetur emendationẽ non proponat: & ideò nihilominus sub occulto tenendũ est, nec tamẽ sigillum cõfessionis contra charitatem militat: quia charitas non requirit q̃ opponatur remedium peccato quod nescit. Illud autẽ quod sub confessione scitur est quasi nescitũ, cũ illud nesciat vt homo, sed vt Deus. Tamen aliquod remedium adhibere debet in prædictis casibus quantùm potest sine reuelatione confessionis, sicut monendo eos qui confitentur, & aliis diligentiam apponendo nè corrumpantur per hæresim. Potest etiã dicere prælato quòd diligentiùs vigilet super gregem suum, ita tamen quòd non dicat aliquid quod verbo vel nutu confitentem prodat.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ præceptũ de confessione seruanda consequitur ipsum sacramentum: & ideò sicut præceptum de confessione sacramentali faciẽda est de iure diuino, & non potest aliqua dispensatione vel iussione homo absolui ab ea: ita nullus ad reuelationẽ confessionis potest ab homine cogi vel licentiari. Vnde si præcipiatur sub pœna excommunicationis iam latę, quòd dicat si aliquid scit de tali peccatõ, nõ debet dicere: quia debet existimare q̃ intentio præcipientis est si sciat vt homo, hoc autẽ non scit vt homo. Et si etiam exprimeret de confessione interrogatus non deberet dicere, nec excommunicationem incurreret: quia non est subiectus superiori suo nisi vt homo: hoc autẽ non scit vt homo, sed vt Deus.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ homo noh adducitur in testimonium nisi vt homo: & ideò sine læsione conscientiæ potest iurare se nescire, quod scit tantùm vt Deus. Similiter etiam põt prælatus sine læsione conscientiæ dimittere pctm̃ impunitum, q̃ scit tantùm vt Deus, vel sine aliquo remedio: quia non tenetur adhibere remedium, nisi eo modò quo ad ipsum refertur. Vnde in his quæ ad ipsum deferuntur in foro pœnitentiæ debet in eodem foro inquantùm potest ad hibere remedium, vt abbas in casu prædicto admoneat eum vt prioratui resignet: vel si noluerit, potest ex aliqua alia occasione absoluere eũ à cura prioratus, ita tamen quòd omnis suspitio videtur de confessionis reuelatione.

¶ Ad quartũ dicendum, quòd ex multis aliis causis redditur quis indignus ad prælationis officium, quàm ex peccato, sicut ex defectu scientiæ vel ætatis, vel alicui⁹ huiusmodi: & ideò qui cõtradicit, nec suspitionem de crimine facit, nec confessionem reuẽlat.

ARTICVLVS. II.

Vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia quàm ad ea quæ sunt de confessione.

Thom. Distinct. vbi suprà. art. 1. & seq.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd sigillum confessionis se extendat ad alia quàm illa quæ sunt de confessione. Quia de confessione non sunt nisi peccata: sed aliquando cum peccatis alia multa quis narrat, quæ ad confessionem non pertinent. ergo cùm illa sacerdoti dicantur vt Deo, videtur quòd etiam ad illa sigillum confessionis se extendat.

C ¶ Præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Prætereà, aliquando aliquis dicit alicui aliquod secretum, & ille recipit sub sigillo confessionis. ergo sigillum cõfessionis se extendit ad illa quæ non sunt de confessione.

¶ Sed contrà, sigillum confessionis est aliquid annexum sacramentali confessioni: sed ea quæ annexa sunt alicui sacramento non se extendunt vltra sacramentum illud. ergo sacramentum confessionis non se extendit nisi ad ea de quibus est confessio.

¶ Respondeo dicendum, quòd sigillum confessionis directè non se extendit nisi ad illa de quibus est sacramentalis confessio: sed indirectè id quod non cadit sub sacramentali confessione etiam ad sigillum confessionis pertinet, sicut illa per quę posset peccator vel peccatum deprehendi. Nihilominus tamen alia summo studio sunt celanda: tum propter scandalum, tum propter pronitatem quæ ex consuetudine accidere posset.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aliquis non debet de facili aliquid recipere hoc modo: si tamen recipiat tenetur ex promissione hoc modo celare, ac si in confessione haberet, quamuis sub sigillo confessionis non habeat.

ARTICVLVS. III.

Vtrum solus sacerdos habeat sigillum confessionis.

Ad tertium sit procedit. Videtur quòd non solũ sacerdos sigillum confessionis habeat. Quia aliquãdo aliquis confitetur sacerdoti per interpretem necessitate vrgente: sed interpres (vt videtur) tenetur confessionem celare. ergo etiam non sacerdos aliquid sub sigillo confessionis habet. ¶ Prætereà, aliquando aliquis in casu necessitatis potest laico confiteri: sed ille tenetur peccata celare, cùm sibi dicantur sicut Deo. ergo non solùm sacerdos sigillum confessionis habet. ¶ Prætereà, aliquando aliquis se sacerdotem fingit vt conscientiam alicuius exploret per hanc fraudem, & ille etiam (vt videtur) peccat si confessionem reuelet. ergo non solùm sacerdos sigillum confessionis habet.

¶ Sed contrà est, quòd solus sacerdos minister est huius sacramenti, sed sigillum confessionis est annexum huic sacramento. ergo solus sacerdos habet sigillum confessionis. ¶ Prætereà, homo tenetur ea quæ in confessione audit celare, si non scit ea vt homo, sed vt Deus: sed solus sacerdos est minister Dei. ergo solus sacerdos tenetur occultare.

¶ Respondeo dicendum, quòd sigillum confessionis competit sacerdoti inquantùm est minister huius sacramenti, q̃ nihil aliud est quàm debitum confessionem celandi: sicut clauis est potestas absoluendi: tamen sicut aliquis qui non est sacerdos in aliquo casu participat aliquid de actu clauis dum confessionẽ audit propter necessitatem, ita etiam participat aliquid de actu sigilli confessionis, & tenet celare quamuis propriè loquendo sigillũ confessionis non habeat.

¶ Et per hoc patet absolutio ad obiecta.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum de licentia confitentis possit sacerdos dicere quæ habet in confessione.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ de licentia confitentis non possit sacerdos peccatum quod habet sub sigillo confessionis aliquando prodere. Quod enim non potest superior non potest inferior, sed papa non posset aliquem licentiare quòd peccatum quod habet in confessione alteri prodaret. ergo nec ille qui confitetur potest ipsum licentiare. ¶ Prætereà, illud quod est institutũ propter bonum commune ecclesiæ, non potest ex arbitrio vnius irritari: sed celatio confessionis est instituta propter bonum totius ecclesiæ, vt homines confidentiùs ad confessionem accedant. ergo ille qui confitetur non potest licentiare sacerdotẽ ad dicendum. ¶ Prætereà, si possit licentiari sacerdos, videtur dari pallium malitiæ magnæ sacerdotibus: quia possent prętendere sibi licentiam datam & sic impunè peccarent, quod est inconueniens: & sic videt quòd non possint à confitente licentiari. ¶ Prætereà, ille cui iste reuelabit nõ habebit peccatum hoc sub sigillo confessionis: & sic poterit peccatum publicari, quod iam deletum est, quod est inconueniens. ergo non potest licentiare.

¶ Sed contrà, superior potest mittere peccatorem cum literis ad inferiorem sacerdotem de voluntate ipsius. ergo de voluntate confitentis potest sacerdos peccatum reuelare alteri. ¶ Prætereà, qui potest aliquid facere per se, potest etiam per alterum facere: sed confitens potest peccatum suum quod fecit per se alteri reuelare. ergo potest per sacerdotem facere.

¶ Respondeo dicendum, quòd duo sunt propter quæ tenentur sacerdotes peccatum occultare. Primò & principaliter, quia ipsa occultatio est de essentia sacramenti, inquantùm scit illud vt Deus, cuius vicẽ gerit ad cõfessionẽ. Alio modo ꝓpter scandalũ vitandũ: põt autẽ cõfitẽs facerę

facere q̃ sacerdos illud quòd sciebat vt Deus, sciat etiam vt homo, quod facit dum licentiat eum ad dicendum: & ideò si dicat, non frangit sigillũ confessionis: tamen debet vitare scandalum dicendo: nè fractor sigilli prædicti reputetur.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ papa non potest licentiare sacerdotẽ ad dicendũ: quia non potest facere, q̃ illud sciat vt homo, quod tamẽ facere potest ille qui confitetur.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ non tollitur illud quod est institutum propter bonum cõmune: quia sigillum confessionis non frangitur, quia dicitur quod alio modo scitur.

¶ Ad tertiũ dicendum, q̃ ex hoc non datur aliqua impunitas malis sacerdotibus: quia imminet eis probatio si accusantur, quod sine licentia confitentis reuelauerunt.

¶ Ad quartũ dicendum, q̃ ille ad quem notio prædicta deuenit mediante sacerdote de voluntate confitentis, participat in aliquo actu sacerdotis: & ideò simile est de eo & de interprete, nisi forte velit q̃ ille absolutè sciat & liberè.

ARTICVLVS. V.

Vtrum ille qui scit aliquid per confessionem & per alium modum etiam possit reuelare illud.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ illud quod quis scit per cõfessionem, & etiã alio modo possit alteri reuelare. Non enim frangitur sigillũ confessionis nisi dum pẽtm̃ quod scitur in cõfessione reuelatur. si ergo iste reuelat pẽtm̃ quod in cõfessione audiuit, qualitercunq; aliàs sciat, sigillum confessionis frangere videtur. ¶ Prætereà, quicunque confessionem alicuius audit, ei obligatur ad hoc q̃ peccata ipsius non reueleꝛ: sed si aliquis promitteret alicui tenere priuatum ei quod dicitur quantuncunq; post sciret, deberet priuatum tenere. ergo quod quis in confessione audiuit, quantuncunq; aliàs sciat debet priuatum haberi. ¶ Prætereà, duorum quod est altero potentius trahit ad se reliquum: sed scientia qua scit peccatum vt Deus, est potentior & dignior scientia qua sit peccatum vt homo. ergo trahit ad se eam, & ita non poterit reuelari secundum quòd scientia qua scit vt Deus, exigit. ¶ Prætereà, secretum confessionis institutũ est ad vitandum scandalum, & nè homines à cõfessionibus retrahant: sed si aliqs posset dicere illud quod in confessione audiuit, etiam si aliter sciret, nihilominus scandalum sequeretur. ergo nullo modo potest dicere.

¶ Sed contrà, Nullus potest alium obligare ad quod non erat obligatus, nisi sit suus prælatus qui obliget eum præcepto: sed ille qui sciebat alicuius peccatum per visum, non erat obligatus ad celandum. ergo ille qui ei confitetur cùm non sit prælatus suus, non potest eum obligare ad celandum, per hoc quòd ei confitetur. ¶ Prętereà, secundum hoc posset impediri iustitia ecclesiæ, si aliquis vt euaderet sententiã excõmunicationis, quæ in ipsum ferenda erat propter aliquod peccatũ, de quo conuictus est, confitetur ei qui sententiam fert: sed iustitiæ exequutio est in præcepto. ergo non tenetur celare peccatum quod quis in confessione audiuit, si aliàs ipsum scit.

¶ Respondeo dicendum, quòd circa hoc est triplex opinio. Quidam enim dicunt q̃ illud qd̃ in confessione aliquis audiuit nõ potest aliquo modo dicere si sciat aliàs, siue antè siue pòst. Quidam verò dicunt quòd per confessionem pręcludit sibi via, nè possit aliquid dicere quod priùs sciuit: non autẽ quin possit dicere si post alio modo sciat. Vtraq; autem opinio dum nimium sigillo confessionis attribuit præiudicium veritati & iustitiæ seruandæ facit. Posset enim aliquis ad peccandum esse pronior si non timeret ab illo accusari cui confessus est, si coram illo peccatum iteraret. Similiter etiam multùm iustitiæ perire poterit, si testimonium ferre aliquis non posset de eo quod vidit post confessionem de hoc factam: nec obstat quòd quidam dicunt quòd debet protestari se non tenere priuatum hoc: quia hoc non posset protestari nisi postquàm peccatum esset sibi dictum. Et tunc quilibet sacerdos posset reuelare peccatũ protestationem faciendo, si hoc ipsum ad reuelandum liberum redderet. Et ideò alia opinio est communior, quòd illud quòd homo aliàs scit siue ante confessionem, siue pòst, non tenetur celare quantùm ad id, quod scit vt homo: potest enim dicere: Scio illud quod vidi: tenetur tamen celare illud inquantùm scit vt Deus: non enim potest hoc dicere, Ego audiui hoc in confessione: tamen propter scandalum vitandum debet abstinere nè de hoc loquatur, nisi immineat necessitas.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quando aliquis dicit se vidisse, quod in confessione audiuit, non reuelat quod in confessione habet nisi per accidens. Sicut qui scit aliquid per auditum & visum, non reuelat quod vidit per se loquendo si dicat se audiuisse, sed per accidens, quia dicit auditum cui accidit visum esse: & ideò talis sigillum confessionis non frangit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non obligatur audiens confessionem, quòd non reuelet peccatum simpliciter: sed prout est in confessione auditum. Nullo enim casu dicere debet se audiuisse in confessione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc intelligendum est de duobus quę habent oppositionem: sed scientia qua scit aliquis peccatum vt Deus, & illa qua scit vt homo, non sunt opposita: ad eò ratio non procedit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non debet ita vitari peccatum ex vna parte, quòd ex alia iustitia relinquatur. Veritas enim non est propter scandalum dimittenda: & ideò quando imminet periculum iustitiæ, non debet dimitti reuelatio eius quod quis in confessione audiuit, si aliter scit propter scandalum. Dum tamen scandalum quantum in se est euitare nitatur.

QVAESTIO. XII.

De satisfactione & eius quidditate.

DEinde considerandum est de satisfactione: de qua quatuor considerandа sunt. Primò, de eius quidditate. Secundò, de ipsius possibilitate. Tertiò, de eius qualitate. Quartò, de his per quæ homo Deo satisfacit. Circa primum quæruntur tria. Primò, Vtrum satisfactio sit virtus vel actus virtutis. Secundò, Vtrum sit actus iustitiæ. Tertiò, Vtrum definitio satisfactionis quæ in litera ponitur conuenienter assignetur.

ARTICVLVS. I.

Vtrum satisfactio sit virtus vel actus virtutis.

Thom. 4. Distin. 15. q. 1. art. 1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q satisfactio non sit neq; virtus neque actus virtutis. Omnis enim virtutis actus est meritorius: sed satisfactio non est meritoria, vt videtur: quia meritum gratuitum est, sed satisfactio debitum attẽdit. ergo satisfactio non est actus virtutis. ¶ Præterea, actus virtutis est voluntarius: sed aliquando fit satisfactio eo inuito de aliquo, vt quando aliquis pro offensa in alterum commissa à iudice punitur. ergo satisfactio non est virtutis actus. ¶ Præterea, secundum Philosophum. 8. Ethico. In virtute moris principale est electio: sed satisfactio non fit per electionem, sed respicit principaliter exteriora opera. ergo non est virtutis actus.

¶ Sed contrà, Satisfactio ad pœnitentiam pertinet, sed pœnitentia est virtus. ergo satisfactio est actus virtutis. ¶ Præterea, nullus actus operatur ad deletionem peccati nisi sit actus virtutis, quia contrarium destruitur per suum contrarium: sed per satisfactionem peccatum totaliter annihilatur. ergo satisfactio est virtutis actus.

¶ Respõdeo dicendum, q aliquis actus dicitur esse actus virtutis dupliciter. Vno modo materialiter & sic quilibet actus qui malitiam nõ habet implicitam vel defectum debitæ circunstantię, actus virtutis dici potest: quia quolibet tali actu potest vti virtus in suum finẽ, sicut est ambulare, loqui, & huiusmodi. Alio modo dicitur actus aliquis esse actus virtutis formaliter, quia ipse suo nomine formam, & rationem virtutis implicitam habet: sicut fortiter sustinere dicitur actus fortitudinis: formale autẽ cuiuslibet virtutis moralis est ratio medij. vnde omnis actus qui rationem medij importat, actus virtutis formaliter dicitur: & quia æqualitas medium est, quod suo nomine satisfactio importat: non enim dicitur aliquis satisfieri nisi secundũ proportionem æqualitatis ad aliquid, constat quòd satisfactio etiam formaliter est actus virtutis

¶ Ad primum ergo dicendum, q quamuis satisfacere in se sit debitum, tamen inquantùm satisfaciens volũtate hoc opus exequitur, rationem gratuiti accipit ex parte operãtis, & sic operans facit de necessitate virtutem: ex hoc enim debitum diminuere habet meritum, quòd necessitatem importat, quæ voluntati contrariatur: vnde si voluntas necessitati assentiat, ratio meriti non tolletur.

¶ Ad secundũ dicendũ, q actus virtutis non requirit voluntarium in eo qui patitur, sed in eo qui facit, quia illius actus est. Et cùm ille in quẽ iudex vindictã exercet se habeat vt patiens ad satisfactionem, non vt agẽs, non oportet quòd in eo voluntaria sit satisfactio sed in iudice faciente.

¶ Ad tertium dicendum, quòd principale in virtute potest accipi dupliciter. Vno modo principale in ipsa inquantùm est virtus: & sic ea quę ad rationem pertinent, vel magis ei propinqua sunt, principaliora sunt in virtute: & sic electio & interiores actus in virtute inquantùm virtus est, principaliores sunt. Alio modo potest accipi principale in virtute inquantùm est talis virt⁹, & sic principalius in ipsa est, ex quo determinationem recipit actus interior: sed in aliquibus virtutibus determinatur per exteriores, quia electio quæ est communis omnibus virtutibus ex hoc quòd est electio talis actus efficitur propria huius virtutis: & sic actus exteriores in aliquibus virtutibus sunt principaliores, & ita etiam est in satisfactione.

Articulus

ARTICVLVS. II.

Vtrum satisfactio sit actus iustitiæ.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q satisfactio nõ sit actus iustitiæ, quia satisfactio fit ad hoc q reconcilier ei quem offendit: sed reconciliatio cùm sit amoris ad charitatem pertinet. ergo satisfactio est actus charitatis & non iustitiæ. ¶ Prętereà, causæ pẽtõrum in nobis sunt passiones animæ quibus ad malum incitamur: sed iustitia secundum Philosophum non est circa passiones, sed circa operationes. cùm ergo ad satisfactionem pertineat peccatorũ causas excidere, vt in litera dicitur, videtur quòd non sit actus iustitiæ. ¶ Prætereà, cauêre in futurum non est actus iustitiæ, sed magis prudentiæ, cuius pars ponitur cautela, sed hoc pertinet ad satisfactionem, quia ipsius est suggestionibus peccatorum aditum non indulgere. ergo satisfactio nõ est actus iustitiæ.

¶ Sed contrà, nulla virtus attendit rationem debiti nisi iustitia: sed satisfactio honorem debitum Deo impendit, vt Anselꝰ. ait. ergo satisfactio est actus iustitiæ. ¶ Prætereà, nulla virtus habet rerum exteriorum adæquationem perficere, nisi iustitia: sed hoc fit per satisfactionem qua constituitur æqualitas emendæ ad offensam præcedentem. ergo satisfactio est iustitiæ actus.

¶ Respondeo dicendum, quòd secundum Philosophum in. 5. Ethi. medium iustitiæ accipitur secundũ adæquationem rei ad rem in proportionalitate aliqua. vnde cùm talem adæquationem ipsum nomẽ satisfactionis importet, quia hoc aduerbium, satis, æqualitatem proportionis designat, constat quòd satisfactio formaliter iustitiæ actus est: sed iustitiæ actus secundũ Philosophum est vel sui ad alterum, vt quando aliquis reddit alteri quod ei debet: vel alterius ad alterum, sicut quando iudex facit iustitiam inter duos. Quando autem est actus iustitiæ sui ad alterum, æqualitas in ipso faciente constituitur: quando autem alterius ad alterum, æqualitas constituitur in iustum passo: & quia satisfactio æqualitatem in ipso faciente exprimit, dicit actum iustitiæ, quæ est sui ad alterum proprie loquẽdo: sed sui ad alterum potest aliquis facere iustitiam, vel in actionibus & passionibus, vel in rebus exterioribus: sicut & injuria fit alteri vel subtrahendo res, vel per aliquam actionem lædendo: & quia vsus rerum exteriorum est dare, ideò actum iustitiæ secundũ quod æqualitatem in rebus exterioribus constituit propriè dicit hoc quod est reddere: sed satisfacere manifestè æqualitatem in actionibus demonstrat, quãuis quandoq; vnum pro alio alio ponatur. Et quia adæquatio non est nisi inæqualium, non satisfactio inæqualitatem actionum præsupponit, quæ quidem offensam constituit: & ideò habet respectũ ad offensam præcedentem: nulla autẽ pars iustitię respicit offensam præcedentem nisi iustitia vindicatiua quæ æqualitatem constituit in eo qui iustum patitur indifferenter, siue sit patiens idem quod agens, vt quando aliquis sibiipsi pœnam infert: siue non sit idem quod agens, vt quando iudex alium punit, ad vtrunq; vindicatiua iustitia se habente: similiter & pœnitentia quæ æqualitatem tantùm in faciente importat, quia ipsemet pœnam tenet, fit, vt quodammodò pœnitentia vindicatiuæ iustitiæ species sit: & p hoc constat quòd satisfactio quæ æqualitatem respectu offensæ præcedentis in faciente importat, opus iustitię est quantùm ad illam partem quę pœnitentia dicitur.

¶ Ad primum ergo dicendum, q satisfactio (vt ex dictis patet) est quædã iniuriæ illatæ recompensatio: vnde sicut iniuria illata immediatè ad inæqualitatem iustitiæ pertingebat, & per consequens ad inequalitatem amicitię oppositam: ita & satisfactio directè ad æqualitatem iustitiæ perducit, & ad æqualitatem amicitię ex consequenti: & quia actus aliquis elicitiuè ab illo habitu procedit, ad cuius finem immediatè ordinatur: imperatiuè autem ab illo ad cuius finẽ vltimò tendit: ideo satisfactio elicitiuè est à iustitia, sed imperatiuè à charitate.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis iustitia sit principalior circa operationes: tamen etiam ex consequẽti est circa passiones, inquantùm sunt operationum causæ: quare sicut iustitia cohibet iram nè alteri læsionem iniustè inferat, & concupiscentiam nè ad alienum torum accedat, sic etiam satisfactio potest peccatorum causas excidere.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quælibet virtus moralis participat actus prudentiæ, eò q formaliter ipsa complet in eis rationem virtutis, cùm secundum eam medium accipiatur in singulis virtutibus moralib⁹, vt patet per definitionem virtutis in. 2. Ethic.

ARTICVLVS. III.

Vtrum definitio satisfactionis in litera conuenienter ponatur.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q definitio satisfactiõis in litera inconuenienter ponatur ab Aug. dicit enim, q satisfactio est peccatorũ causas excidere, & eorum suggestionibus aditũ non indulgere. Causa enim actualis peccati fomes est: sed in hac vita non possumus fomitem excidere. ergo satisfactio non est peccatorum causas excidere.

 ¶ Prætereà,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Prætereà, causa peccati est fortior quàm peccatum: sed homo per se nõ põt pẽtũ excidere. ergo multo min⁹ causas peccati, & sic idem qd' priùs. ¶ Prætereà, satisfactio cùm sit pars pnïæ præteritũ respicit non futurũ: sed nõ indulgere aditum suggestionibus pẽtõrum respicit futurum. ergo nõ debet poni in definitione satisfactionis. ¶ Prætereà, satisfactio dicitur respectu offensæ præteritæ: sed de offensa præcedẽti nulla fit mentio. ergo inconuenienter assignatur definitio satisfactionis. ¶ Prætereà, Anse. ponit aliam definitionem in li. Cur Deus homo. s. satisfactio est honorem debitũ Deo impendere: in qua nulla fit mentio horum quæ Augu. hic ponit. ergo altera earum videtur esse incompetens. ¶ Prætereà, honorem debitum potest innocens impẽdere: sed satisfacere non cõpetit innocẽti. ergo definitio Ansel. est malè ordinata.

¶ Respondeo dicendum, q̃ iustitia non ad hoc tantũ tendit vt inæqualitatem pręcedentem auferat puniendo culpam præteritã, sed vt in futurum æqualitatem custodiat: quia secundũ Philosophũ in. 2. Ethi. Pœnæ medicinæ sunt. Vnde & satisfactio quæ est iustitiæ actus pœnam inferentis est medicina curans peccata præterita, & præseruans à futuris: & ideò quando homo homini satisfacit, & præterita recompẽsat, & de futuris cauet: & secundũ hoc dupliciter põt satisfactio definiri. Vno mõ respectu culpæ præteritæ, quã recompensando curat: & sic dicitur q̃ satisfactio est illatæ iniuriæ recompensatio secundum iustitiæ æqualitatem. Et in idem dicitur redire definitio Ansel. qui dicit q̃ satisfacere est honorem debitũ Deo impendere, vt consideretur debitum ratione culpæ cõmissæ. Alio modo potest definiri secundum q̃ præseruat à culpa futura: & sic definit eam hic Aug. præseruatio autem à morbo corporali fit per ablationem causarum quibus morbus cõsequi potest: eis enim ablatis non potest morbus sequi. Sed in morbo spirituali non est ita: quia li. arb. non cogitur: vnde causis præcedentibus potest vitari, quamuis difficulter causis amotis potest incurri: & ideò in satisfactionis definitione duo ponit, scilicet abscissionem causarum quantùm ad primum, & renitentiam li. ar. ad ipsum peccatum quantùm ad secundum.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ accipiẽdæ sunt causæ proximæ peccati actualis, quæ dicuntur duo. s. libido ex consuetudine vel actu peccati relicta, & aliquæ reliquiæ peccati præteriti, & exteriores occasiones ad peccandum, vt locus, mala societas, & huiusmodi: & tales causæ in hac vita per satisfactionem tolluntur, quamuis fomes, qui est causa remota peccati actualis nõ tollatur totaliter in vita per satisfactionem, & si debilitetur.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd quia causa mali vel priuationis eo modo quo causam habet non est nisi bonum deficiens: bonum autem facilius tollitur quàm constituatur: ideò facilius est causas priuationis & mali abscindere, quàm ipsum malum remouêre, quod non remouetur nisi per constructionem boni, quod pãtet in cæcitate & causis eius. Et tñ causę pẽtî prędictę nõ sunt sufficiẽtes causę cũ ex eis non de necessitate sequat̃ pẽtm, sed sunt occasiones quædã, nec iterum satisfactio sine Dei auxilio fit, quia sine charitate esse non potest vt dicetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis pœnitentia ex prima sui intentione respiciat præteritum, tamen etiam ex consequenti futurum respicit, inquantùm est medicina præseruans, & sic etiam satisfactio.

¶ Ad quartũ dicendum, q̃ Aug. definit satisfactionem secundũ q̃ fit Deo, cui secundũ rei veritatẽ nihil subtrahi potest, quãuis peccator quãtùm in se est aliquid subtrahat: & ideò in satisfactione tali principaliùs requiritur emẽdatio in futuro quàm recõpensatio præteritorũ, & propter hoc ex parte ista Aug. definiuit satisfactionem. Nihilominus tamen ex cautela futurorũ cognosci potest recompensatio præteritorum, quæ fit circà eadem conuerso modo. In præterita enim respiciẽtes causas peccatorum propter peccata detestamur, à peccatis incipientes detestationis motum: sed in cautela à causis incipimus, vt causis subtractis faciliùs pẽtã vitemus.

¶ Ad quintum dicendum, quòd non est inconueniens quòd de eodem dentur diuersæ assignationes secundum diuersa quæ in ipso inueniuntur, & sic est in ꝓposito, vt ex dictis patet.

¶ Ad sextum dicendum, quòd intelligitur debitum quod debemus Deo ratione culpæ commissæ, quia debitum pœnitentia respicit: vt priùs dictum est.

QVÆSTIO. XIII.

De satisfactionis posſibilitate.

DEinde considerandum est de posſibilitate satisfactionis. Circa quod duo quærun tur. Primo, Vtrum homo posſit Deo satisfacere. Sed'ò, vtrũ aliquis pro alio satisfacere posſit

ARTICVLVS. I.

Vtrum homo posſit Deo satisfacere.

Thom. vbi suprà, art. 2.

AD PRIMVM sic ꝓcedit. Vt̃ q̃ hõ nõ posſit Deo satisfacere. Satisfactio. n. debet æquari offensę vt ex dictis patet: sed offensa in Deũ cõmissa est infinita, qa q̃titatẽ recipit ab eo in quem cõmittitur, cùm plus offendat qui principẽ percutit, q̃ alium quenquã: cũ ergo actio hominis non posſit esse infinita videtur q̃ hõ Deo satisfacere non posſit. ¶ Prætereà, seruus qa totũ quod habet domini est, non potest pro aliquo debito recompẽsare: sed nos serui Dei sumus, & quicquid boni habemus ab ipso habemus: cùm ergo satisfactio sit recompensatio offensæ præteritæ, videtur q̃ Deo satisfacere non possumus. ¶ Prætereà, ille cuius totum quod habet non sufficit ad vnum debitum exoluendum, non potest pro alio debito satisfacere: sed quicquid homo potest & habet non sufficit ad soluẽdum debitum pro beneficio conditionis. Vnde Isa. 15. dicitur: Quòd ligna Libani non sufficient ad holocaustum. ergo nullo modo potest satisfactio esse pro debito offensæ commissæ. ¶ Prætereà, homo totum tempus suum debet in Dei seruitium expendere: sed tempus amissum non potest recuperari, propter quod est grauis iactura tẽporis, vt Seneca dicit. ergo non põt homo recompensationem Deo facere, & sic idem quod priùs. ¶ Prætereà peccatum actuale mortale est grauius quã originale: sed pro originali nemo potuit satisfacere nisi Deus & homo. ergo neq; pro actuali.

¶ Sed contrà, sicut Hierony. dicit, Qui dicit Deum aliquid impoſsibile homini præcepisse anathema sit: sed satisfactio est in præcepto. Luc. 3. Facite dignos fructus pœnitentiæ. ergo posſibile est Deo satisfacere. ¶ Prætereà, Deus est magis misericors quàm aliquis homo: sed homini est posſibile satisfacere. ergo & Deo. ¶ Prętereà, satisfactio est cùm pœna culpæ æquatur, quia iustitia est idem quod contrapassum, vt Pythagorici dixerunt: sed contingit æqualem pœnam assumere delectationi, quæ fuit in peccando. ergo contingit Deo satisfacere.

¶ Respondeo dicendum, quòd homo Deo debitor efficitur, vno modo ratione beneficij accepti, alio modo respectu peccati commissi. In his autem honoribus qui sunt ad parentes & Deos, etiam secundum Philosophum impoſsibile est æqualem reddere secundum quantitatem: sed sufficit, quòd homo reddat quod potest, quia amicitia non exigit æquinalẽs, sed qd' posſibile est, & hoc etiã est æquale aliqliter, scilicet, secundũ proportionalitatem: quia sicut se habet hoc quod Deo esset debitum ad ipsum Deum, ita hoc quod iste potest reddere ad Deum, & sic aliquo modo forma iustitiæ conseruatur, & similiter est ex parte satisfactionis. Vnde non potest homo Deo satisfacere si ly, satis, æqualitatẽ quantitatis importet: contingit autẽ si importet æqualitatẽ proportionis, vt dictum est, & hoc sicut sufficit ad rationem iustitiæ, ita sufficit ad rationem satisfactionis.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ sicut offensã habuit quandam infinitatem ex infinitate diuinę maiestatis, ita satisfactio accipit quandam infinitatẽ ex infinitate diuinæ misericordiæ, prout est gratia informata per quam acceptum reddi tur quod homo reddere potest. Quidam tamen dicunt q̃ habet infinitatem ex parte auersionis, & sic gratis dimittitur: sed ex parte conuersionis infinita est, & sic pro ea satisfieri põt: sed hoc nihil est, quia satisfactio non respondet pẽtõ nisi secundũ q̃ est offensa Dei, quod non habet ex parte conuersionis, sed solùm ex parte auersionis. Alij verò dicunt q̃ etiã quantùm ad auersionem pro peccato satisfieri potest virtute meriti Christi, quod quodammodò infinitum fuit, & hoc in idẽ redit quod priùs dictum est: quia per fidẽ mediatoris gratia data credentibus est: si tñ alio modo gr̃am daret, sufficeret satisfactio per modum prædictum.

¶ Ad secundũ dicendum, q̃ homo qui ad imaginem Dei factus est aliquid libertatis participat in quantum est dñs suorum actuum per li. ar. & ideò ex hoc q̃ per li. ar. agit Deo satisfacere potest: quia quãuis Dei sit prout à Deo est sibi concessum, tñ liberè traditum est, vt eius dominus sit, quod seruo non competit.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ ratio illa concludit q̃ Deo æqualens satisfactio fieri non posſit, non autem q̃ non posſit sibi sufficiens fieri: quãuis enim posſe suum totum homo debeat, non tamen ab eo exigitur de necessitate vt totũ quod posſit faciat: quia hoc est ei impoſsibile secundum statum præsentis vitæ, vt totũ posſe suum in aliquid vnum expendat, cùm oporteat circa multa esse solicitũ: sed est quædam mensura homini adhibita, quę ab eo requiritur. s. impletio mandatorũ Dei, & super ea potest aliquid erogare vt satisfaciat.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ quamuis homo non posſit tẽpus pręteritum recuperare, potest tamen in futuro recompensare illud quod in peccato facere debuisset: quia non debuit debito præcepti totum quod potuit, vt dictũ est.

¶ Ad quintum dicendum, quòd originale peccatum & si minus habeat de ratione peccati, quàm actuale, tamen est grauius malum: quia est ipsius humanæ naturæ infectio. & ideò per vnius hominis puri satisfactionem expiari non potuit sicut actuale.

ARTICVLVS. II.

Vtrum Vnus pro alio posſit pœnam satisfactoriam explêre.

Thom. 4. Dist. 20. q. vnica. art. 2. q. 3.

Ad septimum sic proceditur. Videtur q̃ pœnã satisfactoriã nõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

posſit vnꝰ pro alio explere. Quia ad satisfactionem meritũ requiritur: sed vnus pro altero non potest mereri, vel demereri cùm sit scriptũ: Reddes tu vnicuiq; secundum opera sua. ergo vnus pro alio non potest satisfacere. ¶ Præterea, satisfactio contra contritionem & confessionem diuiditur, sed vnus pro alio non potest confiteri. ergo nec satisfacere. ¶ Præterea, vnus pro alio orando etiam sibi meretur, si ergo aliquis pro alio satisfacere potest, satisfaciẽdo pro alio pro se satisfacit, & ita ab eo qui pro altero satisfacit, nõ exigitur alia satisfactio pro peccatis propriis. ¶ Præterea, si vnus pro alio satisfacere potest: ergo ex quo vnus soluit debitum pœnæ, alius statim à debito liberatur. ergo si moriatur post quam tota pœna debita pro alio susceptа est statim euolabit, vel si adhuc puniatur, duplex pœna redderetur pro eodem peccato. s. illius qui satisfacere incipit, & illius qui punitur in purgatorio.

¶ Sed contrà, Gal. 6. dicitur: Alter alterius onera portate. ergo videtur quòd vnus posſit onus pœnitentiæ pro alio impositæ suscipere. ¶ Præterea, charitas magis potest apud Deum quàm apud homines: sed vnus potest apud homines pro alterius amore debitum eius soluere. ergo multo fortiùs hoc ī diuino iudicio fieri potest.

¶ Respondeo dicendum, quòd pœna satisfactoria est ad duo, scilicet, ad solutionem debiti & ad medicinam pro peccato vitando: inquantũ ergo est ad remedium sequentis peccati, sic satisfactió vnius non prodest alteri: quia ex ieunio vnius caro alterius non domatur, nec ex actibus vnius alius benè agere consueuit, nisi secundum accidens, inquantùm aliquis per bona opera potest alteri mereri augmentum gratiæ, quæ efficacissimum remedium est ad vitandum peccatum: sed hoc est per modum meriti magis quàm per modum satisfactionis. Sed quantùm ad solutionẽ debiti, vnus potest pro alio satisfacere, dummodò sit in charitate, vt opera eius satisfactoria esse posſint. Nec oportet quòd maior pœna imponatur ei qui pro altero satisfacit, quàm principali imponeretur, vt quidam dicũt hac ratione moti: quia pœna propria magis satisfacit quã aliena: quia pœna habet vim maximè satisfaciendi ratione charitatis qua homo ipsam sustinet, & quia maior charitas apparet in hoc quòd aliquis pro altero satisfacit quàm si ipse satisfaceret: ideò maior pœna requiritur in eo qui pro alio satisfacit quàm pro principali requireretur. Vnde dicitur in vitis Patrum, quòd propter charitatem vnius qui alterius fratris charitate ductus pœnitentiam fecit pro peccato quod non commiserat, alteri peccatum quòd commiserat dimissum est: nec exigitur quantùm ad absolutionem debiti, q illle pro quo fit satisfactio sit impotens ad satisfaciendum: quia etiam si esset potens alĩ satisfaciente pro ipso, ipse à debito immunis esset: sed hoc requiritur inquantùm pœna satisfactoria est in remediũ. vnde non est permittendum quòd aliquis pro alio pœnitentiam agat nisi defectus aliquis appareat in pœnitente: vel corporalis per quem sit impotẽs ad sustinendum, vel spiritualis per quem non sit promptus ad portandum pœnam.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ præmium essentiale reddit secundũ dispositionẽ hoïs: quia secundum capacitatẽ videntiũ erit plenitudo visionis diuinæ: & ideò sicut vnus nõ disponitur per actum alterius, ita vnus alteri non meretur præmium essentiale, nisi meritũ eius habeat effi caciam infinitã. s. Christi, cuius merito solo pueri per baptismum ad vitam æternam peruenierunt: sed pœna temporalis pro peccato debita post culpæ remissionẽ non taxatur secundum dispositionem eius cui debetur: quia quãdoq; ille qui est melior habet maioris pœnę reatum, & ideò quantùm ad pœnæ remissionem vnus alteri potest mereri, & actus vnius efficitur alterius charitate mediãte, per quam omnes vnum sumus in Christo.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ contritio ordinatur contra culpam, quę ad dispositionem bonitatis vel malitiæ pertinet: & ideo per contritionem vnius alius à culpa non liberatur: similiter per confessionem homo se sacris ecclesiæ subiicit, non autẽ potest vnus sacrm pro alio accipere, quia in sacro gratia suscipiẽti datur non alij: & ideò nõ est similis ratio de satisfactione, contritione, & confessione.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ in solutione debiti attenditur quantitas pœnæ, sed in merito attenditur charitatis radix: & idem ille qui ex charitate pro alio meretur, saltem merito congrui & sibi magis meretur: non autẽ qui pro alio satisfacit: quia illa quantitas per se non sufficit ad vtrunque peccatum, tamen sibi meretur maius quàm sit dimissio pœnæ, scilicet vitã æternam.

¶ Ad quartum dicendum, quòd si ipsemet ad aliquam pœnam se obligasset, non priùs à debito esset immunis, quàm si eam soluisset: & ideò pœnam ipse patietur, quandiu ille satisfactionem pro eo fecerit: quam si non fecerit, tunc vterq; est debitor illius pœnæ, vnus pro cõmisso, alius pro omisso, & ita non sequitur quòd peccatum vnum bis puniatur.

QVAESTIO. XIIII.

De qualitate satisfactionis.

DEinde considerandum est de qualitate satisfactiõu. Et circa hoc quærunt quinq;.

Primò,

Primò, vtrũ homo posſit de vno peccato satisfacere sine alio. Secundo, vtrũ ille qui de omnibus peccatis priùs contritus fuit & postea in peccatum incidit, de alijs peccatis quæ sibi per contritionẽ fuerunt dimissa, satisfacere posſit extra charitatem existẽs. Tertiò, vtrum homo post quã charitatem habuit valere sibi incipiat satisfactio præcedens. Quartò, vtrũ opera extra charitatem facta sint alicuius boni meritoria. Quintò, vtrum opera prædicta valeant ad pœnæ infernalis mitigationem.

ARTICVLVS. I.

Vtrum homo posſit de vno peccato satisfacere sine alio.

Thomas vbi suprà, art. 3. q. 1. & sequẽtibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ homo posſit de vno peccato sine alio satisfacere: eorum enim quæ non habẽt connexionẽ adinuicẽ vnũ potest auferri sine alio: sed peccata nõ habent cõnexionẽ, aliàs qui haberet vnũ haberet omnia. ergo vnũ potest expiari sine alio per satisfactionem. ¶ Præterea Deus est magis misericors quàm homo, sed homo recipit vnius debiti solutionam sine alio. ergo & Deus satisfactionem vniꝰ peccati sine alio. ¶ Præterea satisfactio (vt in litera dicitur) est peccatorum causas excidere, nec suggestionibus aditum indulgere: sed contingit hoc de vno peccato sine alio, vt scilicet luxuriam refrenet, & auaritiæ insistat. ergo de vno peccato potest fieri satisfactio sine alio.

¶ Sed contrà. Isaiæ. 58. Ieiunium eorum qui ad contentiones & lites ieiunabãt, Deo acceptum non erat, licet ieiunium sit satisfactionis opus: sed nõ potest fieri satisfactio nisi per opus Deo acceptum. ergo non potest qui habet aliquod peccatum Deo satisfacere. ¶ Præterea satisfactio est medicina curans peccata præterita, & præseruans à futuris vt dictum est: sed peccata non possunt sine gratia euitari. ergo cùm quod libet peccatum gratiam auferat, non potest de vno peccato sine alio fieri satisfactio.

¶ Respondeo dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd potest de vno peccato satisfieri sine alio, vt magister in litera dicit: sed hoc non potest esse: cum enim per satisfactionem tolli debeat offensa præcedens, oportet quòd talis sit modus satisfactionis, qui competat ad tollendum offensam, offensæ autem ablatio est amicitiæ restitutio: & ideò si aliquid fit quod amicitiæ restiturionem impediat, etiam apud homines satisfactio esse non potest. cum ergo quodlibet peccatum amicitiam charitatis impediat, quæ est hominis ad Deũ, impossibile est quòd homo de vno peccato satisfaciat alio retento: sicut nec homini satisfaceret, qui pro alapa sibi data eum prosterneret & aliam simul daret.

¶ Ad primũ ergo dicendum, quòd quia peccata non habent cõnexionem adinuicem in aliquo vno, vnũ potest quis incurrere sine alio, sed vnũ & idem est secundum quod omnia peccata remittuntur: & ideò remissiones diuersorum peccatorum connexæ sunt: & ideò de vno sine alio satisfieri non potest.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd in obligatione debiti non est nisi inæqualitas iustitiæ oppositа: quia vnus rem alterius habet, & ideò ad restitutionẽ nõ exigitur nisi quòd restituatur æqualitas iustitiæ, quod quidem potest fieri de vno debito & non de alio: sed vbi est offensa, ibi est inæqualitas, non tantùm iustitiæ opposita, sed etiam amicitiæ: & ideo ad hoc quòd per satisfactionem offensa tollatur, non solùm oportet q̃ æqualitas iustitiæ restituatur per recompensationem talis pœnæ, sed etiam quòd restituatur amicitiæ æqualitas, quod non potest fieri dum aliquid est quod amicitiam impediat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vnum peccatum suo pondere ad aliud trahit: vt Gregorius dicit. Ideo qui vnum peccatum retinet non sufficienter causas alterius peccati excidit.

ARTICVLVS. II.

Vtrum quis extra charitatem existens posſit satisfacere de peccatis ante cõtritis.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod qui de omnibꝰ peccatis contritus fuit priùs, & postea in peccatum incidit, de alijs peccatis quę sibi per contritionẽ dimissa fuerunt satisfacere posſit extra charitatem existens. dixit enim Daniel Nabuchodonosor, Dañ. 4. Peccata tua eleemosynis redime: sed ipse adhuc peccator erat q̃ sequẽs pœna demõstrat: ergo potest in peccato existẽs satisfacere. ¶ Præterea nemo scit vtrũ sit dignꝰ odio vel amore. Eccl. 9. Si ergo nõ posſet fieri satisfactio nisi ab eo qui est in charitate, nullus sciret se satisfacere, & hoc est inconueniens. ¶ Præterea ex intentione quam homo habet in principio actus, totus actus informatur, sed pœnitens quando pœnitentiam inchoauit in charitate erat. ergo tota satisfactio sequens ex illa charitate intentionem informante efficaciam habebit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Prætereà satisfactio cõsistit in quadã adæquatione culpæ ad pœnã: sed talis adęquatio pœnę põt etiã fieri ĩ eo q charitatẽ nõ habet. ergo &c. ¶Sed cõtrà, Prouer. 10. Vniuersa delicta operit charitas: sed satisfactionis est delere delicta. ergo sine charitate non habet suã virtutẽ. ¶Prætercà pręcipuũ opus in satisfactione vel satisfaciendo est eleemosyna: sed eleemosyna extra charitatẽ facta non valet, vt patet primæ Corinth. 13. Si distribuero in cibos pauperum &c. ergo nec satisfactio aliqua est.

¶Respondeo dicendũ, q̃ quidam dixerunt, q̃ postquã omnia peccata per præcedentem cõtritionem remissa sunt, si aliquis ante satisfactionem peractã in peccatum decidat, & in peccato existẽs satisfaciat, q̃ satisfactio talis ei valeat, ita q̃ si in peccato moreretur, in inferno de illis peccatis non puniretur. Sed hoc non põt esse, quia in satisfactiõe oportet q̃ etiã amicitia restituta, iustitiæ qualitas restituatur, cuius contrarium amicitiã tollit: vt philosophus in. 9. Ethi. dicit. Aequalitas autem in satisfactiõe ad Deũ nõ est secũdũ ęquiualentiã, sed magis secũdũ acceptationem ipsius: & ideo oportet q̃ etiã si iã offensa sit dimissa per præcedentem cõtritionem, q̃ opera satisfactoria sint Deo accepta, quod dat eis charitas: & ideo sine charitate opera facta non sunt satisfactoria.

¶Ad primum ergo dicẽdũ, q̃ consiliũ Dan. intelligitur: quòd à peccato cessãret & pœniteret, & sic per eleemosynas satisfaceret.

¶Ad secũdũ dicendũ, q̃ sicut homo nescit pro certo vtrũ charitatem habuerit in satisfaciẽdo vel habeat, ita etiã nescit pro certo vtrum plenè satisfecerit: & ideo dicitur Eccl. de ꝓpitiatu peccatorũ, Noli esse sine metu. nec tamen exigitur q̃ propter hunc metũ homo satisfactionem expletam iteret, si scientiã peccati mortalis non habet: quãuis em pœnã non expiet per huiusmodi satisfactionem, tamen non incurrit reatũ cõmissionis ex satisfactione neglecta: sicut nec ille qui accedit ad Eucharistiã sine conscientia peccati mortalis eui subiacet, reatum indignę sumptionis incurrit.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd intentio illa interrupta est per peccatum sequens: & ideo non dat vim aliquam operibus post peccatum factis.

¶Ad quartum dicendũ, quod non potest fieri adæquatio sufficiens, nec secũdum diuinam acceptationem, nec secundum æquiualentiam: & ideo ratio illa non sequitur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum valere possit satisfactio præcedens postquam charitatem habuerit.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd postquã homo charitatẽ habuerit valere incipiat satisfactio præcedens. Sup illud Leui. 25. Si attenuatus frater tuus &c. dicit glo. q̃ fructus bonæ conuersionis debẽt computari ex eo tempore quo peccauit: sed non cõputarentur, nisi aliquã efficaciam acciperẽt ex charitate sequenti. ergo post charitatem recuperatam valere incipiunt. ¶Prętereà sicut efficacia satisfactionis impeditur per peccatum, ita efficacia baptismi impeditur per fictionẽ: sed baptismus incipit valere recedente fictione. ergo satisfactio recedente peccato. ¶Prætereà si alicui pro peccatis cõmissis iniuncta fuerunt ieiunia, & in peccatum cadens ea perfecerit, non iniungitur cũ iterum cõfitetur vt ieiunia illa iteret, iniungeretur autem ei si per eã satisfactio non impleretur. ergo per pœnitentiam sequentẽ opera præcedentia satisfaciendi efficaciam accipiunt. ¶Sed cõtrà. Opera extra charitatem facta ideò nõ erant satisfactoria, quia fuerunt mortua: sed per pœnitentiam non viuificantur. ergo nec incipiũt esse satisfactoria. ¶Prætereà charitas nõ informat actum nisi qui ab ipsa aliqualiter procedit: sed opera non possunt esse Deo accepta, ac per hoc nec satisfactoria, nisi sint charitate informata. ergo cum opera facta extra charitatem nullo modo ex charitate processerint, vel de cætero procedere possint, nullo modo poterũt in satisfactionem computari.

¶Respondeo dicendũ, quòd quidã dixerunt q̃ opera in charitate facta, quę viua dicũtur, sunt meritoria vitæ æternæ, & satisfactoria respectu pœnæ dimittẽdæ, & per charitatẽ sequentẽ opera extra charitatẽ facta viuificantur quãtum ad hoc q̃ sunt satisfactoria, sed nõ quãtũ ad hoc q̃ sunt meritoria vitæ æternæ: sed hoc non potest esse: quia vtrunq; habent ex eadem ratione opera ex charitate facta. s. ex hoc q̃ sunt Deo grata: vnde sicut charitas adueniens non potest ea gratificare quantũ ad vnũ, ita nec quantũ ad aliud.

¶Ad primũ ergo dicendũ, q̃ non debet intelligi q̃ fructus computẽtur à tempore quo primò in peccatõ fuit, sed à tẽpore in quo peccare cessauit, quo. s. vltimò in peccato fuit: vel intelligitur quando statim post contritus fuit, & fecit multa bona antequàm cõfiteretur. Vel dicendũ, q̃ quanto est maior contritio, tanto magis diminuit de pœna, & quãto aliquis plura bona facit in peccato existens, magis se ad gratiam contritionis disponit: & ideò probabile est q̃ minoris pœnę sit debitor, & propter hoc deberet à sacerdote discretè cõputari, vt ei minorem pœnam iniungat, inquãtũ inuenit eũ meliùs dispositũ.

¶Ad secũdum dicendũ, q̃ baptismus imprimit characterem in anima, non autem satisfactio: & ideò adueniens charitas, quæ fictionem tollit & peccatũ, facit q̃ baptismus effectũ suũ habeat, non autẽ facit hoc de satisfactione. Et prætereà baptismus

baptisin⁹ ex ipso opere operato iustificat, q̃ nõ est hoĩs, sed Dei: & ideò non eodẽ modo mortificat sicut & satisfactio quę est opus hominis.

¶Ad tertiũ dicẽdũ, q̃ aliquę satisfactiones sunt ex quibus manet aliquis effectus in satisfacientibus etiã postq̃ actus satisfactionis transit, sicut ex ieiunio manet corporis debilitatio ex eleemosynarum largitione substantiæ diminutio: & sic de similibus. Et tales satisfactiones in peccatis factæ nõ oportet q̃ iterentur, quia quantũ ad hoc q̃ de eis manet per pœnitẽtiam, Deo acceptæ sunt: satisfactiones autem quæ non relinquunt aliquem effectum in satisfaciente, postquã actus transit, oportet quod iterentur, sicut est de oratione & similibus. Actus autem interior, quia totaliter transit, nullo modo viuificatur, sed oportet quòd iteretur.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum bona facta extra charitatem sint in aliquo meritoria.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ opera extra charitatem facta sint alicui⁹ boni meritoria saltem temporalis. Quia sicut se habet pœna ad malum actum, ita se habet præmium ad bonũ: sed nullum malum factum apud Deum iustum iudicem est impunitum. ergo nec aliquod bonum irremuneratum, & sic per illud bonum aliquid meretur.

¶Prætereà merces nõ datur nisi merito: sed operibus extra charitatem factis merces datur: vt dicitur Matth. 5. de illis qui propter gloriam humanam opera bona faciunt, q̃ receperunt mercedem suam. ergo illa fuerunt alicuius boni meritoria. ¶Prętereà duo exilẽtes in peccato, quorum vnus multa bona facit ex genere & circunstantia, alius autem nulla, nõ æqualiter propinquè se habent ad accipiẽdum bona à Deo, aliàs non esset ei consulendum vt aliquid boni faceret: sed magis qui appropinquat Deo, magis de bonis eius percipit. ergo iste per opera bona quæ facit aliquid à Deo meretur.

¶Sed contrà est quòd Augustinus dicit, quòd peccator nõ est dignus pane quo vescitur. ergo nõ potest aliquid à Deo mereri. ¶Prætereà qui nihil est non potest aliquid mereri: sed peccator non habens charitatem nihil est secundum esse spirituale: vt patet primæ Corint. 13. ergo nõ potest aliquid mereri.

¶Respondeo dicẽdum, quòd meritum propriè dicitur actio qua efficitur vt ei qui agit sit iustũ aliquid dari: sed iustitia dupliciter dicitur. Vno modo propriè, quæ scilicet respicit debitum ex parte recipientis. Alio modo quasi similitudinariè quæ respicit debitũ ex parte dantis. Aliquid enim decet dantem dare, quod tamen non habet recipiens debitum recipiendi, & sic iustitia dicitur decentia diuinæ bonitatis: sicut Anselm. dicit, q̃ Deus iustus est cũ peccatoribus parcit, quia eum decet: & secundum hoc etiam meritũ dupliciter dicitur. Vno modo per quẽ efficitur, vt ipse agens habeat debitum recipiendi, & hoc vocatur meritũ condigni. Alio modo per quod efficitur, vt sit debitum dandi in dante secundũ decentiam ipsius, & ideò hoc meritũ dicitur meritum congrui. Cũ autem in omnibus illis, quæ gratis dantur, prima ratio dãdi sit amor, impossibile est quòd aliquid tale sibi debitum faciat qui amicitia caret: & ideò cùm omnia & temporalia & æterna ex diuina liberalitate donẽtur, nullus acquirere põt debitũ recipiendi aliquid illorũ nisi per charitatem ad Deum: & ideò opera extra charitatẽ facta, non sunt meritoria ex cõdigno neq; ęterni neq; tẽporalis alicuius boni apud Deum: sed quia diuinã bonitatem decet, vt vbicunq; dispositionẽ inuenit, perfectionem adiiciat: ideò ex merito congrui dicitur aliquis mereri aliquod bonum per opera bona extra charitatem facta, & secũdum hoc opera ista ad triplex bonum valent, scilicet ad temporaliũ cõsecutionem, ad dispositionem ad gratiam, & ad assuetudinem bonorum operum: quia tamẽ hoc meritum nõ propriè dicitur meritum, ideò magis concedendũ est q̃ huiusmodi opera non sint alicuius meritoria quã q̃ sint.

¶Ad primũ ergo dicẽdũ, q̃ philosophus dicit 8. Ethico. Quia filius per omnia quæ facere potest nihil æquale reddere patri potest his quæ à patre recepit, ideò nũquã pater debitor filij efficitur, & multo minùs homo põt propter æquualẽtiam operis dominũ sibi constituere debitorem: & ideò nullũ opus ex quantitate suæ bonitatis habet q̃ aliquid mereatur, sed ex vi charitatis, quæ facit ea quæ sunt amicorũ esse cõmunia. Vnde quantũcunq; sit bonum extra charitatem factum non facit propriè loquẽdo, q̃ aliquid recipiendi à Deo faciens debitum habeat: sed opus malum ex quantitate suæ malitiæ secundum æquiualẽtiam pœnam meretur, quia ex parte Dei nõ sunt nobis aliqua mala facta sicut bona: & ideò quãuis opus malum mereatur pœnam ex condigno, non tamen opus bonum sine charitate meretur ex condigno præmiũ.

¶Ad secũdum & tertium dicendum, quòd procedunt de merito congrui, aliæ autem rationes procedunt de merito condigni.

ARTICVLVS. V.

Vtrum opera prædicta valeant ad mitigationem pœnarum infernalium.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ opera prædicta non valent ad pœ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad pœnæ infernalis mitigationem, quia secūdū quantitatem culpæ erit quātitas pœnæ in inferno: sed opera extra charitatem nō minuūt quātitatem peccati. ergo nec infernalis pœna. ¶ Præterea pœna infernalis quāuis sit dura ratione infinitatis, tamen intentione finita est: sed quodlibet finitū cōsumitur aliqua finita subtractione facta: si ergo opera extra charitatē facta aliquid subtraherent de pœna debita pro peccatis, contingeret tantùm multiplicari illa opera q̄ totaliter tolleret pœna inferni, q̄ falsum est. ¶ Præterea suffragia ecclesiæ sunt magis efficacia quàm opera extra charitatē facta: sed sicut ait Aug. in Enchi. Dānatis in inferno nō prosunt suffragia Ecclesiæ: pœnę ergo multo minùs per opera extra charitatem facta mitigantur.

¶ Sed contrà est q̄ Aug. dicit in Ench. Quia ad hoc, p̄sunt, vt sit plena remissio, vel tolerabilior fiat dānatio. ¶ Præterea magis est facere bonum quā dimittere malū: sed dimittere malū semper vitat pœnam, etiā in eo qui charitate caret. ergo multo fortiùs facere bonum.

¶ Respondeo dicendū, q̄ diminuere pœnā infernalem potest intelligi dupliciter. Vno modo q̄ quis liberetur à pœna quā iam meruit, & sic cū nullus liberetur à pœna nisi sit absolutus à culpa: quia effectus non diminuūtur neq; tollunt, nisi diminuta vel ablata causa, per opera extra charitatē facta: q̄ neq; culpā tollere neq; diminuere possunt, pœna inferni mitigari non pōt. Alio modo q̄ meritū pœnæ impediatur: & sic huiusmodi opera minuūt pœnā inferni. Primò, quia homo reatum omissionis euadit qui huiusmodi opera perficit. Secundò, quia huiusmodi opera aliquo modo ad bonū disponunt, vt homo ex minori contemptu etiā peccata faciat, vel etiam à multis peccatis per huiusmodi opera retrahitur: sed diminutionem vel dilationem temporalis pœnę merentur huiusmodi opera: sicut de Achab. 3. Reg. 21. Eodem modo sicut & bonorum temporaliū consecutionē. Quidam autem dicunt q̄ diminuunt pœnā inferni non subtrahendo aliquid de ipsa quantū ad substantiam, sed fortificando subiectum vt meliùs sustinere possit. Sed hoc nō potest esse, quia fortificatio non est nisi ex absolutione passibilitatis, passibilitas autem est secundū mensuram culpæ: & ideò si culpa non minuitur nec subiectum fortificari potest. Quidā etiam dicunt q̄ diminuitur pœna quātū ad virtutem scilicet conscientię, licet nō quātū ad ignem. Sed hoc etiam nihil est, quia sicut pœna ignis æquatur culpæ, ita & pœna remorsionis conscientię: vnde similis rō est de vtroq;. ¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta,

QVAESTIO. XV.

De his per quæ fit satisfactio.

DEinde considerandum est de his per quæ satisfactio fit. Circa quod quærūtur tria. Primo, vtrū satisfactionem oporteat fieri per opera pœnalia. Secūdo, vtrum flagella quibus à Deo in hac vita homo punitur sint satisfactoria. Tertio, vtrum conuenienter enumerentur opera satisfactoria, cū dicitur quòd sunt tria. s. eleemosyna, ieiunium, & oratio.

ARTICVLVS. I.

Vtrum oporteat fieri satisfactionem per opera pœnalia.

Thom. vbi suprà, art. 4. q. 1. & sequētibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd satisfactionē non oporteat fieri per opera pœnalia. Quia per satisfactionē oportet fieri recōpensationem ad diuinā offēsam: sed nulla recōpēsatio videt fieri per opera pœnalia, quia Deus non delectatur in pœnis nostris. ergo nō oportet satisfactionem per opera pœnalia fieri. ¶ Præterea quanto aliquod opus ex maiori charitate procedit, tāto minùs est pœnale: quia charitas pœnā nō habet: primę Ioā. 4. si ergo oportet opera satisfactoria esse pœnalia, quanto magis sunt ex charitate facta minùs erunt satisfactoria, quod falsum est. ¶ Præterea satisfacere (vt dicit Anselm.) est honorem debitum Deo impendere: sed hoc etiam aliis quā operibus pœnalibus fieri potest. ergo satisfactionem non oportet pœnalibus operibus fieri.

¶ Sed contrà est q̄ Greg. dicit: Iustū est vt peccator tāto maiora sibi inferat lamēta, quāto maiora intulit dāna per culpam. Præterea per satisfactionem oportet peccati vulnus sanari perfectè: sed peccatorū medicinæ sunt pœnæ: vt philosophus dicit. 2. Ethi. ergo oportet quòd per pœnalia opera satisfactio fiat.

¶ Respōdeo dicendū, quòd satisfactio respectū habet & ad præteritā offensam, pro qua recompensatio fit per satisfactionem, & etiā ad futurā culpā à qua per eā præseruamur, & quātùm ad vtrunq; exigit q̄ satisfactio per opera pœnalia fiat. Recōpēsatio em offensæ importat adęquationem, quā oportet esse eius qui offendit ad eū in quē offensa cōmissa est. adæquatio autem in humana iustitia attenditur per subtractionē ab vno qui plus habet iusto, & additionem alteri? cui subtractū est aliquid. Deo autem quāuis ex parte sua nihil subtrahi possit, tamen peccator quātum quantū in ipso est, aliquid ei subtraxit peccādo (vt dictū est.) Vnde oportet ad hoc q̄ recōpensatio fiat, q̄ aliquid subtrahatur de peccāte per satisfactionem, quod in honorē Dei cedit. Opus autem bonū ex hoc q̄ est huius, non subtraxit aliquid ab operante, sed magis perficit ipsum. Vnde subtractio nō potest fieri per opus bonū nisi pœnale sit: & ideò ad hoc q̄ aliquod opus sit satisfactoriū, oportet q̄ sit bonum, & in homorem Dei sit, & pœnale, vt aliquid peccatori subtrahatur. Similiter etiā pœna à culpa futura prę ferurat, quia nō facile homo ad peccata redit ex quo pœnā expertus est. Vnde secundum philosophum, Pœnæ medicinæ sunt.

¶ Ad primū ergo dicendū, q̄ quāuis Deus non delectetur in pœnis, vt sunt pœnę, delectatur tñ in eis vt sunt iustę: & sic satisfactorię esse possūt.

¶ Ad secundū dicēdum, q̄ sicut in satisfactione consideratur pœnalitas, ita & in merito consideratur difficultas. Diminutio autem difficultatis ex parte ipsius actus diminuit cæteris paribus meritū: sed diminutio difficultatis ex prōptitudine voluntatis nō diminuit meritū, sed auget. Et similiter diminutio pœnalitatis ex prōptitudine voluntatis, quod facit charitas, non diminuit efficaciam satisfactionis, sed auget.

¶ Ad tertium dicendū, q̄ debitum pro peccato est recōpensatio offensæ, quæ sine pœna peccātis non fit, & de tali debito Anselm. intelligit.

ARTICVLVS. II.

Vtrum flagella præsentis vitæ sint satisfactoria.

Ad secundū sic proceditur. Videt quòd flagella quib' à Deo in hac vita punimur, nō possunt satisfactoria esse. Nihil enim potest esse satisfactoriū nisi q̄ est meritoriū, vt ex dictis patet, sed nō meremur nisi per ea quæ in nobis sunt: cū ergo flagella quibus à Deo punimur nō sint in nobis, videtur q̄ satisfactoria esse non possunt. ¶ Præterea satisfactio tātum bonorū est: sed huiusmodi flagella in malis inducūtur, & pręcipuè eis debentur. ergo nō possunt esse satisfactoria. ¶ Præterea satisfactio respicit peccata præterita: sed aliquando ista flagella infligūtur illis qui peccata nō habēt, sicut de Iob patet. ergo videt q̄ non sint satisfactoria.

¶ Sed contrà est, q̄ dicitur Ro. 5. tribulatio patiētiam operatur, patiētia autem probationem. à peccato purgationem: vt glo. ibidem dicit. ergo flagella peccata purgāt, & sic sunt satisfactoria.

¶ Præterea Ambr. dicit, & si fides id est peccati conscientia desit, pœna satisfacit. ergo huius flagella sunt satisfactoria.

¶ Respondeo dicendum, quòd recompensatio offensæ præteritæ potest fieri ab eo qui offendit, & ab alio. Quādo autem fit ab alio, talis recompensatio vindicationis magis quàm satisfactionis rationem habet: quando autem fit ab ipso qui offendit, habet rationem satisfactionis. Vnde si flagella quæ pro peccatis à Deo infligūtur, fiant aliquo modo ipsius patientis, rationem satisfactionis accipiūt: fiunt autē ipsius inquantū ea acceptat ad purgationem peccatorum eis vtens patienter. Si autē omnino eis per impatientiā dissentiat tunc non efficiuntur aliquo modo ipsius: & ideo non habent rationem satisfactionis sed vindicationis.

¶ Ad primū ergo dicendū: q̄ quāuis illa flagella non sint omnino in potestate nostra, tamē quātum ad aliquid sunt, vt. s. eis patiēter vtamur, & sic homo facit de necessitate virtutē: vnde & meritoria & satisfactoria esse possunt.

¶ Ad secundū dicendum, quòd sicut ex eodem igne (vt Greg. dicit) aurū rutilat, & palea fumat: ita etiam eisdem flagellis & boni purgantur, & mali magis inficiuntur per impatiētiam: & ideò quāmuis flagella sint cōmunia, tamē satisfactio tantùm est bonorum.

¶ Ad tertiū dicendū, q̄ flagella respectū habent ad culpam præteritā semper, sed non semper ad culpam personę, sed ad culpam naturæ. Si enim in humana natura nulla culpa processisset, nulla pœna fuisset: sed quia culpa in natura processit, personæ alicui diuinitùs pœna infertur sine culpa personæ ad meritum virtutis, & cautelam peccati sequētis, & hic etiā duo necessaria sunt in satisfactione. Oportet enim esse opus meritorium, vt honor Deo exhibeatur, & oportet esse virtutū custodiā, vt à futuris peccatis præseruemur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum conuenienter enumerentur opera satisfactoria.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter enumerētur opera satisfactoria, cum dicitur q̄ sunt tria, eleemosyna, ieiunium, & oratio. Quia opus satisfactorium debet esse pœnale, sed oratio pœnā nō habet, sed est contra pœnæ tristitiā medicina secundum delectationem. Vnde dicitur Ia. 5. Tristatur aliquis in vobis, oret & psallat. ergo non debet computari inter opera satisfactoria.

¶ Præterea omne peccatum vel est carnale, vel spirituale: sed sicut dicit Hierony. Ieiunio sanātur pestes corporis, oratione pestes mentis. ergo nō debet esse aliquod aliud opus satisfactoriū.

¶ Præterea satisfactio est necessaria ad emendationem peccatorum: sed eleemosyna ab omnibus peccatis emundat: Lucæ. 11. Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis. ergo alia duo sunt superflua.

¶ Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Sed contrà:videtur ꝙ debeāt esse plura. Quia contraria contrariis curantur, sed multo plura sunt peccatorum genera quā tria. ergo debent plura satisfactionis opera computari. ¶Prętereà peregrinationes etiā iniungūtur pto satisfactione,& disciplinæ,& flagellationes,quæ non cōputantur sub aliquo horum.ergo insufficienter enumerantur.

¶Respondeo dicēdum, quòd satisfactio debet esse talis per quam aliquid nobis subtrahamus ad honorem Dei,nos autem non habemus nisi tria bona.s.bona animę,& bona corporis,& bona fortunæ.s.exteriora. Ex bonis quidē fortunæ subtrahimus nobis aliquid per eleemosynā: sed ex bonis corporalibus per ieiunium,ex bonis autem animæ,nō oportet ꝙ aliquid subtrahamus nobis quantū ad essentiā,vel quantū ad diminutionem ipsorum, quia per ea efficimur Deo accepti:sed per hoc ꝙ ea submittimus Deo totaliter, & hoc fit per orationem. Cōpetit etiā iste numerus ex parte illa,qua satisfactio peccatorū causas excidit: quia radices peccatorū tres ponūtur:primæ Ioā.4.s.concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorū,& superbia vitæ. Cōtra cōcupiscentiā carnis ordinatur ieiunium,cōtra concupiscentiā oculorum ordinatur eleemosyna,contra superbiā vitæ ordinatur oratio : vt Aug.dicit super Matth.cōperit etiā ad hoc ꝙ satisfactio peccatorū est suggestionibus aditū nō indulgere. Quia omne peccatum vel in Deū cōmittimus,& cōtra hoc ordinatur oratio. Vel in proximū, & contra hoc eleemosyna. vel in nos ipsos, & cōtra hoc ordinatur ieiunium.

¶Ad primū ergo dicendū,ꝙ secundū quosdam duplex est oratio,quædam quæ est contemplatiuorum,quorū conuersatio in cœlis est:& talis quia totaliter est delectabilis,non est satisfactoria. Alia est quæ pro peccatis gemitus fundit,& talis habet pœnā,& est satisfactionis pars. Vel dicendū melius, ꝙ quędā oratio habet rationē satisfactionis,quia quāuis habeat suauitatē spiritus, habet tamen afflictionem carnis, quia vt dicit Greg.super Eze. Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi,infirmamur proculdubio fortitudine carnis.vñ & neruus femoris Iacob ex lucta angeli emarcuisse legitur Gen.32.

¶Ad secūdū dicendū, ꝙ peccatū carnale dicitur dupliciter. Vno modo,ꝙ in ipsa delectatiōe carnis completur,vt gula & luxuria. Alio modo,ꝙ cōpletur in his quæ ad carnem ordinātur, quāuis non in delectatione carnis,sed in delectatione animæ magis,vt auaritia. Vnde talia peccata sunt quasi media inter spiritualia & carnalia:& ideò oportet ꝙ eis etiam aliqua satisfactio respondeat propria: scilicet eleemosyna.

¶Ad tertiū dicendū,quòd quāuis singula istorum per quandā cōuenientiā singulis peccatis appropriētur:quia congruū est in quo quis peccauerit,vt in hoc puniat,& ꝙ peccati cōmissi per satisfactionē radix abscindatur, tū quodlibet horū pro quolibet peccato satisfacere pōt. Vnde ei qui non pōt vnū ex his perficere,iniungatur aliud , & præcipuè eleemosyna aliorū vices supplere potest,inquātū alia satisfactionis opera per eleemosynā quisq; sibi mercatur quodā modo in illis quibus eleemosynā tribuit. Vnde non oportet ꝙ si eleemosyna omnia mūdat peccata,ꝙ ꝓpter hoc alię satisfactiones superfluāt.

¶Ad quartū dicēdū:ꝙ quāuis sint multa peccata in specie, tamē omnia alia ad illas tres radices vel ad illa tria peccatorū genera , quibus diximus,dictas satisfactiones respōdere,reducūtur.

¶Ad quintum dicendū, quòd quicquid in afflictione corporis pertinet, totum ad ieiunium refertur:& quicquid in proximi vtilitate expenditur,totum eleemosynæ rationem habet:& similiter quæcūq; latria exhibeatur Deo, orationis accipit rationem:& ideò etiā vnū opus pōt habere plures rationes satisfaciendi.

QVÆSTIO. XVI.

De suscipientibus hoc sacramentum.

Consequenter considerandum est de suscipientibus hoc sacramentum. Circa quod tria quæruntur. Primò, Vtrū pœnitentia possit esse in innocentibus. Secundo, Vtrū in sanctis qui sunt in gloria. Tertiò, Vtrum in angelis bonis seu malis.

ARTICVLVS. I.

Vtrum pœnitentia possit esse in innocentibus.

Thom.4.dist.14.q.1.art.3.q.2.& sequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ in innocentibus pœnitentia esse nō possit. Quia pœnitentia est cōmissa mala plangere, sed innocentes nullum malū cōmiserunt. ergo in eis pœnitentia non est. ¶Prætereà pœnitentia ex suo nomine importat pœnā:sed innocentibus non debetur pœna . ergo nō est in eis pœnitentia. ¶Prætereà pœnitētia in idē coincidit cū vindicatiua iustitia:sed oībus existentib⁹ innocentibus vindicatiua iustitia locū nō habēret.ergo nec pœnitētia,& ita nō ē in innocētib⁹.

¶Sed cōtrà. Omnes virtutes simul infundūtur: sed pœnitentia est virtus:cùm ergo in baptismo innocentibus infundantur aliæ virtutes,infunditur etiam pœnitētia. ¶Prætereà ille qui nunq̄ fuit infirm⁹ corporaliter dicitur sanabilis: ergo & similiter⁹ qui nunquā fuit infirmus spiritualiter:sed sicut sanatio in actu à vulnere peccati nō est nisi per actum pœnitētiæ,ita nec sanitas nisi per habitum:ergo ille qui nunquā habuit infirmitatem peccati habet habitū pœnitentiæ.

¶Respōdeo dicēdū,ꝙ habitus medius est inter potentiā & actū:& quia remoto priori remouetur posterius,non autem ecōuerso:ideò remota potētia ad actū remouetur habitus, nō aurē remoto actu:& quia subtractio materię tollit actū propter hoc ꝙ actus nō potest esse sine materia in quā transit:ideò habitus alicuius virtutis cōpetit alicui cui nō suppetit materia propter hoc ꝙ suppetere potest,& ita in actū exire:sicut paupere homo potest habere habitū magnificentiæ, sed non actum:quia non habet magnificentiā diuitiarū,quæ sunt materia magnificentiæ , sed potest habere habitū:& ideò cū innocētes in statu innocentiæ nō habeant peccata cōmissa,quæ sunt materia pœnitētię sed possunt habere,act⁹ pœnitentiæ in eis esse nō potest, sed habitus potest:sed hoc si gratiam habeāt cum qua omnes virtutes infunduntur.

¶Ad primum ergo dicendū, quòd quāuis non cōmiserint,possunt tamen cōmittere,& ideò eis habitum pœnitentiæ habere cōpetit:sed tamen habitus iste nunquā in actu exire pōt, nisi fortè respectu venialiū peccatorū:quia peccata mortalia tollunt ipsum,nec tamen est frustra, quia est perfectio potentiæ naturalis.

¶Ad secundū dicendū, quòd quāuis non sit in eis debita pœna actu,tamē in eis est aliquid possibile pro quo eis pœna debebatur.

¶Ad tertiū dicendū,quòd remanente potentia ad peccandū adhuc haberet locum vindicatiua iustitia secundū habitum,quānis non secūdum actum si peccata actu non essent.

ARTICVLVS. II.

Vtrum sancti homines qui sunt in gloria habeant pœnitentiam.

Ad secundū sic proceditur. Videtur ꝙ sancti homines qui sunt in gloria non habeant pœnitētiā. Quia sicut dicit Grego.in moral. Beati peccatorū recordantur sicut nos sani sine dolore dolorū memoramur: sed pœnitētia est dolor cordis:ergo sancti in patria non habēt pœnitentiā. ¶Prætereà sancti in patria sunt Christo cōformes:sed in Christo nō fuit pœnitētia,quia nec fides quæ est principiū pœnitentiæ:ergo nec sanctis in patria erit pœnitentia. ¶Prætereà frustra est habitus qui ad actū non reducitur : sed sancti in patria non pœnitebunt actu,quia sic eis esset aliquid contra votū. ergo non est in eis habitus pœnitentiæ.

¶Sed cōtrà. Pœnitētia est pars iustitiæ:sed iustitia est perpetua & immortalis,& in patria remanebit:ergo & pœnitētia. ¶Prętereà in vitis patrū legitur à quodā patre dictū, Quòd etiā Abrahā pœnitebit de hoc ꝙ nō plura bona fecit, sed magis debet hō pœnitere de malo cōmisso q̄ de bono omisso,ad ꝙ nō tenebatur,quia de bono tali loquit:ergo erit ibi pœnitētia de malis cōmissis.

¶Respōdeo dicēdū,ꝙ virtutes cardinales remanebūt in patria:sed secundū actus quos habent in fine suo,& ideò cū pœnitentia virtus sit pars iustitiæ,quæ est habitus cardinalis, quicūq; habet habitū pœnitentię in hac vita habebit in futura,sed non habebit eundem actū quem nunc habet,sed alium:scilicet gratias agere Deo pro misericordia relaxante peccata.

¶Ad primū ergo dicendū,quòd illa authoritas probat,quòd non habent eūdem actum quem hic habet pœnitentia:& hoc concedimus.

¶Ad secūm dicēdū,ꝙ Chr̄s nō potuit peccare,& ideò materia hui⁹ virtutis nō cōpetit sibi actu nec potētia,& ꝓpter hoc nō est sibi de ipso & de aliis.

¶Ad tertiū dicēdū,ꝙ pœnitere ,ꝓpriè loquēdo dicit actū pœnitētiæ,qui nūc est,qui non erit in pria:nec tñ habit⁹ frustra erit qa aliū actū hēbit.

¶Quartū cōcedimus. Sed quia quinta rō, ꝓbat ꝙ etiā idē act⁹ pœnitētiæ erit in pria,qui mō est:

¶Ideò dicēdū ad quintū, ꝙ voluntas nostra in patria omnino erit cōformis volūtati Dei. Vnde sicut Deus volūtate antecedente vult omnia esse bona, & per consequēs nihil esse mali,non autem voluntate consequente: ita etiam est de beatis,& talis voluntas propriè dicitur ab illo sancto patre pœnitentia.

ARTICVLVS. III.

Vtrum angelus sit susceptiuus pœnitentiæ.

Ad tertium sic ꝓceditur. Videtur ꝙ etiā angel⁹ bon⁹ siue mal⁹ sit susceptiu⁹ pœnitētiæ. Quia timor est initiū pœnitentię,sed in eis est timor.Ia.1.Dęmones credūt, & cōtremiscūt:ergo in eis potest esse pœnitētia.

¶Prętereà phūs dicit.10.Ethi. Quòd pœnitudine replēt mali,& hæc est maxima pœna eis:sed dęmones maximè sunt praui,nec aliq̄ pœna eis deest:ergo dęmōes possūt pœnitere. ¶Prętereà faciliùs mouēt aliquid in id ꝙ est secūdū naturā,quā in id ꝙ est cōtra naturā,sicut aq̄ quę per violētiā calefacta est,& per seipsam ad naturalē ꝓprietatē redit:sed angel⁹ pōt mutari in pctm, ꝙ est cōtra oēm naturā eorū:ergo multo fortiꝰ pōt reuocari in id ꝙ est secundū naturā,sed hoc facit pœnitētia,ergo sūt susceptibiles pœnitētię.

¶Prętereà idē iudicū est secūm Dam. de ăgelis & de aīab⁹ separatis,sed in aīab⁹ separatis pōt esse pœnitētia,vt quidā dicūt. Sicut in aīabus bonis quę sūt in pria.ergo & in angelis pōt esse pnia.

¶Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Sed cõtrà. Per pœnitentiam homo reparatur ad vitã de peccato dimisso, sed hoc est impossibile in angelis: ergo nõ sunt susceptibiles pœnitentiæ. ¶ Præterea Damã. dicit quòd homo fungitur pœnitentia propter corporis infirmitatẽ: sed angeli sunt incorporei: ergo in eis nõ potest esse pœnitentia.

¶ Respõdeo dicendũ, q̃ pœnitẽtia in nobis dupliciter accipitur. Vno modo secundum q̃ est passio, sic enim nihil aliud est quã dolor vel tristitia de malo cõmisso: & quãuis secundũ q̃ est passio, nõ sit nisi in cõcupiscibili, tñ aliquis act⁹ voluntatis similitudinariè pœnitentia dicitur, quo quis detestatur q̃ facit sicut amor, & aliæ passiones dicũtur in intellectiuo appetitu. Alio modo accipitur secundũ q̃ est virtus, & hoc modo detestari malũ commissum cũ emendationis proposito ex intẽtione expiandi, vel Deũ placãdi de offensa cõmissa, est actus eius. Detestatio autem cõpetit alicui secundũ q̃ habet ordinem naturalem ad bonũ, & quia in nulla creatura talis ordinatio totaliter tollitur: ideo etiã in dãnatis talis detestatio manet, & per cõsequẽs pœnitentiæ passio vel simile, vt dicitur Sapiẽ. 5. Intra se pœnitentiã agentes &c. Et hæc quidem pœnitentia cũ non sit habitus, sed passio vel actus, nullo modo in beatis angelis esse potest in quibus peccata cõmissa nõ præcesserunt: sed in malis angelis est cũ sit eadem ratio de his & de animabus dãnatis, quia secũdũ Damã. Quod homini est mors est angelis casus: sed peccatũ angeli est irremissibile, & quia peccatũ vt remissibile est vel expiabile est, ppria materia ipsius virtutis quę pœnitentiã dicitur: ideo cũ materia non possit eis cõpetere, nõ adest eis potẽtia exeundi in actũ, & ideo nec habit⁹ eis cõuenit: & ideo angeli subiectũ virtutis pœnitẽtię esse nõ possunt.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q̃ ex timore in eis generatur aliquis pœnitẽtiæ motus, sed nõ quæ sit virtus. Et similiter dicendũ ad secundum.

¶ Ad tertiũ dicẽdũ, quòd quicquid in eis est naturale totum est bonũ, & ad bonũ inclinãs: sed libe. arbi. est in eis malitia obstinatũ, & quia motus virtutis & vitij nõ sequitur inclinationẽ naturæ, sed magis motũ li. ar. ideò nõ oportet q̃ quãuis naturaliter inclinẽtur ad bonũ q̃ motus virtutis in eis sit vel esse possit.

¶ Ad quartũ dicendũ, quòd non est eadem ratio de angelis sanctis, & de animabus sanctis: quia in animabus sanctis præcessit vel præcedere potuit peccatũ remissibile, nõ autem in angelis, & ita quãuis sint similes quantũ ad statum præsentem, nõ tamen quantũ ad statum præteritum, quem pœnitentia respicit directè.

QVAESTIO. XVII.

De potestate clauium.

CONsequenter considerãdum est de potesta te ministrorum huiusmodi sacramenti, quæ ad claues pertinet. Circa quod primò videndum est de clauibus. Secundò, de excõmunicatione. Tertiò, de indulgẽtia: hæc enim duo sunt annexa potestati clauiũ. Circa primũ considerandа sunt quatuor. Primò, de entitate & quidditate clauium. Secundò, de effectu earũ. Tertiò, de ministris clauium. Quartò, de his in quibus potest exerceri vsus clauium. Circa primum quæruntur tria. Primò, vtrum claues in ecclesia esse debeant. Secundò, vtrum clauis sit potestas ligandi atq; soluendi. Tertiò, vtrum sint duæ claues vel vna.

ARTICVLVS. I.

Vtrum claues in ecclesia esse debeant.

Thom. 4. dist. 18. q. 1. ar. 1. q. 1. & sequẽtibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ claues in ecclesia esse non debeant. Non enim requiruntur claues ad intrandũ domum, cuius ostium est apertũ: sed Apo. 4. dicitur, Vidi & ecce in cœlo ostium apertũ q̃ Christus est, qui de se ipso dicit: ego sum ostium: ergo ad introitum cœli ecclesia clauibus non indiget.

¶ Præterea, clauis est ad aperiẽdũ & claudendũ: sed hoc solius Christi est, qui aperit & nemo claudit. Apo. 3. ergo ecclesia in ministris suis claues nõ habet. ¶ Præterea cuicunq; clauditur cœlũ, aperitur infernus: & ecõtrario. ergo quicũq; habet claues cœli, habet claues inferni: sed ecclesia non dicit habere claues inferni. ergo nec claues cœli habet.

¶ Sed cõtrà est q̃ dicitur Mat. 16. Tibi dabo claues regni cœlorũ. ¶ Præterea, omnis dispensator debet habere claues eorũ quæ dispensat: sed ministri ecclesiæ sunt dispensatores diuinorum, vt patet primæ Cor. 4. ergo debẽt habere claues.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ in corporalibus dicit clauis instrumẽtum quo ostium aperitur, regni autẽ ostiũ nobis per peccatũ clauditur & quãtum ad maculã, & quãtũ ad reatũ pœnæ, & ideò potestas, qua tale obstaculũ remouetur dicitur clauis. Hæc autem potestas est in diuina trinitate per auctoritatẽ, & ideò dicitur à quibusdã q̃ habet clauẽ auctoritatis: sed in Christo homine fuit hæc potestas ad remouendũ prædictũ obstaculũ per meritũ passionis, quę etiã dicitur ianuã aperire, & ideò dicit habere secũdũ quosdã claues

claues excellẽtiæ: sed quia ex latere dormientis in cruce sacramenta fluxerunt, quibus ecclesia fabricatur: ideò in sacramentis ecclesię efficacia passionis manet, & propter hoc etiã ministris ecclesiæ qui sunt dispensatores sacramentorũ, potestas aliqua ad prædictum obstaculũ remouendũ est collata, non propria, sed virtute diuina & passiõis Christi: & hęc potestas metaphoricè clauis eccłię dicit, quæ est clauis ministerij.

¶ Ad primũ ergo dicendum, quòd ostium cœli quãtum est de se semper est apertum: sed alicui clausum dicitur propter impedimẽtum intrandi in cœlũ, q̃ in ipso est: impedimẽtum autem totius humanæ naturæ ex peccato primi hominis consecutũ, per passionem Christi amotum est: & ideò post passionem vidit in cœlo ostiũ apertum: sed adhuc quotidie alicui manet clausum propter peccatum originale quod contraxit, vel actuale q̃ committit, & propter hoc indigemus sacramentis & clauibus ecclesiæ.

¶ Ad secundũ dicẽdũ, quòd hoc intelligitur de clausione quæ limbũ clausit, nè aliquis vltrà in illum descẽdat, & de apertione qua paradisum aperuit remoto impedimẽto naturæ per suam passionem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd clauis inferni, qua aperitur & clauditur, est potestas gratiam conferendi per quã homini aperitur infernus, vt de peccato educã, q̃ est inferni porta: & claudit nè vltrà homo in peccato labatur: gratiã autẽ cõferendi solius Dei est, & ideò clauẽ inferni sibi soli retinuit: sed clauis regni est potestas etiã dimittendi reatum pœnę per quã homo à regno prohibetur: & ideò magis potest dari clauis regni quàm clauis inferni, non enim idẽ sunt, vt ex dictis patet. Aliquis em̃ de inferno educitur per remissionem æternæ pœnæ quæ non statim in regnũ introducitur propter reatum temporalis pœnæ qui manet. Vel dicendum est, q̃ eadem est clauis inferni & cœli: quia ex hoc ipso q̃ alicui aperitur vnum, clauditur alterũ, sed denominatur à digniori.

ARTICVLVS. II.

Vtrum clauis sit potestas ligandi & soluendi.

Ad secundũ sic procẽditur. Videtur q̃ clauis nõ sit potestas ligandi & soluendi: qua ecclesiasticus iudex dignos recipere, indignos excludere debet à regno, vt ex litera habet: & ex glo. Hiero. Mat. 16. Potestas enim spiritualis in sacramẽto collata est idẽ q̃ character: sed clauis & character nõ videntur idem esse: quia per characterẽ homo Deo cõparatur, per claues autem ad subditos. ergo clauis nõ est potestas. ¶ Præterea iudex ecclesiasticus non dicitur nisi ille qui habet iurisdictionem, quæ simul cum ordine non datur: sed claues in ordinis susceptione conferuntur. ergo non debuit de ecclesiastico iudice in definitione clauium mẽtio fieri. ¶ Præterea ad id quod aliquis habet ex seipso nõ indiget aliqua potestate actiua per quã inducatur ad actũ: sed eo ipso q̃ aliquis est dignus ad regnum admittitur: ergo nõ pertinet ad potestatem clauiũ dignos ad regnũ admittere. ¶ Præterea. Peccatores indigni sunt regno: sed ecclesia pro peccatoribus orat vt ad regnum perueniãt: ergo nõ excludit indignos, sed magis admittit quantũ in se est. ¶ Præterea in omnibus ordinatis agentibus vltimus finis pertinet ad principalem agẽtem, nõ ad agẽs instrumentale: sed principale agens ad salutẽ hominis est Deus, ergo ad eum pertinet ad regnũ admittere, q̃ est vltimus finis, & nõ ad habẽtẽ claues, qui est sicut instrumẽtum vel minister.

¶ Respondeo dicendum, q̃ secundum philosophum in. 2. de anima, potẽtiæ per actus definiũtur: vnde cũ clauis sit potẽtia quędã, oportet q̃ per actum vel per vsum suum definiatur, & q̃ in actu obiectũ exprimatur à quo speciem recipit actus & modus agendi ex quo apparet potentia ordinata: actus autem potestatis spiritualis non est vt cœlum aperiat absolutè, quia iam apertũ est (vt dictũ est) sed quãtũ ad hoc vt aperiat tali: q̃ quidem ordinatè fieri nõ potest, nisi ex idoneitate eius, cui aperiendum est cœlum, pensata: & ideò in prædicta definitione clauis ponitur genus. s. potestas & subiectum potestatis. s. iudex ecclesiasticus, & actus. s. excludere & recipere, secundũ duos actus materialiũ clauiũ aperire & claudere, cuius obiectũ tangit in hoc q̃ dicit à regno. modum autem in hoc q̃ dicit dignitas & indignitas in illis in quos actus exercetur, pensatur.

¶ Ad primũ ergo dicẽdũ, q̃ ad duo, quorũ vnũ est causa alterius, vna potestas ordinatur: sicut in igne ad calefaciendũ & dissoluendũ: & quia omnis gratia & remissio in corpore mystico ex capite suo prouenit, ideò vna potestas eadẽ esse videtur per essentiã qua sacerdos conficere potest, & qua potest soluere & ligare si iurisdictio adsit: nec differt nisi ratione secũdũ q̃ ad diuersos effectus cõparatur: sicut etiam ignis dicitur secundum aliam rationẽ calefactiuus & liquefactiuus, & quia nihil est aliud character ordinis sacerdotalis quã potestas exercendi illud ad q̃ principaliter ordo sacerdotij ordinatur: sustinẽdo q̃ sit idẽ quod spiritualis potestas: ideò character & potestas cõficiendi, & potestas clauiũ est vnũ & idem per essentiã, sed differt ratione.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ omnis potestas spiritualis datur cũ aliqua cõsecratione, & ideò clauis cũ ordine datur: sed executio clauis indiget materia debita, quæ est plebs subdita per iurisdictio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dictionē:& ideò anteq̄ iurisdictionem habeat habet claues, sed nō habet actū clauiū:& quia clauis per actum definitur, ideò in definitione clauis ponit aliquid ad iurisdictionē pertinēs.

¶Ad tertiū dicēdū, q̄ aliquis potest esse dignus aliquo dupliciter:aut ita q̄ ipsum hadendi ius habeat,& sic quilibet dignus iam habet cœlum apertum:aut ita q̄ insit ei congruitas ad hoc q̄ ei datur,& sic dignos quibus nōdum apertum est cœlum,potestas clauium recipit.

¶Ad quartum dicendū, quòd sicut Deus non obdurat impartiendo malitiam,sed non conferendo gratiam, ita sacerdos dicitur excludere: non q̄ impedimentū ad intrandum ponat,sed quia impedimentū positum nō amoueat:quia ipse amouere non potest,nisi priùs Deus amouerit:& ideò rogatur Deus vt ipse absoluat, vt sic sacerdotis absolutio locum habeat.

¶Ad quintum dicendū, q̄ actus sacerdotis non est immediatè super regnū,sed super sacramenta quibus homo ad regnū peruenit.

ARTICVLVS. III.

Vtrum sint duæ claues vel vna tantùm.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd non sint duæ claues,sed tantùm vna. Ad vnā enim serā non requiritur nisi vna clauis:sed sera ad quā amouendam ordinātur ecclesiæ claues est pecatum: ergo cōtra vnū peccatum nō indiget ecclesia duabus clauibus.

¶Præterea claues in collatione ordinis conferūtur: sed scientia nō est ex infusione semper,sed quādoq; ex acquisitione: nec ab oībus ordinatis habetur,sed à quibusdā non ordinatis: ergo scientia nō est clauis,& sic est vna tantū clauis.

¶Præterea quā habet sacerdos super corpus mysticū dependet ex potestate quā habet super corpus Christi verū:sed potestas ad conficiendū corpus Christi verum est vna tantùm: ergo clauis quæ est potestas recipiēs corpus Christi mysticum est vna tantùm.

¶Sed contrà. Videtur q̄ sint plures quam duę. Quia sicut ad actū hominis requiritur scientia & potētia,ita & volūtas:sed scientia discernēdi ponitur clauis,& similiter potentia iudicandi: ergo & voluntas absoluendi debet dici clauis.

¶Præterea tota trinitas peccatum remittit: sed sacerdos per claues est minister remissionis peccatorum: ergo debet habere tres claues,vt trinitati configuretur.

¶Respōdeo dicendum,quòd in omni actu qui requirit idoneitātem ex parte recipientis, duo sunt necessaria ei qui debet actum illum exercere: scilicet iudicium de idoneitate recipientis, & expletio actꝰ:& ideò etiā in actu iustitiæ per quod redditur alicui hoc quo dignus est,oportet esse iudiciū quo discernat an ille sit dignus, & ipsa redditio:& ad vtrūq; horū authoritas siue potestas quædam exigitur. Non enim dare possumꝰ nisi quod in potestate nra habemus: vnde iudicium dici pōt, eò q̄ vim coactiuā habeat,eò quòd iudicium ad vnum iam terminatur:quæ quidē determinatio in speculatiuis fit per virtutem priorum principiorum,quibus resisti non potest,& in practicis rebus per vim imperatiuam in iudicante existentē: & quia actus clauis requirit idoneitatem in eo in quem exercetur, quia recipit per clauem iudex ecclesiasticus dignos & excludit indignos, vt ex dicta definitione patet:ideò indiget iudicio discretionis,quo idoneitatē iudicat ex ipso receptionis actu:& ad vtrunq; potestas quædā siue authoritas requiritur:& secundum hoc sunt duæ claues,quarum vna pertinet ad iudiciū de idoneitate eius qui absoluēdus est,& alia ad ipsam absolutionem,& hæ duę claues non distinguūtur in essentia authoritatis qua vtrūq; ad officium sibi competit:sed ex cōparatione ad actus,quorum vnus alium præsupponit.

¶Ad primum ergo dicendū:quòd ad vnam seram aperiendam vna clauis immediatè ordinatur:sed non est inconueniens q̄ vna ad actum alterius ordinetur,& sic est in proposito. Secunda enim clauis quæ dicitur potestas ligandi & soluendi est quę immediatè serā aperit peccati: sed clauis quæ dicitur scientia,ostendit,cui aperienda sit clauis illa.

¶Ad secundum dicendum,quòd circa clauem scientiæ duplex est opinio. Quidam enim dixerunt q̄ scientia secundum quòd est habitus acquisitus vel infusus dicitur hæc clauis,& q̄ non est principalis clauis,sed in ordine ad aliam clauem dicitur,& ideo quando est sine alia claui non dicit clauis:sicut in viro literato qui nō est sacerdos. Et similiter etiā quādoq; hac clauali qui sacerdotes carent,quia non habent scientiā acquisitam neq; infusam, qua absoluere & ligare possint: sed quandoq; industria naturali ad hoc vtuntur, quæ secundum eos clauiola dicitur:& sic clauis scientiæ, quāuis cum ordine non tradatur, traditur tamen cum ordine q̄ sit clauis, quod prius non erat, & hæc videtur opinio Magistri fuisse. Sed hoc non videtur verbis euangelij concordare,quæ claues Petro dandas promittūt,& ita nō solum vna sed duæ in ordine dantur. Et propter hoc alia opinio est quòd scientia quæ est habitus non est clauis, sed authoritas scientiæ actum exercendi, quæ quandoq; sine scientia est,quādoq; scientia sine ipsa,sicut patet etiam in iudiciis secularibus. Aliquis enim iudex secularis habet authoritatē iudicandi,qui non habet iuris scientiā: & aliquis ecōtrario habet iuris scientiā qui non habet authoritatē iudicādi:& qa actꝰ iudicij ad quòd

quod quis ex authoritate susceptа ordinatur, non autem ex scientia habita, sine vtroq; bene fieri non potest:ideò authoritas iudicandi,quę clauis est,sine scientia nō potest sine peccato accipi,sed scientia sine authoritate sine peccato haberi potest.

¶Ad tertiū dicendū,quòd potestas cōficiendi est ad vnū tantum actū alterius generis:& ideò non cōnumeratur clauibus, nec multiplicatur sicut potestas clauiū quæ est ad diuersos actus, quāuis secundū authoritatis essentiam sit vna, vt dictum est.

¶Ad quartū dicendū, q̄ velle vnicuiq; est liberum:& ideò ad volēdū nō exigitur authoritas, & propter hoc voluntas non ponitur clauis.

¶Ad quintum dicendum, q̄ tota trinitas eodē modo remittit peccata,sicut vna psona: & ideò non oportet quòd sacerdos qui minister est trinitatis tres claues habeat,& præcipuè cùm volūtas quæ spiritui sancto appropriatur clauē nō requirat,vt dictum est.

QVAESTIO. XVIII.

De effectu clauium.

Deinde considerandum est de effectu clauium. Circa quod quæruntur quatuor. Primo, Vtrum potestas clauium se extēdat ad remissionem culpæ. Secundo, Vtrum sacerdos possit remittere peccatum quo ad pœnam. Tertio, Vtrū sacerdos per potestatem clauiū ligare possit. Quarto, Vtrum possit etiam soluere & ligare secundum proprium arbitrium.

ARTICVLVS. I.

Vtrum potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ. Ioan. 20. dicitur discipulis: Quorū remiseritis peccata remittunt eis: sed hoc nō dicitur quātum ad manifestationem,vt Magister in litera dicit. Quia sic sacerdos no.te. non haberet maiorem potestatē quàm sacerdos veteris:ergo exercet potestatem in culpæ remissionem.

¶Præterea in pœnitentia datur gratia ad remissionem peccati: sed huius sacramenti dispensator est sacerdos ex vi clauium: ergo cū gratia non opponatur peccato ex parte pœnę, sed ex parte culpæ, videtur quòd sacerdos ad remissionem culpæ operetur ex vi clauium.

¶Præterea maiorem virtutem recipit sacerdos ex illa cōsecratione quā aqua Baptismi ex sua sanctificatione: sed aqua Baptismi vim accipit vt corpus tangat & cor abluat, secūdū August. ergo multo fortiùs sacerdos in sui consecratione hanc potestatem accipit,vt cor à culpæ macula abluere possit.

¶Sed cōtrà: suprà Magister dixit quòd Deus hanc potestatem non contulit ministro q̄ ad interiorem mūdationē cooperaretur:sed si peccata quo ad culpā remittat,cooperaretur ei in mundatione interiori:ergo potestas clauiū nō extendit se ad culpæ dimissionem.

¶Præterea peccatum nō remittitur nisi per Spiritum sanctum: sed dare Spiritū sanctum nō est alicuius hominis,vt in lib. 4. Magister dixit:ergo nec peccata remittere quo ad culpam.

¶Respōdeo dicendum, q̄ sacramenta (secundū Hug.) ex sanctificatione inuisibilem gratiā cōtinent:sed hic sanctificatio quandoq; ad necessitatem sacramenti requiritur, tam in materia quā in ministro, sicut patet in confirmatione, & tunc vis sacramentalis est in vtroq; coniunctim:quandoq; autem ex necessitate sacramenti nō requiritur nisi sanctificatio materiæ, sicut est in Baptismo: quia non habet ministrum determinatum quantum ad sui necessitatem,& tunc tota vis sacramentalis consistit in materia: quandoq; verò de necessitate sacramenti requiritur consecratio vel sanctificatio ministri sine aliqua sanctificatione materiæ: & tunc tota vis sacramentalis consistit in ministro, sicut est in pœnitentia. Vnde eodem modo se habet potestas clauium quæ est in sacerdote ad effectum sacramenti pœnitētiæ,sicut se habet virtus quę est in aqua Baptismi ad effectum Baptismi. Baptismus autem & sacramētum pœnitentiæ cōueniunt quodam modo in effectu, quia vtrūq; contra culpam ordinatur directē, quod nō est de aliis sacramentis: sed in hoc differunt, quia sacramentum pœnitentiæ eò q̄ habet actus suscipientis quasi materiales, non potest dari nisi adultis in quibus requiritur præparatio ad suscipiendum effectum sacramentorum. Sed Baptismus quandoq; datur adultis, & quandoq; pueris & aliis carētibus vsu rationis:& ideò per baptismum datur gratia & remissio peccatorū pueris sine aliqua sui præparatione præcedēte, non autē adultis in quibus præexigitur præparatio remouens fictionē, quæ quidē præparatio qñq; præcedit, sufficiēs ad gratiæ susceptionē anteq̄ Baptismus actu percipiatur: licet nō ante votū Baptismi post tēpus propalatę veritatis. Quando autem talis præparatio tempore non precedit, sed est simul cū Baptismi susceptione,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& tunc per baptismi susceptionē grā remissionis culpæ cōfertur: sed per pœnitētię sacrm nūquā datur gratia nisi præparatio adsit vel prius fuerit. Vnde virtus clauium operatur ad culpæ remissionem, vel in voto existens, vel in actu se exercens, sicut & aqua baptismi: sed sicut baptismus non agit sicut principale agens, sed sicut instrumentum, non quidem pertingens ad ipsam gratiæ susceptionem creandam etiam instrumentaliter: sed disponens ad gratiā per quā fit remissio culpæ, ita est de potestate clauium. Vnde solus Deus remittit per se culpā, & in virtute eius agit instrumentaliter baptismus vt instrumentū inanimatū, & sacerdos vt instrumētum animatū, ꝙ dicitur seruus secundū phūm 8. Eth. & ideò sacerdos agit vt minister: & sic patet ꝙ potestas clauiū ordinatur aliquo mō ad remissionē culpę, nō sicut causans, sed sicut disponēs ad eā. Vnde si añ absolutionē aliquis nō fuisset perfectè dispositus ad gratiā suscipiēdā, in ipsa confessione & absolutione sacramentali gratiā consequeretur si obicem nō poneret. Si enim clauis nullo modo ad culpæ remissionem ordinaretur, sed ad dimissionē pœnæ tantū, vt quidā dicunt, non exigeretur votum recipiēdi effectum clauium ad culpæ remissionem: sicut non exigitur votum suscipiendi alia sacramēta quæ non ordinātur ad culpæ dimissionem, sed contra pœnā: sed hoc facit videri ꝙ nō ordinat ad culpæ dimissionem: quia semper vsus clauiū ad hoc ꝙ effectū habeat requirit prēparationē ex parte recipientis sacramētū: & similiter videtur de baptismo si nūquā daretur nisi adultis.

¶Ad primū ergo dicendū: ꝙ sicut magister dicit in litera, sacerdotibus cōmissa est potestas remittēdi peccata, nō vt propria virtute remittāt, quia hoc Dei est: sed vt operationem Dei remittentis ostendāt tanquā ministri. Sed hoc cōtingit tribus modis. Vno modo vt ostendāt eam non præsentem, sed promittant eam futurā sine hoc ꝙ aliquid operētur ad ipsam: & sic sacramenta ve. le. operationem Dei significabant, & sacerdos veteris legis ostendebat tantū & nihil operabatur. Alio modo vt significent prēsentē & nihil ad eā operentur, & sic quidā dicunt ꝙ sacramēta no. leg. lignant collationē gratię quā Deus in ipsa sacramentorum collatione dat sine hoc ꝙ in sacramentis sit aliqua virtus operās ad gratiā. Et secundū hanc opinionem etiā potestas clauiū esset tantū ostēdens diuinā operationem in culpæ remissione in ipsa sacramentali collatione facta. Tertio modo vt significēt diuinā operationem in remissionem culpæ prēsentē, & ad ipsam aliquid dispositiue & instrumētaliter operetur: & sic secundū aliā opinionē quæ sustinetur cōmuniùs, sacramenta nouę legis emundationem ostendunt diuinitùs factā, & hoc modo etiā sacerdos noui testamēti ostēdit absolutos à culpa: quia proportionaliter oportet loqui de sacramentis & potestate ministrorum: nec obstat quin claues ecclesiæ ad remissionem culpæ disponūt, quia culpa iam est remissa: sicut nec ꝙ baptismus disponat quantum in se est in eo qui iam sanctificatus est.

¶Ad secundum dicendum, ꝙ neq; sacramentū pœnitentiæ, neq; sacramentum baptismi, operando pertingit directè ad gratiam, nec ad culpæ remissionem, sed dispositiuè.

¶Vnde etiam patet responsio ad tertium. Aliæ rationes ostendunt ꝙ ad remissionem culpę directè clauium potestas non operetur, quod cōcedendum est.

ARTICVLVS. II.

Vtrum sacerdos possit remittere peccatum quo ad pœnam.

Ad secundum sic proceditur. Videtur ꝙ sacerdos nō possit remittere peccatū quo ad pœnā. Peccato enim debetur pœna æterna & tēporalis: sed adhuc post absolutionem sacerdotis manet pœnitens obligatus ad pœnā tēporalem in purgatorio, vel in hoc mundo faciendā. ergo non dimittit aliquo modo pœnam. ¶Præterea sacerdos non potest præiudicare iustitiæ diuinæ: sed ex diuina iustitia taxata est pœnitentibus pœna quam debent subire: ergo sacerdos non potest de ea aliquid remittere. ¶Præterea ille qui paruū peccatum cōmisit nō est minus susceptiuus clauium quā ille qui cōmisit mai⁹ peccatū: sed si aliquid de pœna per officiū sacerdotis de maiori peccato dimittitur, possibile est esse adeò paruū peccatū cui nō debeatur plus de pœna quā illud ꝙ de maiori peccato dimissum est. ergo poterit totam pœnā illius peccati parui dimittere, ꝙ falsum est. ¶Pręterea tota pœna tēporalis petō debita ē vni⁹ rōnis: si ergo p primā absolutionē dimittatur aliquid de pœna, & per secūdā ab eodē peccato absolutionē poterit aliquid remitti: & sic tātum poterit multiplicari absolutio ꝙ vi clauiū tota pœna tolletur, cū secūda absolū, nō sit minoris efficaciæ q̄ prima, & sic peccatū remanebit omninò impunitū, ꝙ est incōueniens.

¶Sed cōtrà: clauis est potestas ligādi & soluēdi: sed pōt sacerdos iniūgere pœnā tēporalē: ergo & pōt absoluere à pœna. ¶Præterea sacerdos nō pōt dimittere pctm quātū ad culpā, vt in lra dicit: nec quātū ad pœnā ęternā pari rōne. Si ergo nō pōt remittere quantū ad pœnā tēporalem, nullo modo remittere poterit, quod est omninò contrariū dictis euangelij.

¶Respōdeo dicēdū, ꝙ idē iudiciū est de effectu quē potestas clauiū exercita actualiter cōplet in eo in quo cōtritio tēpore pręcessit & effectu baptismi, qui iam habēti gratiā datur. Aliquis enim per fidem & contritionē prædictē baptismū gratiā remissionis peccatorū quantum ad culpā, consecutus est: sed quando actualiter postea baptismum suscipit, gratia augetur & à reatu pœnæ totaliter absoluitur, eò ꝙ fit particeps passionis Christi: & similiter illi qui per cōtritionem consecutus est remissionem peccatorū quantū ad culpā, & per consequens quantū ad reatū pœnæ ętternæ, quæ simul cū culpa dimittitur ex vi clauium, ex passione Christi efficaciam habētium, augetur gratia, & remittitur tēporalis pœna: cuius reatus adhuc remanserat post culpæ remissionem, non tamē totus, sicut in baptismo, sed pars eius: quia in baptismo regeneratus homo cōfiguratur passioni Christi, totaliter efficaciam passionis Christi (quæ sufficit ad oēm pœnā delendā) in se suscipiens, vt nihil de prioris peccati actualis pœna remaneat: quia nō debet alicui imputari ad pœnā, nisi ꝙ ipsemet fecit. In baptismo autem homo nouā vitā suscipiēs fit per gratiā baptismalem nouus homo: & ideò nullus reatus pœnæ in eo remanet pro prædicto peccato: sed in pœnitentia non mutatur homo in aliā vitā, quia non est regeneratio, sed sanatio quædā: ideò ex vi clauiū, quæ operatur in sacramēto pœnitētiæ, nō tota pœna remittitur, sed aliquid de pœna tēporali cuius reatus post absolutionem à pœna æterna remanere potuit, nec solùm à pœna illa quā hic pœnitens habet in cōfitendo, vt quidā dicunt: quia sic cōfessio & sacramentalis absolutio nō esset nisi in onus, quod nō competit sacramentis no. le. sed etiā de illa pœna quæ in purgatorio debetur remittitur, vt aliquid minùs in purgatorio puniatur absolutus ante satisfactionē decedens, quā si ante absolutionem decederet.

¶Ad primū ergo dicēdū, ꝙ sacerdos non remittit totam pœnam tēporalē, sed partem: & ideò adhuc manet obligatus ad pœnā satisfactoriā.

¶Ad secundū dicendum, quòd passio Christi sufficienter satisfecit pro peccatis totius mūdi: & ideò sine præiudicio diuinæ iustitiæ aliquid de pœna sibi debita remitti potest, secundū ꝙ effectus passionis ad ipsum per sacramenta ecclesiæ pertingit.

¶Ad tertium dicendū, quòd pro quolibet peccato oportet aliquā pœnā satisfactoriā remanere, per quā medicina contra ipsum pręstetur: & ideò quāuis virtute absolutionis dimittatur aliqua quantitas pœnę debita pro aliquo magno peccato, nō oportet ꝙ tanta quātitas pœnæ dimittatur respectu cuiuslibet peccati: quia secundum hoc aliquod peccatū remaneret omninò sine pœna: sed virtute clauium de pœnis singulorum peccatorū proportionaliter dimittitur.

¶Ad quartum dicendū, ꝙ quidā dicunt, quòd in prima absolutione tātū dimittitur vi clauiū quantū dimitti pōt: sed tamen valet iterata confessio, tum propter instructionē, tum propter maiorē certitudinē, tum propter intercessionē sacerdotis vel confessoris, tum propter verecūdiæ meritum. Sed hoc nō videtur verum: quia si hæc esset ratio confessionem iterandi, non tamen esset ratio iterandi absolutionem, præcipuè in eo qui non habet aliquam causam dubitationis de præcedenti absolutione: ita enim poterit dubitare post secundā absolutionem, si cut post primā. Sicut videmus ꝙ sacramentum extremę vnctionis non iteratur super eundem morbū, eò ꝙ totum quod per sacramentum fieri potuit semel factū est. Et præterea in secūda cōfessione non requireretur ꝙ haberet claues ille cui fit confessio, si nihil ibi ius clauiū operatur. Et ideò dicunt alij etiā in secūda absolutione aliquid vi clauiū dimitti de pœna: quia in secunda absolutione gratiæ confertur augmentum, & quāto maior gratia recipitur minus de impuritate præcedentis peccati manet, & ideò minor pœna purgās debet. Vnde etiā in prima absolutione alicui plus & minus dimittitur de pœna secundū ꝙ plus se ad gratiā disponit: & potest esse tanta dispositio, ꝙ etiam ex vi cōtritionis tota pœna tollitur, vt prædictū est. Vnde etiā non est incōueniens si per frequētem cōfessionem etiā tota pœna tollatur, vt peccatum omninò remaneat impunitum, pro quo pœna Christi satisfecit.

ARTICVLVS. III.

Vtrum sacerdos per potestatem clauiū possit ligari.

Ad tertium sic procedit. Videtur ꝙ sacerdos per potestatē clauiū ligare nō possit, virtutes enim sacramētales ordinātur cōtra peccatū vt medicina: sed ligare nō est medicina peccati, sed magis aggrauatio morbi, vt videtur. ergo sacerdos per vim clauiū quæ est vis sacramētalis nō potest ligare. ¶Præterea sicut absoluere vel aperire est amouere obstaculum, ita ligare est obstaculū ponere: sed obstaculū regni peccatū est, quod nobis ex alio imponi nō potest: quia nō nisi voluntate peccatur: ergo sacerdos ligare non potest. ¶Præterea claues ex passione Christi efficaciā habēt: sed ligare non est effectus passionis: ergo ex clauiū potestate non potest sacerdos ligare.

¶Sed cōtrà est quod dicitur Matt. 16. Quodcū q; ligaueris super terrā erit ligatū & in cœlis.

¶Præterea potestates rationales sunt ad opposita, sed potestas clauium est potestas rationalis cūm habeat discretionem adiunctam: ergo habet se ad opposita: ergo si potest soluere potest & ligare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Respõdeo dicendũ, ꝙ operatio sacerdotis in vsu clauiũ est conformis Dei operationi, cuius minister est: Deus autem habet operationẽ & in culpam & in pœnam. Sed in culpã ad absoluendum quidem directè, ad ligandũ autem indirectè, inquantũ obdurare dicitur dũ non largitur: sed in pœnã habet operationem directè quantũ ad vtrũq;, quia & pœnã parcit & pœnã infligit: similiter ergo sacerdos, & si in absoluẽdo ex vi clauiũ habeat aliquã operationem ordinatam ad culpę dimissionem modo iã prædicto, nõ tamen ligando aliquã operationem habet in culpã, nisi ligare dicatur inquantũ nõ absoluit, sed ligatos ostendit: sed in pœnam habet potestatem & ligandi & soluẽdi. Soluit enim à pœna quã dimittit, sed ligat ad pœnam quæ remanet. Sed ad hanc ligare dupliciter dicitur. Vno modo considerando ipsam quãtitatẽ pœnæ in cõmuni, & sic non ligat nisi inquantum non soluit, sed ligatum ostendit. Alio modo cõsiderando pœnã hanc vel illam determinatè, & sic ligat ad pœnam imponendo eam.

¶Ad primũ ergo dicendũ, ꝙ illud residuũ pœnæ ad quod obligat est medicina purgans peccati impuritatem.

¶Ad secũdũ dicendũ: quòd obstaculum regni non solùm est peccatum, sed etiam pœna, quã qualiter sacerdos imponat dictum est.

¶Ad tertiũ dicendũ, ꝙ etiã passio Christi obligat nos ad pœnã aliq̃ per quã ei cõformemur.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum sacerdos secundum proprium arbitriũ possit ligare & soluere.

Ad quartum sic procedit. Videtur ꝙ sacerdos possit ligare & soluere secundũ propriũ arbitriũ. Hiero. enim dicit, mensurã tẽporis in agendo pœnitẽtiam, nõ satis apertè præfigunt Canones pro vtre q; crimine, vt de singulis dicat qualiter vnũquodq; sit emũdandum, sed magis arbitrio sacerdotis intelligẽtis relinquendũ statuitur. ergo videtur ꝙ ipse secundũ suum arbitrium possit ligare & soluere. ¶ Præterea Dominus laudauit villicũ iniquitatis ꝙ prudenter fecisset, quia debitoribus domini sui remisisset largiter: sed Deus est magis ad miserendum quã aliquis dõs temporalis: ergo videtur ꝙ laudabilior sit quãtũ plus de pœna dimiserit. ¶Præterea omnis iactio Christi nostra est instructio: sed ipse quibusdã peccantibus nullam pœnam imposuit, sed solùm emendationem vitæ, vt patet de adultera, Io. 8. ergo videtur ꝙ secundũ arbitrium suum possit etiam sacerdos qui est vicarius Christi dimittere totam pœnam vel partem.

¶Sed contrà Greg. dicit: Falsam pœnitentiam dicimus quæ nõ secundũ authoritatem sanctorum patrũ pro qualitate criminis imponitur. ergo videt ꝙ nõ omninò sit in arbitrio sacerdotis. ¶Præterea ad actũ clauiũ requiritur discretio: sed si esset omninò in voluntate sacerdotis dimittere & imponere de pœna quãtum vellet, nõ esset ibi necessaria discretio, quia nũquã ibi indiscretio posset accidere: ergo nõ est omninò in arbitrio sacerdotis.

¶Respondeo dicendũ, ꝙ sacerdos operatur in vsu clauiũ sicut instrumentũ & minister: nullũ autem instrumentum habet efficacem actũ nisi secundum ꝙ mouetur à principali agente: & ideò dicit Diony. in fine Eccl. hierar. ꝙ sacerdotibus vtendũ est virtutibus hierarchicis quãdo diuinitas eos mouerit: in cuius signum, Mat. 16. ante potestatem clauium Petro traditã fit mentio de reuelatione diuinitatis ei factã. & Ioã. 20. præmittitur potestati remissionis apostolis datæ Spiritus sancti donũ quo filij Dei aguntur. Vnde si præter illum motum diuinum vti sua potestate præsumpserit, non cõsequeretur esse ctũ: vt Dio. dicit. Et præter hoc à diuino ordine auerteretur, & sic culpam incurreret: & quia pœnę satisfactoriæ infligẽdę vt medicinæ sunt, sicut medicinæ in arte determinatæ non oĩbus cõpetunt, sed variãdæ sunt secundũ arbitrium medici nõ propriã voluntatẽ sequentis, sed sciẽtiã medicinæ: ita pœnæ satisfactoriæ in canone determinatę cõpetũt oĩbus, sed variãdæ sunt secũdũ arbitriũ sacerdotis diuino instinctu regulati: sicut ergo medicus aliq̃ prudenter non dat medicinã efficacem quę ad morbi curationẽ sufficiat, nè, ppter debilitatẽ naturæ maius periculũ oriatur: ita sacerdos diuino instinctu motus non semper totã pœnã quę vni petõ debetur iniũgit, nè infirm⁹ aliquis ex magnitudĩe pœnę desperet, & à pœnitẽtia totaliter recedat.

¶ Ad primũ ergo dicẽdũ, quòd arbitriũ istud debet esse diuino instinctu regulatum.

¶Ad secundũ dicendũ, ꝙ etiã de hoc laudatur villicus ꝙ prudenter fecit: & ideò in remissione pœnæ debitę discretio adhibenda est.

¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ Christus habuit potestatem excellentiæ in sacramentis: vnde ipse ex authoritate pœnam totam vel partem poterat dimittere sicut volebat, nec est simile de his qui operantur tantùm vt ministri.

QVAESTIO. XIX.

De ministris clauium.

Deinde considerãdum est de ministris clauium & vsu earũ. Circa quod quærũtur sex. Primò, vtrum sacerdos legalis claues habuerit. Secundò, vtrum Christus claues habuerit. Tertiò, vtrũ soli sacerdotes claues habeãt. Quartò

Quartò, vtrum sancti homines non sacerdotes claues vel vsum earum habeant. Quintò, vtrũ mali sacerdotes vsum clauium habeant efficacem. Sextò, vtrum schismatici & hæretici, excõmunicati, & suspensi, & degradati vsum clauium habeant.

ARTICVLVS. I.

Vtrum sacerdos legalis claues habuerit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos legalis claues habuerit. Clauis enim est sequela ordinis: sed habuit ordinẽ ex quo sacerdotes dicebantur: ergo etiã habuerunt clauem sacerdotes legales. ¶Præterea sicut magister dicit, claues sunt duæ. s. scientia discernẽdi, & potẽtia iudicãdi: sed ad vtrãq; potestatẽ sacerdotes legales habuerũt auctoritatẽ: ergò habebãt claues. ¶Præterea sacerdos legalis habebat aliq̃ potestatẽ sup reliquũ populũ, nõ tẽporalẽ: qa sic ptãs regia nõ fuisset distincta à sacerdotali, ergo spũalẽ, & hoc est clauis: ergo habebat clauẽ.

¶Sed contrà, claues ordinantur ad aperiendum regnũ cœlorũ, ꝙ aperiri nõ potuit ante Christi passionẽ: ergo sacerdos legalis clauẽ nõ habuit.

¶Præterea sacramẽta ve. le. gratiã nõ cõferebãt: sed aditus regni cœlestis aperiri non potuit nisi per gratiã: ergo per illa sacramenta non poterat aperiri: & sic etiã sacerdos qui minister eorum erat claues regni cœlestis non habebat.

¶Respondeo dicendũ, quòd quidã dixerunt ꝙ in ve. le. erãt claues apud sacerdotes: quia eis erat cõmissum imponere pœnã pro delicto, vt dicit Leui. 5. quod ad claues pertinere videtur: sed fuerunt tunc incõpletæ, nunc autem per Christum in sacerdotibus no. le. perfectæ sunt. Sed hoc videtur esse contrà intentionẽ apostoli, in epistola ad Hebr. cap. 9. Ibi enim sacerdotium Christi præfertur sacerdotio legali, per hoc ꝙ Christus assistit pontifex futurorũ bonorũ ad tabernaculum cœleste introducens per propriũ sanguinẽ non manufactũ, in quod introducebat sacerdotium ve. le. per sanguinem hircorũ & taurorum. Vnde patet ꝙ sacerdotij illius potestas nõ se extendebat ad cœlestia, sed ad figuras cœlestiũ: & ideò secundũ alios dicendũ, quòd non habebãt claues, sed in eis clauiũ figura præcesserit.

¶Ad primũ ergo dicẽdũ, quòd clauis regni cœlestis cõsequitur ad sacerdotiũ quo homo in cœlestia introducitur, nõ autẽ talis erat ordo sacerdotij leuitici: & ideo claues cœli non habuerũt, sed claues terreni tabernaculi.

¶Ad secundũ dicendũ, quòd sacerdotes ve. leg. habebant auctoritatem discernendi & iudicandi: sed nõ vt admitteretur hõ iudicatus ab eis in cœlestia, sed in figuras cœlestium.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd habebãt spiritualem potestatem: quia per sacramenta legalia non à culpis sed ab irregularitatibus purgabãt homines, vt ad manufactum tabernaculũ aditus purgatis per eos patẽret.

ARTICVLVS. II.

Vtrum Christus clauem habuerit.

Ad secundum sic proceditur. Videt ꝙ Christ⁹ nõ habuerit clauem. Clauis. n. characterem ordinis cõsequitur: sed Christus nõ habuit characterẽ: ergo nõ habuit clauẽ. ¶Præterea Christ⁹ habuit in sacramẽtis potestatem excellentiæ vt effectũ sacramenti sine sacramentalibus posset conferre: sed clauis est sacramentale quiddã: ergo nõ indigebat clauí, & sic frustra eam habuisset.

¶Sed contrà est quod dicitur Apoc. 3. Hæc dicit qui habet clauem Dauid &c.

¶Respondeo dicendũ, quòd virtus aliquid agẽdi est in instrumento, & in per se agente non eodẽ modo: sed in per se agẽte perfectiùs: potestas aũt clauiũ quã nos habemus, & aliorũ sacramẽtorũ virtus est instrumentalis: sed in Christo est vt per se agente ad salutẽ nostrã, per auctoritatẽ quidẽ inquãtum est Deus, sed per meritũ inquãtũ est homo. Clauis aũt de rõe sua exprimit potestatẽ aperiẽdi & claudẽdi, siue aliquis aperiat quasi principale agẽs, siue quasi minister: & ideò in Christo oportet ponere clauẽ: sed altiori modo quàm sit in eius ministris: & ideò dicitur ꝙ habet clauem excellentiæ.

¶Ad primũ ergo dicẽdũ: ꝙ character de sua rõe dicit aliquid ab aliquo deriuatũ: ideò potestas clauium quæ est in nobis à Christo deriuata sequitur characterem quo Christo conformamur: sed in Christo non consequitur characterem tantùm, sed principalem formam.

¶Ad secundũ dicẽdũ, ꝙ clauis illa q̃ Christus habuit nõ erat sacr̃alis, sed sacr̃alis clauis prĩcipiũ,

ARTICVLVS. III.

Vtrum soli sacerdotes habeant claues.

Ad tertium sic ꝓcedit. Videtur ꝙ nõ solũ sacerdotes claues habeãt. Dicit enim Isido. ꝙ ostiarij inter bonos & malos habẽt iudiciũ, dignos recipiũt, indignos reijciũt: sed hæc est definitio clauiũ: vt ex dictis patet: ergo nõ solũ sacerdotes, sed etiã ostiarij clauem habent. ¶Præterea claues sacerdotibus dãtur dũ per vnctionem potestatem diuinitùs accipiũt: sed reges etiam potestatem in populum

Universidad de Deusto
Biblioteca

fidelem diuinitùs habẽt & vnctiõe sanctificant. ergo nõ soli sacerdotes habẽt claues. ¶ Prętereà sacerdotiũ est ordo vni singulari personæ cõuenientes: sed clauẽ aliqñ videt habere tota vna cõgregatio: quia quędã capitula excõicationẽ inferre possunt, q̃ ad potestatẽ clauiũ pertinet. ergo nõ soli sacerdotes clauẽ habẽt. ¶ Prętereà mulier nõ est sacerdotalis ordinis susceptiua, quia ei docere nõ cõpetit secũdũ apostolũ. 1. Cor. 14. Sed aliq̃ mulieres videntur habere claues, sicut abbatissæ quæ habẽt spiritualem potestatem in subditas. ergo nõ soli sacerdotes habent clauem.

¶ Sed contrà est q̃ Ambr. dicit: hoc ius. s. ligãdi & soluendi solùm sacerdotibus est concessum.

¶ Præterea per potestatem clauium efficitur aliquis medius inter populum & Deũ: sed hoc tantùm sacerdotibus cõpetit, qui constituuntur in his quæ sunt ad Deũ, vt offerãt dona & sacrificia pro peccatis: vt dicitur Hebræ. 5. ergo soli sacerdotes claues habent.

¶ Respondeo dicẽdum, quòd clauis est duplex. Vna quę se extendit ad ipsum cœlũ, immediatè remouendo impedimẽta introitus in cœlũ per remissionẽ peccati, & hæc vocat clauis ordinis: & hanc soli sacerdotes habent, quia ipsi soli ordinãtur populo in his quæ directè sunt ad Deũ. Alia clauis est q̃ nõ directè se extendit ad ipsum cœlum, sed mediante militante ecclesia per quã aliquis ad cœlum vadit dum per eam aliquis excluditur vel admittitur ad consortium ecclesiæ militãtis per excõicationẽ, & absolutionem: & hæc vocatur clauis iurisdictionis in foro causarũ: & ideò non sacerdotes etiã hãc habere possunt, sicut archidiaconi & electi, & alij qui excõmunicare possunt: sed non propriè dicitur clauis cœli: sed quædã dispositio ad ipsam.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, quòd ostiarij habent clauem custodiendi ea quæ in templo materiali continentur, & habent iudiciũ à tali templo excludendi & admittendi, nõ quidem sua authoritate iudicantes qui sint digni vel indigni, sed iudicium sacerdotũ exequẽtes, vt sic quodãmodò executores potestatis sacerdotis videantur.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd reges nõ habẽt aliquã potestatem in spiritualibus, & ideò clauẽ regni cœlestis non accipiunt, sed solùm in tẽporalibus, quod nõ nisi à Deo esse potest, vt patet Ro. 13. Nec per vnctionẽ in aliquo ordine consecrantur, sed excellẽtia potestatis ipsorũ à Chro descendere signatur, & vt ipsi sub Christo in populo christiano regnent.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd sicut dicitur in politicis, quãdoq; iudex habet totam potestatem sicut est in regno, quandoq; autem multi in diuersis officijs constituti, vel etiã ex æquo: vt dicitur. 8. Eth. ita etiã spiritualis iurisdictiõis põt haberi ab vno solo sicut ab episcopo, & pluribus simul sicut à cap̃. & sic habent clauẽ iurisdictiõis, non tamen claues ordinis simul omnes.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd mulier secũdum Apostolũ est in statu subiectionis: & ideò nõ potest habere aliquã spiritualẽ iurisdictionẽ: quia etiam secundũ philosophum in. 8. Ethi. corruptio est vrbanitatis quando ad mulierem dominiũ peruenit: vnde mulier non habet neq; clauẽ ordinis neq; clauẽ iurisdictiõis. Sed cõmittitur mulieri aliquis vsus clauium, sicut habere correctionem in subditas mulieres propter periculũ q̃ imminere posset si viri mulierib⁹ cohabitarẽt.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum etiam sancti homines non sacerdotes claues habeant.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ etiã sancti homines non sacerdotes vsum clauiũ habeant. Absolutio enim & ligatio quæ fit per claues efficaciam habet ex merito passionis Christi: sed illi maximè passioni Christi conformantur, qui per patientiam & alias virtutes Christũ passum sequuntur. ergo videtur q̃ & si non habeant etiam sacerdotalem ordinem, q̃ possint ligare & soluere. ¶ Prætereà Heb. 7. dicitur: Sine vlla cõtradictione q̃ minus est à maiori benedicitur: sed in spiritualibus secundũ Aug. hoc est maius esse quod meli⁹. ergo meliores qui. s. plus de charitate habẽt possunt alios benedicere absoluendo, & sic idẽ q̃ priùs.

¶ Sed contrà: cuius est potentia, eius est actio secundum philosophum: sed clauis quæ est potestas spiritualis est tantùm sacerdotum. ergo & vsus ei⁹ nõ nisi sacerdotibus eius cõuenire põt.

¶ Respondeo dicendum, quòd agens per se & agens instrumentale in hoc differunt: quia agẽs instrumẽtale nõ inducit in effectu similitudinẽ suã, sed similitudinem principalis agentis. Principale autem agẽs inducit similitudinem suã: & ideò ex hoc aliquid cõstituitur principale agẽs q̃ habet aliquã formã quã in alterũ transfunderе potest. non autem ex hoc constituitur agens instrumẽtale, sed ex hoc q̃ est applicatũ à prĩcipali agente ad effectũ aliquẽ inducẽdũ: cũ ergo in actu clauiũ prĩcipale agẽs sit Christus, vt Deꝰ per authoritatem, & vt homo per meritũ ex ipa plenitudine diuinæ bonitatis in eo, & ex perfectione gratiæ, consequitur q̃ possit in actũ clauium. Sed homo alius non potest in actu clauiũ sicut per se agens: quia nec ipse alteri gratiã qua remittuntur peccata dare põt, nec sufficienter mereri, & ideò nõ est nisi sicut agẽs instrumẽtale: vnde & ille qui effectũ clauiũ cõsequitur, nõ assimilat vtẽti clauibus, sed Christo. & ideò quãtũcũq; aliquis habeat de gr̃a, nõ põt pertingere ad effectũ clauium, nisi applicetur ad hoc vt minister per ordinis susceptionem.

¶ Ad

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ sicut inter instrumentum & effectũ non exigitur similitudo secundum conueniẽtia in forma, sed secundũ proportionem instrumẽti ad effectum: ita etiã nec inter instrumentũ & principale agens, & talis similitudo est in sanctis hominib⁹ ad Christũ passum, & talis similitudo eis vsũ clauiũ nõ cõfert.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ quamuis purus homo non possit alteri ex cõdigno mereri gratiam, tamen vnius meritum potest cooperari ad salutem alterius: & ideò duplex est benedictio. Vna quæ est ab ipso homine puro, sicut merente per proprium actum, & talis potest fieri à quolibet sancto, ĩ quo Christus habitat per gratiam, & hoc requirit maioritatem bonitatis ad minus inquantum huiusmodi. Alia est benedictio qua homo benedicit, vt benedictionem quæ est ex merito Christi instrumentaliter alicui applicans, & quantum ad hanc requiritur maioritas ordinis & non virtutis.

ARTICVLVS. V.

Vtrum mali sacerdotes vsum clauium habeant.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ mali sacerdotes vsum clauium non habeant. Ioan. 20. vbi vsus clauium Apostolis traditꝰ, Spiritus sancti donũ p̃mittit: sed mali non habent Spiritũ sanctũ. ergo non habent vsum clauiũ. ¶ Prætereà, nullus sapiens Rex dispensationẽ sui thesauri suo inimico cõmittit: sed vsus clauium in dispensatione constitit thesauri cœlestis Regis, qui est ipsa sapiẽtia. ergo mali qui per peccatũ sunt eius hostes, non habent vsum clauium. ¶ Prætereà Augu. dicit q̃ sacramentum gratiæ dat etiam Deus per malos, ipsam verò gratiã non nisi per seipsum vel per sanctos suos: & ideò remissionẽ peccatorũ per seipsum facit, vel per ipsius colũbæ mẽbra: sed remissio peccatorũ est vsus clauiũ. ergo peccatores qui non sunt columbæ membra vsum clauiũ non habent. ¶ Prætereà, intercessio mali sacerdotis non habet aliquã efficaciã ad recõciliandum: quia secundũ Greg. Cùm is qui displicet ad interpellãdum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur: sed vsus clauiũ fit per quandam intercessionem, vt patet in forma absolutionis. ergo praui sacerdotes non habent efficacem clauium vsum.

¶ Sed contrà, nullus potest scire de alio an sit in statu salutis. si ergo nullus posset vti clauibus in absoluendo nisi existens in statu saluris, nullus sciret se esse absolutum, quod est valde inconueniens. ¶ Prætereà, iniquitas ministri non potest auferre liberalitatem domini: sed sacerdos est solùm minister. ergo non potest sua malitia donum à Deo trãsmissum per eum nobis auferre.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ sicut participatio formæ quæ est inducẽda in effectum non facit instrumentum, ita nec subtractio talis formæ tollit vsum instrumẽti: & ideò cùm homo sit tantũ instrumentaliter agens in vsu clauiũ, quantuncunq; sit gratia per pctm̃ priuatus, per quam gratiam fit remissio peccatorũ: nullo modo priuatur vsu clauium.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ donũ Spũs sancti exigit ad vsum clauiũ, non vt sine quo fieri non possit, sed quia sine eo incongruè fit ex parte tentis, quamuis subiiciens se clauibus effectũ clauium consequatur.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ Rex terrenus in thesauro suo defraudari & decipi potest, & ideò dispensationem hosti non cõmittit: sed Rex cœlestis defraudari non potest, quia totum ad ipsĩus honorem cedit, etiam q̃ aliqui clauibus malè vtũtur. q̃ nouit ex malis elicere bona, & p̃ malos etiã multa bona facere, & ideò nõ est simile.

¶ Ad tertium dicẽdum, q̃ Aug. loquitur de remissione peccatorum secundũ q̃ sancti homines cooperantur ad ipsam non ex vi clauium, sed ex merito congrui: & ideò dicit quòd etiam per malos sacramenta ministrat, & inter alia sacramenta etiam absolutio quę est vsus clauium computari debet: sed per membra columbæ, id est, per sanctos homines facit remissionem peccatorum inquantum eorum intercessionibus peccata remittit. Vel potest dici, q̃ membra columbæ nominat omnes ab ecclesia non præcisos: qui enim ab eis sacramenta recipiunt gratiam consequuntur: non autem qui recipiunt ab illis qui sunt ab ecclesia præcisi: qa hoc ipso peccant, excepto baptismo quem in casu necessitatis licet ab excommunicato recipere.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ intercessio quam sacerdos malus ex propria persona facit, non habet efficaciam: sed illa quam facit vt minister ecclesiæ habet efficaciam ex merito Christi: vtroq; tamen modo debet intercessio sacerdotis populo subdito prodesse.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum hæretici, schismatici, & excommunicati vsum clauium habeant.

Ad sextum sic proceditur. Videt q̃ schismatici, hæretici, & excõmunicati, & degradati vsum clauiũ habeant. Sicut enim potestas clauium dependet ab ordine, ita & potestas conficiendi: sed non possunt amittere potestatis vsum conficiendi: quia si conficiunt cõfectum est, quãuis peccent cõficiẽtes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo etiã non possunt amittere vsum clauium.
¶ Prætereà, omnis potestas spũalis actiua in eo qui habet vsum liberi arbitrij exit in actum qñ vult: sed ptãs clauiũ adhuc manet in prædictis: quia cùm non deſ nisi in ordine, oporteret reordinari eos qñ ad ecclesiã redeunt. ergo cùm sit potentia actiua possunt in actum eius exire cũ voluerit. ¶ Prætereà, spiritualis gratia magis impeditur per culpã quã per pœnã: sed excõmunicatio, & suspensio, & degradatio sunt pœnæ quædam. cùm ergo propter culpã non amittat aliquis vsum clauiũ, videtur q̃ nec propter ista.
¶ Sed cõtrà, Aug. dicit q̃ ecclesiæ charitas peccata dimittit: charitas autẽ est quæ facit ecclesiç vnionẽ. cùm ergo prædicti sint ab ecclesiæ vnione diuisi, videtur q̃ vsum clauium non habent remittẽdis peccatis. ¶ Prætereà, nullus absoluitur à peccato secundũ hoc q̃ peccat: sed aliquis à prædictis absolutionem petens peccat contra præceptum ecclesiæ faciens. ergo per eos à peccato absolui non põt, & sic idem quod prius.
¶ Respõdeo dicendũ, q̃ in oĩbus p̃dictis manet clauiũ potestas quantũ ad essentiã, sed vsus impeditur ex defectu materiæ. Cùm enim vsus clauium in vtente prælationẽ requirat respectu eius in quem vtitur (vt dictum est) propria materia in quam exercetur vsus clauiũ est homo subditus: & quia per ordinationẽ ecclesiæ subditur vnus alteri: ideò per ecclesię prælatos potest subtrahi alicui ille qui erat ei subiectus. Vnde cùm ecclesia hæreticos & schismaticos & alios huiusmodi priuet subtrahendo subditos, vel simpliciter, vel quantũ ad aliquid, quantum ad hoc q̃ priuati sunt non possunt vsum clauiũ habere.
¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ materia sacramenti eucharistiæ in quã suam potestatẽ exercet sacerdos, non est homo, sed panis triticeus, & in baptismo homo simpliciter. Vnde sicut si subtraheretur hæretico panis triticeus conficere non posset, ita si subtrahatur prælato prælatio nec absoluere poterit: potest tamen baptizare & conficere, quamuis ad sui damnationem.
¶ Ad secundum dicendum, q̃ propositio habet veritatem, quãdo non deest materia, sicut est in proposito.
¶ Ad tertium dicendum, q̃ ex ipsa culpa non subtrahitur materia, sicut per aliquã pœnam: vnde pœna non impedit per cõtrarietatem ad effectum inducendum, sed ratione prædicta.

QVAESTIO. XX.

De his in quos vsus clauium exerceri potest.

DEinde considerandum est de his in quos vsus clauium exerceri potest. Circa quod tria quæruntur. Primò, vtrum sacerdos possit in quemlibet hominem vti claue quam habet. Secundò, vtrum sacerdos possit semper subditum absoluere. Tertiò, vtrum aliquis possit vti clauibus in suum superiorem.

ARTICVLVS. I.

Vtrum sacerdos possit vti claue quam habet in quemlibet hominem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ sacerdos possit vti claue, quam habet in quemlibet hominem. Potestas enim clauiũ in sacerdote descendit ex illa diuina authoritate quã dixit, Accipite Spm̃ sc̃tm̃: quorũ remiseritis peccata remittuntur eis: sed illud inde terminatè dictum est. ergo potest ea vti in quos libet. ¶ Prætereà, clauis corporalis quæ aperit vnam seram, aperit oẽs alias eiusdem modi: sed omne pc̃tm̃ cuiuscunq; hoĩs est eiusdẽ rationis obstaculum respectu introitus cœli. ergo si potest vnum hominẽ sacerdos per clauẽ quam habet absoluere, poterit & quoscunq; alios. ¶ Prætereà, sacerdotium noui Testamenti est perfectius quàm veteris: sed sacerdos ve. Te. poterat vti sua potestate quam habebat discernendi inter lepram & lepram indifferẽter in omes. ergo multo fortiùs sacerdos Euangelicus potest vti potestate sua in omnes.
¶ Sed contrà est quod dicitur. 16. q. 1. nulli sacerdotum liceat parochianũ alterius absoluere aut ligare. ergo non quilibet potest quemlibet absoluere. ¶ Prætereà, iudicium spirituale debet esse ordinatius quàm tẽporale: sed in iudicio tẽporali non põt quilibet iudex quemlibet iudicare. ergo cùm vsus clauium sit iudicium quoddã, non põt sacerdos sua claui vti in quẽlibet.
¶ Respondeo dicendũ, q̃ ea quæ circa singularia operari oportet nõ eodem modo omnibus competunt. Vnde sicut per generalia medicinę præcepta oportet adhiberi medicos, quib⁹ præcepta vniuersalia medicinæ singulis infirmis secundum q̃ debent aptẽtur: ita in quolibet principatu præter illũ qui vniuersaliter præcepta legis tradit oportet esse aliquos, qui ea singulis secundum q̃ debent adaptent: & propter hoc in cœlesti hierarchia sub potestatib⁹ qui indistinctè præsunt, ꝓponuntur principatus qui singulis prouinciis distribuunt, & sub his angeli, qui singulis hominibus in custodiã deputantur, vt patet ex his quæ dicta sunt in. 2. lib. Vnde & ita debet esse in prælatione ecclesiæ militãtis: vt apud aliquem esset prælatio indistinctè in oẽs, & sub

sub hoc essent alij qui super diuersos diuersum potestatem & distinctã acciperent: & quia vsus clauium requirit aliquam prælationis potestatem per quam ille in quem vsus clauium communicatur, efficitur materia ꝓpria illius actus: ideò ille qui habet indistinctã potestatẽ sup oẽs põt vti clauib⁹ in oẽs: illi autẽ qui sub eo distinctas potestates acceperunt, non in quoslibet vti possunt clauibus, sed in eos tantùm qui eis in sortem venerũt, nisi in necessitatis articulo vbi nemini sacramenta sunt deneganda.
¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ ad absolutionẽ à peccato requiritur duplex potestas. s. ptãs ordinis, & ptãs iurisdictionis. Prima quidẽ potestas q̃ qualiter est in omnibus sacerdotibus, non autẽ secunda: & ideò vbi Dñs Io. 20. dedit omnib⁹ apostolis cõmuniter ptãtem remittẽdi pcta, intelligitur de ptãte quæ consequitur ordinẽ: vnde & sacerdotibus qñ ordinantur illa verba dicuntur: sed Petro singulariter dedit potestatem dimittendi peccata: Matth. 16. vt intelligatur q̃ ipse præ alijs habet potestatẽ iurisdictionis: potestas autẽ ordinis quantũ est de se, se extendit ad oẽs absoluendos: & ideò indeterminatè Dñs dicit, Quorũ remiseritis pcta: intelligens tñ q̃ vsus illius ptãtis esse deberet prę̃supposita ptãte Petro collata secundum ipsius ordinationem.
¶ Ad secundum dicendum, q̃ clauis materialis non potest aperire nisi seram propriam, nec aliqua virtus actiua potest agere nisi in propriam materiam: materia autem propria potestatis ordinis efficitur aliquis per iurisdictionẽ: & ideò potest aliquis vti in eum in quẽ iurisdictio non datur
¶ Ad tertium dicendum, quòd populus Israel vnus populus erat & vnum tantùmmodò templum habebat: vnde nõ oportebat sacerdotum iurisdictiones distingui, sicut nunc in ecclesia, in qua congregantur diuersi populi & nationes.

ARTICVLVS. II.

Vtrum sacerdos possit semper suum subditum absoluere.

Ad secundum sic procedit. Videtur q̃ sacerdos non possit semper suum subditum absoluere. Sicut enim Aug. in littera dicit: Nullus officio sacerdotis vti debet nisi immunis ab illis sit quæ in alijs iudicat: sed quandoq; contingit quod sacerdos est particeps criminis quod subditus suus commisit, sicut cùm mulierem subditam cognouit. ergo videtur quòd non semper possit in suos subditos potestate clauium vti. ¶ Prætereà, per potestatem clauium homo ab omnibus defectibus curatur: sed quandoq; alicui peccato annexus est irregularitatis defectus, vel excommunicationis sententia, à qua simplex sacerdos liberare non potest. ergo videtur quòd non possit vti clauiũ potestate in illos qui talibus irretiti sunt.
¶ Prætereà, sacerdotij nostri iudicium & potestas per iudiciũ veteris sacerdotij figuratur: sed minoribus iudicibus secundum legem non omnia competebat discutere, sed ad superiores recurrebant: vt dicitur Exo. 24. Si quid natum fuerit quæstionis inter vos &c. ergo videtur q̃ nec sacerdos de grauibus peccatis possit subditum suum absoluere, sed debeat ad superiorem remittere.
¶ Sed contrà, cuicunq; committitur principale committitur & accessorium: sed sacerdotibus cõmittitur quòd subditis suis eucharistiam dispensent, ad quam ordinatur absolutio à peccatis quibuscunq;. ergo sacerdos ab omnibus peccatis potest absoluere quantum est de clauium potestate. ¶ Prætereà, gratia omne peccatum tollit quantuncunque sit parua: sed sacerdos sacramenta dispensat quibus gratia datur. ergo quantum est de potestate clauium de omnibus peccatis absoluere potest.
¶ Respondeo dicendũ, quòd potestas ordinis quantùm est de se extendit se ad omnia peccata remittenda: sed quia ad vsum huiusmodi potestatis requiritur iurisdictio quæ à maioribus in inferiores descendit: ideò potest superior aliqua sibi reseruare, in quibus iudicium inferiori non committat: aliàs de quolibet potest simplex sacerdos absoluere habẽs iurisdictionem. Sunt autem quinq; casus in quibus oportet q̃ simplex sacerdos pœnitẽtem ad superiorem remittat. Primus est quãdo est solennis pœnitentia imponenda, quia eius minister proprius est episcopus. Secundus est de excõmunicatis, qñ inferior sacerdos non potest absoluere. Tertius quando incurrit irregularitatem contractã, pro cuius dispensatione debet ad superiorem remittere. Quartus de incẽdiarijs. Quintus quando est consuetudo in aliquo ꝓatu, q̃ enormia crimina ad terrorem reseruantur episcopo, quia consuetudo dat vel aufert in talibus potestatem.
¶ Ad primum ergo dicendum, quòd in tali casu nec sacerdos debet audire confessionem mulieris, cum qua peccauit de illo peccato, sed debet ad alium mittere: nec illa debet ei confiteri, sed debet petere licentiam ad alium eundi, vel ad superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret: tum propter periculum, tum quia est minor verecundia, si tamen absolueret absoluta esset. Quod enim Augustinus dicit quòd non debet esse in eodem crimine, intelligendum est secundum congruitatem, non secundum necessitatem sacramenti.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad secundū dicendum, q̄ pœnitentia ab omnibus defectibus culpę liberat, non autem ab omnibus defectibus pœnę: qa adhuc post peractam pœnitētiam de homicidio aliquis remanet irregularis: vnde sacerdos potest de crimine absoluere, & pro pœna amouenda debet ad superiorem remittere nisi in excommunicatione: quia absolutio ipsa debet præcedere absolutionem à peccato, quia quandiu aliquis est excommunicatus, non potest recipere aliquod ecclesiæ sacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit quantum ad hæc in quibus sibi superiores potestates iurisdictionem reseruant.

ARTICVLVS. III.

Vtrum aliquis vti posset clauibus in suum superiorem.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̄ aliquis non possit vti clauibus in suum superiorem. Actus enim sacramentalis quilibet requirit propriam materiam: sed propria materia vsus clauium est persona subiecta, vt dictum est, ergo in eo qui non est subditus non potest clauibus sacerdos vti. ¶ Præterea, ecclesia militans imitatur triūphantē: sed in cœlesti ecclesia inferior angelus nunquàm purgat, aut illuminat, aut perficit superiorem. ergo nec aliquis inferior sacerdos potest vti actione hierarchica, quæ est per absolutionem in superiorem. ¶ Præterea, iudicium conscientiæ debet esse ordinatius q̄ iudicium exterioris fori: sed in exteriori foro inferior non pōt excommunicare aut absoluere superiorem. ergo videtur q̄ nec in foro pœnitentiali.

¶ Sed contrà, superior prælatus etiam circundatus est infirmitate, & contingit ipsum peccare: sed remedium contra peccatum est potestas clauium. ergo cùm ipse nō possit in seipsum claue vti, quia non potest esse simul iudex & reus, videtur q̄ possit inferior in ipsum clauis potestate vti. ¶ Præterea, absolutio quę fit per virtutem clauium ordinatur ad perceptionē eucharistiæ: sed inferior potest superiori eucharistiā dispensare si peccat. ergo & clauium potestate in ipsum, si cei subiecerit.

¶ Respondeo dicendum, q̄ potestas clauium quantum est de se extendit se ad oēs, vt dictum est, sed q̄ in aliquem sacerdos non possit potestate clauium vti, contingit ex hoc q̄ eius potestas est ad aliquos specialiter limitata: vnde ille qui limitauit potest extendere in quem voluerit, & propter hoc etiam potestatē sibi dare potest in seipsum, quamuis ipse in seipsum vti clauium potestate non possit: quia potestas clauium requirit pro materia aliquem subiectum, & ita alium: sibiipsi enim aliquis subiectus esse non potest.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̄ quamuis episcopus quem simplex sacerdos absoluit sit superior eo simpliciter, est tamen inferior eo inquantum ei sevt peccatorem subiicit.

¶ Ad secundū dicendum, quòd in angelis non potest accidere aliquis defectus, ratione cuius inferioribus suis superiores subdantur, sicut accidit in hominibus, & ideò non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ iudicium exterius est secundum homines: sed iudicium confessionis est quo ad Deum, apud quem aliquis reddi tur minor ex hoc q̄ peccat, non autē apud hominum prelatiōes: & ideò in exteriori iudicio, sicut nullus in seipsum sententiam dare potest excōmunicationis: ita nec alteri cōmittere, nec se excommunicare, sed in foro conscientiæ potest alteri cōmittere suam absolutionē qua ipse vti non possit. Vel dicendū q̄ absolutio in foro confessionis est principaliter potestatis clauium, & ex cōtrahenti respicit iurisdictionem: sed excōmunicatio respicit totaliter iurisdictionem: quantū autē ad potestatē ordinis oēs sunt æquales, non autem quantū ad iurisdictionem: & ideò non est simile.

QVAESTIO. XXI.

De excommunicatione.

Consequenter videndum est de excommunicatione. De qua primo cōsiderandum est de definitione excommunicationis, & congruitate, & causa. Secundò, de eo qui potest excommunicare & excommunicari. Tertiò, de participatione cum excommunicatis. Quarto, de absolutione ab excommunicatione. Circa primum quærūtur quatuor: Primò, Vtrum conuenienter excommunicatio definiatur. Secundo, Vtrum ecclesia debeat aliquem excommunicare. Tertiò, Vtrū aliquis pro aliquo temporali damno sit excommunicandus. Quartò, Vtrum excommunicatio iniustè lata aliquem effectum habeat.

ARTICVLVS. I.

Vtrum incompetens sit hæc definitio excommunicationis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̄ incompetens sit hæc definitio excōmunicationis à quibusdā posita. Excommunicatio est separatio à cōmunione ecclesiæ, quo ad fructum & suffragia generalia. Suffragia enim ecclesiæ valēt eis pro quibus fiunt: sed ecclesia orat pro eis qui extra ecclesiam sunt, & sic eis suffragia ecclesiæ valent. ¶ Præterea, nullus amittit suffragia ecclesiæ nisi per culpā: sed excommunicatio non est culpa, sed pœna. ergo per excommunicationem non separatur aliquis à suffragiis ecclesiæ communibus. ¶ Præterea, fructus ecclesiæ non videtur esse aliud q̄ suffragia: non enim potest intelligi de fructu bonorum temporalium, quia hæc excommunicatis non auferuntur. ergo inconuenienter vtrunq; ponitur. ¶ Præterea, excommunicatio minor quædam excommunicatio est: sed per eam homo nō perdit suffragia ecclesiæ. ergo definitio non est conueniens.

¶ Respondeo dicendū, q̄ ille qui per baptismū in ecclesia ponit ad duo asscribit. s. ad cœtum fidelium, & ad participationem sacrorum, & hoc secundū præsupponit primū: qa in sacris participādis etiā fideles cōmunicāt: & ideò aliqs pōt extra ecclesiā fieri per excōicationē dupliciter. Vno modo ita q̄ separet tm̄ à participatione sacrorum, & hęc erit excōicatio minor. Alio modo, ita q̄ excludat ab vtroq;, & sic erit excōicatio maior quæ hic definit. Non autē pōt esse tertium. s. q̄ excludat à cōione fideliū, & non à participatiōe sacrorum ratione iam dicta: qa. s. fideles in sacris cōicant: sed cōicatio fidelium est duplex. Quædā in spūalibus, sicut mutuæ orōnes & conuētus ad sacra percipiēda. Quædā in corporalibus actibus, qui quidē legitimi actus & licita cōmunio his versibus continent: Si pro delictis anathēma quis efficiat: Os, orare, vale, cōmunio, mensa negatur. Os. s. nè osculum detur. Orare, nè cum excommunicatis oremus. Vale, nè salutentur. Cōmunio, nè. s. in sacramentis cū ipsis aliquis communicet. Mensa negatur, nè aliquis cum eis comedat. Præmissa ergo definitio importat separationem à sacramētis in hoc quod dicit, quantùm ad fructum: & à communione fidelium quantùm ad spiritualia, in hoc quod dicit & suffragia ecclesiæ communia. Alia autem definitio inuenitur quę datur secūdum separationem ab vtrisque actibus, quæ talis est: Excommunicatio est à qualibet licita cōmunione fidelium separatio.

¶ Ad primum ergo dicendū, q̄ pro infidelibus oratur, sed ipsi orationis fructū non percipiunt nisi ad fidem conuertant: similiter & pro excōmunicatis orari potest, quāuis nō inter orōnes quæ pro mēbris ecclesiæ fiunt, & tamen fructū non percipiunt quādiu in excommunicatione manēt: sed oratur vt detur eis spiritus pœnitentiæ, vt ab excōicatione soluantur.

¶ Ad secundū dicendū, q̄ suffragia alicuius valent alicui secundū q̄ ei continuat. Potest tamē

actio vnius alteri cōtinuari dupliciter. Vno modo ex vi charitatis quæ omnes fideles connectit, vt sint vnum in Deo, sicut dicitur in Psal. Particeps ego sum &c. & hāc continuationem excōmunicatio non intercipit, quia iustè quis excōmunicari non potest nisi pro culpa mortali, per quam quis à charitate iam diuisus est, etiam si non excōmunicetur. Iniusta autem excommunicatio charitatē alicui auferre non potest, cùm sit de maximis bonis quæ nō possunt alicui inuito auferri. Alio modo per intentionem suffragia facientis quæ in aliquem fertur pro quo fiunt, & hanc continuationem excommunicatio intercipit: quia ecclesia per excommunicationis sententiam separat excommunicatos ab vniuersitate fidelium pro quibus suffragia facit. Vnde suffragia ecclesiæ ei non prosunt quæ pro tota ecclesia fiunt, nec ex persona ecclesiæ oratio pro eis inter membra ecclesiæ fieri potest, quamuis aliqua persona priuata possit ad eius cōuersionem aliquod suffragium per intentionem dirigere.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fructus ecclesiæ non solùm est ex suffragiis, sed etiam ex perceptione sacramentorum & ex fructu fidelium.

¶ Ad quartum dicendum, quòd minor excommunicatio non habet perfectam rationem excommunicationis, sed aliquid ipsius participat: & ideò non oportet quod totaliter ei excommunicationis definitio cōuenit, sed solùm quo ad aliquid.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ecclesia debeat aliquem excommunicare.

Ad secundum sic proceditur. Videt q̄ ecclesia nullū debeat excōicare. Quia excōmunicatio maledictio quædā est: sed Ro. 12. prohibemur maledicere. ergo ecclesia excōmunicare nō debet. ¶ Præterea, ecclesia militās debet imitari triumphantē: sed vt in epistola Iudę legit: Michael cùm altercaretur cū Diabolo de Moysi corpore, non est ausus iudiciū inferre blasphemiæ, sed ait, Imperet tibi Deus. ergo nec ecclesia militans debet alicui iudiciū maledictionis & excōicationis inferre.

¶ Præterea, nullus est in manu hostis tradēdus nisi omīno desperat⁹: sed per excōmunicationē traditur aliquis in manu Satanæ, vt patet. 1. Cor. 5. cùm ergo de nemine sit desperandū in vita illa, ecclesia nullum debet excommunicare.

¶ Sed cōtrà est, q̄ Aplus. 1. Cor. 5. mādat quēdā excōicari. ¶ Præterea, Mat. 18. dicit de illo q̄ ecclesiam audire contēnit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus: sed Ethnici sunt extra ecclesiam. ergo illi qui ecclesiam audire contēnunt per excōmunicationē extra ecclesiam sunt ponendi.

¶ Respon-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Respondeo dicendum, q̃ iudicium ecclesiæ conforme debet esse iudicio Dei, Deus em̃ peccatores multipl'r punit. V no mõ vt ad bonum eos trahat. Alio modo hominem sibi relinquendo, vt auxiliis subtractis quibus à malo præpediebatur suam infirmitatẽ cognoscat, & humilis ad Deum redeat, à quo superbus discesserat: & quantũ ad vtrunq; ecclesia in excõmunicationis sententia imitatur diuinum iudicium. Inquãtum enim eum à cõmunione fidelium separat vt erubescat, imitatur diuinum iudicium quo per flagella castigat: inquantũ autem à suffragiis & aliis spiritualibus separat, imitatur diuinum iudicium quo hominem sibi relinquit, vt per humilitatem seipsum cognoscens ad Deum redeat.

¶ Ad primum ergo dicendum: q̃ maledictio potest esse dupliciter. V no modo ita q̃ in malo quod irrogat vel dicit per intentionem sistat, & sic maledictio omnibus modis est prohibita. Alio modo ita q̃ malum quod quidem maledicendo imprecatur ad bonũ illius ordinet qui maledicitur, & sic maledictio qñq; est licita & salutifera: sicut etiam medicus qñq; nocumentum infert infirmo, vt sectionẽ, per quam ab infirmitate liberetur.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ Diabolus incorrigibilis est: & ideò nõ susceptibilis alicuius boni per excõmunicationis pœnam.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ ex hoc ipso q̃ aliquis suffragiis ecclesiæ priuatur, triplex incommodum incurrit, per tria quæ quis ex suffragiis ecclesiæ consequitur. Valet enim ad augmentum gratiæ eis qui habent, vel ad merendum eis qui non habent, & quantum ad hoc Magister Sententiarũ dicit, q̃ gratia Dei per excõmunicationem subtrahitur. Valent etiam ad custodiã virtutis: & quantum ad hoc dicit q̃ protectio subtrahitur, non q̃ omninò à Dei prouidentia excludantur, sed ab illa protectione qua filios ecclesiæ specialiori modo custodit: valent & ad defendendum ab hoste, & quantum ad hoc dicit q̃ Diabolo maior potestas sæuiẽdi in ipsum datur, & specialiter & corporaliter. Vnde in primitiua ecclesia quando oportebat per signa homines ad fidem inuitare: sicut Spũs sancti donum visibili signo manifestabatur: ita & excõmunicatio corporali vexatiõe à Diabolo innotescebat: nec est inconueniens si ille qui non est desperatus hosti datur, quia non datur quasi damnandus, sed quasi corrigendus, cùm in potestate ecclesiæ sit, ex eius manu ipsum cùm voluerit eripere.

ARTICVLVS. III.

Vtrum aliquis pro temporali damno debeat excommunicari.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̃ nullus pro tẽporali damno debeat excommunicari. Quia pœna non debet excedere culpã: sed pœna excõmunicatiõis est priuatio alicuius boni spiritualis, quod omnibus bonis tẽporalibus præeminet. ergo pro temporalibus nullus est excõmunicandus. ¶ Præterea, nulli malum pro malo reddere debemus secundum Apostoli præceptũ: sed hoc esset malum pro malo reddere, si pro tali dãno quis excõmunicatur. ergo nullo modo hoc debet fieri.

¶ Sed contrà est, q̃ Petrus Ananiam & Sapphiram pro defraudatione pretij agri sentẽtia mortis damnauit. ergo & ecclesiæ licet pro temporalibus damnis excommunicare.

¶ Respondeo dicendum, q̃ per excõmunicationem iudex ecclesiasticus excõmunicatos excludit à regno quodammodò: vnde cùm non debeat à regno excludere nisi indignos, vt ex definitione clauis patuit, nec aliquis reddatur indignus nisi per peccatum mortale charitatẽ amisserit, quæ est via ducens ad regnum: ideò nullus excommunicari debet nisi pro peccato mortali, & quia in damnificando aliquẽ corporaliter vel in rebus mortalibus aliquis mortaliter peccat, & contra charitatem facit: ideò pro damno tẽporali illato ecclesia aliquẽ excõmunicare potest. Sed quia excõmunicatio est grauissima pœnarum: pœnæ autem medicinæ sunt secundum Philosophũ in .2. Ethicorũ. Sapientis autẽ medici est à leuioribꝰ incipere medicinis, & minùs periculosis: ideò excõmunicatio infligi nõ debet etiam pro peccato mortali, nisi cõtumax fuerit, vel non veniendo ad iudiciũ, vel ante terminationem iudicij sine licẽtia recedẽdo, vel determinationi non parẽdo. Tunc enim postquã monitus fuerit, si contẽpserit contumax reputatur, & excõmunicari debet à iudice iam non habente quod contra ipsum faciat ampliùs.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ culpæ quantitas non mensuratur ex nocumento quod quis facit, sed ex volũtate quod quis facit contra charitatem agens: & ideò quãuis pœna excommunicationis excedat nocumẽtum, non tamen excedit quantitatem culpæ.

¶ Ad Secundum dicendum, quòd cùm aliquis per pœnam aliquam corrigitur, non redditur ei malum, sed bonũ: quia pœnę medicinæ sunt, vt dictum est.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum excommunicatio iniustè lata habeat aliquem effectum.

Ad quartum sic proceditur. Videt̃ q̃ excommunicatio iniustè lata nullo modo effectum habeat. Quia per excommunicationem protectio & gratia Dei subtrahitur, quæ non iniustè subtrahi potest. ergo excõmunicatio iniustè lata non habet effectum.

¶ Præterea, Hiero. dicit: q̃ est de supercilio Pharisęorum æstimare esse ligatũ vel solutum, qui ligatur vel soluitur iniustè: sed eorum supercilium erat superbum & erroneum. ergo excommunicatio iniusta nullum habet effectum.

¶ Sed contrà secundum Greg. Præcepta pastoris siue iusta siue iniusta timenda sunt: non autem essent timenda nisi aliquid nocerent etiam iniusta. ergo &c.

¶ Respondeo dicendum, quòd excommunicatio potest dici iniusta dupliciter. V no modo ex parte excommunicantis, sicut cùm ex odio vel ex ira aliquis excommunicat: & tunc excommunicatio nihilominus habet effectum suum, quamuis ille qui excõmunicat peccet: quia iustè patit̃, quamuis ille iniustè faciat. Alio modo ex parte excõmunicationis ipsius, vel quia causa excommunicationis est indebita, vel quia infertur sententia iuris ordine prætermisso: & tũc si sit talis error ex parte sententiæ, qui sententiã nullam esse faciat, non habet effectũ, quia non est excõmunicatio. Si autem excõicatio non annullet sententiã, habet effectum suum, & debet excõicatus humiliter obedire, & erit ei ad meritum: vel absolutionẽ petere debet ab excõmunicãte, vel ad superiorẽ iudicem recurrere. Si autem contẽneret, eo ipso mortaliter peccaret. Cõtingit autem quãdoq; q̃ est debita causa ex parte excommunicãtis, quæ non est debita ex parte excommunicati, sicut cùm quis pro falso crimine in iudicio probato excommunicatur: & tunc si humiliter sustinet humilitatis meritum recompensat excommunicationis damnum.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ quamuis homo gratiã Dei iniustè amittere non possit, põt tamen amittere illa iniustè quæ ex parte nostra sunt quæ ad gratiã Dei disponunt, sicut patet si subtrahat alicui doctrinæ verbum quod ei debetur, & hoc modo excõicatio gratiam Dei subtrahere dicitur, vt in prædictis patet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Hiero. loquitur quantum ad culpam, & non quantum ad pœnas, quæ possunt etiam iniustè infligi à rectoribus ecclesiarum.

QVAESTIO. XXII.

De his qui possunt excommunicare.

Deinde considerandum est de his qui possunt excommunicare & excommunicari. Circa quod quæruntur sex. Primò, Vtrum quilibet sacerdos possit excommunicare. Secundò, Vtrum non sacerdos excommunicare possit. Tertiò, Vtrum excommunicatus vel suspensus possit excõmunicare. Quartò, Vtrum aliquis seipsum, vel æqualem, vel superiorem possit excommunicare. Quintò, Vtrum aliqua vniuersitas excommunicari possit. Sextò, Vtrum semel excõmunicatus excõmunicari possit vlteriùs.

ARTICVLVS. I.

Vtrum quilibet sacerdos possit excõmunicare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videt̃ q̃ quilibet sacerdos possit excõicare. Excõicatio enim est actus clauiũ: sed quilibet sacerdos habet claues. ergo qlibet põt excõicare. ¶ Præterea, maius est soluere & ligare in foro pnïæ q̃ in foro iudicij: sed qlibet sacerdos põt sibi subditos ĩ foro pnïali absoluẽ & ligare. ergo etiã põt sibi subditos qlibet sacerdos excõicare.

¶ Sed cõtrà, ea in qbus imminet periculũ, sunt maioribꝰ reseruãda: sed pœna excõicationis est valde periculosa nisi cũ moderamine fiat. ergo non debet cuilibet sacerdoti committi.

¶ Respõdeo dicendũ, q̃ in foro cõscientię causa agit̃ inter hoïem & Deum: in foro autẽ exterioris iudicij causa agitur hoïs ad hoïem: & ideò absolutio vel ligatio quæ vnum hominẽ obligat quo ad Deum, tantũ pertinet ad forũ pnïæ: sed illa quæ hominẽ obligat in cõparatiõe ad alios homines, ad forum publicum exterioris iudicij pertinet: & quia homo per excõicationẽ à cõione fideliũ separatur, ideò excõicatio ad forum exterius pertinet: & ideò illi soli possunt excommunicare, qui habẽt iurisdictionẽ in foro iudiciali: & propter hoc soli episcopi, ppria authoritate & maiores prælati secundũ cõiorem opinionem possunt excõicare. Sed presbyteri parochiales non nisi ex cõmissione eis facta, vel in certis casibus, sicut in furto & rapina & huiusmodi: in quibus est eis à iure concessum q̃ excõmunicare possint. Alij autem dixerunt q̃ etiam sacerdotes parochiales possunt excommunicare, sed prædicta opinio est rationabilior.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ excõmunicatio non est actus clauis directè, sed magis respectu exterioris iudicij: sed sententia excõmunicationis quãmuis in exteriori iudicio promulgetur, quia tamen aliquo modo pertinet ad aditum regni secundũ q̃ ecclesia militans est via ad triumphantem: ideò etiam talis iurisdictio per quam homo excommunicare potest, clauis potest dici: & secundum hoc à quibusdã distingui tur quòd est clauis ordinis, quam omnes sacerdotes habent: & clauis iurisdictionis in foro iudiciali, quam habent soli iudices exterioris fori.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fori. Vtranq; tñ Deus Petro contulit, Matth. 16. & ab ipso in alios descēdit qui vtranq; habēt.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ sacerdotes parochiales habent quidem iurisdictionem in subditos suos quantū ad forum conscientiæ, sed non quantū ad forum iudiciale: quia non possunt conueniri coram eis in causis contentiosis: & id eò excommunicare non possunt, sed absoluere possunt in foro pœnitentiali: & quāuis forum pœnitentiale sit dignius, tamen in foro iudiciali maior solennitas requiritur: quia in eo oportet quòd non solùm Deo, sed etiam homini satisfiat.

ARTICVLVS. II.

Vtrum non sacerdotes excōmunicare possint.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̄ non sacerdotes excōmunicare nō possint. Quia excōmunicatio est actus clauium, vt in Quarto Sentētiarū dicitur: Sed non sacerdotes non habent claues. ergo excommunicare non possunt. ¶ Præterea, plus requiritur ad excōicationem, q̄ ad absolutionem in foro pniæ: sed non sacerdos in foro pœnitentiæ absoluere non potest. ergo nec excommunicationem inferre.

¶ Sed contrà est, q̄ archidiaconi, legati, & electi excōmunicant, qui quandoq; non sunt sacerdotes. ergo non solùm sacerdotes excommunicare possunt.

¶ Respondeo dicendum, q̄ sacramenta in quibus gratia confertur dispēsare ad solos sacerdotes pertinet: & ideò ipsi soli possunt absoluere & ligare in foro pœnitētiali. Sed excommunicatio non directè respicit gratiā, sed ex cōsequenti inquantū homo suffragiis ecclesiæ priuatur, quæ ad gratiam disponunt, vel in gratia conseruant: & ideò etiam non sacerdotes dūmodò iurisdictionem habeant in foro contentioso possunt excommunicare.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis non habeant clauem ordinis, habent tamen clauem iurisdictionis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ista duo se habent sicut excedentia & excessa: & ideò alicui competit vnum cui non cōpetit aliud.

ARTICVLVS. III.

Vtrum excommunicatus vel suspensus possit alium excommunicare.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̄ excōmunicatus vel suspensus excōmunicare possit. Ille enim qui est excommunicatus vel suspensus, neq; ordinem, neq; iurisdictionem amittit: quia neq; reordinatur cū absoluitur, neq; cura iterum ei cōmittitur, sed excōmunicatio non requirit nisi ordinē vel iurisdictionem. ergo etiam excōmunicatus vel suspensus excōmunicare possunt. ¶ Præterea, maius est conficere corpus Christi quàm excommunicare: sed cōficere possunt. ergo & excommunicare possunt.

¶ Sed contrà, ligatus corporaliter non potest alium ligare: sed vinculum spirituale est fortius quàm corporale. ergo excōmunicatus non potest alium excommunicare, cùm excommunicatio sit vinculum spirituale.

¶ Respondeo dicendum, q̄ vsus iurisdictionis est in comparatione ad hominem: & ideò cùm omnis excommunicatus à cōmunione separetur, quilibet excommunicatus vsu iurisdictionis priuatur: & quia excōmunicatio est iurisdictionis, ideò excōmunicatus excōmunicare nō potest, & eadem ratio est de suspenso à iurisdictione. Si enim sit suspensus ab ordine tantùm, tunc non potest ea quæ sunt ordinis: sed potest ea quæ sunt iurisdictionis: & ecōtrà si sit suspensus à iurisdictione & nō ab ordine. Si autem ab vtroq; tunc neutrum potest.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̄ quamuis non amittit iurisdictionem, amittit tamen iurisdictionis vsum.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ conficere consequitur potestatem characteris qui indelebilis est: & ideò homo ex quo characterem ordinis habet semper potest conficere, licet non semper ei liceat. Secùs autē de excōmunicatione quæ iurisdictionem sequitur, quæ auferri potest & ligari.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum aliquis possit seipsum, vel æqualem, vel superiorem excommunicare.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̄ aliquis possit seipsum, vel æqualem, vel superiorem excōmunicare. Quia angelus Dei maior erat Paulo: Matthæi. 11. Qui minor est in regno cœlorum maior est eo, quo nemo inter natos mulierum maior: sed Paulus excōmunicauit angelum de cœlo, vt patet Gal. 1. ergo homo potest superiorem excōmunicare. ¶ Præterea, sacerdos aliquādo excōmunicat in generali pro furto vel aliquid huiusmodi: sed potest contingere q̄ ipsemet fecit, vel superior, aut æqualis. ergo aliquis potest se, vel æqualem vel superiorem excommunicare. ¶ Præterea, aliquis potest superiorem absoluere in foro pœnitentiali vel æqualē: sicut cùm episcopi suis subditis confitentur, & cùm vnus sacerdos alteri venialia confitetur. ergo videtur q̄ etiam excōmunicare aliquis superiorem vel æqualē possit.

¶ Sed contrà, excōmunicatio est actus iurisdictionis: sed aliquis non habet in se iurisdictionem: quia in eadem causa non potest quis esse iudex & reus, nec iterum in superiorem aut æqualem. ergo non potest aliquis superiorē vel æqualem aut se excommunicare.

¶ Respondeo dicendum, q̄ cùm per iurisdictionem aliquis constituatur in gradu superioritatis respectu eius in quem habet iurisdictionem, quia iudex est eius: ideò nullus habet in seipsum vel in superiorem vel æqualem iurisdictionem: & per consequens nullus potest seipsum excōmunicare vel superiorem aut æqualem.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̄ Apostolus loquitur sub hypothesi, i. si poneret angelus peccare: sic enim non esset Apostolo superior, sed inferior, nec est inconueniens q̄ in conditionalibus quarum antecedētia impossibilia sunt, & consequentia impossibilia sint.

¶ Ad secundū dicendū, q̄ in tali casu nullus excōmunicat, q̄a par in parē non habet imperiū.

¶ Ad tertiū dicendū, q̄ absolutio & ligatio in foro cōfessiōis est quo ad Deum tñ, apud quō aliquis alio superior redditur inferior per peccatum: sed excōicatio est in iudicio exteriori, in quo aliq̄s non amittit superioritatē ex hoc ipso q̄ peccat: vnde non est similis ratio de vtroq;, & tñ etiā in foro confessionis āliquis non pōt seipsum absoluere, nec superiorē, aut æqualem nisi ex cōmissione sibi facta. De venialibus autem potest, quia venialia ex quibuslibet sacris gratiam conferentibus remittuntur: vnde requisitio venialium sequitur potestatem ordinis.

ARTICVLVS. V.

An in aliquam vniuersitatem sententia excommunicationis ferri possit.

Ad quintum sic procedit. Videt q̄ in aliquā vniuersitatē sententia excōmunicationis ferri possit. Contingit enim q̄ aliqua vniuersitas sibi in malitia colligat: sed pro malitia in qua quis cōtumax extitit debet excōmunicatio ferri. ergo pōt in aliquam vniuersitatem ferri excōmunicatio. ¶ Præterea, illud quod est grauissimum in excommunicatione est separatio à sacramentis ecclesiæ: sed aliquando tota ciuitas interdicitur à diuinis. ergo & excommunicari vniuersitas aliqua potest.

¶ Sed cōtrà, est glo. Aug. Matt. 18. q̄ dicit q̄ princeps & multitudo non est excommunicanda.

¶ Rēspōdeo dicendū, q̄ excōmunicari non debet aliquis nisi pro pcto mortali: pctm autē in actu consistit: actus autē non est cōitatis, sed singularium personarū vt frequēter: & ideò singuli de communitate excōicari possunt, non autē ipsa cōmunitas. Et si sit qñq; etiā actus alicuius totius multitudinis, vt qñ multi nauē trahunt quam nullus trahere posset, tamen non est probabile q̄ aliqua cōmunitas tota ad malum consentiat, quin aliqui sint dissentientes, & quia non est Dei qui iudicat omnem terram vt condemnet iustum cum impio: vt dicitur Gene. 19. Ideò ecclesia quę Dei iudicium imitari debet, statis prouidē statuit, vt cōitas nō excōicet, nē colligatis zizaniis simul eradicetur & triticum.

¶ Ad primum ergo, q̄patet solutio ex dictis.

¶ Ad secundum dicēdum, q̄ suspensio non tanta pœna est quanta excommunicatio: quia suspensi non frudantur ecclesię suffragiis sicut excommunicati. Vnde etiam aliquis sine peccato proprio suspenditur, sicut & totum regnum ponitur sub interdicto pro peccato Regis: & ideò non est simile de excōicatione & suspensione.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum ille qui semel est excommunicatus excommunicari possit vlterius.

Ad sextum sic procedit. Videt q̄ ille q̄ semel est excōicatus vlteriūs excōicari non possit. 1. Cor. 5. dicit Apostolus, qd enim mihi de his qui foris sunt iudicare? sed excōmunicati iam sunt extra ecclesiam. ergo super eos ecclesia iudicium non habet, vt possit eos iterum excōmunicare. ¶ Præterea, excommunicatio est separatio quædam à diuinis & à collectione fidelium: sed postquam est aliquis priuatus aliquo non potest iterum illo priuari. ergo vnus excommunicatus non debet iterum excommunicari.

¶ Sed contrà, excommunicatio quædam pœna est vt medicinale remedium: sed medicinæ iterantur cùm causa exigit. ergo excommunicatio iterari potest.

¶ Respondeo dicendū, q̄ ille qui excōmunicatus est vna excōmunicatione pōt iterū excōicari, vel per eiusdē excōmunicationis iterationem ad maiorem sui confusionē, vt sic à peccato resiliat: vel propter alias causas, & tūc tot sunt principales excommunicationes quot causæ propter quas quis excommunicatur.

¶ Ad primū ergo dicendū, q̄ Apostolus loquitur de paganis & aliis infidelibus, qui nō habēt characterem per quem annumerati sint populo Dei: sed quia character baptismalis, quo quis populo Dei annumeratē est indelebilis: ideò semper remanet aliquo modo de ecclesia baptizatus, & sic ecclesia semper de illo iudicare potest.

¶ Ad secundū dicendū, q̄ priuatio quāuis non recipiat mai⁹ & min⁹ sed'm se, recipit tñ secūdū cām suam, & sed'm hoc excōicatio pōt iterari, & magis est elongatus à suffragiis ecclesiæ qui pluries est excōicatus quàm qui semel tantùm.

QVAESTIO. XXIII.

De participatione cum excommunicatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DEinde considerandum est de participatione cum excõmunicatis. Circa quod quæruntur tria. Primò, Vtrum liceat excommunicato participare in puris corporalibus. Secundò, Vtrum participans excommunicato sit excommunicatus. Tertiò, Vtrum participare excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale.

ARTICVLVS. I.

Vtrum excommunicato liceat communicare in purè corporalibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ liceat excõicato cõicare in purè corporalibus. Excõmunicatio enim est actus clauium: sed potestas clauium se extendit ad spiritualia tantùm. ergo per excommunicationem non prohibetur quin vnus alij in corporalibus communicare possit. ¶ Præterea, quod est institutũ per charitatem contra charitatem non militat: sed ex ꝑcepto charitatis tenemur inimicis subuenire: quod sine aliqua communicatione fieri non potest. ergo iam alicui excommunicato in corporalibus communicare licebit.

¶ Sed contrà est quod dicitur. 1. Cor. 5. cum eiusmodi nec cibum sumere.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ duplex est excõicatio. Vna est minor quæ separat tantũ à participatione sacrorum, sed non à communione fidelium: & ideò tali excõicato licet cõmunicare, sed non licet ei sacramẽta conferre. Alia est maior excõmunicatio, & hæc separat hominem à sacramẽtis ecclesiæ & à cõmunione fideliũ: & ideò tali excõmunicato cõmunicare nõ licet. Sed quia ecclesia excõmunicationẽ ad medelam & non ad interitum inducit, excipiuntur ab hac generalitate quædam in quibus cõmunicare licet. s. in his quę pertinent ad salutem: quia in talibus homo licitè potest cum excõmunicato loqui, potest etiam alia verba interserere, vt faciliùs salutis verba ex familiaritate recipiantur. Excipiuntur etiam quædam personæ ad quas specialiter pertinet prouisio excommunicati, vt vxor, filius, seruus, rusticus, & seruiens. Sed hoc intelligendum est de filiis non emancipatis, aliàs tenentur vitare patrem. De aliis autem intelligitur quòd licet excommunicato communicare si ante excõmunicationem se ei subdiderunt, non autem si pòst. Quidam autẽ intelligunt econuerso. s. ꝙ superiores possunt licitè communicare inferioribus. Alij verò contrariũ dicunt. Sed ad minus in his cõmunicare eis debent in quibus sunt eis obligati: quia sicut inferiores obligantur ad obsequiũ superiorum, ita superiores ad prouidentiam inferiorum. Sunt etiam quidam casus excepti, sicut quando ignoratur excõicatio, & quando aliqui sunt peregrini & viatores in terra excõmunicatorum: qui licitè possunt ab eis emere, vel etiam accipere eleemosynam. Et similiter si aliquis videat excommunicatum in necessitate: quia tunc ex præcepto charitatis tenetur ei ꝓuidere, & ista hoc versu continentur: Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse. vt vtilitas referatur ad verba salutis, lex ad matrimonium, humile ad subiectionem, cætera patent.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, ꝙ corporalia ad spiritualia ordinantur: & ideò potestas quæ se extendit ad spũalia ad corporalia se extendere põt, sicut ars q̃ est de fine imperat de his q̃ sũt ad finẽ.

¶ Ad secundũ dicendũ, ꝙ in illo casu in quo aliquis ex præcepto charitatis cõicare tenet non prohibetur, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS. II.

Vtrum participans excommunicato sit excommunicatus.

Ad secundum sic procedit. videt ꝙ participans excõicato nõ sit excõmunicatus. Plus enim separatus est ab ecclesia gẽtilis quã excõmunicatus: sed ille q participat gentili aut Iudæo non est excõmunicatus. ergo nec ille qui participat excõmunicato Christiano. ¶ Præterea, si ille qui participat excõmunicato est excõicatus, eâdem ratione qui participat participanti erit excõmunicatus, & sic in infinitum procedet: quod videtur absurdum. ergo non est excommunicatus qui excõmunicato participat.

¶ Sed contrà est, ꝙ excõicatus est positus extra communionem. ergo qui ei communicat à communione ecclesię recedit, & sic videtur quòd sit excommunicatus.

¶ Respõdeo dicendũ, ꝙ excõicatio põt in aliũ ferri dupliciter. Aut ita ꝙ ipse sit excõicatus cũ omnibus ei participãtibus, & tũc non est dubiũ ꝙ quicunq; participat ei est excõicatus maiori excõicatione: aut est excõicatus simpliciter, & tunc aut participat aliquis in crimine ei præbẽdo consilium, auxilium, aut fauorem, & sic iterum est excommunicatus maiori excommunicatione: aut in aliis, sicut in verbo, vel in osculo, vel in mensa, & sic est excommunicatus minori excommunicatione.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, quòd ecclesia nõ ita intendit corrigere infideles, sicut fideles quorũ cura

cura sibi incumbit: & ideò non arcet à communione infidelium, sicut à cõmunione fidelium illorum quos excommunicat, super quos habet aliquam potestatem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd excommunicato minori excõmunicatione licet communicare, & sic excommunicatio nõn transit in tertiam personam.

ARTICVLVS. III.

Vtrum participare cum excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale.

Ad tertium sic procedit. Videtur ꝙ participare cum excõmunicato in casibus non concessis semper sit pẽtm mortale. Quia Decre. quædã respondet, ꝙ propter metum mortis non debet aliquis excõicato cõicare: quia aliquis debet priùs subire mortem q̃ mortaliter peccet, sed hæc ratio nulla esset nisi participare cum excõicato esset peccatum mortale: ergo &c. ¶ Præterea, facere contra præceptum ecclesiæ est pẽtm mortale: sed ecclesia præcipit ꝙ excõicato nullus cõmunicet. ergo participare cum excommunicato est pẽtm mortale. ¶ Præterea, nullus arcetur à perceptione eucharistiæ pro peccato veniali: sed ille qui participat excõmunicato in casibus non concessis, arcetur à perceptione eucharistiæ, quia incurrit minorem excõmunicationẽ. ergo participans excommunicato in casibus non concessis peccat mortaliter. ¶ Præterea, nullus debet excõicari maiori excõmunicatione nisi pro peccato mortali: sed aliquis secundum iura põt excommunicari maiori excommunicatione propter hoc ꝙ excõmunicato participat. ergo excommunicato participare est peccatum mortale.

¶ Sed contra, à peccato mortali nullus potest absoluere nisi super eum habeat iurisdictionem: sed potest absoluere à participatione cum excommunicatis quilibet sacerdos. ergo non est peccatum mortale. ¶ Præterea, pro mensura peccati debet esse pœnitentię modus: sed pro participatione excommunicationis secundum communem consuetudinem non imponitur pœna debita mortali peccato, sed magis debita venali. ergo non est peccatum mortale.

¶ Respondeo dicendum, quòd quidam dicunt quòd quandocunq; aliquis participat excommunicato, vel verbo, vel quocũq; dictorum modorum secundum quos ei cõmunicare non licet, peccat mortaliter, nisi in casibus exceptis à iure: sed quia hoc videtur valde graue quòd homo pro vno verbo leui quo excommunicatum alloquitur mortaliter peccet, & multis excommunicantes laqueum damnationis iniicerent quod in eos retorqueretur: ideò aliis probabiliùs videtur quòd non semper peccat mortaliter, sed solùm quãdo in crimine sibi participat vel in diuinis, vel in contemptum ecclesiæ.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Decre. illa loquitur de participatione in diuinis. Vel dicendum est, quòd similis ratio est de peccato mortali & de veniali quantum ad hoc, quòd sicut peccatum mortale non potest bene fieri, ita nec veniale: & ideò sicut homo debet priùs sustinere mortem quàm peccet mortaliter, ita etiam quàm peccet venialiter illo modo debiti quo debet venialia vitare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd præceptum ecclesiæ directè respicit spiritualia, & ex consequenti legitimos actus: & ideò qui communicat eis in diuinis, facit contra præceptũ, & mortaliter peccat: qui autem participat eis in aliis, facit præter præceptum & mortaliter non peccat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliquis etiam sine aliqua culpa quandoq; ab eucharistia arctatur, sicut patet in suspensis vel interdictis: quia tales pœnæ quandoq; alicui pro culpa alterius quæ in eis punitur, inferuntur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis participare excommunicato sit peccatum veniale, tamen participare pertinaciter est peccatũ mortale, & per hoc potest aliquis excommunicari secundum iura.

QVAESTIO. XXIIII.

De absolutione.

DEinde considerãdum est de absolutione. Circa quod tria quæruntur. Primò, Vtrũ quilibet sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absoluere. Secundò, Vtrum aliquis possit inuitus ab excommunicatione absolui. Tertiò, Vtrũ aliquis possit absolui ab vna excommunicatione & non ab alia.

ARTICVLVS. I.

Vtrum quilibet sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absoluere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ quilibet sacerdos subditũ suum possit ab excommunicatione absoluere. Maius enim est vinculum peccati quàm excommunicationis: sed quilibet sacerdos potest suum subditum à peccato absoluere. ergo multo fortiùs ab excommunicatione. ¶ Præterea, remota causa remouetur effectus: sed excommunicationis

Universidad de Deusto
Biblioteca

causa est peccatum mortale, ergo cùm possit quilibet sacerdos à peccato illo mortali absoluere, poterit ab excommunicatione similiter.

¶ Sed contrà, eiusdem potestatis est excommunicare & excommunicatũ absoluere: sed sacerdotes inferiores non possunt suos subditos excommunicare. ergo nec absoluere.

¶ Respõdeo dicendum, quòd à minori excommunicatione quilibet potest absoluere qui potest à peccato participationis absoluere. Si autem est maior aut est lata à iudice, & sic ille qui tulit vel eius superiòr potest absoluere, vel est lata à iure, & tunc episcopus vel etiam sacerdos potest absoluere exceptis sex casibus, quos sibi iuris conditor Papa reseruauit. Primus est quando aliquis iniicit manus in clericum vel religiosum. Secundus est de illo qui incedit ecclesiam & est denuntiatus. Tertius est de illo qui frangit ecclesiam & denuntiatus est. Quartus est de illo qui in diuinis communicat scienter excommunicatis nominaliter à Papa. Quintus de illo qui falsificat literas sedis apostolicę. Sextus de illo qui excommunicatis in crimine communicat. Nõ enim debet absolui nisi ab eo qui excommunicauit, etiam si non sit eius subditus nisi propter difficultatem accedendi ad ipsum absolueretur ab episcopo vel à sacerdote proprio, præstita iuratoria cautione quòd parebit mandato illius iudicis qui sententiam tulit. A primo autem casu octo excipiuntur. Primus est in articulo mortis, in quo à qualibet excommunicatione potest quis à quolibet sacerdote absolui. Secundus si sit hostiarius alicuius potentis, & non ex odio vel proposito percussit. Tertius si percutiens sit mulier. Quartus si sit seruus & dominus læderetur de eius absentia qui non est in culpa. Quintus si regularis regulare nisi sit enormis excessus. Sextus si sit pauper. Septimus si sit impubes, vel senex, vel valetudinarius. Octauus si habeat inimicitias capitales. Sunt etiam alij casus in quibus percutiens clericum excommunicationem non incurrit. Primò, si causa disciplinæ vt Magister vel prælatus percusserit. Secundò, si iocosa leuitate. Tertiò, si inuenerit eum turpiter agentem cum vxore, vel matre, vel sorore, vel filia. Quartò si statim vim vi repellat. Quintò, si ignoret eum esse clericum. Sextò, si inueniat eum in apostasia post tertiam admonitionem. Septimò, si transfert se clericus ad actum penitus contrarium, vt si fiat miles, vel ad bigamiam transeat.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis vinculum peccati sit maius simpliciter quàm excommunicatio, tamen quo ad aliquid vinculum excommunicationis est maius, inquantùm non solùm obligat quo ad Deum, sed etiam in facie ecclesiæ: & ideo in absoluendo ab excommunicatione requiritur iurisdictio in exteriori foro, non autem in absolutione à peccato, nec exigitur cautio iuramenti sicut exigitur in absolutione ab excommunicatione: per iuramentum enim controuersiæ quæ sunt inter homines terminantur secundum Apostolum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cùm excommunicatus non sit particeps sacramentorum ecclesiæ, sacerdos non potest absoluere excommunicatum à culpa, nisi sit priùs absolutus ab excommunicatione.

ARTICVLVS. II.

Vtrum aliquis possit absolui inuitus.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd nullus possit absolui inuitus. Spiritualia enim non conferuntur inuito alicui: sed absolutio ab excõmunicatione est beneficiũ spirituale. ergo non potest præstari inuito. ¶ Præterea, excommunicationis causa est contumacia: sed quando aliquis non vult absolui excommunicationem contemnens, tunc est maximè contumax. ergo non potest absolui.

¶ Sed contra, excommunicatio contra voluntatem alicui põt inferri: sed quę cõtra volũtatem eueniunt, etiam contra volũtatem amoueri pos sunt, sicut patet de bonis fortunæ. ergo excommunicatio põt tolli ab aliquo inuito.

¶ Respondeo dicendũ, quòd malum culpæ & pœnę in hoc differunt, q culpę principiũ est in nobis, qa omne pctũ voluntariũ est: pœnæ autem principiũ qnq; extra nos est: non em requirit ad pœnã q sit voluntaria, imò est magis de ratione pœnæ q sit contra voluntatem: & ideò sicut peccata non cõmittuntur nisi in voluntate, ita non remittuntur alicui inuito: sed excommunicatio sicut in aliquem inuitum ferri potest, ita & inuitus ab ea absolui poterit.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q propositio habet veritatem de illis bonis spũalibus, quę in voluntate nostra cõsistunt, sicut sunt virtutes quę non possunt à nolentibus perdi. Scientia enim quãuis sit spirituale bonum, tamen potest à nolente per infirmitatem amitti: & ideo ratio non est ad propositum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam manente contumacia potest aliquis discretè excõmunicationem iustè latam remittere: si videat saluti illius expedire in cuius medicinã excommunicatio lata est.

ARTICVLVS. III.

Vtrum quis possit absolui ab vna excommunicatione nisi absoluatur ab omnibus.

Ad

Ad tertium sic proceditur. Videt q quis non possit absolui ab vna excõmunicatione nisi absoluatur ab omnibus. Effectus enim debet proportionari suæ causæ: sed causa excõmunicationis est peccatũ: cùm ergo aliquis nõ possit absolui ab vno peccato nisi absoluatur ab omnibus, nec in excõmunicatione hoc esse poterit. ¶ Præterea, excõmunicationis absolutio in ecclesia fit: sed ille qui vna excõmunicatione est irretitus, extra ecclesiam est. ergo quandiu vna manet, ab alia absolui non potest.

¶ Sed cõtrà, excõicatio quædam pœna est, sed ab vna pœna aliquis liberatur alia remanente. ergo ab vna excommunicatione alia remanente quis absolui potest.

¶ Respondeo dicendum, q excõicationes non habent cõnexionẽ in aliquo: & ideò possibile est q aliquis ab vna absoluat, & in altera remaneat. Sed circa hoc sciendum est, q aliquis qnq; est excõicatus pluribus excõicationibus ab vno iudice, & tunc qñ absolnitur ab vna intelligitur ab omnibus absolui nisi contrariũ exprimatur, vel nisi cùm quis absolutionem impetrat de vno tantùm casu excõicationis, cùm pluribus excõmunicatus sit. Qñq; est excõicatus à diuersis iudicibus, & tunc ab absolut⁹ ab vna excõmunicatione non propter hoc est absolutus ab altera, nisi omnes alij ad petitionem eius absolutionem eius confirmauerint, vel nisi oẽs demandent vni absolutionem.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q oĩa peccata habent connexionẽ in auersione volũtatis à Deo cum quo non potest esse peccatorũ remissio: & ideo vnum peccatũ sine altero remitti non potest. Sed excõicationes non habent aliquã talẽ connexionem, nec iterum absolutio ab excommunicatione impeditur propter volũtatis contrarietatem: & ideo ratio non sequitur.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd sicut pluribus de causis erat aliquis extra ecclesiam, ita possibile est quòd ista separatio remoueatur quantùm ad vnam causam, & maneat quantùm ad alteram.

QVAESTIO. XXV.

De indulgentia.

Consequenter considerandũ est de indulgentia. Et primo de ea secundum se. Secundo, de facientibus indulgentiam. Tertiò, de recipientibus eam. Circa primum quærũntur tria. Primò, Vtrum per indulgentiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria. Secundo, Vtrum indulgentiæ tantum valeant quantum pronuntiantur. Tertiò, Vtrum pro temporali subsidio sit indulgentia facienda.

ARTICVLVS. I.

Vtrum per indulgentiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur q per indulgentiã non possit aliquid remitti de pœna satisfactoria. Quia super illud 2. Timo. 2. Negare seipsum non potest: dicit glos. q faceret si dicta sua nõ impleret: sed ipse dixit Deute. 25. secundum mensuram delicti erit & plagarum modus. ergo non potest aliquid remitti de pœna satisfactionis taxata secundum quantitatem culpæ. ¶ Præterea, inferior non pòt absoluere ab eo ad quod superior obligauit: sed Deus absoluendo à culpa obligat ad pœnam temporalem: vt dicit Hug. de S. Victo. ergo nullus homo potest absoluere à pœna illa aliquid dimittendo. ¶ Præterea, hoc ad potestatem excellentiæ pertinet, vt sine sacramẽtis effectus sacramentorum tradatur: sed nullus habet potestatem excellentiæ in sacramentis nisi Christus. cũ ergo satisfactio sit pars sacramenti operans ad dimissionem pœnæ debitæ, videtur quòd nullus homo purus possit dimittere debitum pœnæ sine satisfactione. ¶ Præterea potestas ministris ecclesiæ non est tradita in destructionem, sed in ędificationem: sed hoc ad destructionem pertinet, si satisfactio quæ est ad vtilitatem nostram inquantũ remedium præbet, tolleretur. ergo potestas ministrorum ecclesiæ ad hoc se non extendit.

¶ Sed contrà. 2. Corint. 2. Nam & ego quod donaui, si quid propter vos donaui in persona Christi. glos. id est, ac si Christus donasset: sed Christus poterat relaxare absque omni satisfactione pœnam peccatis vt patet Ioan. 8. de muliere adultera. ergo & Paulus potuit. ergo & Papa qui non est minoris potestatis in ecclesia, q Paulus fuerit. ¶ Præterea, ecclesia generalis nõ potest errare: quia ille qui in omnibus exaudi tus est pro sua reuerentia, dixit Petro, super cuius confessione ecclesia fundata est: Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua. Luc. 22. sed ecclesia generalis indulgentias approbat, & facit. ergo indulgentiæ aliquid valent.

¶ Respondeo dicendũ, quòd ab omnibus conceditur indulgentias aliquid valere: quia impium esset dicere quòd ecclesia aliquid vanum faceret. Sed quidam dicunt quòd non valent ad absoluendum à reatu pœnæ, quam quis in Purgatorio secundum iudicium Dei meretur: sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

valent ad absoluendum ab obligatione, qua sacerdos obligauit pœnitentem ad pœnam aliquam, vel ad quam etiam ordinatur ex canonum institutis. Sed hæc opinio non videtur vera. Primò, quia est expresse contra priuilegium Petro datum, vt quod in terra remitteret, in cœlo remitteretur. Vnde remissio quæ fit ad forum ecclesiæ valet etiam quantum ad forum Dei. Et Præterea ecclesia huiusmodi indulgentias faciens magis damnificaret quàm adiuuaret: quia remitteret ad grauiores pœnas, scilicet purgatorij, absoluendo à pœnitentijs iniunctis. ¶ Et ideò aliter dicendum est, quòd valent & quantum ad forum ecclesiæ & quantum ad iudicium Dei ad remissionem pœnæ residuæ post cõtritionẽ & absolutionẽ & cõfessionẽ, siue sit iniuncta siue non. Ratio aũt quare valere possũt est vnitas corporis mystici, in q̃ multi in operibus pœnitentiæ supererogauerunt ad mẽsuram debitorum suorum: & multas etiam tribulationes iniustas sustinuerunt patienter, per quas multitudo pœnarum poterat expiari, si eis deberetur, quorum meritorum tanta est copia quòd omnem pœnam debitam nunc viuentibus excedunt, & præcipuè propter meritum Christi: quod & si in sacramentis operatur, non tamen efficacia eius in sacramentis includitur, sed sua infinitate excedit efficaciam sacramẽtorum. Dictum est autem suprà, quòd vnus pro alio satisfacere potest: sancti autem in quibus superabundantia operum satisfactionis inuenitur, non determinatè pro isto qui remissione indiget, huiusmodi opera fecerunt, aliàs absq; omni indulgentia consequerentur remissionem: sed cõmuniter pro tota ecclesia, sicut Apostolus ait se implere ea quæ desunt passionum Christi in corpore suo pro ecclesia ad quã scribit Coloss. 1. & sic prædicta merita sunt communia toti ecclesiæ. Ea autem quæ sunt alicuius multitudinis communia distribuuntur singulis de multitudine, secundum arbitrium eius qui multitudini præest. Vnde sicut aliquis consequeretur remissionem pœnæ si alius pro eo satisfeciſſet, ita si ei satisfactio alterius sibi per eum qui potest distribuatur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd remissio quæ per indulgentias fit non tollit quantitatẽ pœnæ ad culpam: quia pro culpa vnius alius sponte pœnam sustinuit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd iste qui indulgentias suscipit non absoluitur simpliciter loquendo à debito pœnæ, sed datur sibi vnde debitum soluat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd effectus sacramentalis absolutionis est diminutio reatus, & hic effectus non inducitur per indulgentias, sed pro eo faciens indulgentias soluit pœnã quam debuit de bonis ecclesiæ communibus, vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, quòd maius remedium præbetur contra peccata vitanda ex gratia quàm ex assuetudine nostrorum operum: quia ex affectu quem accipiens indulgẽtias cõcipit ad causam pro qua indulgentia datur, ad gratiam disponitur: ideò etiam per indulgentias remedium ad peccata vitanda datur: & ideò non est in destructionem indulgentias dare nisi inordinatè dentur. Tamen consulendum est eis qui indulgentias consequuntur, nè propter hoc ab operibus pœnitentiæ iniunctis abstineant, vt etiam ex his remedium consequantur, quamuis à debito pœnæ essent immunes, & præcipuè, quia quandoq; sunt plurium debitores quàm credant.

ARTICVLVS. II.

Vtrum indulgentiæ tantum valeant quantum pronuntiantur.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd indulgentiæ non valent tantum quantum pronuntiantur. Indulgentiæ enim non habent effectum nisi ex vi clauium: sed ex vi clauium non potest habens clauem dimittere de pœna peccati nisi aliquid determinatum, considerata quantitate peccati & contritionis pœnitentis. ergo cùm indulgentiæ fiant pro libito instituentis indulgentiam, videtur q̃ non valeant tantũ quantum pronuntiantur. ¶ Præterea, per debitũ pœnæ homo à gloriæ adeptione retardatur quã summè appetere debet: sed si indulgẽtiæ tantum valẽt quantum pronuntiantur, in breui homo per indulgẽtias discurrens posset ab omni reatu tẽporalis pœnæ immunis reddi. ergo videtur q̃ deberet his acquirendis omnib⁹ aliis operibus dimissis homo vacare. ¶ Præterea, aliq̃ datur indulgẽtia, q̃ qui dat auxilium ad aliquã fabricam erigendam, tertiam partem remissionis pẽtõrum consequitur. Si ergo indulgentiæ tantũ valent quã tum prędicantur, tunc qui dat vnũ denarium, & secundò vnum etiã, iterum tertium, plenam absolutionem ab omni peccatorum pœna consequetur, quod videtur absurdum. ¶ Præterea, q̃q; datur hoc modo indulgentia, quòd qui vadit ad aliquã ecclesiam septem annos remissionis consequatur: si ergo tantum valet indulgentia quantum prædicatur, ille qui habet domum iuxta ecclesiam illam, vel clerici qui quotidie vadunt consequuntur tantum quantum ille qui à remotis partibus venit, quod videtur iniustum: & iterum vt videtur pluries indulgentiam cõsequitur in die cùm pluries vadat. ¶ Præterea, idẽ videt remittere alicui pœnã vltra iustã æstimationẽ quã remittere absq; causa, q̃a q̃tum ad hoc

ad hoc q̃ excedit non recompensatur: sed ille qui facit indulgentiã non posset remittere absque causa pœnam in toto vel in parte alicui, etiam si diceret Papa alicui: Ego remitto tibi oẽm pœnam debitam pro peccato. ergo videtur q̃ nec possit aliquid dimittere vltra iustam æstimationem: sed indulgentiæ plerunq; prædicantur vltra iustam æstimationem. ergo non tantum valent quantum prædicantur.

¶ Sed contra, Iob. 15. Nunquid Deus indiget mendacio nostro vt pro eo loquamur dolose? ergo ecclesia prædicando indulgentias non mentitur, & ita tantum valent quantum prædicantur. ¶ Præterea 2. Corin. 15. dicit Apostolus: Si inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides nostra. ergo quicunq; in prædicatione falsum dicit, fidem quantum est in se euacuat, & ita mortaliter peccat. si ergo non tantum valent indulgentiæ, quantum prædicantur: omnes mortaliter peccant indulgentiam prædicãtes, quod est absurdum.

¶ Respondeo dicendum, q̃ circa hoc est multiplex opinio: quidam enim dicunt q̃ huiusmodi indulgentiæ non tantũ valent quantũ prædicantur, sed vnicuiq; tantũ valẽt quantum fides & deuotio sua exigit. Sed dicunt q̃ ecclesia ad hoc ita pronuntiat, vt quadam pia fraude homines ad benefaciendum alliciat, sicut mater quæ promittens filio pomum, ipsum ad ambulandum prouocat. Sed hoc videtur esse valde periculosum dicere. Sicut enim dicit Aug. in epistola ad Hieron. Si in sacra scriptura deprehenditur aliquid falsitatis, iam robur authoritatis sacræ scripturæ perit: & similiter si in prædicatione ecclesiæ aliqua falsitas deprehẽderetur non essent documenta ecclesiæ alicuius authoritatis ad roborandam fidem. Et ideò alij dixerunt, quòd valent tantum quantum pronuntiantur secundum iustam æstimationem, non tamen recipientis indulgentiam qui nimis fortè æstimat quod dat, aut secundum æstimationem dantis qui minus parum æstimare posset quod datur: sed secundum iustam æstimationem quæ iusta est secundum iudicium bonorum, pensata conditione personæ & vtilitate & necessitate ecclesiæ: quia vno tempore ecclesia plus indiget quã alio. ¶ Sed hæc etiam opinio stare non potest vt videtur. Primò, quia secundum hoc indulgentiæ non valerent ad remissionem, sed magis ad commutationem quandam. Et præterea prædicatio ecclesiæ à mendacio non excusaretur, cùm quandoq; indulgentia prædicetur longè maior quàm iusta æstimatio possit requirere, omnibus prædictis conditionibus pensatis. Sicut quando dat Papa indulgentiam quòd pergens ad vnam ecclesiã habeat septem annos indulgentiæ: cuiusmodi etiã indulgẽtię à beato Grego. in stationibus Romæ institutæ sunt.

¶ Et ideo alij dicunt quòd quantitas remissionis in indulgentiis non est mẽsuranda secundũ deuotionem tantùm suscipientis, vt prima opinio dicebat: neq; secundum quantitatem eius quod datur sicut dicebat secunda: sed secundũ causam pro qua indulgẽtia datur, ex qua reputatur dignus vt talem indulgentiam consequatur. Vnde secundũ q̃ accedit ad illam causam secundum hoc consequitur remissionẽ indulgentiæ vel in toto vel in parte. ¶ Sed hoc iterũ non põt saluare consuetudinẽ ecclesiæ quæ interdũ pro eadẽ causa maiorẽ indulgentiã ponit, sicut rebus eodem modo se habẽtibus qñq; datur vnus annus visitantibus ecclesiã vnã, quandoq; 40. dies prout gratiã Papa facere voluerit indulgentiam constituens. Vnde quantitas remissionis non est mensuranda ex causa quæ facit indulgentia dignum. ¶ Et ideò aliter dicendũ est: q̃ quantitas effectus sequitur quantitatem suæ causæ: causa autẽ remissionis pœnæ in indulgẽtiis non est nisi abundantia meritorum ecclesiæ quæ se habet sufficienter ad totam pœnam expiandam: non autẽ causa remissionis effectiua est, vel deuotio, aut labor, aut datum recipientis indulgentiam, aut causa pro qua fit indulgẽtia. Vnde non oportet ad aliquid horum proportionare quantitatem remissionis, sed ad merita ecclesiæ quæ superabundant: & ideò secundum q̃ applicãtur ad istum, secundum hoc remissionem cõsequitur. Ad hoc autem q̃ applicentur isti, requirit authoritas dispensandi hmõi thesaurum, & vnio eius cui dispẽsatur ad eum qui meretur, quod est per charitatem, & ratio dispensationis secundum quam saluetur intentio illorum qui opera meritoria fecerunt: fecerunt enim ad honorem Dei & vtilitatem ecclesiæ: vnde quęcũq; causa adsit quæ in vtilitatẽ & honorem Dei vergat sufficiẽs est ratio indulgentias faciẽdi. ¶ Et ideò secundũ alios dicendũ, q̃ indulgentiæ simpliciter tantũ valent quantũ prædicant, dũmõ ex parte dãtis sit authoritas, & ex parte recipiẽtis charitas, & ex parte cãæ pietas q̃ cõprehendit honorẽ Dei & ꝓximi vtilitatẽ: nec in hoc fit nimis magnum forum de misericordia Dei, vt quidam dicunt, nec diuinæ iustitiæ derogatur: quia nõ de pœna dimittitur, sed vnius pœna alteri computatur.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ clauis est duplex, scilicet ordinis & iurisdictionis. Clauis ordinis sacrale quoddã est, & quia sacrorum effectus nõ sunt determinati ab homine, sed à Deo, non potest taxare sacerdos quantũ per clauem ordinis in foro confessionis de pœna debita dimittat, sed tantũ dimittitur quantum Deus ordinauit. Sed clauis iurisdictionis non est quid sacramentale, & effectus eius arbitrio hominis subiacet:

Universidad de Deusto
Biblioteca

& huiusmodi clauis effectus est remissio quę est per indulgentias, cùm non pertineat ad dispositionem sacramentorũ talis dimissio, sed ad dispensationem bonorum communiũ ecclesię, & ideò etiam legati non sacerdotes indulgentias facere possunt. Vnde in arbitrio dantis indulgentiam est taxare quantum per indulgentiam de pœna dimittatur. Si tamen inordinatè remittat, ita ꝙ homines quasi pro nihilo ab operibus pœnitentiæ reuocentur, peccat faciens tales indulgentias, nihilominus quis plenam indulgentiam consequitur.

¶ Ad secundum dicendũ, ꝙ quãuis hniusmodi indulgentiæ multũ valeant ad remissionẽ pœnæ, tñ alia opa satisfactionis sunt magis meritoria respectu præmij essentialis, quod in infinitũ melius est quàm dimissio pœnæ temporalis.

¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ quãdo datur indulgentia indeterminatè, qui dant auxilium ad fabricam ecclesię, intelligitur tale auxilium, quod sit conueniens ei qui auxilium dat & secundum ꝙ accedit ad hoc, secũdum hoc plus vel minus de indulgentia consequit: vnde etiã aliquis pauper dans vnum denarium consequitur totam indulgentiam: non autẽ diues quem non decet ad opus tam pium ita parum dare: sicut non diceretur Rex alicui homini auxilium facere si ei obolum daret.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ille qui est vicinus ecclesiæ, & ecclesię sacerdotes & clerici cõsequuntur tantam indulgentiam sicut illi qui venirent â mille diætis, quia remissio non proportionatur labori, vt dictũ est, sed meritis quæ dispensantur. Sed ille qui plus laboraret acquireret plus de merito. Sed hoc intelligendũ quãdo indistinctè indulgentia datur. Quandoque enim distinguitur sicut Papa in generalibus absolutionibus illis, qui transeunt mare dat quinque annos, aliis qui transeunt montes tres, aliis vnum: nec tamen quotiescunq; vadit infra tempus indulgẽtiæ toties eam cõsequitur. Quando que ad determinatum tempus datur, vt cùm dicitur, Quicunq; vadit ad ecclesiam talem vsque ad tale tempus, habeat tantum de indulgentia, intelligitur semel tantùm. Sed si in aliqua ecclesia sit indulgentia perennis sicut in ecclesia beati Petri, quadraginta dierum: tunc quoties aliquis vadit, totiens indulgentiam consequitur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd causa non requiritur ad hoc quòd secundum eam mensurari debeat remissio pœnę, sed ad hoc quòd intentio illorum quorum merita communicãtur ad ipsum prouenire possint. Bonum autem vnius communicat alteri dupliciter. Vno modò per charitatem, & sic etiam sine indulgentiis aliquis est omnium bonorũ particeps quæ fiunt si in charitate sit. Alio modo per intentionẽ facientis, & sic per indulgentias si causa legitima adsit potest intentio illius qui pro vtilitate ecclesiæ operatus est ad istum continuari.

ARTICVLVS. III.

Vtrum pro temporali subsidio fieri debeat indulgentia.

Ad tertium sic procedit. Videt ꝙ pro tẽporali subsidio non debeat fieri indulgẽtia. Quia remissio peccatorum est quoddã spirituale. Sed dare spirituale pro temporali est simonia. ergo fieri hoc non debet.

¶ Præterea, spiritualia subsidia sunt magis necessaria q̃ temporalia: sed pro spiritualibus subsidiis non videntur fieri indulgentiæ. ergo multo minùs pro temporalibus fieri debent.

¶ Sed contrà est cõmunis consuetudo, quæ pro peregrinationibus & eleemosynis faciendis indulgentias facit.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ temporalia ad spiritualia ordinantur, quia ꝓpter spũalia debemus vti tẽporalibus: & ideò pro tẽporalibus simpliciter non põt fieri indulgentia: sed pro temporalibus ordinatis ad spiritualia, sicut est repressio inimicorum ecclesiæ qui pacem ecclesiæ perturbant, sicut constructio ecclesiarum & pontium, & aliarũ eleemosynarum.

¶ Et per hoc patet ꝙ nõ fit ibi simonia, qa non dat spũale pro tpali: vñ patet solutio ad primũ.

¶ Ad secundũ dicendũ, ꝙ etiam pro purè spũalibus põt fieri indulgentia, & fit q̃q;: sicut quicunq; orat pro Rege Francię habet. 10. dies pro indulgentia â Papa Inno. 4. & similiter crucem prædicantibus datur quandoq; eadem indulgentia, quæ crucem accipientibus.

QVAESTIO. XXVI.

De his qui possunt indulgentias facere.

Deinde considerandum est de his qui possunt indulgẽtias facere. Circa quod quatuor quæruntur. Primò, vtrum quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere. Secundò, vtrum diaconus vel non sacerdos possit eas facere. Tertiò, vtrum episcopus possit eas facere. Quartò, vtrum existens in peccato mortali posset eas facere.

ARTICVLVS. I.

Vtrum sacerdos parochialis possit indulgentias facere.

AD PRIMVM sic procedit. Videt ꝙ quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere. indulgentia enim habet efficaciam ex abundantia meritorum ecclesiæ: sed non est aliqua cõgregatio in qua nõ sit meritorum abundantia: ergo quilibet sacerdos potest facere indulgẽtiam si habet plebem subiectam, & similiter quilibet prælatus.

¶ Præterea prælatꝰ quilibet gerit personã totius multitudinis, sicut vnus homo gerit personã suam: sed quilibet potest alteri cõmunicare bona sua pro altero satisfaciẽdo: ergo & prælatus potest communicare bona multitudinis sibi cõmissæ, & sic videtur ꝙ possit indulgentias facere.

¶ Sed cõtrà minus est excõmunicare quàm indulgentias facere: sed hoc non potest sacerdos parochialis: ergo nec illud.

¶ Respondeo dicendũ, quòd indulgentiæ effectum habent secundum ꝙ opera satisfactoria vnius alteri cõputantur, non solùm ex vi charitatis, sed ex intentione operantis aliquo modo directa ad ipsum. Sed intẽtio alicuius potest ad alterum dirigi tripliciter: aut in speciali, aut in generali, aut in singulari. In singulari quidem, sicut cùm quis pro alio satisfacit determinatè, & sic quilibet potest alteri sua opera cõmunicare. In speciali autem, sicut cùm quis orat pro cõgregatione sua, & familiaribus, & benefactoribus, & ad hoc etiã ordinat sua opera satisfactoria: & sic ille qui cõgregationi præest potest opera illa aliquando cõmunicare, applicando intentionem illorum qui sunt de congregatione sua ad hunc determinatè. Sed in generali, sicut cùm quis opera sua ordinat ad bonũ cõmune in generali, & sic ille qui præest ecclesiæ generaliter, potest opera illa cõmunicare applicãdo intentionem suã ad hunc vel ad illum: & quia homo est pars congregationis, & congregatio est pars ecclesiæ, ideò in intẽtione priuati boni intentio boni congregationis includitur & boni totius ecclesiæ: & ideò ille qui præest ecclesię potest cõmunicare ea quæ sunt cõgregationis, & huius hominis: & ille qui præest cõgregationi potest cõmunicare ea quæ sunt huius hominis, sed non conuertitur. Sed neq; prima cõmunicatio neq; secunda indulgentia dicitur, sed sola tertia propter duo. Primò, quia per illas cõmunicationes quamuis homo soluatur à reatu pœnæ quantum ad Deũ, tamen non soluitur à debito faciendi satisfactionem iniunctam, ad quam obligatus est ex præcepto ecclesiæ. Sed per tertiam cõmunicationem homo etiam ab hoc debito soluitur. Secundò quia in vna persona vel in vna congregatione non est indeficientia meritorum, vt sibi & omnibus aliis valere possint: vnde iste non absoluit à pœna debita pro toto, nisi tãtùm determinatè pro eo fiat quantũ debebatur. Sed in ecclesia tota est indeficientia meritorum præcipuè propter meritũ Christi: & ideò solꝰ ille qui præficitur ecclesiæ potest indulgentias facere. Sed cùm ecclesia sit congregatio fideliũ, cõgregatio autem hominũ sit duplex. s. œconomica, vt illi qui sunt de vna familia: & politica, sicut illi qui sunt de vno populo: ecclesia assimulatur congregationi politicæ, quia ipse populus ecclesia dicitur. Sed cõuentus diuersi vel parochia in vna diœcesi assimulantur congregationi in diuersis familijs, vel in diuersis officijs: & ideò solus episcopus propriè prælatus ecclesiæ dicitur, & ideò ipse solus quasi sponsus annulum ecclesiæ recipit, & ideò ipse solus habet potestatem plenam in dispensatione sacramentorum & iurisdictionem in foro causarum quasi persona publica. Alij autem secundũ quod ab eis cõmittitur. Sed sacerdotes qui plebibus præficiuntur non sunt simpliciter prælati, sed quasi coadiutores: vnde in cõsecratione sacerdotum episcopus dicit, quanto fragiliores sumus, tanto magis auxilijs his indigemus, & propter hoc etiam non omnia sacramenta dispensant: vnde sacerdotes parochiales vel abbates aut alij huiusmodi prelati non possunt indulgentias facere.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS. II.

Vtrum diaconus possit indulgentias facere.

Ad secundũ sic proceditur. Videtur ꝙ diaconus non possit indulgentias facere, vel alius non sacerdos, quia remissio peccatorum est effectus clauium: sed nõ habet claues nisi solus sacerdos, ergo ipse solus potest indulgentias facere.

¶ Præterea plenior remissio pœnæ est indulgentijs quàm in foro pœnitentiali: sed hoc non potest nisi sacerdos: ergo nec illud.

¶ Sed contrà eidem confertur dispensatio thesauri ecclesiæ cui committitur regimen Ecclesiæ: sed hoc committitur quandoq; non sacerdoti. ergo potest indulgentias facere. Nam ex dispensatione, thesauri ecclesiæ efficaciam habent.

¶ Respondeo dicendum, quòd potestas faciendi indulgentias sequitur iurisdictionẽ, vt suprà dictum est: & quia diaconi & alij non sacerdotes possunt habere iurisdictionem vel commissam, sicut legati: vel ordinariam, sicut electi: ideò possunt indulgentias facere etiam non sacerdotes, quãuis non possint absoluere in pœnitentiali foro, quod est ordinis.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta. Indulgẽtias enim facere pertinet ad clauem iurisdictionis, & non ad clauem ordinis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS. III.

Vtrũ episcopus posſit indulgentias facere.

Ad tertium sic, proceditur. Videtur ꝙ etiã episcopus non posſit indulgentias facere, quia thesaurus ecclesiæ est cõmunis toti ecclesiæ: sed id ꝙ est cõmune toti ecclesiæ non potest dispensari nisi per illum qui toti ecclesiæ præest. ergo solus Papa potest indulgẽtias facere. ¶Præterea nullus potest remittere pœnas à iure determinatas nisi ille qui habet potestatem ius cõdẽdi: sed pœnę satisfactoriæ sunt pro peccatis determinatę in iure. ergo remittere huiusmodi pœnas potest solus papa. ¶Sed contrà est cõsuetudo ecclesiæ secũdũ quã Episcopi dant indulgentias.

¶Respõdeo dicẽdũ, ꝙ papa habet plenitudinẽ pontificalis potestatis quasi rex in regno. Sed episcopi assumũt in partẽ solicitudinis, quasi iudices singulis ciuitatibus ꝓpositi, propter ꝙ eos in suis literis papa fratres vocat. Reliquos aũt oẽs vocat filios: & ideò potestas faciendi indulgẽtias plenè residet in papa, quia põt facere ꝓut vult, causa tñ existente legitima. Sed in episcopis est taxata secundũ ordinationem papæ: & ideò possunt facere secundũ ꝙ eis est taxatũ & nõ ampliꝰ, & ꝙ hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum ille qui est in peccato posſit indulgentias facere.

Ad quartum sic proceditur. Videtur ꝙ ille qui est in peccato mortali non posſit facere indulgentias, quia riuus cui fons nõ influit nihil profluere põt: sed prælato in peccato mortali existẽte nõ influit fons gratiæ. s. Spiritus. s. ergo nõ potest in alios profluere faciendo indulgentias. ¶Præterea à maius est facere indulgẽtiam quã recipere: sed ille qui est in peccato mortali non recipit vt dicetur. ergo nec facere potest.

Sed contrà: indulgentię fiunt per potestatẽ prælatis ecclesiæ traditam: sed peccatũ mortale non potestatem tollit, sed bonitatem: ergo põt aliquis in peccato mortali existens indulgentias facere.

¶Respondeo dicendum, ꝙ facere indulgentias pertinet ad iurisdictionem, sed per peccatũ homo non amittit iurisdictionem: & ideò indulgentiæ æquiualẽt si fiant ab eo qui est in peccato mortali, sicut si fierent ab eo qui est sanctissimus: cùm non remittat pœnã ex vi meritorum suorum, sed ex vi meritorum reconditorum in thesauris ecclesiæ.

¶Ad primũ ergo dicendum, ꝙ iste prælatus in peccato mortali indulgentias faciens non profluit de suo aliquid: & ideò nõ requiritur quòd influxum recipiat à fonte ad hoc ꝙ eius indulgentiæ valeant.

¶Ad secundum dicendũ, ꝙ maius est facere indulgẽtias quàm recipere quantũ ad potestatẽ sed est minus quantũ ad propriam vtilitatem.

QVAESTIO. XXVII.

Quibus valent indulgentiæ.

DEinde considerandum est de his quibus valet indulgentia. Circa quod quæritur quatuor. Primò, Vtrum indulgẽtia valeat existentibus in mortali peccato. Secundò, Vtrum valeat religiosis. Tertiò, Vtrum valeat non facienti illud pro quo indulgentia datur. Quartò, Vtrum valeat ei qui indulgentiã facit.

ARTICVLVS. I.

Vtrum indulgentiæ valeant existẽtibus in peccato mortali.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ indulgẽtia valeat existẽtibus in peccato mortali. Quia aliquis potest alteri mereri etiã in peccato mortali existenti gratiã & multa alia bona: sed indulgentiæ habent efficaciam ex hoc ꝙ merita sanctorũ applicantur ad istum. ergo habet effectũ in illis qui sunt in peccato mortali.

¶Prętereà vbi est maior indigẽtia magis habet locum misericordia: sed ille qui est in peccato mortali maximè indiget. ergo ei maximè debet fieri misericordia per indulgentiam.

¶Sed cõtrà, mẽbrum mortuũ non suscipit influentiam ab aliis viuis: sed ille qui est in peccato mortali est quasi membrũ mortuũ: ergo per indulgentias non suscipit influentiam ex meritis viuorum membrorum.

¶Respondeo dicendũ, quòd quidam dicũt indulgentias valere etiam existẽtibus in mortali peccato, nõ quidẽ ad dimissionem pœnæ, quia nulli põt dimitti pœna nisi cũ dimissa est culpa: qui enim nõ est consecutus operationẽ Dei in remissionẽ culpę, non potest cõsequi remissionẽ pœnæ à ministro ecclesiæ, neq; in indulgentijs, neq; in foro pœnitentiali, valent tamen eis ad acquirẽdum gratiã. Sed hoc non videtur verum, quia quãuis merita illa quæ per indulgentiam cõmunicantur possunt valere ad merẽdum gratiam, non tamen propter hoc dispensantur, sed determinantur ad remissionem pœnæ: & ideò non valent existentibus in peccato mortali, & ideò in omnibus indulgẽtijs fit mẽtio de verè contritis & confessis. Si autem fieret cõmunicatio per hũc modũ: Facio te participẽ meritorũ totius ecclesiæ vel vnius congregationis, vel vnius specialis personæ: sic posset valere ad merendũ aliquid illi qui est in peccato mortali, vt prædicta opinio dicit.

¶Et per hoc patet solutio ad primum.

¶Ad secundũ dicendũ, ꝙ quãuis sit magis indigẽs qui est in pctõ mortali, tñ est minùs capax.

ARTICVLVS. II.

Vtrum indulgentiæ valeant religiosis.

Ad secundũ sic proceditur. Videtur ꝙ indulgentiæ non valeant religiosis. Nõ enim competit eis suppleri ex quorum abundantia aliis suppletur: sed ex superabundãtia operũ satisfactionis quæ sunt in religiosis aliis suppletur per indulgentias: ergo eis non cõpetit per indulgentiã suppleri. ¶Præterea in ecclesia non debet aliquid fieri quod inducat religionis dissolutionẽ: sed si religiosis indulgẽtiæ prodessent esset occasio dissolutionis disciplinæ regularis: quia religiosi nimis vagarentur per huiusmodi indulgentias, & pœnas impositas in capitulo sibi negligerent: ergo religiosis non prosunt.

¶Sed contrà, nullus ex bono reportat dãnum: sed religio bonum est: ergo religiosi non consequuntur hoc dãnũ vt eis indulgẽtiæ nõ valeãt.

¶Respondeo dicendũ, quòd tam sæcularibus quam religiosis valent indulgentię, dummodò sint in charitate, & seruent ea quæ pro indulgentiis indicuntur, non enim religiosi sunt minùs adiuuabiles meritis aliorum quã sęculares.

¶Ad primũ ergo dicendum, ꝙ quãuis religiosus sit in statu perfectionis, tamen ipse sine peccato viuere non potest: & ideò si aliquãdo propter peccatũ aliquod cõmissum si reus pœnæ, potest per indulgẽtias ab hoc expiari. Non eñ est inconueniens si ille qui est simpliciter super abundans aliquo tempore indigeat, & quantũ ad aliquid, & sic indiget suppleme̅to quo subleuetur. Vnde dicitur Gala. 6. Alter alterius onera portate.

¶Ad secundum dicendũ, ꝙ propter indulgentias non debet dissolui regularis obseruantia: quia religiosi magis merentur religionẽ suã seruando quantũ ad premiũ vitæ æternæ, quã indulgentias exquirendo: quãuis minus quantũ ad dimissionẽ pœnæ, ꝙ est minus bonũ, nec iterũ per indulgẽtias dimittuntur pœnę iniunctæ in capitulo, quia in capitulo agitur quasi forũ iudiciale magis quã pœnitẽtiale. Vnde etiã non sacerdotes capitulũ tenẽt, sed absoluitur à pœna iniuncta vel debita pro peccato in foro pœnitentiali.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ei qui non facit id pro quo indulgentia datur posſit quandoq; indulgentia dari.

Ad tertium sic proceditur. Videtur ꝙ ei qui non facit pro quo indulgentia datur posſit quandoq; indulgentia dari, quia ei qui nõ potest operari, volũtas pro facto reputatur: sed aliquãdo fit indulgẽtia pro aliqua eleemosyna faciẽda, quã aliquis pauper facere non põt, & tamen libẽter faceret: ergo indulgentia ei valet. ¶Prætereà vnus potest pro alio satisfacere: sed indulgẽtia ad remissionem pœnæ operatur sicut & satisfactio: ergo vnus ꝙ alio põt indulgẽtiã accipere, & sic ille consequetur indulgentiam qui non facit hoc pro quo indulgentia datur.

¶Sed cõtrà, remota causa remouetur effectus: si ergo aliquis nõ facit hoc ꝙ quo indulgẽtia daf, ꝙ est indulgẽtiæ causa, indulgẽtiã nõ cõsequitur.

¶Respõdeo dicendũ, ꝙ nõ existente cõditione nõ cõsequitur illud ꝙ sub cõditione datur: vnde cùm indulgentia detur sub hac conditione quòd aliquis aliquid faciat vel det, si illud non exerceat, indulgentiam non consequitur.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd hoc intelligitur quantũ ad præmiũ essentiale: sed non quantum ad accidentalia aliqua præmia, sicut est dimissio pœnæ vel aliquid huiusmodi.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd opus propriũ potest quis applicare per intẽtionem cuicunq; voluerit, & ideo potest pro quocunq; vult satisfacere: sed indulgentia non potest applicari ad alterum nisi ex intentione eius qui dat indulgẽtiam: & ideò cùm ipse applicet ad facientem vel dantem hoc aut illud, ille non potest qui hoc facit ad alterum hanc intentionem transferre. Si tamen sic fieret indulgentia, ille qui facit vel pro quo fit habeat tantam indulgentiam, valeret ei pro quo fit, nec tamen iste qui facit hoc opus daret alteri indulgẽtiam, sed ille qui indulgentiam sub tali forma facit.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum indulgentia valeat ei qui facit.

Ad quartum sic proceditur. Videtur ꝙ indulgentia non valeat ei qui facit, quia facere indulgentias est iurisdictionis: sed nullus in seipsum potest exercere ea quæ sunt iurisdictionis: ergo nullus potest indulgentiæ à se factæ particeps esse.

¶Præterea secundum hoc ille qui facit indulgentiam posset pro aliquo modico facto sibi pœnam remittere omnium peccatorum, & ita impunè peccaret: quod videtur absonum.

¶Præte-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Prætereà eiusdem potestatis est facere indulgentias & excõmunicare: sed aliquis nõ potest excõmunicare seipsum. ergo nec indulgentiæ quam facit particeps esse potest.

¶ Sed contrà est: quia tunc esset ipse peioris cõditionis quã alij, si ipse non posset vti thesauro ecclesiæ quem alij dispensat.

¶ Respondeo dicendũ, quòd indulgẽtia debet ex aliqua causa dari ad hoc q̃ aliquis per indulgentiam ad actũ aliquẽ prouocetur, qui in vtilitatem ecclesiæ & honorem dei vergat. Prælatus autem cui cura ecclesiæ vtilitatis propagatione & honoris diuini propagandi est cõmissa, non habet causam vt seipsum ad hoc prouocet: & ideò non potest facere sibi indulgẽtiam: sed potest vti indulgentia quam pro alijs facit, quia alijs subest causa faciendi.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd actus iurisdictionis non potest in seipsum exercere, sed eis quæ auctoritate iurisdictionis dantur alijs, põt etiam prælatus vti tam in temporalibus quàm in spiritualibus: sicut etiam sacerdos sibi Eucharistiam quã aliis dat: & ita etiam episcopus potest accipere sibi suffragia ecclesię quæ alijs dispensat, quorum effectus immediatus est remissio pœnæ per indulgẽtiã & non iurisdictionis.

¶Ad secundum patet solutio ex dictis.

¶Ad tertiũ dicẽdũ, quòd excõmunicatio profertur per modum sententiæ, quã nullus in seipsum ferre potest, eò q̃ in iudicio non potest idem esse iudex & reus. Indulgentia autem non per modũ sententiæ, sed per modũ dispensationis cuiusdam quã homo põt facere ad seipsum.

QVAESTIO. XXVIII.

De solenni ritu pœnitentiæ.

Consequẽter considerandum est de solenni ritu pœnitentiæ. Circa quod tria quæruntur. Primo, Vtrum aliqua pœnitẽtia possit publicari vel solennizari. Secundo, Vtrũ solennis pœnitentia possit iterari. Tertiò, Vtrum publica sit pœnitentia imponenda.

ARTICVLVS. I.

Vtrum aliqua pœnitentia debeat publicari vel solennizari.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quòd non debeat aliqua pœnitentia publicari vel solennizari, q̃a non licet sacerdoti etiã metu peccatum alicuius confiteri quãtũcunq; publicum: sed per pœnitentiã solennem publicatur peccatũ. ergo non debet solẽnizari. ¶Prætereà iudicium debet esse secũdum conditionẽ fori: sed pœnitentia est quoddã iudiciũ q̃ in foro occultè agitur. ergo non debet publicari vel solennizari. ¶Prætereà, omnes defectus pœnitentia reuocat ad perfectũ, vt Amb. dicit: sed solennizatio facit contrariũ, quia pœnitentẽ multis defectibus innectit, nõ enim laicus põt post solennem pœnitentiam ad clericatũ promoueri, nec clericus ad superiores ordines: ergo pœnitentia non est solennizanda.

¶ Sed contrà, pœnitentia est quoddã sacramẽtum: sed in quolibet sacramento solẽnitas quædam adhibetur: ergo & in pœnitentia adhiberi debet. ¶Prætereà medicina debet respondere morbo, sed peccatũ quandoq; est publicum, q̃ multos ad peccandi trahit exemplum: ergo & pœnitentia quę est medicina eius debet esse publica & solennis, qua multi ædificentur.

¶Respondeo dicendũ, quòd aliqua pœnitẽtia debet esse publica & solẽnis propter quatuor. Primò, vt peccatũ publicũ publicã habeat medicinã. Secũdò, quia maxima cõfusione in hoc mundo etiam est dignus qui grauissimũ scelus cõmisit. Tertiò, vt aliis sit ad terrorem. Quartò, vt sit ad exẽplum pœnitendi, nẽ desperent qui in grauibus peccatis detinentur.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd sacerdos nõ reuelat confessionem talem pœnitentiam iniũgendo, quãtus suspicio oriatur illum aliquod enorme peccatũ cõmisisse. Nõ enim culpa pro certo scitur ex pœna, quia quãdoq; aliquis pœnitentiam pro alio facit: sicut legitur in vitis Patrum de quodam qui vt socium suum ad pœnitentiam prouocaret, ipse cum eo pœnitentiam egit. Si autem sit peccatũ publicũ ipse pœnitẽs exequendo pœnitentiam confessionem à se factam manifestat.

¶Ad secundũ dicendũ, quòd pœnitẽtia solẽnis quantũ ad iniunctionẽ nõ exit forũ occultum, quia sicut occultè quis confitetur ità occultè ei pœnitẽtia iniungitur: sed executio exit forũ occultum, & hoc non est inconueniens.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd pœnitentia quãuis reuocet omnes defectus restituendo in pristinam gratiam, non tamen restituit in pristinam dignitatem: & ideò etiã mulieres post peractã pœnitentiã de fornicatione non velantur, quia dignitatem virginitatis nõ recuperant. Et similiter post publicam pœnitentiam peccator nõ redit ad hanc dignitatem, vt possit ad clericatũ assumi, & episcopus talem ordinans potestate ordinandi priuari debet: nisi fortè necessitas ecclesiæ id exposcat, aut consuetudo, tunc enim dispensatiuè recipitur ad minores non autẽ ad sacros. Primò, propter dignitatem ordinũ istorum. Secũdò, propter timorem recidiui. Tertiò propter scandalum vitandũ quod posset in populo oriri ex memoria præcedentiũ peccatorũ. Quartò quia non haberet frontem alios corrigendi, cum peccatum eius fuerit publicum.

ARTICVLVS. II.

Vtrum solennis pœnitentia iterari possit.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur quòd solennis pœnitentia iterari possit. Sacramẽta enim quæ characterem non imprimunt cũ sua solennitate iterantur, sicut Eucharistia & extrema vnctio & huiusmodi: sed pœnitentia nõ imprimit characterem. ergo cum sua solennitate iterari debet.

¶Prætereà pœnitentia solẽnizatur propter grauitatem & manifestationem peccati: sed post peractam pœnitentiam contingit similia peccata committere, vel etiam grauiora. ergo solẽnis pœnitentia iterum debet adhiberi.

¶Sed contrà: solennis pœnitentia significat ejectionem primi hominis de paradiso: sed hęc tãtùm semel est facta: ergo & pœnitẽtia solennis tantùm semel debet fieri.

¶Respõdeo dicẽdũ, q̃ solennis pœnitentia iterari non debet propter tria. Primò, nẽ ex iteratione vilescat. Secundò, propter significationẽ: quia est figura expulsionis hominis de paradiso quæ semel est tantùm facta. Tertiò, quia solennizatio est quasi quædam professio perpetuò pœnitentiam conseruandi, & iteratio solennitati resistit. Si tamen postmodùm peccauerit non clauditur ei locus pœnitentiæ, sed pœnitẽtia solẽnis iterum ei iniungenda non est.

¶Ad primum ergo dicendũ, q̃ in illis sacramentis in quibus solennitas operatur iteratio solennitati non repugnat, vt est in proposito. & ideò non est simile.

¶Ad secundum dicendum, q̃ quamuis ratione criminis deberetur sibi eadem pœnitentia, tamen solennitatis iteratio non competit propter prædictas causas.

ARTICVLVS. III.

Vtrum pœnitentia solennis sit imponenda mulieribus.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur q̃ mulieribus nõ sit imponenda. Quia vir cui imponit solennis pœnitẽtia debet comã abiicere: sed hoc nõ cõpetit mulieri: vt patet. 1. Cor. 11. ergo nõ debet agere solẽnẽ pnïam.

¶Item videtur q̃ clericis sit imponẽda, quia imponitur propter grauitatem delicti: sed idẽ peccatũ grauius est in clerico quã in laico. ergo magis debet imponi clerico quã laico.

¶Item videtur quod à quolibet sacerdote possit imponi. Quia absoluere in foro pœnitẽtiali est eius qui habet claues: sed simplex sacerdos habet claues: ergo põt esse minister huiusmodi pœnitẽtiæ.

¶Respõdeo dicendũ, q̃ oĩs solennis pœnitẽtia est publica: sed nõ cõuertitur. Pœnitentia. n. solennis hoc modo fit: In capite quadragesimæ præsentant se cũ presbyteris suis epĩs ciuitatũ ante fores ecclesiæ, sacco induti, nudis pedibus, vultibus demissis, coma depositа, & eis in ecclesia introductis epĩs cũ oĩ clero. 7. psalmos pœnitentiales dicit: & postmodũ eis manũ imponit aqua benedicta aspersa, & cinerem capitibꝰ ponit, cilicio colla eorũ operit, & denuntiat eis lachrymabiliter q̃ sicut Adam eiectus est de paradiso, ita ipsi de ecclesia eiiciũtur: & iubet ministris vt eos ab ecclesia pellant, clero eos prosequente cum hoc Respõsorio: In sudore vultus tui &c. In cœna autẽ Dñi quolibet anno à suis presbyteris in ecclesia reducuntur: & erunt ibi vsq; ad octauas paschæ, ita tamen q̃ non cõmunicabũt, nec pacẽ accipient, & sic fiet quolibet anno quousq; aditus ecclesiæ est eis interdictꝰ. Vltima autem reconciliatio reseruatur episcopo ad quem solùm spectat solẽnis pœnitentiæ impositio. Potest autem imponi viris & mulieribus, sed non clericis propter scandalum. Non autem talis pœnitentia debet imponi nisi pro peccato q̃ totã cõmouerit vrbem. Publica autẽ & non solennis quæ in facie ecclesiæ fit, sed nõ cum solẽnitate prædicta: sicut peregrinatio per mundum cum baculo cubitali, hæc potest iterari, & à simplici sacerdote iniũgi, & potest etiã clerico imponi, tamen quandoq; solennis ponitur publica, & secundum hoc auctoritates quędam variè loquebantur de solenni.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd mulier habet comã in signum subiectionis, nõ autem vir: & ideò non competit vt in pœnitentia mulieri comæ deponantur, sicut viro.

¶Ad secundum dicendũ, quòd quamuis in eodem genere peccati clericus plus peccet quàm laicus, tamen non iungitur ei pœnitentia solennis, nẽ ordo veniat in contemptum: vnde defertur non personæ, sed ordini.

¶Ad tertium dicendum, quòd magna peccata indigent magna cautela ad sui curationem: & ideò iniunctio pœnitentiæ solennis quæ nõ nisi pro grauissimis peccatis fit, soli epo reseruat.

QVAESTIO. XXIX.

De sacramento extremæ vnctionis.

Post hoc cõsiderãdũ est de sacramẽto extremæ vnctionis: de quo quinq; videnda sunt. Primò, de essentialibus ipsius & de eius institutione

Universidad de Deusto
Biblioteca

tutione. Secundò, de effectu ipsius. Tertiò, de ministro ipsius, Quartò, de eo cui conferri debet & in qua parte. Quintò, de eius iteratione. Circa primum quærũtur nouẽ. Primò, Vtrum extrema vnctio sit sacramentum. Secundò, Vtrum sit vnum sacramẽtum. Tertiò, Vtrum hoc sacramentum fuerit à Christo institutum. Quartò, Vtrum oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti. Quintò, Vtrum oporteat oleum esse cõsacratum. Sextò, Vtrũ huius sacramenti materia debeat per episcopum consecrari. Septimò, Vtrum hoc sacramentum habeat aliquã formã. Octauò, Vtrũ forma huius sacramenti debeat proferri per orationem deprecatiuam. Nono, Vtrum prædicta oratio sit competens forma huius sacramenti.

ARTICVLVS. I.

Vtrum extrema vnctio sit sacramentum.

AD PRIMVM SIC procedit. Videtur quòd extrema vnctio nõ sit sacramẽtũ, quia sicut oleũ assumitur ad infirmos, ita ad catechumenos: sed vnctio quæ fit oleo ad catechumenos non est sacramentũ. ergo nec extrema vnctio quæ fit oleo ad infirmos. ¶Præterea sacramenta ve.le. fuerunt signa sacramentorum no.le. sed extrema vnctio non habuit aliq̃ figurã in ve.le. ergo non est sacramẽtum no.le. ¶Præterea secundũ Dio. omne sacramẽtum vel ad purgandum est, vel ad illuminãdum, vel ad perficiendum: sed extrema vnctio non ponitur nec ad purgãdum, nec ad illuminandum: quia hoc soli baptismo attribuitur: nec ad perficiẽdum, quia hoc secundum ipsum Dio. pertinet ad chrisma & ad eucharistiã: ergo extrema vnctio non est sacramentum.

¶Sed contrà, sacramẽta ecclesię sufficiẽter subueniũt defectibus hominũ secundũ quemlibet statum: sed exeũtibus non subuenit aliud quã extrema vnctio: ergo ipsa est sacramentũ. ¶Præterea sacramẽta nihil aliud sunt quã quædã spirituales medicinæ: sed extrema vnctio est quædã spũalis medicina, quia valet ad remissionem peccatorũ: vt habetur Ia. 5. ergo est sacramẽtũ.

¶Respondeo dicendũ, quòd in his quæ ecclesia visibiliter operatur, quædam sunt sacramẽta vt baptismus: quędã sacramẽtalia, vt exorcismus, quorum est hæc differentia: quia sacramentum dicitur illa actio ecclesiæ quę attingit ad effectũ principaliter intentũ in administratione sacramentorũ: sed sacramẽtale dicitur illa actio quæ quãuis non pertingat ad illum effectum, tamẽ ordinatur aliquo modo ad illã actionem principalem: effectus autem intẽtus in administratione sacramentorũ est curatio morbi peccati. Isa. 27. Hic est omnis fructus vt tollatur peccatum. Et ideò cum ad hunc effectũ pertingat extrema vnctio, vt ex verbis Iaco. patet: nec ordinetur ad aliud sacramẽtum quasi ei annexum, contra quod extrema vnctio non est sacramentale, sed sacramentum.

¶Ad primum ergo dicendũ, quòd oleum quo catechumeni iniunguntur sua vnctione non perducit ad peccati remissionem, quia hoc ad baptismũ pertinet, sed aliquo modo ad baptismum disponitur: ideò non est sacramentũ illa vnctio sicut vnctio extrema.

¶Ad secundũ, dicẽdũ q̃ hoc sacramentũ immediatè hoẽm ad gloriã disponit, cũ exeũtibus à corpore detur: & quia in ve.le. non erat tempus adhuc peruenienti ad gloriam, quia neminem ad perfectum adduxit lex: ideò illud sacramentum præfigurari non debuit per aliquod sacramentũ sibi respõdens, sicut per figuram eiusdẽ generis: quãuis per figuras remotas aliquo modò figuratum sit in omnibus curationibus quę leguntur in ve.le.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd Dio. nõ facit aliquã mẽtionẽ de extrema vnctione, sic nec de pœnitentia, nec de matrimonio: quia ipse non intendit determinare de sacramentis, nisi quatenus per ea innotescere põt ecclesiasticæ hierarchiæ ordinata dispositio quantum ad ministros & actiones ministrorum & recipiẽtes: tamen cùm per extremam vnctionem aliquis consequatur gratiam & remissionem peccatorũ, non est dubium quod habet vim illuminatiuã & purgatiuam sicut baptismus, quãuis non ita plenam.

ARTICVLVS. II.

Vtrum extrema vnctio sit vnum sacramentũ.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̃ extrema vnctio nõ sit vnum sacramentum, quia vnitas rei est ex sua materia & ex sua forma, cùm ex eodem habeat res esse & vnitatem: sed forma huius sacramenti frequẽter iteratur etiã eadem vice & materia pluries, cũ inunctio adhibeatur secundũ diuersas partes: ergo non est vnũ sacramentũ. ¶Præterea ipsa vnctio est sacramẽtum, ridiculũ enim est dicere q̃ oleum sit sacramentũ: sed sunt plures vnctiones: ergo sunt plura sacramenta.

¶Præterea vnum sacramentũ ab vno ministro perfici debet, sed in aliquo casu extrema vnctio nõ potest perfici ab vno ministro: sicut si post primã vnctionem factã sacerdos moriatur, tũc enim alius sacerdos debet vlteriùs procedere: ergo extrema vnctio nõ est sacramentũ vnum.

¶Sed

¶Sed contrà, sicut se habet immersio ad baptismũ, ita se habet vnctio ad hoc sacramentũ: sed plures immersiones sunt vnũ sacramẽtum baptismi: ergo & plures vnctiones sunt vnũ sacramentũ. ¶Præterea si non esset vnũ sacramentum, tunc facta prima vnctione non oporteret ad perfectionem sacramẽti quòd fieret secũda: quia quodlibet sacramẽtũ per se habet esse perfectũ: sed hoc falsum est. ergo est vnum sacrm.

¶Respondeo dicendũ, q̃ vnũ numero per se loquẽdo dicitur tripliciter. Vno modo sicut indiuisibile q̃ nec actu nec potẽtia est plura, vt punctus & vnitas. Alio modo sicut cõtinuũ, q̃ quidem actu est vnũ, sed plura potẽtia, vt linea tertio modo sicut perfectũ aliquod q̃ ex partibus pluribus constituitur, vt domus quæ est multa quodammodò in actu, sed illa multa cõueniũt in aliquo vno: & hoc modo quodlibet sacramẽtum dicitur vnum, inquantum multa quę sunt in vno sacramẽto adunantur ad vnũ significãdum vel causandũ, quia sacramentũ significando causat. Et ideò quando vna actio sufficit ad significationẽ, vnitas sacri consistit in illa actione tantùm, sicut patet in confirmatione. Quando autẽ significatio sacri põt esse & in vna & in multis actionibus, tunc sacrm perfici potest & vna actione & pluribus, sicut baptismus vna immersione & tribus: quia ablutio quæ significat in baptismo potest esse per vnã immersionẽ & per multas. Quando autẽ perfecta significatio nõ põt esse nisi per plures actiones, tunc plures actiões sunt de perfectiõe sacri, sicut patet in Eucharistia: qa refectio corporalis quæ significat spũalem nõ põt esse nisi per cibum & potũ, & similiter est in hoc sacramẽto. Quia curatio interiorũ vulnerũ non potest perfectè significari nisi per appositionẽ medicinæ ad diuersas vulnerum radices: & ideò plures actiones sunt de perfectione huiusmodi sacramenti.

¶Ad primũ ergo dicendũ, quòd vnitas totius perfecta non tollitur per diuersitatem materiæ aut formæ quæ sunt in partibus totius. Sicut cõstat q̃ nõ est eadẽ materia carnis & ossis, ex quibus cõstituitur vnus homo, nec eadẽ forma: & similiter in sacramento eucharistiæ & in hoc sacramento pluralitas materiæ & formæ vnitatem sacramenti non tollit.

¶Ad secũdum dicendũ, q̃ quãuis illę actiones sint plures simpliciter, tamen vniuntur in vna perfecta actione quæ est vnctio omniũ exteriorũ sensuũ, quibus hauritur morbus interior.

¶Ad tertiũ dicendum, quòd quãuis in eucharistia si post consecrationẽ panis moriatur sacerdos, alius sacerdos possit procedere ad cõsecrationẽ vini, incipiens vbi ille dimisit, vel etiã incipere à capite supra aliã materiã: tamen in extrema vnctione nõ potest à capite incipere, sed debet semper procedere: quia vnctio in eadẽ parte perfecta tantũ valet, ac si consecraretur bis eadẽ hostia: quod nullo modo faciẽdum est. Nec tamen ministrorum pluralitas tollit vnitatẽ huius sacramenti, quia instrumentaliter tantùm operantur: mutatio autem martellorum non tollit vnitatem operationis fabri.

ARTICVLVS. III.

Vtrũ hoc sacramẽtũ fuerit à Christo institutũ.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̃ hoc sacramẽtum non fuerit institutũ à Christo. Quia de institutiõe sacrorũ quæ Christus instituit fit mentio in Euãgelio, sicut de Eucharistia & baptismo: sed nulla fit mentio de extrema vnctione. ergo non est à Christo instituta. ¶Præterea Magister expresse dicit in. 4. 22. di. quòd est institutum ab apostolis. ergo ipse Christus per se non instituit.

¶Præterea sacramentũ eucharistiæ q̃ Christus instituit, etiã ipse per se exhibuit: sed hoc sacrm ipse nulli exhibuit. ergo per se nõ instituit.

¶Sed contrà, sacramenta no.le. sunt digniora quã sacramenta ve.le. sed omnia sacramenta ve.le. sunt à Deo instituta. ergo multo fortiꝰ omnia sacramenta no.le. habẽt institutionem ab ipso Christo. ¶Præterea eiusdem est instituere & statutum remouere: sed ecclesia quæ in successoribus apostolorum habet eadẽ auctoritatẽ quam apostoli habuerunt, non posset auferre sacramentum extremę vnctionis. ergo apostoli non instituerunt, sed ipse Christus.

¶Respondeo dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio: quidam dicunt quòd sacramẽtum istud & confirmationis Christus non instituit per se, sed apẽs instituendum dimisit: quia hæc duo propter plenitudinem gratiæ quę est in eis conferri non potuerunt ante. f. f. missionem plenissimam nec institui: vnde sunt ita sacramenta no.le. quòd in veteri figuram non habuerũt. Sed hoc nõ multùm cogit: quia sicut Christus ante passionem promisit plenam. f. f. missionẽ, ita potuit instituere huiusmodi sacramentũ. Et ideò alij dicunt quòd omnia sacramenta Christus instituit per seipsum, sed quædã per seipm promulgauit, quæ sunt maioris difficultatis ad credẽdum. Quædam autem apostolis promulganda reseruauit, sicut extremã vnctionem & confirmationem. Et hæc opinio pro tanto videtur probabilior: quia sacramenta ad fundamẽta legis pertinẽt: & ideò ad legislatorem pertinet eorum institutio. Et iterum, quia ex institutione efficaciam habent, quæ eis non nisi diuinitùs inest.

¶Ad primum ergo dicendũ, quòd multa Dominus fecit & dixit quæ in euangelijs non cõtinẽtur. Illa enim præcipuè curauerũt euãgelistæ tradere

Universidad de Deusto
Biblioteca

tradere quę ad necessitatem salutis & ecclesiæ dispositionē pertinēt: & ideò potiùs institutionē baptismi & pœnitentiæ & Eucharistię, & ordinis factam à Christo narrauerunt quàm sacramētum extremæ vnctionis, q̄ neq; est de necessitate salutis, neq; ad dispositionem siue distinctionem ecclesiæ pertinet: tamen etiā de olei vnctione fit mentio in Euangelio, Matth. 6. vbi dicitur, q̄ apostoli oleo vngebant infirmos.

¶ Ad secundū dicendū, quòd Magister dicit ab apostolis institutam, quia per doctrinā apostolorum nobis promulgata est eius institutio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus nō exhibuit aliquod sacramentum nisi q̄ ipse accepit in exemplum: accipere autem pœnitentiam & extremā vnctionem sibi nō cōpetebat, quia sine peccato erat: ideò ipse non exhibuit.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̄ oleum oliuæ non sit cōueniens materia huius sacramenti, quia hoc sacramentū immediatè ad incorruptionem ordinat: sed incorruptio significatur per balsamum q̄ est in chrismate, ponitur ergo chrisma esset cōuenientior materia huius sacramenti. ¶ Præterea hoc sacramentum est spiritualis medicatio: sed spiritualis medicatio per vini appositionē significatur: sicut patet Lucæ. 10. in parabola de sauciato. ergo vinum etiā conuenientior materia huius sacramenti. ¶ Præterea vbi est maius periculum, ibi debet esse cōmune remediū: sed oleum non est cōmune remediū, quia non inuenitur in qualibet terra: ergo cùm hoc sacramentum detur exeuntibus qui sunt in maximo periculo, videtur quòd oleum oliuæ non sit materia conueniens.

¶ Sed cōtrà est, q̄ Ia. 5. oleū materia huius sacramenti determinatur, sed oleum propriè non dicitur nisi oleū oliuę: ergo hoc est materia huius sacramēti. ¶ Præterea spiritualis sanatio per olei inunctionē significatur, vt patet Isa. 1. vbi dicitur, plaga tumens non est curata medicamine neq; fota oleo. ergo conueniens materia huius sacramenti est oleum.

¶ Respondeo dicendū, quòd spiritualis sanatio quæ in fine adhibetur debet esse perfecta, quia post eā alia non relinquitur: & lenis vt spes quę exeuntibus est maximè necessaria nō frāgatur, sed foueatur. Oleū autem lenitiuū est & penetratiuū vsq; ad intima & etiam diffusiuum: & ideò quantum ad vtrunq; prædictorum est cōueniens materia huius sacramenti. Et quia oleū principaliter nominatur oliuæ liquor, alij tamē liquores ex similitudine ad ipsum olei nomen accipiūt: ideò oleū oliuæ etiam debet esse quod assumunt in materia huius sacramenti.

¶ Ad primū ergo dicendum, quòd incorruptio gloriæ est res non cōtenta in hoc sacramento, nec oportet q̄ tali rei significatio materiæ respondeat. Vnde non oportet q̄ balsamum ponatur materia sacramenti huius, quia balsamū propter odorem pertinet ab bonitatem famę, qua de cętero non indigent propter se exeuntes: sed indigent tātùm nitore conscientiæ qui in oleo significatur.

¶ Ad secundū dicendum, q̄ vinum sanat mordendo, sed oleū leniendo: & ideò curatio per vinum magis pertinet ad pœnitentiam quàm ad hoc sacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd oleū oliuæ quānis non vbiq; crescat, tamen de facili potest ad quemlibet locum trāsferri. Et præterea hoc sacramentum non est tantę necessitatis q̄ euntes sine hoc sacramento nō possint salutē cōsequi.

ARTICVLVS. V.

Vtrum oporteat oleum esse consecratum.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̄ nō oporteat oleū esse cōsecratū, quia hoc sacramentum habet vnā sanctificationem in vsu per formam verborū: ergo superfluit alia sanctificatio si ad materiā ipsi⁹ fiat. ¶ Præterea sacramēta habent efficaciam & significationem in ipsa materia: sed significatio effectus huius sacramenti cōpetit oleo ex naturali proprietate, efficacia autem ex institutione dīnina: ergo non est necessaria aliqua sanctificatio materiæ. ¶ Præterea baptismus est perfectius sacramentum quā extrema vnctio: sed in baptismo non præexigitur materiæ sanctificatio, quantum est de necessitate sacramenti, ergo nec in extrema vnctione.

¶ Sed cōtra est: quia in omnibus aliis vnctionibus est materia consecrata priùs: ergo cū hoc sacramentum sit quædam vnctio, requiret materiam consecratam.

¶ Respondeo dicendū, quòd quidam dicunt q̄ oleum simplex est materia huius sacramenti, & in ipsa sanctificatiōe olei quæ est per episcopū perficitur sacramētū. Sed hoc patet esse falsum ex his quæ de Eucharistia dicta sunt, vbi ostensum est quòd solum illud sacramētum cōsistit in consecratione materiæ.

¶ Et ideò dicendū, q̄ hoc sacramentum cōsistit in ipsa vnctione, sicut baptismus in ablutione, & materia huius sacramenti est oleū sanctificatum. Potest autem triplex ratio assignari quare exigitur materiæ sanctificatio in hoc sacramento & in quibusdam alijs. Prima est, quia oīs efficacia sacramentorū à Christo descendit: & ideò sacramenta illa quibus ipse est vsus, habent

bent efficaciā ex ipso vsu suo: sicut tactu suę carnis vim regnatiuā contulit aquis: sed hoc sacro non est vsus, nec aliqua corporali vnctione: & ideò in oībus vnctionibus requiritur sanctificatio materiæ. Secunda causa est propter plenitudinē gratiæ quæ confertur nō solū vt tollat culpam, sed etiā reliquias & infirmitates corporis. Tertia est ex hoc q̄ effectus eius corporalis. s. sanatio nō causatur ex materiæ naturali proprietate: & ideò oportet q̄ hęc efficacia sibi per sanctificationem detur.

¶ Ad primum ergo dicēdum, quòd primæ materiæ sanctificatio est secundū se, sed secunda magis pertinet ad vsum ipsius secūdū quod est actu conferens effectū: & ideò neuter superfluit quia etiam instrumēta accipiūtur ab artifice & dum fiunt & dum ad actum applicantur.

¶ Ad secundū dicendū, quòd illa efficacia quæ est ex institutione sacramenti applicatur huic materiæ per sanctificationem.

¶ Ad tertium patet solutio ex dictis.

ARTICVLVS. VI.

Vtrū oporteat materiā huius sacramenti esse consecratā per episcopum.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quòd non oporteat materiā huius sacramenti esse cōsecratā per episcopū, quia dignior est cōsecratio materiæ in sacramento eucharistiæ quā in hoc sacramento, sed in eucharistia materiā sacerdos potest consecrare: ergo & in hoc sacramento. ¶ Præterea operibus corporalibus ars dignior nunquā præparat materiā inferiori: quia dignior est quę vtitur, ea quę prę parat: vt dicitur. 2. physi. sed episcopus est supra sacerdotem: ergo non præparat materiā in hoc sacramento quo sacerdos vtitur: sed sacerdos dispensat hoc sacramentū vt dicetur: ergo cōsecratio materiæ ad episcopum non pertinet.

¶ Sed contrà est, quia in aliis vnctionis etiā materia per episcopum consecratur: ergo ita debet esse in ista.

¶ Respondeo dicendum, q̄ minister sacramēti non inducit effectū sacramenti propria virtute vt principale agens, sed per efficaciā sacramenti quod dispēsat, quæ quidē efficacia primò est à Christo & ab ipso in alios descēdit ordinatè. s. in populū mediantibus ministris qui sacramēta dispensant, & in ministros inferiores mediantibus superioribus qui materiā sanctificant: & ideò in oībus sacramentis quæ indigent materia sanctificata, priùs sanctificatio materiæ fit per episcopū & vsus quādoq; per sacerdotem: vt ostēdatur sacerdotalis potestas ab episcopali deriuata, secūdū illud psal. Sicut vnguentum in capite quod priùs descendit in barbam, deinde vsq; ad oram vestimenti.

¶ Ad primū ergo dicēdū, q̄ sacramētū eucharistiæ consistit in ipsa materię sanctificatione nō autem in vsu: & ideò propriè loquendo illud q̄ est materia sacramenti nō est quid consecratū: vnde nō præexigitur aliqua sanctificatio circa materiā per eām facta, sed exigitur sanctificatio altaris & hmōi: & etiā ipsius sacerdotis, quæ nō nisi per episcopum fieri potest. Vnde in illo etiā sacro ostēditur potestas sacerdotalis ab episcopo deriuata, vt Dio. dicit: ideò illā consecrationem materiæ potest facere, sacerdos quæ est in se sacramētum, & non illā quæ vt sacramentale quoddam ordinatur ad sacramentū q̄ consistit in vsu fidelium: quia quantū ad corpus Christi verū nullus ordo est supra sacerdotiū, sed quantum ad corpus Christi mysticū episcopalis ordo est supra sacerdotalē: vt infrà dicetur.

¶ Ad secundū dicendū, q̄ materia sacramēti nō est talis materia, vt in qua fiat aliquid per eum qui ea vtitur sicut est in artibus mechanicis, sed vt ei⁹ virtute aliquid fiat, & sic percipiat aliquid de ratione causæ agentis in quātum est instrumentum diuinę operationis: & ideò oportet q̄ à superiori arte vel potestate, talis virtus materiæ acquiratur. Quia in causis agētibus quāto aliquid agens est prius, tāto est perfectius. In causis autem puré materialibus quanto materia prior tanto imperfectior.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum hoc sacramētum habeat aliquā formā.

Ad septimū sic proceditur. Videtur q̄ hoc sacrm non habeat aliq̄ formā. Cùm enim efficacia sacrōrū sit ab institutione & item à forma: oportet q̄ forma tradatur ab ipso qui sacrm instituit, sed forma huius sacramenti nō inuenitur tradita neq; à Christi neq; ab apostolis: ergo hoc sacramentum non habet aliquā formā. ¶ Præterea ea quæ sunt de necessitate sacramenti obseruantur eodem modo apud omnes, sed nihil magis est de necessitate sacramenti habentis formā quā ipsa forma: ergo cùm non sit aliqua forma cōmuniter obseruata ab oībus in hoc sacramento: quia diuersi diuersis verbis vtuntur: videtur q̄ hoc sacramentū habeat aliquam formā. ¶ Præterea in baptismo non requiritur forma nisi ad sanctificationē materiæ quæ est aqua verbo vitę diuēdis criminibus sanctificata: sed hoc sacrm habet materiā priùs sanctificatā: nō ergo indiget aliqua forma verborum.

¶ Sed contrà est, q̄ Magister dicit q̄ oīe sacramentū no. le. videtur q̄ habeat formā. ¶ Præterea ad hoc est ritus vniuersalis ecclesiæ quæ quibusdā verbis vtitur in collatione huius sacri.

¶ Respondeo dicendū, q̄ quidā dixerunt quòd nulla est forma de necessitate huius sacramēti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed hoc videt derogare effectui huiꝰ sacri. Quia oē sacrm efficit significādo, significatio aūt materiæ nō determinatur ad effectū determinatū cū ad multa se posit habere nisi per formā verborū: & ideò in omnibus sacris no.le. quæ efficiūt quod figurā oportet esse, & res & verba: & pr̄eterea Ia. totā vim sacri huius videtur constituere in oratione quæ est forma huius sacri, vt dicet: & ideò prædicta opinio præsumptuosa videtur & erronea. Et propter hoc dicēdū sicut cōmuniter dicitur q̄ habet formā determinatā sicut & alia sacramenta.

¶Ad primū ergo dicendū, quòd sacra scriptura oībus cōmuniter præponitur: & ideò formæ baptismi qui ab oīibus dari potest debet in sacra scriptura exprimi: & similiter forma Eucharistiæ quæ exprimit sacrameti illius fidē quæ est de necessitate salutis: sed formæ aliorū sacrorū non inueniuntur in scriptura traditę: sed ecclesia ex traditione apostolorū habet qui à domino acceperunt: vt dicit Apostolus. 1. Cor. 11. Ego accepi à Domino quod tradidi vobis.

¶Ad secundū dicendum, q̄ illa verba quæ sunt de essentia formæ. s. oratio deprecatiua ab oīibus dicitur: sed alia quæ sunt de bene esse, non obseruantur ob omnibus.

¶Ad tertium dicendū, q̄ materia baptismi habet quādam sanctificationem per se ex ipso tactu carnis saluatoris, sed ex forma verborū accipit sanctificationē actu sanctificātē: & similiter post sanctificationē materiæ huius sacramenti secundum se requiritur sanctificatio in vsu per quam actu sanctificet.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrum forma huius sacrameti debeat proferri per oīonem indicatiuā & nō deprecatiuā.

Ad octauum sic proceditur. Videtur q̄ forma huius sacri debeat proferri per oīonem indicatiuā & nō deprecatiuā: quia sacra no.le. habēt certū officiū: sed certitudo effectus nō exprimitur in formis sacrorū nisi per orationē indicatiuā: cū dicitur, hoc est corpꝰ meū, vel ego baptizo: ergo debet esse forma huiꝰ sacri oratio indicatiua. ¶Pr̄eterea in formis sacrorum debet exprimi intentio ministri: quæ requiritur ad sacrm: quæ nō exprimitur nisi per orationem indicatiuam. ergo &c.

¶Præterà in quibusdam ecclesijs dicūtur hmōi verba in collatione huius sacramenti: vngo hos oculos oleo sanctificato in no.pa.&c. & hoc est cōforme aliis formis sacramentorū: ergo in hoc videtur q̄ consistit forma huius sacramenti.

¶Sed cōtrà, illud quod est forma sacrameti ab oīibus oportet q̄ seruetur: sed verba prædicta nō dicūtur secundū consuetudinem omniū ecclesiarū: sed tātū verba deprecatiua. s. per istam sanctam vnctionem & pijssimā suam misericordiā indulgeat tibi Dominus quicquid peccasti per visum &c. ergo forma huius sacrāmenti est oratio deprecatiua. ¶Pr̄eterea hoc videtur ex verbis Ia. qui attribuit efficaciā huius sacramenti orationi: Oratio fidei inquit sanabit infirmū: ergo cū efficacia sacramenti sit ex forma, videt q̄ forma huius sacramēti sit oratio deprecatiua.

¶Respōdeo dicendū, q̄ oīo deprecatiua est forma huius sacri vt patet per verba Iac. & ex vsu Romanæ ecclesiæ quæ solū verbis deprecatiuis vtitur in collatione huius sacri, cuius ratio multiplex assignatur. Primò, quia suscipiens sacrm hoc est viribus propriis destitutꝰ: vnde indiget orationibus subleuari. Secundò, quia datur exeuntibus qui iam desunt esse de foro ecclesiæ & in solius Dei manu requiescunt: vnde ei per orationem cōmittūtur. Tertiò, quia hoc sacrm non habet aliquē effectū qui semper ex oratione ministri consequatur omnibus quæ sunt de essentia sacri etiam ritè peractis, sicut character in baptismo & confirmatione, & transsubstantiatio in eucharistia, & remissio peccati in pœnitentia exist̄te cōtritione quæ est de essentia sacri pœnitētię: nō autē de essentia huius sacrāmēti: & ideò in hoc sacramento nō pōt esse forma indicatiui modi sicut in prædictis sacris.

¶Ad primū ergo dicendū, q̄ hoc sacrm sicut & p̄dicta, q̄tū est de se habet certitudinē: sed pōt ex fictione impediri recipiētis, etiam si sacro se subiiciat per intētionē q̄ nullū effectū cōsequat & ꝓpter hoc nō ē simile de hoc & de aliis sacris, in quibus semper aliquis effectus consequitur.

¶Ad secūdum dicendum, q̄ per ipsum actum qui imponitur in forma. s. per istam sanctā vnctionem satis exprimitur intentio.

¶Ad tertium dicendum, quòd verba illa indicatiui modi quę secundum morem quorundam præmittuntur orationi non sunt formæ huius sacramenti, sed sunt dispositio ad formā inquā tum intentio ministri determinatur ad actum illum per illa verba.

ARTICVLVS. IX.

Vtrum prædicta oratio sit competens forma huius sacramenti.

Ad nonum sic procedit. Videtur quòd prędicta oratio non sit cōpetens forma huius sacri. Quia in formis aliorum sacrorū fit mentio de materia, sicut patet in cōfirmatione q̄ nō fit in prædictis verbis: ergo nō est conueniēs forma. ¶Pr̄eterea sicut effectus huius sacri, puenit in nos per mīam diuinā, ita & aliorū sacrorū: sed in formis aliorū sacrorum nō fit mētio de mīa diuina, sed magis de Trinitate & passiōe: ergo sīliter debet esse hic. ¶Pr̄etereà duplex effectꝰ huiꝰ sacri in lra ponit, sed in verbis

verbis prædictis nō fit mentio nisi de vno. s. de remissione peccatorū, non autem de corporali sanatione ad quā Ia. ordinat orationem fidei dicēs: oratio fidei sanabit infirmum. ergo forma prædicta est incompetens.

¶Respondeo dicendū, q̄ prædicta oratio est cōpetens forma huius sacramenti, quia tangit sacramentum in hoc q̄ dicitur per istā sanctā vnctionem: & illud q̄ operatur in sacro. s. diuinā misericordiā: & effectū. s. remissionē peccatorū.

¶Ad primū ergo dicendū, q̄ materia huius sacramenti pōt intelligi per actum vnctionis non autem materia confirmationis per actū in forma expressiim: & ideò non est simile.

¶Ad secundū dicendum, q̄ misericordia respicit miseriam: & quia hoc sacramentum datur in statu miseriæ: scilicet infirmitatis, ideò potiùs hic quā in aliis fit mentio de misericordia.

¶Ad tertium dicendum, quòd in forma debet exprimi effectus principalis, & qui semper inducitur ex sacramento, nisi sit defectus ex parte recipiētis: non autem talis effectus est corporalis sanitas: vt ex dictis patet, quāuis quādoq; sequatur: ratione cuius Iac. hūc effectū attribuit orationi quæ est forma huius sacramenti.

QVAESTIO. XXX.

De effectu huius sacramenti.

Deinde considerādum est de effectu huius sacramenti. Circa quod quæruntur tria. Primò, vtrum extrema vnctio valeat ad remissionem omnium peccatorū. Secundò, vtrū sanitas corporalis sit effectus huius sacramenti. Tertiò, vtrum hoc sacramentum characterem imprimat.

ARTICVLVS. I.

Vtrum extrema vnctio valeat ad remissionem omnium peccatorum.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur q̄ extrema vnctio non valeat ad remissionē oīm peccatorū. Ad hoc em̄ q̄ per vnum potest effici, aliud non exigitur: sed in eo qui extremā vnctionem accipit, requirit pœnitentia ad peccatorum remissionem: ergo per extremam vnctionem non dimittuntur peccata. ¶Pr̄eterea in peccato non sunt nisi tria, macula, reatus pœnæ, & reliquiæ peccati: sed pec extremā vnctionem nō remittit peccatū quo ad maculā sine cōtritione, quæ etiā sine vnctione remittit: nec iterū quo ad pœnam, quia adhuc si cōualescat tenetur perficere satisfactionē iniunctā: nec quo ad reliquias culpæ, quia adhuc remanent dispositiones ex actibus p̄cedentibus relict̄e: vt patet post conualescētiam: ergo nullo modo per extremā vnctionem fit peccatorū remissio.

¶Pr̄eterea remissio peccatorū nō sit successiuè, sed in instanti: sed extrema vnctio nō fit tota simul, quia plures vnctiones requirūtur: ergo eiꝰ effectus non est remissio peccatorum.

¶Sed cōtrà est, quòd dicitur Ia. 5. Si in peccatis est dimittētur ei. ¶Pr̄eterea omne sacrm no. le. gratiā confert: sed per gratiā fit remissio peccatorū: ergo extrema vnctio cū sit sacramentum no. le. operatur ad remissionem peccati.

¶Respōdeo dicendū, q̄ quodlibet sacramentū est institutū pricipaliter ad vnū effectū, quāuis etiam alios ex consequenti inducere possit: & quia sacramentum efficit quod figurat: ideò ex ipsa significatione sacramenti debet accipi eius principalis effectus. Adhibetur autem hoc sacramentū secūdū modū cuiusdā medicationis, sicut baptismus per modū ablutionis: medicina autem est ad pellendū infirmitatem: vnde principaliter hoc sacramentū est institutum ad sanā dū infirmitatem peccati, vt sicut baptismus est quædam spiritualis regeneratio, & pœnitentia quædā spiritualis suscitatio: ita & extrema vnctio est quędā spiritualis sanatio vel medicatio. Sicut autē corporalis medicatio præsupponit corporalem vitā in medicato, ita spiritualis spiritualem: & ideò hoc sacramentum nō datur cō tra defectus quibus spiritualis vita tollitur. s. cō tra peccatū originale & mortale, sed cōtra illos defectus quib⁹ homo spiritualiter infirmatur: vt non habeat perfectū vigorem ad actus vitæ, gratię, vel gloriæ: & hic defectus nihil est aliud quā quædā debilitas & ineptitudo, quæ in nobis relinquitur ex peccato actuali vel originali, & contra hanc debilitatē homo roboratur per hoc sacramentū. Sed quia hoc robur gratia facit quæ secum non compatitur peccatum: ideò ex consequenti si inuenit peccatū aliquod vel mortale vel veniale quo ad culpā tollit ipsum, dummodò nō ponatur obex ex parte recipientis: sicut etiā de eucharistia & confirmatione su prà dictum est: & ideò etiam Iaco. de remissione peccati cōditionaliter loquitur dicēs: Si in peccatis sit dimittentur ei, quo ad culpā, non enim semper delet peccatū, quia nō semper inuenit: sed semper remittit quo ad debilitatē prædictā quā quidā reliquias peccati dicunt. Quidam verò dicunt q̄ principaliter est institutū cōtra veniale, quod quidem nō potest dum hic vita agitur perfectè curari: & ideò sacramentum exeuntiū specialiter cōtra veniale ordinatur. Sed hoc non videtur verum, quia pœnitentia sufficiēter

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiã in vita delet venialia quo ad culpã: q̃ autẽ non potest euitari post peractã pœnitentiã nõ aufert pœnitentiæ præcedenti suũ effectum, & iterum hoc pertinet ad debilitatem prædictam. Vnde dicẽdũ, q̃ principalis effectus huius sacri est remissio peccatorũ quo ad reliquas peccati, & ex cõsequẽti etiã quo ad culpã si eã inueniat.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q̃ quãuis effectus principalis alicuius sacramẽti possit haberi sine actuali perceptione illius sacramenti, vel sine sacramento vel per aliud sacrm ex consequenti: nũquã tamen haberi potest sine proposito illi⁹ sacri: & ideò quia pœnitentia est principaliter instituta cõtra actualem culpã, quodcũq; aliud sacramentum actualem culpam delet, ex cõsequenti non excludit necessitatem pœnitentiæ.

¶ Ad secũdum dicendũ, quòd extrema vnctio aliquo modo quantũ ad illa tria remittit peccatum: quãuis enim culpa quo ad maculam sine contritione nõ dimittatur, tamen hoc sacramẽtum per gratiam quã infundit, facit q̃ ille mot⁹ lib. arbi. in peccatũ sit cõtritio: sicut etiam in eucharistia & cõfirmatione potest accidere. Similiter etiam & reatũ pœnæ tẽporalis dimittit: sed ex consequẽti inquantũ debilitatẽ tollit: quia eandem pœnã leuius portat fortis quã debilis, vnde non oportet q̃ propter hoc minuatur satisfactionis mensura. Reliquiæ autẽ peccati non dicunt hic dispõnes ex actibus relictę, quę sunt quidã habitus inchoati, sed quædã spiritualis debilitas in ipsa mente existens, qua sublata & eisdem habitibus vel dispositionibus manentibus nõ ita potest inclinari mens ad peccatum.

¶ Ad tertiũ dicẽdũ, q̃ quãdo sunt multæ actiones ordinatę ad effectũ vnĩ vltima est formalis respectu omniũ præcedẽtium, & agit in virtute earum: & ideò in vltima vnctione gratia infunditur quæ effectum sacramento præbet.

ARTICVLVS. II.

Vtrum sanitas corporalis sit effectus huius sacramenti.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̃ sanitas corporalis nõ sit effectus huius sacri. Omne enĩ sacrm est medicina spũalis: sed spũalis medicina ad spũalẽ sanitatẽ ordinat, sicut corporalis ad corporalẽ: ergo sanitas corporalis nõ est effectus huius sacramẽti.

¶ Præterea sacrm semp habet effectũ suũ in eo qui non fictus accedit: sed quãdoq; nõ sanatur corporaliter suscipiẽs hoc sacramentũ, quantũcunq; deuotus accipiat. ergo sanitas corporalis nõ est effectus eius.

¶ Præterea efficacia huius sacramẽti nobis ostẽditur Ia. 5. sed ibi nõ attribuitur sanatio effectus vnctioni, sed orationi. dicit enim, oratio fidei sanabit infirmum. ergo corporalis sanatio nõ est effectus huius sacramẽti.

¶ Sed cõtrà, operatio ecclesiæ habet maiorẽ efficaciam post Christi passionẽ quã antè, sed antè oleo inuncti per apostolos sanabantur: vt patet Mat. 6. ergo & nũc habet effectũ in corporali sanatione.

¶ Præterea sacra significãdo efficiunt: sed baptismus per ablutionẽ corporalẽ quã exteriùs facit significat & efficit spũalẽ. ergo & extrema vnctio per sanationem corporalem quã exteriùs significat, efficit & causat spiritualem.

¶ Respondeo dicendum, q̃ sicut baptismus per ablutionem corporalem facit spirituale emundationem à maculis spiritualibus, ita hoc sacramentũ per medicationẽ sacramentalẽ exteriorẽ facit sanationẽ interiorẽ: & sicut ablutio baptismi habet effectum corporalis ablutionis, quia etiã corporalẽ mũdationem habet: ita extrema vnctio habet effectũ corporalis medicationis. s. corporalẽ sanationẽ. Sed hæc differẽtia est, quia corporalis ablutio ex ipsa naturali proprietate elementi facit corporalem mundationem, & ideò semper eam facit: sed extrema vnctio non facit corporalem sanationẽ ex proprietate naturali materiæ, sed virtute diuina quę rationabiliter operatur: & quia ratio operans nunquam inducit secundariũ effectũ nisi secundũ q̃ expedit ad principalem: ideò ex hoc sacro nõ sequitur corporalis sanatio semper, sed quando expedit ad spiritualem sanationem, & tunc semper eam inducit, dummodò nõ sit impedimentum ex parte recipientis.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd argumentatio illa probat, q̃ corporalis sanitas nõ sit effectus principalis huius sacramẽti, & hoc verũ est.

¶ Ad secundum patet solutio ex dictis.

¶ Ad tertiũ dicendum, quòd oratio illa est forma huius sacramenti, vt dicẽ: & ideò hoc sacramentum & sua forma habet efficaciam quantũ est de se ad sanationem corporalem.

ARTICVLVS. III.

Vtrum hoc sacrm imprimat characterem.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramẽtum imprimat characterem. Character enim signũ distinctiuũ est, sed sicut baptizatus distinguitur à non baptizato, ita vnctus à non vncto. ergo sicut baptismus imprimit characterem, ita & extrema vnctio.

¶ Præterea, in ordinis & confirmationis sacramentis est vnctio, sicut in hoc sacramento: sed in illis imprimitur character. ergo & in isto.

¶ Præterea in omi sacro est aliquid q̃ est res tãtũ, & aliquid q̃ est sacramentum tantùm, & aliquid quod est res & sacrm: sed nõ põt aliquid assignari in hoc sacramento q̃ sit res & sacrm nisi character. ergo & ĩ hoc imprimit character.

¶ Sed contrà, nullum sacrm imprimẽs characterem iteratur, hoc autẽ iteratur, vt dicẽ: ergo nõ imprimit

imprimit characterẽ.

¶ Præterea distinctio quæ sit secundũ characterem sacramentalem est distinctio eorũ qui sunt in præsenti ecclesia, sed extrema vnctio cõfertur ei qui exit de præsenti ecclia. ergo nõ decet q̃ in eo character cõferat.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ character non imprimitur nisi in illis sacramentis quibus hoc ad aliquod sacrum deputatur, sed hoc sacrm est solũ in remediũ, & nõ deputatur per ipsum homo ad aliquod sacrum agẽdum vel suscipiendũ: & ideò non imprimitur in eo character.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, q̃ character facit distinctionem statuũ quantum ad ea quæ in ecclesia sunt agẽda: & talem distinctionem homo non habet ab aliis per hoc q̃ ipse est inunctus.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd vnctio quæ fit in ordine & confirmatione est vnctio consecrationis qua homo deputatur ad aliquod sacrũ: sed hæc vnctio est vnctio medicationis, & ideò non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in hoc sacramento res & sacramẽtũ nõ est character, sed quædã interior deuotio quę est spũalis vnctio.

QVAESTIO. XXXI.

De ministro huius sacramenti.

Deinde considerãdum est de administratione huius sacramenti. Circa quod tria quæruntur. Primò, Vtrum laicus possit hoc sacramentum conferre. Secundo, Vtrum diaconus, Tertiò, Vtrum solus episcopus.

ARTICVLVS. I.

Vtrum laicus possit hoc sacramentũ conferre.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd etiam laicus possit hoc sacramentũ conferre, quia hoc sacramẽtum habet efficaciã ex oratione: vt Iaco. dicit: sed oratio laici quando q̃; est à Deo accepta sicut sacerdotis. ergo põt hoc sacramentum conferre.

¶ Præterea de quibusdam presbyteris in Aegypto legitur quòd oleũ ad infirmos transmittebãt & sanabantur, & similiter de beata Genouefa quòd oleo infirmos vngebat. ergo hoc sacramentum potest cõferri etiam à laicis.

¶ Sed contrà est, quia in hoc sacramento fit remissio peccatorum: sed laici non habent potestatem dimittendi peccata. ergo &c.

¶ Respondeo dicendum, q̃ secũdum Diony. in ecclesiastica Hie. sunt quidam exercẽtes actiones hierarchicas, & quidam recipiẽtes tantùm, qui sunt laici: & ideò nullius sacramenti dispensatio laico ex officio competit: sed q̃ baptizare possunt in casu necessitatis est diuina dispensatione factum, vt nulli regenerationis spiritualis facultas desit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd oratio illa non fit à sacerdote in persona sua, quia cùm sit quandoq; peccator nõ esset exaudibilis: sed fit in persona totius ecclesiæ in cuius persona orare potest quasi persona publica: non autem laicus qui persona priuata est.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd illæ vnctiones non erant sacramentales, sed ex quadam deuotione recipientiũ talem vnctionẽ & meritis vngentium vel oleum mittentium, cõsequebatur effectus sanitatis corporalis per gratiam sanitatum, non per gratiam sacramentalem.

ARTICVLVS. II.

Vtrum diaconi possint hoc sacramentum conferre.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̃ diaconi possint hoc sacramentum conferre. Quia secundum Diony. diaconi habent virtutem purgatiuam: sed hoc sacramentũ est institutũ ad purgãdum tantùm ab infirmitate mentis & corporis. ergo diaconi possunt cõferre.

¶ Præterea dignius sacramentũ est baptismus quã hoc de quo hic agimus: sed diaconi possunt baptizare, vt patet de beato Laurẽtio. ergo possunt hoc sacramẽtũ cõferre.

¶ Sed contrà est quòd dicitur Ia. 5. inducat presbyteros ecclesiæ.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ diaconus habet vim purgatiuã tantùm non illuminatiuã: vnde cùm illuminatio fiat per gratiam, nullum sacramẽtũ in quo gratia confertur diaconus põt dare ex officio: & ideò nec hoc cũ in eo gratia conferat.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ hoc sacramentum illuminando per gratiæ collationem purgat: & ideò diacono eius collatio non competit.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd hoc sacramentum non est necessitatis sicut baptismus: vnde non ita cõmittitur dispensatio eius omnibus in articulo necessitatis, sed solùm illis quibus ex officio competit, diaconis etiam baptizari non competit ex officio.

ARTICVLVS. III.

Vtrum solus episcopus possit hoc sacramentum conferre.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̃ solus Episcopus possit hoc sacramentũ conferre. Quia hoc sacramentũ vn-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctione perficitur, sicut & confirmatio: sed solus episcopus potest confirmare. ergo solus potest hoc sacramentum conferre. ¶ Præterea qui non potest quod minus est, non potest q̃ est maius: sed maior est vsus materiæ sanctificatę quã sanctificatio eius, quia est finis ipsius. ergo cũ non possit sanctificare materiam, non potest materia sanctificata vti.

¶ Sed contrà, huius sacri minister inducendus est ad eũ qui suscipit sacrm: vt patet Iaco. 5. sed eps nõ posset accedere ad oẽs infirmos suæ diœcesis: ergo nõ solus eps põt hoc sacrm conferre.

¶ Respondeo dicendũ, quòd secundũ Dio. eps propriè habet perficiendi officiũ sicut sacerdos illuminãdi: vnde illa sacra dispensanda solis episcopis reseruãtur qui suscipiẽtem in aliquo statu perfectionis super alios ponunt, hoc autem nõ est in hoc sacramẽto cùm omnibus detur: & ideò per simplices sacerdotes põt administrari.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, quòd cõfirmatio imprimit characterẽ quo collocatur homo in statu perfectionis, vt suprà dictũ est, nõ autem hoc est in hoc sacramento: & ideò non est simile.

¶ Ad secũdum dicendum, q̃ quãuis in genere causę finalis vsus materiæ sanctificatę sit potior quã sanctificatio materiæ, tamen in genere causæ efficientis sanctificatio materiæ est potior: quia ab eodem pendet vsus sicut ab actiua causa, & ideò sanctificatio requirit altiorem virtutem actiuam quàm vsus.

QVAESTIO. XXXII.

Quibus hoc sacramentum conferri debet & in qua parte.

DEinde considerandum est de his quibus hoc sacramentum conferri debet: & in qua parte corporis. Circa quod qnæruntur sex. Primò, Vtrum sanis debeat hoc sacramentum conferri. Secundò, Vtrum debeat conferri in qualibet infirmitate. Tertiò, Vtrum debeat cõferri furiosis & amentibus. Quartò, Vtrũ pueris. Quintò, Vtrum totum corpus hoc sacramẽto iniungi debeat. Sextò, Vtrum conuenienter determinentur partes in quibus inungitur. Septimò, Vtrũ mutilati in prædictis partibus inungi debeant.

ARTICVLVS. I.

Vtrum hoc sacramentum sanis conferri possit.

AD PRIMVM SIC proceditur. Videtur q̃ etiam sanis cõferri debeat hoc sacrm, quia principalior effectus huius sacramẽti est sanatio mẽtis quã sanatio corporis, vt dictũ est sed etiam sani corporis indigent sanatione mentis: ergo eis etiã debet hoc sacramentũ conferri.

¶ Prætereà hoc sacrm est exeũtium sicut baptismus intrãtiũ: sed oĩbus intrantibus baptismus datur. ergo oĩbus exeuntibus debet dari hoc sacramentum, sed quandoq; illi qui sunt in propinquo exitu sunt sani sicut illi qui decapitãdi sunt. ergo talibus debet hoc sacramentum dari.

¶ Sed cõtrà est q̃ dicitur Iac. 5. Infirmatur quis in vobis &c. ergo solũ infirmis competit.

¶ Respõdeo dicẽdũ, q̃ hoc sacrm est quædã spiritualis curatio, vt dictũ est, quæ quidẽ per quẽdã corporalis curationis modũ significatur: & ideò illis quib⁹ corporalis curatio nõ cõpetit. s. sanis nõ debet hoc sacramentum conferri.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ quãuis spiritualis sanitas sit principalis effect⁹ huj⁹ sacri, tñ oportet q̃ per curationẽ corporalẽ significetur curatio huius sacramenti spiritualis, etiã si corporalis sanatio nõ sequatur: & ideò solũ illis hoc sacramento sanitas spiritualis dari potest, quibus corporalis curatio cõpetit. s. infirmis, sicut ille solus potest baptismũ suscipere, qui potest corporalis ablutionis esse particeps, nõ autẽ puer in ventre matris existens.

¶ Ad secũdum ergo patet, q̃ baptismus etiã nõ est nisi illorũ intrantiũ qui corporali ablutioni subijciposſunt: & ideò hoc sacrm illorũ tãtùm exeũtiũ est quibus corporalis curatio cõpetit.

ARTICVLVS. II.

Vtrum hoc sacramentum debeat dari in qualibet infirmitate.

Ad secundũ sic procedit. Videtur q̃ hoc sacrm dari debeat in qualibet infirmitate. Quia Ia. 5. vbi hoc sacrm traditur nulla infirmitas determinat. ergo oĩb⁹ infirmãtibus debet hoc sacrm conferri.

¶ Prętereà quãto remediũ est dignius tãto debet esse gnãlius: sed hoc sacrm est dignius quã medicina corporalis. cùm ergo medicina corporalis oĩbus infirmis detur, videtur etiam q̃ hoc sacramentum.

¶ Sed cõtrà, hoc sacrm dr̃ ab oĩbus extremę vnctionis: sed non oĩs infirmitas ad extremũ vitæ perducit, cum quædã ægritudines sint causa lõgioris vitæ, vt dicit philosophus. ergo in oĩbus infirmitatibus non debet hoc sacramentũ dari.

¶ Respõdeo dicendũ, q̃ hoc sacrm est vltimũ remediũ, q̃ ecclesia põt cõferre immediatè quasi disponẽs ad gloriã: & ideò illis tantũ infirmantibus debet exhiberi qui sunt in statu exeuntiũ propter hoc quòd ægritudo nata est inducere mortem & de periculo timetur.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, quòd quęlibet infirmitas augmentata potest mortẽ inducere: & ideò si genera infirmitatum pensentur in qualibet ægretudine potest dari hoc sacrm: quia Apostolus non determinat infirmitatẽ aliquã: sed si perſetur in firmitatis modus & status, nõ semper debet infirmantibus hoc sacrm dari.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ medicina corporalis habet pro principali effectu sanitatẽ corporalem, qua omnes infirmi in quolibet statu indigẽt: sed hoc sacramentũ habet pro principali effectu illã sospitatem quæ exeũtibus & iter ad gloriã agẽtibus est necessaria, & ideò nõ est silẽ.

ARTICVLVS. III.

Vtrum hoc sacramentum dari debeat furiosis.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̃ furiosis & amentibus hoc sacramẽtum dari debeat. Quia tales ægritudines sunt periculosissimæ & citò ad mortem disponunt: sed periculo debet adhiberi remedium. ergo hoc sacramentum quod est remedium sanitatis humanæ debet talibus cõferri.

¶ Prætereà dignius sacramentum est baptismus quã istud: sed baptism⁹ datur furiosis, vt suprà dictũ est: ergo & hoc sacramentum eis debet dari.

¶ Sed cõtrà, hoc sacramentum non est nisi recognoscentibus ipsum dandum: sed tales nõ sunt furiosi & amentes, ergo eis dari non debet.

¶ Respõdeo dicendũ, quòd ad effectũ huius sacramenti percipiẽdum plurimũ valet deuotio suscipientis & personale meritũ conferentium, & generale totius ecclesiæ, quod patet ex hoc q̃ per modũ deprecationis forma huius sacramenti confertur: & ideò illis qui nõ possunt recognoscere & cũ deuotione suscipere hoc sacramentum dari non debet. & præcipuè furiosis & amentibus qui possent irreuerentiam sacramẽto per aliquã immunditiam facere: nisi haberẽt lucida interualla quibus sacramentũ recognoscerent, & sic eis conferri in statu illo posset.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, quòd quãuis in periculo mortis tales quandoq; sint, tamen remedium per deuotionem propriam nõ potest eis applicari: & ideò non debet eis conferri.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ baptism⁹ nõ requirit motum li. arbi. & ideò non est simile: & p̃tereà baptismus est sacramentum necessitatis, non extrema vnctio.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum hoc sacramentũ dari debeat pueris.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ hoc sacrm debeat dari pueris. Quia eisdẽ infirmitatibus quãdoq; laborant pueri & adulti: sed eidẽ morbo debet adhiberi idem remediũ. ergo sicut adultis, ita & pueris debet hoc sacrm dari.

¶ Prætereà hoc sacramentũ datur ad purgãdũ reliquias peccati vt suprà dictũ est: tam originalis quã actualis: sed in pueris sunt reliquię originalis peccati. ergo eis debet hoc sacramentum dari.

¶ Sed contrà est, q̃ nulli debet dari hoc sacramentum cui nõ cõpetit forma sacri: sed forma sacramẽti nõ cõpetit pueris qui nõ peccauerũt per visum & auditum, vt in forma exprimitur: ergo eis dari non debet hoc sacramentum.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ hoc sacramentum exigit actualem deuotionem in suscipiẽte, sicut & Eucharistia: vnde sicut Eucharistia non debet dari pueris, ita nec hoc sacramentum.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ non datur contra reliquias originalis peccati nisi secundũ q̃ sunt per actualia peccata quodãmodò confortatæ: vnde principaliter cõtra actualia peccata datur vt ex ipsa forma patet, quæ non sunt in pueris.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ infirmitates in pueris non sunt ex peccato actuali causatæ sicut in adulteris: & contra illas præcipuè infirmitates hoc sacramentum datur, quæ sunt ex peccato causatæ quasi peccati reliquiæ.

ARTICVLVS. V.

Vtrum in hoc sacramento totum corpus debeat inungi.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ hoc sacrm totũ corpus inungi debeat. Quia secundũ Aug. tota anima est in toto corpore: sed præcipuè datur hoc sacrm ad sanandum animã: ergo in corpore toto debet inunctio fieri.

¶ Prætereà vbi est morbus, ibi debet apponi medicina: sed quãdoq; morb⁹ est vniuersalis & in toto corpore sicut febris. ergo totũ corpus debet inũgi.

¶ Prætereà in baptismo totum corpus immergitur. ergo & hic totum debet inungi.

¶ Sed cõtrà est vniuersalis ecclesiæ ritus, secũdũ quẽ non inũgitur infirmus nisi in determinatis partibus corporis.

¶ Respõdeo dicendũ, q̃ hoc sacrm per modum curationis exhibetur, curatio aũt corporalis nõ oportet q̃ fiat per medicinã toti corpori appositã, sed illis partib⁹ vbi est radix morbi: & ideò etiam vnctio sacralis debet fieri in illis partibus tantũ, in quibus est radix spũalis infirmitatis.

¶ Ad primũ ergo dicẽdum, q̃ anima quãuis sit tota in qualibet parte corporis quãtũ ad essentiã, nõ tamẽ quãtũ ad potẽtias quę sunt radices actuũ peccati: & ideò oportet q̃ in determinatis partibus fiant in quibus illæ potẽtię habẽt esse.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ non semper apponitur medicina vbi est morbus: sed congruentiùs vbi est radix morbi.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd baptismus fit per modũ ablutionis, ablutio autem corporalis nõ purgat maculã ab aliqua parte, nisi cui apponitur: & ideò baptism⁹ toti corpori adhibẽ. secùs autem est de extrema vnctione rõne iam dicta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS. VI.

Vtrum conuenienter determinẽtur istæ partes vngendæ.

Ad sextum sic proceditur. Videtur ꝙ inconuenienter determinentur istæ partes: vt. s. infirmans inungatur in oculis, in naribus, & auribus, & labiis, & manib⁹, & pedibus. Quia sapiens medicus curat morbum in radice: sed de corde exeũt cogitationes quæ coinquinant hominem: vt dicitur Mat. 9. ergo in pectore debet fieri inunctio. ¶ Præterea puritas nõ minùs est necessaria exeuntibus quã intrantibus: sed intrantes vnguntur chrismate in vertice à sacerdote ad significandũ mẽtis puritatẽ. ergo & exeuntes hoc sacramento vngi debent in vertice. ¶ Præterea ibi debet adhiberi remediũ vbi est maior vis morbi: sed spiritualis morbus præcipuè viget in viris in renibus, & mulieribus in vmbilico, vt dicit Iob. 40. Potestas eius in lumbis eis secundũ expositionẽ Greg. ergo ibi debet fieri inunctio. ¶ Præterea sicut per pedes peccatur, ita & per alia membra corporis. ergo sicut inunguntur pedes, ita & alia corporis membra inungi debent.

¶ Respondeo dicendũ, quòd principia peccandi in nobis sunt eadem quæ & principia agendi, quia peccatum consistit in actu. Principia autem agendi in nobis sunt tria. Primum est dirigẽs. s. vis cognoscitiua. Secundũ est imperans. s. vis appetitiua. Tertiũ est exequens. s. vis motiua. Omnis autem nostra cognitio à sensu ortũ habet: & quia vbi est in nobis prima origo peccati, ibi debet vnctio adhiberi: ideo inũguntur loca quinq; sensuũ. s. oculi propter visum, aures propter auditum, nares propter odoratum, os propter gustum, manus propter tactum qui in pulpis digitorũ præcipuè viget: & propter appetitiuam vnguntur aliquibus renes, pedes vnguntur propter motiuã, qui sunt principalius eius instrumentum: quia principiũ primum est cognoscitiua, ideò illa vnctio ab omnibus obseruatur quæ fit ad quinq; sensus quasi de necessitate sacramenti: sed quidam non seruant alias, quidam verò seruant illam quæ ad pedes, & non quæ ad renes, quia appetitiua & motiua sunt secundaria principia.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd cognitio à corde non exit nisi per aliquã imaginationem, quę est motus à sensu factus, vt dicitur in secundo de Anima: & ideò cor nõ est prima radix cogitationis, sed organa sensuũ, nisi quatenus cor est principium totius corporis, sed hoc principium est radix remota.

¶ Ad secundum dicendum, quòd intrantes debent acquirere puritatem, sed exeuntes debent eam purgare: & ideò exeũtes debent inungi in illis partibus quibus contingit puritatem mentis inquinari.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd secundũ quorũdã cõsuetudinem fit in renibus propter hoc quod ibi maximè viget concupiscibilis: sed appetitiua nõ est prima radix, vt dictum est.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd organa corporis quibus actus exercentur sunt pedes, manus & lingua, quibus etiã exhibetur vnctio, & mẽbra genitalia quibus propter immũditiam illarum partium & honestatem sacramenti non debet vnctio adhiberi.

ARTICVLVS. VII.

Vtrũ mutilati debeãt inũgi illis vnctionibus.

Ad septimum sic proceditur. Videtur ꝙ mutilati non sunt vngendi illis vnctionibus quæ partibus illis competunt. Quia sicut hoc sacramentum exigit determinatam dispositionẽ in susciptente: vt. s. sit infirmus, ita & determinatã partem: sed ille qui non habet infirmitatem nõ potest inungi. ergo nec ille qui non habet partem illã in qua debet fieri vnctio. ¶ Prętereà ille qui est cęcus à natiuitate nõ deligit per visum: sed in vnctione quę fit ad oculos fit mẽtio de delicto p visum. ergo talis vnctio cęco nato nõ debet fieri, & sic de aliis.

¶ Sed contrà est, quòd defectus corporis nõ impedit aliquod aliud sacrm. ergo nec illud impedire debet: sed de necessitate illius sacri est quę libet vnctionũ. ergo oẽs debent fieri mutilatis.

¶ Respondeo dicendũ, ꝙ mutilati etiam inungi debent quãto propinquiùs esse potest ad partes illas in quibus vnctio fieri debuerat: quia quãuis non habeant membra, habẽt tamen potentias animæ, quæ illis mẽbris debẽtur, saltem in radice: & interiùs peccare possunt per ea quę ad partes illas pertinent, quãuis non exteriùs.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO. XXXIII.

De iteratione huius sacramenti.

DEinde considerandum est de iteratione huius sacramenti. Circa quod duo quærũtur. Primò, Vtrum hoc sacramentũ debeat iterari. Secundò, Vtrum in eadem infirmitate debeat iterari.

ARTICVLVS. I.

Vtrum hoc sacramentum debeat iterari.

AD PRIMVM SIC proceditur. Videtur ꝙ hoc sacramẽtũ non debeat iterari, quia dignior est vnctio quę fit hoĩ q̃ quę fit lapidi: sed vnctio altaris nõ iteratur nisi altare illud fractum fuerit. ergo nec vnctio extrema quę adhibetur homini debet iterari. ¶ Præterea, post vltimum nihil est: sed hæc vnctio dicitur extrema. ergo non debet iterari.

¶ Sed contrà, hoc sacramentum est quędam spiritualis curatio corporaliter exhibita: sed curatio corporis iteratur. ergo & hoc sacramentum iterari debet.

¶ Respondeo dicendũ est, ꝙ nullum sacrale nec sacrm quod habet effectum perpetuũ debet iterari, qa ostenderetur sacrm non fuisse efficax ad faciendũ illum effectũ, & sic fieret iniuria illi sacramẽto: sacrm autẽ quod non habet effectum perpetuũ potest iterari sine iniuria, vt effectus deperditus iteratò recuperet, & qa sanitas corporis & mentis quę sunt effectus hmõi sacri post sunt amitti possij fuerint per sacra effecta: ideò hoc sacrm sine sui iniuria potest iterari.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, ꝙ vnctio lapidis fit ad ipsius altaris consecrationẽ, quæ est perpetuò in lapide quãdiu altare manet, & ideò non potest iterari: sed hæc vnctio non fit ad cõsecrationem hominis, cùm non imprimatur charactẽr: & ideò non est simile.

¶ Ad secundũ dicendũ, ꝙ illud ꝙ secundũ æstimationẽ hominũ est extremũ, qnq; secundũ rei veritatẽ non est extremũ, & sic dicit hoc sacrm extrema vnctio, qa non debet dari nisi illis quorũ mors est ꝓpinq; scd'm existimationẽ hoĩm.

ARTICVLVS. II.

Vtrum in eãdem infirmitate debeat iterari.

Ad secundum sic procedit. Videt ꝙ in eãdem infirmitate nõ debeat iterari, qa vni morbo non debetur nisi vna medicina: sed hoc sacrm est quædã spũalis medicina. ergo contra vnum morbũ non debet iterari. ¶ Præterea, secundũ hoc posset aliquis infirmus tota die inungi, si in eodem morbo posset iterari vnctio: quod est absurdum.

¶ Sed contrà est, quòd aliquando morbus diu durat post sacramenti perceptionem, & tic reliquiæ peccatorum contrahuntur, contra quas principaliter hoc sacramentum datur. ergo iteratò debet inungi.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ hoc sacrm non respicit tm infirmitatẽ: sed etiã infirmitatis statũ: quia non debet dari nisi infirmis qui secũdum humanam æstimationẽ videntur morti appropinquare. Quædam ergo infirmitates non sunt diuturnæ: vnde si in eis datur hoc sacramẽtum, tunc cùm homo ad statum illũ peruenit quòd sit in periculo mortis non recedit à statu illo nisi infirmitate curata, & ita iterũ nõ debet inungi: sed si recidiuum patiatur erit alia infirmitas, & poterit alia fieri inunctio. Quædã verò sunt ægritudines diuturnæ, vt hectica, hydropisis, & hmõi: & in talibus non debet fieri vnctio nisi quando videntur perducere ad periculum mortis, & si homo illum articulum euadat cãdem infirmitate durante, & iterum ad similem statum per illam ægritudinem reducatur, iterum potest inungi: quia iam quasi est alius status infirmitatis quamuis non sit alia infirmitas simpliciter.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO. XXXIIII.

De sacramento ordinis.

POst hoc considerandum est de sacramento ordinis. Et primò, de ordine in cõmuni. Secundò, de distinctione ordinũ. Tertiò, de conferentibus ordinem. Quartò, de impedimentis ordinandorum. Quintò, de his quæ sunt ordinibus annexa. De ipso autem ordine in communi tria videnda sunt. Primò, de eius entitate, & quidditate, & partibus eius. Secũdò, de eius effectu, Tertiò, de suscipientibus ipsum. Circa primum quæruntur quinq;. Primo, Vtrũ ordo in ecclesia esse debeat. Secundò, Vtrũ conuenienter definiatur. Tertiò, Vtrum sit sacramentum. Quartò, Vtrum eius forma exprimatur conuenienter. Quintò, Vtrum hoc sacramentum materiam habeat.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ordo in ecclesia esse debeat.

Thom. 4. Dist. 24. q. 1. art. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ ordo in ecclesia esse nõ debeat. Ordo enim requirit subiectionem & prælationem: sed subiectio videtur repugnare libertati in quã vocati sumus per Christum. ergo ordo in ecclesia esse non debet. ¶ Præterea, ille qui in ordine constituitur alio inferior fit: sed in ecclesia quilibet debet se altero inferiorem reputare: Philip. 2. superiores inuicẽ arbitrantes. ergo nõ debet in ecclesia esse ordo. ¶ Præterea, ordo inuenitur in angelis propter distinctionem eorum in naturalibus, & gratuitis: sed omnes homines sunt in natura vnum, gratiarum etiam dona quis eminentiùs habeat ignotum est. ergo ordo in ecclesia esse non potest.

¶ Sed contrà Rom. 13. Quæ à deo sunt, ordinata

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt:sed ecclesia à Deo est, quia ipse eam ædificauit sanguine suo.ergo ordo in ecclesia esse debet. ¶ Præterea,status ecclesiæ est medius inter statum naturæ & gloriæ:sed in natura inuenitur ordo,quo quædam aliis superiora sunt:& similiter in gloria,vt patet in angelis. ergo in ecclesia debet esse ordo.

¶ Respondeo dicendū,q; Deus sua opera in sui similitudinē producere voluit quantum possibile fuit,vt pfecta essent,& per ea cognosci posset: & ideò vt in suis operibus repræsentaretur, non solū secundū q; in se est,sed etiam secundū q; in aliis influit,hanc legem naturalē imposuit omnibus: vt vltima per media reducerentur & perficerentur,& media per prima vt Dio. dicit: & ideò vt ista pulchritudo ecclesiæ non deesset posuit ordinem in ea,vt quidā aliis sacramenta traderent suo modo Deo in hoc assimilati:quasi Deo cooperantes,sicut & in corpore naturali quædam membra aliis influunt.

¶ Ad primum ergo dicendum,q; subiectio seruitutis repugnat libertati,quæ seruitus est cùm aliquis dominat ad sui vtilitatem subiectis vtēs: talis autē subiectio nō requiritur in ordine, per quem qui præsunt salutem subditorum quęre re debent, non propriam vtilitatem.

¶ Ad secundum dicendū,q; quilibet debet se reputare inferiorem merito,sed non officio: ordines autem officia quædam sunt.

¶ Ad tertium dicendū,q; ordo in angelis nō attenditur secundum distinctionem naturæ nisi per accidens, inquantū ad distinctionē naturæ sequitur in eis distinctio gratiæ: attenditur autem per se secundum distinctionē in gratia, qa eorum ordines respiciunt participationem diuinorum,& communicationem in statu glorię, quæ est secundū mensuram gratiæ quasi gratię finis,& effectus quodāmodo:sed ordines ecclesiæ militantis respiciunt participationem sacramentorum & communicationē quæ sunt causa gratiæ, & quodāmodò gratiā præcedunt: & sic non est de necessitate nostrorum ordinū gratia gratum faciens,sed solū potestas dispensandi sacramenta: & propter hoc ordo non attenditur per distinctionem gratiæ gratum facientis,sed per distinctionem potestatis.

ARTICVLVS. II.

Vtrum conuenienter ordo definiatur.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q; inconuenienter ordo à Magistro Sententiarū.24. Distin.definiatur, vbi dicitur: Ordo est signaculū quoddam ecclesiæ, per quod spūalis potestas traditur ordinato. Pars enim non debet poni genus totius: sed character qui per signaculū exponit in sequenti Distinctione est pars ordinis, quia diuiditur contra id quod est res tantū,vel sacrm̄ tantū,cū sit res & sacramentū.ergo signaculū non debet poni quasi genus ordinis. ¶ Præterea, sicut in sacramēto ordinis imprimitur character, ita in sacramēto baptismi:sed in definitione baptismi non ponebatur character.ergo nec in definitione ordinis debet poni. ¶ Præterea in baptismo etiam quædam spititualis datur potestas accedendi ad sacra:& iterum est quoddā signaculū cùm sit sacramentū. ergo hæc definitio conuenit baptismo, & sic inconuenienter assignat de ordine. ¶ Præterea,ordo relatio quædā est quę in vtroq; extremorum saluatur : extrema autē huiusmodi relationis sunt superior & inferior. ergo inferiores habent ordinem sicut & superiores:sed in eis non est aliqua potestas præeminentiæ, qualis ponitur hic in definitione ordinis,vt patet per expositionem sequentē,vbi ponitur promotio potestatis. ergo inconuenienter definitur hic ordo.

¶ Respōdeo dicendum,q; definitio quam Magister de ordine ponit conuenit ordini ,secundum q; est ecclesiæ sacrm: & ideò duo ponit, signū exteri⁹,ibi(signaculū quoddā &c.).i.signū quoddā,& effectus interior,ibi(in quo spiritualis potestas &c.)

¶ Ad primum ergo dicendū, q; signaculū non ponitur hic pro charactēre interiori,sed pro eo quod exteriis geritur, quod est signū interioris potestatis & causa : & sic etiam sumitur character in alia definitione: si tamen pro interiori charactere sumeretur non esset inconueniens, quia diuisio sacri in illa tria non est in partes integrales propriè loquendo:quia illud quod est res tantū non est de essentia sacramēti,quod est etiam sacramentū tantū transit,& sacrm manere dicitur. Vnde relinquitur q; ipse character interior sit essentialiter & principaliter ipsum sacramentum ordinis.

¶ Ad Secundum dicendum, q; baptismus quāuis in eo conferatur aliqua spiritualis potestas recipiendi alia sacra,ratione cuius charactērem imprimit: non tamē hic est principalis effectus eius, sed ablutio interior, propter quam baptismus fieret etiam priori causa non existēte:sed ordo potestatē principaliter importat: & ideò character qui est spiritualis potestas in definitione ordinis ponitur: non autem in definitione baptismi.

¶ Ad tertium dicendum , q; in baptismo datur quædam potentia spūalis ad recipiendū, & ita quodammodò passiua:potestas autem propriè nominat potentiam actiuam cum aliqua præeminentia: & ideò hæc definitio baptismo non competit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd nomen ordinis dupliciter accipit:quandoq; enim significat ipsam relationē,& sic est tam in inferiori q; in superiori,vt obiectio tāgit, & sic nō accipitur hic. Aliqn̄ autē accipit pro ipso gradu qui ordinem primò modo acceptū facit:& quia ratio ordinis prout est relatio inuenitur vbi aliquid superius altero occurrit:ideò hic gradus eminens per potestatem spiritualem ordo nominatur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ordo sit sacramentum.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q; ordo non sit sacrm. Sacramentum enim,vt dicit Hug. de Sctō Vict. est materiale elim sed ordo non nominat aliquid limōi,sed magis religionē vel potestatē,qa ordo est pars potestatis secundū Prisci.ergo non est sacramentum.

¶ Præterea,sacra non sunt de ecclesia triūphante:sed ordo est ibi,vt patet de angelis. ergo non est sacramentum. ¶ Præterea,sicut prælatio spiritualis quæ est ordo datur cum quadam consecratione,ita & prælatio sæcularis:quia & Reges inunguntr̄,vt dictum est:sed regia dignitas non est sacrm.ergo nec ordo de quo loquimur.

¶ Sed cōtrà est, qa ab omnibus enumerat̄ inter septē ecclesiæ sacra. ¶ Præterea, propter quod vnumquodq; , & illud magis : sed propter ordinem fit homo dispensator aliorum sacramentorum. ergo ordo habet magis rationem quòd sit sacramentum quàm alia.

¶ Respondeo dicendum,q; sacramentum (vt ex dictis patet) nihil est aliud quàm quædam sanctificatio homini exhibita cum aliquo signo visibili:vnde cùm in susceptione ordinis quędam consecratio homini exhibeatur per visibilia signa,constat ordinem esse sacramentum.

¶ Ad primum ergo dicendum, q; quāuis ordo non exprimat aliquod materiale elementū, tñ ordo nō cōferr̄ sine aliquo elemēto materiali.

¶ Ad secundū dicendū , q; ptātes ,pportionati debēt illis ad quę sunt:cōicatio autē diuinorum ad quā dat spūalis ptās,non fit angelis p aliqua sensibilia signa,sicut in hoīb⁹ cōtingit: & ideò ptās spūalis quæ est ordo nō adhibet angelis cū aliquib⁹ signis visibilib⁹ sicut hoībus: & ideò in hoībus est ordo sacrm,sed non in angelis.

¶ Ad tertiū dicendū,q; non oīs benedictio quę hoībus adhibet,vel cōsecratio est sacrm,qa & monachi & abbates benedicunt̄,tñ illę benedictiones nō sunt sacra,& similiter nec regalis vnctio: qa per hmōi benedictiones non ordinant̄ aliqui ad dispensationē diuinorū sacramentorum,sicut per benedictiones ordinis.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum forma huius sacramenti conuenienter exprimatur.

Ad quartum sic proceditur. Videt̄ q; forma huius sacri incōuenienter in litera exprimat̄. Quia sacra efficaciam habēt ex forma:sed efficacia sacramentorū est ex virtute diuina quæ in eis secretiùs operatur salutē. ergo in forma huius sacri deberet fieri mentio de virtute diuina per inuocationē Trinitatis,sicut in aliis sacramentis. ¶ Præterea,imperare est eius qui habet authoritatē: sed authoritas non residet apud eū q; sacra dispēsat , sed ministeriū tantū. ergo nō deberet vti imperatiuo modo vt diceret sic,Agite vel accipite hoc vel illud,vel aliquid huiusmodi. ¶ Præterea, in forma sacramenti nō debet fieri mētio nisi de illis quę sunt de essentia sacri:sed vsus potestatis acceptæ non est de essentia sacramenti huius, sed cōsequitur ad ipsum. ergo non debet de eo fieri mentio in forma huius sacramēti. ¶ Præterea,oīa sacra ordinant ad æternam remunerationem: sed in formis aliorum sacramentorum non fit mentio de remuneratione. ergo nec in forma huius sacramenti deberet de ea fieri mētio, sicut fit cùm dicitur,Habiturus partem si fideliter &c.

¶ Respondeo dicendū,q; hoc sacrm principal'r cōsistit in potestate tradita: potestas autē a potestate traducitur, sicut simile , ex simili: & iterum potestas per vsum innotescit,quia potētiæ notificant̄ per actus:& ideò i forma ordinis exprimitur vsus ordinis per actum qui imperatur,& exprimitur traductio potestatis per imperatiuum modum.

¶ Ad primū ergo dicendū, q; alia sacra non ordinātur prīcipaliter ad effectus similes potestati per quā sacra dispēsantur , sicut hoc sacrm: & ideò in hoc sacro est quasi quædā cōmunicatio vniuoca : vnde in aliis sacramētis exprimitur aliquid ex parte diuinæ virtutis,cui effectus sacri assimilatur,non autē in hoc sacramento:quamuis enim in episcopo, qui est minister huius sacramēti non sit authoritas respectu collationis huius sacramenti: tñ habet aliquā authoritatē respectu potestatis ordinis q; conferr̄ per ipsum inquantū à sua potestate deriuatur.

¶ Ad secundū dicendū, q; vsus potestatis est effectus ptātis in genere causæ efficiētis, & sic nō habet qd' in definitiōe ordis ponat̄, sed est quodāmodò causa in gñe causę finalis: & ideò secūdū hanc rationē poni pōt in definitiōe ordinis.

ARTICVLVS. V.

Vtrum hoc sacramentum habeat materiam.

Ad quintum sic proceditur. Videt̄ q; hoc sacrm nō habeat materiā. Quia in omni sacramento quod habet materiam,virtus operans in sacramento est in materia:sed in rebus materialibus quæ hic adhibentur,sicut sunt claues & cādelabra & huiusmodi,

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non videt esse aliqua virtus sanctificandi. ergo non habet materiã. ¶ Præterea, in isto sacro confertur plenitudo gratiæ septiformis, vt in litera dicitur, sicut in cõfirmatione: sed materia cõfirmationis ꝓexigit sanctificationẽ: cùm ergo ea quæ in hoc sacro videnť esse materialia non sint præsanctificata, videtur ꝙ non sint materia sacri huius. ¶ Præterea, in quolibet sacro habẽte materiam requiritur cõtactus materiæ ad eum qui suscipit sacrm: sed vt à quibusdã dicitur cõtactus dictorũ materialiũ ab eo qui suscipit sacrm non est de necessitate sacri, sed solũ porrectio. ergo prædictæ res materiales non sunt materia huiusmodi sacramenti.

¶ Sed contrà est, quia omne sacrm consistit in rebus & in verbis: sed res in quolibet sacro sunt materia ipsius. ergo & res quæ in hoc sacro adhibentur sunt materia huius sacri. ¶ Præterea, plus requiritur ad dispensandum sacra quàm ad suscipiendũ sacramẽta: sed baptismꝰ in quo datur potestas ad suscipiendũ sacramenta indiget materia. ergo & ordo in quo datur potestas ad ea dispensanda.

¶ Respondeo dicendũ, ꝙ materia in sacramẽtis exteriùs adhibita signat virtutẽ in sacris agentem ex extrinseco omnino aduenire: vnde cùm effectus proprius hmõi sacramenti. s. character non percipiatur ex aliqua operatione ipsius q ad sacrm accedit, sicut in pnia: sed omnino ex extrinseco adueniat, cõpetit ei materiã habere: tñ diuersimodè ab aliis sacramẽtis quæ materiã habent: quia hoc quod in sacro confert in aliis sacris deriuatur tantũ à Deo, nõ à ministro qui sacramentũ dispẽsat: sed illud quod in sacro traditur. s. spũalis potestas deriuatur etiam ab eo q sacrm dat, sicut potestas imperfecta à perfecta: & ideò efficacia aliorum sacrorum principaliter consistit in materia, quæ virtutẽ diuinam habet & signat & continet ex sanctificatione per ministerium adhibita: sed efficacia hmõi sacri principaliter residet penes eum qui sacrm dispẽsat: materia autẽ adhibetur magis ad determinãdum potestatem quę traditur particulariter habente eam completè q̃ ad potestatem causandam, quod patet ex hoc quod materia competit vsui potestatis.

¶ Et per hoc patet solutio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ materiã in aliis sacramentis oportet sanctificari propter virtutẽ quam continet: sed non est ita in proposito.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ sustinendo illud dictum ex dictis apparet causa eius, quia cm̃ potestas ordinis accipiť à ministro, sed non à materia: ideò porrectio materiæ magis est de essentia sacri quàm tactus, tñ ipsa verba formę videntur ostendere ꝙ tactus materiæ sit de essentia sacramenti, qa dicit, Accipe hoc vel illud.

QVAESTIO. XXXV.

De effectu huius sacramenti.

Deinde considerãdum est de effectu huius sacramenti. Circa quod quæruntur quinque. Primò, Vtrum in sacramento ordinis gratia conferatur. Secundò, Vtrum imprimatur character. Tertiò, Vtrũ character ordinis præsupponat charactẽrem baptismalem. Quarto, Vtrum præsupponat charactẽrem cõfirmationis. Quintò Vtrũ character vnius ordinis præsupponat charactẽrem alterius.

ARTICVLVS. I.

Vtrum in sacramento ordinis conferatur gratia gratum faciens.

Tho. vbi. s. art. 2. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ in sacro ordinis non conferatur gratia gratum faciẽs, quia cõiter dicitur ꝙ sacramentum ordinis ordinatur contra defectum ignorantię: sed contra ignorantiã non daf gratia gratum faciens, sed gratia gratis data: qa gratia gratum faciens magis respicit affectũ. ergo in hoc sacramento ordinis non datur gratia gratũ faciens. ¶ Præterea, ordo distinctionẽ importat: sed mẽbra ecclesiæ non distinguuntur per gratiam gratum facientem: sed secundum gratiam gratis datam: de qua dicitur. 1. Cor. 12. Diuisiones gratiarũ sunt. ergo in ordine non datur gratia gratum faciens. ¶ Præterea, nulla causa præsupponit effectum suum, sed in eo qui accedit ad ordines præsupponitur gratia per quam fit idoneus ad executionẽ ordinis. ergo talis gratia non confertur in collatione ordinis.

¶ Sed cõtrà, sacra no. le. efficiunt quod figurãt: sed ordo per numerũ septenarium signat septẽ dona Spũs sancti, vt in litera dicitur. ergo dona Spũs sancti quæ non sunt sine gratia gratũ faciente in ordine dantur. ¶ Præterea, ordo est sacramentũ no. le. sed in definitione talis sacri ponitur vt causa gratiæ existat. ergo causat gratiã in suscipiente.

¶ Respondeo dicendũ, ꝙ Dei perfecta sunt opera, vt dicitur Deute. 32. & ideò cuicũq; datur potentia aliqua diuinitùs, dantur ea per quæ executio illius potentiæ potest congruè fieri, & hoc etiã in naturalibus patet. Quia animalibus dantur membra, quibus potentiæ animæ possunt exire in actus suos, nisi sit defectus ex parte materiæ: sicut autẽ gratia gratũ faciens est necessaria ad hoc ꝙ homo dignè sacramenta recipiat, ita etiã ad hoc ꝙ homo dignè sacramenta dispẽset: & ideò sicut in baptismo per quem fit homo susceptiuus aliorũ sacramentorũ datur gratia gratum faciens, ita in sacramento ordinis per quod homo ordinatur ad aliorũ sacramentorum dispensationem.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ordo datur non in remedium vnius personæ, sed totius ecclesiæ: vnde quod dicitur contra ignorãtiam dari, non est intelligendum ita ꝙ per susceptionem ordinis pellatur ignorãtia in suscipiẽte: sed quia suscipiens ordinem præficitur ad pellendam ignorantiam in plebe.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis dona gratiæ gratum facientis cõmunia sint omnibus membris ecclesiæ: tamen illorum actus donorum secundum quæ attenditur distinctio in membris ecclesiæ idoneus susceptor aliquis esse non potest, nisi charitas adsit, quæ quidem sine gratia gratum faciente esse non potest.

¶ Ad tertiũ dd'm, quòd ad idoneam exequutionem ordinum non sufficit bonitas qualiscunq; sed requiritur bonitas excellens: vt sicut illi qui ordinem suscipiunt super plebem constituuntur gradu ordinis, ita & superiores sint merito sanctitatis: & ideò præexigitur gratia quæ sufficiebat ad hoc quòd digne connumerentur in plebe Christi: sed confertur in ipsa susceptione ordinis amplius gratiæ munus per quod ad maiora reddantur idonei.

ARTICVLVS II.

Vtrum in sacramento ordinis character imprimatur quantum ad omnes ordines.

Ad secundum sic procedit. Videť ꝙ in sacro ordinis nõ imprimatur character quantùm ad omes ordines. Quia ordinis character est quædam spiritualis potestas: sed quidam ordines non ordinantur nisi ad quosdam actus corporales, scilicet, ostiarij vel acolythi. ergo in eis non imprimitur character. ¶ Præterea, omnis character est indelebilis. ergo per charactẽrem homo ponitur in tali statu à quo non possit recedere: sed illi qui habent aliquos ordines possunt licitè redire ad laicatum. ergo non imprimitur character in omnibus ordinibus. ¶ Præterea, per charactẽrem homo assignatur ad aliquid sacrum dandum, vel ad suscipiendum: sed ad susceptionem sacramentorũ homo sufficienter ordinatur per charactẽrem baptismalem: dispensator autem sacramentorum non constituitur aliquis nisi in ordine sacerdotali. ergo in aliis ordinibus non imprimitur character.

¶ Sed contrà, omne sacramentum in quo non imprimitur character est iterabile: sed nullus ordo est iterabilis. ergo in quolibet ordine imprimitur character. ¶ Præterea, character est signum distinctiuum: sed in quolibet ordine est aliqua distinctio. ergo quilibet ordo imprimit charactẽrem.

¶ Respondeo dicendum, quòd circa hoc est triplex opinio vel fuit. Quidam enim dixerunt ꝙ in solo ordine sacerdotali character imprimitur. Sed hoc non est verum, quia actum diaconi nullus potest exercere licitè nisi diaconus: & ita patet quòd habet aliquam specialem potestatem in dispensatione sacramentorum quam alij non habent. Et propter hoc alij dixerunt ꝙ in sacris ordinibus imprimitur character, non autem in minoribus. Sed hoc mihi est, quia per quemlibet ordinem aliquis constituitur supra plebem in aliquo gradu potestatis ordinatæ ad sacramentorum dispẽsationem. Vnde cùm character sit signum distinctiuum ab aliis, oportet quòd in omnibus character imprimatur: cuius etiam signum est ꝙ perpetuò manent, & nunquam iterantur. Et hæc est tertia opinio quæ communior est.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quilibet ordo vel habet actum circa ipsum sacramẽtum, vel ordinatum ad sacramentorum dispensationem: sicut ostiarij habent actum admittendi homines ad diuinorum sacramentorum inspectionem, & sic de aliis: & ideò in omnibus requiritur spiritualis potestas.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd quantuncunq; homo ad laicatũ se transferat, semper tñ manet in eo character: quod patet ex hoc ꝙ si ad clericatum reuertatur: non iterum ordinem quem habuerat suscipit.

¶ Ad tertium dicendum, sicut ad primum.

ARTICVLVS. III.

Vtrum character ordinis præsupponat charactẽrem baptismalem.

Ad tertium sic procedit. Videtur quòd character ordinis nõ presupponit charactẽrem baptismalem. Quia per charactẽrem ordinis homo efficitur dispensator sacramentorum, per charactẽrem baptismalem susceptiuus eorundem: sed potestas actiua non præsupponit de necessitate passiuam, quia potest esse sine ea, sicut patet in Deo. ergo character ordinis nõ præsupponit de necessitate charactẽrem baptismalem. ¶ Præterea, potest contingere ꝙ aliquis non sit baptizatus qui se baptizatum existimat probabiliter: si ergo talis ad ordines accedat non consequetur charactẽrem

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem ordinis, si character ordinis præsupponit characterem baptismalē: & sic ea quæ faciet vel in cōsecratione vel in absolutione nihil erunt, & in hoc ecclesia decipiet, quod est incōueniēs.

¶ Sed contrà, baptismus est ianua sacramentorum. ergo cùm ordo sit quoddam sacramētum præsupponit baptismum.

¶ Respondeo dicendū, q̄ nihil pōt aliquid accipere cuius receptiuam potentiā non habet, per characterē autē baptismalē efficitur homo receptiuus aliorum sacramentorū: vnde qui characterem baptismalē non habet nullum alterum sacramentū recipere potest, & sic character ordinis baptismalem characterem præsupponit.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̄ in eo qui habet potentiā actiuam, à se potentia actiua non præsupponit passiuā: sed in eo qui habet potentiam actiuam ab altero præexigitur ad potentiam actiuam potentia passiua quę recipere possit potentiam actiuam.

¶ Ad secundum dicendū, q̄ talis si ad sacerdotium promoueatur non est sacerdos, nec conficere pōt, nec absoluere in foro pœnitētiali. Vnde secundum Canones debet iteratò baptizari & ordinari: & si etiā in episcopū promoueatur, illi quos ordinat non habent ordinē, sed tū piè credi potest, q̄ quantū ad vltimos effectus sacramentorū summus sacerdos suppleret defectū, & q̄ non permitteret hoc ita latēre q̄ ecclesiæ posset periculum imminere.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum character ordinis præsupponat characterem confirmationis.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̄ præsuppponat de necessitate characterē confirmationis. Quia in his quę sunt ordinata adinuicem, sicut medium præsupponit primū, ita vltimū præsupponit medium: sed character confirmationis præsupponit baptismalē quasi primum. ergo character ordinis præsupponit characterem confirmationis quasi medium. ¶ Præterea, qui ad alios confirmandos ponuntur maximè debent esse firmi: sed illi qui sacrm ordinis suscipiunt, sunt aliorū confirmatores. ergo ipsi maximè debent habere sacramentū confirmationis.

¶ Sed contrà, Apostoli receperunt potestatem ordinis ante ascēsionem, Ioā. 20. vbi dictum est, Accipite Spiritū sanctū, sed cōfirmati sunt post ascensionē per aduentum Spiritus sancti. ergo non præsupponit confirmationem.

¶ Respondeo dicendum, q̄ ad susceptionē ordinis præexigitur aliquid quasi de necessitate sacri, & aliqd de cōgruitate. De necessitate ēm sacri exigitur q̄ ille qui accedit ad ordines sit susceptiuus, quod cōpetit ei per baptismū: & ideò character baptismalis præsupponitur de necessitate sacri, ita q̄ sine eo sacrm ordinis conferri nō potest: sed de congruitate requiritur omnis perfectio per quam aliqs reddatur idoneus ad exequutionē ordinis, & vnum de istis est vt sit confirmatus: & ideò de cōgruitate character ordinis characterem confirmationis præsupponit, & non de necessitate.

¶ Ad primum ergo dicendū, q̄ non est similis habitudo huius medij ad vltimum, & primi ad medium: quia per characterē baptismalē fit homo susceptiuus sacri confirmationis: non autē per sacrm confirmationis fit susceptiuus sacramentū ordinis, & ideò nō est similis ratio.

¶ Ad secundū dicendum, q̄ illa ratio procedit de idoneitate quantū ad congruitatem.

ARTICVLVS. V.

Vtrum character vnius ordinis de necessitate præsupponat characterem alterius ordinis.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̄ character vni⁹ ordinis præsupponat de necessitate characterē alterius ordinis. Quia maior est conuenientia ordinis ad ordinem, quàm ordinis ad aliud sacrm: sed character ordinis præsupponit characterē alterius sacri. s. baptismi. ergo multo fortiùs character vnius ordinis præsupponit characterē alterius.

¶ Præterea, ordines sunt quidā gradus: sed nullus pōt peruenire ad posteriorē gradū nisi priorem ascenderit. ergo nullus potest accipere characterem ordinis sequētis nisi priùs accipiat ordinem præcedentem.

¶ Sed contrà, si omittatur aliquid in sacramento quod sit de necessitate sacramenti, oportet q̄ sacrm iteretur: sed si aliquis accipiat sequentem ordinem prætermisso primo nō reordinabitur sed confertur sibi quod deerat secundum statuta Canonum. ergo præcedens ordo non est de necessitate sequentis.

¶ Respondeo dicendū, q̄ non est de necessitate superiorum ordinū q̄ aliquis minores ordines priùs habeat, quia potestates sunt distinctę, & vna quantùm est de sui ratione non requirit aliam in eodem subiecto: & ideò etiā in primitiua ecclesia aliqui ordinabātur in presbyteros, qui priùs inferiores ordines non susceperant: & tñ poterāt oīa quę inferiores ordines possunt, quia inferior potestas cōprehenditur in superiori virtute: sicut sensus in intellectu, & ducat' in regno: sed posteà per constitutionē ecclesiæ determinatū est q̄ ad maiores ordines se non ingerat qui priùs in minoribus officiis se non humiliauit: & inde est q̄ qui ordinantur per saltum secundum Canones non reordinantur, sed id

id quod omissum fuerat de præcedentibus ordinibus eis confertur.

¶ Ad primum ergo dicendū, q̄ magis conueniunt ordines adinuicem secundū similitudinem speciei quàm ordo cum baptismo: sed secundū proportionem potentię ad actum magis conuenit baptismus cum ordine: q̄a per baptismum acquirit homo potentiam passiuā recipiendi ordines: non autem per ordinem inferiorē datur potentia passiua recipiendi maiores ordines.

¶ Ad secundum dicēdum, q̄ ordines non sunt gradus qui occurrant in actione vna vel in vno motu, vt oporteat ad vltimum per primum deuenire: sed sunt sicut gradus in diuersis rebus constituti, sicut est gradus inter hominem & angelum, nec oportet q̄ ille qui sit angelus priùs fuerit homo: similiter etiam est gradus inter caput & omnia membra corporis, nec oportet q̄ illud quod est caput priùs fuerit pes, & similiter est in proposito.

QVAESTIO. XXXVI.

De qualitate susciptientium.

DEinde considerandum est de qualitate susciptientium hoc sacramentū. Circa quod quæruntur quinq;. Primò, Vtrum in susciptientibus hoc sacramentum requiratur bonitas vitæ. Secundò, Vtrum requiratur scientia totius sacræ scripturæ. Tertiò, Vtrū ex ipso merito vitæ aliquis ordinis gradus cōsequatur. Quartò, Vtrum promouens indignos ad ordines peccet. Quintò, Vtrum aliquis peccator existens possit sine peccato ordine suscepto vti.

ARTICVLVS. I.

Vtrum in susciptientibus ordinem requiratur bonitas vitæ.

Thom. vbi. ſ. art. 3. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur q̄ in susciptientibus ordines non requiratur bonitas vitę. Quia per ordinē aliquis ordinatur ad dispensationē sacramentorum: sed sacramenta possunt dispensari à bonis & malis. ergo non requiritur bona vita. ¶ Præterea, non est maius ministerium quod Deo in sacramentis exhibetur, quàm quod ipsi corporaliter adhibetur: sed à ministerio ipsius corporali nō repulit Dominus mulierem peccatricem & infamem, vt patet Luc. 7. ergo nec à ministerio eius in sacris tales sunt amouendi. ¶ Præterea, per oīem gratiam datur aliquod remediū cōtra pctm: sed illis qui habent pctm non debet aliquod remediū denegari quod eis valere possit. cùm ergo in sacramento ordinis gratia conferatur, videtur quòd debeat etiam peccatoribus hoc sacrm dari.

¶ Sed cōtrà, Leui. 21. homo de semine Aaron qui habuerit maculā non offerat panes corā Dño, nec accedat ad ministeriū eius: sed per maculā (vt dicit glos.) omne vitiū intelligitur. ergo ille qui est aliquo vitio irretitus non debet ad ministeriū ordinis adhiberi. ¶ Præterea, Hiero. dicit q̄ nō solū epi presbyteri & diaconi debent magnopere prouidere, vt cūctum populū cui præsident sermone & conuersatione præcedāt: verùm etiā inferiores grad⁹, & oēs qui diuino oraculo deseruiūt: & quia vehemēter ecclesiam Dei destruit meliores esse laicos quàm clericos. ergo in oībus ordinibus requiritur sanctitas vitæ.

¶ Respondeo dicendū, q̄ sicut Dio. dicit. 1. c. eccle. Hier. vt subtiliores & clariores essentiæ repletæ influxu solariū splendorum, lumen in eis supereminēs ad similitudinē Solis ad alia corpora inuehunt: sic in omni diuino nō est audendū aliis dux esse nisi secundū oēm habitum suum factus Deiformissimus & Deo simillimus. Vnde cū in quolibet ordine aliquis cōstituat⁹ dux aliis in rebus diuinis, quasi psumptuosus mortaliter peccat, q̄ cū cōscięcia pctī mortalis ad ordines accedit: & ideò sctitas vitæ requiritur ad ordinem de necessitate præcepti, sed non de necessitate sacramenti. Vnde si malus ordinatur, nihilominus ordinem habet, tñ cum peccato.

¶ Ad primū ergo dicendum, q̄ sicut vera sacra sunt q̄ pctōr dispēsat, ita verū sacrm ordinis recipit, & sicut indignè dispēsat, ita indignè recipit.

¶ Ad secundū dicendū, q̄ illud ministeriū erat tm in exequutione corporalis obsequij, quod etiā licitè peccatores facere possunt. Secùs autē de ministerio spirituali ad quod applicant ordinati, quia per ipsum efficiuntur medij inter Deum & plebem: & ideò debent de bona conscientia nitère quo ad Deum, & bona fama quo ad homines.

¶ Ad tertium dicendum, qdòd aliquæ medicinæ sunt quæ exigunt robur naturæ, aliàs cum periculo mortis adsumuntur, & aliæ sunt quæ debilibus dari possunt: ita etiā in spiritualibus quædam sacramenta sunt ordinata ad remedium peccati, & talia peccatoribus sunt exhibenda, sicut baptismus & pœnitentia: illa verò quæ perfectionem gratiæ conferunt requirunt hominem per gratiam confortatum.

ARTICVLVS. II.

Vtrum requiratur scientia totius sacræ scripturæ.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̄ requiratur scientia totius

Universidad de Deusto
Biblioteca

tius sacræ scripturę. Quia ille debet habere legis scientiam à cuius ore lex requiritur: sed legem requirunt de ore sacerdotis, vt patet Mala. 2. ergo ipse debet legis totius habere scientiã. ¶ Præterea. 1. Pet. 3. parati omni poscenti vos ad satisfa ciendum de ea quæ in vobis est fide & spe: sed reddere de his rationẽ quæ sunt fidei & spei est illorum qui perfectã scientiã sacrarum scripturarum habent. ergo talẽ scientiã debent habere illi qui ponuntur in ordinibus, quibus verba præ dicta dicuntur. ¶ Præterea, nullus congruè legit quod non intelligit, quia legere & nõ intelli gere negligere est, vt dicit Cato. Sed ad lectores q est quasi infimus ordo, pertinet glegere vetus Testamentũ, vt in litera dicit. ergo ad eos pertinet habere totius veteris Testamenti intellectũ, & multo fortiùs ad alios superiores ordines.

¶ Sed contrà est, q multi promouẽtur ad sacer dotium qui penitus de talibus nihil sciunt, etiã in religionibus multis, ergo videtur q talis scientia non requiratur. ¶ Præterea, in vitis Patrũ legitur aliquos simplices monachos ad sacerdo tium promotos, qui erant sanctissimæ vitæ. ergo non requirit prædicta scientia in ordinãdis.

¶ Respondeo dicendũ, q in quolibet actu ho minis, si debet esse ordinatus, oportet q adsit directio rationis: vnde ad hoc q ordinis officiũ exequatur, oportet q habeat tantũ de scientia quæ sufficiat ad hoc q dirigat in actum ordinis illius: & ideò etiã talis scientia requirit in eo, qui debet ad ordines promoueri, & non q vniuer saliter in tota scriptura sit instructꝰ: sed plus vel minùs secundũ q ad plura vel pauciora se eius officium extendit: vt. s. illi qui aliis præponun tur curam animarum suscipientes, sciẽt quę ad exequutionem sui ordinis spectant.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q sacerdos habet duos actus, vnum principalẽ supra corpus Chri sti verũ: & alium secundariũ supra corpus Chri sti mysticum: secundus autem actus dependet à primo, sed non conuertitur: & ideò aliqui ad sa cerdotium promouentur quibus committitur primus actus tantũ, sicut religiosi quibus cura animarum non cõmittit, & à taliũ ore lex non requiritur, sed solũ q sacra conficiant: & ideò ta libus sufficit si tantũ de scientia habeant, q ea q ad sacrm perficiendũ spectant, ritè seruare pos sint. Alij autẽ promouent ad alium actum qui est supra corpus mysticum, & à talium ore po pulus legem requirit: vnde sciẽtia legis in eis de bet esse, non quidem vt sciant omnes difficiles quæstiones, qa in his debet ad superiores recur sus haberi: sed vt sciant, ea quæ populus debet credere, & obseruare de lege. Sed ad superiores sacerdotes. s. episcopos pertinet vt etiam ea quæ difficultatem in lege facere possunt sciant, & tanto magis quãto in maiore gradu collocãtur.

¶ Ad secundũ dicendũ, q ratio reddenda de fi de & spe, non est intelligẽda talis, quæ sufficiat ad probandum q̃ fidei vel spei sunt, cũ vtrunq; de inuisibilibus sit: sed vt sciant in cõi probabi litatem vtriusq; ostendere, ad quod non requi ritur multùm magna scientia.

¶ Ad tertium dicendũ, q ad lectorem non per tinet tradere intellectum sacræ scripturæ popu lo, quia hoc est superiorum ordinũ, sed solùm pronuntiare: & ideò ab eo non exigitur q̃ ha beat tantũ de sciẽtia, qua sacram scripturã intel ligat, sed solũ quòd rectè pronũtiare sciat: & qa talis scientia de facili addiscitur à multis: ideò probabiliter æstimari põt q ordinatus talẽ sci entiam acquirat, si etiam tunc eam non habeat, maximè si in via ad hoc esse videatur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ex merito vitæ aliquis gradus ordinis consequatur.

Ad tertium sic procedit. Videtur q̃ ex ipso merito vitæ aliquis ordinis gradus consequatur. Quia sicut dicit Chrysoũo. non oomnis sacerdos sanctus est, sse omnis sanctus sacerdos est: sed ex merito vitæ aliquis efficitur sanctus. ergo & sacerdos, & multo fortiùs alios ordines habens. ¶ Præter eà, in rebus naturalibꝰ ex hoc ipso aliqua in gra du superiori collocant̃, q̃ Deo appropinquant, & magis de eius bonitatibus participãt, vt Dio. dicit. 4. c. de Ecclesiastica Hierar. sed ex merito sanctitatis & sciẽtiæ aliqs efficitur Deo propin quior, & plus de eius bonitatibus recipiẽs. ergo ex hoc ipso in gradu ordinis collocatur.

¶ Sed contrà, sanctitas semel habita põt amitti: sed ordo semel habitus nunquã amittitur. ergo ordo non consistit in ipso merito sanctitatis.

¶ Respõdeo dicendum, q̃ causa debet esse pro portionata suo effectui: & ideò sicut in Christo à quo descendit gratia in oẽs homines, oportet q̃ sit gratiæ plenitudo, ita in ministris ecclesiæ, quorum non est dare gratiam, sed gratiæ sacra non constituitur gradus ordinis ex hoc q̃ ha bent gratiam: sed ex hoc quòd participant ali quod gratiæ sacramentum.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ Chrysos. ac cipit sacerdotis nomen quantũ ad rationem in terpretationis, secundũ q̃ sacerdos idem est qdꝰ sacra dans. Sic enim quilibet iustus inquantũ sacra merita alicui in auxiliũ dat, sacerdotis in terpretationẽ habet: non autẽ loquitur secun dum nominis significationẽ. Est enim hoc no men sacerdos institutum ad significandũ eum qui sacra dat in sacramentorum dispensatione.

¶ Ad secundum dicendum, quòd res naturales efficiuntur

efficiuntur in gradu super alia secundum quòd in ea agere possunt ex forma sua: & ideò ex hoc ipso quòd formam nobiliorem habent in altio ri gradu constituũtur: sed ministri ecclesiæ non præponuntur aliis, vt eis ex propriæ sanctitatis virtute aliquid attribuant, quia hoc solius Dei est: sed sicut ministri, & quodammodò instru mẽta illius effluxus qui fit à capite in membra: & ideò non est simile quantùm ad dignitatem ordinis, quamuis sit simile quantùm ad con gruitatem.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum promouens ad ordines indi gnos peccet.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ promouens indignos ad ordines non peccet, quia episcopus indiget co adiutoribus in minoribus officiis constitutis, sed non posset eos inuenire in sufficienti nume ro si talem idoneitatem requireret in eis qualis à sanctis describitur. ergo si aliquos non ido neos promouet, videtur quòd sit excusabilis. ¶ Præterea, ecclesia non solùm indiget mini stris ad dispensationem spiritualum: sed etiam ad gubernationem temporalium: sed quando que illi qui non habent scientiam vel sanctita tem vitæ possunt esse vtiles ad gubernationem temporalium, vel propter potẽtiam sæcularem, vel propter industriam naturalem. ergo videtur quòd tales sine peccato possent promoueri.

¶ Præterea, quilibet tenetur vitare peccatum quantum potest. si ergo episcopus peccat indi gnos promouens, debet adhibere maximam diligentiam ad sciendum an illi qui accedunt ad ordines sint digni: vt fieret diligens inquisitio de moribus & scientia eorum, quod non vide tur alicubi obseruari.

¶ Sed contrà: peius est promouere malos ad sa cra mysteria quàm iam promotos non corrige re: sed Heli mortaliter peccauit non corrigens filios suos de malitia sua: vnde cadens retror sum mortuus est, vt dicitur primo Regum. er go non sine peccato euadit si indignos promo uet. ¶ Præterea, spiritualia temporalibus sunt præponenda in ecclesia: sed mortaliter pecca ret qui res ecclesiæ temporales scienter sub pe riculo poneret. ergo multo fortiùs qui poneret res spũales sub piculo: sed sub piculo ponit res spũales quicunq; indignos promouet: quia cu ius vita despicitur, vt dicit Grego. restat vt eius prædicatio contemnatur, & eãdem ratione o mnia spiritualia ab eis exhibita. ergo indignos promouens mortaliter peccat.

¶ Respondeo dicendum, quòd à Domino de scribitur fidelis seruus qui est constitutus supra familiam, vt det illi tritici mensuram: & ideò in fidelitatis reus est, qui alicui supra mensuram eius diuina tradit: hoc autem facit quicunque indignos promouet, & ideo crimen mortale committit quasi summo Domino infidelis: & præcipuè cùm hoc in detrimentum ecclesiæ ver gat & honoris diuini qui per bonos ministros promouetur. Esset enim infidelis terreno do mino, qui in eius officio aliquos inutiles po neret.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Deus nun quam ita deserit ecclesiam suam quin inueniantur idonei ministri sufficientes ad necessitatem plebis, si digni promouentur & indigni repel lerentur: & si non possunt tot ministri inueniri quot modò sunt, melius esset habere paucos ministros bonos quàm multos malos, vt dicit beatus Clemens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd temporalia non sunt quærenda nisi propter spiritualia: vn de omne incommodum temporale deberet eli gi & omne dispendium, propter spirituale bo num promouendum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ad minus hoc requiritur quòd nesciat ordinans aliquid con trarium sanctitati in ordinãdo esse: sed etiam ex igitur amplius: vt secundum mensuram ordinis vel officij iniungendi diligentior cura apponatur, vt habeatur certitudo de qualitate promo uendorum saltem ex testimonio aliorũ, & hoc est quod Apostolus dicit. 1. Timoth. 5. Nemini citò manum imposueris.

ARTICVLVS. V.

Vtrum quis in peccato existens possit sine pec cato ordine suscepto vti.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ aliquis in peccato existẽs possit sine peccato ordine susceptο vti, quia pec cat si non vtatur, cùm ex officio teneatur. si er go vtendo peccat, non potest peccatum vitare, quod est inconueniens. ¶ Præterea, dispẽsatio est iuris relaxatio. ergo quamuis de iure esset ei illicitum vti ordine suscepto, tamen ex dispẽsa tione ei liceret. ¶ Præterea, quicunq; communicat alicui in peccato mortali peccat mortali ter. si ergo peccator in vsu ordinis peccat mor taliter, tunc etiam peccat mortaliter qui ab eo aliqd diuinorũ accipit, vel ab eo exigit, qd' vi detur absurdum. ¶ Præterea, si vtendo ordine suo peccat: ergo quilibet actus ordinis quem fa cit est peccatum mortale, & ita cùm in vna exe quutione ordinis multi actus concurrant, vide tur quòd multa peccata mortalia committat, quod valde durum videtur.

¶ Sed contrà est quod Dio. in epistola ad De mophilum dicit, Talis. s. qui non est illumina-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus audax videtur sacerdotalibus manũ apponens,& non timet neq; verecũdatur diuina præter dignitatem exequẽs,& putans Deum ignorare q̃ ipse in seipso cognouit:& decipere existimat falso nomine patrem ab ipso appellatum, & audet ipsius muneris immundas infamias, non enim dicam orationes, super diuina signa Christiformiter enuntiare. ergo sacerdos est quasi blasphemus & deceptor qui indignè suum ordinem exequatur, & sic mortaliter peccat,& eâdem ratione quilibet alius ordinatus.

¶ Præterea, sanctitas requiritur in susceptione ordinis vt sit idoneus ad exequendum:sed peccat mortaliter qui cum peccato mortali ad ordines accedit. ergo multo fortiùs peccat mortaliter in qualibet exequutione sui ordinis.

¶ Respondeo dicendum, quòd lex præcipit vt homo iustè ea quæ sunt iusta exequat: & ideò quicunq; hoc quod sibi competit ex ordine facit indignè, quod iustum est iniustè exequitur, & contra præceptum legis facit, & per hoc mortaliter peccat. Quicunque autem cum peccato mortali aliquod sacrum officiũ pertractat, non est dubium quin indignè illud facit: vnde patet q̃ mortaliter peccat.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd non est perplexus vt necessitatẽ peccandi habeat: quia potest peccatum dimittere vel officio resignare, ex quo obligabat ad ordinis exequutionẽ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ius naturale est indispensabile: hoc autem est de iure naturali, vt homo sancta sanctè pertractet, & contra hoc nullus potest dispensare.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quandiu minister ecclesiæ qui est in peccato mortali ab ecclesia sustinetur, ab eo sacramenta eius subditus recipere debet, quia ad hoc ei obligatur: sed tamen præter necessitatis articulum non esset tutum, quòd eum induceret ad aliquid sui ordinis exequendum durante tali conscientia, quòd ille in peccato mortali esset, quam tamen deponere posset: quia in instanti homo à diuina gratia emundatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quandocunque homo exhibet se in aliquo actu vt minister ecclesiæ mortaliter peccat,& toties quoties huiusmodi actum facit: qa vt Dionysi. dicit primo capite Ecclesiasticæ hierarchiæ: Immundis nec symbola, id est, sacramentalia signa tangere fas est. Vnde quando tangunt res sacras quasi suo officio vtentes peccant mortaliter. Secùs autem esset si in aliqua necessitate aliquod sacrum contingerent, vel exequerentur in illo casu in quo & laicis licet: sicut si baptizaret in aliquo articulo necessitatis, vel si corpus Christi in terram proiectum colligeret.

QVAESTIO. XXXVII.

De distinctione ordinum.

Th.4.Di.24.q.2.ar.1.q.1.& seq.& ar.2.3.eiusd.q.

CONsequenter agendum est de distinctione ordinum & eorum actibus & characteris impressione. Circa quod quæruntur quinque. Primò, Vtrum ordo debeat in plures distingui. Secundò, quot sint. Tertiò, Vtrum debeant distingui per sacros, & non sacros. Quarto, Vtrum actus ordinum conuenienter assignentur. Quintò, quando ordinum characteres imprimuntur.

ARTICVLVS. I.

Vtrum debeant plures ordines distingui.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ non debeant plures ordines distingui. Quãto enim aliqua virtus est maior, tãto minùs est multiplicata: sed hoc sacramẽtum est dignius aliis sacramentis in quantum constituit suscipientes in aliquo gradu super alios: cùm ergo alia sacramenta non distinguantur in plura quæ recipiant prædicationes totius, nec hoc sacramentum debet in plures ordines distingui.

¶ Præterea, si diuiditur, aut est diuisio totius in partes ingrales, aut in partes subiectiuas: non autem in partes integrales, quia sic non reciperent p̃dicationes totius. ergo est diuisio in partes subiectiuas: sed partes subiectiuæ recipiunt in plurali prædicationem generis remoti, sicut generis proximi: sicut homo & asinus sunt plura animalia,& plura corpora animata. ergo & sacerdotiũ & diaconat⁹, sicut sunt plures ordines: ita sunt plura sacra, cùm sacrm̃ sit quasi genus ad ordines.

¶ Præterea, secundũ Philosophũ. 8. Ethi. Regimẽ in quo vnus tantũ principatur est nobilius regimen communitatis, q̃ aristocratia, qua diuersi in diuersis officiis cõstituunt: sed regimen ecclesiæ debet esse nobilissimũ. ergo nõ debet esse in ecclesia distinctio ordinũ ad diuersos actus, sed tota potestas deberet apud vnum residere, & sic deberet esse tantùm vnus ordo.

¶ Sed cõtrà, ecclesia est corpus Christi mysticũ simile corpori naturali secundũ Apm̃: sed in corpore naturali sunt diuersa mẽbrorũ officia. ergo & in ecclesia debent esse diuersi ordines.

¶ Præterea, mysteriũ no. Testa. est dignius q̃ veteris, vt patet. 2. Cor. 3. sed in ve Test. non solùm sacerdotes, sed etiam ministri eorum leuitæ sanctificabant: ergo & in no. Testa. debent consecrari per ordinis sacramentum non solùm sacerdotes, sed ministri eorum, & ita oportet quòd sint plures ordines.

¶ Respondeo dicendum, quòd ordinum multitudo est inducta in ecclesia propter tria. Primò quidem propter Dei sapientiam commendandam, quæ in distinctione rerũ ordinata maximè relucet tam in naturalibus quàm in spiritualibus: qd' significatur in hoc, q̃ Regina Saba videns ordinem ministrantium Salomoni non habebat vltrà spiritum, deficiens in admiratione sapientiæ illius. Secundò ad subuenien dum humanæ infirmitati, quia per vnum non poterant omnia quæ ad diuina mysteria pertinebant expleri sine magno grauamine: & ideò distinguuntur ordines diuersi ad diuersa officia: & hoc patet per hoc quod Dominus Numeri. 9. dedit Moysi septuaginta senes populi in adiutorium. Tertiò, vt via proficiendi hominibus amplior detur, dum plures in diuersis officiis distribuuntur, vt omnes sint Dei cooperatores, quo nihil est diuinius, vt Dio. dicit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd omnia sacramenta dantur ad effectus aliquos percipiendos, sed hoc sacramentum datur principaliter ad actus aliquos agendos: & ideò secundum diuersitatem actuum oportet quòd ordinis sacramentum distinguat, sicut potentię distinguuntur per actus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd distinctio ordinis non est totius integralis in partes neq; totius vniuersalis: sed totius potentialis, cuius hęc est natura, q̃ totum secundum completã rationem est in vno, in aliis autem est aliqua participatio ipsius, & ita est hic: tota enim plenitudo sacramẽti huius est in vno ordine. s. sacerdotio: sed in aliis est quædam participatio ordinis, & hoc significatum est in hoc quòd Dominus dixit Numeri. 11. Moysi, Auferam de Spiritu tuo & tradam eis, vt sustentent tecum onus populi: & ideò oẽs ordines sunt vnum sacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in regno quamuis tota potestatis plenitudo resideat penes Regem: non tamen excluduntur ministrorum potestates, quæ sunt participationes quædam Regiæ potestatis,& similiter est in ordine. In Aristocratia autem apud nullum residet plenitudo potestatis, sed apud omnes.

ARTICVLVS. II.

Vtrum sint septem ordines.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̃ nõ sint septem ordines. Ordines enim ecclesiæ ordinantur ad actus hierarchicos: sed tres sunt actus hierarchici, scilicet, purgare, illuminare, & perficere: secundum quos Dio. distinguit tres ordines in. 5. cap. Eccleſiast. hie. ergo non sunt septem.

¶ Præterea, omnia sacramenta habent efficaciam & authoritatem ex institutione Christi vel saltem Apostolorum eius: sed in doctrina Christi & Apostolorum non fit mentio nisi de presbyteris & diaconibus. ergo videtur q̃ nõ sint alij ordines.

¶ Præterea, p̃ sacrm̃ ordinis constituitur aliquis dispensator aliorum sacramentorum: sed alia sacramenta sunt sex. ergo debent esse tantùm sex ordines.

¶ Sed contrà videtur q̃ debeãt esse plures: quia quanto aliqua virtus est altior tanto est minùs multiplicabilis: sed potestas hierarchica est altiori modo in angelis quàm in nobis, vt Dio. dicit: cùm ergò in hierarchia angelica sint nouem ordines, totidem deberent esse in ecclesia, vel plures.

¶ Præterea, prophetia Psalmorũ est nobilior inter oẽs alias prophetias: sed ad pronuntiandum in ecclesia alias prophetias est vnus ordo. s. lectorũ, ergo & ad pronuntiandum Psalmos deberet esse alius ordo,& præcipuè cũ in Decretis Dist. 21. Psalmista secundus ab ostiario inter ordines ponatur.

¶ Respondeo dicendum, q̃ quidam sufficientiam ordinum assumunt per quandam adaptationem ad gratias gratis datas, de quibus habetur. 1. Cor. 12. dicunt enim quòd sermo sapientiæ competit episcopo, quia ipse aliorũ ordinator est, quod ad sapientiam pertinet: sermo scientię sacerdoti, quia debet habere clauem scientiæ: fides diacono qui prædicat Euangelium: opera virtutũ subdiacono, qui se ad opera perfectionis extendit per votum continentiæ: interpretatio sermonum acolytho, quod significatur in lumine quod defert: gratia sanitatum exorcistæ: gratia linguarum Psalmistæ: prophetia lectori: discretio spirituum ostiario, qui quosdam repellit & quosdam admittit. Sed hoc nihil est, quia gratiæ gratis datæ non dantur eidem, sicut ordines dantur eidem. Dicitur enim. 1. Corin. 12. Diuisiones gratiarum sunt. Et iterum ponuntur quædam quę ordines non dicuntur, scilicet, Episcopatus & Psalmistatus. Et ideò alij assignant secundum quandam assimilationem ad cœlestem hierarchiã, in quibus ordines distinguuntur secundum purgationem, illuminationem,& perfectionem. Dicunt enim q̃ ostiarius purgat, exteriùs segregando bonos à malis etiã corporaliter: interiùs verò acolythus, quia per lumen quod portat significat se interiores tenebras pellere: sed vtroque modo exorcista, quia diabolum quem expellit vtroq; modo perturbat: sed illuminatio quæ fit per doctrinã quantùm ad doctrinam prophetică fit per lectores, quantùm ad Apostolicam fit per subdiaconos, quantùm ad Euangelicam per diaconos fit: sed perfe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

perfectio communionis, vtpote quæ est pœnitentiæ & baptismi & huiusmodi, sit per sacerdotem: excellens verò per episcopum, vt consecratio sacerdotum & virginum: sed excellentissima, per Summum Pontificem, in quo est plenitudo authoritatis. Sed hoc nihil est, tum quia ordines hierarchiæ non distinguuntur per prædictas actiones hierarchicas, cùm quælibet cuilibet ordinum conueniat: tum quia secundum Dio. solis episcopis conuenit perficere, illuminare autem sacerdotibus: purgare autem ministris omnibus. Et ideò alij appropriant ordines septem donis, vt sacerdotio respondeat donum sapientiæ, qua nos pane vitæ & intellectus cibat: sicut sacerdos nos pane cœlesti reficit: sed timor ostiario, quia nos separat à malis: & sic intermedij ordines respondent mediis donis. Sed hociterum nihil est, quia in quolibet ordine septiformis gratia datur.

¶ Et ideò aliter dicendum, quòd ordinis sacramentum ad sacramentum eucharistiæ ordinatur, quod est sacramentum sacramentorum: vt Dionysi. dicit. Sicut enim templum & altare & vasa & vestes, ita & ministeria quæ ad eucharistiam ordinãtur consecratione indigent, & hæc consecratio est ordinis sacramentum: & ideò distinctio ordinis est accipienda secundum relationem ad eucharistiam, quia potestas ordinis aut est ad cõsecrationem eucharistię ipsius, aut ad aliquod ministerium ordinatum ad hoc sacramentum eucharistiæ. Si primo modo, sic est ordo sacerdotum: & ideò cùm ordinantur accipiunt calicem cum vino & panem: nam cum pane potestatem accipiunt consecrandi corpus & sanguinem Christi. Cooperatio autem ministrorum est, vel in ordine ad ipsum sacramentum, vel in ordine ad susciptentes. Si primo modo, sic tripliciter.

Primò enim est ministerium quo minister cooperatur sacerdoti in ipso sacramento, quantum ad dispensationem, sed non quantùm ad consecrationem, quam solus sacerdos facit, & hoc pertinet ad diaconum. Vnde in litera dicitur, quòd ad diacoñum pertinet ministrare sacerdotibus in omnibus quæ aguntur in sacramentis Christi: vnde & Christi sanguinem dispensat.

Secundò, est ministerium ordinatum ad materiam sacramenti ordinandam in sacris vasis ipsius sacramenti, & hoc pertinet ad subdiaconum. Vnde dicitur in litera, quòd corporis, & sanguinis Domini vasa portant, & oblationes in altari ponunt: & ideò accipiunt calicem de manu episcopi, sed vacuum cùm ordinantur.

Tertio, est ministerium ordinatum ad præsentandum materiam sacramenti, & hoc competit acolytho. Ipse enim, vt in litera dicitur, vrceolum cum vino & aqua præparat. Vnde accipiunt vrceolum vacuum. Sed ministerium ad præparationem recipientium ordinatum non potest esse nisi super immundos, quia qui mundi sunt iam sunt ad sacramenta percipienda idonei.

Triplex autem est genus immundorũ, secundum Dion. Quidã enim sunt omnino infideles credere nolentes, & hi totaliter à visione diuinorum & à cœtu fidelium arcendi sunt, & hoc pertinet ad ostiarios. Quidam autem sunt volentes credere, sed non instructi, scilicet, catechumeni, & ad horum institutionem ordinatur ordo lectorum: & ideò prima rudimenta doctrinæ fidei, scilicet, vetus Testamentum eis legendum committitur. Quidam verò sunt fideles & instructi, sed impedimentum habentes ex dæmonis potestate, scilicet, energumeni: & ad hoc ministerium est ordo exorcistarum, & omninò sic patet ratio numeri & gradus ordinum.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Dionysius loquitur de ordinibus non secũdum quòd sunt sacramenta, sed secundum quòd ad hierarchicas actiones ordinantur: & ideò secundum actiones illas tres ordines distinguit, quorum Primus habet omnes tres, scilicet, episcopus.

Secundus habet duas, scilicet, sacerdos: sed tertius habet vnam, scilicet, diaconus, scilicet, purgare qui minister dicitur: & sub hoc omnes inferiores ordines compræhenduntur: sed ordines habent quòd sint sacramenta ex relatione ad maximum sacramẽtorum, & secundum hoc debet numerus ordinum accipi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in primitiua ecclesia propter paucitatem ministrorum omnia inferiora ministeria diaconibus committebantur, vt patet per Dionysium tertio capite Ecclesiasticę hierarchię, vbi dicit, Ministrorum alij stant ad portas templi clausas, alij aliud proprij ordinis operantur: alij autem sacerdotibus proponunt super altare sacrũ panem & benedictionis calicem, nihilominus erant omnes prædictæ potestates, sed implicitę in vna diaconi potestate: sed posteà ampliatus est cultus diuinus, & ecclesia quod implicitè habebat in vno ordine explicitè tradidit in diuersis, & secũdum hoc dicit Magister in litera, quòd ecclesia alios ordines sibi instituit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ordines ordinantur principaliter ad sacramentum eucharistiæ: ad alia autem per consequens, quia etiam alia sacramenta ab eo quod in sacramento continetur deriuantur. Vnde non oportet quòd distinguantur ordines secundum sacramenta.

¶ Ad

¶ Ad quartũ dicendum, q̃ angeli differunt specie, & propter hoc in eis põt esse modus diuersus recipiendi diuina: & ideo diuersæ hierarchię in eis distinguuntur: sed in ordinibus tm̃ est vna hierarchia propter vnum modum accipiendi diuina quæ consequitur humanam speciem .s. per similitudinẽ rerum sensibilium: & ideò distinctio ordinum in angelis non potest esse per comparationẽ ad aliquod sacrm̃, sicut est apud nos: sed solùm per comparationem ad hierarchicas actiones, quas in inferiores exercet quilibet ordo in eis: & secundum hoc nostri ordines eis respondent, quia in nostra hierarchia sunt tres ordines secundum hierarchicas actiones distincti, sicut in qualibet hierarchia angelorum.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ Psalmistatus non est ordo, sed officium ordini annexũ, quia em̃ Psalmi cum cantu pronuntiantur: ideò dicitur Psalmista cantor. Cantor autẽ non est nomen ordinis specialis, tum quia cantare pertinet ad totum chorum: tum qa non habet aliquam specialem relationẽ ad eucharistiæ sacramentũ: tũ qa officium quoddã est quod inter ordines largo modo acceptos computatur quandoq;.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ordines debeãt distingui per sacros & non sacros.

Ad tertium sic proceditur. Vr̃ q̃ ordines non debeãt distingui per sacros & non sacros. Omnes enim ordines sacramenta quædã sunt: sed omnia sacramenta sunt sacra. ergo oẽs ordines sunt sacri. ¶ Præterea, secundum ordines ecclesiæ nõ deputatur aliquis nisi ad diuina officia: sed omnia talia sunt sacramenta. ergo omnes ordines sunt sacri.

¶ Sed cõtrà est, q̃ ordines sacri impediunt matrimonium contrahendũ & dirimunt iam contractũ: sed quatuor inferiores ordines non impediunt contrahendum, nec dirimunt contractum. ergo non sunt sacri ordines.

¶ Respondeo dicendum, q̃ ordo sacer dicitur dupliciter. Vno modo secundũ se, & sic quilibet ordo est sacer, cùm sit sacrm̃ quoddã. Alio modo ratione materiæ, circa quã habet aliquẽ actum, & sic ordo sacer dicitur qui habet aliquẽ actum circa rem aliquam cõsecratam: & sic sunt tres ordines sacri. s. sacerdos, & diaconus, qui habet actum circa corpus Christi & sanguinẽ consecratum: & subdiaconus qui habet actum circa vasa consecrata: & ideò eis continentia indicitur, vt mundi sint qui sancta tractant. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum actus ordinum conuenienter assignentur.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ actus ordinũ inconuenienter in litera assignẽtur. Quia per absolutionem præparatur aliquis ad corpus Christi sumendum: sed præparatio suscipientium sacramentum pertinet ad inferiores ordines. ergo inconuenienter absolutio à peccatis inter actus ponitur sacerdotis. ¶ Præterea, homo per baptismũ est immediatè Deo configuratus characterem configurantem suscipiens: sed orare & offerre oblationes sunt actus immediatè ad Deum ordinati. ergo quilibet baptizatus potest hos actus facere & non soli sacerdotes. ¶ Præterea, diuersorum ordinum diuersi sunt actus: sed oblationes in altari ponere, & epistolam legere ad subdiaconum pertinet: crucem etiam ferũt subdiaconi coram Papa. ergo hi non debent poni actus diaconi. ¶ Præterea, eadem veritas continet in nouo & in veteri Testam̃. legere vetus Testam̃. est lectorum, ergo eãdem ratione & legere nouum, & non diaconorũ. ¶ Præterea, Apostoli nihil aliud prædicauerunt quàm Euangelium Christi: vt patet Rom. 1. sed doctrina Apostolorum committitur subdiaconibus enuntianda. ergo & doctrina Euangelij. ¶ Præterea secũdum Dio. quod est superioris ordinis non debet inferiori cõuenire: sed ministrare cum vrceolo est actus subdiaconorum. ergo non debet acolythis attribui. ¶ Præterea, actus spirituales debent corporalibus præeminere: sed acolythus non habet nisi actum corporalem. ergo exorcista non habet actum spiritualem pellendi dæmones cùm sit inferior. ¶ Præterea, quę magis conueniunt, iuxta se ponenda sunt: sed legere vetus Testam̃. maximè debet conuenire cum lectore no. Testam̃. quod competit superioribus ministris. ergo legere vetus Testam̃. non debet poni actus lectoris, sed magis acolythi, & præcipuè cùm lumen corporale quod acolythi deferunt, significet lumen spiritualis doctrinæ. ¶ Præterea, in quolibet actu ordinis spiritualis debet esse aliqua vis spiritualis quam habẽt ordinati præ aliis: sed in apertione & clausione ostiorum non habent aliam potestatem ostiarij quàm alij homines. ergo non debet poni actus ipsorum.

¶ Respondeo dicendum, q̃ cùm cõsecratio quę fit in ordinis sacramẽto ordinetur ad sacramentum eucharistiæ, vt dictum est, ille est principalis actus vniuscuiusq; ordinis, secundum quem magis proximè ordinatur ad eucharistiæ sacramentum, & secundum hoc etiam vnus ordo est alio eminentior: secundum q̃ vnus actus magis

Universidad de Deusto
Biblioteca

de proximo ad prædictum sacramentum ordinatur: sed quia ad eucharistiæ sacramentū quasi dignissimum multa ordinantur: ideò non est inconueniens vt præter principalem actum etiã multos actus vnus ordo habeat, & tanto plures quanto est eminentior: quia virtus quanto est superior tanto ad plura se extendit.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, quòd duplex est præparatio suscipientium sacramentum, quædam remota, & hæc per ministros efficitur: quędam proxima, qua statim efficiuntur idonei ad sacramentorum dispensationem, & hæc pertinet ad sacerdotes. Quia etiam in naturalibus ab eodem agente fit materia in vltima dispositione ad formam & recipit formam, & quia in proxima dispositione ad eucharistiam fit aliquis per hoc quod à peccatis purgatur: ideò omnium sacramentorū quæ sunt instituta principaliter ad purgationem peccatorum, est minister proprius sacerdos. s. baptismi, pœnitentiæ, & extremæ vnctionis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd actus aliqui immediatè ad Deum ordinantur dupliciter. Vno modo ex parte vnius personę tantũ, sicut facere orationes singulares & vouere & huiusmodi: & talis actus competit cuilibet baptizato. Alio modo ex parte totius ecclesiæ, & hic solus sacerdos habet actus immediatè ad Deum ordinatos: quia ipse solus potest gerere personam totius ecclesię qui consecrat eucharistiam, quæ est sacramentum vniuersalis ecclesiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd oblationes à populo oblatæ per sacerdotem offeruntur: & ideò duplex ministerium circa oblationes est necessarium. Vnum ex parte populi, & hoc est subdiaconi qui accipit oblationes à populo & altari imponit, vel offert diacono. Aliud ex parte sacerdotis, & hoc diaconi est qui oblationes ministrat ipsi sacerdoti, & in hoc est actus principalis vtriusque ordinis & propter hoc ordo diaconi est superior: legere autem epistolam non est actus diaconi nisi secundum quòd actus inferiorum ordinum superioribus attribuuntur. Similiter etiam crucem ferre, & hoc secundum consuetudinem aliquarum ecclesiarum, quia in actibus secundariis non est inconueniens diuersas consuetudines esse.

¶ Ad quartum dicendum, quòd doctrina est remota præparatio ad sacramentum suscipiendum: & ideò pronuntiatio doctrinæ ministris committitur. Sed doctrina veteris Testamenti adhuc est magis remota quàm doctrina noui, quia non instruit de hoc sacramento nisi in figuris: & ideò nouum Testamentum superioribus ministris pronuntiandum committitur: Vetus autem inferioribus. & doctrina noui Testamenti perfectior est (quam Dominus per seipsum tradidit) quàm ipsius manifestatio per Apostolos: & ideò Euãgelium diaconis, epistola subdiaconis committuntur.

¶ Et secundùm hoc patet solutio ad quintũ.

¶ Ad sextum dicendum, quòd acolythi habẽt actum super vrceolum tantùm, non super ea quæ in vrceolo continentur: sed subdiaconus habet actum super contentis in vrceolo, quia vtitur aqua & vino ad ponendum in calice, & aquam iterum manibus sacerdotis præbet: & diaconus sicut & subdiaconus solùm actum habet super calicem, non super contenta, sed sacerdos super contenta: & ideò sicut subdiaconus in sui ordinatione accepit calicem vacuum, sacerdos plenum, ita acolythus vrceolum vacuum, sed subdiaconus plenũ: & sic est quædam connexio in ordinibus.

¶ Ad septimum dicendum, quòd corporales actus acolythi magis de proximo ordinantur ad actum sacrorum ordinum quàm ad actus exorcistarum, quamuis sit aliquo modo spirituales: quia acolythi habent ministerium super vasa in quibus materia sacramenti continẽt quantùm ad vinum quod vasę cõtinente indiget propter sui humiditatem: & ideò inter ordines minores ordo acolythorum superior est.

¶ Ad octauum dicendum, quòd actus acolythorum se habet propinquius ad actus principales superiorum ministrorum, quàm actus aliorum minorum ordinum, vt per se patet: similiter etiam quantùm ad actus secundarios, quibus populum per doctrinam disponunt, quia acolythus doctrinam noui Testamenti visibiliter figurat lumen portans, sed lector recitando figuras alias, ideò acolythus est superior. Similiter etiam exorcista, quia sicut se habet lector ad actum secundarium diaconi, & subdiaconi: ita se habet actus exorcistæ ad secundarium actum sacerdotis, scilicet, ligare & absoluere, per quem corporaliter homo à seruitute diaboli liberatur, & in hoc patet ordinatissimus ordinis progressus: quia sacerdoti quantùm ad actum eius principalem, scilicet, consecrare corpus Christi, cooperantur tantùm tres superiores ordines: sed quantùm ad actum eius secundarium qui est absoluere & ligare, cooperãtur inferiores & superiores.

¶ Ad nonum dicendum, quòd quidam dicunt quòd in successione ordinis ostiario datur quædam vis diuina vt arcere possit aliquos ab introitu templi: sicut in Christo fuit quando eiecit vendentes de templo, sed hoc magis pertinet ad gratiam gratis datã quàm ad gratiam sacramenti.

¶ Et ideò dicendum, q̃ suscipit potestatẽ, vt ex officio agere possit, quis etiã & hoc ab aliis fieri possit

possit, sed non ex officio: & ita est in omnibus actibus minorum ordinum quòd possunt per alios fieri, quamuis illi ad hoc non habeant aliquod officium: sicut etiam in domo non consecrata potest dici Missa, quamuis consecratio ecclesiæ ad hoc ordinetur vt in ea Missa dicatur.

ARTICVLVS. V.

Vtrum sacerdoti character imprimatur in ipsa calicis porrectione.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ sacerdoti character nõ imprimatur in ipsa calicis porrectione: quia consecratio sacerdotis fit cum quadam vnctione, sicut & confirmatio: sed in cõfirmatione in ipsa vnctione imprimitur character. ergo in sacerdotio, & non in calicis porrectione. ¶ Præterea, Dominus dedit discipulis sacerdotalem potestatem quãdo dixit, Accipite Spiritum sanctũ, quorum remiseritis peccata &c. Ioan. 20. sed Spiritus datur per manus impositionem. ergo in ipsa manus impositione imprimitur character ordinis. ¶ Præterea sicut consecrantur ministri, ita & vestes ministrorum: sed vestes sola benedictio consecrat. ergo in ipsa benedictione episcopi consecratio sacerdotis efficitur.

¶ Præterea, sicut sacerdoti datur calix, ita & vestis sacerdotalis. ergo si in datione calicis imprimitur character, eãdem ratione & in datione casulę, & sic haberet duos charactẽres, quod falsum est. ¶ Præterea, ordo diaconi cõformior est ordini sacerdotis quã ordo subdiaconi: sed si character imprimeretur sacerdoti ex ipsa calicis porrectione, subdiaconus conformior esset sacerdoti quàm diaconus, quia subdiaconus characterem recipit in ipsa calicis porrectione, non autem diaconus. ergo character sacerdotalis non imprimitur in ipsa calicis porrectione.

¶ Præterea, acolythorum ordo magis appropinquat ad actum sacerdotis per hoc quòd habet actum super vrceolũ, quàm per hoc quòd habet actum super candelabrum: sed magis imprimitur character in acolythatu quando accipiunt candelabrum, quàm quando accipiunt vrceolum: quia nomen acolythi cerei portationem significat. ergo in sacerdotio non imprimitur character quando calicem accipit.

¶ Sed contrà, principalis actus ordinis sacerdotis est consecrare corpus Christi: sed ad hoc datur sibi potestas in acceptione calicis. ergo tunc imprimitur character.

¶ Respondeo dicendum, quod (sicut dictum est,) eiusdem est formam aliquam inducere & materiam de proximo præparare ad formam. Vnde episcopus in collatione ordinum duo facit, præparat enim ordinandos ad ordinis susceptionem, & ordinis potestatem tradit. Præparat quidem & instruendo eos de proprio officio, & aliquid circa eos operando vt idonei sint potestatem accipiendi, quæ quidem operatio in tribus consistit, benedictione, manus impositione, & vnctione. Per benedictionem diuinis obsequiis mancipantur: & ideò benedictio datur. Sed per manus impositionem datur plenitudo gratiæ, per quam ad magna officia sunt idonei: & ideò solis diaconibus & sacerdotibus fit manus impositio, quia eis competit dispẽsatio sacramẽtorũ, quãuis vni sicut principali, alteri sicut ministro. Sed vnctione ad aliqd̃ sacramentum tractandum consecrãtur: & ideò solis sacerdotibus fit, qui ꝓpriis manibus corpus Christi tangunt: sicut etiam calix inungitur qui tenet sanguinem, & patina quæ continet corpus: sed potestatis collatio fit per hoc q̃ datur eis aliquid quod ad proprium actum pertinet, & quia principalis actus sacerdotis est consecrare corpus & sanguinẽ Christi: ideò in ipsa datione calicis sub forma verborum determinata character sacerdotalis imprimitur.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ in confirmatione non datur officium operãdi super aliquam materiam exteriorem: & ideò character ibi nõ imprimitur in aliqua exhibitione alicuius rei, sed in sola manus impositione & vnctione: sed in ordine sacerdotali aliter est: & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ Dominus discipulis dedit potestatem sacerdotalem, quantum ad principalem actum ante passionem in cœna, quando dixit, Accipite & mãducate. Vnde subiunxit, Hoc facite in meam commemorationẽ. Et post resurrectionem dedit eis potestatem sacerdotalem, quantùm ad actum secundariũ qui est ligare & soluere.

¶ Ad tertium dicendum, & in vestibus non requiritur alia cõsecratio nisi q̃ diuino cultui mãcipentur: & ideò sufficit eis pro consecratione benedictio, sed aliter est de ordinatis, vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, & vestis sacerdotalis non significat potestatem sacerdoti datam, sed idoneitatem quæ in eo requiritur ad actum potestatis exequendum: & ideò nec sacerdoti nec alicui alij imprimitur character in alicuius vestis donatione.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ potestas diaconi est media inter potestatem subdiaconi & sacerdotis: sacerdos enim habet potestatẽ super corpus Christi: subdiaconus autẽ super vasa tantũ, diaconus super corpus in vase contentum: vnde eius non est tangere corpus Christi, sed portare corpus in patena, & dispensare sanguinem cum calice: & ideò eius potestas ad actum principalem

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipalem non potuit exprimi, nec per dationem vasis tantùm, nec per dationem materiæ: sed exprimitur potestas eius ad actum secundariũ tantùm in hoc ꝙ datur ei liber Euangeliorũ, & in hac potestate intelligitur alia: & ideò in ipsa libri datione imprimitur character.

¶ Ad sextum dicendum, ꝙ principalior actus acolythi est quo ministrat in vrceolo, quã quo ministrat in cãdelabro, quamuis denominetur ab actu secundario, propter hoc ꝙ est magis notus & magis proprius ei: & ideò in datione vrceoli imprimitur acolytho character virtute verborum ab episcopo prolatorum.

QVÆSTIO. XXXVIII.

De conferentibus hoc sacramentum.

DEinde considerandum est de conferentibus hoc sacramentum. Circa quod quæruntur duo. Primò, Vtrum solus episcopus possit hoc sacramentum conferre. Secundo, Vtrũ hæreticus vel quicũq; ab ecclesia præcisus possit hoc sacramentum conferre.

ARTICVLVS I.

Vtrum tantùm episcopus ordinis sacramentum conferat.

Thom. 4. Dist. 25. q. 1. art. 1. & 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ non tantùm episcopus ordinis sacramentum conferat, quia manus impositio ad cõsecrationem aliquid facit: sed sacerdotibus qui ordinantur non solùm episcopus manus imponit, sed etiam sacerdotes adstantes. ergo non solùm episcopus confert ordinis sacramentum.

¶ Præterea, tunc vnicuiq; datur potestas ordinis quando ei exhibetur quod ad actum sui ordinis pertinet: sed subdiacono datur vrceolus cum aqua & manutergio ab archidiacono, similiter acolythis cãdelabrum cum cereo & vrceolus vacuus. ergo non solùm episcopus confert ordinis sacramentum. ¶ Præterea, illa quæ ordinis sunt non possunt alicui cõmitti qui non habet ordinem: sed conferre ordines minores committitur aliquibus qui non sunt episcopi, sicut presbyteris cardinalibus. ergo conferre ordines non est episcopalis ordinis. ¶ Præterea, cuicunq; committitur principale, & accessoriũ: sed ordinis sacramentum ordinatur ad eucharistiam sicut accessorium ad principale: cùm ergo sacerdos consecret eucharistiam, ipse etiam poterit ordines conferre. ¶ Præterea, plus distat diaconus ab episcopo quã à sacerdote, sed episcopus potest diaconos facere: ergo & simplex sacerdos.

¶ Sed contrà, nobiliori modo applicantur ad diuinũ cultum ministri per ordines quàm per vasa sacra: sed consecratio vasorum pertinet ad solũ episcopum. ergo multo fortiùs consecratio ministrorum. ¶ Præterea, sacramentum ordinis est excellẽtius ꝙ confirmationis: sed solus epus confirmat. ergo multo magis confert ordinis sacramẽtum. ¶ Præterea, virgines per benedictionem non constituunt in aliquo gradu spũalis potestatis sicut ordinati constituunt: sed virgines benedicere est solius epi. ergo multo magis solus ipse põt aliquos ordinare.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ potestas episcopalis habet se ad potestatem ordinum inferiorum sicut politica quæ conjectat bonum cõe ad inferiores: artes & virtutes quæ conjectant aliquod bonum speciale, vt ex dictis patet. Politica autẽ ponit vt dicitur in. 1. Ethi. legem inferioribus. s. quis quam debeat exercere, & quantum & qualiter: & ideò ad episcopum pertinet in omnibus diuinis mysteriis aliquos collocare: vnde ipse solus confirmat: quia cõfirmati in quodam officio confitendi fidem constituuntur: & ideò ipse etiam solus virgines benedicit quę figurã gerũt ecclesiæ Christo despõsatæ, cuius cura ipsi principaliter committitur: ipse etiam in ministris ordinum ordinãdos consecrat, & vasa quibus debent vti eis determinat sua cõsecratione, sicut & officia sæcularia in ciuitatibus distribuuntur ab eo qui habet excellentiorem potestatem sicut à rege.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ in impositione manuũ non datur character sacerdotalis ordinis, vt ex dictis patet, sed gratia secundũ quã ad exequendum ordinem sunt idonei: & quia indigent amplissima gratia, ideò sacerdotes manus cum episcopo imponunt eis qui in sacerdotes promouentur, sed diaconis solus episcopus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia archidiaconus est quasi princeps ministerij: ideò omnia quæ ad ministerium pertinent ipse tradit sicut cereum quo acolythus diacono seruit ante Euangelium ipsum portãdo, & vrceum quo seruit subdiacono: & similiter dat subdiacono ea quibus superioribus ordinibus seruit, sed tamen in illis non consistit principalis actus subdiaconi, sed in hoc ꝙ cooperatur circa materiã sacramenti: & ideo characterem accipit in eo quòd

quòd datur ei calix ab episcopo: sed acolythus accipit characterem ex verbis episcopi in hoc quòd accipit prædicta ab archidiacono, & magis in acceptione vrceoli, quàm candelabri. Vnde non sequitur quòd archidiaconus ordinem conferat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd papa qui habet plenitudinem potestatis pontificalis potest committere non Episcopo ea quæ ad Episcopalem dignitatem pertinent, dummodò illa non habeant immediatam relationem ad verum corpus: & ideò ex eius commissione aliquis sacerdos simplex potest conferre minores ordines & confirmare, non autem aliquis non sacerdos, nec iterum sacerdos maiores ordines, qui habent immediatam relationem ad corpus Christi, suprà quod consecrandum papa non habet maiorem potestatem quàm simplex sacerdos.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd quamuis sacramentum Eucharistiæ sit maximum sacramentum in se, tamen non collocat in aliquo officio sicut ordinis sacramentum: & ideò non est simili ratio.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ad communicandum alteri quod quis habet nõ exigitur solùm propinquitas, sed completio potestatis: & quia sacerdos non habet completam potestatẽ in hierarchicis officiis sicut episcopus: ideò nõ sequitur ꝙ possit diaconos facere, quamuis ille ordo sit sibi propinquus.

ARTICVLVS. II.

Vtrum hæretici & ab ecclesia præcisi possint ordines conferre.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd hæretici & ab Ecclesia præcisi nõ possint ordines cõferre. Maius est enim conferre ordines quàm aliquem absoluere vel ligare: sed hæreticus non potest absoluere aut ligare: ergo nec ordines conferre. ¶ Præterea sacerdos ab Ecclesia separatus conficere potest, quia in eo character indelebiliter manet per quem hoc potest: sed episcopus non accipit aliquem characterem in sui promotione: ergo non est necesse quòd episcopalis potestas remaneat in eo post separationem eius ab ecclesia.

¶ Præterea in nulla communitate ille qui à ciuitate expellitur potest officia communitatis disponere: sed ordines quædam sunt officia ecclesiæ: ergo ille qui extra ecclesiam ponitur non põt ordines cõferre. ¶ Præterea sacramẽta habent efficaciã ex passione Christi: sed hæreticus nõ continuatur passioni Christi neq; per propriam fidem cùm sit infidelis, neq; per fidem ecclesiæ, cũ sit ab ecclesia separatus: ergo non potest sacramentum ordinis conferre.

¶ Præterea in ordinis collatione exigitur benedictio: sed hæreticus non potest benedicere, quinimò benedictio sua in maledictionem conuertitur, vt patet per authoritates in litera inductas: ergo non potest ordines conferre.

¶ Sed cõtrà est, quòd aliquis Episcopus in hæresim lapsus, quando reconciliatur non iterum reconsecratur: ergo nõ amisit potestatem quam habebat ordines conferendi. ¶ Præterea maior est potestas conferendi ordines quã potestas ordinum: sed potestas ordinum non amittitur propter hęresim vel aliquod huiusmodi. ergo nec potestas conferendi ordines.

¶ Præterea sicut baptizans exhibet tantùm ministerium exterius, ita & conferẽs ordines Deo interiùs operante: sed nulla ratione aliquis ab ecclesia præcisus amittit baptizandi potestatem: ergo nec ordines conferendi.

¶ Respondeo dicendum, quòd circa hoc ponuntur in litera quatuor opiniones. Quidam enim dixerunt quòd hęretici quàmdiu ab ecclesia tolerantur, habent potestatem ordines conferendi, non autem postquam fuerunt præcisi, similiter nec degradati & alij huiusmodi: & hæc est prima opinio. Sed hoc non potest esse, quia omnis potestas quæ datur cum aliqua cõsecratione, nullo casu contingente tolli potest: sicut nec ipsa consecratio annullari, quia etiam altare vel chrisma semel consecrata perpetuò consecrata manent. Vnde cùm episcopalis potestas cum quadam consecratione detur, oportet quòd perpetuò maneat quantumcunq; aliquis peccet vel ab ecclesia præcidatur. Et ideò alij dixerunt quòd præcisi ab ecclesia qui in ecclesia episcopalem potestatem habuerunt, retinent potestatem aliquos ordinandi, sed promoti ab eis hoc non habent, & hęc est quarta opinio. Sed hoc non potest esse, quia si illi qui fuerunt in Ecclesia promoti, retinent potestatem quam acceperunt, patet quòd exequẽdo suam potestatem, veram consecrationem faciunt: & ideò verè tribuũt omnem potestatem quę cum consecratione datur, & sic ordinati ab eis vel promoti habent eandem potestatem quam & ipsi. Et ideò alij dixerunt quòd etiam præcisi ab ecclesia possunt ordines conferre & alia sacramenta, dummodò formam debitam & intentionem seruent: & quantum ad primum effectum qui est collatio sacramenti, & quantum ad vltimum qui est collatio gratiæ, & hæc est secunda opinio. Sed hoc etiam non potest stare, quia ex hoc ipso ꝙ aliquis hæretico præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciſo ab eccleſia in ſacramẽtis cõmunicat peccat, & ita fictus accedit & gratiã cõſequi nõ poteſt, niſi fortè in baptiſmo in articulo neceſſitatis. Et ideò alij dicũt q̃ vera ſacramẽta cõferunt, ſed cum eis gratiã nõ dant, non propter inefficaciã ſacrorũ: ſed propter peccata recipientiũ ab eis ſacramenta contra prohibitionem eccleſiæ, & hæc eſt tertia opinio quæ vera eſt.

¶Ad primũ ergo dicendũ, q̃ effectus abſolutionis nõ eſt aliud quã remiſsio peccatorum quæ per gratiã fit: & ideò hæreticus nõ poteſt abſoluere, ſicut nec gratiam in ſacramentis conferre: & iterũ ad abſolutionem requiritur iuriſdictio quam non habet ab eccleſia præciſus.

¶Ad ſecundũ dicendũ, q̃ in promotione ipſius epiſcopi datur ſibi poteſtas quæ perpetuò manet in eo, quãuis dici non poſsit character: quia per eam non ordinatur homo directè ad Deũ: ſed ad corpus Chriſti myſticũ, & tamen indelebiliter manet ſicut character, & per cõſecrationem datur.

¶Ad tertiũ dicẽdũ, q̃ illi qui promouentur ab hæreticis quãuis accipiant ordinẽ, non tamẽ recipiunt executionẽ, vt licitè poſsint in ſuis ordinibus miniſtrare, ratiõe illa quã obiectio tãgit.

¶Ad quartum dicendũ, quòd per fidem eccleſiæ cõtinuatur paſsioni Chriſti, quia quamuis in ea non ſint ſecundum ſe, ſunt tamen in ea ſecundum formam eccleſiæ quam ſeruant.

¶Ad quintum dicendum, quòd hoc eſt referendum ad vltimum effectum ſacramentorum, vt tertia opinio dicit.

QVAESTIO. XXXIX.

De impedimentis huius ſacramẽti.

Deinde conſiderãdum eſt de impedimẽtis huius ſacramẽti. Circa quod quæruntur ſex. Primò, Vtrum ſexus fœmineus impediat huius ſacramẽti ſuſceptionem. Secundò, Vtrũ carentia Vſus rationis. Tertiò, Vtrum ſeruitus. Quartò, Vtrum homicidiũ. Quintò, Vtrũ illegitima natiuitas. Sextò, Vtrũ defectus mẽbrorũ.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ſexus fœmineus ordinis ſuſceptionem impediat.

Thom. vbi ſupra. q. 2. arti. 1. & 2.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ ſexus fœmineus nõ impediat ordinis ſuſceptionem: quia officiũ prophetæ eſt maius quã officium ſacerdotis: quia, ppheta eſt medium inter Deũ & ſacerdotes, ſicut ſacerdos eſt inter Deum & populum, ſed prophetæ officiũ aliquando mulieribus eſt conceſſum, vt patet 4. Regũ: ergo & ſacerdotij officiũ eis cõpetere poteſt. ¶Præterea ſicut ordo ad quãdã eminentiam pertinet, ita & prælationis officiũ & martyriũ & religionis ſtatus: ſed prælatio cõmittit mulieribus de nouo teſtamento, vt patet de abatiſsis: & in veteri, vt patet de Delbora quę iudicauit Iſrael. & Iudith. 4. Cõpetit etiã eis martyriũ & religiõis ſtatus: ergo & ordo eccleſiæ.

¶Præterea ordinum poteſtas in anima fundatur: ſed ſexus non eſt in anima: ergo diuerſitas ſexus nõ facit diſtinctionẽ in receptiõe ordinũ.

¶Sed contrà eſt quod dicitur. 1. Timo. 2. Mulierem in eccleſia docere non permitto, nec dominari in virum. ¶Præterea in ordinandis prę-exigitur corona, quamuis non de neceſsitate ſacramenti, ſed corona & tonſura non competũt mulieribus, vt patet. 1. Corinth. 2. ergo nec ordinum ſuſceptio.

¶Reſpondeo dicendũ, quòd quædã requirunt in recipiente ſacramentũ quaſi de neceſsitate ſacramenti, quę ſi deſunt non poteſt aliquis ſuſcipere neq; ſacramentũ neq; rem ſacramẽti: quædam verò requiruntur non de neceſsitate ſacri, ſed de neceſsitate prę-cepti propter cõgruitatẽ ad ſacramentũ: & ſine talibus aliquis ſuſcipit ſacrm, non rem ſacramẽti. Dicendũ ergo quòd ſexus virilis requiritur ad ſuſceptionẽ ordinũ, non ſolùm ſecundo modo, ſed etiã primo: vnde & ſi mulieri exhibeantur omnia quæ in ordinibus fiunt ordinẽ non ſuſcipit: quia cũ ſacramẽtum ſit ſignũ in his quæ in ſacramẽto aguntur, requiritur non ſolùm res, ſed ſignũ rei ſicut dictum eſt: quia in extrema vnctione exigitur q̃ ſit infirmus vt ſignificetur curatione indigens: cùm igitur in ſexu fœmineo nõ poſsit ſignificari aliqua eminentia gradus, quia mulier ſtatum ſubiectionis habet: ideò nõ poteſt ordinis ſacramentũ ſuſcipere. Quidã autem dixerunt quòd ſexus virilis eſt de neceſsitate præcepti, ſed non de neceſsitate ſacramẽti: quia etiam in Decretis fit mentio de diaconiſſa & presbytera: ſed diaconiſſa dicitur quæ in aliquo actu diaconi participat, ſicut quę legit homel. in eccleſia: presbytera autem dicitur vidua, quia presbyter idem eſt quod ſenior.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd prophetia non eſt ſacramentũ, ſed Dei donũ: vnde ibi nõ exigitur ſignificatio, ſed ſolùm res: & quia ſecũdum rẽ in his quæ ſunt animæ mulier non differt à viro, cũ quandoq; mulier inueniatur melior quantũ ad animã viris multis: ideò donum ꝓphetiæ & alia huiuſmodi poteſt recipere: ſed non ordinis ſacramentum.

¶Et per hoc patet ſolutio ad ſecundũ & tertiũ.

De

De abbatiſsis tamen dicitur q̃ non habent prę-lationem ordinariã, ſed quaſi ex cõmiſsione ꝓpter periculũ cohabitationis virorũ ad mulieres. Delbora autẽ in temporalibus præfuit non in ſacerdotalibus, ſicut & nunc poſſunt mulieres temporaliter dominari.

ARTICVLVS. II.

Vtrum pueri carentes Vſu rationis ordines poſſint ſuſcipere.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ pueri & qui carẽt vſu rationis non poſsint ordines ſuſcipere: quia (vt in litera dicitur) ſacri canones in ſuſcipientibus ordines certũ & determinatum tempus ſtatuerunt ætatis: ſed hoc non etiam ſi pueri recipere poſſent ordinis ſacrm. ergo. &c. ¶Præterea ordinis ſacramentũ eſt dignius quã matrimonium: ſed pueri & alij carẽtes vſu rationis nõ poſſunt contrahere matrimoniũ: ergo nec ordines ſuſcipere. ¶Præterea cuius eſt potẽtia eius eſt actus, ſecundum philoſophũ in lib. de ſomno & vigi. ſed actus ordinis requirit vſum ratiõis. ergo & ordinum poteſtas.

¶Sed cõtrà, ille qui eſt ante annos diſcretionis promotus ad ordines, ſine iteratione ipſorum quandoq; in eis conceditur miniſtrare, vt patet extrà, de cle. per ſaltum promo. hoc autem non eſſet ſi ordinem non ſuſcepiſſet. ergo puer põt ordines ſuſcipere. ¶Præterea alia ſacramenta in quibus character imprimitur poſſunt pueri ſuſcipere, vt baptiſmum & confirmationem: ergo pari ratione & ordines.

¶Reſpõdeo dicendũ, q̃ per pueritiã & alios defectus quibus tollitur vſus rationis præſtatur impedimentũ actui: & ideò omnia illa ſacramẽta quæ actũ requirunt ſuſcipientis ſacrm, talib' non competũt, ſicut pœnitẽtia, matrimonium, & huiuſmodi: ſed quia poteſtates infuſæ ſunt priores actibus ſicut & naturales, quãuis acquiſitæ ſunt poſteriores, remoto autem poſteriori non tollitur prius: ideò omnia ſacra in quibus non requiritur actus ſuſcipientis de neceſsitate ſacramenti, ſed poteſtas aliqua ſpiritualis diuinitùs datur, poſſunt pueri ſuſcipere, & alij qui vſu rationis carent. Hac tamen diſtinctione habita q̃ in maiorib' ordinibus requiritur diſcretionis tempus de honeſtate propter dignitatẽ præcepti, nõ propter neceſsitatem ſacramenti. Vnde aliqui ſi neceſsitas aſsit & ſpes profectus, ad minores ordines poſſunt ante annos diſcretionis promoueri ſine peccato & ſuſcipiunt ordinem: quia quamuis tunc non ſint idonei ad officia quæ eis cõmittuntur, tamen per aſſuefactionem idonei reddẽtur: ſed ad maiores ordines requiritur vſus rationis, & de honeſtate & neceſsitate præcepti propter votũ continentiæ q̃ habẽt annexum, & quia etiam eis ſacramẽta tractanda cõmittuntur: ſed ad epiſcopatũ vbi etiã in corpus myſticũ accipitur poteſtas, requiritur actus ſuſcipientis curã animarũ paſtoralẽ: & ideò eſt etiã de neceſsitate conſecrationis epiſcopalis q̃ vſum rationis habeat. Quidã autem dicunt q̃ ad omnes ordines requiritur vſus rationis de neceſsitate ſacramenti, ſed eorum dictum ratione vel auctoritate nõ confirmatur.

¶Ad primũ ergo dicendũ, quòd non omne q̃ eſt de neceſsitate præcepti eſt de neceſsitate ſacramenti, vt dictum eſt.

¶Ad ſecũdum dicendũ, q̃ matrimoniũ cauſat cõſenſus qui ſine vſu rationis eſſe nõ põt: ſed in receptione ordinis nõ requiritur aliquis actus ex parte recipiẽtis, quod patet ex hoc q̃ nullus actus ex parte eorum exprimitur in eorum cõſecratione: & ideò nõ eſt ſimile.

¶Ad tertium dicendũ, quòd eiuſdem eſt actus & potentia: ſed tamen aliquando potentia præcedit, ſicut liberum arbitrium vſum ſuum, & ſic eſt in propoſito.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſeruitus impediat aliquem à ſuſceptione ordinis.

Ad tertium ſic procedit. Videtur quòd ſeruitus non impediat aliquem à ſuſceptione ordinũ. Subiectio enim corporalis non repugnat prælationi ſpirituali: ſed in ſeruo eſt ſubiectio corporalis. ergo nõ impeditur quin debeat ſuſcipere prælationẽ ſpiritualem quę ordine datur. ¶Præterea illud quod eſt occaſio hũilitatis nõ debet impedire ſuſceptionem alicuius ſacri: ſed ſeruitus eſt huiuſmodi. Vnde apoſtolus cõſuluit, q̃ ſi aliquis poſsit magis vtatur ſeruitute. 1. Corin. 7. ergo non debet impedire à promotione ordinis. ¶Præterea magis eſt turpe clericũ in ſeruũ vendi quã ſeruũ in clericũ promoueri: ſed licitè clericus in ſeruum vendi põt, quia epiſcopus Nolanus. ſ. Paulinus ſeipſum in ſeruũ vẽdidit, vt in Dialogo legitur. ergo multo fortiùs poteſt ſeruus in clericum promoueri.

¶Sed contrà, videtur quòd impediat quãtum ad neceſsitatem ſacramenti. Quia mulier nõ poteſt ſuſcipere ſacramentum ratione ſubiectionis: ſed maior ſubiectio eſt in ſeruo, quia mulier non datur viro in ancillam, propter quod non eſt de pedibus ſumpta. ergo & ſeruus ſacramentum nõ ſuſcipit. ¶Præterea aliquis ex quo ſuſcipit ordinem tenetur in ordine miniſtrare, ſed nõ poteſt ſimul miniſtrare domino ſuo carnali & in ſpirituali miniſterio. ergo videtur q̃ non poſsit ordinẽ ſuſcipere, quia dominus debet ſeruari indemnis.

¶Reſpon-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Respondeo dicendum, ꝙ in susceptione ordinis mancipatur homo diuinis officiis: & quia nullus potest dare quod suū non est: ideò seruus qui non habet potestatē sui non potest ad ordines promoueri. si tamen promouetur ordinem suscipit. Quia libertas non est de sacramenti necessitate, sed sit de necessitate præcepti, cū non impediat potestatem, sed actū tantū: & similis ratio est de oīnibus qui sunt alijs obligati vt ratiocinijs detenti: & huiusmodi personę.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ in susceptione spiritualis potestatis est aliquis obligatus ad aliqua etiā corporaliter agēda: & ideo per corporalem subiectionem impeditur.

¶ Ad secundum dicendū, ꝙ ex multis alijs quę non præstāt impedimentū executioni ordinū potest aliquis occasionem humilitatis accipere, & ideò ratio non sequitur.

¶ Ad tertiū dicendū, ꝙ beatus Paulinus ex abūdantia charitatis spiritu Dei ductus hoc fecit, ꝙ rei euentus probauit: quia per eius seruitutem multi de grege suo sunt de seruitute liberati: & ideò non est ad consequentiam trahendū, quia vbi spiritus Dñi ibi libertas. 2. Cor. 3.

¶ Ad quartum dicendū, ꝙ signa sacramentalia ex naturali similitudine repræsentāt: mulier autem habet subiectionem à natura, sed nō seruę: & ideò non est simile.

¶ Ad quintum dicendū, ꝙ si est promotus sciēte dño & non reclamāte, ex hoc ipso efficitur ingenuus. si autē eo nesciente, episcopus & ille qui præsentauit, tenentur dño in duplū quā sit pretium serui, si sciuerunt ipsum esse seruū: aliàs si seruus habeat peculiū debet seipsum redimere, alioquin reduceretur in seruitutem domini sui non obstante ꝙ ordinem exequi non potest.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum propter homicidium aliquis debeat ab ordinibus prohiberi.

Ad quartum sic proceditur. Videtur ꝙ propter homicidiū aliquis non debeat prohiberi à sacris ordinibus. Quia ordines nostri sumpserunt initiū à leuitarū officio, vt in præcedenti distinctione dictū est: sed Leuitæ consecrauerūt manus suas in sanguinis effusione fratrū suorū: vt patet Exod. 2. ergo & in no.te. nō debent aliqui ab assumptione ordinū prohiberi propter sanguinis effusionem.

¶ Præterea propter actum virtutis nullus debet impediri ab aliquo sacro: sed aliquādo sanguis effunditur per iustitiā sicut à iudice, & peccaret habens officiū si nō effunderet: ergo non impeditur propter hoc à sacramenti susceptione.

¶ Præterea pœna nō debetur nisi culpæ: sed aliquis sine culpa quandoq; homicidiū cōmittit, sicut se defendendo vel etiā casualiter: ergo non debet incurrere irregularitatis pœnam.

¶ Sed contrà hoc sunt plura canonū statuta & ecclesiæ consuetudo.

¶ Respondeo dicendū, ꝙ oēs ordines referūtur ad Eucharistiæ sacrm, ꝙ est sacrm pacis nobis factæ per effusionem sanguinis Christi: & quia homicidiū maximè contrariatur paci, & homicida magis conformatur occidentibus quā ipsi Christo occiso, cui omnes prædicti ministri debent cōformari, ideò de necessitate præcepti est ꝙ non sit homicida qui ad ordines, pmouetur, quāuis non sit de necessitate sacramenti.

¶ Ad primū ergo dicēdū, ꝙ vetus lex inferebat pœnam sanguinis, non autem noua lex: & ideò nō est simile de ministris veteris & nouæ legis quæ est iugum suaue & onus leue.

¶ Ad secundū dicendū, quòd irregularitas non incurritur propter peccatū tantū, sed principaliter propter ineptitudinem personæ ad sacrm eucharistiæ ministrandū: & ideò iudex & oēs qui in causa sanguinis ei participant sunt irregulares, propter hoc ꝙ effusio sanguinis nō decet ministros dicti sacramenti.

¶ Ad tertium dicendū, ꝙ nullus facit nisi illud cuius est causa, quod est voluntarium in homine: & ideò ille qui ignorans hominē occidit homicidio casuali nō dicitur homicida, nec irregularitatem incurrit: nisi operā dederit illicitę rei, vel nisi omiserit debitā diligētiā: quia iā quoddā efficitur voluntariū, nec hoc est propter hoc ꝙ culpa careat, quia etiā sine culpa incurritur irregularitas: & ideò etiā ille qui se defendendo in aliquo casu non peccat homicidium cōmittendo, nihilominus irregularis est.

ARTICVLVS. V.

Vtrum illegitimè nati debeant ab ordinibus suscipiendis impediri.

Ad quintū sic proceditur. Videt quòd illegitimè nati non debeant impediri à sumptione ordinū, quia filius nō debet portare iniquitatem patris: portaret autem si propter hoc impediretur ab ordinibus suscipiendis. ergo. &c. ¶ Præterea magis impeditur aliquis propter defectū propriū quā alienū: sed à susceptione ordinum propter illicitum concubitum suum non semper aliquis impeditur. ergo nec propter illicitum cōcubitum patris sui.

¶ Sed contrà est ꝙ dicitur Deute. 23. Non ingredietur manser (hoc est de scorto natus) ecclesiam Dei vsq; in quartam generationem: ergo multo minùs debet promoueri ad ordines.

¶ Respondeo dicendū, ꝙ ordinati in quadā dignitate pro aliis cōstituuntur: ideo ex quadam honestate requiritur in eis claritas quædam nō de necessitate sacramēti, sed de necessitate præcepti, vt. s. sint bonæ famæ, bonis moribus orna ti, non publicæ pœnitentes: & quia obscuratur hoīs claritas ex vitiosa origine, ideò etiā ex illegitimo toro nati à susceptione ordinū repellūtur, nisi cū eis dispensetur: & tanto est difficilior eorū dispēsatio, quāto eorū origo est turpior.

¶ Ad primū ergo dicendū, ꝙ irregularitas non est pœna iniquitati debita: & ideò patet ꝙ illegitimè nati nō portant iniquitatē patris, ex hoc quòd irregulares sunt.

¶ Ad secundū dicendū, quòd ea quæ per actū proprium cōmittuntur possunt per pœnitentiam ad actum contrariū aboleri, non autem ea quæ ex natura sunt: & ideò non est simile de vitioso actu & de vitiosa origine.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum propter defectum membrorū debeat impediri.

Ad sextum sic proceditur. Videt quòd propter defectū membrorū nō debeat aliquis impediri: quia afflictio non debet addi afflicto: ergo nō debet priuari ordinis gradu propter pœnā corporalis defectus.

¶ Præterea plus exigitur ad actū ordinis integritas discretionis quā integritas corporis: sed aliqui possunt promoueri ante annos discretiōis: ergo & cum corporis defectu.

¶ Sed contrà, tales prohibebantur à ministerio veteris legis: ergo multo fortiùs debent in noua prohiberi. De bigamia verò dicetur in tractatu de matrimonio.

¶ Respondeo dicendū, ꝙ (sicut ex dictis patet) aliquis efficitur ineptus ad susceptionē ordinū, vel propter impedimentū actus, vel propter impedimentū claritatis personæ: & ideò patientes defectū in membris impediuntur à susceptione ordinis, si sit talis defectus qui maculā notabilē inferat, per quem obscuretur personæ claritas, vt abscisio nasi: vel periculū in executione facere posset, alias non impeditur. Hæc autem integritas exigitur de necessitate præcepti. Et per hæc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO. XL.

De his quæ annexa sunt sacramento ordinis.

Deinde considerādum est de his quæ sunt annexa sacramēto ordinis. Et circa hoc quæruntur septem. Primò, Vtrum ordinati debeant habere coronæ rasuram & tonsuram. Secūdò, Vtrum corona sit ordo. Tertiò, Vtrum per acceptionem coronæ aliquis abrenuntiet corporalibus bonis. Quartò, Vtrum supra sacerdotalē debet esse potestas episcopalis. Quintò, Vtrum episcopatus sit ordo. Sextò, Vtrum supra episcopos possit esse aliqua potestas superior. Septimo, Vtrum vestes ministrorum conuenienter sint institutæ.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ordinati debeāt tonsuram deferre.

Thom. 4. dist. 24. q. 3. art. 1. 2. & 3.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ ordinati non debeāt coronæ rasuram habere. Quia dominus comminatur captiuitatē & dispersionē his qui sic attondentur, vt patet Deut. 33. De captiuitate inimicorū denudati capitis. Hiere. 49. Dispergam in omnem ventum eos qui attonsi sunt in comā. sed ministris Christi non debetur captiuitas, sed libertas: ergo coronæ rasura & tonsura eis non competit.

¶ Præterea veritas debet respōdere figuræ: sed figura coronæ præcesit in veteri lege in tonsura Nazaræorū, sicut in litera dicitur: ergo cū Nazaræi non essent ordinati ad ministeriū diuinū, videtur ꝙ ministris ecclesiæ non debeat tonsura vel rasura coronæ: & hoc etiam videtur per hoc ꝙ conuersi qui nō sunt ministri ecclesiæ tondētur in religionib⁹.

¶ Præterea per capillos superflua signantur, quia capilli ex superfluis generātur: sed ministri altaris omnem superfluitatem à se debent expellere: ergo totaliter debēt caput radere & non in modum coronæ.

¶ Sed contrà: quia secundū Grego. seruire Deo regnare est: sed corona est signū regni: ergo illis qui ad diuinū ministerium applicantur corona cōpetit.

¶ Pręterea capilli in velamen dati sunt, vt patet primæ Corin. 2. sed ministri altaris debent habere mentem reuelatam: ergo competit eis rasura coronæ.

¶ Respondeo dicendum, quòd eis qui ad diuina ministeria applicantur competit rasura & tōsura in modum coronæ ratione figuræ, quia corona est signum regni & perfectionis cum sit circularis: illi autem qui diuinis ministeriis applicantur adipiscuntur regiam dignitatem, & perfecti in virtute esse debent: competit etiā ratione subtractionis capillorū, & ex parte superiori per rasuram, nè mens eorum temporalib⁹ occupationibus à contemplatione diuinorum retardetur, & ex parte inferiori per tonsuram, nè eorum sensus temporalibus obuoluantur.

¶ Ad pri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad primũ ergo dicẽdũ, quòd Dñs cõminatur illis qui hoc ad cultũ dęmonum faciebant.

¶Ad secundũ dicendum, q̃ ea quæ fiebãt in ve. te. imperfectè repręsentant ea quæ sunt in nouo: & ideò ea quæ pertinent ad ministros no. te. nõ solũ significabãtur per officia Leuitarũ, sed etiã per oẽs illos qui aliquã perfectionẽ profitebantur: nazaræi autem profitebãtur perfectionem quandã in depositione comæ significãtes tẽporaliũ contẽptũ, quãuis non in modũ coronę deponerẽt, sed omnino totum, quia nondũ erat tẽpus regalis & perfecti sacerdotij: & similiter etiam conuersi tondentur propter renuntiationem tẽporaliũ, sed non raduntur: quia nõ oportet eos diuinis ministeriis, in quibus diuina oporteat eos mente contemplari.

¶Ad tertium dicendũ, q̃ nõ solùm debet significari temporaliũ abiectio, sed etiam regalis dignitas in forma coronæ: & ideò non debet tota liter coma tolli, & etiã nẽ indecens videatur.

ARTICVLVS. II.

Vtrum corona sit ordo.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̃ corona sit ordo. Quia in actibus Ecclesiæ spiritualia corporalibus respondent: sed corona est quoddã corporale signum quod ecclesia adhibet: ergo videtur q̃ signatum interius ei respondeat, & ita in coronatione imprimitur character, & erit ordo. ¶Præterea sicut ab episcopo solùm datur confirmatio, & alij ordines, ita & corona: sed in cõfirmatione & alijs ordinibus, imprimitur character: ergo & in corona, & sic idem quod priùs.

¶Præterea ordo importat quendam dignitatis gradum, sed clericus hoc ipso q̃ clericus est in gradu supra populũ constituitur: ergo corona per quã efficitur clericus aliquis est ordo.

¶Sed contrà. Nullus ordo datur nisi in missæ celebratione: sed corona datur etiam absq; officio missæ, ergo non est ordo. ¶Præterea in collatione cuiuslibet ordinis fit mentio de aliqua potestate data, non autem in collatione coronæ: ergo non est ordo.

¶Respondeo dicendũ, q̃ ministri ecclesiæ à populo separantur ad vacandum diuino cultui: in cultu autem diuino quædam sunt quæ per potentias determinatas sunt exercenda, & ad hoc datur spiritualis potestas ordinis: quędã autem sunt quæ cõmuniter à toto ministrorũ collegio fiunt, sicut dicere diuinas laudes, & ad hoc non exigitur aliqua potestas ordinis, sed solùm deputatio ad tale officiũ, & hoc fit per coronã: & ideò nõ est ordo, sed præambulũ ad ordinem.

¶Ad primũ ergo dicendũ, quòd corona habet vlterius aliquod spirituale quod ei respõdet, sicut signatum signo: sed hæc nõ est aliqua spiritualis potestas, & ideò in corona non imprimitur character nec est ordo.

¶Ad secundum dicendũ, q̃ quãuis per coronã non imprimatur character, tamẽ deputatur homo ad diuinũ cultũ: & ideò talis deputatio debet fieri per summũ ministrorum. s. per episcopum, qui etiam vestes benedicit, & vasa omnia quæ ad diuinum cultum applicantur.

¶Ad tertiũ dicendũ, q̃ ex hoc quòd aliquis est clericus, est in altiori statu quã laicus, non tamẽ habet ampliorem potestatis gradum, qui ad ordinem requiritur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum per receptionem coronæ renũtietur temporalibus bonis.

Ad tertium sic procedit. Videtur quòd per acceptionem coronæ aliquis renuntiet temporalibus bonis. Ipsi enim dicunt cùm coronantur: Dominus pars hæreditatis meæ: sed sicut dicit Hiero. Dñs in his temporalibus fieri dedignatur pars: ergo abrenuntiãt temporalibus. ¶Præterea iustitia ministrorum no. te. debet abundare super ministros ve. te. vt patet Mat. 5. sed ministri ve. te. s. Leuitæ nõ acceperũt partem hæreditatis cũ fratribus suis: ergo nec ministri no. te. habere debent. ¶Præterea Hug. dicit, quòd postquã aliquis est factus clericus debet deinceps stipendijs ecclesiæ sustentari: sed hoc non esset si patrimoniũ suũ retineret: ergo videtur quòd abrenũtiet in hoc quòd clericus sit.

¶Sed contrà est, quòd Hieremias fuit de ordine sacerdotali, vt patet Hiere. 1. sed ipse habuit possessionem hæreditatis, vt patet Hiere. 32. ergo clerici possunt habere patrimonialia bona. ¶Præterea si hoc nõ possent nõ videretur tunc differẽtia inter religiosos & clericos sæculares.

¶Respondeo dicendũ, q̃ clerici in hoc q̃ coronam accipiunt non renuntiant patrimonio nec aliis rebus tẽporalib⁹, quia terrenorũ possessio nõ cõtrariatur diuino cultui, ad quẽ clerici deputantur: sed nimia eorum solicitudo. Quia vt dicit Grego. affectus in crimine est.

¶Ad primũ ergo dicendũ, q̃ Dñs dedignatur pars fieri eorũ qui res mundi ita possident, vt ex æquo cum aliis diligatur: ita. s. q̃ aliquis ponat finem suũ in Deo & in rebus mundi: nõ tamen dedignatur fieri pars eorum qui res mundi ita possident, q̃ per eas à cultu diuino non retrahuntur.

¶Ad secundũ dicẽdum, quòd Leuitæ in ve. te. habebant ius in hęreditate paterna: sed ideò nõ acceperunt partem cũ aliis tribubus, quia erant per omnes tribus dispergendi, & fieri non potuisset si vnam determinatam partem cepissent sicut aliæ tribus.

¶Ad tertiũ

¶Ad tertium dicendũ, q̃ si sint indigentes clerici & ad sacros ordines promoti, episcopus qui eos promouit tenetur eis prouidere, alias eis nõ tenetur: ipsi autem ex ordine suscepto tenẽtur ecclesiæ ministrare. Verbum autẽ Hug. intelligitur de illis qui non habent vnde sustẽtentur.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum supra sacerdotalem ordinem debeat esse potestas episcopalis.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ supra sacerdotalem ordinẽ nõ debet esse aliqua potestas episcopalis. Sicut em̃ in litera dicitur, ordo sacerdotalis ab Aarõ sumpsit exordiũ: sed in ve. le. nullus erat supra Aaron: ergo nec in no. le. debet aliqua potestas esse supra sacerdotalẽ. ¶Præterea potestates ordinantur secundũ actus: sed nullus actus sacerdotalis potest esse maior quã cõsecrare corpus Christi: ad hoc est enim potestas sacerdotalis: ergo supra sacerdotalẽ potestatẽ nõ debet esse episcopalis. ¶Præterea sacerdos in offerendo gerit figurã Christi in ecclesia qui se patri pro nobis obtulit: sed in ecclesia nullus est maior Christo, quia ipse est caput ecclesiæ: ergo vt priùs.

¶Sed contrà, potestas tanto est altior quãto ad plura se extendit: sed potestas sacerdotalis (vt Dio. dicit) extẽdit se ad purgãdũ & illuminãdũ tantũ, episcopalis autẽ ad hoc & ad perficiẽdũ: ergo supra sacerdotalem potestatem debet esse episcopalis. ¶Præterea diuina ministeria debẽt esse magis ordinata quàm humana: sed humanorum officiorum ordo exigit, vt in quolibet officio præponatur vnus qui sit princeps illius officij, sicut præponitur militib⁹ dux, sic sacerdotibus debet aliquis præponi qui sit sacerdotum prĩceps, & hic est episcopus: ergo episcopalis potestas debet esse supra sacerdotalem.

¶Respondeo dicendum, quòd sacerdos habet duos actus: principalem. s. consecrare corpus Christi: & secundariũ. s. præparare populũ ad susceptionem huius sacramẽti, vt priùs dictum est. Quantum autem ad primũ actũ potestas sacerdotis nõ dependet ab aliqua superiori potestate nisi diuina: sed quãtũ ad secundũ depẽdet ab aliqua superiori potestate. s. humana. Omis enim potestas quæ non habet exire in actũ nisi præsuppositis quibusdã ordinationibus, depẽdet ab illa potestate quæ illas ordinationes facit: sacerdos autem non põt absoluere & ligare nisi præsuppposita iurisdictione, qua sibi subdãtur illi quos absoluit. Potest autem consecrare quãlibet materiã à Christo determinatam, nec aliud requiritur quantũ est de necessitate sacramenti: quãuis ex quadam congruitate præsupponatur actus episcopalis in consecratione altaris vel vestiũ & huiusmodi: & ita patet q̃ oportet esse supra sacerdotalem potestatem episcopalis, quantum ad actum secundarium sacerdotis, non quantùm ad primum.

¶Ad primum ergo dicendũ, quòd Aaron sacerdos fuit & pontifex. i. sacerdotũ princeps: sumpsit ergo sacerdotalis potestas ab ipso exordiũ in quantũ fuit sacerdos sacrificia offerẽs, quod etiam minoribus sacerdotibus licebat: sed non ab eo, inquantũ fuit pontifex, per quã potestatem poterat aliqua facere, vt ingredi semel in anno sancta sanctorũ, quod aliis non licebat.

¶Ad secundũ dicendũ, quòd quantum ad illũ actum nõ est aliqua potestas superior, sed quãtum ad alium, vt dictum est.

¶Ad tertiũ dicendũ, q̃ sicut oĩm rerũ naturaliũ perfectiones prę exiſtũt exẽplariter in Deo, ita Chrs fuit exẽplar oĩm officiorũ ecclesiasticorũ: vñ vnusquisq; minister ecclię, quãtũ ad aliq̃d gerit typũ Christi vt ex litera patet, & tñ ille est superior qui secũdũ maiorẽ perfectionẽ Chrm repræsentat: sacerdos autẽ repræsentat Christũ in hoc q̃ per seipsum aliquod ministeriũ impleuit, sed eps in hoc q̃ alios ministros instituit & ecclesiã fundauit. Vnde ad epm pertinet manci pare aliq̃d diuinis officiis, quasi cultũ diuinũ ad similitudinẽ Chri statuẽs: & ꝓpter hoc eps etiã specialiter spõsus dicit ecclię, sicut & Christ⁹.

ARTICVLVS. V.

Vtrũ episcopatus sit ordo.

Ad quintũ sic procedit. Videtur quòd episcopatus sit ordo. Primò, per hoc quòd Diony. assignat hos tres ordines ecclesiasticæ hierarchiæ: Episcopũ, sacerdotem, & ministrũ. In litera etiã dicitur q̃ est ordo episcoporũ quadripartitus. ¶Præterea ordo nihil aliud est quã quidã potestatis gradus in spiritualibus dispensandis, sed episcopi possunt dispensare aliqua sacramenta, quæ nõ possunt sacerdotes, sicut confirmationẽ & ordinem: ergo episcopatus est ordo. ¶Præterea in eccl'ia nõ est aliqua spũalis potestas nisi ordinis vel iurisdictionis: sed ea quę pertinẽt ad spirituale potestatem non sunt iurisdictionis, alias possent committi non episcopo, quod falsum est, ergo sunt potestatis ordinis: ergo episcopus habet aliquẽ ordinem quem non habet sacerdos simplex, & sic episcopatus est ordo.

¶Sed contrà est, q̃ vnus ordo non dependet à præcedenti quantum ad necessitatem sacramẽti: sed episcopalis potestas dependet à sacerdotali, quia nullus potest recipere episcopalẽ potestatem: nisi priùs habeat sacerdotalem: ergo episcopatus non est ordo. ¶Præterea maiores ordines non conferuntur nisi in sabbatis: sed episcopalis potestas traditur in dominicis: ergo non est ordo.

¶Respõ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Respõdeo dicendũ, q̃ ordo potest accipi dupliciter. Vno modo secundũ q̃ est sacramentũ, & sic vt priùs dictũ est, ordinatur oĩs ordo ad Eucharistiæ sacrãm: vnde cũ episcopus non habeat potestatem superiorem sacerdote quantũ ad hoc episcopatus nõ erit ordo. Alio modo potest cõsiderari ordo secundũ q̃ est officiũ quod dã respectu quarundã actionũ sacrarũ: & sic cũ episcopus habeat potestatem in actionibus hierarchicis respectu corporis mystici supra sacerdotem, episcopatus erit ordo, & secundum hoc loquuntur auctoritates inductæ.

¶ Vnde patet solutio ad primum.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ ordo prout est sacrãm imprimens characterẽ ordinatur specialiter ad sacramentũ eucharistię, in quo ipse Christus cõtinet, quia per characterem ipsi Christo cõfigurantur: & ideò licet detur aliqua potestas spiritualis episcopo in sui promotione respectu aliquorũ sacramentorũ, nõ tamen illa potestas habet rationem characteris, & propter hoc episcopatus non est ordo secundum q̃ ordo est sacramentum quoddam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd potestas episcopalis non est tãtùm iurisdictionis, sed etiam ordinis, vt ex dictis patet: secundum quod ordo cõmuniter accipitur.

ARTICVLVS. VI.

Virum super episcopos possit esse aliquis superior in ecclesia.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quòd supra episcopos non possit esse aliquis superior in ecclesia. Quia omnes episcopi sunt apostoli successores: sed ptãs q̃ est data vni apostolorũ. s. Petro, Mat. 16. est data oĩbus apostoli, Io. 20. ergo episcopi sunt pares & vnus nõ est supra alium. ¶ Præterea ritus ecclesiæ magis debet esse cõformis ritui Iudęorum quã ritui Gentiliũ: sed distinctio episcopalis dignitatis, & ordinatio vnius super alium, vt in litera dicitur, est à gentilibus introducta. In veteri autem lege non erat. ergo nec in ecclesia episcopus vnus super aliũ esse debet. ¶ Præterea superior potestas nõ potest conferri per inferiorem, neq; æqualis per æqualẽ: quia sine vlla conditione quod minus est à maiori benedicitur: Heb. 7. vnde etiã sacerdos nõ promouet episcopum neq; sacerdotem, sed episcopus sacerdotẽ: sed episcopus potest quẽlibet episcopum promouere, quia etiã Hostiensis episcopus consecrat Papam: ergo episcopalis dignitas in omnibus est æqualis: & sic vnus episcopus nõ debet alij subesse, vt in litera dicitur.

¶ Sed contrà est quod legitur in concilio Constantinopoli. Veneramur secũdũ scripturas & secundũ Canonũ statuta & definitiões, sanctissimũ antiquæ Romæ episcopũ esse & maximũ episcoporũ, & post ipsum Constantinopol. episcopũ: ergo vnus episcopus est super alium.

¶ Præterea beatus Cyrillus episcopus Alexandrinus dicit: Vt mẽbra maneamus in capite, ad nostro apostolico throno Romanorũ pontificũ, à quo nostrũ est quęrere, quid credere, & quid tenere debeamus, ipsum venerantes, ipsum rogantes pro omnibus: quoniam ipsius solius est reprehendere, corripere, statuere, disponere, soluere, & ligare, loco illius qui ipsum ędificauit: & nulli alij q̃ suũ est plenum, sed ipsi soli dedit cui omnes iure diuino caput inclinãt, & primates mundi tanq̃ ipsi Dño Iesu Christo obediũt. ergo ẽpi aliqui subsunt etiã de iure diuino.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ vbicunq; sunt multa ordinata in vnũ, oportet esse aliq̃d' vniuersale super particularia regimina: quia in oĩbus virtutibus & actibus, vt dicitur in primo Ethi. est ordo secundũ ordinem finiũ, bonũ autem cõe est diuinius quã bonum speciale: & ideo supra potestatem regitiuam quę coniectat bonũ speciale oportet esse potestatẽ vniuersalẽ respectu boni cõmunis, alias nõ posset esse colligatio ad vnũ: & ideò cùm tota ecclesia sit vnũ corpus, oportet si ista vnitas debet cõseruari, q̃ sit aliqua potestas regitiua respectu totius ecclesiæ supra potestatẽ episcopalem, qua vnaquęq; specialis ecclesia regitur, & hęc est potestas papę: & ideò illi qui hanc potestatem negant schismatici dicũtur, quasi diuisores ecclesiæ vnitatis: & inter episcopũ simplicem & papã sunt alij gradus dignitatũ, correspondentes gradibus vnionis, secundum quos vna cõgregatio vel communitas includit aliam, sicut cõmunitas prouincię includit cõmunitatem ciuitatis: & cõmunitas totius mundi includit cõmunitatem vnius regni.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q̃ quãuis oĩbus apĩs data sit cõiter potestas ligãdi & soluendi, tamẽ vt in hac potestate ordo aliquis signaret primò soli Petro data est, vt ostendatur q̃ ab eo in alios ista potestas debeat descẽdere, propter quod etiã ei dixit singulariter, Cõfirma fratres tuos, & pasce oues meas: id est loco mei, vt dicit Chryso. præpositus & caput esto fratrũ vt ipsi te in loco meo assumentes vbiq; terrarum te in throno tuo sedentẽ prædicẽt & confirment.

¶ Ad secũdũ dicendũ, q̃ ritus Iudęorũ nõ erat diffusus in diuersis regnis & prouinciis, sed tantùm in vna gente: & ideò nõ oportebat q̃ sub eo qui habet potestatem principalem alij pontifices distinguerentur. sed ecclesię ritus sicut & Gentilium ritus per diuersas nationes diffunditur: & ideò oportet q̃ quãtũ ad hoc, magis gẽtiliũ ritui q̃ Iudęorũ ecclesiæ status cõformẽt.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ potestas sacerdotis excedit à potestate episcopi quasi à potestate alterius

rius generis: sed potestas episcopi excedit à potestate Papę quasi à potestate eiusdem generis: ideò omnẽ actũ hierarchicũ quem potest facere Papa in ministratione sacramentorum, potest facere episcopus, non autem actũ quem potest facere episcop' potest facere sacerdos in sacramentorũ collatione. Et ideò quantũ ad ea quæ sunt episcopalis ordinis oĩs ẽpi sunt ęquales, & propter hoc quilibet aliũ pôt consecrare.

ARTICVLVS. VII.

Virum vestes ministrorum conuenienter sint institutæ.

Ad septimum sic proceditur. Videtur quòd vestes ministrorũ non cõuenienter sint in ecclesia institutæ. Ministri enim no.te. magis tenẽtur ad castitatẽ quã ministri veteris, sed inter alias vestes ministrorũ vet.te. erant femoralia in signũ castitatis: ergo multo fortiùs esse debẽt inter vestes ministrorũ ecclesiæ. ¶ Prętereà sacerdotiũ no.te. est dignius quã sacerdotium veteris: sed veteres sacerdotes habebãt mitras quod est signũ dignitatis: ergo sacerdotes no.le. eas debent habere. ¶ Præterea sacerdos est propinquior ordinibus ministrorum quã ordo episcopalis: sed episcopi vtuntur vestibus ministrorũ, dalmatica, scilicet quæ est vestis diaconi: & tunica quæ est vestis subdiaconi: ergo multo fortiùs debent vti eis simplices sacerdotes. ¶ Prętereà in ve.le. pontifex deferebat superhumerale, quod significabat onus euãgelij, vt dicit Beda: Hoc autem maximè pontificibus nostris incumbit: ergo debẽt habere superhumerale. ¶ Præterea in rationali quo vtebãtur põtifices ve.le. scribebat doctrina & veritas: sed veritas maximè in no.le. declarata est: ergo põtificibus no.le. cõpetit. ¶ Præterea lamina aurea in qua scriptũ erat dignissimũ nomen Dei, erat dignissimũ ornamentum le.ve. ergo illud maximè debuit trãsferri in no.le. ¶ Præterea ea quæ exteriùs geruntur in ministris ecclesiæ sunt signa interioris potestatis: sed archiepiscopus nõ habet alterius generis potestatem quàm episcopus vt dictum est: ergo nõ debet habere palliũ, quod non habent episcopi. ¶ Præterea potestatis plenitudo residet penès Romanum pontificem: sed ipse non habet baculum: ergo nec alij episcopi debent habere.

¶ Respondeo dicendum, quòd vestes ministrorum designant idoneitatem quæ in eis requiritur ad tractandũ diuina, & quia quædam sunt quę in omnibus requirũtur & quædam requiruntur in superioribus quæ non exiguntur, ita in inferioribus: ideò quędam vestes sunt omnibus ministris communes, quędam autem superioribus tantùm: & ideò omnibus ministris cõpetit amictus humeros tegens, quo significatur fortitudo ad diuina officia exequenda quibus mancipatur: & similiter alba quæ significat puritatem vitæ, & cingulũ quod significat repressionem carnis. Sed subdiaconus vlteriùs habet manipulum, quo significatur extersio minimarum macularũ, quia manipulus est quasi sudarium ad extergendum vultum: ipsi enim ad sacra tractanda admittuntur: habent etiam tunicam strictam per quam doctrina Christi significatur: vnde & in veteri lege in ipsa tintinnabula pendebant. Subdiaconi enim primò admittuntur ad doctrinam no.le. annuntiandam: sed diaconus habet ampliùs stolam in sinistro humero in signum quòd applicantur ad ministerium in ipsis sacramentis. Et Dalmaticam quæ est vestis larga sic dicta, quia in dalmaticis partibus primo vsus eius fuit, ad designandũ quòd ipse primò dispensator sacramentorũ ponitur. Ipse enim sanguinem dispẽsat, in dispensatione autẽ largitas requiritur. Sed sacerdoti in vtroq; humero ponitur stola, vt ostendatur q̃ ei plena potestas dispensandi sacramenta datur, non vt ministro alterius: & ideò stola descendit vsq; ad inferiora. Habet etiam casulam, quæ significat charitatem, quia sacramentum consecrat charitatis, scilicet Eucharistiã. Sed episcopis addũtur. 9. ornamenta super sacerdotes, quæ sunt caligæ, sandalia, succinctorium, tunica, dalmatica, mitra, chirothecæ, annulus, & baculus: quia. 9. sunt quæ ipsi supra sacerdotes possũt: scilicet clericos ordinare, virgines benedicere, basilicas dedicare, clericos deponere, synodos celebrare, chrisma conficere, vestes & vasa consecrare. Vel per caligas significatur rectitudo gressuum. Per sandalia quæ pedes tegunt, cõtemptus terrenorum. Per succinctorium quo stola ligatur cum alba, amor honestatis. Per tunicam, perseuerãtia: quia Ioseph tunicam talarẽ dicitur habuisse quasi descendentem vsq; ad talos, per quos significatur extremitas vitę. Per dalmaticam, largitas in operib' misericordiæ. Per chirothecas, cautela. Per mitram, scientia vtriusq; testamẽti, vnde & duo cornua habet. Per baculũ, cura pastoralis, qua debet colligere vagos, quos significat curuitas in capite baculi: sustẽtare infirmos, quod ipse stipes signat baculi. Sed pungere lentos, quod significat stimulus in pede baculi. vn de versus: Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta. Per annulum sacramenta fidei, qua ecclesia desponsatur Christo. Episcopi enim sunt in ecclesia loco Christi. Sed vlteriùs archiepiscopi pallium habẽt signum priuilegiatæ potestatis, significat enim torquem auream quam solebant legitimè certantes accipere.

¶ Ad primũ ergo dicendum, quòd sacerdotib' ve.le. indicebatur continentia illo tantùm tem-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pore quo ad suum ministerium accedebant: & ideò in signum castitatis tunc seruãdæ in sacrificiorum oblatione femoralibus vtebãtur. Sed ministris nõ.te. indicitur perpetua cõtinentia, & ideò non est simile.

¶Ad secundum dicendum, quòd mitra nõ erat signũ alicuius dignitatis, fuit enim sicut quoddam Galerum: vt Hiero. dicit: sed cydaris quæ erat signum dignitatis, solùm pontificibus dabatur sicut & nunc mitra.

¶Ad tertium dicendum, quòd potestas ministrorum est in episcopo sicut in origine, non autem in sacerdote, quia ipse non confert illos ordines: & ideò magis episcopus quàm sacerdos vestibus ministrorum vtitur.

¶Ad quartum dicendum, quòd loco superhumeralis vtitur stola quæ ad idem significãdum est, ad quod erat superhumerale.

¶Ad quintum dicendum, quòd pallium succedit loco rationalis.

¶Ad sextum dicendum, quòd pro illa lamina habet pontifex noster crucem, vt Inno. dicit: sicut pro femoralibus habet sandalia, pro linea albam, pro balteo cingulum, pro podere tunicam, & pro ephod amictum, pro rationali pallium, pro cydari mitram.

¶Ad septimum dicendum, quòd quãuis non habeat alterius generis potestatem, tamen eandem habet ampliorẽ: & ideò ad hanc perfectionem designandam sibi pallium datur quo vndiq; circundatur.

¶Ad octauum dicendum, quòd Romanus põtifex nõ vtitur baculo: quia Petrus misit ipsum ad suscitandum quendam discipulum suum qui posteà factus est episcopus Treuerensis: & ideò in dioceſi Treuerensi papa baculum portat, & non in aliis locis: vel etiam in signũ quòd non habet coarctatam potestatem, quod curuatio baculi significat.

QVÆSTIO. XLI.

De sacramento matrimonij.

POst hoc considerãdum est de matrimonio. Et primò agendum est de eo inquantũ est in officium naturæ. Secundò, inquantum est sacramentum. Tertiò, inquantum absolutè, & secundum se consideratur. Circa primũ quæruntur quatuor. Primò, vtrum sit de iure naturali. Secundò, vtrum cadat sub præcepto. Tertiò, vtrum eius actus sit licitus. Quartò, vtrũ posßit esse meritorius.

ARTICVLVS. I.

Vtrum matrimonium sit de iure naturali.

Thom. 4. dist. 26. q. 1. arti. 2. & seqũ.

ADPRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ matrimoniũ non sit naturale. Quia ius naturale est, quod natura oĩa animalia docuit: sed in aliis animalibus est coniunctio sexuum absq; matrimonio: ergo matrimonium non est de iure naturali. ¶Præterea id quod est de iure naturali inuenitur in hominibus secundũ quẽlibet statum eorum: sed matrimonium non fuit in quolibet statu hoĩm: quia sicut dicit Tullius in primo Rhetoricorum, Hoĩes à principio syluestres erant, & tũc nemo sciuit ꝓprios liberos neccertas nuptias, in quibus matrimonium cõsistit: ergo non est naturale. ¶ Præterea naturalia sunt eadem apud omnes: sed nõ eodem modo est matrimonium apud omnes, cùm pro diuersis legibus diuersimodè matrimonium celebretur: ergo nõ est naturale. ¶Præterea illa sine quibus potest saluari naturæ intẽtio non vidẽtur esse naturalia: sed natura intendit conseruationem speciei per generationem quæ potest esse sine matrimonio, vt patet in fornicariis: ergo matrimoniũ non est naturale.

¶Sed cõtrà est quòd in principio Digestorum dicitur: Ius naturale est maris & fœminę cõiunctio, quã nos matrimoniũ appellamus. ¶Præterea philosophus. 8. Ethicorũ dicit, quòd homo est magis naturaliter coniugale animal quã politicum: sed homo est naturaliter animal politicum & gregale, vt ipse dicit: ergo est naturaliter coniugale, & sic coniugium siue matrimonium est naturale.

¶Respõdeo dicendũ, quòd aliquid dicitur esse naturale dupliciter. Vno modo sicut ex principijs naturæ ex necessitate causatum, vt moueri sursum est naturale igni: & sic matrimoniũ nõ est naturale, nec aliquid eorũ quæ mouente lib. arbi. cõplentur. Alio modo dicitur naturale ad quod natura inclinat, sed mediante lib. arbitrio cõpletur, sicut actus virtutũ dicũtur naturales: & hoc modo matrimoniũ est naturale, quia rõ naturalis ad ipm inclinat dupl'r. Primò quantũ ad principalẽ eius finẽ qui est bonũ prolis. Nõ em̃ intẽdit natura solũ gñationẽ prolis: sed traductionẽ & promotionẽ vsq; ad perfectũ statũ hoĩs inquãtũ hõ est, qui est virtutis stat⁹. Vnde secundũ philosophũ tria à parẽtibus habem⁹. s. esse, nutrimẽtũ, & disciplinã. Filius autẽ à patre educari & instrui non posset nisi determinatos & certos parentes haberet: quod non esset nisi esset aliqua obligatio viri ad mulierem determinatã, quæ matrimonium facit. Secũdò quãtũ ad

ad secundarium finem matrimonij qui est mutuũ obsequium sibi à coniugibus in rebus domesticis impensum. Sicut enim naturalis ratio dictat vt homines simul cohabitent, quia vnus non sufficit sibi in omnibus quæ ad vitam pertinent: ratione cuius dicitur homo naturaliter politicus: ita etiam eorũ quibus indiget ad humanam vitam quędã opera sunt cõpetentia viris, quędam mulieribus. Vnde natura monet vt sit quædam associatio viri ad mulierem in qua est matrimonium, & has duas causas ponit philosophus in. 8. Ethicorum.

¶Ad primũ ergo dicendũ, quòd natura hominis ad aliquid inclinat dupliciter. Vno modo quia est conueniens naturæ generis, & hoc est cõmune omnibus animalibus. Alio modo q̃ est cõueniens naturę differẽtię: quia species humana abũdat à genere inquantũ est rationalis, sicut est prudentiæ actus vel tẽperantiæ: & sic natura generis quãuis sit vna in omnibus animalibus, nõ tamen eodẽ modo est in oĩbus, ita etiã nõ inclinat eodẽ modo in oĩbus: sed secundum q̃ vnicuiq; cõpetit ad matrimoniũ: ergo inclinat natura hominis ex parte differẽtiæ quantũ ad rationẽ secundã assignatam. Vnde philosophus hãc rationẽ assignat hoĩbus supra animalia: sed quantũ ad rationẽ primã inclinat ex parte generis. Vnde dicit q̃ filiorũ procreatio communis est omnibus animalibus, tamen ad hoc non inclinat eodẽ modo in oĩbus: quia quædã animalia sunt quorum filij nati statim possunt sufficienter sibi victum querere, vel ad quorum sustentationem mater sufficit, & in his non est aliqua maris ad fœminam determinatio. In illis autem quorũ filij indigent vtriusq; sustentatione, sed ad paruũ tẽpus inuenitur aliqua determinatio quantũ ad tẽpus illud, sicut in auibus quibusdã patet: sed in homine, quia indiget filius cura parentũ vsq; ad magnũ tempus est maxima determinatio masculi ad fœminã, ad quã etiam natura generis inclinat.

¶Ad secundũ dicendum, quòd verbũ Tullij potest esse verum quantũ ad aliquã gentem, si tamen accipiatur principiũ proximũ illius gẽtis, per quod ab aliis gẽtibus est distincta: quia nõ in oĩbus producitur ad effectum id ad quod naturalis ratio inclinat, non autem est verum vniuersaliter: quia à principio humani generis sacra scriptura recitat fuisse coniugia.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd secundum philosophum in. 3. Ethicorum: Natura humana nõ est immobilis sicut diuina: & ideò diuersificantur ea quæ sunt de iure naturali secũdum diuersos status & conditiones hominum: quamuis ea quæ sunt in rebus diuinis naturaliter nullo modo varientur.

¶Ad quartum dicendum, quòd natura nõ tantùm intendit esse in prole, sed etiã perfectum, ad quod exigitur matrimonium, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS. II.

Vtrum matrimonium cadat sub præcepto.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̃ matrimonium adhuc maneat sub præcepto. Quia præceptũ obligat quãdiu non reuocatur: sed prima institutio matrimonij fuit sub præcepto vt in litera dicit, nec vnquã hoc præceptũ legitur reuocatũ, imò confirmatum: Mat. 19. Quod Deus cõiunxit homo non separet: ergo adhuc est matrimonium sub præcepto. ¶Præterea præcepta iuris naturalis secundũ omne tẽpus obligant: sed matrimoniũ est de iure naturali, vt dictũ est: ergo &c. ¶Præterea bonũ speciei est melius quã bonũ indiuidui: quia bonũ gentis est diuinius quàm bonũ vnius hominis, vt dicitur. 1. Ethi. Sed præceptũ primo homini datum ad cõseruationem indiuidui per actũ nutritiuæ adhuc obligat. ergo multo magis præceptum de matrimonio quod pertinet ad conseruationem speciei. ¶Præterea vbi manet eadem ratio obligans, eadem obligatio manere debet: sed propter hoc obligabãtur hoĩes ad matrimoniũ antiquo tẽpore nẽ multiplicatio humani generis cessaret: cùm ergo hoc idem sequatur, si quilibet liberè potest à matrimonio abstinere, videtur quòd matrimoniũ sit in præcepto.

¶Sed contrà est quòd dicitur. 1. Cor. 7. Qui nõ iungit matrimonio virginem suã melius facit. s, quã qui coniungit: ergo contractus matrimonij nõ est sub præcepto. ¶Præterea nulli debetur præmium pro transgressione præcepti: sed virginibus debetur speciale præmiũ. s. aureola: ergo matrimonium non est sub præcepto.

¶Respondeo dicendum, quòd natura inclinat ad aliquid dupliciter. Vno modo, sicut ad id quod est necessariũ ad perfectionem vnius: & talis inclinatio quẽlibet obligat, quia naturales perfectiones omnibus sunt cõmunes. Alio modo inclinat ad aliquid q̃ est necessariũ multitudini, & cũ multa sint huiusmodi quorũ vnũ impedit aliud, ex tali obligatione nõ obligatur quilibet homo per modũ præcepti: aliàs quilibet homo obligaretur ad agriculturam & ad ędificatoriã, & ad huiusmodi officia, quæ sunt necessaria cõmunitati humanę, sed inclinationi naturæ satisfit cũ per diuersos diuersa cõplentur de prędictis. Cũ ergo ad professionem humanæ multitudinis sit necessariũ aliquos contemplatiuæ vitę inseruire, quę maximè per matrimonium impeditur: inclinatio ad matrimonium non obligat per modum præcepti, etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundum philosophos. Vnde Theophrastus probat quòd sapienti non expedit nubere.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd præceptum illud non est reuocatum, nec obligat vnũquẽq; ratione iam dicta: nisi illo tẽpore quo paucitas hoĩm exigebat, vt quilibet generatiõi vacaret.

¶Ad secũdũ & tertiũ patet respõsio ex dictis.

¶Ad quartum dicendum, quòd natura humana communiter ad diuersa officia & actus inclinat, vt dictũ est: sed quia est diuersimodè in diuersis secũdũ q̃ indiuiduatur in hoc vel in illo, vnum magis inclinat ad vnũ illorum officiorũ, aliud ad aliud: & ex diuersitate simul cũ diuina prouidentia quæ omnia moderatur cõuenit q̃ vnus eligat vnum officiũ, vt agriculturam: alius aliud, & sic etiã quòd quidam eligant matrimonialem vitam, & quidam cõtemplatiuam, vnde nullum periculum imminet.

ARTICVLVS. III.

Vtrum actus matrimonij sit licitus.

Ad tertium sic procedit. Videtur quòd actus matrimonialis semper sit peccatum. 1. Corin. 7. Qui nubũt sint tanquã non nubentes: sed non nubẽtes non habẽt actũ matrimonialem: ergo etiam nubentes peccant in actu illo. ¶ Prẽtereà, Isa. 59. Iniquitates nostrę diuiserunt inter nos & Deum nostrũ: sed actus matrimonialis diuidit hoĩem à Deo: vnde Exo. 16. præcipitur populo qui debeat Deum videre quòd non accederent ad vxores suas. Et Hiero. dicit quòd in actu matrimoniali spiritus sanct⁹ prophetarum corda non tangit: ergo est iniquitas. ¶ Prætereà, illud quòd secundum se est turpe nullo modo potest bene fieri: sed actus matrimonialis habet concupiscentiam adiunctam quæ semper est turpis. ergo semper est peccatũ. ¶ Prætereà nihil excusatur nisi peccatum: sed actus matrimonialis indiget excusari per bona matrimonij, vt Magister dicit: ergo est peccatũ. ¶ Prætereà, de similibus semper idem est iudicium: sed concubitus matrimonialis est eiusdẽ speciei cum actu adulterij, quia ad idem terminatur, scilicet speciem humanam: ergo cũ actus adulterij sit peccatũ, & actus matrimonij similiter. ¶ Prætereà superfluitas in passionibus corrumpit virtutem: sed semper in actu matrimoniali est superfluitas delectationis, adeò quòd absorbet rationem, quæ est principale hominis bonũ. Vnde philosophus dicit in. 6. Ethicorũ: Quòd impossibile est hominem aliquẽ in ipsa intelligere: ergo actus matrimonialis semper est peccatum.

¶ Sed contrà, primæ Corinth. 7. dicitur: Virgo si nubat non peccat. & 1. Timoth. 5. volo iuuenculas nubere & procreare filios: sed procreatio filiorũ non potest esse sine carnali coniunctione: ergo actus matrimonialis nõ est peccatum, aliàs apostolus non voluisset illud. ¶ Prætereà nullum peccatum est in præcepto: sed actus matrimonialis est in præcepto. 1. Corint. 7. Vxori vir debitum reddat: ergo non est peccatum.

¶ Respondeo dicendũ, quòd supposito q̃ natura corporalis sit à Deo bona instituta, impossibile est dicere q̃ ea quæ pertinent ad conseruationem naturæ corporalis & ad quę natura inclinat, sint vniuersaliter mala: & ideò cũ inclinatio sit naturæ ad prolis procreationem, per quã natura speciei conseruat, impossibile est dicere q̃ actus quo procreatur proles sit vniuersaliter illicitus: vt in eo medium virtutis inueniri non possit, nisi ponatur secundũ quorundam insaniã q̃ res corruptibiles creatę sunt à malo Deo: ex quo fortè deriuatur quòd in litera tangitur, & ideò est pessima hæresis.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, quòd Apostolus in verbis illis nõ prohibuit matrimonij actũ: sicut eorum possessionem cùm dixit, qui vtũtur hoc mundo sint quasi nõ vtentes, sed in vtroq; fruitionem prohibuit, quod patet ex ipso modo loquendi. Non enim dixit, sicut nõ vtẽtes vel nõ habentes, sed quasi non vtentes vel nõ habẽtes.

¶ Ad secundũ dicendum, quòd Deo coniungimur & secundũ habitũ gratiæ, & secundũ actũ cõtemplationis & amoris. Quod ergo primam coniunctionem separat, semper est peccatũ, nõ aũt q̃ secũdam: quia aliqua occupatio licita circa res inferiores animum distrahit, vt actu Deo coniungi non sit idoneus: & hoc præcipuè accidit in carnali cõiunctione, in qua detinetur mẽs propter delectationẽ intensam. Et propter hoc illis quibus competit diuina cõtemplari, aut sacra tractare, indicitur pro tempore illo abstinẽtia ab vxoribus: & secundũ hoc etiam dicitur q̃ spiritus sanctus quantũ ad actum reuelationis secretorum, non tangebat mentes prophetarũ in vsu matrimonij.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd turpitudo illa concupiscentiæ quæ actũ matrimonialem semper comitatur non est turpitudo culpæ, sed pœnæ ex peccato primo prouenientis: vt scilicet inferiores vires & membra corporis rationi non obediant. Et propter hoc ratio non sequitur.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd illud propriè excusari dicitur, quod aliquã similitudinem mali habet, & non est malum, vel tantum quantũ apparet: quia quędam excusantur à toto, quædã à tãto: & quia actus matrimonialis propter corruptionem concupiscentiæ habet similitudinẽ actus inordinati: ideò pro bono matrimonij excusatur vt non sit peccatum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quamuis sint specie naturæ idẽ, tamẽ differũt in specie moris, quam

quã vna circunstantia variat. si accedere ad suã vel non suã: sicut etiã occidere hominẽ per violentiam vel per iustitiã facit diuersam speciem moris, quamuis sit vna species naturæ: & tamen vnum est licitum, aliud illicitum.

¶ Ad sextum dicendũ, q̃ superfluitas passionis quæ virtutem corrũpit nõ solùm impedit rationis actũ, sed tollit rationis ordinem, quod non facit delectationis intensio in actu matrimoniali: quia & si tunc non ordinetur homo, tamen à ratione est præordinatus.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum actus matrimonij sit meritorius.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ actus matrimonialis nõ sit meritorius. Chry. enim dicit super Mat. Matrimoniũ & si vtẽtibus se pœnã non inferat, mercedem tamen non prẽstat: sed meritum respectu mercedis dicitur: ergo actus matrimonialis nõ est meritorius. ¶ Prætereà illud quod est meritoriũ dimittere non est laudabile: sed laudabilis est virginitas per quã matrimoniũ dimittitur: ergo matrimonialis actus non est meritorius. ¶ Prętereà qui vtitur indulgentia sibi facta, beneficio recepto vtitur: sed ex hoc q̃ alicui præstatur beneficiũ nõ meretur. ergo &c. ¶ Prætereà meritũ in difficultate cõsistit sicut & virtus: sed actus matrimonialis non habet difficultatẽ, sed delectationẽ, ergo nõ est meritorius. ¶ Prætereà, illud q̃ nõ potest fieri sine peccato veniali nõ est meritoriũ, quia nõ potest homo simul mereri & demereri: sed in actu matrimoniali semper est peccatum veniale. ergo actus prædictus nõ potest esse meritorius.

¶ Sed contrà, omnis actus quo impletur præceptũ, est meritorius si ex charitate fiat: sed actus matrimonialis est huiusmodi, quia dicitur primæ Cor. 7. Vxori vir debitũ reddat: ergo. &c.

¶ Prętereà omnis actus virtutis est meritorius: sed actus prædictus est actus iustitiæ, quia redditio debiti: ergo meritorius est.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ cùm nullus actus ex deliberata voluntate procedens sit indifferens, vt in secundo lib. dictũ est: actus matrimonialis semper est peccatũ, vel meritorius in eo qui gratiam habet. Si enim ad actum matrimonialem virtus inducat, vel iustitiæ, vt debitum reddat: vel religionis vt proles ad cultum Dei procreetur, est meritorius. Si autẽ moueat libido sistẽs inter bona matrimonij, vt scilicet nullo modo ad aliam accedere velit, est peccatum veniale: si autem extra bona matrimonij efferatur, vt. s. cũ quãcunq; muliere idem facere proponeret, est peccatũ mortale: natura autẽ mouere nõ potest quin ordinetur ratiõe, & sic erit motus virtutis: vel nõ ordinetur, & sic erit motus libidinis.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q̃ radix merendi quãtũ ad p̃miũ substãtiale est ipsa charitas: sed quantũ ad accidentale præmiũ ratio meriti exigit in difficultate actus, & sic actus matrimonij non est meritorius: sed primo modo.

¶ Ad secundũ dicẽdum, q̃ homo potest mereri & in minoribus bonis & in maioribus. Vnde quando aliquis minora bona dimittit: vt maiora faciat, laudandus est à minùs meritorio actu discedens.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd indulgentia quandoq; est de minorib⁹ malis: & si indulgeat actus matrimonij prout ad ipsum mouet libido infra terminos matrimonij consistens, sic enim est veniale peccatũ: sed prout ad ipsum mouet virt⁹, tunc est meritorius, & non habet indulgentiã: nisi secundum q̃ est indulgentia de minoribus bonis, quæ idem est quod concessio. Nec est inconueniens q̃ ille qui tali cõcessione vtitur mereatur, quia bonus vsus beneficiorum Dei meritorius est.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd difficultas laboris requiritur ad meritum præmij accidentalis: sed ad meritum essentiale requiritur difficultas consistens in ordinatione medij, & hoc est etiã in actu matrimoniali.

¶ Ad quintum dicendũ, q̃ primus motus secundum q̃ dicetur peccatum veniale est motus appetitus in aliquod inordinatum delectabile, qd' nõ est in actu mr̃imoniali: & ideo rõ nõ sequit.

QVAESTIO. XLII.

De matrimonio inquantùm est sacramẽtum. Deinde considerãdum est de matrimonio inquantum est sacramẽtum. Circa quod quæruntur quatuor. Primò, vtrũ sit sacramentũ. Secũdò, vtrum debuerit institui ante peccatũ. Tertiò, vtrũ cõferat gr̃am. Quartò, vtrũcarnalis cõmixtio sit de integritate matrimonij.

ARTICVLVS. I.

Vtrum matrimonium sit sacramentum.

Thom. vbi suprà. q. 2. art. 1. & sequen.

AD PRIMVM SIC proceditur. Videtur q̃ matrimonium non sit sacramẽtum. Omne enim sacramẽtum no. le. habet aliquam formã quæ est de essẽtia sacramẽti: sed benedictio quæ sit per sacerdotes in nuptijs nõ est de essẽtia matrimonij: ergo nõ est sacramẽtum. ¶ Prętereà sacramentum secundũ Hug. est materiale elemẽtum: sed matrimoniũ nõ habet pro materia aliquod materiale elementũ: ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

non est sacramẽtũ. ¶ Prętereà sacra habẽt efficaciã ex passione Christi: sed per matrimoniũ nõ conformatur homo passioni quę fuit pœnalis, cum habeat delectationẽ adiunctã: ergo nõ est sacramentũ. ¶ Prætereà oẽ sacrm no.le. efficit quod figurat: sed matrimoniũ nõ efficit cõiunctionem Christi & ecclesiæ quod significat: ergo matrimoniũ nõ est sacrm. ¶ Prætereà in aliis sacramẽtis est aliquid quod est res & sacramentum: sed hoc nõ potest inueniri in matrimonio cùm non imprimat characterem, aliàs non iteraretur. ergo non est sacramentum.

¶ Sed contrà est quòd dicitur Ephe. 5. Sacramẽtum hoc magnũ est. ergo &c. ¶ Prætereà sacramẽtum est sacræ rei signum: sed matrimonium est huiusmodi. ergo &c.

¶ Respondeo dicendũ, quòd sacramentum importat aliquod remediũ sanctitatis homini cõtra peccatum exhibitũ per sensibilia signa: vnde cùm hoc inueniatur in matrimonio, inter sacramenta computatur.

¶ Ad primũ ergo dicẽdum, quòd verba quibus cõsensus exprimitur matrimonialis sunt forma huius sacramenti, non autem benedictio sacerdotis, quę est quoddam sacramentale.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramẽtum matrimonij perficitur per actum eius qui sacro illo vtitur, sicut pœnitentia: & ideò sicut pœnitentia nõ habet aliam materiam nisi ipsos actus sensui subiectos, qui sunt loco materialis elemẽti: ita est de matrimonio.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd quãuis matrimonium nõ conformetur passioni Christi quantũ ad pœnam: cõformatur tamen ei quantùm ad charitatem, per quã pro ecclesia sibi in sponsa coniungenda passus est.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd vnio Christi ad ecclesiã nõ est res contenta in hoc sacro: sed res significata nõ contenta, & talẽ rem nullũ sacrm efficit: sed habet aliã cõtentã & significatã, quã efficit vt dicetur. Magister autem ponit rem nõ contentam, quia erat huius opinionis quòd nõ haberet rem contentam.

¶ Ad quintum dicẽdũ, quòd in hoc sacro sunt illa tria, quia sacrm tm̃ sunt actus exteriùs apparẽtes: sed res & sacrm est obligatio quę innascit viri ad mulierẽ ex talibus actibus: sed res vltima cõtenta est effectus huius sacri, nõ contenta autem est res quã magister determinat.

ARTICVLVS. II.

Vtrum matrimonium debuerit institui ante peccatum.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̃ mrimoniũ nõ debuit instituì ante peccatum. Quia illud q̃ est de iure naturali nõ indiget institutione: sed mrimoniũ est hmõi, vt ex dictis patet: ergo nõ debuit institui. ¶ Prętereà sacra sunt quædã medicinę cõtra morbũ peccati: sed medicina nõ pręparatur nisi morbo: ergo ante peccatũ nõ debuit institui. ¶ Prętereà ad idẽ institutio vna sufficit: sed mrimoniũ fuit institutũ etiã post peccatũ, vt in litera dicitur: ergo ante peccatũ nõ fuit institutum. ¶ Prætereà institutio sacri debet esse à Deo: sed ante peccatũ verba quæ ad mrimoniũ pertinẽt nõ sunt determinatè dicta à Deo, sed ab Adam: illa autem verba quæ Deus dixit, Crescite & multiplicamini: dicta sunt brutis etiam, in quibus non est mrimoniũ: ergo matrimonium nõ fuit institutum ante peccatum. ¶ Prætereà matrimonium est sacramentũ no.le. sed sacramẽta no.le. à Christo initium sumpserunt. ergo non debuit ante peccatum institui.

¶ Sed contrà est q̃ dicitur Mat. 19. nõ legistis q̃ ab initio qui fecit hoĩes masculũ & fœminã fecit eos. ¶ Prætereà matrimoniũ est institutũ ad procreationem prolis: sed ante peccatũ erat necessaria homini procreatio prolis: ergo ante peccatum debet matrimonium institui.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ natura inclinat ad matrimoniũ intendẽs aliquod bonũ, quod quidẽ variatur secũdũ diuersos hominũ status: & ideò oportet q̃ illud bonũ diuersimodè in diuersis statibus hominũ instituatur: & ideò matrimoniũ secundũ q̃ ordinatur ad procreationẽ prolis, quę erat necessaria etiã peccato nõ existẽte, institutũ fuit ante peccatũ: secundũ autem q̃ remediũ præbet cõtra vulnus peccati, institutum fuit post peccatũ tẽpore legis naturæ, secundũ autem determinationẽ personarum institutionem habuit in lege Moysi: sed secundũ q̃ repręsentat mysteriũ coniunctionis Christi & ecclesiæ institutionem habuit in no.le. & secũdũ hoc est sacrm no.le. Quantũ ad alias vtilitates quæ ex matrimonio consequũtur, sicut est amicitia, & mutuũ obsequiũ sibi à cõiugibus impẽsum, habet institutionem in lege ciuili: sed quia de vi sacramenti est quod est signum & remedium: ideò quantùm ad medias institutiones competit ei ratio sacramenti: sed quantum ad primam institutionem competit ei quod sit in officium naturæ, quantum verò ad vltimam quòd sit in officium ciuilitatis.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, q̃ illa quæ in cõmuni sunt de iure naturali indigẽt institutione quantum ad eorum determinationem, quæ diuersimodè competit secundum diuersos status: sicut de iure naturali est quòd maleficia puniãtur, sed talis pœna tali culpæ apponitur per determinationem iuris positiui.

¶ Ad secundũ dicẽdũ, q̃ matrimoniũ nõ est tm̃ in remediũ cõtra peccatũ, sed prĩcipaliter est in officium naturæ: & sic institutum fuit ante peccatum, non autem prout est in remedium.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ secundũ diuersa quæ oportet in matrimonio determinari, non est inconueniens quòd habuerit diuersas institutiones: & sic illa diuersa institutio non est eiusdem sed in idem.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ matrimoniũ ante peccatũ institutũ fuit à Deo, & ad hoc homini mulierem de costa formauit in adiutoriũ, & dixit eis, Crescite & multiplicamini: quod quamuis aliis animalibus dixerit, non tamen per ea eodẽ modo implendũ sicut per homines. Adam verò verba illa protulit à Deo inspirat⁹, vt intelligeret matrimonij institutionem à Deo factam.

¶ Ad quintũ dicendũ, q̃ quantũ ad hoc q̃ matrimoniũ est sacramentũ nouæ legis, non fuit ante Christũ institutũ, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS. III.

Vtrum matrimonium conferat gratiam.

Ad tertium sic procedit. Videtur quòd matrimoniũ nõ cõferat gratiam. Quia secundũ Hug. sacra ex sanctificatione inuisibilem gratiã conferunt, sed matrimoniũ non habet aliquã sanctificationẽ quæ sit de essentia eius: ergo nõ confertur gratia in ipso.

¶ Prætereà oẽ sacramentũ conferens gratiam cõfert ipsam ex materia & forma sua: sed actus qui sunt materia in hoc sacramẽto nõ sunt causa gratiæ, quia hoc esset Pelagiana hæresis. s. q̃ actus nostri sint causa gratiæ: verba etiã exprimentia consensum nõ sunt causa gratiæ: nã ex eis nõ fit aliqua sanctificatio: ergo in matrimonio nullo modo gratia datur. ¶ Prætereà gratia ordinata contra vulnus peccati est necessaria omnibus habentibus vulnus illud: sed in omnibus inuenitur cõcupiscentiæ vulnus, & sic deberent oẽs homines matrimoniũ contrahere: esset que stultum valde à matrimonio abstinere.

¶ Prætereà infirmitas non accipit medicamentum ab eo à quo accipit intensionẽ: sed per matrimoniũ cõcupiscentia accipit intensionẽ, quia sicut dicit philosophus in. 3. Ethi. insatiabilis est concupiscentiæ appetitus, & per operationem congruã augetur: ergo videt q̃ in matrimonio nõ cõferatur remediũ gratię cõtra cõcupiscẽtiã.

¶ Sed cõtrà, definitio & definitũ debẽt cõuerti: sed ĩ definitione sacramẽti ponit causalitas gratiæ: ergo cũ matrimoniũ sit sacramentũ erit gratiæ causa. ¶ Prætereà Aug. dicit q̃ matrimoniũ est ægrotis in remediũ: sed nõ est in remedium nisi inquãtũ aliquã efficaciã habet: ergo habet aliquid efficaciæ ad reprimendũ cõcupiscentiã: sed concupiscentia non reprimitur nisi per gratiam: ergo in ipso confertur gratia.

¶ Respondeo dicendũ, quòd circa hoc fuit triplex opinio. Quidã enim dixerunt q̃ matrimoniũ nullo modo est causa gratiæ, sed est tantũ signum. Sed hoc non potest stare: quia secundũ hoc in nullo abundaret à sacramentis vet. le. vnde non esset aliqua ratio quare sacramentis no. le. annumeraretur: q̃ enim remediũ præbeat satisfaciẽdo concupiscentiæ nè deinceps ruat, dũ nimis arctatur, habuit etiã in veteri lege ex ipsa natura actus. Et ideò alij dixerunt q̃ confertur ibi gratia in ordine ad recessum à malo: quia excusatur actus à peccato q̃ sine matrimonio peccatũ esset. Sed hoc esset nimis parum: quia hoc etiam in ve. le. habuit: & ideò dicunt q̃ facit recedere à malo inquantum constringit concupiscentiam nè extra bona matrimonij feratur: nõ autem per gratiã illã fit aliquod auxiliũ ad bene operandũ. Sed hoc non potest stare: quia eadem gratia est quæ impedit peccatũ & quæ ad bonum inclinat, sicut idem calor qui aufert frigus & qui calefacit. Vnde alij dicunt quòd matrimonium inquantum in fide Christi contrahitur, habet vt conferat gratiam adiuuãtem ad illa operanda quę in matrimonio requiruntur, & hoc probabilius est. Quia vbicunq; datur diuinitùs aliqua facultas, dãtur etiam auxilia quibus homo conueniẽter vti possit facultate illa: sicut patet q̃ omnibus potentiis animæ respondent aliqua membra corporis quibus in actum exire possint. Vnde cùm in matrimonio detur homini ex diuina institutione facultas vtendi vxore sua ad procreationem prolis, datur etiã gratia sine qua id conuenienter facere non possit: sicut etiam de potestate ordinis suprà dictũ est, & sic ista gratia data est vltima res contenta in hoc sacramento.

¶ Ad primũ ergo dicendum, quòd sicut habet aqua baptismi q̃ corpus tãgat & corabluat exactu carnis Christi: ita mrimoniũ hoc habet ex hoc q̃ Christus sua passione illud repræsentauit, & non principaliter ex aliqua sanctificatione sacerdotis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut aqua baptismi cum forma verborum non operatur immediatè ad gratiam, sed ad characterem: ita actꝰ exteriores & verba exprimentia consensum directè faciunt nexum quendam, qui est sacramentum matrimonij: & huiusmodi nexus ex virtute diuinæ institutionis dispositiuè operatur ad gratiam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet nisi contra concupiscentiæ morbum posset aliquod efficacius remedium adhiberi: adhibetur autem maius remedium per opera spiritualia & carnis mortificationem ab illis qui matrimonio non vtuntur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd contra concupiscentiam potest præstari remedium duplici-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter. Vno modo ex parte ipsius concupiscentiæ vt reprimatur in sua radice: & sic remediū præstat matrimonium per gratiā quæ in eo datur. Alio modo ex parte actus eius, & hoc dupliciter. Vno modo vt actus ad quem concupiscentia inclinat exteriùs turpitudine careat, & hoc fit per bona matrimonij quæ honestant carnalem concupiscentiam. Alio modo vt actus turpitudinem habens impediatur, quod fit ex ipsa natura actus: quia dum concupiscentiæ satisfecit in actu coniugali, ad alias corruptelas nō ita incitat. Propter quod dicit Apostolus, Melius est nubere quàm vri: quamuis enim opera concupiscentiæ congregata secundū se nata sint eō cupiscentiam augere, tamen secūdum quod ratione ordinantur ipsam reprimunt: quia ex similibus actibus similes relinquuntur dispositiones & habitus.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum carnalis commixtio sit de integritate matrimonij.

Ad quartum sic ꝓceditur. Videtur ꝙ carnalis commixtio sit de integritate matrimonij. In ipsa enim institutiōe matrimonij dictum est: erunt duo in carne vna: sed hoc nō fit nisi per carnalem cōmixtionem: ergo est de integritate matrimonij. ¶ Præterea illud quod pertinet ad sacri significationē, est de necessitate sacramenti vt prædictum est: sed carnalis cōmixtio pertinet ad significationem sacramēti, vt in litera dicitur: ergo est de integritate sacramenti. ¶ Præterea hoc sacramentū ordinatur ad conseruationem speciei: sed conseruatio speciei non potest fieri sine carnali commixtione: ergo est de integritate sacramenti.

¶ Præterea matrimoniū est sacramentum secūdum quod remediū contra concupiscentiā præstat. de quo dicit apostolus. 1. Corinth. 6. Quòd melius est nubere quō vri: sed hoc remedium non præstat his qui carnaliter non commiscentur: ergo idem quod priùs.

¶ Sed cōtrà, in paradiso fuit matrimonium: sed ibi non fuit carnalis copula. ergo cōmixtio carnalis non est de integritate matrimonij. ¶ Præterea sacramēt̄um ex suo nomine sanctificationem importat: sed sine carnali cōmixtione est matrimonium sanctius, vt in litera dicitur: ergo carnalis cōmixtio non est de necessitate sacri.

¶ Respōdeo dicendū, quòd duplex est integritas: vna quæ attenditur secūdum perfectionem primam, quæ consistit in ipso esse rei. Alia quæ attenditur secundum perfectionem secundam, quæ consistit in operatione: quia ergo carnalis commixtio est quædam operatio siue vsus matrimonij per quod facultas ad hoc datur: ideò erit carnalis commixtio de secūda perfectione matrimonij & non de prima.

¶ Ad primū ergo dicendum, quòd Adam exposuit integritatem matrimonij quantum ad vtrā q; perfectionē: quia res ex suo actu innotescit.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd significatio rei contentę est de necessitate sacramenti, & ad hāc significationem non pertinet carnalis commixtio: sed ad rem non contentā, vt ex dictis patet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd res nō peruenit ad finem suum nisi per actum proprium: vnde ex hoc quòd finis matrimonij nō habetur sine carnali cōmixtione, oportet ꝙ sit de integritate secunda, & non de prima.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ante commixtionē carnalem est matrimonium in remedium ex gratia quæ in eo datur, quamuis nō ex actu, quod pertinet ad integritatem secundam.

QVÆSTIO. XLIII.

De matrimonio quantum ad sponsalia.

CONsequenter considerandum est de matrimonio absolute considerato. Vbi primò agēdum est de sponsalibus, Secūdo, de matrimonij ratione. Tertiò, de eius causa efficiēte, scilicet de cōsensu. Quarto, de eius bonis. Quintò, de impedimentis ipsius. Sextò, de secundis nuptijs. Septimò, de quibusdam matrimonio annexis. Circa primum quærūtur tria. Primò, quid sint sponsalia. Secundò, qui possint cōtrahere sponsalia. Tertiò, vtrum sponsalia dirimi possint.

ARTICVLVS. I.

Vtrum sponsalia sint futurarum nuptiarum promissio.

Thom. 4. dist. 27. q. 1. arti. 1. & sequē.

ADPRIMVM sic ꝓceditur. Videtur ꝙ spōsalia nō cōueniēter dicātur futurarum nuptiarū promissio, vt habet ex verbis Nicolai papæ. Quia sicut dicit Isidorus, est aliquis sponsus, nō quia promittit, sed quia spondet & spōsores dat, sed à spōsalibus dicit aliquis sponsus: ergo male dicitur ꝓmissio. ¶ Præterea quicunq; promittit aliquid debet cōpelli ad soluēdū: sed illi qui spōsalia cōtraxerūt nō cōpelluntur per ecclesiā ad matrimoniū cōplēdum. ergo sponsalia non sunt promissio. ¶ Pręterea in spōsalibus non est qñq; sola ꝓmissio: sed adiicitur iuramentum & aliquę arrę: ergo videtur quòd non debuerit solùm per promissionē definiri.

¶ Præterea, matrimonia debēt esse libera & absoluta: sed sponsalia qñq; fiunt sub aliqua conditione etiā accipiendę pecuniæ. ergo nō conuenienter dicūtur promissio nuptiarū. ¶ Præterea promissio quę est de rebus futuris vituperatur: Ia. 4. sed circa sacra non debet aliquid esse vituperabile: non ergo debet fieri futurarū nuptiarum promissio. ¶ Præterea, nullus dicitur sponsus nisi à spōsalibus: sed aliquis dicitur sponsus ex præsentib⁹ nuptiis, vt in litera dicit. ergo spōsalia nō semp sunt futurarū nuptiarū ꝓmissio.

¶ Respōdeo dicendū, ꝙ consensus in coniugalē copulā per verba de futuro non facit matrimonium, sed matrimonij promissionē: & hæc promissio dicitur sponsalia à spondēdo, vt dicit Isidō. Nam antè vsum tabularum matrimonij cautiones dabant quibus spondebāt se inuicē cōsentire in iure matrimonij, & fideiussores dabant. Fit autem promissio dupliciter. s. absolutè & sub conditione. Absolutè quatuor modis. Primò nuda promissione, vt cùm dicitur, Accipiam te in meam: & econuerso. Secundò, datis arris sponsalitiis, vt pecunia vel aliquid hmōi. Tertiò, annuli subarratione. Quartò, interueniente iuramento. Si autē fiat dicta promissio sub conditione, distinguendum est: aut est conditio honesta: vt cùm dicitur, Accipiam te si parentibus placeat: & tunc stante conditione stat promissio, & non stante non stat: aut est inhonesta, & hoc dupliciter: quia aut est cōtraria bonis mr̄imonij, ut si dicā, Accipiā te si veuena sterilitatis procures: & tunc non contrahunt̄ sponsalia: aut non est cōtraria bonis matrimonij, vt Accipiam te si furtis meis cōsentias: & tunc stat promissio, sed tollenda est conditio.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ipsa sponsalia & sponsorum donatio est promissionis confirmatio: & ideò ab hoc denominatur quasi à perfectiori.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ ex tali promissione obligatur vnus alteri ad matrimonium contrahendū, & peccat mortaliter non soluens promissum, nisi legitimum impedimentū interueniat: & secundum hoc ecclesia cogit iniungendo pœnitentiam pro peccato, tñ in foro contentioso non cōpellitur: qa matrimonia coacta cōsueuerunt malos exitus habere, nisi fortè iuramentum interuenerit, quia tunc cogendus est, vt quidam dicunt: quamuis aliis non videatur propter causam prædictam, præcipiè si de vxoricidio timeretur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa addita non sunt nisi ad confirmandam promissionem: vnde non sunt aliud quàm promissio.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ conditio illa quæ apponitur non tollit matrimonij libertatem, ga si est inhonesta debet abiici: si autem honesta, aut de bonis simpliciter: vt si dicatur, Accipiam te si placet parentibus, & hæc conditio non tollit libertatem sponsalium, sed auget ei honestatem aut est de vtilibus, vt si dicat, Contraham te cum si dabis mihi. 100. & tūc hoc nō ponit quasi ad vendendum consensum matrimonij, sed intelligitur vt promissio dotis: vnde matrimonium libertatem non perdit. Quandoq; autem apponitur conditio pecuniæ per modum pœnæ: & tunc quia matrimonia debent esse libera talis conditio non stat, nec pōt exigi pœna illa ab eo qui non vult matrimonium complere.

¶ Ad quintum dicendū, ꝙ Ia. non intendit prohibere ꝙ omnino aliquis nullam promissionē faciat de futuris: sed ꝙ non promittat quasi fiduciam habens de vita sua: vnde docet ꝙ debet apponi cōditio, si Deus voluerit, quæ etiā si verbis non exprimat̄, corde tñ debet intelligi.

¶ Ad sextum dicendū, ꝙ in matrimonio pōt cōsiderari ipsa coniunctio mr̄imonialis & actus eius: & à sponsione primi in futurū dicit sponsus à sponsalibus contractis per verba de futuro, & à sponsione secundi dicit aliquis sponsus etiam qū̄ contractū est mr̄imoniū per verba de præsenti: quia ex hoc ipso sponder matrimonij actum: tō à prima sponsione dicuntur sponsalia propriè quæ sunt quædam sacramentalia matrimonij sicut exorcismus baptismi.

ARTICVLVS. II.

Vtrum tempus septennij sit legitimè assignatum sponsalibus contrahendis.

Ad secundum sic ꝓceditur. Videtur ꝙ tempus septennij nō sit competenter assignatū spōsalibus cōtrahendis. Contractus enim qui per alios fieri potest non requirit discretionē in illis ad quos pertinet: sed sponsalia fieri possunt per parentes vtroq; illorum ignorante, quorum sunt sponsalia. ergo ita possunt fieri ante septennium sicut post. ¶ Præterea, sicut ad contractus sponsalium requiritur aliquis rationis vsus, ita ad consentiendū in peccatum mortale: sed sicut Greg. narrat in. 4. Dialo. quidam puer ꝓpter blasphemiæ peccatum extinctus est. ergo ante septenniū possunt contrahi sponsalia. ¶ Præterea, sponsalia ad matrimonium ordinantur: sed in matrimonio non assignatur vnum tempus puellę & puero. ergo in sponsalibus septennium vtrique assignari non debet. ¶ Præterea, ex tunc aliqui possunt sponsalia contrahere, ex quo eis possunt futuræ nuptiæ placere: sed signa talis placentię frequenter apparēt in pueris ante septēniū. ergo ante illud tps possunt cōtrahi spōsalia. ¶ Præterea, si aliq ante septimū annū cōtrahāt spōsalia, & postea post septēniū ante tps pubertatis cōtrahūt per

Universidad de Deusto
Biblioteca

verba de p̃senti, reputant inter eos esse sponsalia: sed hoc non est ex secundo cõtractu: quia tunc nó intendunt spõsalia, sed matrimonium cõtrahere. ergo ex primo: & sic ante septenniũ possunt sponsalia contrahi. ¶ Prætereà, in his quæ cõiter fiunt à pluribus quod deest vni supletur ab altero, sicut patet in trahentibus nauem: sed contractus sponsalium est quædam actio cõmunis inter contrahẽtes. ergo si vnus sit pubes põt contrahere cum puella quæ non habet septem annos sponsalia, quia quod vni deficit de tempore, alteri superabundat. ¶ Prætereà si aliqui iuxta ætatem pubertatis, quãuis ante eam contrahunt per verba de præsenti, reputatur inter eos matrimonium. ergo pari ratione si ante septennium, dũmodò sint propinqui: contrà autẽ per verba de futuro, reputabuntur inter eos esse sponsalia.

¶ Respõdeo dicendũ, q̃ septenniũ est tempus determinatũ spõsalibus à iure contrahendis sãtis rationabiliter. Quia cùm sponsalia sint quædam promissiões futurorũ, vt dictum est, oportet q̃ illorum sint qui aliquo modo promittere possint, quod non est nisi illorum qui habent aliquam prudentiã de futuris quæ vsum rationis requirit: respectu cuius triplex gradus notatur secundũ Philosophũ in. n. animaliũ. Primus est cùm quis neq; ipse intelligit per se, neq; ab alio capere põt. Secundus est status quo homo ab aliis capere põt, sed ipse per se nõ sufficit ad intelligendum. Tertius est cùm homo & ab alio iam capere potest, & per seipsum considerare: & quia ratio paulatim in homine conualescit secundum q̃ quietantur motus & fluxibilitates humorum sensualitatis: ideò primum statum hominis obtinet homo ante primũ septennium, & propter hoc illo tempore nulli contractui aptus est, & ita nec sponsalibus: sed ad secundum statum incipit peruenire in fine primi septennij: vnde etiam tunc tẽporis pueri ad scholas ponuntur. Sed ad tertium statum incipit homo peruenire in fine secundi septennij, quantùm ad ea quæ ad personã ipsius pertinẽt, in quo ratio naturalis eius cõualescit: sed quantùm ad ea quæ extra ipsum sunt in fine tertij septennij: & ideò ante primũ septennium nulli contractui homo aptus est. Sed in fine primi septennij incipit esse aptus ad aliqua promittendum in futurũ, præcipuè de his ad quæ ratio naturalis inclinat magis: non autẽ ad obligandum se perpetuo vinculo, quia ad hoc non firmã voluntatẽ habet: & ideò tali tẽpore possunt cõtrahere spõsalia. Sed in fine secũdi septẽnij iam põt obligare se de his quæ ad personã ipsius pertinent, vel ad religionẽ, vel ad coniugiũ: sed post tertium septennium etiam põt de aliis se obligare, & secundũ leges cõstituitur ei potestas de rebus suis disponendi post. xx. annum.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ si ante annos pubertatis fiant contractus sponsalium per alium, ambo vel alter reclamare possunt: vnde nihil tunc actum est, adeò q̃ nec aliqua affinitas contrahitur ex hoc: & ideò sponsalia quæ inter aliquos per personas alias cõtrahuntur, robur habent inq̃antũ illi inter quos contrahuntur ad ætatem debitã venientes non reclamãt, ex quo intelliguntur consentire de his quæ per alios facta sunt.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ quidam dicunt q̃ ille puer de quo Greg. narrat non fuit dãnatus nec mortaliter peccauit, sed visio illa fuit ad patrem contristandũ, qui in puero illo peccauerat non corrigens eum: sed hoc est expressè cõtra intentionem Greg. dicentis q̃ pater pueri animã filij negligens non paruum peccatorẽ gehennę ignibus nutriuit. Et ideò dicendum, q̃ ad peccatum mortale sufficit etiam consensus præsens. Sed in sponsalibus est consensus in futurũ, maior autẽ discretio rationis requirit ad prouidendũ in futurum, quàm ad consentiendũ in actum vnum p̃sentẽ: & ideò antè potest homo peccare mortaliter q̃ùm possit se obligare ad aliquid in futurum.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ in tempore cõtractus matrimonij non solũ requiritur dispositio ex parte vsus rationis, sed etiã ex parte corporis, vt sit tempus generationi aptũ: & q̃a puella in. xi. anno ad hoc venit vt possit esse actui generationis apta: puer autẽ in fine secundi septennij, vt Philosophus ait in. 9. animaliũ: simul autẽ vsum discretionis accipiunt, qui tantũ in sponsalibus requiritur: ideò in sponsalibus determinat vnũ tẽpus vtriq;, non autẽ in matrimonio.

¶ Ad quartum dicendũ, q̃ illa placẽtia quæ est in pueris ante septenniũ non procedit ex perfecto vsu ratiõis, cũ nondũ susceptibiles sint plenę disciplinę, sed magis contingit ex motu naturæ quàm ex aliqua ratione: & ideò non sufficit talis placẽtia ad sponsalia contrahentium.

¶ Ad quintum dicendũ, q̃ quãuis per secundũ contractũ in casu illo non faciant matrimoniũ, tamen ostendunt se ratã habere priorẽ promissionẽ, & ideò prioris contractus accipit firmitatem.

¶ Ad sextum dicendũ, q̃ trahentes nauẽ agunt per modum vnius causę, & ideò quod deest vni põt suppleri ex altero: sed sponsalia contrahentes agunt vt distinctæ personæ, quia sponsalia non nisi inter duos esse possunt: vnde in vtroq; requiritur q̃ sit sufficiens ad contrahendũ: & ideò defectus vnius sponsalia impedit, nec ex altero potest suppleri.

¶ Ad septimum dicendũ, q̃ in sponsalibus etiã similiter si appropinquãt cõtrahẽtes ad tẽpus septennij

ptentiij, contractus sponsalium habet robur: qa secundũ philosophũ in. 2. Physic. quod parum deest quasi nihil deesse videt. Hæc autẽ propinquitas à quibusdã determinat tempus sex mensium: sed melius est q̃ determinetur secundum conditionem contrahentium, quia in quibusdam magis accelerat vsus rationis q̃ in aliis.

ARTICVLVS. III.

Vtrum sponsalia dirimi possint altero religionem intrante.

Ad tertium sic procedit. Videtur q̃ spõsalia dirimi non possint altero religionem intrante. Quia de pecunia quã alteri promitto non possum alteri licitè obligationem facere: sed ille qui sponsalia cõtrahit corpus suum promittit mulieri. ergo non potest se offerre Deo vlteriùs in religionem. ¶ Item videtur q̃ non debeat dirimi quando alter coniugum ad longinquam religionem se trãsfert, qa in dubiis semper tutior pars est eligenda: sed tuti⁹ esset, q̃ eum expectaret. ergo tenetur eum expectare. ¶ Item videtur q̃ nec dirimant per ęgritudinem quam aliquis incurrit post contracta sponsalia, qa pro pœna nullus debet puniri: sed vir qui infirmitatẽ incurrit, punit⁹ in eo quòd eius auferẽ, quod in illa habebat quæ sibi fuerat desponsata. ergo propter corporalẽ infirmitatem non debẽt sponsalia dirimi. ¶ Item videtur q̃ nec propter affinitatẽ interuenientẽ, vtpote si sponsus consanguineã sponsę fornicario concubitu cognoscat, qa secundũ hoc sponsa puniret pro pẽtõ sponsi, quod non est conueniens. ¶ Item videt q̃ non possint se inuicem absoluere, qa hoc est maximę leuitatis, vt primò contrahant & postmodùm se absoluant: sed talia non debent ab ecclesia sustineri. ergo. ¶ Item videt quòd nec propter alterius fornicationem, quia adhuc per sponsalia vnus non accipit potestatem in corpus alterius: & sic videtur q̃ in nullo contra inuicem peccent, si interim fornicantur: & sic spõsalia dirimi nõ debent per hoc. ¶ Item videtur q̃ nec per contractũ cum aliqua per verba de præsenti, quia venditio secunda non derogat venditioni primæ. ergo nec secũdus contractus potest derogare primo. ¶ Item videtur q̃ nec per defectum ętatis possint dirimi, qa quod non est non potest dissolui: sed ante ætatem determinatam nulla fuerunt sponsalia. ergo dirimi non possunt.

¶ Respõdeo dicendũ, q̃ in omnibus p̃dictis casibus spõsalia cõtracta dirimunt, sed diuersimodè: qa in duob⁹. s. cũ qs ad religionẽ confugit, & cùm alter cõiugũ cũ altero per verba de p̃senti cõtrahit, ipso iure sponsalia dirimuntur: sed in aliis casib⁹ dirimi debẽt secundũ iudiciũ ecclesię.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ talis promissio soluitur per mortẽ spirituale cùm sit spiritualis tantùm, vt dictum est.

¶ Ad secundũ dicendum, q̃ dubium determinatur ex hoc quòd alter non compãret tẽpore statuto ad matrimonium conficiendum. Vnde si ex parte eius non defuit quin matrimonium compleret, põt licitè alteri nubere sine peccato aliquo. Si autem per eam stetit q̃ matrimoniũ non est cõpletũ, debet agere pniam de pctõ fractæ p̃missionis aut iuramẽti, si iuramentũ interuenit, & cõtrahere cũ alia si vult iudicio ecclię.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ si ante cõtractũ mrimonium aliquã grauẽ infirmitatẽ incurrat alter eorum, inter quos sunt cõtracta spõsalia, q̃ ipsum debilitet nimis, aut eũ deformet, vt abscisio nasi, vel orbitas oculorũ, aut aliqd hmõi: aut q̃ sũt cõtra bonũ prolis, vtpote lepra, q̃ solet plem inficere, possunt spõsalia dirimere nè sibi inuicem displiceãt, cũ matrimoniũ sic cõtractũ malũ exitum sortiatur: nec pro pœna punit⁹ aliqs, sed ex pœna dãnũ reportat, qd' nõ est incõueniens.

¶ Ad quartũ dicendum, q̃ si sponsus cognouit cõsanguineã sponsæ, vel econtrà, tunc dirimi debent sponsalia: & ad hoc probandũ sola fama sufficit, ppter scandalũ vitandũ: causæ em q̃ in futurum expectant effectus suos, impediuntur à suis effectibus, non solũ ex eo quod est, sed ex eo quod futurũ est. Vnde sicut affinitas si esset tẽpore cõtractus spõsalium impediuisset cõtractum illum, ita si interueniat ante matrimoniũ, quod est effectus quidã sponsaliũ, prior contractus ab effectu suo impeditur: nec in hoc aliqd detrahitur alteri, imò ei confertur, quia absoluitur ab eo qui per fornicationem se Deo odiosum reddit.

¶ Ad quintum dicendũ, q̃ quidam non recipiunt istum casum, sed contra eos est Decre. quæ expressè dicit: Ad instar, inquit, eorũ qui societatẽ fidei cõtrahunt, & postea eandẽ remittunt põt in patiẽtia tolerari, si mutuò se absoluunt qui sponsalia cõtraxerunt. Sed ad hoc dicunt q̃ ecclesia magis hoc sustinet nè peiùs eueniat quã hoc sit de iure, sed hoc nõ videtur exemplo conuenire quod Decre. adducit. Et ideò dicendum, quòd non semper est leuitatis retractare, quæ priùs firmata sunt, quia incertæ sunt prouidentiæ nostræ: vt dicitur in lib. Sapientiæ.

¶ Ad sextum dicendũ, q̃ quãuis non dederint sibi mutuò potestatẽ corporis sponsalia contrahentes, tamen ex hoc efficiuntur sibi inuicem suspecti de nõ seruãda fide i futurũ: & ideò põt sibi p̃cauere vnus cõtra aliũ spõsalia dirimẽdo.

¶ Ad septimũ dicendũ, q̃ rõ illa teneret si esset vnius ratiõis vterq; cõtractus: sed secũdus cõtractus⁹ mrimonij est fortior primo, & iõ soluit ipm.

¶ Ad octauum dicẽdum, quòd quãuis non fuerint vera sponsalia, tamen fuit ibi quidã modus

sponsa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sponsalium: & ideò nè videatur approbare, ad annos legitimos veniens debet petere solutionē sponsalium iudicio ecclesiæ faciendam propter bonum exemplum.

QVAESTIO. XLIIII.

De matrimony definitione.

DEinde considerandum est de ratione matrimonij. Circa quod quæruntur tria. Primo, Vtrum matrimoniū sit in genere coniunctionis. Secundò, Vtrum conuenienter nominetur. Tertiò, Vtrum conuenienter definiatur.

ARTICVLVS. I.

Vtrum matrimonium sit in genere coniunctionis.

Thom. 4. Di. 27. q. 1. art. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̄ matrimoniū non sit in genere coniunctionis. Quia vinculū quo aliqua ligantur differunt à coniunctione ipsa sicut causa ab effectu: sed matrimoniū est vinculum quoddā quo iuncti matrimonio ligant. ergo non est in genere coniunctionis. ¶ Præterea, omne sacramentum est sensibile: sed nulla relatio est accidens sensibile. ergo matrimoniū cùm sit sacrām non erit in genere relationis, & ita nec in genere coniunctionis. ¶ Præterea, coniunctio est relatio æquiparētiæ sicut æqualitas: sed non est vna numero æqualitatis relatio in vtroq; extremorū: vt Aui. dicit. ergo nec vna cōiunctio: & sic si matrimonium est in genere coniunctionis, non est vnum tm̄ matrimoniū inter duos coniuges.

¶ Sed contrà, relatio est secundū q̄ aliqua adinuicem referuntur: dicitur enim maritus vir vxoris, & vxor mariti vxor. ergo matrimoniū est in genere relationis, nec est aliud quàm cōiunctio. ¶ Præterea, vnio duorum ad aliquid vnum non fit nisi secundū coniunctionē: hoc autē fit per matrimoniū, vt Gen. 1. Erunt duo in carne vna. ergo matrimoniū est in genere coniunctionis.

¶ Respondeo dicendū, q̄ coniunctio adunationem importat, vnde vbicunq; est adunatio aliquorum ibi est aliqua coniunctio. Ea autē quæ ordinantur ad aliquid vnum dicuntur in ordine ad illud adunari: sicut multi homines adunantur ad vnam militiā vel negotiationem exequendam, ex qua dicuntur cōmilitones adinuicem, vel socij negotiationis: & ideò cùm per matrimonium ordinentur aliqui ad vnam cognationem & educationē prolis, & iterum ad vnam vitam domesticam, cōstat q̄ in matrimonio est aliqua coniunctio secundum quam dicitur maritus & vxor: & talis coniunctio ex hoc q̄ ordinatur ad aliquod vnum est matrimonium: coniunctio autem corporum vel animorum ad matrimonium consequitur.

¶ Ad primum ergo dicendū, q̄ matrimonium est vinculum quo ligantur formaliter non effectiuè: ideò non oportet quòd sit aliud à coniunctione

¶ Ad secundum dicendū, q̄ quāuis ipsa relatio non sit sensibile accidens, tamen causæ eius possunt esse sensibiles, nec in sacro requiritur q̄ sit sensibile illud qd' est res & sacrām. Hoc em̄ modo se habet in hoc sacro prædicta coniunctio: sed verba exprimentia consensum sunt sacrām tantùm, & causa prædictæ coniunctionis sunt sensibilia.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ relatio fundatur in aliquo sicut in causa, vt similitudo in qualitate: in aliquo sicut in subiecto, vt in ipsis similibus, & ex vtraq; parte pōt attendi vnitas & diuersitas ipsius: qa ergo in similitudine nō est eadem qualitas numero, sed specie in vtroq; simili, & iterum subiecta similitudinis sunt duo numero & similiter de æqualitate: & ideò æqualitas & similitudo omnib⁹ modis est alia in vtroq; similium & æqualium: sed relatio quæ est matrimonium ex vna parte habet vnitatem in vtroq; extremorum. s. ex parte causæ, qa ad eandē numero generationē ordinatur: sed ex parte subiecti habet diuersitatē secundū numerū: & ideò hæc relatio est vna & multiplex ex parte subiecti: & secundū q̄ est multiplex ex parte subiecti significatur his nominib⁹ vxor & maritus: secundū autē q̄ est vna, significat hoc noīe matrimonij.

ARTICVLVS. II.

Vtrum matrimoniū congruè nominetur.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̄ matrimonium incongruè nominetur. Quia denominatio debet fieri à digniori: sed pater dignior est matre. ergo magis debet denominari à patre q̄ à matre coniunctio vtriusq;. ¶ Præterea, res debet denominari ab eo quod est de essentia sua: quia ratio quā significat nomen est definitio, vt dicitur in. 4. Metaph. sed nuptiæ non sunt de essentia matrimonij. ergo non debet matrimonium nuptiæ apellari. ¶ Præterea, species non potest proprio nomine nominari ab eo qd' est generis: sed coniunctio est genus ad matrimoniū. ergo non potest propriè coniugium nominari.

¶ Sed in contrarium est coīs vsus loquentium.

¶ Respondeo dicendum, q̄ in matrimonio est tria considerare. Primò, essentiam ipsius quę est coniunctio, & secūdum hoc vocatur coniugiū. Secūdò, causam eius q̄ est despōsatio, & sed'm hoc vocantur nuptiæ à nubo: quia in ipsa solennitate desponsationis qua matrimonium perficitur, capita nubentiū velātur. Tertiò, effectum qui est proles, & dicitur sic matrimoniū (vt Augu. dicit contra Faustum) ob hoc q̄ mulier non debet ob aliud nubere nisi vt sit mater. Potest autem matrimonium quasi matris munium, id est, officium dici, quia fœminis incumbit maximè educandæ prolis officium: vel dicitur matrimonium quasi matrem muniens, quia iam habet quo defendat & muniat. s. virum. vel dicitur matrimoniū quasi matrem monās, nè virum relinquat alteri adhęrens: vel dicitur matrimoniū quasi materia vnius, quia in eo fit coniūctio ad vnam prolē materialiter inducendā, vt dicat matrimoniū à monos & materia: vel dicitur matrimonium, vt Isidō. dicit, à matre & nato, quia per matrimonium efficitur aliqua mater nati.

¶ Ad primū ergo dicendū, q̄ quāuis pater sit dignior q̄ mater: tamē circa prolem mater magis est officiosa q̄ pater: vel ideò qa mulier ad hoc principal'r facta est vt sit homini i adiutoriū prolis: non autē vir ꝓpter hoc fact⁹ est: vnde magis pertinet ad rationē matrimonij mater q̄ pater.

¶ Ad secundū dicendum, q̄ aliqñ essentialia cognoscuntur per accidentalia: & ideò etiam per accidentalia aliqua nominari possunt, cùm nomen detur causa rei innotescendæ.

¶ Ad tertium dicendū, q̄ aliqñ spēs nominatur ab eo quod est generis propter imperfectionē speciei, qñ. s. cōpletè habet generis rationē, nec tñ aliq̄d addit quod ad dignitatē pertineat, sicut propriū accidentale retinet nomen proprij cōmunis: aliqñ autē propter perfectionē qñ in vna specie cōpletè inuenitur ratio generis, & nō alia: sicut animal denominat' ab anima q̄ competit animato corpori quod est gen⁹ animalis; sed animatio non inuenit' perfectè in animatis, q̄ nō sūt aīalia: & simil'r est in ꝓposito, qa cōiūctio viri ad mulierē per mīmoniū est maxima, cū sit aīarum & corporū, ideò cōiugiū noiatur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum matrimoniū conuenienter definiatur.

Ad tertium sic procedit. Videtur q̄ inconuenienter definiatur in litera. Quia in mariti definitione oportet q̄ matrimonium ponatur, quia maritus est qui est mulieri iunctus matrimonio: sed maritalis coniunctio ponitur in definitione matrimonij. ergo videtur quòd sit circulatio in definitionibus istis.

¶ Præterea, per matrimonium sicut efficitur vir maritus mulieris, ita vxor viri mulier. ergo non debet magis dici coniunctio maritalis q̄ vxoria.

¶ Præterea, consuetudo ad genus moris pertinet: sed frequenter matrimonio iuncti sunt valde moribus diuersi. ergo non debet poni in definitione matrimonij, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens. ¶ Præterea, inueniuntur aliæ definitiones de matrimonio datæ. Quia secundum Hugo. matrimonium est duarum idonearum personarū legitimus de coniunctione consensus secundum quosdam: aut matrimonium est consortium communis vitæ & communicatio diuini & humani iuris. Et quæritur qualiter hæ definitiones differant.

¶ Respōdeo dicendū, q̄ sicut dictum est, in matrimonio tria considerantur. s. causa ipsius, & essentia eius, & effectus: & secundum hoc tres definitiones inueniunt' de matrimonio datę. Nam definitio Hugo. tangit causam. s. consensum & per se non est. Definitio autem in litera posita tangit essentiam matrimonij. s. cōiunctionem, & addit determinatum subiectum in hoc quòd dicit inter legitimas personas: ponit etiam differentiam contrahentem ad speciem in hoc quòd dicit maritalis: quia cùm matrimonium sit coniunctio in ordine ad aliquid vnum, talis coniunctio in speciem trahitur per illud ad quòd ordinatur, & hoc est id quod ad maritum pertinet: ponit etiam virtutem huius coniūctionis, quia indissolubilis est, in hoc quòd dicit indiuiduā &c. Sed alia definitio tangit effectum ad quē ordinatur matrimonium, scilicet, vita communis in rebus domesticis: & quia communis cōmunicatio aliqua lege ordinatur: ideò ponitur ordinatiuum istius communionis. s. ius diuinū & humanū: aliæ autē cōicationes vt negotiatorum & militātiū sōlo iure hūano instituę sunt.

¶ Ad primū ergo dicendum, q̄ aliquādo priora ex quibus debet dari definitio nō sunt nomi nata: & ideò in definitione aliquorū ponuntur aliqua posteriora simpl'r quæ sunt priora quo ad nos, sicut in definitiōe qualitatis ponit' quale à Philos. cū dicit: Qualitas est secundū quam quales esse dicimur: ita etiā hic in definitiōe mīri monij ponit' maritalis, vt sit sensus q̄ mīmoniū est coniunctio ad ea quæ mariti officium requirit, q̄ non poterāt vno nomine exprimi.

¶ Ad secundū dicendum, q̄ per hanc differentiam tangitur finis cōiunctionis, vt dictum est: & quia vt dicit Apōstus: Vir non est propter mulierem, sed mulier propter virum: ideò hæc dria potiùs debet sumi à viro q̄ à muliere.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ sicut vita ciuilis non importat actum singularem huius vel illius, sed ea quæ ad cōicationē ciuilem pertinent, ita vita coniugalis nihil aliud est quàm conuersatio ad cōicationem talē pertinens: & ideò quantū ad hanc vitā semp cōsuetudo est indiuidua, ꝙuis sit diuisa quantū ad actus singulares vtriusq;.

¶ Ad quartum patet solutio ex dictis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO. XLV.
De consensu matrimonij.

CONsequenter considerãdum est de consensu. Vbi primò agendum est de consensu secundum se considerato. Secundò, de consensu iuramento vel carnali copula firmato. Tertiò, de consensu coacto & conditionato. Quartò, de obiecto consensus. Circa primum quæruntur quinq;. Primo, vtrum cõsensus sit causa efficiens matrimonij. Secundo, vtrum consensum oporteat per verba exprimi. Tertiò, vtrum consensus expressus per verba de futuro faciat matrimonium. Quartò, vtrum consensus per verba expressus si desit interior consensus, exterius faciat verum matrimoniũ. Quintò, vtrum consensus in occulto factus per verba de præsenti faciat matrimonium.

ARTICVLVS. I.
Vtrum consensus sit causa efficiens matrimonij.

Thom. vbi. 3. art. 2. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q consensus non sit causa efficiens matrimonij. Sacramenta enim non sunt à voluntate humana, sed ab institutione diuina: sed consensus ad voluntatẽ pertinet. ergo non est causa matrimonij, sicut nec aliorum sacramentorũ.
¶ Præterea, idem nõ est causa suiipsius: sed matrimoniũ nihil aliud videtur esse q̃ cõsensus: qa consensus ipse significat coniunctionẽ Christi ad ecclesiam. ergo consensus non est causa matrimonij. ¶ Præterea, vnius debet esse vna causa: sed matrimoniũ inter duos est vnum, vt dictum est: consensus autẽ duorum sunt diuersi, quia diuersorum sunt & in diuersa: ab vna enim parte est consensus in virum, ex alia in vxorem. ergo mutuus consensus non est causa matrimonij,
¶ Sed contrà est quod Chryso. dicit, matrimonium non facit coitus, sed volũtas. ¶ Præterea, vnus non accipit potestatẽ in eo quod est liberè alterius nisi per eius consensum: sed per matrimonium accipit vterq; coniugum potestatẽ in corpus alterius: vt patet. 1. Cor. 7. cùm priùs vterq; liberam potestatẽ sui corporis haberet. ergo consensus facit matrimonium.
¶ Respõdeo dicendum, q̃ in omnibus sacris est aliqua spiritualis operatio mediãte operatione quæ eam significat, sicut per ablutionẽ corporalem in baptismo fit ablutio interior spũalis: vnde cùm in matrimonio sit quædam spũalis coniunctio inquantũ matrimoniũ est sacrm, & aliqua materialis secundũ q̃ est in officiũ naturæ & ciuilis vitæ, oportet q̃ mediãte materiali fiat spũalis virtute diuina: vnde cùm coniunctiones materialiũ cõtractuum fiant per mutuum consensum, oportet quòd hoc modo etiam fiat matrimonialis coniunctio.
¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ sacrorum prima causa est diuina virtus quæ in eis operatur salutem: sed causæ secundæ sicut instrumẽtales sunt materiales operationes ex diuina institutione habentes efficaciam, & sic consensus in matrimonio est causa.
¶ Ad secundũ dicendum, q̃ matrimoniũ non est ipse consensus, sed quædã vnio ordinatorũ ad vnum, vt dictum est, quã consensus facit: nec consensus propriè loquendo coniunctionem Christi ad ecclesiã significat, sed voluntatẽ eius qua factum est, vt ecclesiæ coniungeretur.
¶ Ad tertium dicendũ, q̃ sicut matrimoniũ est vnum ex parte eius in qd̃ fit coniunctio, quamuis sit multiplex ex parte coniunctorũ, ita etiã consensus est vnus ex parte eius in quod cõsentitur. s. prædictæ coniunctionis, quamuis multiplex ex parte consentientiũ: nec est directè consensus in virum, sed in coniunctione ad virum ex parte vxoris: & similiter ex parte viri consensus in coniunctionem ad vxorem.

ARTICVLVS. II.
Vtrum oporteat consensum per verba de præsenti exprimi.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̃ non oporteat consensum per verba de præsenti exprimi, qa sicut per matrimonium redigitur homo in potestatem alterius, ita per votum: sed votũ obligat quo ad Deum etiam si nõ exprimatur verbis. ergo & consensus facit matrimonij obligationẽ etiã sine expressione verborum. ¶ Præterea, matrimoniũ potest esse inter aliquos qui suum cõsensum sibi mutuò verbis exprimere non possunt, quia vel sunt muti vel diuersarum linguarum. ergo expressio consensus per verba non requirit ad matrimoniũ. ¶ Præterea, si omittat illud quod est de necessitate sacri quacũq; ex causa nõ est sacrm: sed in aliquo casu est matrimonium sine expressione verborũ, sicut quãdo puella tacet præverecundia parentibus eam viro tradentibus. ergo expressio verborum non est de necessitate matrimonij.
¶ Sed contrà, matrimoniũ est sacrm quoddam: sed in omni sacro requirit aliquod sensibile signum

gnum. ergo & in matrimonio. & ita oportet ibi esse saltẽ verba exprimẽtia consensum sensibiliter. ¶ Præterea, in matrimonio fit cõtractus inter virum & mulierẽ: sed in quolibet contractu oportet esse expressionẽ verborũ quibus se inuicem homines obligẽt. ergo & in matrimonio oportet esse consensum per verba expressum.
¶ Respondeo dicendum, q̃ (sicut ex dictis patet) cõiunctio matrimonialis sit ad modum obligationis in contractibus materialibus: & quia materiales cõtractus non possunt fieri nisi sibi inuicem voluntatem suam verbis promant qui contrahunt: ideò etiã oportet q̃ consensus mrimoniũ faciens verbis exprimatur, vt expressio verborum se habeat ad matrimoniũ sicut ablutio exterior ad baptismum.
¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ in voto nõ est aliqua sacralis obligatio, sed spũalis tantũ: & ideò non oportet q̃ fiat ad modũ materialiũ contractuum ad hoc q̃ obliget, sicut est de mrimonio.
¶ Ad secũdum dicendum, q̃ quamuis non possint vota sua mutuò verbis tales exprimere, possunt tamen exprimere nutibus, & tales nutus pro verbis computantur.
¶ Ad tertium dicendum, sicut dicit Hug. de sancto Vict. eos qui coniunguntur sic oportet consentire vt inuicem se spontaneè recipiant, quod iudicatur fieri si in desponsatione non contradicant: vnde verba parentum computantur in casu illo ac si essent puellæ: sunt enim sufficiens signum q̃ sunt eius ex quo non contradicit.

ARTICVLVS. III.
Vtrum consensus expressus per verba de futuro faciat matrimonium.

Ad tertium sic procedit. Videtur q̃ consensus expressus per verba de futuro matrimonium faciat: qa sicut se habet præsens ad præsens, ita futurũ ad futurũ: sed cõsensus per verba de præsenti expressus facit matrimonium in præsenti. ergo consensus expressus per verba de futuro facit mrimoniũ in futuro. ¶ Præterea, sicut in matrimonio fit quædã obligatio per verba exprimẽtia consensum, ita & in aliis ciuilibus contractibus: sed in aliis contractibus nõ differt vtrum per verba de præsenti vel de futuro obligatio fiat. ergo nec in matrimonio differt. ¶ Præterea, per votum religionis homo contrahit matrimonium spirituale: sed votum religionis fit per verba de futuro & obligat. ergo & similiter potest fieri matrimonium per verba de futuro.
¶ Sed contrà est, quia ille qui consentit in aliquam per verba de futuro, & posteà cum alia per verba de præsenti, secundũ iura debet habere secundã vxorem: sed hoc nõ esset si cõsensus per verba de futuro faceret mrimonium, quia ex quo initiatum est matrimoniũ cũ vna, ea viuente non põt cõtrahi cum alia. ergo consensus per verba de futuro nõ facit mrimoniũ. ¶ Præterea, qui promittit aliquid se facturũ nondum facit illud: sed qui consentit per verba de futuro promittit se cum aliqua contracturũ matrimonium. ergo non contrahit adhuc cum illa.
¶ Respondeo dicendum, q̃ causæ sacramẽtales signando efficiunt: vnde hoc efficiunt quod signant, quia cùm aliquis consensum suum per verba de futuro exprimit, non signat se facere matrimonium, sed promittit se facturum: ideò talis expressio cõsensus non facit matrimoniũ, sed sponsionẽ eius, quæ sponsalia nominantur.
¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ cùm consensus exprimitur per verba de præsenti, verba sunt præsentia, & in præsens consentitur pro eodẽ tẽpore: sed qñ consensus fit per verba de futuro, verba sunt præsentia, sed cõsentit in futurũ: & ideò nõ pro eodẽ tẽpore, & ꝓpter hoc nõ est simile.
¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ etiã in aliis cõtractibus qui verbis futuris vtit̃ non trãsfert potestatem rei suę in alterũ: vt si dicat, Dabo tibi: sed solùm quãdo verbis præsentibus vtitur.
¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ in voto ꝓfessionis act9 spũalis mrimonij per verba de futuro exprimit̃ .s. obediẽtia vel obseruantia regulæ, & non ipm matrimoniũ spũale: si autẽ spirituale matrimonium in futurum voueatur, non est votum spirituale, quia nondũ ex hoc aliquis est monachus sed se futurum monachum pollicetur.

ARTICVLVS. IIII.
Vtrum consensus expreßio per verba, si desit interior consensus, faciat matrimonium.

Ad quartum sic procedit. Videtur q̃ cõsensus expressio etiam per verba, si desit interior consensus, faciat mrimonium: quia fraus & dol9 nemini patrocinari debet secundũ iura: sed ille qui verbis exprimit cõsensum quẽ in corde non habet, dolũ cõmittit. ergo nõ debet sibi patrocinari, vt ab obligatione matrimonij liber reddatur. ¶ Præterea, cõsensus mẽtalis alterius non põt esse alicui notus nisi quatenus per verba exprimitur: si ergo expressio verborum non sufficit, sed consensus interior requiritur in vtroq; coniugum, tunc neuter poterit scire de altero an sit ei verus cõiunx, & ita erit fornicator quandocunq; matrimonio vtetur. ¶ Præterea, si aliquis probatur per verba de præsenti in aliquam consensisse, cogitur per excommunicationis sententiam vt eam habeat in vxorem, quamuis dicat consensum mentalem defuisse: etiam si posteà cum alia contraxerit consensu mentali verbis expresso: sed

hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc non esset si requireretur consensus mentalis ad matrimonium. ergo non requiritur.

¶ Sed contrà est quod Innocē. 3. dicit in Decre. quadam in casu isto loquens, Sine consensu nequeunt cætera fœdus perficere cōiugale. ¶ Præterea, intentio requiritur in omnibus sacramentis: sed ille qui corde non consentit non habet intentionem matrimonij contrahendi. ergo nō fit matrimonium.

¶ Respondeo dicendum, q̄ sicut se habet ablutior exterior ad baptismum, ita se habet expressio verborum ad hoc sacrm, vt dictum est: vnde sicut si aliquis ablutionē exteriorē reciperet nō intendens recipere sacrm, sed ludum & dolum facere, non esset baptizatus: ita expressio verborum sine interiori cōsensu mrimoniū non facit.

¶ Ad primum ergo dicēdum, q̄ ibi sunt duo. s. defectus cōsensus, qui sibi patrocinatur in foro conscientiæ, vt non astringat vinculo matrimonij, quāuis non in foro ecclesiæ in quo iudicat secundū allegata: & dolus verborum, & hoc nō patrocinatur nec in foro pœnitētiæ, nec in foro ecclesiæ, quia in vtroq; pro hoc punitur.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ si desit consensus mentalis ex parte vnius, ex neutra parte est matrimonium, qa matrimoniū consistit in mutua coniunctione, vt dictum est: tamē probabiliter pōt credi dolus non esse, nisi signa euidētia doli appareant: quia de quolibet præsumendum est bonum nisi probetur contrarium: vnde ille ex cuius parte dolus non est, à peccato excusatur per ignorantiam.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ in tali casu ecclesia compellit eum ad standum cum prima vxore, quia secundum ea iudicat quæ foris apparent, nec decipitur in iustitia quāuis decipiatur in facto: qa ille debet priùs excōmunicationē sustinere quàm ad primam vxorem accedat, vel debet in alias regiones remotiùs fugere.

ARTICVLVS. V.

Vtrum consensus in occulto factus per verba de præsenti faciat matrimonium.

Thom. 4. Dist. 28. q. vnica. art. 3.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̄ cōsensus in occulto factus per verba de prēsenti non faciat matrimonium: res enim in potestate alterius existens non trāsfertur in potestatē alterius nisi consentiēte illo in cui⁹ potestate erat: sed puella erat in potestate patris. ergo non pōt per matrimonium transire in potestatē viri nisi patre consentiēte. & ita si fiat in occulto cōsensus, etiā per verba de præsenti expressius, non erit matrimonium. ¶ Præterea, sicut in matrimonio est actus noster quasi de essentia sacri, ita etiam in pœnitētia: sed sacramentum pœnitentiæ non perficit nisi mediantibus ecclesiæ ministris, qui sunt sacrorum dispēsatores. ergo nec matrimoniū perfici potest in occulto absq; sacerdotali benedictiōe. ¶ Præterea, baptismus qui pōt in occulto & in aperto fieri, nō prohibet ab ecclesia fieri in occulto: sed ecclesia prohibet clandestina fieri matrimonia. ergo non possunt fieri in occulto. ¶ Præterea, inter eos qui in secūdo gradu sibi attinent, matrimonium contrahi non pōt, quia ecclesia prohibuit: sed similiter ecclesia prohibuit clandestina mrimonia. ergo nō pōt esse vera mrimonia.

¶ Sed cōtrà, posita causa ponit effectus: sed causa sufficiens matrimonij est cōsensus per verba de præsenti expressus. ergo siue fiat in publico siue in occulto, matrimoniū sequet. ¶ Præterea vbi est debita materia & debita forma ibi est sacrum: sed in occulto matrimonio seruat debita forma, quia sunt ibi verba de præsenti consensum exprimentia: & debita materia, qa sunt legitimæ personæ ad contrahendum. ergo est ibi verum matrimonium.

¶ Respōdeo dicendū, q̄ sicut in aliis sacris quædam sunt de essentia sacri, quibus omissis non est sacrm: quædam autē ad solēnitatē sacri pertinent, quibus omissis verū perficitur sacrm, quāuis peccet qui omittit: ita etiam consensus expressus per verba de præsenti inter personas legitimas ad contrahendum mrimonium facit, qa hæc duo sunt de essentia sacri: alia autē omnia sunt de solēnitate sacri, quia ad hoc adhibentur vt matrimoniū conuenientiùs fiat: vnde si omittantur, verum est matrimonium quamuis peccent sic contrahentes, nisi per aliquā legitimam causam excusentur.

¶ Ad primū ergo dicendum, q̄ puella non est in potestate patris quasi ancilla, vt sui corporis potestatē non habeat, sed quasi filia ad educandum: & ideò secundū hoc q̄ libera est pōt se in potestatē alterius absq; consensu patris dare, sicut etiā pōt aliquis vel aliqua intrare religionē absq; consensu parentū, cùm sit persona libera.

¶ Ad secundū dicendum, q̄ actus noster in pœnitentia quāuis sit de essentia sacri non est sufficiens ad inducendū proximum effectum. s. absolutionē à peccatis: & ideò oportet q̄ ad perfectionem sacri interueniat actus sacerdotis: sed in matrimonio actus nō sunt causa sufficiēs ad inducendū proximum effectum qui est obligatio, qa quicunq; est sui iuris pōt se alteri obligare: & ideò sacerdotis benedictio non requiritur in matrimonio quasi de essentia sacramenti.

¶ Ad tertium dicendū, q̄ etiā prohibitum est q̄ baptismum nullus accipiat nisi à sacerdote, niii in articulo necessitatis: matrimoniū aūt non est sacrm necessitatis: & ideò non est similis ratio. prohibentur autē clandestina mrimonia ppter pericula quæ inde euenire solent: qa frequenter in talibus

in talibus est aliqua fraus ex altera parte, frequenter etiam ad alia coniugia transeunt dum pœnitent de his quæ subitò facta sunt, & multa alia mala inde accidunt, & speciem turpitudinis præter hoc habent.

¶ Ad quartum dicendum, q̄ non sunt prohibita clandestina matrimonia quasi contra essentialia matrimonij existētia, sicut sunt prohibita matrimonia illegitimarū personarū, q̄ sunt materia indebita huic sacro: & ideò non est simile.

QVAESTIO. XLVI.

De consensu cui aduenit iuramentum vel copula carnalis.

Deinde considerandum est de consensu cui aduenit iuramentum vel copula carnalis. Circa quod quæruntur duo. Primò, Vtrum iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimonium. Secundò, Vtrum copula caarnalis eidem consensui adueniens faciat matrimonium.

ARTICVLVS. I.

Vtrum iuramētum adiunctum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimonium.

Thom. 4. Dist. 28. q. vnica, art. 1. & 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̄ iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimonium. Nullus enim potest se obligare, vt faciat contra ius diuinum: sed implere iuramentum est de iure diuino, vt patet Matth. 5. Reddes autem Domino vota tua. ergo per nullam obligationem sequentem potest euenire quòd homo non debeat tenere iuramentum priùs factum. Si ergo post consensum in aliquam per verba de futuro iuramento firmatum aliquis alteri se obligat per verba de præsenti, videtur q̄ nihilominus debeat iuramentum primum seruare: sed hoc non esset nisi iuramento illo esset matrimonium illud perfectum. ergo iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro facit matrimonium. ¶ Præterea, veritas diuina fortior est quàm veritas humana: sed per iuramentum veritate diuina firmatur aliquid: cùm ergo verba exprimentia consensum de præsenti in quibus est sola veritas humana matrimonium perficiant, videtur q̄ multo ampliùs id efficere possint verba de futuro iuramento firmata. ¶ Præterea, secundū Apostolū Heb. 6. Oīs controuersiæ finis est iuramentū. ergo in iudicio saltem plus standum est iuramento quàm simplici verbo. si ergo aliquis simplici verbo cōsentiat in aliquam per verba de præsenti postquā consenserit in aliquam cum iuramento per verba de futuro, videt q̄ iudicio ecclesiæ debeat compelli stare cum prima & non cum secunda.

¶ Præterea, verba de futuro simpliciter prolata faciunt sponsalia: sed iuramentum ibi aliquid operatur. ergo facit plus quàm sponsalia, sed vltra sponsalia non est nisi matrimonium. ergo faciunt matrimonium.

¶ Sed cōtrà, quod futurū est non est: sed iuramentum additum non facit quin verba de futuro significēt consensum de futuro. ergo adhuc mrimoniū non est. ¶ Præterea, postq̄ perfectū est mrimoniū non oportet q̄ ali⁹ cōsensus interueniat ad matrimoniū: sed post iuramentū aduenit ali⁹ cōsensus qui mrimoniū facit, aliās frustrà iuraretur illud esse futurum. ergo non facit matrimonium.

¶ Respondeo dicendū, q̄ iuramentū adhibetur ad confirmationē dictorū: vnde illud tm confirmat quod in dictis significatur, nec significatū mutat: ideò cùm verba de futuro ex ipsa sui significatione habeant q̄ matrimonium non faciant, quia quod futurum promittitur nōdum fit, etiam si iuramentum aduenerit nondum est matrimoniū factū, sicut Magister i litera dicit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd implere iuramentum est licitum: vnde si aliqua obligatio sequens iuramentum faciat illud illicitum cùm priùs fuisset licitum, non derogat iuri diuino qui iuramentum priùs factum non seruat, & ita est in proposito: illicitē enim iurat qui illicitè promittit, promissio autem de alieno est illicita: vnde consensus sequens per verba de præsenti quo quis transfert dominium sui corporis in aliam, facit præcedens iuramentum esse illicitum quod priùs licitum erat.

¶ Ad secundū dicendū, q̄ veritas diuina efficacissima est ad firmandum illud cui adhibetur.

¶ Vnde patet solutio ad tertium.

¶ Ad quartum dicendum, q̄ iuramentum aliquid operatur, non nouam obligationem faciens, sed factam confirmans, & sic grauiùs peccat qui eam violat.

ARTICVLVS. II.

Vtrum carnalis copula post verba de futuro consensum exprimentia faciat matrimonium.

Ad secundum sic procedit. Videt quòd carnalis copula post verba de

Universidad de Deusto
Biblioteca

ba de futuro cenſenſum exprimentia faciat matrimonium, quia maius eſt cõſentire facto quã verbo: ſed ille qui carnaliter commiſcet conſentit promiſſioni quam priùs fecit. ergo videtur q̃ multo magis per hoc fiat matrimonium, quã ſi ſolis verbis de præſenti conſenſus fieret. ¶ Præterea, conſenſus non ſolùm expreſſus, ſed etiam interpretatiuus facit matrimoniũ: ſed nulla poteſt eſſe maior interpretatio conſenſus quã carnalis copula. ergo perficitur matrimonium per hoc. ¶ Præterea, omnis coniunctio carnalis præter matrimonium facta eſt peccatũ: ſed mulier non videtur peccare admittens ſponſum ad carnalem copulam. ergo per hoc fit matrimoniũ. ¶ Præterea, non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum: ſed aliquis non poteſt mulieri quam defloravit ſub ſpecie matrimonij reſtituere ablatum niſi eam conjugio ducat. ergo videtur q̃ ſi etiam poſt carnalem copulam cum alia cõtraxerit per verba de præſenti, q̃ teneatur ad primam redire, quod non eſſet niſi inter eos eſſet matrimonium. ergo carnalis copula poſt conſenſum de futuro, facit matrimonium.

¶ Sed contrà eſt quod dicit Nico. Papa, Si conſenſus in nuptiis defuerit, etiam cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur. ¶ Præterea, quod conſequitur ad aliquid non facit ipſum: ſed carnalis copula ſequitur ipſum matrimonium, ſicut effectus cauſam. ergo non poteſt facere matrimonium.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd de matrimonio poſſumus loqui dupliciter. Vno modo quantùm ad forum conſcientiæ, & ſic in rei veritate carnalis copula non habet q̃ perficiat matrimonium, cuius ſponſalia præceſſerũt per verba de futuro, ſi conſenſus interior deſit: quia verba de præſenti etiam conſenſum exprimentia ſi conſenſus mentalis deeſſet non facerent matrimonium. Alio modo quantùm ad iudicium eccleſiæ: & quia in exteriori iudicio ſecundũ ea quæ foris patent iudicatur, cùm nihil poſſit expreſſiùs ſignificare conſenſum, quàm carnalis copula ſecundum iudicium eccleſiæ, carnalis copula conſequens ſponſalia matrimonium facere iudicatur, niſi aliqua ſigna expreſſe doli vel fraudis appareant.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd ille qui carnaliter cõmiſcetur facto conſentit in carnalem copulam ſecundum rei veritatem: ſed in matrimonium non conſentit ex hoc ipſo niſi ſecundum interpretationem iuris.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ interpretatio illa non mutat rei veritatem, ſed iudicium quod de rebus exterioribus fit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ſi ſponſa ſponſum admittens credat eum velle matrimonium conſummare, excuſatur à peccato niſi aliqua ſigna expreſſa fraudis appareãt: ſicut ſi ſunt multùm diſtantis conditionis, vel quantùm ad nobilitatem, vel quantùm ad fortunam, vel aliud ſignum cuidens appareat: ſed tamen ſponſus peccat & fornicando, & quod plus eſt, fraude quam facit.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ in tali caſu ſponſus antequã aliam cognouerit tenetur eam ducere in vxorem ſi ſint æqualis conditionis, vel ſi ſponſa ſit melioris conditionis: ſed ſi aliam duxerit, factus eſt iam impotens ad ſoluendum illud ad quod tenebatur: & ideò ſufficit ſi ei de nuptiis prouideat, & ad hoc etiam non tenetur, vt quidam dicunt, ſi ſponſus ſit multo melioris conditionis, aut aliquod ſignum fraudis euidens fuerit: quia præſumi probabiliter poteſt, q̃ ſponſa nõ fuerit decepta, ſed decipi ſinxerit.

QVÆSTIO. XLVII.
De conſenſu coacto.

DEinde conſiderandum eſt de cõſenſu coacto & conditionato. Circa quod quærunt ſex. Primò, Vtrum aliquis conſenſus poſſit eſſe coactus, Secundò, Vtrum aliqua coactio cadat in conſtantem virum. Tertiò, Vtrum conſenſus coactus faciat matrimonium. Quartò, Vtrum cõſenſus coactus faciat matrimonium ex parte cogentis. Quinto, Vtrum conſenſus conditionatus matrimonium faciat. Sextò, Vtrum aliquis poſſit cogi à patre ad matrimonium contrahendum.

ARTICVLVS. I.
Vtrum aliquis conſenſus poſſit eſſe coactus.

Thom. 4. Diſt. 29. q. vnica, ar. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ nullus conſenſus poſſit eſſe coactus: coactio enim in lib. arbi. cadere non poteſt ſecũdum aliquem ſtatum eius, vt in ſecundo lib. Diſtin. 25. dictum eſt: ſed conſenſus eſt libe. arbi. ergo non poteſt eſſe coactus. ¶ Præterea, violentia idem eſt quod coactio: ſed coactio ſecundum Philoſophum eſt cuius principium eſt extrà nihil conferente vim paſſo: ſed omnis conſenſus principium eſt intrà. ergo nullus conſenſus poteſt eſſe coactus. ¶ Præterea, omne peccatum conſenſu perficit, ſed illud quo perficitur peccatum cogi non poteſt: quia ſecũdum Aug.

Aug. nullus peccat in eo quod vitare nõ poteſt. cùm ergo vis à luriſtis definiatur eſſe maioris rei impetus qui repelli non poteſt, videt q̃ conſenſus non poſſit eſſe coactus vel violentus.

¶ Præterea, dominium libertati opponitur: ſed coactio ad dominium pertinet vt patet in quadam Tullij definitione: dicit enim quòd vis eſt impetus dominantis retinens rem intra terminos alienos. ergo vis in 1 lib. Ar. non cadit, & ita nec in conſenſum qui eſt actus eius.

¶ Sed contrà, illud quod eſſe non poteſt, non poteſt aliquid impedire: ſed coactio conſenſus impedit matrimonium vt in litera dicitur. ergo conſenſus cogi poteſt. ¶ Præterea, in matrimonio eſt quidam contractus: ſed in contractibus poteſt eſſe voluntas coacta: vnde Legiſlator in integrum reſtitutionem adiudicat, ratum non habens quod vi metuſve cauſa factum eſt. ergo & in matrimonio poteſt eſſe cõſenſus coactus.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd duplex eſt coactio vel violentia: vna quæ facit neceſſitatem abſolutam, & tale violẽtum dicitur à Philoſopho violentum ſimpliciter: vt cùm quis aliquem corporaliter impellit ad metum: alia quæ facit neceſſitatem conditionatam, & hanc vocat Philoſophus violentum mixtum: ſicut cùm quis proiicit merces in mare nẽ periclitetur, & in iſto violento quãuis hoc quod fit non ſit per ſe voluntarium, tamen conſideratis circunſtantiis hic & nunc voluntarium eſt: & quia actus in particularibus ſunt, ideò ſimpliciter voluntarium eſt, ſed ſecundum quid inuoluntarium: vnde hæc violentia vel coactio poteſt eſſe de cõſenſu qui eſt actus voluntatis: non autem pura: & quia hæc coactio fit ex hoc quòd timetur aliquod periculũ imminens, ideò iſta vis idem eſt quod metus qui voluntatem cogit quodã modo, ſed pura vis cadit & in corporalibus actibus. & qa Legiſlator conſiderat non ſolùm interiores actus, ſed magis exteriores: ideò per vim intelligit coactionem ſimpliciter, propter quod vim contra metum diuidit: ſed nunc agitur de conſenſu interiori in quem non cadit coactio ſeu vis quæ à metu diſtinguitur: & ideo quantùm ad propoſitum pertinet idem eſt coactio quod metus: eſt autem metus ſecundum Iuriſperitos inſtantis vel futuri periculi cauſa mentis trepidatio, & per hoc patet ſolutio ad obiecta: nam primę rationes procedunt de coactione prima, ſecundæ de ſecunda.

ARTICVLVS. II.
Vtrum aliqua coactio cadat in conſtantem virum.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd coactus metus nõ cadat in conſtantẽ virum, quia de ratione conſtantis eſt quòd non trepidet in periculis: cùm ergo metus ſit trepidatio mentis ratione periculi imminentis, videtur quòd non cogatur metu. ¶ Præterea, omnium terribiliũ finis eſt mors, ſecundum Philoſophum in 3. Ethi. quaſi perfectiſsimum inter terribilia: ſed conſtantes non cogũtur morte, quia fortis etiam pericula mortis ſuſtinet. ergo nullus metus cadit in conſtantem virum. ¶ Præterea, inter alia pericula, præcipuè à bonis timetur periculum famæ: ſed timor infamiæ non reputat timor cadens in conſtantem virum: quia, vt dicit lex, timor infamię non continetur illo edicto, quod metus cauſa factum eſt. ergo nec aliquis alius metus cadit in conſtantem virum. ¶ Præterea, metus in eo qui metu cogitur peccatũ relinquit, quia facit eum promittere quod non vult ſoluere, & ſic facit eum mentiri: ſed non eſt conſtãtis aliquod peccatum etiam minimum pro aliquo timore facere. ergo nullus metus cadit in conſtantem virum.

¶ Sed contrà, Abraham & Iſaac conſtantes fuerunt: ſed in eis cecidit metus, quia ratione metus dixerunt vxores ſuas ſibi eſſe ſorores. ergo metus poteſt cadere in conſtantẽ virum. ¶ Præterea, vbicunque eſt violentum mixtum eſt aliquis metus cogens: ſed aliquis quantuncunq; conſtans poteſt pati tale violentum, quia ſi ſit in mari, merces proiiciet tempore naufragij. ergo metus poteſt cadere in conſtantem virum.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd cadere metum in cõſtantẽ, & metu cogi, ſic ſumit: cogitur autẽ aliquis metu quando aliquid facit quod aliàs non vellet ad euitandum id quod timet: in hoc autem conſtans ab inconſtãti diſtinguit quantùm ad duo. Primò, quantùm ad qualitatem periculi quod timetur, quia conſtans ſequitur rationem rectam per quam ſcit quid pro quo dimittendum ſit vel faciendum: ſemper autem minus malum vel maius bonum eligendum eſt: & ideò conſtans ad minus malum ſuſtinẽdum cogitur metu maioris mali: non autem cogitur ad maius malum vt vitet minus malum: ſed inconſtans cogitur ad maius malum propter metum minoris mali, ſcilicet, ad peccatum propter metum corporalis pœnæ: ſed pertinax econtrà non poteſt cogi etiam ad minus malum ſuſtinendum, vel faciendum vt euitet maius malum: vnde conſtans eſt medius inter inconſtantem & pertinacem. Secundò differunt quantùm ad æſtimationem periculi imminentis, qa fortis non niſi ex forti æſtimatione & probabili cogitur, ſed inconſtans ex leui. Prouer. 27. Fugit impius nemine perſequente.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd conſtans ſicut & de forti dicit Philoſophus, eſt intrepi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dus:non quòd oīnò non timeat, sed qa non timet quæ non oportet,vel nisi quando oportet.
¶ Ad secundum dicendum, quòd peccata sunt maxima malorum : & ideò ad hęc nullo modo potest homo constans cogi : imò magis debet homo mori quàm talia sustinere,vt etiam Philosophus.3.Ethi.dicit. Sed quædam damna corporalia sunt minora quibusdam aliis,inter quę sunt præcipua quæ ad personam pertinent, sicut mors, verbera, de honestatio per stuprum, & seruitus: & ideò ex istis constans cogitur ad alia damna corporalia, & hæc continentur hoc versu:Stupri,siue status,verberis,acq; necis.nec differt, vtrum hæc pertineant ad personam propriam, vel vxoris, vel filiorum, vel aliorum huiusmodi.
¶ Ad tertium dicendum,q̄ infamia quamuis sit maius damnum , tamen ei de facili occurri potest: & ideo non reputatur cadere in constantē virum metus infamiæ secundum iura.
¶ Ad quartum dicendum quòd constans non cogitur ad mentiendum , quia tunc vult dare: sed cùm postea vult petere restitutionem,vel saltem iudici denuntiare, si se promisit non petiturum restitutionem:non potest autem promittere se non denuntiaturum: quia cùm hoc sit contra bonum iustitiæ, ad hoc cogi non potest: vt ,s.contra iustitiam faciat.

ARTICVLVS. III.

Vtrum cōsensus coactus tollat matrimonium.

Ad tertium sic procreditur. Videt q̄ consensus coactus nō tollat matrimonium, quia sicut ad matrimoniū requiritur consensus, ita ad baptismum requiritur intentio:sed coactus timore ad recipiēdum baptismum recipit sacramentū.ergo coactus ad consentiendū aliquo timore mrimonio obligatur.
¶ Præterea violentum mixtum secundum Philosophum plus habet de voluntario,quàm non voluntario:sed non potest aliter consensus esse coactus nisi per violentum mixtum.ergo non omninò excluditur voluntarium, & ita adhuc est matrimonium. ¶ Præterea, ei qui consentit in matrimonium coactus consulēdum videtur q̄ in matrimonio illo stet , quia speciem mali habet promittere & non soluere,à quo Apostolus vult nos abstinere: hoc autē non esset si consensus coactus omninò matrimonium tolleret. ergo &c.
¶ Sed contrà est quòd Decre dicit. Cùm cōsensus locum nō habet vbi metus vel coactio intercidit,necesse est vt vbi communis consensus requiritur coactionis materia repellat: sed in matrimonio requiritur communis cōsensus. ergo &c. ¶ Præterea , matrimonium significat cōiunctionē Christi ad ecclesiā q̄ fit sed'm libertatē amoris. ergo nō pōt fieri p cōsensū coactū.
¶ Respondeo dicendum,q̄ vinculum matrimonij est perpetuum: vnde illud quod perpetuitati repugnat matrimoniū tollit: metus autē qui cadit in constantē virum perpetuitatem contractus tollit:qa pōt repeti restitutio in integrum: & ideò hęc coactio tollit matrimoniū,& non alia:constans autē vir iudicatur virtuosus qui est mensura in omnibus operibus humanis,vt Philosophus dicit in.3.Ethi. quidā aūt dicūt q̄ si adsit cōsensus quis coactus interiùs est matrimonium quantū ad Deum,sed non quantū ad statum ecclesiæ q̄ præsumit ibi non fuisse consensum interiorē propter metū:sed hoc nihil est,qa ecclesia non debet præsumere de aliquo pētm quousq; probetur: peccauit autē si dixit se consentire & nō cōsensit: vñ ecclesia præsumit eum consensisse,sed iudicat cōsensum illū extortum non esse sufficientē ad faciendum matrimoniū.
¶ Ad primū ergo dicendū , q̄ intentio non est causa efficiens facti in baptismo , sed solùm eliciens actionem agentis:sed cōsensus est causa efficiens in matrimonio,& ideò non est simile.
¶ Ad secundum dicendum,quòd ad matrimonium non sufficit quodcunq; voluntarium,sed voluntarium cōpletē,quia debet esse perpetuū: & ideò per volitum mixtum impeditur.
¶ Ad tertium dicendum, q̄ non semper debet induci ad hoc q̄ in matrimonio illo stet, sed solùm quando timetur periculum de dissolutione,aliàs autē non peccat: quia non soluere promissa quæ nolens facit non est species mali.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum consensus coactus ex parte cogentis faciat matrimonium.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̄ consensus coactus saltem ex parte cogentis faciat matrimoniū, qa matrimoniū est signum spūalis cōiunctionis: sed spiritualis coniunctio quæ est per charitatē potest esse ad eum qui non habet charitatem. ergo matrimoniū est ad eum qui non vult. ¶ Præterea, si illa quæ fuit coacta postmodū consentiat,erit matrimonium verum:sed iste qui coēgit primo ex consensu illius non ligatur . ergo ex primo consensu ligabatur matrimonio.
¶ Sed contrà,matrimonium est relatio æquiparentiæ:sed talis relatio æqualiter est in vtroque. ergo si fit impedimentum ex parte vnius non erit matrimonium ex parte alterius.
¶ Respondeo dicendū, q̄ cùm matrimonium sit quædam relatio , & non possit inasci relatio in vno exremorum sine hoc quòd fiat in alio: ideò quicquid impedit matrimonium in vno, impedit

impedit ipsum in altero:quia non potest esse q̄ aliquis sit vir non vxoris,vel aliqua sit vxor nō habens virum, sicut mater non habēs filium: & ideò dicendum communiter q̄ matrimonium non claudicat.
¶ Ad primū ergo dicendū, q̄ quāuis actus amātis possit trāsire in non amantē,tamē vnio inter eos nō pōt esse nisi sit mutua amatio: & ideò dicit Philosoph.8. Ethi.q̄ ad amicitiā,quę in qua dā vnione cōsistit,requiritur redamatio.
¶ Ad secundum dicendū,q̄ ex consensu libero illius qui primò coactus est non fit matrimonium nisi inquantum consensus præcedens in altero adhuc manet in suo vigore: vnde si dissentiret non fieret matrimonium.

ARTICVLVS. V.

Vtrum per consensum conditionatū fiat matrimonium.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̄ nec per cōsensum cōditionatum fiat matrimonium,qa quod sub cōditione ponit non simplr enuntiat: sed in matrimonio oportet esse verba simplr exprimentia consensum.ergo cōditio alicuius consensus non facit matrimoniū. ¶ Præterea,matrimoniū debet esse certum:sed vbi dicitur aliquid sub conditione, ponitur illud sub dubio. ergo talis consensus non facit matrimonium.
¶ Sed contrà,in aliis contractibus fit obligatio sub conditione, & stat stante conditione. ergo cùm matrimonium sit contractus quidam, videtur quòd possit fieri per conditionatum consensum.
¶ Respōdeo dicendū , q̄ conditio apposita aut est de præsenti, aut est de futuro: si de præsenti & non est cōtraria matrimonio, siue sit honesta siue non honesta,stat matrimoniū stante cōditione,& ea nō stāte nō stat.Sed si sit cōtraria bonis matrimonij,non efficit matrimoniū. Si autē sit cōditio de futuro,aut est necessaria,sicut solē oriri eras,& tunc est matrimoniū: quia tēporalia futura iam sunt prēsentia ī causis suis:aut est contingens,vt datio pecuniæ vel acceptatio parentum:& tunc idem est iudiciū de tali consensu,sicut de consensu qui fit per verba de futuro, vnde non facit matrimonium: & per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum.

Ad sextum sic procedit. Videt q̄ aliqs præcepto patris possit compelli ad matrimoniū contrahendū: dicit enim ad Col.3. Filij obedite parētibus vestris per oīa.ergo &in hoc etiā obedire tenentur. ¶ Præterea, Gene.28. Isaac præcepit Iacob q̄ non acciperet vxorē de filiabus Chanaan,nec præcepisset nisi de iure præcipere potuisset. ergo in hoc tenentur obedire patri. ¶ Præterea, nullus debet promittere præcipuè per iuramentū pro illo quem non potest cogere ad seruandū: sed parētes promittunt futura matrimonia pro filiis & etiam iuramento firmant.ergo possunt præcepto cogere filios ad implendum. ¶ Præterea pater spiritualis.s.Papa pōt cōpellere præcepto ad matrimoniū spūale.s.ad ēpatū accipiendū. ergo pōt & pater carnalis ad matrimonium carnale.
¶ Sed contrà , patre imperante matrimonium filius potest sine peccato religionem intrare. ergo non tenetur ei in hoc obedire. ¶ Præterea, si teneretur obedire,sponsalia per parentes contracta absque consensu filiorum essent stabilia: sed hoc est contra iura.ergo &c.
¶ Respondeo dicendum,q̄ cùm in matrimonio sit quasi quædam seruitus perpetua, pater non potest cogere filium ad matrimonium per præceptum, cùm sit liberæ conditionis: sed potest eum inducere ex rationabili causa:& tunc sicut se habet filius ad causam illam , ita se habet ad præceptum patris: vt si causa illa cogat de necessitate vel de honestate, & præceptum similiter cogat,aliàs non.
¶ Ad primum ergo dicendum , quòd verbum Apostoli non intelligitur in illis in quibus est liber sui,sicut pater, & huiusmodi est matrimonium,per quod etiam filius fit pater.
¶ Ad secundum dicendum,q̄ Iacob aliàs tenebatur ad faciendum hoc quod mandabat Isaac, tum propter malitiam illarum mulierum, tum quia semen Chanaan de terra pellendum erat, quæ semini patriarcharum promittebatur:& ideò Isaac præcipere poterat.
¶ Ad tertium dicendum,quòd non iuratur nisi illa conditione subintellecta, si illis placuerit,& ipsi obligantur ad eos bona fide inducendum.
¶ Ad quartum dicūt quidam, quòd Papa non potest præcipere alicui quòd accipiat episcopatum,quia cōsensus debet liber esse.Sed hoc posito periret ecclesiastic' ordo , nisi enim aliquis posset cogi ad suscipiendum regimen ecclesiæ, ecclesia conseruari non posset : quia quandoq; illi qui sunt idonei ad hoc, nolunt suscipere nisi coacti. Et ideò dicendum, quòd non est simile hinc inde,quia non est aliqua corporalis seruitus in matrimonio spirituali sicut in corporali:est enim spirituale matrimonium sicut quoddam officium dispensandæ reipublicæ: primæ Corinthior. quarto, Sic nos existimet homo vt ministros &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆSTIO. XLVIII.

De obiecto consensus.

DEinde considerandum est de obiecto consensus. Circa quod quæruntur duo. Primò, Vtrum consensus qui facit matrimonium sit consensus in carnalem copulam. Secundò, Vtrum consensus in aliquem propter causam inhonestam faciat matrimonium.

ARTICVLVS. I.

Vtrum consensus qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam.

Thom.4.Dist.28.art.4.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q consensus qui facit matrimoniũ sit consensus in carnalem copulam. Dicit em Hiero. q vouentibus virginitatem non solũ nubere, sed velle nubere damnabile est: sed non esset damnabile nisi esset virginitati contrariũ, cui nuptiæ non cõtrariant nisi ratione carnalis copulæ. ergo consensus voluntatis qui est in nuptiis est in carnalẽ copulam. ¶ Præterea, omnia quę sunt in matrimonio inter virum & vxorẽ, possunt esse licita inter fratrem & sororem, excepta carnali copula: sed non põt fieri licitè inter eos consensus matrimonialis. ergo consensus matrimonialis est consensus in carnalem copulam.

¶ Præterea, si mulier dicat viro, Consentio in te vt non cognoscas me, non est consensus matrimonialis: quia est ibi aliquid contra substantiã prædicti cõsensus: sed nõ esset nisi dictus cõsensus esset in carnalem copulã. ergo &c. ¶ Præterea, in qualibet re initiũ cõsummationi respõdet: sed matrimoniũ consummat per carnalẽ copulam. ergo cũ initiet per consensum, videt q consensus sit in carnalẽ copulam.

¶ Sed contrà, nullus consentiẽs in carnalem copulam est virgo mente & carne. Sed beatus Ioan. Euang. post consensum nuptialem fuit virgo mente & carne. ergo non consensit in carnalem copulam. ¶ Præterea, effectus respondet causæ: sed consensus est causa matrimonij. cùm ergo de essentia matrimonij non sit carnalis copula, videtur q nec consensus qui matrimoniũ causat sit in carnalem copulam.

¶ Respondeo dicendum, q consensus qui matrimonium facit est consensus in matrimoniũ, quia effectus ꝓprius voluntatis est ipsum volitum: vnde sicut carnalis copula se habet ad matrimonium, ita consensus qui matrimoniũ causat est in carnalem copulam: matrimonium autem (vt dictum est) non est essentialiter ipsa cõiunctio carnalis, sed quædam associatio viri & vxoris in ordine ad carnalem copulam, & alia quæ ex consequenti ad virum & vxorem pertinent, secundum quòd eis datur potestas inuicẽ respectu carnalis copulæ, & hæc associatio coniugalis copula dicitur: vnde patet q benè dixerunt illi qui dixerunt quòd consentire in matrimonium est cõsentire in carnalem copulam implicitè, non explicitè: non enim debet intelligi nisi sicut implicitè continetur effectus in causa: quia potestas carnalis copulæ in qua consentitur, est causa carnalis copulæ: sicut potestas vtendi re sua, est causa vsus.

¶ Ad primum ergo dicendum, q consensus in matrimonium ideò est damnabilis post votum virginitatis, qa per talẽ consensum dat potestas ad id quod nõ licet: sicut peccaret qui daret potestatẽ accipiendi illud alteri, quod ipse in deposito habet, non solùm in hoc quæ ei actualiter traderet: de consensu autem beatæ Virginis infrà dicetur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd inter fratrem & sororem non potest esse potestas inuicem ad carnalem copulam, sicut nec licitè carnalis copula: & ideò ratio non sequitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa conditio explicita non solùm actui, sed potestati contrariat copulæ carnalis: & ideò est cõtraria mrimonio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd initiatum matrimonium respondet consummato, sicut habitus vel potestas actui qui est operatio. Rationes autem in contrarium ostendunt, quòd non sit consensus in carnalẽ copulam explicitè, & hoc est verum.

ARTICVLVS. II.

Vtrum matrimonium possit esse ex consensu alicuius in aliquã propter causam inhonestã.

Ad secundũ sic ꝓcedit. Videt q mrimonium nõ possit esse ex consensu alicui⁹ in aliquã propter cãm inhonestã. Vniusc causę vnica est ratio: sed matrimoniũ est vnum sacrm. ergo nõ põt fieri ex alteri⁹ finis intentione q illius ad quẽ à Deo institutũ est. s. ad procreationẽ prolis. ¶ Pręterea, coniunctio matrimonij est à Deo, vt patet Matth.19. Quod Deus coniunxit homo nõ separet: sed coniunctio q sit ꝓpter turpes causas nõ est à Deo. ergo nõ est mrimoniũ. ¶ Pręterea, in aliis sacris si nõ seruet intẽtio ecclesię nõ est verũ sacrm, sed intẽtio ecclesiæ in sacro mrimonij nõ est ad aliquã turpẽ cãm. ergo si ex aliqua turpi causa mrimoniũ cõtrahat nõ erit verũ mrimoniũ. ¶ Præterea, secundũ Boẽtiũ, cuius finis est bon⁹ ipsum quoq; bonũ est: sed mrimoniũ semp est bonũ. ergo nõ est matrimonium si propter malum finem fiat.

¶ Præterea, matrimoniũ significat coniunctionem Christi & ecclesiæ: sed ibi non cadit aliqua turpitudo. ergo non põt matrimoniũ contrahi propter aliquam turpem causam.

¶ Sed cõtra est, q qui baptizat aliũ intentione lucrandi, verè baptizat. ergo & qui contrahit cum aliqua in intentione lucri verum est matrimonium. ¶ Præterea hoc idem probant exempla & authoritates quæ ponuntur in litera.

¶ Respondeo dicendũ, q causa finalis matrimonij põt accipi dupliciter. s. per se & per accidens: per se quidẽ causa matrimonij est ad quã matrimoniũ est de se ordinatũ, & hæc semp bona est. s. procreatio prolis & vitatio fornicationis: sed per accidens causa finalis ipsius est hoc quod contrahẽtes intẽdunt ex matrimonio: & qa hoc quod ex matrimonio intendit consequit ad matrimoniũ, & priora nõ varianf ex posterioribꝰ, sed econtrà: ideò ex illa causa non recipit matrimonium bonitatẽ vel malitiã, sed ipsi cõtrahentes quorum est finis per se: & quia causæ per accidens sunt infinitæ, ideò infinitæ tales causę possunt esse in matrimonio, quarũ sunt quædã honestæ, & quædam inhonestæ.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q verũ est de causa per se & principali: sed quod habet vnũ finẽ per se & principalẽ põt habere plures secundarios per se, & infinitos per accidens.

¶ Ad secundũ dicendũ, q coniunctio põt accipi pro ipsa relatiõe q̃ est mrimoniũ, & talis semper est à Deo, & bona est à quacũq; fiat causa: vel ꝓ actu eorũ qui coniungũtur, & sic est qñq; mala, & nõ est à Deo simpliciter loquendo: nec est inconueniens q aliquis effectus sit à Deo, cuius causa est mala, sicut proles quæ ex adulterio suscipitur: non enim est ex illa causa inquantũ est mala, sed inquantũ habet aliqd de bono sed⁹ q est à Deo quis nõ simpliciter sit à Deo.

¶ Ad tertium dicendum, quòd intentio ecclesiæ qua intendit sacramentum tradere est de necessitate cuiuslibet sacramenti, ita quòd ea non obseruata nihil in sacramentis agitur: sed intentio ecclesiæ quæ intẽdit vtilitatem ex sacramento prouenientem est de benè esse sacramenti, & non de necessitate eius: vnde si non obseruetur, nihilominus est verum sacramentũ, sed tamen prætermittens hanc intentionem peccat: sicut si in baptismo non intendatur sanitas mentis, quam ecclesia intendit: & similiter ille qui intendit matrimonium contrahere, quamuis matrimonium non ordinet ad illum finem quem ecclesia intendit, nihilominus verum matrimonium contrahit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ipsa vnio est signum cõiunctionis Christi & ecclesiæ, & non operatio vnitorum: & ideò ratio non sequitur.

QVÆSTIO. XLIX.

De bonis matrimonij.

COnsequenter considerandum est de bonis matrimonij. Circa quod quæruntur sex. Primò, Vtrum debeant haberi aliqua bona ad excusandum matrimonium. Secundò, Vtrum sufficienter assignẽtur. Tertiò, Vtrum bonum sacramenti sit principalius inter alia bona. Quartò, Vtrum actus matrimonij per prædicta bona à peccato excusetur. Quintò, Vtrum sine eis aliquãdo à peccato excusari possit. Sextò, Vtrum quando est sine eis sit semper peccatum mortale.

ARTICVLVS. I.

Vtrum haberi debeant aliqua bona ad excusandum matrimonium.

Thom.4.Dist.31.q.art.1.& seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q matrimonium non debeat habere aliqua bona quibꝰ excusẽ. Sicut enim conseruatio indiuidui q̃ fit per ea q̃ ad nutritiuã pertinẽt est de intentione naturę, ita cõseruatio speciei q̃ fit per matrimoniũ, & multo magis q̃to melius & dignius est bonũ spẽi q̃ bonũ vnius indiuidui: sed ad actum nutritiuę excusandũ non indiget aliquibꝰ, ergo nec etiã ad excusandũ matrimonium. ¶ Præterea, sed⁹m Philosophũ in.8.Ethi. Amicitia quę est inter virum & vxorẽ est naturalis, & claudit in se honestũ, vtile, & delectabile: sed illud quod de se est honestum nõ indiget aliqua excusatione. ergo nec matrimonio deberent attribui aliqua excusantia. ¶ Præterea, ma trimonium est institutũ in remedium & in officium, sed secundũ q est in officiũ non indiget excusatione: quia sic etiam in paradiso excusatione indiguisset, quod falsum est, ibi em fuissent honorabiles nuptiæ & torus immaculatus: vt Aug. dicit. Similiter nec sed⁹m q est in remedium sicut nec alia sacra q̃ in remedium peccati sunt instituta. ergo mrimoniũ hmõi excusantia habere non debet. ¶ Pręterea, ad oĩa quæ honestè fieri pũt virtutes dirigunt: si ergo matrimonium aliquibus bonis potest honestari, non indiget aliis honestatibusquã animi virtutibus, & sic non debent matrimonio aliqua bona assignari quibus honestetur: sicut nec aliis in quibus virtutes dirigunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Sed contrà, vbicunque est indulgentia ibi est necessaria aliqua excusationis ratio: sed matrimonium concedit in statu infirmitatis secundū indulgentiā, vt patet. 1. Cor. 7. Ergo indiget p aliqua bona excusari. ¶ Præterea, concubitus fornicarius & matrimonialis sunt eiusdem speciei quantùm ad speciem naturæ: sed cōcubitus fornicarius de se est turpis. ergo ad hoc q̄ matrimonialis non sit turpis, oportet ei aliquid addi quod ad honestatem eius pertineat, & in aliam speciem moris trahat.

¶ Respondeo dicendū, q̄ nullus sapiens debet iacturam aliquā sustinere nisi pro aliqua recōpensatione alicuius æqualis vel melioris boni: vnde electio alicuius, quòd aliquā iacturam habet annexam, indiget alicuius boni adiunctione, per cuius recōpensationem ordinetur, & honestetur: in coniunctione autem viri & mulieris rationis iactura accidit, tum quia propter vehementiam delectationis absorbetur ratio vt non possit aliquid intelligere in ipsa, vt Philosoph⁹ dicit, tum etiā propter tribulationē carnis, quā oportet tales sustinere ex solicitudine temporalium: vt patet. 1. Cor. 7. & ideò talis coniunctionis electio non potest esse ordinata nisi per recompensationem aliquorum, ex quibus dicta coniunctio honestetur: & hæc sunt bona quæ matrimonium excusant & honestum reddunt.

¶ Ad primum ergo dicendū, quòd in actu comestionis non est tam vehemens delectatio rationem absorbens, sicut est in prædicta delectatione: tum quia vis generatiua per quam originale traducitur est infecta & corrupta, nutritiua autem per quam nō traducitur est corrupta & non infecta, tum etiam quia defectum indiui dui quilibet magis sentit in seipso quàm defectum speciei: vnde ad excitandū ad comestionē secundum quam defectui indiuidui subuenitur sufficit sensus ipsius defectus: sed ad excitandū ad actum quo defectui speciei subuenitur, diuina prouidentia delectationem apposuit in illo actu, quæ etiam animalia bruta mouet, in quibus non est infectio originalis peccati: & ideò non est simile.

¶ Ad secundū dicendum, q̄ ista bona quæ matrimonium honestāt, sunt de ratione matrimonij: & ideò non indiget eis quasi exterioribus quibusdam ad honestandum, sed quasi causantibus in ipso honestatem quæ ei secundum se competit.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ matrimonium ex hoc ipso q̄ est in officium vel in remedium habet rationē vtilis & honesti: sed vtrūq; horum ei cōpetit, ex hoc q̄ hmōi bona habet, quib⁹ fit & officiū & remediū cōcupiscētiæ adhibens.

¶ Ad quartum dicendū, q̄ aliquis actus virtutis honestat virtute quasi principio elicitiuo, & circunstātiis quasi formalibus principiis ipsius: hoc autem modo se habent bona ad matrimonium, sicut circunstātię ad actus virtutis, ex quibus habet q̄ virtutis actus esse possit.

ARTICVLVS. II.

Virum bona matrimonij sufficienter assignentur.

Ad secundum sic procedit. Videt q̄ insufficienter bona matrimonij assignentur à Magistro Sententiarū. s. fides, proles, & sacrm, qa matrimoniū non solùm fit in hominibus ad prolē procreandā & nutriendam, sed ad consortium communis vitę, propter operū cōiationē: vt dicitur in. 8. Ethi. ergo sicut ponitur proles bonum matrimonij, ita debet poni cōicatio operis. ¶ Præterea, cōiunctio Christi ad ecclesiam quam matrimonium significat perficitur per charitatem. ergo inter bona matrimonij magis debet poni charitas q̄ fides. ¶ Præterea in matrimonio sicut exigitur q̄ neuter coniugum ad alterius torum accedat, ita exigitur q̄ vnus alteri debitum reddat: sed primū pertinet ad fidem: vt Magister dicit. ergo deberet etiam iustitia propter redditionem debiti inter bona matrimonij cōputari. ¶ Præterea, sicut in matrimonio inquantū significat coniunctionem Christi & ecclesiæ requiritur indissolubilitas, ita & vnitas, vt sit vna vnius: sed sacrm qd' inter tria bona matrimonij computatur pertinet ad indiuisionem. ergo deberet esse aliquid aliud quod pertineret ad vnitatem.

¶ Sed contrà videtur q̄ superfluant: quia vnica virtus sufficit ad vnum actum honestandū: sed fides est vna virtus. ergo non oportuit alia duo addere ad honestandum matrimonium. ¶ Præterea, non ex eodem aliquid accipit rationem vtilis & honesti, cùm vtile & honestum ex opposito bonum diuidant: sed ex prole matrimonium accipit rationem vtilis. ergo proles nō debet computari inter bona quibus matrimoniū honestatur. ¶ Præterea, nihil debet poni vt proprietas vel conditio suiipsius: sed hæc bona ponuntur vt quædam conditiones matrimonij. ergo cùm matrimoniū sit sacramentum non debet poni sacramentum inter bona matrimonij.

¶ Respondeo dicendū, q̄ matrimoniū est in officium naturę, & est sacrm ecclesiæ: inquantū ergo est in officiū naturę duobus ordinat sicut & gliber alius virtutis actus, quorū vnū exigit ex parte ipsius agentis, & hæc est intentio finis debiti & sic ponitur bonum matrimonij proles: aliud exigitur ex parte ipsius actus qui est bonus in genere, ex hoc q̄ cadit supra debitā materiam, & sic est fides, per quam homo ad suam accedit, & non ad aliam, & vlteriùs habet aliquam

quam bonitatē inquantum est sacramētum, & hoc signatur ipso nomine sacramenti.

¶ Ad primū ergo dicendum, quòd in prole nō solū intelligitur procreatio prolis: sed etiā educatio ipsius, ad quā sicut ad finē ordinatur tota cōmunicatio operum, quæ est inter virū & vxorem, inquantū sunt matrimonio cōiuncti: quia patres naturaliter thesaurizant filiis, vt patet. 2. Corint. 12. & sic in prole quasi in principali fine alius quasi secundarius includitur.

¶ Ad secundū dicendū, q̄ fides nō accipitur hic prout est virtus Theologica, sed prout est pars iustitiæ secūdū q̄ fides dicitur ex hoc q̄ fiant dicta in cōseruatione promissorū: quia in mrimonio cū sit quidā contractus, est quædā, pmissio per quā talis vir tali mulieri determinatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut in promissione matrimonij cōtinetur, vt neuter ad alium torum accedat: ita etiā q̄ sibi inuicem debitum reddant, & hoc etiā est principalius, cū sequat ex ipsa mutua potestate inuicem data: & ideò vtrūq; ad fidem pertinet. Sed in litera ponitur quod est minùs manifestum.

¶ Ad quartum dicendū, quòd in sacramēto nō solùm intelligenda est indiuisio: sed omnia illa quæ consequuntur matrimoniū ex hoc quòd est signū coniunctionis Christi & ecclesiæ: vel dicendum quòd vnitas quā obiectio tangit pertinet ad fidem sicut & indiuisio ad sacramentū.

¶ Ad quintum dicendū, quòd fides non accipitur hic pro aliqua virtute, sed pro quadam conditiōe virtutis ex qua fides nominatur, quę ponitur pars iustitiæ.

¶ Ad sextum dicendū, q̄ sicut debitus vsus boni vtilis accipit rationem honesti, non quidē ex vtili, sed ex ratione quę rectū vsum facit, ita etiā ordinatio ad aliquod bonū vtile potest facere bonitatem honestatis ex vi rationis debitam ordinationē facientis: & hoc modo matrimoniū ex hoc quòd ordinat ad prolē, vtile est & nihilominus honestū inquantū debitè ordinatur.

¶ Ad septimum dicēdum, quòd sicut Magister dicit, 31. di. 4. sententiarū: sacrm non dicitur hic ipsum matrimonium sed inseparabilitas eius, quæ eiusdem est rei signum cuius & matrimonium. Vel dicēdum, quòd quāuis matrimoniū sit sacramentū, tamē aliud est matrimonio esse matrimoniū, & aliud est ei esse sacrm: quia non solū ad hoc est institutū vt sit in signū rei sacrę: sed & vt sit in officium naturę: & ideò ratio sacri est quędam cōditio adueniens matrimonio secundū se cōsiderato, ex quo honestatem etiam habet: & ideò sacramentalitas eius (vt ita dicā) ponitur inter honestantia matrimoniū: & secūdū hoc in tertio bono matrimonij. s. sacramēto nō solùm intelligitur inseparabilitas, sed etiam omnia quæ ad significationē ipsius pertinēt.

ARTICVLVS. III.

Virum sacramētum sit principalius inter bona matrimonij.

Ad tertium sic procedit. Videtur quòd sacramentum non sit principalius inter bona matrimonij, quia finis est potissimū in vnoquoq;: sed proles est matrimonij finis: ergo, ples est principalius matrimonij bonū. ¶ Præterea, prīcipalius in ratione speciei est differentia quæ cōplet speciem quā genus, sicut forma quā materia in cōstitutiōe rei naturalis: sed sacrm cōpetit matrimonio ex rōne sui gēnis, proles autē & fides ex ratione differētię inquātū est tale sacrm: ergo alia duo sunt magis principalia in matrimonio quàm sacrm. ¶ Præterea sicut inuenitur matrimoniū sine prole & fide, ita inuenit sine inseparabilitate, sicut patet quādo alter coniugū ante matrimoniū cōsummatū ad religionē trāsit: ergo nec ex hac ratiōe sacrm est in matrimonio principalius. ¶ Præterea effectus non potest esse principalior sua causa: sed consensus qui est causa matrimonij frequenter immutatur: ergo & matrimoniū solui pōt, & sic inseparabilitas non semper comitatur matrimonium. ¶ Præterea sacramenta quæ habent effectum perpetuum imprimunt characterem, sed in matrimonio nō imprimitur character: ergo nō adest ei inseparabilitas perpetua: & ideò sicut est matrimonium sine prole, ita potest esse sine sacramento, & sic idem quod priùs.

¶ Sed cōtrà, illud quod ponitur in definitione rei est sibi maximē essentiale: sed indiuisio quæ pertinet ad sacramentum ponitur in definitione de matrimonio data, non autem proles vel fides: ergo sacramentum inter alia est in matrimonio essentialius. ¶ Præterea virt⁹ diuina quæ in sacramentis operatur est efficacior quàm virtus humana: sed proles & fides pertinent ad matrimonium secundum quod est in officium naturæ humanæ, sacramentum autem secundum q̄ est ex institutione diuina: ergo sacramētum est principalius in matrimonio quàm alia duo.

¶ Respōdeo dicendum, quòd aliquid dicitur in re aliqua principalius duobus modis, aut quia essentialius, aut quia dignius. Si quia dignius, sic omnibus modis sacramentum est principalius inter tria bona coniugij, quia pertinet ad matrimoniū inquantū est sacrm gratiæ: alia verò duo pertinēt ad ipsum inquantū est quoddā naturę officiū, perfectio autē gratię est dignior perfectione naturę. Si autē dicatur principalius quod est essentialius, sic distinguēdum est, quia fides & proles possunt dupliciter considerari. Vno mō in seipsis, & sic pertinēt ad vsum mrimonij per quē & proles pducitur & pactio cōiugalis seruat: sed indiuisibilitas quā sacrm importat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

pertinet ad ipsum secūdū se mrīmoniū: quia ex hoc ꝙ per pactionem coniugalem sui potestatē sibi inuicem in perpetuū coniuges tradunt, sequitur ꝙ separari nō possint: & inde est ꝙ matrimonijū nunquā inuenitur sine inseparabilitate, inuenitur autē sine fide & prole, quia esse rei nō dependet ab vsu suo, & secūdum hoc sacrm est essentialius matrimonio quā fides & ꝓles. Alio modo potest considerari fides & proles secundū ꝙ sunt in suis principiis, vt pro prole accipiatur intentio prolis, & pro fide debitum seruandi fidem, sine quibus etiā matrimoniū esse pōt: quia hęc in hoc matrimonio ex ipsa actiōe coniugali causantur: ita ꝙ si aliquid cōtrarium huius exprimeretur in consensu, qui matrimonium facit, nō esset verū matrimoniū: & sic accipiendo fidem & prolem, proles est essentialissimū in matrimonio, & secundò fides, & tertiò sacramētum, sicut etiā homini est essentialius esse naturę quā esse gr̄ę, quāuis esse gr̄ę sit dignius.

¶Ad primum ergo dicendū, quod finis secundum intētionem est primum in re, sed secundū consecutionem est vltimū, & similiter proles se habet inter matrimonij bona: & ideò quodammodò est principalius, & quodāmodò non.

¶Ad secundū dicēdum, ꝙ sacramentum prout ponitur tertiū matrimonij bonum pertinet ad matrimonium ratione suæ differentiæ: dicitur enim sacramentū ex significatione huius rei sacrę determinatæ quā matrimonium significat.

¶Ad tertiū dicēdū, quòd nuptię secundū Aug. sunt bona mortaliū, vnde in resurrectione neq; nubēt neq; nubētur, vt dicitur Mat. 22. Et ideò vinculum matrimonij nō se extendit vltra vitā in qua cōtrahitur: & ideò dicitur inseparabile, quia nō potest in hac vita separari, sed per mortem siue corporalem post carnalem cōiunctionem, siue spiritualem post spiritualem tantùm.

¶Ad quartum dicendū, quòd quāuis cōsensus qui facit matrimonium nō sit perpetuus materialiter: id est quantū ad substantiā actus, quia ille actus cessat, & potest contrarius accedere: tamen formaliter loquēdo est perpetuus, quia est de perpetuitate vinculi, aliàs non faceret matrimonium. Nō enim consensus ad tempus in aliquā matrimoniū facit: & dico formaliter secundum ꝙ actus accipit speciē ab obiecto, & secundum hoc matrimoniū ex consensu inseparabilitatem habet.

¶Ad quintum dicendū, ꝙ in sacramētis in quibus imprimitur character traditur potestas ad actus spirituales, sed in matrimonio ad actꝰ corporales: vnde matrimonium ratione potestatis quā in se inuicem coniuges accipiunt, conuenit cū sacramēto in quo character imprimitur, & ex hoc habet inseparabilitatem, vt Magister dicit: sed differt ab eis inquantū potestas illa est ad actus corporales, & propter hoc non imprimit characterem spiritualem.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum actus matrimonij excusetur per bona prædicta.

Ad quartum sic proceditur. Videtur ꝙ actus matrimonij nō possit excusari per bona prędicta vt nō sit omninò peccatum, quia quicunq; sustinet dānum maioris boni propter minus bonū, peccat: quia inordinatè sustinet: sed bonū rationis quod lędit̄ in ipso actu coniugali, est maius quàm hæc tria coniugij bona: ergo prædicta bona nō sufficiūt ad excusandū coniugalem cōcubitū. ¶Prętereà si bonū malo additur in genere maioris, totum efficitur malū, nō autem totū bonum: quia vna circunstantia mala facit actū malū, nō autē vna bona facit ipsum bonū: sed actus coniugalis secundum se est malus, aliās excusatione non indigeret: ergo bona matrimonij adiūcta nō possunt ipsum bonum facere. ¶Prętereà vbicunq; est immoderatio passionis ibi est vitium in moribus: sed bona matrimonij non possunt efficere quin delectatio illius actus sit immoderata: ergo nō possunt excusare quin sit peccatum.

¶Prætereà verecundia nō est nisi de turpi actu secundum Damascenum: sed bona matrimonij non tollunt erubescētiam ab illo actu: ergo nō possunt excusare quin sit peccatum.

¶Sed contrà, concubitus coniugalis nō differt à fornicario nisi per bona matrimonij: si ergo hæc non sufficerent excusare ipsum, tunc matrimoniū semper illicitum remaneret. ¶Prætereà bona matrimonij se habent ad actum eius sicut circunstātiæ debitę sicut dictū est: sed circunstātiæ tales sufficienter faciunt quòd actus aliquis non sit malus: ergo & hæc bona possunt excusare matrimoniū vt nullo modo sit peccatum.

¶Respondeo dicendū, quòd actus dicitur excusari dupliciter. Vno modo ex parte faciētis, ita ꝙ non imputetur facienti in culpam quāuis sit malus, vel saltem non in tantā culpā, sicut ignorantia dicitur excusare peccatum in toto vel in parte. Alio modo potest excusari actus ex parte sui, ita. ſ. ꝙ non sit malus, & hoc modo prædicta bona dicūtur excusare actū matrimonij: ex eodem autem habet actus aliquis ꝙ non sit malus in genere moris, & ꝙ sit bonus: quia nō est aliquis actus indifferens, vt in. 2. lib. dictum est. dicitur autem aliquis human⁹ actus bonus dupliciter. Vno modo bonitate virtutis, & sic habet actus ꝙ sit bonus ex his quę ipsum in medio ponunt: & hoc faciunt in actu matrimonij fides & proles vt dictum est. Alio modo bonitate sacramēti secundū ꝙ actus nō solùm bonus, sed etiam sanctus dicitur: & hāc bonitatem habet actus matrimonij ex indiuisibilitate coniūctionis, secūdum quam significat coniunctionem Christi ad ecclesiā: & sic patet ꝙ prædicta bona sufficienter actum matrimonij excusant.

¶Ad primū ergo dicendū, quòd per matrimonij actum nō incurrit homo in damnū rationis quantum ad habitum, sed solùm quantum ad actū, nec est inconueniens ꝙ quandoq; aliquis actus, qui est melior secundū genus suum, inter rūputur pro aliquo minùs bono actu: hoc em̄ sine petō fieri pōt, sicut patet in eo qui ab actu contēplationis cessat, vt interdū actioni vacet.

¶Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procederet si malum quod inseparabiliter comitatur cōcubitum esset malū culpæ: nunc autē nō est malū culpæ, sed pœnæ tantū, quæ est inobedientia cōcupiscētię ad rationē, & ideò nō sequit.

¶Ad tertium dicendum, quòd superabundantia passionis quæ facit vitium, nō attenditur secundū quantitatem ipsius ad intensionem, sed secūdum proportionem ad rationem: vnde tūc solùm passio reputatur immoderata quādo limites rationis excedit. Delectatio autem quæ fit in actu matrimoniali quamuis sit intensiua secundū quantitatem, non tamen excedit limites sibi à ratione præfixos ante prīcipium suū, quamuis est prædicta delectatione ratio eos ordinare non possit.

¶Ad quartum dicēdum, quòd turpitudo quæ semper est in actu matrimoniali & erubescētiā facit est turpitudo pœnæ & non culpę: quia de quolibet defectu homo naturaliter erubescit.

ARTICVLVS. V.

Vtrū actus matrimonialis excusari possit sine bonis matrimonij.

Ad quintū sic procedit. Videtur quòd actus matrimonialis excusari possit etiam sine bonis matrimonij. Qui em̄ à natura tantùm mouetur ad actum matrimonij, nō videtur aliquod bonum matrimonij intendere, quia bona matrimonij pertinēt ad gratiam vel virtutē: sed quando aliquis solo appetitu naturali mouetur ad actum prædictum, non videtur esse peccatum, quia nullū naturale est malum cùm malum sit præter naturam & præter ordinem: vt Dio. dicit: ergo actus matrimonij excusari potest etiā sine bonis matrimonij.

¶Prætereà ille qui vtitur coniuge ad fornicationem vitandā non videtur aliquod bonū matrimonij intēdere: sed talis non peccat, vt videtur, quia ad hoc est matrimoniū concessum humanæ infirmitati, vt fornicatio vitetur: vt patet primæ Cor. 7. ergo etiā sine bonis matrimonij pōt actus eius excusari. ¶Prætereà ille qui vtitur re sua ad libitū nō facit cōtra iustitiā, & sic nō peccat, vt videt: sed per matrimoniū vxor efficit̄ res viri, & ecōtrariò: ergo si se inuicē ad libitū vtūtur libidine mouente non videtur esse peccatū: & sic idē quod priùs.

¶Prætereà, illud quod est bonū ex genere non efficitur malū nisi ex mala intentione fiat: sed potest bona intentione fieri etiā si non intēdat aliquod bonū matrimonij, puta cū quis salutem corporalem per hoc intēdit seruare, aut cōsequi. ergo videtur ꝙ etiā sine matrimonij bonis actus ille possit excusari.

¶Sed contrà, remota causa remouetur effectus: sed causa honestatis actus matrimoniales sunt matrimonij bona: ergo sine eis nō potest actus matrimonialis excusari.

¶Prętereà, non differt actus prædictus ab actu fornicario nisi in prędictis bonis: sed cōcubitus fornicarius semper est malus: ergo si non excusatur prædictis bonis, etiam matrimonialis actus semper erit malus.

¶Respōdeo dicendū, ꝙ sicut bona matrimonij secundū ꝙ sunt in habitu faciunt matrimoniū honestū & sanctū: ita etiam secūdum ꝙ sunt in actuali intentione faciunt actū matrimonij honestum, quātum ad illa duo bona matrimonij quæ ipsius actum respiciunt. Vnde quando cōiuges conueniunt causa prolis procreandæ, vel vt sibi inuicem debitum reddant, quę ad finem pertinēt, totaliter excusantur à peccato: sed tertium bonū non pertinet ad vsum matrimonij, sed ad essentiam ipsius vt dictū est. Vnde facit ipsum matrimoniū honestū, non autem actum eius, vt per hoc actus eius absq; peccato reddatur, quia causa alicuius significatiōis cōueniūt: & ideò duobus solis modis coniuges absq; oīi peccato conueniunt: scilicet causa procreandæ prolis, & debiti reddēdi: aliās autem semper est ibi peccatum, ad minus veniale.

¶Ad primū ergo dicendū, quòd ꝓles prout est bonū sacramenti addit supra prolem prout est bonū intētū à natura. Natura enim intēdit prolem prout in ipsa saluatur bonū speciei: sed in prole secundū ꝙ est bonū sacramenti matrimonij, vltra hoc intelligitur vt proles suscepta vltrius ordinetur in Deū: & ideò oportet ꝙ intentio naturæ qua prolē intēdit, referatur actū nō habitu ad intētionem prolis prout est bonum sacramenti: aliàs staretur in creatura, ꝙ sine peccato esse nō potest: & ideò quando natura tantùm mouet ad actū matrimonij non excusatur à peccato omninò, nisi inquantū motus naturæ ordinatur actu vel habitu vlteriùs ad prolem secundū ꝙ est bonū sacramenti: nec tamen sequitur ꝙ motus naturæ sit malus, sed ꝙ sit imperfectus nisi ad aliquod bonū matrimonij vlteriꝰ ordinetur.

¶Ad secundū dicendū: quòd si aliquis per actū matrimonij intendit vitare fornicationē in coniuge non est aliquod peccatū, quia hęc est quędam redditio debiti quę ad bonum fidei pertinet;

Universidad de Deusto
Biblioteca

net:sed si intendit vitare fornicationem in se,sic est ibi aliqua superfluitas, & secundum hoc est peccatū veniale,nec ad hoc est matrimoniū institutū,nisi secundū indulgentiā,quæ est de peccatis venialibus.

¶ Ad tertiū dicendū,quòd vna debita circūstātia non sufficit ad hoc ꝙ actus sit bonus:& ideò non oportet ꝙ qualitercūq; quis re sua vtatur vsus sit bonus,sed quādo vtitur re sua vt debet secundū omnes circunstantias.

¶Ad quartum dicendū,quòd quāuis intendere sanitatis conseruationem non sit per se malum,tamen hęc intentio efficitur mala,si ex aliquo sanitas intendatur,quod nō est ad hoc de se ordinatum: sicut qui ex sacramēto baptismi tantùm salutem corporalem quæreret,& similiter etiam est in proposito in actu matrimonij.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum cognoscens vxorem non intendens aliquod bonum matrimonij, sed solā delectationem moraliter peccet.

Ad sextum sic ꝓceditur. Videtur quòd quandocunq; aliquis vxorē cognoscit nō intēdens aliquod bonū matrimonij,sed solam delectationem, mortaliter peccet. Quia sicut Hiero. dicit & habetur in litera: Voluptates quæ de meretricū amplexibus capiuntur,in vxore dānandę sunt: sed non dicitur esse dānabile nisi peccatū mortale. ergo cognoscere vxorem propter voluptatem solam est semper peccatū mortale. ¶ Præterea cōsensus in delectatione est peccatū mortale: vt in.2.lib. dictū est: sed quicunq; cognoscit vxorem suā causa delectationis consentit in delectationē:ergo mortaliter peccat. ¶ Præterea,quicunq; vsum creaturę non refert in Deū,creatura fruitur, ꝙ est peccatum mortale:sed quicūq; vxore propter solam delectationem vtitur, hunc vsum non refert in Deū:ergo mortaliter peccat. ¶ Præterea,nullus debet excōmunicari nisi pro peccato mortali: sed aliquis vxorem sola libidine cognoscens ab introitu ecclesię arctatur,vt in litera dicitur:quasi sit excommunicatus: ergo omnis talis peccat mortaliter.

¶ Sed contrà,quia secundū Aug. talis concubitus ponitur inter peccata quotidiana, pro quibus dicitur,Pater noster &c. vt habetur in litera:sed talia non sunt peccata mortalia:ergo &c. ¶ Præterea qui cibo vtitur ad delectationem tātū,non peccat mortaliter:ergo pari ratione qui vtitur vxore,tantùm causa libidinis satiandæ.

¶Respondeo dicendū,ꝙ quidā dicunt ꝙ quandocūq; ad actū cōiugalem libido principaliter mouet est peccatū mortale, sed quando mouet ex latere tunc est peccatū veniale. Quando autē omninò delectationem despicit, & displicet ei tunc est omninò sine veniali peccato: vt sic delectationē in illo actu quęrere sit peccatum mortale,delectationem oblatam acceptare sit peccatum veniale,sed eam odire sit perfectionis. Sed hoc non potest esse,quia secundū philosophū in.10. Ethi. idem iudicium est de delectatione & operatione,quia operationis bonæ est delectatio bona,& malæ mala. Vnde cùm actus matrimonialis non sit per se malus,nec quærere delectationem esset peccatum mortale ſemper.

¶ Et ideò dicendum,quòd si delectatio quæratur vltra honestatē matrimonij, vt. ſ. aliquis in coniuge non attendat ꝙ cōiunx est, sed solùm ꝙ mulier,paratus idem facere cum ea si nō esset coniunx,est peccatum mortale,& ideò talis dicitur ardentior amator vxoris, quia ardor ille extra bona matrimonij fertur. Si autem quæratur delectatio infra limites matrimonij,vt.ſ. talis delectatio in alia nō quæreretur quā in coniuge,sic est veniale peccatum.

¶Ad primum ergo dicendum,quòd tunc voluptates meretricias vir in vxore quærit, quando nihil aliud in ea attendit quā quod in meretrice attenderet.

¶Ad secundū dicendū,quòd consensus in delectatione concubitus qui est peccatū mortale, est peccatum mortale:nō autem talis delectatio est matrimonialis actus.

¶Ad tertium dicendū,quòd quāuis delectationem non referat actu in Deum, non tamen ponit in ea vltimū delectationis finē aut voluptatis,aliās eam vbicunq; indifferenter quæreret: & ideò non oportet ꝙ creatura fruatur,sed vtatur creatura propter se,se autē habitualiter propter Deum,quamuis non actu.

¶Ad quartum dicendum,quòd hoc nō dicitur propter hoc ꝙ ex hoc peccato homo excōmunicationem mereatur,sed quia ſpiritualibus se reddit inhabilem propter hoc quòd efficitur in actu illo totus caro.

QVAESTIO. L.

De impedimentis matrimonij in generali.

DEeinde considerandum est de impedimētis matrimonij. Et primo in generali. Secundò in speciali.

ARTICVLVS. I.

Vtrum in matrimonio inconuenienter impedimenta assignentur.

Thom.4.dist.34.q.vnica.arti.1.

Ad primū

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ in matrimonio incōueniēter impedimenta assignentur. Matrimonium enim quoddam sacramētum est cōtra alia diuisum:sed aliis nō assignantur impedimenta:ergo in matrimonio assignari non debent. ¶ Præterea quāto aliquid est minùs perfectū tanto paucioribus modis impediri potest: sed matrimoniū inter alia sacra est minùs perfectū:ergo nulla vel paucissima impedimēta ei assignari debent. ¶ Præterea vbicunq; est morbus est necessariū remedium morbi:sed cōcupiscētia in cuius remedium matrimoniū est indultū,est in omnibus:ergo non debet esse aliquod impedimētū quod aliquam personā illegitimā faciat penitus ad contrahēdum. ¶ Præterea illegitimū dicitur quod est cōtra legem:sed hmōi impedimēta quæ in matrimonio assignantur nō sunt cōtra legē naturæ, quia nō similiter inueniuntur in quolibet statu humani generis:plures enim gradus consanguinitatis inueniuntur esse prohibiti vno tempore quā alio. Lex autē humana nō pōt (vt videtur) matrimonio impedimēta præstare, quia matrimoniū nō est ex institutione humana: sed diuina,sicut & alia sacra:ergo matrimonio non debēt aliqua impedimēta assignari quę faciāt personas illegitimas ad cōtrahendū. ¶ Præterea legitimū & illegitimū per hoc ꝙ est cōtra legē vel nō contra legē differunt,inter quæ nō cadit medium,cùm sint opposita secundū affirmationem & negationē:ergo non possunt esse aliqua matrimonij impedimenta quibus personæ mediæ inter legitimas & illegitimas cōstituātur. ¶ Præterea cōiunctio viri & mulieris nō est licita nisi in matrimonio:sed oīs cōiunctio illicita dirimi debet:ergo si aliquid matrimoniū cōtrahendū impediat hoc dirimet contractū de facto, & sic nō debēt aliqua impedimēta matrimonio assignari quæ impediant contrahendū, & nō dirimant contractū. ¶ Præterea nullo impedimēto potest à re aliqua remoueri quod in definitione ipsius cadit:sed indiuisibilitas cadit in definitione matrimonij:ergo nō possunt esse aliqua impedimēta quę mrīmoniū contractū dirimāt.

¶Sed cōtrà videtur,ꝙ debeant esse infinita matrimonij impedimēta,quia matrimoniū quoddam bonum est:sed infinitis modis est defectus boni,vt dicit Dio.4.cap. de di.no. ergo infinita sunt matrimonij impedimenta. ¶ Præterea impedimenta matrimonij accipiuntur secundum conditiones particularium personarum:sed cōditiones huiusmodi sunt infinitæ: ergo & matrimonij impedimenta.

¶Respondeo dicendum,quòd sunt quędā quę sunt de essentia matrimonij,& quædā quę sunt de solennitate eius,sicut & in alijs sacramentis: & quia remotis his quæ sunt de solennitate eius in aliis sacramentis adhuc manet verum sacramentum: ideò impedimenta quæ cōtrariantur his quæ sunt de solennitate sacramenti,non efficiunt quin sit verū sacrām,& talia dicuntur impedire cōtrahendū,sed nō dirimūt cōtractū: sicut prohibitio ecclesiæ,& tēpus feriatū. vnde versus:Ecclesię vetitū,nec nō tēpus feriatū,Impediunt fieri,permittunt iuncta teneri. Impedimenta autem quæ cōtrariātur his quæ sunt de essentia matrimonij faciūt vt nō sit verū matrimoniū:& ideò dicūtur nō solū impedire cōtrahendū,sed dirimere iā contractū,quæ his versibus cōtinentur:Error,conditio,votū,cognatio, crimē,Cultus,disparitas,vis,ordo,ligamen,honestas. Si sis affinis,si fortè coire nequibis. Hęc sociāda vetāt,cōubia facta retractant. Horum autem numerus sic accipi potest. Potest em̄ matrimoniū impediri aut ex parte cōtractus matrimonij,aut ex parte cōtrahētiū. Si primo mō,cū cōtractus matrimonij fiat per voluntariū cōsensum,qui tollitur per ignorantiā & per violētiā, erunt duo impedimēta matrimonij. ſ. vis. i. coactio,& error ex parte ignorātię. Et ideò de illis duobus impedimentis Magister determinauit, vbi agebatur de causa matrimonij: nunc autem agit de impedimētis quæ accipiuntur ex parte personarū cōtrahētium, quæ sic distinguūtur: Potest enim aliquis impediri à matrimonio cōtrahēdo vel simpliciter,vel respectu alicuius personæ. Si simpliciter,vt cū nulla possit matrimoniū cōtrahere,hoc non potest nisi quia impedit à matrimoniali actu,quod quidem cōtingit dupliciter. Primò,quia non pōt de facto,siue quia omninò nō possit,& sic ponitur impedimētum impotētia coeundi: siue quia nō liberè possit,& sic ponitur impedimentū seruituris cōditio. Secūdò,quia nō licitè pōt:& hoc secūdū ꝙ ad cōtinētiā obligatur,ꝙ cōtingit duplicer. Vel quia obligatur ex officio susceptō, & sic est impedimētum ordinis:vel ex voto emisso,& sic impedit votū. Si aūt aliquis impedit à mrīmonio nō simpliciter,sed respectu alicui⁹ personæ,vel propter obligationem ad alterā personā: sicut qui vni mrīmonio iūctus est:nō pōt alteri cōiūgi,& sic est ligamē mrīmonij: vl quia deficit ꝓportio ad alterā pſonā:& hoc ꝓpter tria. Primo quidē ꝓpter nimiā distātiā ad ipsam, & sic est disparitas cultus. Secūdò, ꝓpter nimiā propinquitatē, & sic ponitur triplex impedimentū. ſ. cognatio, quæ importat propinquitatē duarū personarū ratione tertiæ matrimonio coniunctæ, & publicæ honestatis iustitia,in qua est propinquitas duarum personarū respectu tertiæ per spōsalia iunctæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

iunctæ. Tertiò, propter indebitam coniunctionem ad ipsam primò factam, & sic impedit crimen adulterij priùs cum ipsa commisit.

¶Ad primũ ergo dicẽdum, quòd etiã alia sacramenta impediri possunt si aliquid quod sit de essentia vel solennitate sacramenti subtrahatur vt dictũ est. Sed tamen magis matrimonio quã aliis sacramentis impedimenta assignantur propter tres rationes. Primò, quia matrimoniũ consistit in duobus: & ideò pluribus modis potest impediri quã alia sacramenta quæ vni personæ cõpetunt singulariter. Secundò, quia matrimonium habet in nobis causam & in Deo, sed alia quędã sacramenta solũ in Deo. Vnde & pœnitentiæ quæ habet causam in nobis, aliquo modo magister suprà quædã impedimẽta assignauit: vt hypocrisim, ludos & huiusmodi. Tertiò, quia de aliis sacramentis est præceptum vel cõsilium sicut de bonis perfectioribus: sed de matrimonio est indulgentia sicut de bono minùs perfecto: & ideò vt detur occasio proficiendi in melius, plura impedimenta assignantur matrimonio quàm aliis sacramentis.

¶Ad secundũ dicendum, quòd perfectiora pluribus modis impediri possunt inquãtum ad ea plura requiruntur. Si autem sit aliquod imperfectum ad quod plura requiruntur, illud etiam habebit plura impedimenta, & sic est de matrimonio.

¶Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet si nõ essent alia remedia quibus etiã posset efficaciùs morbo concupiscentiæ subueniri, quod falsum est.

¶Ad quartum dicẽdum: q̃ personæ illegitimæ ad matrimoniũ contrahendũ dicuntur ex eo q̃ sunt contra legem qua matrimoniũ statuitur. Matrimonium autem inquantũ est in officium naturæ, statuitur lege naturæ: inquãtũ est sacramentum, statuitur iure diuino: inquãtum est in officiũ cõmunitatis, statuitur lege ciuili: & ideò ex qualibet dictarum legum potest aliqua persona effici ad matrimoniũ illegitima. Nec est simile de aliis sacramentis quæ sunt sacramenta tantùm: & quia lex naturalis secundũ diuersos status respicit determinationes diuersas, & ius positiuum variatur etiã secundũ diuersas hominum conditiones in diuersis temporibus: ideò Magister ponit in diuersis tẽporibus diuersas personas illegitimas fuisse.

¶Ad quintũ dicẽdũ, q̃ lex põt aliquid ꝓhibere vel vniuersaliter, vel in parte quãtũ ad aliquos casus: & ideò inter esse totaliter secũdum legem & esse totaliter contra legem, quæ sunt contrariè opposita, & non secundum affirmationẽ & negationẽ, cadit mediũ aliqualiter secundum legem, & aliqualiter contra legem: & propter hoc ponuntur quædam personæ mediæ inter simpliciter legitimas & inter simp̃r illegitimas.

¶Ad sextum dicendum, quòd illa impedimenta quæ non dirimunt matrimoniũ contractum impediunt quandoq; contrahendũ, nõ vt non fiat, sed vt non licitè fiat: & tamen si fiat, matrimonium contractũ est, quãuis contrahens peccet: sicut si aliquis consecraret post comestionẽ peccaret contra statutũ ecclesiæ faciens, nihilominus verum sacramentum perficeret, quia ieiunium consecrantis nõ est de necessitate sacri.

¶Ad septimum dicendum, quòd impedimẽta prædicta non dicuntur dirimere matrimonium contractũ quasi soluentia verum matrimoniũ, quod ritè contractũ est, sed quia soluunt matrimoniũ q̃ contractũ est de facto & non de iure. Vnde si impedimentorũ aliquod matrimonio ritè facto superueniat, matrimoniũ soluere non valet.

¶Ad octauum dicendũ, q̃ impedimẽta quibus aliquod bonũ per accidens impeditur sunt infinita, sicut & omnes causæ per accidens: sed causæ corrumpentes aliquod bonũ per se sunt determinatę: sicut etiam causę constituentes: quia causę destructionis & constructionis alicuius rei sunt oppositæ, vel eædem contrario modo sumptæ.

¶Ad nonum dicendũ, quòd conditiones particularium personarum in singulari sunt infinitæ, sed in generali possunt reduci ad certum numerũ: sicut in medicina patet, & in oĩbus artibus operatiuis quæ sunt particularium, in quibus & actus considerantur & conditiones.

QVAESTIO. LI.

De impedimento erroris.

DEinde considerandum est de impedimentis matrimonij in speciali. Et primò de impedimento erroris. Circa quod quæruntur duo. Primo, Vtrum error de sui natura matrimonium impediat. Secundò, quis error.

ARTICVLVS. I.

Vtrum error conuenienter ponatur impedimẽtum matrimonij.

Thom. 4. dist. 30. q. 1. art. 1. & 2.

ADPRIMVM sic ꝓceditur. Videtur q̃ error nõ debeat poni matrimonij impedimentũ per se. Cõsensus enim qui est causa matrimonij impeditur, sicut & volũtarium: sed volũtarium

voluntarium secundũ philosophum, in 3. Ethi. potest impediri per ignorantiã quæ non est idẽ q̃ error, quia ignorãtia nullã cognitionẽ ponit, sed error ponit: eo q̃ approbare falsa pro veris sit error: secundũ August. ergo non debuit hic poni impedimentum matrimonij error, sed magis ignorantia. ¶Præterea illud potest impedire matrimoniũ de sui natura quod habet cõtrarietatem ad bona matrimonij: sed error non est huiusmodi: ergo error de sui natura non impedit matrimoniũ. ¶Præterea sicut cõsensus requiritur ad matrimoniũ, ita intentio requiritur ad baptismum. Sed si aliquis baptizat Ioannem & credit baptizare Petrum, nihilominus verè baptizatus est: ergo error non excludit matrimonium. ¶Præterea inter Liam & Iacob fuit verũ matrimonium: sed ibi fuit error: ergo nõ excludit matrimonium.

¶Sed cõtrà est, quod in Digestis dicit: Quid tã contrarium est consensui quã error? sed consensus requiritur ad matrimonium: ergo error matrimoniũ impedit. ¶Præterea cõsensus aliquid voluntarium nominat, sed error impedit voluntariũ: quia voluntariũ secundũ philosophũ & Greg. Nyssenũ & Damã. est cui⁹ principiũ est in aliquo sciente singularia, in quibus est actus q̃ erranti nõ competit: ergo error matrimonium impedit.

¶Respondeo dicendum, quòd quicunq; impedit causam, de sui natura impedit & effectum similiter, consensus autem est causa matrimonij vt dictum est: & ideò quod euacuat consensum euacuat matrimoniũ. Consensus autem voluntatis est actus qui presupponit actũ intellectus: deficiente autem primo, necesse est defectũ contingere in secundo: & ideò quando error cognitionem impedit, sequitur etiã in ipso consensu defectus, & per consequens in matrimonio, & sic error de iure naturali habet q̃ euacuet matrimonium.

¶Ad primum ergo dicendũ, quòd ignorantia differt simpliciter loquẽdo ab errore: quia ignorantia de sui ratione nõ importat aliquẽ cognitionis actum, sed error ponit iudicium rationis peruersum de aliquo: tamen quãtum ad hoc q̃ est impedire voluntariũ, non differunt vtrũ dicatur ignorantia vel error. Quia nulla ignorantia potest impedire voluntariũ, nisi quæ habet errorem adiunctũ, cõ q̃ actus volũtatis præsupponit æstimationem siue iudiciũ de aliquo in quod fertur. vnde si est ibi ignorantia, oportet ibi esse errorem: & ideò etiã ponitur error quasi causa proxima.

¶Ad secundum dicendum, quòd quamuis nõ contrarietur secundum se matrimonio, contrariatur ei tamen quantùm ad causam suam.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd character baptismi non causatur ex intẽtione baptizantis directè: sed ex elemẽto materiali exteriùs adhibito. Intentio autẽ operatur solùm vt dirigẽs elementum materiale ad effectũ propriũ: sed vinculũ coniugale ex ipso consensu causatur directè, & ideò non est simile.

¶Ad quartũ dicendũ, quòd sicut Magister, 50. di. 4. sentẽtiarũ dicit: matrimoniũ quod fuit inter Liam & Iacob nõ fuit perfectum ex ipso cõcubitu, qui ex errore contigit, sed ex consensu qui postmodùm accessit, cùm vterq; à peccato excusetur, vt patet in eadem distinctione.

ARTICVLVS. II.

Virum omnis error matrimonium impediat.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod omnis error matrimoniũ impediat & non solùm error conditionis aut personæ, vt in litera dicitur. Quia q̃ conuenit alicui secundum se, conuenit ei secundum totum suum ambitum. Sed error de sui natura habet quod matrimonium impediat vt dictum est: ergo omnis error matrimonium impedit.

¶Præterea si error inquantum huiusmodi matrimonium impedit, maior error magis debet impedire: sed maior est error fidei qui est in hæreticis non credentibus hoc sacramentum quã error personæ: ergo magis debet impedire quã error personæ. ¶Præterea error non euacuat matrimonium nisi inquantum tollit voluntarium: sed ignorantia cuiuslibet circunstantiæ voluntarium tollit, vt patet in 3. Ethicorum: ergo non solùm error cõditionis & personæ matrimonium impediunt. ¶Præterea sicut conditio seruitutis aliquid est annexum accidens personæ, ita qualitas corporis aut animi: sed error cõditionis impedit matrimonium: ergo eadem ratione error qualitatis aut fortunæ. ¶Præterea sicut ad conditionẽ personę pertinet seruitus & libertas, ita nobilitas vel ignobilitas, aut status dignitatis & priuatio eius: sed error cõditionis libertatis vel seruitutis impedit matrimonium: ergo & error aliorum dictorum. ¶Præterea sicut conditio seruitutis impedit, ita etiam disparitas cultus & impotentia coeundi, vt infrà dicetur: ergo sicut error conditionis ponitur matrimonij impedimentum, ita error circa alia huiusmodi deberet impedimentum matrimonij poni.

¶Sed contrà videtur, quòd nec error personæ matrimonium impediat. Quia sicut emptio est quidam contractus, ita etiam matrimoniũ: sed in emptione & venditione si detur aurũ æquales pro alio auro nõ impeditur vẽditio: ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec matrimoniũ impeditur si pro vna muliere alia accipiatur. ¶ Prætereà potest contingere q̃ per multos annos iste error detineatur, & filios & filias generent simul: sed graue esset dicere, q̃ tunc essẽt diuidendi: ergo primus error nõ fru strauit matrimoniũ. ¶ Prętereà potest contingere q̃ frater viri in quem cõsentire credit mulier offeratur ei, & cum eo cõmisceatur carnaliter, & tunc videtur q̃ nõ possit redire ad illum in quẽ consentire se credidit, sed debeat stare cum fratre eius: & sic error personæ non impedit matrimonium.

¶ Respõdeo dicendũ, q̃ sicut error ex hoc q̃ in uolũtariũ causat habet excusare peccatum, ita habet q̃ mr̃imoniũ impediat ex eodẽ: error aũt nõ excusat à pctõ nisi sit illius circũstãtiæ cuius appositio vel remotio facit differẽtiã liciti & illiciti in actu. Si enim aliquis percutiat patrem baculo ferreo, quem credit ligneũ esse, non excusatur à toto, quãuis fortè à tãto: sed si credat quis percutere filiũ causa disciplinæ, & percutiat patrẽ, excusatur à toto adhibita debita diligentia: vnde oportet q̃ error qui matrimonium impedit, sit alicuius eorum quæ sunt de essẽtia matrimonij. Duo autem includit ipsum matrimoniũ. s. personas duas quę coniunguntur, & mutuam potestatem inuicem in qua matrimoniũ cõsistit. Primũ autem tollitur per errorem personę. Secundũ per errorem cõditionis, quia seruus non potest potestatem sui corporis liberè alteri tradere sine cõsensu sui dñi: & ꝓpter hoc hi duo errores mr̃imoniũ impediũt & nõ alij.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ error nõ habet ex natura generis q̃ impediat matrimoniũ, sed ex natura differentię adiũctę, prout. s. est error alicuius eorũ quę sunt de essẽtia matrimoniali.

¶ Ad secundũ dicendũ, quòd error infidelis de matrimonio non est circa ea quę sunt matrimonij cõsequẽtia. s. an sit facr̃m, an licitum: & ideò error talis matrimoniũ nõ impedit: sicut nec error circa baptismũ impedit acceptionem charactẽris, dum modò intendat facere vel recipere quod ecclesia dat, quãuis credat nihil esse.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd non quęlibet circunstãtiæ ignorãtia causat inuoluntariũ, quod excusat peccatum, vt dictũ est: & propter hoc ratio non sequitur.

¶ Ad quartũ dicendum, quòd diuersitas fortunæ non variat aliquid eorũ quæ sunt de essẽtia matrimonij, nec diuersitas qualitatis, sicut facit conditio seruitutis: & ideò ratio non sequit.

¶ Ad quintum dicendum, quòd error nobilitatis inquantum huiusmodi non euacuat matrimonium eadem ratione qua nec error qualitatis. Sed si error nobilitatis vel dignitatis redundat in errorem personæ tunc impedit matrimonium: vnde si consensus mulieris feratur in istã personam directè error nobilitatis ipsius nõ impedit matrimoniũ, si autem directè intendit cõsentire in filiũ regis quicunq; sit ille, tũc sit alius prẽsentetur ei quã filius regis est error personę, & impedietur matrimonium.

¶ Ad sextum dicendũ, quòd error etiam aliorũ impedimentorũ matrimonii quantũ ad ea quæ faciunt personas illegitimas impedit matrimonium: sed ideò de errore illorum non facit mentionem, quia illa impediũt matrimoniũ siue cũ errore sint siue sine errore: vt si aliqua cõtrahat cũ subdiacono, siue sciat siue nesciat nõ est matrimoniũ: sed conditio seruitutis nõ impedit si seruitus sciatur, & ideò non est simile.

¶ Ad septimum dicendũ, quòd pecunia in contractibus accipitur quasi mẽsura aliarũ rerum, vt patet in. 5. Ethi. & nõ quasi propter se quæsita: & ideò si nõ detur illa pecunia quæ creditur sed alia æquinalens, nihil obest contractui: sed si in re quæsita propter se esset error, impeditur cõtract⁹, sicut si alicui vẽderetur asinus pro equo, & similiter est in proposito.

¶ Ad octauũ dicẽdum, quòd quantũcunq; fuerit cum ea nisi de nouo consentire velit nõ est matrimonium.

¶ Ad nonũ dicendũ, q̃ si antè nõ cõsenserat in fratrem eius, potest eũ quẽ per errorem accipit retinere, nec potest ad fratrem eius redire præciuè si sit cognita carnaliter ab eo quem accepit. Si autem consenserit in primum per verba de præsenti, non potest secundum habere primo viuente, sed potest vel secũdũ relinquere, vel ad primũ redire: & ignorãtia facti excusat sicut excusaretur si post consummatũ matrimonium à cõsanguineo viri sui fraudulenter cognosceret, quia fraus alterius non debet sibi prẽiudicare.

QVAESTIO. LII.

De impedimento conditionis seruitutis.

DEinde considerandum est de impedimento conditionis. Circa quod quærũtur quatuor. Primò, Vtrum conditio seruitutis matrimonium impediat. Secundò, Vtrum seruus sine consensu domini possit matrimonium cõtrahere. Tertiò, Vtrum aliquis postquam vxoratus est possit se seruum facere sine consensu vxoris. Quarto, Vtrum filij debeant sequi conditionem patris vel matris.

ARTICVLVS. I.

Vtrum conditio seruitutis impediat matrimonium.

Tho. 4.

Thom. 4. dist. 36. q. vnica. artic. 1. & sequentibus.

ADPRIMVM sic ꝓceditur. Videtur q̃ cõditio seruitutis nõ impediat matrimoniũ. Nihil enim impedit matrimonium nisi quod habet aliquam contrarietatem ad ipsum: sed seruitus non habet aliquam contrarietatem ad matrimoniũ, aliàs inter seruos non possent esse coniugia: ergo seruitus non impedit matrimonium. ¶ Prætereà. illud quod est cõtra naturam non potest impedire illud quòd est secundum naturam: sed seruitus est contra naturam, quia sicut dicit Grego. Cõtra naturam est hominem homini velle dominari: q̃ etiam patet ex hoc q̃ homini dictum est, vt prẽsit piscibus maris &c. non autem vt prẽsit homini: ergo nõ potest impedire matrimoniũ, q̃ est naturale. ¶ Prætereà si impediat, aut hoc est de iure naturali, aut de iure positiuo: nõ de iure naturali, quia secundũ ius naturale omnes homines sunt æquales: vt Grego. & Boëtius dicunt: & in principio Digestorum dicitur, quòd seruitus nõ est de iure naturali, vt Tullius dicit: ergo secundum ius nullũ matrimoniũ seruitus impedire potest. ¶ Prætereà, illud quod impedit matrimoniũ æqualiter impedit, siue sciatur, siue ignoretur, vt patet de consanguinitate: sed seruitus vnius cognita ab altero non impedit matrimonium: ergo seruitus quantum in se est non habet quod impediat matrimonium, & ita non deberet poni per se matrimonij impedimentum ab alijs distinctum. ¶ Prætereà sicut contingit esse errorem circa seruitutẽ, vt putetur liber qui seruus est, ita potest esse error de libertate, vt putetur seruus qui est liber: sed libertas nõ ponitur matrimonij impedimentum: ergo nec seruitus deberet poni. ¶ Prætereà magis facit grauem societatem matrimonij: & plus impedit prolis bonũ morbus lepræ quàm seruitus: sed lepra non ponitur impedimentum matrimonij: ergo nec seruitus debet poni.

¶ Sed contra est quod Decre. dicit de coniugio seruorum, quia error conditionis impedit contrahendum matrimoniũ, & dirimit cõtractum. ¶ Prætereà. Matrimoniũ est de bonis per se expetendis inquantum habet honestatem: sed seruitus est de per se fugiendis: ergo matrimoniũ & seruitus sunt contraria, & sic seruitus matrimonium impedit.

¶ Respondeo dicendum, quòd in matrimonij contractu obligatur vnus coniugum alteri ad debitum reddendum: & ideò si ille qui se obligat est impotens ad soluendum, ignorantia huiusmodi impotentiæ in eo cui fit obligatio tollit cõtractum: sicut autem per impotentiam coeundi efficitur aliquis impotens ad soluendũ debitum, vt omninò non possit soluere, ita per seruitutem, vt liberè debitum reddere non possit: & ideò sicut impotẽtia coeundi ignorata impedit matrimonium, non autem si sciatur, ita conditio seruitutis ignorata impedit matrimonium, non autem seruitus scita.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd seruitus contrariatur matrimonio quantũ ad actum ad quẽ quis per matrimonium alteri obligatur, quem non potest liberè exequi, & quantum ad bonũ prolis quæ peioris conditionis efficitur ex seruitute parentis: sed quia quilibet põt in eo quod sibi debetur sponte detrimẽtum aliquod subire: ideo si alter coniugum scit alterius seruitutẽ, nihilominus tenet matrimoniũ. Similiter etiã quia in mr̃imonio est æqualis obligatio ex vtraq; parte ad debitum reddendum, nõ potest aliquis requirere maiorẽ obligationẽ ex parte alterius quã ipse possit facere: & propter hoc etiã seruus si contrahit cum ancilla quam credit liberam, non propter hoc impeditur matrimonium: & sic patet q̃ seruitus non impedit matrimonium nisi quando est ignorata ab alio cõiuge, & si ille sit liberæ conditionis: & ideò nihil prohibet circa seruos esse coniugia, vel inter liberum & ancillam.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd nihil prohibet aliquid esse contra naturam quãtum ad primã intentionem ipsius, quod nõ est contra naturã quantũ ad secundã intentionẽ eius: sicut omnis corruptio & defectus & senium est cõtra naturã, vt dicitur in secundo de Cœ. quia natura intendit esse & perfectionem, nõ tamen est contra secundã intẽtionem naturæ: quia ex quo natura non potest conseruari in vno esse, conseruatur in altero quod generatur corruptione alterius: & quando natura nõ potest perducere ad maiorem perfectionẽ inducit ad minorem, sicut quãdo non potest facere masculũ facit fœminam, quæ est mas occasionat⁹: vt dicitur in. 16. de animalibus. Similiter etiã dico q̃ seruitus est cõtra primã intentionem naturæ, sed non est contra secundã, quia naturalis ratio ad hoc inclinat & hoc appetit natura, vt quilibet sit bon⁹. Sed ex quo aliquis peccat, natura etiam inclinat vt ex peccato pœnã reportet, & sic seruitus in pœnã peccati introducta est: nec est inconueniens aliquod naturale per hoc q̃ est contra naturã hoc modo impediri: sic enim matrimoniũ impeditur per impotentiã coeundi, quæ est contra naturã modo prædicto.

¶ Ad tertiũ dicẽdũ, quòd ius naturale dictat q̃ pœna sit pro culpa infligenda, q̃ nullus sine

Universidad de Deusto
Biblioteca

culpa puniri debeat:sed determinare pœnã secundum conditionem personæ & culpæ est iuris positiui:& ideò seruitus quæ est pœna determinata à iure positiuo & à naturali ,pficiscitur sicut determinatum ab indeterminato ,& eodẽ iure positiuo determinatẽ est factum ꝙ seruitus ignorata matrimonium impediat,nè aliquis sine culpa puniatur:est enim quædã pœna vxoris ꝙ habeat virum seruum,& econtrariò.

¶Ad quartum dicendum, quòd aliqua impedimenta sunt quæ faciunt matrimonium illicitũ: sed quia voluntas nostra non facit licitum aliquid vel illicitum,sed lex cui voluntas subdi debet:ideò ignorantia talis impedimenti quæ voluntarium tollit,vel scientia nihil facit ad hoc ꝙ matrimonium teneat,& tale impedimẽtum est affinitas,vel votũ,& huiusmodi. Quędam autẽ impedimenta sunt quæ faciunt matrimonium inefficax ad solutionem debiti,& quia in volũtate nostra consistit debitum nobis relaxare:& ideò talia impedimenta si sint cognita matrimonium non tollunt,sed solùm quando ignorantia voluntariũ excludit,& tale impedimentum est seruitus & impotentia coëundi:& quia etiã de se habent aliquã rationem impedimẽti, ideò ponuntur specialia impedimẽta præter errorẽ: non autẽ personæ variatio ponitur speciale impedimentum præter errorem,quia persona alia subintroducta non habet rationem impedimẽti nisi ex intentione contrahentis.

¶Ad quintum dicendum,quòd libertas nõ impedit matrimonij actum,vnde libertas ignorata non impedit matrimonium.

¶Ad sextum dicendũ,quòd lepra non impedit matrimonium quantũ ad primũ actum suum, quia leprosi debitũ reddere possunt liberè quãuis aliqua grauamina matrimonij inferant quãtum ad secundos effectus:& ideò non impedit matrimonium sicut seruitus.

ARTICVLVS. II.

Vtrum seruus possit cõtrahere matrimonium sine consensu domini.

Ad secundum sic proceditur. Videtur ꝙ seruus matrimonium contrahere nõ possit sine consensu dñi. Nullus enim potest alicui dare ꝙ est alterius sine cõsensu ipsius:sed seruus est res dñi: ergo non potest contrahendo matrimoniũ dare potestatem corporis sui vxori sine consensu dñi. ¶Præterea seruus tenetur dño sub obedire : sed dñs potest ei præcipere ꝙ in matrimoniũ nõ cõsentiat: ergo sine consensu eius nõ põt matrimoniũ cõtrahere. ¶Præterea post cõtractũ matrimoniũ seruus tenetur reddere debitũ vxori etiã præcepto iuris diuini:sed eo tẽpore quo vxor debitũ petit potest dñs aliquod seruitiũ seruo imponere, ꝙ facere nõ poterit,si carnali copulæ vacare velit: ergo si sine consensu dñi posset seruus contrahere matrimoniũ, priuaretur dñs seruitio sibi debito sine culpa, ꝙ esse non debet. ¶Præterea dñs potest vẽdere seruũ suũ in extraneas regiones,quò vxor sua nõ poterit eum sequi,vel propter infirmitatem corporis,vel propter fidei periculum imminẽs:puta si vendatur infidelibus, vel etiã dño vxoris non permittẽte si sit ancilla, & sic matrimoniũ dissoluetur, ꝙ est incõueniẽs ergo nõ potest seruus sine cõsensu domini matrimonium contrahere. ¶Pręterea fauorabilior est obligatio qua hõ diuinis obsequiis se mancipat, quã illa qua homo se vxori subijcit: sed seruus sine cõsensu dñi non potest religionem intrare,vel ad ordines ,pmoueri:ergo multo minùs potest sine eius cõsensu matrimonio iungi.

¶Sed cõtrà Gala.4.In Christo Iesu non est seruus neq; liber:ergo ad matrimoniũ contrahendum in fide Christi Iesu,eadem est libertas liberis & seruis. ¶Præterea.Seruitus est de iure positiuo:sed matrimonium de iure naturali & diuino:cũ ergo ius positiuũ nõ prejudicet iuri naturali aut diuino,videtur quòd seruus absq; dñi cõsensu matrimonium contrahere possit.

¶Respondeo dicẽdum,quòd ius positiuum (vt dictum est)progreditur à iure naturali: & ideò seruitus quæ est de iure positiuo nõ potest præiudicare his quæ sunt de iure naturali:sicut autem appetitus naturæ est ad operationẽ indiuidui,ita est ad conseruationem speciei per generationẽ:vnde sicut seruus nõ subditur dño quin liberè possit comedere & dormire,& alia huiusmodi facere quæ ad necessitatem corporis pertinent,sine quibus natura conseruari non põt, ita non subditur ei quãtum ad hoc quòd non possit liberè matrimonium contrahere, etiã domino nesciente aut contradicente.

¶Ad primũ ergo dicẽdum,quòd seruus est res domini quantum ad ea quæ naturalibus superadduntur,sed quantũ ad naturalia omnes sunt pares:vnde in his quæ ad actus naturales pertinent seruus potest alteri inuito domino sui corporis potestatem per matrimoniũ prębere.

¶Ad secũdũ dicendũ,ꝙ seruus dño suo tenetur obedire in his quę dñs licitè põt percipere:sicut autem licitè non potest dñs præcipere seruo ꝙ nõ comedat vel dormiat,ita etiã nec ꝙ à matrimonio cõtrahẽdo abstineat.Interest enim ad legislatorẽ qualiter quilibet re sua vtat: & ideò si dñs præcipiat seruo ꝙ non contrahat matrimoniũ,seruus nõ tenetur domino obedire.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd si seruus volente dño matrimonium contraxerit,tunc debet prętermittere seruitiũ domini imperãtis & reddere debitum vxori, quia per ꝙ hoc Dñs concessit vt matrimonium seruus cõtraheret,intelligitur ei con

cessisse omnia quæ matrimonium requirunt. Si autem matrimoniũ ignorante vel cõtradicente domino est contractum, non tenetur reddere debitum, sed potiùs domino obedire si vtrumq; esse non possit:sed tamen in his multa particularia considerari debent, sicut & in omnibus humanis actibus:scilicet periculum castitatis imminens vxori, & impedimentum ꝙ ex redditione debiti seruitio imperato generatur,& aliis huiusmodi:quibus omnibus ritè pẽsatis iudicari poterit cui magis seruus obedire teneatur,domino vel vxori.

¶Ad quartum dicendum,quòd in tali casu dicitur ꝙ dominus cogendus est nè seruum vendat taliter ꝙ faciat onera matrimonij grauiora, præcipuè cũ non desit facultas vbicunq; seruũ suum vendendi iusto pretio.

¶Ad quintum dicẽdum:quòd propter religionem & ordinis susceptionem aliquis obligatur diuinis obsequiis quantum ad totum tempus: sed vir tenetur debitum redere vxori non semper,sed congruis temporibus,& ideò non est simile.Et propterea ille qui intrat religionem & suscipit ordinẽ,obligat se ad aliqua opera quæ sunt naturalibus superaddita,in quibus dominus potestatẽ eius habet,& non in naturalibus, ad quæ obligat se per matrimonium:vnde posset continentiam vouere sine consensu domini.

ARTICVLVS. III.

Vtrum seruitus in matrimonio possit superuenire.

Ad tertium sic ꝓceditur. Videtur quòd seruitus matrimonio non possit superuenire,vt vir se alteri in seruum vendat. Quia quod in fraudem & prejudicium alterius factum est,ratum nõ debet esse: sed vir qui se in seruum vendit facit hoc quandoq; in fraudem matrimonij,& ad minùs in detrimentum vxoris:ergo non debet valere talis venditio ad seruitutem inducendam. ¶Præterea duo fauorabiliora præiudicant vni non fauorabili : sed matrimonium & libertas sunt fauorabiliora,& repugnant seruituti quæ non est fauorabilis in iure:ergo talis seruitus debet penitus annullari. ¶Præterea in matrimonio vir & vxor ad paria iudicantur:sed vxor non potest se in ancillã dare nolente marito: ergo nec vir nolente vxore. ¶Præterea illud quod impedit rei generationẽ in naturalibus, destruit etiam rem generatam: sed seruitus viri nescientе vxore impedit matrimonium contractum antequam fiat: ergo si posset matrimonio superuenire destrueret matrimonium , quod est inconueniens,

¶ Sed contrà,quilibet potest dare alteri quod suum est:sed vir est sui iuris cùm sit liber : ergo potest dare ius suum alteri. ¶Præterea. Seruus potest nolẽte domino vxorem ducere ,vt dictũ est: ergo eadem ratione vir potest domino se subijcere nolente vxore.

¶Respõdeo dicendum,quòd vir subditur vxori solùm in his quæ ad actum naturæ pertinẽt in quibus sunt æquales, ad quæ seruitutis subiectio se non extendit:& ideò vir nolente vxore potest se alteri in seruum dare,non tamen ex hoc matrimonium dissoluetur, quia nullũ impedimentum matrimonio superueniens potest dissoluere ipsum,vt dictum est.

¶Ad primum ergo dicendum , quòd fraus bene potest nocere ei qui fraudem fecit, sed non potest alteri præiudicium generare : & ideò si vir in fraudem vxoris alteri det se in seruũ,ipse reportat damnum inæstimabile bonum libertatis amittens:sed vxori nullum potest ex hoc præiudicium generari , quin teneatur reddere debitum petenti, & ad omnia quæ matrimonium requirit, non enim potest ab his retrahi domini sui præcepto.

¶Ad secundum dicendum,quòd quantum ad hoc quòd seruitus matrimonio repugnat,matrimonium seruituti præiudicat, quia tunc seruus tenetur vxori debitum reddere etiam nolente Domino.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd quamuis in actu matrimoniali,& in his quę ad naturam spectãt, ad paria vir & vxor iudicentur , ad quæ conditio seruitutis se non extendit: tamen quantum ad dispensationem domus & alia huiusmodi superaddita,vir est caput vxoris,& debet corrigere eam,non autem econtrariò : & ideò vxor non potest se dare in ancillam nolente viro.

¶Ad quartum dicendum, quòd ratio illa procedit de rebus corruptibilibus,in quibus etiam multa impediunt generationem, quæ non sufficiunt ad destruendum rem generatam: sed in rebus perpetuis potest impedimentum præstari,nè res talis esse incipiat,non autem vt esse desistat: sicut patet de anima rationali,& similiter etiam est de matrimonio quod est perpetuum vinculum,præsenti vita manente.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum filij debeant sequi conditionem patris.

Ad quartum sic proceditur. Videtur ꝙ filij debeant sequi conditionem patris. Quia denominatio fit à digniori:sed pater in generatione est dignior quã mater:ergo &c. ¶Præterea. Essentia rei magis descendit à forma quam à materia : sed in generatione pater dat formam,mater materiem:vt dicitur.16.de animalibus:ergo magis debet sequi

Universidad de Deusto
Biblioteca

proles patrem quàm matrem. ¶ Prætereà. Illud præcipuè debet aliquid sequi cui magis assimulatur: sed filius plus simulatur patri quàm matri, sicut & filia plus matri: ergo ad minus filius plus debet sequi patrem & filia matrem.

¶ Prætereà. In sacra scriptura non computatur genealogia per mulieres, sed per viros: ergo proles magis sequitur patrem quàm matrem.

¶ Sed contrà. Si quis seminat in terra aliena fructus sunt eius cuius est terra: sed vēter mulieris respectu seminis viri est sicut terra respectu semētis. ergo &c. ¶ Prætereà. In animalibus hoc videmus quæ ex diuersis speciebus nascūtur, quòd partus magis sequitur matrem quàm patrem: vnde muli qui nascuntur ex equa & asino, magis assimulantur equabus quàm illi qui nascūtur ex asina & equo: ergo similiter debet esse in hominibus.

¶ Respondeo dicēdum, quòd secundum leges ciuiles, partus sequitur ventrem, & hoc rationabiliter. Quia proles habet à patre cōplemētum formale, sed à matre substantiam corporis: seruitus autem corporalis cōditio est, cùm seruus sit quasi instrumentum dñi in operando: & ideò proles in libertate & serūitute sequitur matrē, sed in his quæ pertinēt ad dignitatem secundū q̄ est ex forma rei sequitur patrem, sicut in honoribus & municipiis & hereditate, & aliis huiusmodi: & huic etiam concordant canones & lex Moysi, vt patet Exo. 21. In quibusdam tamē terris quæ iure ciuili non regūtur, partus sequitur deteriorem cōditionem, vt si sit pater seruus quamuis mater sit libera erunt filij serui: non tamen si post peractum matrimoniū pater se in seruū dedit nolente vxore, & similiter si sit ecōtrariò. Si autem vterq; sit seruilis conditionis & pertineant ad diuersos dominos, tunc diuidunt filios si plures sint: vel si vnus tantùm, vnus alteri recōpensabit de pretio: & accipit prolem natam in sui seruitium: tamen non est credibile q̄ talis consuetudo possit esse ita rationalis, sicut illud quod multorum sapientum diuturno cōsilio determinatum est. Hoc etiam in naturalibus inuenitur, quod receptum est in recipiente per modum recipientis, non per modum dātis: & ideò rationabile est q̄ semen receptū in muliere ad conditionem ipius trahatur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis pater sit dignius principiū, tamē mater dat substantiam corporalem ex parte cuius attenditur conditio seruitutis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in his quę ad rationem speciei pertinent magis simulatur filius patri quàm matri, sed in materialibus conditionibus magis debet simulari matri quā patri. Quia res habet à forma esse specificum: sed conditiones materiales à materia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd filius simulatur patri ratione formæ quam habet in suo cōplemento, sicut & pater: & ideò non est ad propositum.

¶ Ad quartum dicendū, quòd honor magis est ex patre quàm ex matre: ideò in genealogijs in scripturis, & secundum communem consuetudinem magis nominātur filij à patre quā à matre, tamen in his quæ ad seruitutem spectāt magis matrem sequuntur.

QVAESTIO. LIII.

De impedimento Voti & ordinis

DEinde considerandum est de impedimento Voti & ordinis. Circa quod quærūtur quatuor. Primò, Vtrum Votum simplex matrimonium dirimat. Secundò, Vtrum Votum solenne. Tertiò, Vtrum ordo matrimonium impediat. Quarto, Vtrum aliquis post matrimoniū sacrum ordinem suscipere possit.

ARTICVLVS. I.

Vtrum per obligationem Voti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat.

Thom. 4. dist. 38. q. 1. art. 3. q. 2. &. 3.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̄ per obligationē voti simplicis matrimonium contractū dirimi debeat. Fortius enim vinculū debiliori præiudicat: sed vinculū voti est fortius quā vinculum matrimonij, quia hoc fit homini, illud autem Deo: ergo vinculū voti prejudicat vinculo matrimonij. ¶ Prętereà. Pręceptū Dei nō est minus quā præceptū ecclesiæ: sed præceptū Dei adeò obligat, q̄ si contra ipsum matrimoniū cōtrahatur, dirimitur: sicut patet de illis qui cōtrahuntur in aliquo gradu consanguinitatis ab ecclesia prohibito: ergo cū seruare votū sit pręceptū diuinū, videtur q̄ qui cōtra votū diuinū matrimoniū contrahit q̄ ex hoc matrimonio sit dirimendū. ¶ Prætereà. In matrimonio pōt homo vti carnali copula sine peccato: sed ille qui facit votū simplex nunquā potest carnaliter vxori cōmiscēri sine peccato: ergo votum simplex matrimoniū dirimit. Probatio mediæ, cōstat q̄ ille q̄ post votū simplex cōtinētię mātimoniū cōtrahit peccat mortaliter, quia secūdum Hiero. virginitatē vouētibus nō solùm nubere, sed velle nubere dānabile est: sed contractus matrimonij non est contra votum continentiæ nisi ratione carnalis copulæ: ergo quando primò carnaliter commiscetur vxori mortaliter peccat, & eadē ratiōe omnibus aliis vicibus, quia peccatum primò commissum nō potest excusari à peccato sequenti. ¶ Prætereà Vir & mulier in matrimonio debent esse pares, præcipuè quantum ad carnalem copulam: sed ille qui votum simplex continentiæ facit nunquam potest petere debitum sine peccato, quia hoc est manifestè contra votum cōtinentiæ, ad quàm ex voto tenetur: ergo nec reddere potest sine peccato.

¶ Sed contrà est quod papa Clemēs dicit, quòd votum simplex impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum, vt ex dictis patet.

¶ Respondeo dicendum, quòd per hoc res aliqua desinit esse in potestate alicuius, per quod trāsit in dominiū alterius: Promissio autem alicuius rei non transfert eam in dominiū eius cui promittitur. Et ideò non ex hoc ipso quòd aliquis rem promittit aliquam desinit res illa esse in potestate sua: cùm ergo in voto simplici non sit nisi simplex promissio proprij corporis ad continentiam Deo seruādam facta post votum simplex adhuc remanet homo domin⁹ sui corporis: & ideò potest ipsum alteri dare, in qua datione sacramentū matrimonij consistit, quod indissolubile est: & propter hoc votum simplex quamuis impediat contrahendum, quia peccat contrahēs matrimonium post votū simplex cōtinentię: tamen quia verus contractus est, non potest matrimonium propter hoc dirimi.

¶ Ad primū ergo dicendū: quòd votum est fortius vinculum quā matrimoniū, quātum ad id cui, & ad q̄ obligat: quia per matrimonium homo ligatur vxori ad redditionē debiti: sed per votū Deo ad continentiā: tamen quantū ad modum ligandi matrimoniū est fortius vinculum quā votū simplex, quia per matrimoniū traditur actualiter vir in potestatē mulieris vel vxoris, non autem per votum simplex, vt dictū est. Potior autem est semper conditio possidentis: sed quātū ad hoc simili modo obligat votū simplex sicut sponsalia, vnde propter votum simplex sunt sponsalia dirimenda.

¶ Ad secūdum dicendū, quòd præceptum prohibens matrimoniū inter consanguineos, non habet inquātum est præceptū Dei vel ecclesiæ q̄ dirimat matrimoniū contrahendum: sed inquantum facit q̄ cōsanguineę corpus non possit transire in potestatē consanguinei: hoc autē non facit præceptū prohibēs matrimoniū post votum simplex, vt ex dictis patet: & ideò ratio non sequitur, ponitur enim pro causa quod nō est causa.

¶ Ad tertiū dicendū, quòd ille qui cōtrahit matrimoniū per verba de prę̄senti post votū simplex, non potest cognoscere vxorem suam sine peccato mortali, quia adhuc restat sibi facultas implendi votum cōtinentiæ ante matrimoniū consummatū, sed postquā matrimoniū cōsummatum est, est sibi iam factū illicitum nō reddere debitum vxori exigenti ex culpa sua: & ideò ad hoc obligatio voti non se extendit, vt ex præ dictis patet: tamen debet lamētum pœnitentiæ recōpensare pro continentia non seruata.

¶ Ad quartum dicendū, quòd quantū ad ea in quibus non est factus impotens votū continentiæ seruare, adhuc post contractū matrimoniū obligatur ad seruandū: propter quod mortua vxore tenetur totaliter cōtinere: & quia ex matrimonij vinculo non obligatur ad debitum petendū, ideò non potest petere debitum sine peccato, quāuis possit sine peccato reddere debitū exigenti postquā obligatus est ad hoc per carnalem copulam præcedētem: hoc autem intelligendū est siue mulier expressè petat siue interpretatiuè, vt quando mulier verecūda est & virsentit eius volūtatē de redditione debiti, tūc ei sine peccato reddere potest, & præcipuè si ei timet de periculo castitatis. Nec obstat quòd nō sunt pares in matrimonij actu, quia quilibet potest hoc quod suum est abrenuntiare. Quidam tamen dicunt q̄ potest petere & reddere, nè nimis onerosum reddatur matrimonium vxori semper exigenti: sed si rectè inspiciatur, hoc est exigere interpretatiuè.

ARTICVLVS. II.

Vtrum Votum solenne dirimat matrimonium iam contractum.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod nec votum solēne matrimonium dirimat iam contractum: quia sicut Decre. dicit: apud Deū non minùs obligat votum simplex quā solenne: sed matrimonium acceptatione divina stat & dirimitur: ergo cùm votum simplex dirimat matrimonium, nec votum solēne dirimere poterit. ¶ Prætereà votum solenne nō addit ita validum robur super votum simplex sicut iuramentum: sed votum simplex etiam iuramento superueniente non dirimit matrimonium contractum: ergo nec votum solenne. ¶ Prætereà votum solenne nihil habet quod non possit votum simplex habere, quia votum simplex posset habere scandalum, cùm possit esse in publico sicut & solenne: similiter & ecclesia posset, & debet statuere q̄ votum simplex dirimat matrimonium iam contractum, vt multa peccata vitentur: ergo qua

Universidad de Deusto
Biblioteca

ratione votum simplex non dirimit matrimonium, nec votum solenne dirimere debet.

¶Sed cõtrà est, quòd ille qui facit votum solenne cõtrahit matrimonium spirituale cum Deo, quod est multo dignius quàm materiale matrimonium: sed materiale matrimonium priùs cõtractum dirimit matrimoniũ post contractum. ergo & votum solenne. ¶Præterea etiam probari potest per multas auctoritates quæ ponuntur in litera.

¶Respondeo dicendum, quòd omnes dicunt q̃ sicut votum solenne impedit contrahẽdum: ita dirimit iam contractũ. Quidam autem assignãt pro causa scandalum: sed hoc nihil est: quia & simplex votum quandoq; habet scandalum, cũ sit quãdoq; quodam modo publicũ. Et prima insolubilitas mrimonij est de veritate vitæ quæ non est propter scandalum dimittenda. Et ideo alij dicũt quod hoc est propter statutũ ecclesiæ: sed hoc etiam nõ sufficit: quia secũdũ hoc ecclesia posset etiam contrarium statuere, quod non videtur verum. Et ideò dicendum est cum aliis: quòd votum solenne ex sui natura habet quod dirimat matrimonium contractum, inquãtum per ipsum homo sui corporis amisit potestatẽ, se Deo ad perpetuam continentiam tradens, vt ex dictis patet: & ideò nõ potest seipsum tradere in potestatem vxoris matrimonium contrahendo: & quia matrimonium quod sequitur tale votum nullum est, & ideò tale votum dirimere dicitur matrimonium contractum.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd votũ simplex quo ad Deum dicitur non minùs obligare quã solenne in his quæ ad Deum spectant, sicut est separatio à Deo per peccatum mortale, quia mortaliter peccat frangẽs votum simplex sicut solenne, quãuis grauius sit peccatum frangere votum solẽne, si comparatio in genere accipiatur, non in determinata quantitate reatus: sed quãtum ad matrimonium per quod homo homini obligatur, nõ oportet q̃ sit æqualis generis obligationis etiam in genere, quia ad quẽdam obligat votum solenne, & non simplex.

¶Ad secundum dicendum, quòd iuramentum plus obligat ex parte eius ex quo fit obligatio quàm votum, sed votum solenne plus obligat quantũ ad modum obligandi inquantũ actualiter tradit hoc quod promittitur, quod non fit per iuramentum, & ideò non sequitur ratio.

¶Ad tertium dicendum, quòd votum solenne habet actualem exhibitionẽ proprij corporis, quam nõ habet votum simplex, vt ex dictis patet: & ideo ratio ex insufficienti procedit.

ARTICVLVS. III.

Virum ordo impediat matrimonium.

Thomas. 4. Distin. 37. quæst. 1. arti. 1. & sequenti.

Ad tertium sic procedit. Videtur quòd ordo nõ impediat matrimonium. Quia nihil impeditur nisi à suo contrario: sed ordo non est contrarius matrimonio, cùm verum sit sacramentum: ergo non impedit ipsum. ¶Præterea. Idem ordo est apud nos & apud Ecclesiam Orientalem: sed apud Ecclesiam orientalem nõ impedit matrimonium: ergo &cæ. ¶Præterea matrimonium significat cõjunctionem Christi & ecclesiæ: sed hoc præcipuè cõgruit significari in his qui sunt ministri Christi: scilicet ordinatis: ergo ordo matrimonium non impedit. ¶Præterea omnes ordines ad spiritualia ordinantur: sed ordo non potest impedire matrimonium nisi ratione spiritualitatis: ergo si ordo impedit matrimonium, quilibet ordo impediet, quod falsum est. ¶Præterea omnes ordinati possunt Ecclesiastica beneficia habere, & priuilegio clericali gaudere æqualiter. Si ergo propter hoc ordo matrimonium impediat, quia vxorati non possunt habere beneficium Ecclesiasticum, nec gaudere priuilegio clericali, vt Iuristæ dicunt: tunc quilibet ordo impedire deberet, quod falsum est, vt patet per Decre. Alexã. de cleri. coniugatis. & sic nullus ordo (vt videtur) matrimonium impediet.

¶Sed contrà est, quod Decre. dicit, quòd qui in subdiaconatu & aliis superioribus ordinibus vxores accepisse noscuntur, eos vxores dimittere cõpellatis, q̃ non esset si esset verũ matrimonium. ¶Præterea. Nullus vouens continẽtiam potest matrimonium contrahere: sed quidam ordines sunt qui habent votum continentiæ annexum, vt ex litera patet: ergo talis ordo matrimonium impedit.

¶Respondeo dicendum, quòd ordo sacer de sui ratione habet ex quadam congruẽtia quod matrimonium impedire debeat, quia in sacris ordinibus constituti sacra vasa & sacramenta tractant: & ideò decens est vt munditiam corporalem per continentiam seruent. Sed quòd impediat matrimonium, ex constitutione Ecclesiæ habet, tamen aliter apud Latinos quã apud Græcos: quia apud Græcos impedit matrimonium contrahendum solùm ex vi ordinis: sed apud Latrinos impedit ex vi ordinis', & vlteriùs ex voto continentiæ, quod est ordinibus sacris annexum, q̃ etiam si quis verbotenùs nõ emittat ex hoc ipso q̃ ordinem suscipit, secũdũ ritũ Occidentalis Ecclesiæ intelligitur emisisse: & ideò apud Græcos & alios Orientales sacer ordo impedit mrimoniũ cõtrahẽdũ, nõ tamẽ matrimo-

trimonij priùs contracti vsum: possunt enim matrimonio priùs contracto vti, quamuis non possint matrimonium denuò contrahere: sed apud occidentalem ecclesiam impedit matrimonium & matrimonij vsum, nisi fortè ignorante, aut contradicente vxore vir ordinem sacrum susceperit, quia ex hoc non potest ei aliquod præiudicium generari. Quomodò autem ordines sacri distinguuntur à non sacris, nunc & in primitiua ecclesia dictum est.

¶Ad primũ ergo dicẽdum, quòd quãuis ordo sacer non habet cõtrarietatem ad matrimoniũ inquantũ sacramentũ, habet tamen repugnantiam quandam ad ipsum ratione actus sui qui spirituales actus impedit.

¶Ad secundum dicendum, quòd obiectio procedit ex falsis. Ordo enim vbiq; habet votum annexum.

¶Ad tertium dicendum, q̃ illi qui sunt in sacris ordinibus significant Christum nobilioribus actibus, put ex dictis in tractatu de ordine patet, quã illi qui sunt matrimonio coniuncti: & ideò ratio non sequitur.

¶Ad quartum dicẽdũ, quòd illi qui sunt in minoribus ordinibus cõstituti, ex vi ordinis non prohibentur matrimoniũ cõtrahere: quia quãuis ordines illi deputent ad aliqua spiritualia, non tamen immediatè habent accessum ad tractandum sacra, sicut illi qui sunt in sacris ordinibus: sed secundũ statũ occidentalis ecclesiæ matrimonij vsus executionem ordinis nõ sacri impedit propter seruãdam maiorem honestatem in officijs ecclesiæ: & quia aliquis ex beneficio ecclesiastico tenetur ad executionem ordinis, & ex hoc ipso priuilegio clericali gaudet, ideo hoc apud latinos clericis vxoratis aufertur. Et per hoc patet solutio ad vltimum.

ARTICVLVS. IIII.

Virum ordo sacer matrimonio possit superuenire.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ matrimonio ordo sacer superuenire non possit. Quia fortius præiudicat minùs forti: sed fortius est vinculum spirituale quàm corporale: ergo si matrimonio iunctus ordinem suscipiat præiudiciũ generabitur vxori, vt non possit debitum exigere, cùm ordo sit vinculum spirituale, & matrimonium corporale: & sic videtur quòd non possit aliquis ordinẽ sacramentorũ suscipere post matrimonium consummatum. ¶Præterea, post matrimonium consummatum vnus coniugum sine consensu alterius non potest cõtinentiam vouere: sed ordo sacer habet continentiam annexam: ergo si vir ordinem sacrum inuita vxore acceperit, cogetur vxor inuita continentiam seruare, quia nõ posset alteri nubere viuente viro. ¶Præterea etiã ad tempus nõ potest vir vacare orationi sine consensu vxoris, vt habetur primæ Corin. 7. sed apud orientales illi qui sunt in sacris constituti tenentur ad continẽtiam tempord quo exequuntur officium: ergo nec ipsi possunt ordinari sine consensu vxoris, & multo minùs latini. ¶Præterea vir & vxor ad paria iudicantur: sed sacerdos Græcus defuncta vxore sua non potest alteram ducere: ergo nec vxor defuncto viro: sed non potest sibi auferri facultas nubendi post mortem per viri actum: ergo vir non potest suscipere ordines post matrimonium.

¶Præterea matrimonium quãtùm opponitur ordini, tantùm econtrario: sed ordo præcedens impedit matrimonium sequens: ergo &c.

¶Sed contrà. Religiosi tenentur ad continentiam sicut illi qui sunt in sacris ordinibus: sed post matrimonium potest aliquis religionem intrare defuncta vel consentiente vxore: ergo & ordinem suscipere. ¶Præterea. Aliquis potest fieri seruus hominum post matrimonium: ergo & seruus Dei per susceptionem ordinis.

¶Respondeo dicẽdum, quòd matrimoniũ nõ impedit ordinis susceptionem, quia si matrimonio iunctus ad sacros ordines accedat etiam reclamante vxore, nihilominus characterem ordinis suscipit, sed executione ordinis caret. Si autem volente vxore, vel ipsa defuncta, recipit ordinem & executionem.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd vinculum ordinis soluit vinculũ matrimonij ratione redditionis debiti, ex qua parte habet repugnantiam ad matrimonium ex parte eius qui suscipit ordinem, quia non potest petere debitum, nec vxor ei tenetur reddere: non tamen soluit ex parte alterius, quia ipse tenetur vxori debitum reddere, si non posset eam inducere ad cõtinentiam.

¶Ad secundum dicendum: quòd si vxor sciat, & de eius consensu vir ordinem sacrum susceperit, tenetur perpetuam continentiam vouere: non tamen tenetur religionem intrare, si sibi non timeat de periculo calliatis propter hoc quòd vir eius solenne votum emisit. Secùs autem esset si emisisset votum simplex. Si autem sine eius consensu suscepit non tenetur, quia ex hoc sibi nullum præiudicium generatur.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd sicut probabilius videtur, quamuis quidam contrarium dixerũt, quòd etiam Græci non debent accedere ad sacros ordines sine consensu vxorum: quia ad minus tempore ministerij sui fraudarentur debiti redditione, quo fraudari non possunt secũdum ordinem iuris, si eis contradicentibus aut ignorantibus viri ordines susceperunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut dicitur eo ipso quòd mulier consentit apud Græcos quod vir suus ordinem suscipiat, obligat se ad hoc quòd ipsa in perpetuum alteri non nubat: quia significatio matrimonij nō seruaretur quę in matrimonio sacerdotis præcipuè exigitur. si autem sine consensu eius ordinatur, non videtur ad hoc teneri.

¶ Ad quintum dicendum, quòd matrimoniū habet pro causa nostrum consensum, non autē ordo, sed habet causam sacramentalem determinatam à Deo: & ideò matrimonium potest impediri ex ordine præcepti, ꝙ non sit verum matrimonium, non autem ordo ex matrimonio quòd non sit verus ordo: quia sacramentorum virtus est immutabilis, sed actus humani possunt impediri.

QVÆSTIO. LIIII.

De impedimento consanguinitatis.

DEinde considerandum est de impedimento consanguinitatis. Circa quod quærunt quatuor. Primò, Vtrum consanguinitas conuenienter à quibusdam definiatur. Secundò, Vtrum conuenienter distinguatur per gradus & lineas. Tertiò, Vtrum de iure naturali matrimonium impediatur secundum aliquos gradus. Quartò, Vtrum gradus impedientes matrimonium possint per statutum Ecclesiæ determinari.

ARTICVLVS. I.

Vtrum definitio consanguinitatis sit competens.

Thom. 4. dist. 40. q. vnica. artic. 1. & sequentibus.

ADPRIMVM sic ꝓceditur. Videtur quod definitio consanguinitatis quam quidam ponunt, sit incompetens: scilicet Cōsanguinitas est vinculum ab eodem stipite descēdētium carnali propagatione cōtractū. Omnes enim homines ab eodem stipite carnali propagatione descendūt: scilicet ab Adam: si ergo recta esset prædicta definitio consanguinitatis, omnes homines essent adinuicem cōsanguinei, quod falsum est. ¶ Præterea. Vinculum non potest esse nisi aliquorum adinuicem conuenientium, quia vinculū vnit: sed eorum qui descendunt ab vno stipite non est maior cōuenientia ad inuicem quā aliorum hominum, cùm conueniāt specie & differāt numero sicut & alij homines. ergo consanguinitas non est aliquod vinculum. ¶ Præterea. Carnalis propagatio fit de superfluo alimenti: sed tale superfluum magis habet conuenientiam cum rebus comestis, cū quibus in substantia conuenit, quā cùm eo qui comedit: cùm ergo non nascatur aliquod vinculū cōsanguinitatis eius qui ex semine nascitur ad res comestas, nec ad generantem ex carnali propagatiōe nascetur aliquod propinquitatis vinculū. ¶ Præterea. Genē. 8. Laban dixit ad Iacob: Os meum & caro mea es, ratione cognationis quæ erat inter eos: ergo talis propinquitas magis debet dici carnalitas quàm cōsanguinitas. ¶ Præterea. Carnalis propagatio est communis hominib⁹ & animalibus: sed in animalibus nō contrahitur ex carnali propagatione consanguinitatis vinculum: ergo nec in hominibus.

¶ Respondeo dicendū, quòd secundū philosophum. 8. Ethi. Omnis amicitia in aliqua cōmunicatione consistit, quia amicitia ligatio siue vnio quædam est: ideò communicatio quæ est amicitiæ causa, vinculum dicitur: & ideò secundum quamlibet cōmunicationem denominantur aliqui quasi colligati ad inuicem, sicut dicūtur conciues, qui habent politicam cōmunicationem adinuicem, & commilitones qui conueniunt in militari negotio: & eodē modo q conueniūt in naturali cōmunicatione dicūtur consanguinei. & ideò in prædicta definitione ponitur quasi consanguinitatis genus vinculū, quasi subiectum, personæ descendentes ab vno stipite, quarum est huiusmodi vinculū quasi principium carnalis propagatio.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd virtus actiua non recipitur secūdum eandem perfectionē in instrumento secundum quam est in principali agente: & quia omne mouēs motum est instrumentū, inde est quòd virtus primi motoris in aliquo genere per multa media deducta, tandem deficit & peruenit ad aliquid quod est motum & non mouens. Virtus autem generantis mouet non solùm quantum ad id quod est speciei, sed etiam quantum ad id quod est individui, ratione cuius filius assimilatur patri etiam in accidentalibus, & non solùm in natura speciei: nec tamen individualis virtus patris ita perfectè in filio est, sicut erat in patre, & adhuc in nepote minùs, & sic deinceps debilitatur: & inde est quòd virtus illa quandoq; deficit, vt vltrà procedere non possit: & quia consanguinitas est inquantum multi communicāt in tali virtute ex vno in multos per propagationem inducta, paulatim se consanguinitas

tas dirimit, vt Isidorus dicit: & ideò non oportet accipere stipitem remotum in distinctione cōsanguinitatis, sed propinquum, cuius virtus adhuc maneat in illis qui ex eo propagantur.

¶ Ad secundū dicendū, quòd iam patet ex prędictis, ꝙ non solū conueniunt consanguinei in natura speciei, sed etiā in virtute propria ipsius individui ex vno in multos traducta: ex qua cōtingit quādoq; ꝙ filius assimilatur non solùm patri, sed auo vel remotis parētibus, vt dicitur libro. 8. de Animalibus.

¶ Ad tertiū dicendū, ꝙ conuenientia magis attenditur secundū formā secundū quam aliquid est actu, quàm secundū materiam secundū quā est in potentia, quod patet in hoc ꝙ carbo magis conuenit cū igne q̄ cum arbore vnde abscissus est. Et similiter alimentū iam conuersum in speciem nutriti, per virtutem nutritiuam magis cōuenit cum ipso nutrito quā cum illa re: vnde sumptum est nutrimentum. Ratio autem procederet secundum opinionem illorum qui dicebant ꝙ tota natura rei est materia, & ꝙ formæ oēs sunt accidentia, quod falsum est.

¶ Ad quartū dicendū, ꝙ illud quod proximè conuertitur in semē est sanguis: vt probatur. 15. de Animalibus. & propter hoc vinculum quod propagatione contrahit carnaliter, conuenientiùs dicitur consanguinitas q̄ carnalitas: & ꝙ aliquando vnus consanguineus dicitur esse caro alterius, hoc est inquantū sanguis qui in semen viri aut in menstruum conuertitur est potentia caro & os.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ quidam dicunt ꝙ ideò consanguinitatis vinculum contrahitur inter homines ex carnali ꝓpagatiōe, & tū non inter alia animalia: ꝙa quicquid est de veritate humanæ naturæ in omnib⁹ hominibus fuit in primo parēte, quod nō est de aliis animalibus: sed secundū hoc consanguinitas matrimonij nunquam dirimi posset. Prædicta autem positio in 2. lib. Dist. 20. improbata est. Vnde dicendum: ꝙ hoc ideò contingit, quia animalia non cōiunguntur ad amicitiæ vnitatem propter propagationem multorum ex vno parente proximo, sicut est de hominibus, vt dictum est.

ARTICVLVS. II.

Vtrum conuenienter consanguinitas designetur per gradus vel lineas.

Ad secundum sic proceditur. Videtur ꝙ consanguinitas inconuenienter distinguat̄ per lineas & gradus. Dicitur enim linea cōsanguinitatis esse ordinata collectio personarum consanguinitate coniunctarum ab eodem stipite descendentium, diuersos continens gradus: sed nihil est aliud consanguinitas q̄ collectio talium personarum. ergo, linea consanguinitatis est idē ꝙ consanguinitas: nihil autē debet distingui per seipsum. ergo consanguinitas nō cōueniēter p lineas distinguit. ¶ Præterea, illud secundū quod diuidi aliqd cōe non pōt poni in definitione cōis: sed descensus ponitur in definitione prędicta cōsanguinitatis: cōsanguinitas ergo non pōt diuidi per lineā ascēdentiū, descendētiū, & trāsuersaliū. ¶ Præterea, definitio lineæ est, ꝙ sit inter duo puncta: sed duo puncta non faciunt nisi vnum gradum. ergo vna linea habet tantùm vnum gradum, & ita eādem ratione videtur ꝙ non debeat fieri diuisio consanguinitatis per lineas & per gradus.

¶ Præterea, Gradus definitur esse habitudo distantium personarum qua cognoscitur quanta distantia personæ inter se differunt: sed cùm consanguinitas sit propinquitas quædā, distantia personarum consanguinitati opponitur magis quàm sit eius pars. ergo per gradus consanguinitas distingui non potest. ¶ Præterea, si cōsanguinitas p gradus distinguitur & cognoscitur, oportet quòd illi qui sunt in eodem gradu sint æqualiter consanguinei: sed hoc falsum est, quia propatruus & eiusdem pronepos sunt in eodem gradu: non tamen sunt æqualiter cōsanguinei: vt Decre. dicit. ergo consanguinitas non rectè distinguitur per gradus. ¶ Præterea, in rebus ordinatis quodlibet additum alteri facit alium gradum, sicut quælibet vnitas addita facit aliam speciem numeri: sed persona addita personæ non semper facit gradum alium consanguinitatis, quia in eodem gradu consanguinitatis est pater & patruus qui adiungitur. ergo non rectè per gradus consanguinitas distinguitur.

¶ Præterea, inter duos propinquos semper est eadē cōsanguinitatis propinquitas, quia æqualiter distat vnum extremorum ab alio, & econtrà: sed gradus consanguinitatis non inuenitur semper idem ex vtraq; parte, cùm quandoque vnus propinquus sit in tertio & alius in quarto gradu. ergo cōsanguinitatis propinquitas non potest sufficienter per gradus cognosci.

¶ Respondeo dicendum, quòd consanguinitas est quædam propinquitas in naturali cōmunicatione fundata secundum actum generationis qua natura propagatur. Vnde secundū Philosophū. 8. Ethi. ista cōiicatio est triplex. Vna secūdum habitudinem principij ad principiatū, & hæc est consanguinitas patris ad filiū. Vnde dicit ꝙ parentes diligunt filios vt suūpsius ad aliquid existētes. Alia est secūdū habitudinē principiati ad principium, & hæc est filij ad patrem: vnde dicit ꝙ filij diligunt parētes vt ab illis existentes. Tertia est secundum habitudinem eorum quæ sunt ab vno principio adinuicem, sicut fratres dicuntur ex eisdem nasci, vt ipse

Universidad de Deusto
Biblioteca

ibidem dicit:& quia punctus motus lineam facit,& propagatione quodammodò pater descēdit in filium:ideò secundum tres dictas habitudines,tres lineæ consanguinitatis sumuntur.s. linea descendentium secundum primā habitudinem,linea ascendentium secundū secundam, linea transuersalis secundum tertiam. Sed quia propagationis motus non quiescit in vno termino, sed vltrà progreditur:ideò cōtingit q̄ patris est accipere patrem & filij filium,& sic deinceps,& secundum hos diuersos progressus diuersi gradus in linea inueniūtur:& quia gradus cuiuslibet rei est pars aliqua illius rei , gradus propīquitatis non pōt esse vbi non est propinquitas: & ideò identitas & nimia distantia gradum cōsanguinitatis tollunt, quia nullus est sibiipsi propinquus,sicut nec aliqs similis:& propter hoc nulla persona per seipsam facit aliquē gradum,sed comparata alicui personę gradum facit ad ipsam. Sed tamen diuersa est ratiō computandi gradus in diuersis lineis. Gradus enim consanguinitatis in linea ascendentiū & descendentium contrahitur ex hoc,q̄ vna persona ex alia propagatur eorum inter quos gradus cōsideratur:& ideò secundū computationē canonicam & legalem persona quæ primo in progressu occurrit vel ascendendo,vel descendendo distat ab aliquo: puta à Petro in primo gradu, vt pater & filius:quæ autē secundo vtrīq; occurit, distat in secundo gradu, vt auus & nepos, & sic deinceps.Sed consanguinitas quæ est eorū qui sunt in linea trāsuersali, cōtrahitur non ex hoc q̄ vnus ex alio propagatur,sed quia vterq; propagatur ex vno: & ideò debet gradus cōsanguinitatis in hac linea computari per comparationem ad vnum principium ex quo propagātur: & secundū hoc est diuersa cōputatio canonica & legalis,quia legalis cōputatio attēdit descensum à cōmuni radice ex vtraq; parte, sed canonica tm̄ ex altera, ex illa.s. ex qua maior numerus graduum inuenitur. Vnde secundū legalem computationem frater & soror, vel duo fratres attinent sibi in secundo gradu , quia vterq; à radice cōmuni distat per vnum gradum: & similiter filij duorum fratrum distant à se inuicem in quarto.Sed secundū computationē canonicam duo fratres attinēt sibi in primo gradu, q̄a neuter eorum distāt à radice cōmuni nisi per vnum gradum: sed filius vnius fratrum distat ab altero fratre in secundo gradu,quia tantùm distant à cōmuni radice: & ideò secundū computationem canonicam quoto gradu distat quis ab aliquo gradu superiori, toto distat à quolibet descendentium ab ipso,& nunquā minùs: q̄a propter quod vnumquodq; & illud magis. Vnde & si alij descendentes à cōmuni principio conueniunt cum aliquo ratione principij communis,non possunt propinquiores esse descendenti ex alia parte quàm sit primum principium ei propinquum. Aliquando tamen plus distat aliquis ab aliquo descendente à communi principio quàm distet ipse à principio, quia ille fortè plus distat à communi principio quàm ipse:& secundum remotiorem distantiam oportet consanguinitatem computari.

¶ Ad primum ergo dicendum , q̄ obiectio illa procedit ex falsis. Cōsanguinitas enim non est collectio,sed relatio quædam aliquarū personarum quarum collectio lineam consanguinitatis adinuicem facit.

¶ Ad secundum dicendū,q̄ descensus cōmuniter sumptus attendit secundū quamlibet consanguinitatis lineam, quia carnalis propagatio ex qua vinculum cōsanguinitatis trahit, descensus quidam est:sed descēsus talis.s.à persona cuius consanguinitas quæritur,lineam descendentium facit.

¶ Ad tertium dicendum,q̄ linea dupliciter accipi pōt. Aliqñ propriè pro ipsa dimensione q̄ est prima pars quantitatis continuæ,& sic linea recta cōtinet tantū duo puncta in actu quæ terminant ipsam,sed in potentia infinita,quorum quolibet signato in actu linea diuidit, & fiunt duæ lineæ. Aliquando verò linea sumitur pro his quæ linealiter disponunt,& secundū,hoc assignatur in numeris linea & figura , prout vnitas post vnitatē ponitur in aliquo numero,& sic quælibet vnitas adiecta gradum facit in tali linea: & similiter est de linea consanguinitatis: vnde vna linea continet plures gradus.

¶ Ad quartū dicendum, q̄ sicut similitudo non pōt esse vbi nō est aliqua diuersitas,ita propinquitas non est vbi non est aliqua distantia : & ideò distantia quælibet non opponitur consanguinitati, sed talis distantia quæ consanguinitatis propinquitatem excludit.

¶ Ad quintum dicendum, q̄ sicut albedo dicitur maior dupliciter: Vno modo ex intentione ipsius qualitatis. Alio modo ex quantitate superficiei: & ita consanguinitas dicitur maior vel minor: vno modo intensiuè ex ipsa natura consanguinitatis: alio modo quasi dimēsiuè:& sic quantitas consanguinitatis mensuratur ex personis inter quas consanguinitatis propagatio procedit, & hoc secundo modo gradus consanguinitate distinguitur : & ideò contingit q̄ aliquorum duorū qui sunt in eodem gradu cōsanguinitatis respectu alicui⁹ personæ vnus est sibi magis consanguineus quàm alius,considerando primam quantitatem consanguinitatis: sicut pater & frater attinent alicui in primo gradu consanguinitatis, quia ex neutra parte incidit aliqua persona media.Sed tū intēsiuè loquēdo magis attinet alicui personæ pater su⁹ quàm frater

frater,quia frater non attinet ei nisi inquantùm est ex eodē patre:& ideò quanto est aliquis propinquior communi principio à quo consanguinitas descendit,tanto est magis consanguineus, quāuis non sit propinquiori gradu:& secundū hoc propatruus magis est cōsanguineus alicui, quàm pronepos eius quis sint in eodem gradu.

¶ Ad sextum dicendum, quòd quamuis pater & patruus sint in eodem gradu respectu radicis consanguinitatis, quia vterq; distat vno gradu ab auo:tamen respectu eius cuius consanguinitas quęritur,non sunt in eodem gradu,quia pater est in primo gradu, patruus autem non potest esse propinquior quàm in secundo in quo est auus.

¶ Ad septimum dicendum,quòd semper personæ in æquali numero graduum distant à se inuicem,quamuis quandoq; non ęquali numero graduum distent à communi principio ,vt ex dictis patet.

ARTICVLVS. III.

Vtrum consanguinitas de iure naturali impediat matrimonium.

Ad tertium sic proceditur. Videt q̄ consanguinitas de iure naturali non impediat matrimonium. Nulla enim mulier potest esse propīquior viro quàm Eua fuit Adæ,de qua dixit Geñ.2. Hoc nunc os ex ossibus meis,& caro ex carne mea:sed Eua fuit mulier coniuncta Adæ. ergo consanguinitas nulla quantum est de lege naturæ matrimonium impedit. ¶ Præterea,lex naturalis eadem est apud omnes:sed apud barbaras nationes nulla persona coniuncta cōsanguinitate à matrimonio excluditur.ergo cōsanguinitas quantum est de lege naturæ matrimonium non impedit. ¶ Præterea,ius naturale est quod natura oīa animalia docuit,vt dicitur in pricipio fforum:sed animalia bruta etiā cum matre coēunt. ergo nō est de lege naturæ q̄ aliqua persona à matrimonio propter consanguinitatem repellatur. ¶ Præterea nihil impedit matrimoniū quod non contrariatur alicui bono matrimonij:sed consanguinitas non contrariatur alicui bono matrimonij, ergo non impedit ipsum. ¶ Præterea,eorū quę sunt magis propinqua & similia melior & firmior est coniunctio : sed matrimoniū quædam coniunctio est. cùm ergo cōsanguinitas sit propinquitas quædam matrimonium non impedit,sed magis vnit.

¶ Sed contrà , illud quod impedit bonum prolis etiam matrimonium impedit secundum legem naturæ:sed consanguinitas impedit bonū prolis,quia vt ex verbis Grego.habetur experimento didicimus ex tali coniugio sobolē non posse succrescere. ergo consanguinitas secundū legem naturæ matrimonium impedit. ¶ Præter eā, illud quod habet natura humana in prima sui cōditione est de lege naturæ: sed à prima sui conditione hoc habuit humana natura q̄ pater & mater à matrimonio excluderētur:quod patet per hoc quod dicitur Gen.2. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem. quod nō potest intelligi quantùm ad cohabitationem, & sic oportet quòd intelligatur quantùm ad matrimonij comuctionem. ergo cōsanguinitas impedit matrimonium secundum legem naturæ.

¶ Respondeo dicendum , quòd in matrimonio aliquid cōtra legem naturæ esse dicitur, per qd̄ matrimonium redditur incompetens respectu finis ad quem est ordinatum: finis autem matrimonij per se & primò est bonum prolis, quod quidem per aliquam cōsanguinitatem, scilicet, inter patrem & filiam,vel filium & matrem impeditur, non quidem totaliter: quia filia ex semine patris potest prolem suscipere,& simul cū patre nutrire & instruere in quibus bonū prolis consistit , sed non vt conuenienti modo fiat. Inordinatum enim est quòd filia patri per matrimonium iungatur in sociam causa generandæ prolis & educandæ, quam oportet per omnia patri esse subiectā ,velut ex eo procedentem:& ideò de lege naturali est, vt pater & mater à matrimonio repellantur, & magis etiā mater quàm pater:quia magis reuerentiæ quæ debetur parentibus derogatur si filius matrem, quàm si pater filiam ducit in vxorem,cùm vxor viro aliqualiter debeat esse subiecta. Sed finis matrimonij secundarius per se est concupiscentiæ repressio , cui deperiret si quælibet consanguinea posset in matrimonium duci: quia magnus concupiscentiæ aditus præberetur,nisi inter personas quas oportet in eādem domo conuersari , esset carnalis copula interdicta : & ideò lex diuina non solùm patrem & matrem excludit à matrimonio, sed etiam alias coniunctas personas , quas oportet simul conuersari, & quæ debent inuicem alterius altera pudicitiam custodire: & hanc causam assignat diuina lex dicens, Nè reueles turpitudinem talis vel talis, quia turpitudo tua est. Sed per accidens finis matrimonij est cōfœderatio hominum & amicitiæ multiplicatio , dum homo ad consanguineos vxoris sicut ad suos se habet:& ideò huic multiplicationi amicitiæ præiudicium fieret si aliquis consanguinitate coniunctam vxorem duceret , quia ex hoc noua amicitia per matrimoniū nulla accresceret:& ideò scd'm leges humanas & statuta ecclesiæ plures consanguinitatis gradus sunt à matrimonio separati. Sic ergo ex dictis patet q̄ consanguinitas quantū ad alias personas impedit matrimoniū de iure naturali,

Universidad de Deusto
Biblioteca

turali, quantũ ad aliquas de iure diuino, & quã tùm ad aliquas de iure per homines instituto.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ Eua quãuis ex Adam prodiit, non tñ fuit filia Adæ, quia nõ prodiit ex eo per modum illum quo vir natus est generare sibi simile in specie, sed operatione diuina, qua ita potuisset ex costa Adæ fieri vn⁹ equus, sicut facta est Eua. Et ideò non est tanta naturalis conuenientia Euę ad Adam sicut filię ad patrem, nec Adam est naturale principium Euæ, sicut pater filiæ.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ non procedit ex lege naturali q̃ aliqui barbari parentibus carnaliter commisceantur, sed ex concupiscentię ardore qui legem naturæ in eis offuscauit.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ coniunctio maris & fœminæ dicitur esse de iure naturali, qa natura hoc animalia docuit: sed hanc coniunctionem diuersa animalia diuersimodè docuit secũdum diuersas earum conditiones: cõmixtio autẽ carnalis ad parentes derogat reuerentiæ quæ eis debetur. Sicut enim parentibus indidit natura solicitudinem filiis prouidẽdi, ita indidit reuerentiam filiis ad parẽtes: nulli autem generi animalium indidit solicitudinẽ filiorum aut reuerentiam parentũ in omne tempus nisi homini: aliis autẽ animalibus plus & minus necessitati sunt vel filij parentibus, vel parentes filiis. Vnde etiam in quibusdã animalibus abhorret filius cognoscere matrem carnaliter quãdiu manet apud ipsam quod est cognitio matris, & reuerentia quædam ad ipsum, vt recitat Philosophus in 8. de Animalibus, de camelo & equo: & quia omnes honesti mores animalium in hominibus congregati sunt naturaliter, & perfectiùs quàm in aliis: & propter hoc homo naturaliter abhorret cognoscere non solũ matrem, sed etiã filiam quod est adhuc minùs contra naturam, vt dictũ est, & iterum in aliis animalibus ex propagatione carnis non contrahitur consanguinitas sicut in hominibus, & ideò non est similis ratio.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ iam patet ex dictis quomodò consanguinitas coniugum bono matrimonij contrarietur: vnde ratio procedit ex falsis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd non est inconueniens duarum vnionum vnam ab altera impediri, sicut vbi est identitas non est similitudo: & similiter consanguinitatis vinculum potest impedire matrimonij coniunctionem.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum cõsanguinitatis gradus matrimonium impedientes potuerunt taxari ab ecclesia.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ consanguinitatis gradus matrimonium impedientes non potuerunt taxari ab ecclesia vsq; ad quartum grãdũ. Matth. 19. dicitur, Quos Deus coniunxit homo non separet: sed illos qui coniunguntur infra quartũ consanguinitatis gradum Deus coniunxit: non enim diuina lege eis coniunctio prohibetur. ergo nec debent humano statuto separari. ¶ Præterea, matrimonium est sacrũm sicut baptismus: sed nõ posset ex statuto ecclesiæ fieri q̃ ille qui ad baptismum accedit non acciperet characterẽ baptismalẽ si ex iure diuino eius capax sit. ergo nec ecclesiæ statutum facere potest q̃ matrimonium non sit inter illos qui per ius diuinum matrimonialiter coniungi non prohibentur. ¶ Præterea, ius positiuum non põt ea quę sunt naturalia remouere vel ampliare: sed cõsanguinitas est naturale vinculum, quod quantũ est de se, natum est matrimonium impedire. ergo ecclesia non potest aliquo statuto facere q̃ aliqui possint matrimonialiter cõiungi vel non coniungi: sicut non põt facere q̃ sint consanguinei, vel non consanguinei. ¶ Præterea, statutum iuris positiui debet aliquã rationalẽ causam assignare vel habere, qa sc̃d'm causam rationabilẽ quam habet à iure naturali procedit: sed causæ quæ assignantur de matrimonio graduũ omnino videntur irrationabiles, cùm nullam habeant habitudinẽ ad causata: sicut q̃ consanguinitas prohibeatur vsq; ad quartum gradum propter quatuor elemẽta, vsq; ad sextum propter sex ætates mundi, vsque ad septimum propter septem dies quibus tempus omne agitur. ergo videtur q̃ talis prohibitio nullum vigorem habeat. ¶ Præterea, vbi est eadem causa debet esse idem effectus: sed causa quare consanguinitas impedit matrimonium est bonum prolis, repressio concupiscentiæ, & multiplicatio amicitiæ, vt ex dictis patet, quæ omni tẽpore necessaria æqualiter sunt. ergo debuissent æqualiter omni tempore gradus cõsanguinitatis matrimonium impedire, quod non est verum, cùm modò vsq; ad quartum, antiquitùs vsque ad septimum gradũ matrimoniũ consanguinitas impedierit. ¶ Præterea, vna & eadem coniunctio nõ põt esse in genere sacri, & in genere stupri: sed hoc contingeret, si ecclesia haberet potestatem statuendi diuersum numerum in gradibus impedientibus consanguinitatẽ: sicut si aliqui in qnto gradu q̃n, phibitus fuit cõiuncti fuissent, talis coniunctio stuprum esset, sed postmodùm eandem coniunctionẽ ecclesiastica prohibitione reuocante matrimonium esset. Et econuersõ posset accidere, si aliqui gradus cõcessi possent postmodùm ab ecclesia interdici. ergo videtur quòd potestas ecclesiæ non se extendat ad hoc. ¶ Præterea, ius humanum debet imitari ius diuinum: sed secundum ius diuinum, quod in leue. continetur, non æqualiter currit prohibitio graduum in sursùm & deorsum, quia in ve.le. aliquis prohibebatur accipere in vxorem sororem patris sui, non tamen filiam fratris. ergo nec modò debet prohibitio de nepotibus & patruis manere.

¶ Sed contrà est quod Dominus dicit discipulis, Qui vos audit, me audit. ergo præceptum ecclesiæ habet firmitatem, sicut præceptum Dei: sed ecclesia qñq; prohibuit & quandoq; cõcessit aliquos gradus quos lex vet⁹ nõ prohibuit. ergo illi gradus matrimoniũ impediunt. ¶ Præterea, licut olim matrimonia Gentilium dispensabantur per leges ciuiles, ita nunc per statuta ecclesiæ: sed olim lex ciuilis determinabat gradus consanguinitatis qui matrimonium impediunt, & qui non. ergo & modò potest hoc fieri per ecclesiæ statutum.

¶ Respondeo dicendum, q̃ secundum diuersa tempora inuenitur consanguinitas secundum gradus diuersos matrimoniũ impedisse. In principio enim humani generis solus pater & mater à matrimonio repellebãtur, eo quòd tunc temporis erat paucitas hominum & oportebat propagationi humani generis maximã curam impendere: vnde non erant remouẽdæ nisi ille personæ quæ matrimonio incompetentes erant, etiam quantùm ad finem matrimonij principalem, qui est bonum prolis, vt dictum est. Postmodum autem multiplicato genere humano per legem Moysi plures personæ sunt exceptę, quæ iam concupiscentiam reprimere incipiebat: vnde vt dicit Rabi Moyses, Omnes illæ personæ exceptæ sunt à matrimonio quæ in vna familia cohabitare solent, quia si inter eos carnalis copula esse posset, maximum incendium libidini præstaretur: sed alios consanguinitatis gradus lex vetus permisit imò quodammodo præcepit: vt, scilicet, de cognatione sua vnusquisque vxorem acciperet, ne successionum confusio esset, quia tunc temporis cultus diuinus per successionem generis propagabat. Sed postmodùm in lege noua quæ est lex Spiritus & amoris, plures gradus consanguinitatis sunt prohibiti, quia iam per spiritualem gratiam non per carnis originem cultus Dei deriuatur & multiplicatur: vnde oportet vt homines etiam magis à carnalibus retrahantur spiritualibus vacantes, vt amor ampliùs diffundatur: ideò antiquitùs vsq; ad remotiores gradus consanguinitatis matrimonium impediebatur, vt ad plures per consanguinitatem & affinitatem naturalis amicitia permaneret, & rationabiliter vsque ad septimum gradum: tum quia vltrà hoc non de facili remanebat communis radicis memoria, tum quia septiformis Spiritus Sãcti gratiæ congruebat. Sed postmodùm circa hæc vltima tempora restrictum est ecclesię interdictum vsque ad quartum gradum, quia vltrà inutile & periculosum erat gradus cõsanguinitatis prohibere. Inutile quidem, quia ad remotiores consanguineos quasi nullum fœdus maioris amicitiæ quàm ad extraneos habebatur charitate in multorum cordibus frigescente. Periculosum autem, quia concupiscentia & negligentia præualente numerosam consanguineorum multitudinem homines non satis obseruabant: & sic laqueus damnationis multis iniiciebatur ex remotorum graduum prohibitione. Satis etiam conuenienter vsque ad quartum gradum dicta prohibitio est restricta, tum quia vsq; ad quartam generationem homines viuere cõsueuerãt, vt sic non posit consanguinitatis memoria aboleri. Vnde Deus in tertiam & quartam generationem peccata parentum visitaturus in filiis comminatur, tum quia in qualibet generatione noua mixtio sanguinis cuius identitas consanguinitatem facit, fit cum sanguine alieno, & quantũ miscetur alteri, tantum receditur à primo: & quia elementa sunt quatuor quorum quodlibet tanto facilius est miscibile quãto est magis subtile: ideò in prima commixtione euanescit sanguinis identitas quantum ad primum elementum quod est subtilissimum, in secunda quantum ad secundum, in tertia quantum ad tertium, in quarta quantum ad quartum: & sic conuenienter post quartam generationem potest reiterari carnalis coniunctio.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd sicut Deus non coniungit illos, qui coniunguntur contra diuinum præceptum: ita nec coniungit illos qui coniunguntur contra ecclesiæ præceptum, quod habet tantam obligationem sicut & diuinum præceptum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd matrimonium non tantùm est sacramentum, sed etiam est in officium: & ideò magis subiacet ordinationi ministrorum ecclesiæ quàm baptismus qui est sacramentum tantùm: quia sicut contractus & officia humana determinantur legibus humanis, ita contractus & officia spiritualia lege ecclesiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis cõsanguinitatis vinculum sit naturale, tamen non est naturale quòd consanguinitas carnalem copulam impediat, nisi secundum aliquem gradum, vt dictum est: & ideò ecclesia suo statuto non facit quòd aliqui sint cõsanguinei, sed facit quòd carnalis copula sit licita vel illicita secundum diuersa tempora in diuersis gradibus consanguinitatis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd tales rationes assignatæ magis dantur per modum adaptationis & congruentiæ, quàm per modum causæ & necessitatis.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad quintum dicendũ, q̃ non est eadem causa secundum diuersa tẽpora gradus consanguinitatis prohibendi: vnde quod alio tẽpore vtiliter conceditur, alio salubriter prohibetur.

¶ Ad sextum dicendum, q̃ statutum non imponit modũ præteritis & futuris. Vnde si modò prohiberetur vnus gradus qui nũc est cõcessus, illi qui sunt in quinto gradu coniuncti non essent separandi. Nullum enim impedimentũ matrimonio superueniens ipsum potest dirimere, & sic coniunctio quæ priùs fuit matrimonium, non efficeretur per statutũ ecclesię stuprum. Et similiter si aliquis gradus concederet qui nunc est prohibit⁹, illa coniunctio nõ efficeretur matrimonialis ex statuto ecclesię ratione primi cõtractus, quia possent separari si vellent, sed tamẽ possent de nouo contrahere, & alia coniunctio esset.

¶ Ad septimum dicendum: q̃ in gradibus consanguinitatis prohibendis ecclesia præcipuè obseruat rationem amoris, & qa non est minor ratio amoris ad nepotem q̃ ad patruũ, sed etiam maior quãto propinquior est patri filius q̃ filio pater, vt dicitur in. 8. Ethi. propter hoc æqualiter prohibuit gradus consanguinitatis in patruis & nepotib⁹. Sed lex vetus in personis prohibendis attendit precipuè cohabitationẽ contra concupiscentiã prohibens illas personas ad quas facilior pateret accessus propter mutuam cohabitationem. Magis autẽ consueuit cohabitare neptis patruo q̃ amita nepoti, quia filia est idem quasi cum patre cùm sit aliquid eius: sed soror non est hoc modo idem cum fratre cùm non sit aliquid eius, sed magis in eodem nascif, & ideò non erat eadem ratio prohibendi neptem & amitam.

QVAESTIO. LV.

De impedimento affinitatis.

DEinde considerandum est de impedimento affinitatis. Circa quod quæruntur Vndecim. Primò, Vtrum affinitas ex matrimonio causetur. Secundo, Vtrum maneat post mortẽ Viri aut Vxoris. Tertiò, Vtrum causetur ex illicito concubitu. Quartò, Vtrum ex sponsalibus. Quintò, Vtrum affinitas sit causa affinitatis. Sextò, Vtrum affinitas matrimonium impediat. Septimò, Vtrum affinitas habeat per seipsam gradus. Octauò, Vtrum gradus eius extendantur sicut gradus consanguinitatis. Nonò, Vtrum matrimonium quod est in consanguineos & affines semper sit dirimendum per diuortium. Decimò, Vtrum ad dirimendum tale matrimonium sit procedendum per viam accusationis. Vndecimò, Vtrum in tali causa sit procedendum per testes.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ex matrimonio consanguinei affinitas causetur.

Thom. 4. Dist. 41. q. vnica, art. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ ex matrimonio cõsanguinei affinitas non causetur, quia propter quod vnum quodque, illud magis: sed mulier ducta in matrimonium non coniungitur alicui de consanguinitate viri: cùm ergo non fiat viro affinis, nec alicui consanguineorũ affinis erit. ¶ Præterea, eorum quæ sunt abinuicem separata, si vni aliquid coniungit, non oportet propter hoc q̃ sit alteri coniunctum: sed consanguinei iam sunt abinuicem separati. ergo non oportet q̃ si aliqua mulier coniungatur alicui viro q̃ propter hoc coniungatur consanguineis eius omnibus. ¶ Præterea, relationes ex aliquibus vnitionibus innascuntur: sed nulla vnitio fit in cõsanguineis viri per hoc q̃ ille duxit vxorem. ergo non accrescit eis affinitatis relatio.

¶ Sed contrà, vir & vxor efficiuntur vna caro: si ergo vir secundum carnem omnibus suis consanguineis attinet, & mulier eâdem ratione attinebit eisdem. ¶ Præterea, hoc patet per authoritates in litera adductas.

¶ Respondeo dicendum, q̃ amicitia quædam naturalis in cõmunicatione naturali fundatur, naturalis autẽ cõmunicatio est duobus modis secundũ Philosoph. 8. Ethi. Vno modo per carnis propagationẽ. Alio modo per coniunctionem ad carnis propagationem ordinatam. Vnde ipse ibidem dicit q̃ amicitia viri ad vxorem est naturalis. Vnde sicut persona coniuncta alteri per carnis propagationẽ quoddam vinculũ naturalis amicitię facit, ita si coniungaf per carnalem copulam: sed in hoc differt q̃ persona cõiuncta alicui per carnis propagationẽ, sicut filius patri, fit particeps eiusdem radicis cõmunis & sanguinis: vnde eodem genere vinculi colligatur filius consanguineis patris quo pater cõiungebatur. s. consanguinitate, quãuis secundũ alium gradum propter maiorẽ distantiam à radice: sed persona coniuncta per carnalem copulã non fit particeps eiusdẽ radicis, sed quasi extrinsecùs adiuncta: & ideò ex hoc efficitur aliud genus vinculi, quod affinitas dicif: & hoc est qd' in versu

in versu dicitur, Mutat nupta genus, sed genera ta gradũ. quia persona. s. generata fit in eodem genere attinentiæ, sed alio gradu, per carnalem verò copulam fit in alio genere.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ quãuis causa sit potior effectu, non tamen oportet semper q̃ nomen idem effectui & causæ cõueniat, quia quãdoq; illud quod est in effectu inuenitur in causa non eodẽ modo, sed altiori: & ideò non conuenit causæ & effectui per idem nomen, neque per eandem rationẽ, sicut patet in omnibus causis æquiuocè agentibus: & hoc modo coniunctio viri & vxoris est potior q̃ coniunctio vxoris ad consanguineos viri, non tamen debet dici affinitas, sed matrimoniũ quod est vnitas quædam, sicut hõ est sibiipsi idẽ, non cõsanguineus.

¶ Ad secundũ dicendum, q̃ consanguinei sunt quodammodò separati, & quodammodò coniuncti, & ratiõne coniunctionis accidit q̃ persona quæ vni coniungitur aliquo modo omnib⁹ coniungatur: sed propter separationẽ & distantiam accidit q̃ persona quæ vni coniungif vno modo, alij coniungatur alio modo, vel secundũ genus, vel secundum alium gradum.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ relatio quãdoq; innascitur ex motu vtriusq; extremi, sicut paternitas & filiatio, & talis relatio est realiter in vtroq;: quandoq; verò innascitur ex motu alterius tantùm, sed hoc contingit dupliciter. Vno modo quãdo relatio innascitur ex motu vni⁹ sine motu alterius vel præcedenti, vel concomitante, sicut in creatore & creatura patet: & sensibili & sensu: & scientia, & scibili: & tũc relatio est in vno secundũ rem, & in altero secundũ rationem tantùm. Alio modo q̃ innascitur ex motu vnius sine motu alterius tunc existente, non tñ sine motu præcedẽte: sicut æqualitas fit inter duos homines per augmentum vnius, sine hoc q̃ alius tunc augeaf, sed tamen priùs ad hanc quãtitatem quam habet per aliquẽ motum vel mutationem peruenit: & ideò in vtroq; extremorum talis relatio realiter fundaf: & similiter est de consanguinitate & affinitate, quia relatio fraternitatis quæ innascitur aliquo puero nato alicui iam prouecto, causatur quidem sine motu tunc existente, sed ex motu ipsius præcedente, scilicet, generationis eius. Hoc enim ei accidit q̃ ex motu alterius sibi tunc talis relatio innascatur. Similiter ex hoc quòd iste descendit per generationem propriam ab eâdem radice cum viro, prouenit affinitas in ipso ad vxorem sine aliqua noua mutatione ipsius.

ARTICVLVS. II.

Vtrum affinitas maneat post mortem Viri aut Vxoris.

Ad secundum sic procedit. Videtur q̃ affinitas nõ maneat post mortem viri aut vxoris, inter consanguineos viri & vxoris, qa cessante causa cessat effectus: sed causa affinitatis fuit matrimonium, quod cessat in morte viri quia tunc soluitur mulier à lege viri, vt dicitur Rom. 7. ergo nec affinitas prædicta manet. ¶ Præterea, consanguinitas causat affinitatem: sed cõsanguinitas viri cessat per mortem ad consanguineos suos. ergo & affinitas vxoris ad eos.

¶ Sed contrà, affinitas ex consanguinitate causatur: sed consanguinitas est perpetuum vinculum quandiu personę viuunt. ergo & affinitas, & ita nõ soluitur affinitas soluto matrimonio per mortem personæ.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ relatio aliqua esse desinit dupliciter. vno modo ex corruptiõe subdi ti. Alio modo ex subtractione causæ: sicut similitudo desinit qñ alter similium moritur, vel qñ qualitas quæ erat causa similitudinis subtrahitur. Sunt autẽ quædã relationes quæ habẽt pro causa actionẽ vel passionẽ, aut motum: vt in. 5. Meta. dicitur: quarum quædam causant ex motu inquantũ aliquid mouetur actu, sicut ipsa relatio quæ est mouentis & moti: quædã autẽ inquantùm habẽt aptitudinem ad motum, sicut motiuum & mobile, dominus & seruus: quædã autẽ ex hoc q̃ aliquid priùs motũ est, sicut pater & filius, non ex hoc quod est generari, nunc adinuicem dicunf, sed ex hoc quod est generatum esse: aptitudo autẽ ad motum & ipsum moueri tranfit: sed motum esse perpetuũ est, quia quod factum est nunquã definit esse factum. Et ideò paternitas & filiatio nunquam destruũtur per subtractionem causæ, sed solùm per corruptionem subiecti per alterutrũ extremorum. Et similiter dicendũ est de affinitate quę causaf ex hoc q̃ aliqui coniuncti sunt, non ex hoc q̃ coniunguntf: vnde non dirimitf manentibus illis personis inter quas affinitas est contracta, quãuis moriatur persona ratione cuius contracta fuit.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q̃ coniunctio matrimonij causat affinitatem non solùm ex hoc quod est actu coniungi, sed secundũ hoc quod est priùs coniunctum esse.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ consanguinitas non est pxima causa affinitatis, sed coniunctio ad consanguineum non solùm quæ est, sed quę fuit, & propter hoc rati o non sequitur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum illicitus concubitus affinitatẽ causet.

Ad tertium sic proceditur. Videt q̃ illicitus concubitus affinitatem non causet. Quia affinitas est quædam res honesta:

Universidad de Deusto
Biblioteca

sta:sed res honestæ non causantur ex inhonestis.ergo ex inhonesto concubitu non potest affinitas causari. ¶ Præterea,vbi est consanguinitas non potest esse affinitas,qa affinitas est proximitas personarum ex carnali copula proueniens omni carens parentela: sed cõtingeret ad consanguineos & ad seipsum esse affinitatẽ si illicitus concubitus affinitatẽ causaret,sicut quãdo homo carnaliter cõsanguineã suam incestuose cognoscit. ergo affinitas non causatur ex illicito concubitu. ¶ Præterea,illicitus concubitus est secundum naturam & contra naturã: sed in illicito concubitu cõtra naturam non causatur affinitas vt iura determinant. ergo nec ex illicito concubitu secundum naturam tantùm.

¶ Sed contrà est, q adhærens meretrici vnum corpus efficitur,vt patet.1.Cor.6.sed ex hac causa matrimoniũ affinitatem causabat. ergo pari ratione illicitus concubitus. ¶ Præterea,carnalis copula est causa affinitatis, vt patet per definitionẽ affinitatis,quæ est talis,Affinitas est propinquitas personarũ ex carnali copula proueniens omni carens parẽtela: sed carnalis copula est etiam in illicito concubitu.ergo illicitus concubitus affinitatem causat.

¶ Respondeo dicendum, q secundum Philosophum.8.Ethi.Cõiunctio viri & vxoris dicit naturalis principaliter propter prolis productionem, & secundariò propter operum communicationem, quorum primum pertinet ad matrimonium ratione carnalis copulæ, sed secundũ inquantũ est quædam societas in communẽ vitam. Primum autẽ horum est inuenire in qualibet carnali copula, vbi est commixtio seminũ, quia ex tali copula põt proles produci quãuis secunda desit: & ideo quia matrimoniũ affinitatem causabat secundũ q erat quædam carnalis cõmixtio, etiam fornicarius concubitus matrimonium causat, inquantũ habet aliquid de carnali coniunctione.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q in fornicario concubitu est aliquid naturale, quod est commune fornicationi & matrimonio,& ex hac parte affinitatem causat: aliud est ibi inordinatũ, per quod à matrimonio diuiditur, & ex hac parte affinitas nõ causatur: vnde affinitas semper honesta remanet, quãuis causa aliquo modo fit inhonesta.

¶ Ad secundum dicendum, q non est inconueniens relationes ex opposito diuersas eidem inesse ratione diuersorũ: & ideò põt inter aliquas duas personas esse affinitas & consanguinitas, non solũ per illicitum concubitũ,sed etiã per licitum,sicut cùm consanguineus meus ex parte patris duxit in vxorem consanguineam meam ex parte matris. Vnde cùm dicitur in definitione affinitatis,omni carens parentela, intelligendum est inquantũ huiusmodi:nec tamen sequitur, q aliquis consanguineã suam cognoscens sibiipsi sit affinis,quia affinitas, sicut cõsanguinitas diuersitatẽ requirit,sicut & similitudo.

¶ Ad tertium dicendum, q concubitus contra naturam non habet cõmixtionẽ seminum quæ possit esse causa generationis:& ideò ex tali cõcubitu non causatur affinitas.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum ex sponsalibus affinitas causetur.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q ex sponsalibus nulla affinitas causari possit, quia affinitas est perpetuũ vinculum:sed sponsalia quandoq; separãtur.ergo non possunt esse causa affinitatis. ¶ Præterea,si aliquis claustrum pudoris alicuius mulieris inuasit & aperuit, sed non peruenit ad operis consummationẽ non contrahitur ex hoc affinitas: sed talis est magis propinquus carnali copulæ q̃ ille qui sponsalia contrahit. ergo affinitas non causat. ¶ Præterea, in sponsalibus nõ fit nisi quædam sponsio futurarum nuptiarum: Sed aliquãdo fit sponsio futurarum nuptiarũ, & ex hoc non contrahitur aliqua affinitas:sicut si fiat ante septennũ: vel si aliquis habens perpetuum impeditum tollens potentiam coëundi, alicui mulieri spõdeat futuras nuptias:aut si talis sponsio fiat inter personas quibus nuptiæ per votum reddantur illicitæ, vel alio quocũq; modo:ergo sponsalia non possunt esse causa affinitatis.

¶ Sed contrà est quod Alexan.Papa prohibuit mulierem quandã cuidã viro matrimonio coniungi, qa fratri suo fuerat desponsata, quod nõ esset nisi per sponsalia affinitas contraheretur. ergo &c.

¶ Respondeo dicendũ, q sicut sponsalia nõ habent perfectã rationẽ matrimonij,sed sunt quædam præparatio ad matrimoniũ,ita ex spõsalibus nõ causatur affinitas,sicut ex matrimonio: sed aliquid affinitati simile, quod dicitur publicæ honestatis iustitia, quæ impedit matrimonium,sicut & affinitas, & secundũ eosdem gradus:& definitur sic, Publicæ honestatis iustitia est propinquitas ex sponsalibus proueniẽs,robur trahens ex ecclesiæ institutione propter eius honestatem, ex quo patet ratio nominis & causa,quia.s.talis propinquitas ab ecclesia instituta est propter honestatem.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q spõsalia non ratione sui, sed ratione eius ad quod ordinantur causant hoc genus affinitatis, quod dicitur publicæ honestatis iustitia:& ideò sicut matrimonium est perpetuum vinculum,ita & prędictus affinitatis modus.

¶ Ad

¶ Ad secundum dicendum, q vir & mulier efficiuntur in carnali copula vna caro per commixtionem seminum: vnde quantumcunq; claustrum pudoris inuadat vel frangat nisi commixtio seminum sequatur non cõtrahitur ex hoc affinitas: sed matrimonium affinitatem causat non solũ ratione carnalis copulæ, sed etiam ratione societatis coniugalis, secundum quam etiam matrimonium naturale est. Vnde & affinitas contrahitur ex ipso contractu matrimonij per verba de præsenti ante carnalẽ copulã: & similiter ex spõsalibus in quib⁹ fit quędã pactio cõiugalis societatis, contrahit aliquid affinitatis simile,vt publicæ honestatis iustitia.

¶ Ad tertium dicendum,quòd omnia impedimenta quæ faciunt sponsalia non esse sponsalia non permittunt ex pactione nuptiarum affinitatem fieri : vnde siue habens defectum ætatis, siue habens votum solenne continentiæ,aut aliquod huiusmodi impedimentum sponsalia de facto contrahat, ex hoc non sequitur aliqua affinitas,quia sponsalia nulla sunt, nec aliquis affinitatis modus. Si tamen aliquis minor,frigidus vel maleficiatus habens impedimentum ante annos pubertatis post septẽnium contrahat sponsalia cum adulta, ex tali contractu contrahitur publicæ honestatis iustitia, quia adhuc non erat in actu impediendi, cùm in tali ætate puer frigidus & non frigidus quantùm ad actum illum sit æqualiter impotens.

ARTICVLVS. V.

Vtrum affinitas sit causa affinitatis.

Ad quintum sic procedit. Videtur etiã q affinitas sit causa affinitatis. Quia Iulius Papa dicit, Consanguineam relictam vxoris suæ nullus ducat vxorem: & in sequenti cap. dicitur quòd duæ consanguineorum vxores vni viro altera post alteram nubere prohibentur : sed hoc non est nisi ratione affinitatis, quæ contrahitur ex coniunctione ad affinem. ergo affinitas est causa affinitatis.

¶ Præterea, carnalis commixtio coniungit, sicut & carnalis propagatio, qui æqualiter computantur gradus affinitatis & consanguinitatis: sed consanguinitas est causa affinitatis.ergo & affinitas. ¶ Præterea,quæcunq; vni & eidem sunt eadem, sibi inuicem sunt eadem: sed vxor viri alicuius efficitur eiusdem attinentiæ cum omnibus consanguineis viri. ergo & omnes consanguinei viri sui efficiuntur vnum cum omnibus qui attinent mulieri per affinitatem, & sic affinitas est causa affinitatis.

¶ Sed contrà, si affinitas ex affinitate causatur, aliquis qui cognouisset duas mulieres neutram earum posset ducere in vxorem, quia secundũ hoc altera efficeretur alteri affinis : sed hoc est falsum. ergo affinitas non causat affinitatem.

¶ Præterea, si affinitas ex affinitate nasceretur aliquis cõtrahens cum vxore defuncti fieret affinis omnib⁹ cõsanguineis prioris viri ad quos mulier habet affinitatem:sed hoc non potest esse,quia maximè fieret affinis viro defuncto. ergo &c. ¶ Præterea,consanguinitas est fortius vinculum quàm affinitas,sed cõsanguinei vxoris non efficiuntur affines consanguineis viri:ergo multo minùs affines vxoris efficientur eis affines,& sic idem quod priùs.

¶ Respondeo dicendum, q duplex est modus quo aliquid ex alio procedit. Vnus secundum quem aliquid procedit in similitudem speciei, sicut ex homine generatur homo. Alius secundum quẽ non procedit simile in specie, & hic processus semper est in inferiorẽ speciem, vt patet in omnibus agentibus æquiuocè. Primus autem modus processionis quotiescunq; iteretur semper manet eadem species, sicut ex homine generatur homo per actum generatiuæ virtutis & ex hoc generabitur homo,& sic deinceps. Secundus autẽ modus sicut in primo facit aliam speciem,ita quotiescũq; iteretur aliam speciem facit, vt ex puncto per motum procedit linea non punctus,quia punctus motus facit lineam & ex linea linealiter mota non procedit linea, sed superficies,& ex superficie corpus, & vlteriùs per talem modum processus aliquis esse non potest. Inuenimus autem in processu attinentiæ duos modos quibus vinculũ huiusmodi causatur. Vnus per carnis propagationem, & hic semper facit eandem speciem attinentiæ. Alius per matrimonialem coniunctionem,& hęc facit aliam speciem in principio sicut patet, quòd cõiuncta matrimonialiter consanguineo non fit consanguinea, sed affinis. Vnde si & ille modus procedendi iteratur non erit affinitas, sed aliud attinentiæ genus. Vnde persona quæ matrimonialiter affini coniungitur non est affinis, sed est aliud genus affinitatis, quod dicitur secundum genus. Et rursus si affini in secundo genere aliquis per matrimoniũ coniungatur non erit affinis in secundo genere,sed in tertio, vt hoc versu suprà posito ostenditur:

Mutat nupta genus, sed generata gradus.

& hæc duo genera olim erant prohibita propter publicæ honestatis iustitiam magis quàm propter affinitatem, quia deficiunt à vera affinitate, sicut illa quæ ex spõsalibus contrahitur. Sed modò illa prohibitio cessauit & remanet sub prohibitione solum primum genus affinitatis,in quo est vera affinitas.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd alicui viro consanguineus vxoris suæ efficitur affinis in primo genere,& vxor eius in secundo: vnde

Universidad de Deusto
Biblioteca

mortuo viro qui erat affinis non poterit eam ducere in vxorem propter secundum affinitatis genus. Similiter autem si aliquis viduam in vxorem ducat, consanguineus prioris viri, qui est affinis vxori in primo genere efficitur affinis secundo viro in secundo genere, & vxor illius consanguinei quæ est affinis vxori viri huius in secundo genere efficitur affinis viro in tertio genere: & quia tertium genus erat prohibitum propter honestatem quandam magis quàm propter affinitatem, ideò Canon dicit duas consanguineorũ vxores vni viro alteram post alteram nubere publicæ honestatis iustitia contradicit, sed talis prohibitio nunc cessauit.

¶ Ad secundũ dicendum, quòd quamuis carnalis coniunctio coniungat, non tamen eodem genere coniunctionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vxor viri efficitur eiusdem attinentiæ cum consanguineis viri quantùm ad gradum eundem, sed non quantùm ad idem attinentiæ genus. Sed quia in oppositum ex rationibus quæ inducũtur videtur ostendi, quòd nullum vinculum ex affinitate causetur, ad alias rationes respõdendum est, nè antiqua ecclesiæ prohibitio irrationalis videat.

¶ Ad quartum dicendum, quòd mulier non efficitur affinis in primo genere viro cui coniungitur carnaliter, vt ex prædictis patet. Vnde cõsequenter alij mulieri à viro eodẽ cognitæ non efficitur affinis in secundo genere: vnde nec decenti in vxorem vnam earum efficitur affinis alij in tertio genere affinitatis, & ita duas mulieres cognitas ab eodem viro, nec antiqua iura eidem successiuè copulari prohibebant.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd sicut vir non est affinis vxõri suæ in primo genere, ita nec efficitur affinis secundo viro eiusdẽ vxoris in secundo genere, & sic ratio non procedit.

¶ Ad sexnum dicendum, quòd mediante vna persona non coniungitur mihi alia nisi ex hoc quòd ei adiungitur. Vnde mediante muliere, quæ mihi est affinis nulla persona fit mihi attinens, nisi quę illi mulieri adiungitur, quod non potest esse nisi per carnis propagationẽ ex ipsa, vel propter coniunctionem matrimonialem ad eam: & vtrõq; modo aliqua attinentia mediante prædicta muliere secundum antiqua iura mihi proueniebat, quia filius eius etiam ex alio viro efficitur mihi affinis in eodem genere, sed in alio gradu, vt ex regula priùs data patet: & iterum secundus vir eius efficitur mihi affinis in secundo genere. Sed alij consanguinei illius mulieris non adiunguntur ei. Sed ipsa, vel adiungitur eis, sicut patri & matri inquantùm procedit ab eis, vel principio eorundem, sicut fratribus: vnde frater affinis mei vel pater non efficitur mihi affinis in aliquo genere.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum affinitas matrimonium impediat.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quòd affinitas matrimonium non impediat. Nihil enim impedit matrimoniũ nisi quod est illi contrarium: sed affinitas non contrariatur matrimonio, cùm sit effectꝰ eius: ergo non impedit matrimonium. ¶ Prætereà, vxor per matrimonium efficitur res quędam viri, sed consanguinei defuncti viri succedunt in rebus eius. ergo possunt succedere in vxore ad quam tantũ manet affinitas, vt ostensum est. ergo affinitas non impedit matrimonium.

¶ Sed contrà est quod dicitur Leuit. 18. Turpitudinem vxoris patris tui non reuelabis: sed illa est tantùm affinis. ergo affinitas impedit matrimonium.

¶ Respondeo dicendum, quòd affinitas præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum eâdem ratione qua & consanguinitas. Sicut enim inest necessitas quædam cohabitandi consanguineis adinuicem, ita & affinibus: & sicut est quoddã amicitiæ vinculum inter consanguineos, ita inter affines: sed si affinitas mrimonio superueniat non põt ipsum dirimere: vt ẽ dictum est.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ affinitas non contrariatur matrimonio, ex quo causatur, sed contrariatur matrimonio quod cum affine contrahendum esset, inquantùm impediret multiplicationem amicitiæ, & concupiscentiæ repressionem, quæ per matrimonium quæruntur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd res possessæ à viro non efficiuntur aliquid vnum cum ipso viro, sicut vxor efficitur vna caro cum ipso. Vnde sicut cõsanguinitas impedit matrimonium, vel coniunctionem ad virum, ita & ad vxorem viri.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum affinitas habeat per se gradus.

Ad septimum sic proceditur. Videtur ꝙ affinitas habeat etiã per seipsam gradus. Cuiuslibet enim propinquitatis est accipere aliquos per se gradus: sed affinitas propinquitas quædam est. ergo habet gradus per se sine gradibus cõsanguinitatis ex quibus causatur. ¶ Prætereà, in litera dicitur, ꝙ soboles secundæ coniunctionis non potest transire ad consortium affinitatis prioris viri: sed hoc non esset nisi filius affinis etiã esset affinis. ergo affinitas habet per se gradus sicut consanguinitas.

¶ Sed contrà, affinitas ex consanguinitate causatur. ergo & omnes gradus affinitatis causantur ex

tur ex gradibus consanguinitatis, & sic non habet per se aliquos gradus.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ res non diuiditur diuisione per se nisi ratione illius quod competit sibi, secundum genus suum, sicut animal per rationale & irrationale, non autẽ per album & nigrum: carnis autem propagatio per se comparatur ad consanguinitatẽ, quia ex ea immediatè consanguinitatis vinculũ contrahit: sed ad affinitatem non cõparat nisi mediãte consanguinitate quæ est causa eius: vnde cùm gradus attinentiæ per propagationem carnis distinguantur, distinctio graduũ per se & immediatè competit consanguinitati, sed affinitati mediãte consanguinitate. Et ideò ad inueniendũ gradus affinitatis est regula generalis, ꝙ quoto gradu cõsanguinitatis attinet mihi vir, toto gradu affinitatis attinet mihi vxor.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd gradus in propinquitate attinentiæ non possunt accipi nisi secundum ascensum, & descensum propagationis, ad quam non comparatur affinitas nisi mediante consanguinitate: & ideò non habet affinitas gradus per se, sed sumptos iuxta gradus consanguinitatis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd filius affinis meæ ex alio matrimonio non per se loquendo, sed quasi per accidens dicebatur antiquitùs affinis: vnde prohibebat à matrimonio magis propter publicæ honestatis iustitiã quàm propter affinitatem, & propter hoc etiã prohibitio nũc est reuocata.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrum gradus affinitatis extendantur sicut gradus consanguinitatis.

Ad octauum sic proceditur. Videtur ꝙ gradus affinitatis non extendantur sicut gradus consanguinitatis. Quia vinculum affinitatis est minùs forte quàm consanguinitatis, cùm affinitas ex consanguinitate causet in diuersitate speciei, sicut à causa æquiuoca: sed quãto fortius est vinculum, tanto diutiùs durat. ergo vinculum affinitatis non durat vsq; ad tot gradus ad quot durat consanguinitas. ¶ Prætereà ius humanum debet imitari ius diuinum: sed secundum ius diuinum aliqui gradus consanguinitatis erant prohibiti, in quibus gradibus affinitas matrimonium non impediebat, sicut patet de vxore fratris, quã aliquis poterat ducere in vxorẽ ipso defuncto, non tamen propriam sororem. ergo & nunc debet esse prohibitio æqualis de affinitate & cõsanguinitate.

¶ Sed contrà, ex hoc ipso est mihi aliqua affinis quòd meo consanguineo est cõiuncta. ergo in quocunq; gradu sit vir mihi consanguineus, in illo gradu est mihi affinis, & sic gradus affinitatis computari debent in eodem numero, sicut gradus consanguinitatis.

¶ Respondeo dicendũ, ꝙ ex quo gradus affinitatis sumuntur iuxta gradus consanguinitatis oportet ꝙ tot sint gradus affinitatis quot sunt gradus cõsanguinitatis: sed tñ quia affinitas est minus vinculum quã cõsanguinitas, facilius & olim & nunc dispẽsatio fit in remotis gradibus affinitatis quàm in remotis gradibus cõsanguinitatis.

¶ Ad primum ergo dicendũ, ꝙ illa minoritas vinculi affinitatis respectu consanguinitatis facit varietatẽ in genere attinẽtiæ non in gradibꝰ: & ideò illa ratio non est ad propositum.

¶ Ad secundũ dicendum, ꝙ frater non poterat accipere vxorem fratris sui, nisi in casu. s. qñ moriebatur sine prole, vt susciteret semẽ fratri suo, quod tunc requirebatur, qñ per propagationẽ carnis cultus religionis multiplicabatur, quod nunc locum non habet: & sic patet ꝙ non ducebat eam vxorem quasi genetis propriam personam, sed quasi supplens defectum fratris sui.

ARTICVLVS. IX.

Vtrum coniugium contractum inter affines vel consanguineos semper sit dirimendum.

Thom. 4. dist. 41. ar. 5.

Ad nonum sic procedit. Videt ꝙ coniugiũ qd' inter affines vel consanguineos est contractũ non semper sit per diuortium dirimendũ. Quia qd' Deus coniunxit homo non separet: cũ ergo Deus facere intelligat quod facit ecclesia q̃ qñq; tales ignoranter coniũgit, videt ꝙ si postmodũ in notitiã veniãt non sunt separãdi. ¶ Prætereà, fauorabilius est vinculũ mrimonij q̃ dñij: sed homo plongi temporis præscriptionẽ acquirit dñium in re cuius nõ erat dñs. ergo per diuturnitatẽ tẽporis mrimoniũ ratificat, etiã si priùs ratũ non fuit.

¶ Prętereà, de similibus simile est iudiciũ: sed si matrimoniũ esset dirimendũ propter consanguinitatẽ, tũc in casu illo qñ duo fratres habẽt duas sorores in vxores, si vnus separat propter consanguinitatẽ, & alius pari ratione separari deberet, quod non videt. ergo matrimoniũ non est separandũ propter affinitatẽ & consanguinitatem.

¶ Sed cõtrà, consanguinitas & affinitas impediunt contrahendum, & dirimunt contractum. ergo si probatur affinitas vel consanguinitas separandi sunt, etiam si de facto contraxerunt.

¶ Respondeo dicendũ, ꝙ cũ ois cõcubitus præter licitũ matrimoniũ sit pctm mortale, quod ecclesia omnibus modis impediri conat, ad ipsam pertinet eos inter quos non põt esse verũ matri

Universidad de Deusto
Biblioteca

moniũ seperare, & ꝑcipuè cõsanguineos & affines, qui sine incestu cõtrahere nõ pñt carnal'r.
¶ Ad primum ergo dicendũ, ꝙ ecclesia quãuis dono & authoritate diuina fulciat, tñ inquantùm est hominum congregatio aliquid de defectu humano in actibus eius peruenit quod nõ est diuinum, & illa coniuctio quæ fit in facie ecclesiæ impedimentis ignoratis non habet inseparabilitatem ex authoritate diuina, sed est cõtra authoritatẽ diuinã errore hominũ inducta quí excusat à peccato, cùm sit error facti quandiu manet: & propter hoc qñ impedimentũ ad notitiã peruenit ecclesiæ debet prædictam coniunctionem seperare.
¶ Ad secundũ dicendum, ꝙ illa q̃ sine pcõ esse nõ possunt nulla ꝑscriptiõe firmant: qa, vt Inn. dicit, Diuturnitas tẽporis non minuit pctũ, sed auget, nec ad hoc facit aliquid fauor mrimonij qd' inter illegitimas personas esse non poterat.
¶ Ad tertium dicendum, ꝙ res inter alios acta aliis non præiudicat in foro contentioso: vnde quãuis frater repellatur à matrimonio vnius sororum ex causa consanguinitatis, non propter hoc separat ecclesia aliud matrimonium quod non accusatur: sed in foro cõscientiæ non oportet ꝙ semper obligetur ad hoc alius frater ad dimittendũ vxorem suã, qa frequẽter tales accusationes ex maleuolentia procedunt, & per falsos testes probãtur. Vnde non oportet ꝙ conscientiam suam informet ex his quæ circa aliud matrimoniũ sunt facta. Sed distinguendũ videt in hoc, qa aut habet certã cognitionem de impedimẽto matrimonij, aut opinionẽ, aut neutrum. Si primo modo, nec exigere, nec reddere debitum debet: si secundo modo, debet reddere, sed non exigere: si tertio potest reddere & exigere.

ARTICVLVS. X.

Vtrum ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos sit procedendum per viam accusationis.

Ad decimum sic proceditur. Videtur ꝙ ad separationẽ matrimonij quod est inter affines & consanguineos contractũ non sit procedendũ per viam accusationis, quia accusationẽ præcedit inscriptio qua aliquis se ad talionem obligat si in probatione defecerit: sed hæc non requiritur quando de matrimonij separatiõe agitur. ergo ibi locum non habet accusatio. ¶ Præterea, in causa matrimonij audiuntur solùm propinqui, vt in litera dicitur: sed in accusationibus audiũtur etiam extranei. ergo in causa separatiõis matrimonij nõ agitur per viam accusationis. ¶ Præterea si matrimoniũ accusari deberet, tunc præcipuè hoc esset faciendũ qñ minùs difficile est qd' separat: sed hoc est qñ sunt spõsalia tm̃ cõtracta, non autem tũc accusat mrimoniũ. ergo nunq̃ de cętero debet fieri accusatio. ¶ Præterea, ad accusandũ non ꝓcludit via alicui ꝙ hoc ꝙ nõ statim accusat sed hoc fit in matrimonio, quia si primò taceat quãdo matrimoniũ contrahebat non põt postea mrimoniũ accusare quasi suspect⁹. ergo &c.
¶ Sed cõtrà, omne illicitũ põt accusari: sed matrimonium affiniũ vel consanguineorum est illicitum. ergo de eo potest esse accusatio.
¶ Respõdeo dicendũ, ꝙ accusatio ad hoc est instituta nẽ aliqs sustineat innocẽs q culpã habet, sicut aũt ex ignorãtia facti contingit ꝙ aliqs hõ reputat innocẽs qui i culpa est, ita ex ignorãtia alicuius circunstãtiæ cõtingit ꝙ aliqd' factũ reputatur licitũ, qd' est illicitũ: & ideò licut homo accusat qñq;, ita & factũ ipm accusari põt, & sic mrimoniũ accusat, qñ, ꝓpter ignorantiã impedimenti æstimatur legitimũ quod est illegitimũ.
¶ Ad primũ ergo dicendũ, ꝙ obligatio ad pœnam talionis habet locũ qñ accusat persona de crimine, quia tunc agitur ad punitionẽ eius: sed qñ accusat factũ, tũc non agit ad pœnã faciẽtis, sed ad impediendũ quod est illicitum: & ideò in matrimonio accusator non se obligat ad aliquã pœnam: sed talis accusatio põt & verbis & scripto fieri, ita quòd exprimatur & persona accusans matrimonium quod accusatur, & impedimentum propter quod accusatur.
¶ Ad secundum dicendũ, ꝙ extranei non possunt scire consanguinitatem nisi per consanguineos, de quibus probabilius est ꝙ sciant. Vnde qñ ipsi tacent suspitio habetur cõtra extraneũ, ꝙ ex maleuolentia procedat, nisi per consanguineos probare voluerit: vnde repellitur ab accusatione quando sunt consanguinei qui tacent, & per quos probare non potest: sed consanguinei quantuncunque sint propinqui non repellentur ab accusatione quando accusatur matrimonium propter aliquod impedimentũ, quod impedit contrahendum, & dirimit contractum: sed quãdo accusatur ex hoc ꝙ dicitur non fuisse contractum, tunc parentes tanquam suspecti sunt repellendi, nisi ex parte illius qui est inferior dignitate & diuitiis, de quib⁹ probabiliter æstimari potest quòd libẽter vellent quòd matrimonium staret.
¶ Ad tertiũ dicendum, ꝙ si matrimoniũ nondum est cõtractũ, sed spõsalia tm̃, non põt accusari, qa non accusat quod non est: sed põt denũtiari impedimentum nẽ matrimoniũ cõtrahat.
¶ Ad quartum dicendum, quòd ille qui tacuit primò quandoq; auditur postea si velit matrimoniũ accusare, qñq; repelli, qd' patet ex Decre. quę sic dicit, Si post contractũ aliqs accusator appareat cũ non prodierit in publicum, qñ sed'm cõsuetudinẽ in ecclesia çdebat, vtrum vox

suæ accusationis debeat admitti meritò quæri potest. Super quo respondemus, quòd si tempore denuntiationis præmissæ is quæ iam coniunctos impedit extra diœcesim existebat, vel aliâs denuntiatio non potuit ad eius deuenire notitiam: vt puta, si nimiæ infirmitatis feruore laborabat, seu sanæ mentis patiebatur exilium, vel in annis erat tam teneris constitutus, quòd ad comprehensionem talium eius ætas sufficere non valebat, seu alia causa legitima fuerit impeditus, eius accusatio debet audiri: alioquin tanquàm suspensus est proculdubiò repellendus, nisi firmauerit iuramento quòd post didicerit ea quæ obiecerit, & ad hoc ex malitia non procedat.

ARTICVLVS. XI.

Vtrum ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos procedi debeat per testes.

Ad vndecimum sic proceditur. Videtur ꝙ in tali causa nõ sit procedendũ per testes sicut in aliis causis, qa in aliis causis adducuntur ad testificandũ quicunque sunt omni exceptione maiores. ergo &c.
¶ Præterea, testes suspecti de priuato odio vel amore à testimonio repellũtur: sed maximè possunt propinqui esse suspecti de amore respectu vnius partis, & odio ad partem alterã. ergo non est audiendũ eorum testimonium. ¶ Præterea, matrimoniũ est fauorabilius q̃ alię causę in quibus de rebus purè corporalibus agitur: sed in illis non põt idem esse testis & accusator. ergo in matrimonio videtur ꝙ non conueniẽter in causa ista per testes procedatur.
¶ Sed contrà, testes inducuntur in causis vt super his de quib⁹ dubitatur fiat iudici fides: sed ita facienda est iudici fides in causa ista sicut in aliis causis, qa non debet præcipitare sententiã de eo quod non constat. ergo procedẽdum est hîc ex testibus sicut in aliis causis.
¶ Respondeo dicendũ, ꝙ in hac causa oportet ꝙ per testes veritas patefiat sicut & in aliis, tñ vt Iuristæ dicunt, in hac causa multa specialia inueniuntur. s. ꝙ idem põt esse accusator & testis, & ꝙ non iuratur de calumnia, cùm sit causa quasi spiritualis, & ꝙ consanguinei admittũtur ad testificãdum, & ꝙ non obseruatur omninò ordo iudiciarius: quia denuntiatione facta cõtumax põt excõicari lite non contestata: & valet hoc testimonium de auditu, & post publicationem testium testes possunt induci, & hoc totum est vt pctũ impediat, qd' in tali coniũctione esse põt.
¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO. LVI.

De impedimento cognationis ſpiritualis.

DEinde considerandum est de impedimento cognationis spiritualis. Circa quod quæruntur quinque. Primò, vtrum spiritualis cognatio matrimonium impediat. Secundò, ex qua causa contrahatur. Tertiò, inter quos. Quartò, vtrum transeat à viro in vxorem. Quintò, vtrũ transeat ad filios carnales patris.

ARTICVLVS. I.

Vtrum spiritualis cognatio impediat matrimonium.

Thom. 4. Dist. 42. q. 1. ar. 1. & seq.

AD PRIMVM sic procedit. Videt ꝙ spiritualis cognatio matrimonium non impediat. Matrimoniũ enim non impedit nisi quod contrariatur alicui bono matrimonij: sed spiritualis cognatio non contrariatur alicui bono matrimonij: ergo non impedit matrimonium. ¶ Præterea, impedimentum perpetuum matrimonij non potest stare simul cum matrimonio: sed cognatio spiritualis stat simul aliquando cum mrimonio, vt in litera dicit: sicut cùm aliquis in casu necessitatis filium baptizat, qa tunc fit vxori suæ spirituali cognatione coniunctus, nectñ matrimonio separat. ergo spũalis cognatio mrimoniũ non impedit. ¶ Præterea, vnio spiritus non trãsit in carnẽ: sed matrimonium est carnalis coniunctio. ergo cũ cognatio spũalis sit vnio spũs, non põt transire ad matrimoniũ impediendũ. ¶ Præterea, contrariorum non sunt idem effectus: sed spiritualis cognatio videtur esse cõtraria disparitati cultus, cũ spiritualis cognatio sit propinquitas proueniẽs ex datione facri, vel tentione ad idem: disparitas autem cultus consistit in facri carentia, vt priùs dictum est: cùm ergo disparitas cultus matrimonium impediat, videtur ꝙ spiritualis cognatio non habeat hunc effectum.
¶ Sed contrà, quanto aliquod vinculũ sanctius est tanto magis est custodiendũ: sed vinculũ spirituale est sanctius q̃ corporale: cùm ergo vinculum propinquitatis corporalis matrimoniũ impediat: videt etiã ꝙ cognatio spũalis idẽ faciat.
¶ Pręterea, in matrimonio cõiunctio aiarum est principalior q̃ cõiunctio corporũ, qa præcedit ipsam. ergo multo fortiùs spũalis cognatio matrimonium impedire potest q̃ carnalis.
¶ Respondeo dicendũ, ꝙ sicut per carnalẽ propagationem homo accipit esse naturæ, ita per sacra accipit esse spiritualis gr̃æ: vnde sicut vinculum, quod ex carnis propagatione contrahit

Universidad de Deusto
Biblioteca

est homini naturale inquantũ est res quædã naturæ, ita vinculũ quod contrahit ex sacrorum susceptione est aliquo modo naturale alicui in quantũ est membrũ ecclesiæ: & ideò sicut carnalis cognatio impedit matrimoniũ, ita spiritualis ex ecclesiæ statuto. Tamen distinguendũ est de spirituali cognatione, quia aut præcessit matrimonium, aut sequitur: si præcessit impedit contrahendum, & dirimit contractum: si sequitur tunc non dirimit vinculũ matrimonij. Sed quãtùm ad actum matrimonij est distinguendum, quia aut spiritualis cognatio inducit causa necessitatis, sicut pater baptizat filium in articulo mortis, & tunc non impedit actum matrimonij ex neutra parte: aut inducitur extra casum necessitatis ex ignorantia, & tunc si ille ex cuius actu inducitur diligentiam adhibuit, est eadem ratio sicut & de primo: aut ex industria extra casum necessitatis, & tunc ille ex cuius actu inducitur amittit ius petẽdi debitum, sed tamen debet reddere si petatur, quia ex culpa eius nõ debet aliquod incõmodum alius reportare.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis spiritualis cognatio non impediat aliquod de principalibus bonis matrimonij, tamen impedit aliquod de secundariis bonis, quod est amicitiæ multiplicatio, quia spiritualis cognatio est sufficiens ratio amicitiæ per se: vnde oportet q̃ ad alios per matrimonium familiaritas & amicitia quæratur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd matrimoniũ est vinculum perpetuum: & ideò nullum impedimentum superueniens potest ipsum dirimere: & sic quandoq; contingit quòd matrimonium & matrimonij impedimentum stant simul, non autem si impedimentum præcedit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in matrimonio non est tantùm coniunctio corporalis, sed etiam spiritualis: & ideò propinquitas spiritus ei impedimentum præstat sine hoc quòd propinquitas spiritualis transire debeat in carnalem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non est inconueniens quòd duo contraria adinuicem contrarientur eidem, sicut magnum & paruum æquali: & sic disparitas cultus, & spiritualis cognatio matrimonio repugnant, quia in vno est maior distantia, in altero maior propinquitas quàm matrimonium requirat: & ideò ex vtraq; parte matrimonium impedit.

ARTICVLVS. II.

Vtrum per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur.

Ad secundũ sic procedit. Videt̃ q̃ per solum baptismũ spũalis, ppinquitas contrahat̃. Sicut enim se habet corporalis cognatio ad corporalẽ generationẽ, ita spũalis ad spũalem: sed solus baptismus dicit̃ spũalis generatio. ergo per solũ baptismũ contrahitur spũalis cognatio, sicut & per solã generationem carnalem carnalis cognatio. ¶ Præterea, sicut in cõfirmatione imprimit̃ character, ita in ordine: sed in susceptione ordinis nõ sequitur spiritualis cognatio. ergo nec ex cõfirmatione, & sic solùm ex baptismo. ¶ Præterea, sacramenta sunt digniora sacramentalibus: sed ex quibusdã sacramentis spiritualibus cognatio non sequitur, sicut patet in extrema vnctione. ergo multo minùs ex catechismo, vt quidam dicunt. ¶ Præterea. inter sacramentalia baptismi multa alia præter catechismum numerantur. ergo ex catechismo non magis contrahitur spiritualis cognatio quàm ex aliis. ¶ Præterea, oratio non est minùs efficax ad promouendũ in bonum quàm instructio vel catechizatio: sed ex oratione non contrahitur spiritualis cognatio. ergo nec ex catechismo. ¶ Præterea, instructio quæ fit baptizatis per prædicationẽ non minùs valet quàm illa quæ fit nondum baptizatis: sed ex prædicatione non contrahitur aliqua cognatio spiritualis. ergo nec ex catechismo.

¶ Sed contra. 1. Cor. 13. In Christo Iesu per Euangelium ego vos genui. & sic spiritualis generatio causat spiritualem cognationẽ. ergo ex prædicatione Euangelij & instructione fit spiritualis cognatio, & non solùm ex baptismo. ¶ Præterea, sicut per baptismum tollitur peccatũ originale, ita per pœnitentiam actuale. ergo sicut baptismus causat spiritualem cognationem, ita & pœnitentia. ¶ Præterea, pater nomen cognationis est: sed per pœnitentiam, & doctrinam, & curam pastoralem, & multa huiusmodi aliquis dicitur alteri spiritualis pater. ergo ex multis aliis præter baptismum & confirmationem spiritualis cognatio contrahitur.

¶ Respõdeo dicendũ, q̃ circa hoc est multiplex opinio, quidã dicunt q̃ spũalis regeneratio sicut per septiformem Spũs sancti grãm datur, ita per septẽ efficitur, incipiendo à primo pabulo salis sacri vsq; ad confirmationem per episcopum factã, & per quodlibet horum septẽ spũalis cognatio contrahitur. Sed illud non videtur rationabile, q̃ cognatio carnalis non contrahitur nisi per actum generationis completum: vnde etiam affinitas non contrahit̃ nisi facta cõmixtione seminũ, ex qua põt sequi generatio carnalis: spũalis autẽ generatio nõ perficit̃ nisi per aliquod sacrm: vnde nõ videt̃ cõueniẽs q̃ spũalis cognatio cõtrahat̃ nisi per aliquod sacrm. Et ideò alij dicũt q̃ per tria tm sacra spũalis cognatio cõtrahit̃ s. per catechismũ, baptismũ, & confirmationem. Sed isti propriã vocem videntur ignorare, q̃ catechismus nõ est sacramẽtũ: sed sacramẽtale

sacramẽtale. Et ideò alij dicunt q̃ tantũ per duo sacra contrahit̃. s. q̃ cõfirmationẽ & baptismũ, & hæc est opinio cõior: tamẽ de catechismo horũ quidã dicũt, q̃ est debile impedimẽtũ, q̃ impedit contrahendũ, sed non dirimit contractũ.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q̃ duplex est carnalis natiuitas. Prima in vtero, in qua adhuc quod natum est, est adeò debile q̃ nõ possit extrà exponi sine periculo, & huic natiuitati assimilatur regeneratio per baptismũ, in quo regeneratur aliquis adhuc quasi fouendus intra vterum ecclesiæ. Secũda est natiuitas ex vtero quã do iam quod natum erat in vtero tantùm roboratum est q̃ potest sine periculo exponi exterioribus quæ nata sunt corrumpere: & huic assimilatur confirmatio per quam homo roboratus exponitur in publicum ad confessionẽ nominis Christi: & ideò cõgruè per vtrũq; istorũ sacrorum contrahitur spiritualis cognatio.

¶ Ad secundum dicẽdum, q̃ per ordinis sacrm non fit alia regeneratio, sed quædam promotio potestatis, & propterea mulier non suscipit ordinem, & sic non potest aliquod impedimentũ præstari matrimonio: & ideò talis cognatio nõ computatur.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ in catechismo fit quædam professio futuri baptismi, sicut in sponsalibus quẽdã sponsio futurarũ nuptiarum: vnde sicut in sponsalibus contrahitur quidam modus propinquitatis, ita in catechismo ad minus impediens contrahendum, vt quidam dicunt, non autem in sacramentis aliis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd talis professio fidei non fit in aliis sacramẽtalibus baptismi sicut in catechismo: & ideò non est similis ratio.

¶ Et similiter dicendum ad quintum de oratione, & ad sextum de prædicatione.

¶ Ad septimũ dicendum, q̃ Apostolus eos ad fidem instruxerat per modũ catechismi, & sic aliquo modo talis instructio habebat ordinem ad spiritualem generationem.

¶ Ad octauum dicendũ, q̃ per sacrm pnĩæ non contrahit̃ propriè loquẽdo spũalis cognatio: vnde filius sacerdotis põt cõtrahere cũ illa quã sacerdos in cõfessione audit: aliàs filius sacerdotis nõ inueniret in tota parochia mulierẽ cum qua cõtrahere posset: nec obstat q̃ per pnĩam tollit pctm actuale, q̃ hoc non est per modũ regenerationis, sed magis per modũ sanationis. Sed tñ per pnĩam contrahitur quoddam fœdus inter mulierem & sacerdotẽ confitentẽ spũali cognationi simile, vt tantùm peccet eam carnaliter cognoscens, ac si esset sua spũalis filia: & hoc ideò, q̃ maxima familiaritas est inter sacerdotẽ & cõfitentem, & ob hoc ista prohibitio est inducta, vt tollatur peccandi occasio.

¶ Ad nonum dicendũ, q̃ pater spũalis dicitur ad similitudinẽ patris carnalis: pater autem carnalis, vt Philosophus dicit in. 8. Ethi. tria dat filio, esse, nutrimentũ, & instructionẽ: & ideò spiritualis pater aliquis alicuius dicit̃ ratione alicuius horum triũ: tñ ex hoc q̃ est spũalis pater nõ habet spiritualem cognationem nisi conueniat cum patre, quantùm ad generationẽ per quam est esse: & sic etiã põt solui octauũ qd̃ præcessit.

ARTICVLVS. III.

Vtrum cognatio Spiritualis contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi & leuantem de sacro fonte.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̃ cognatio spiritualis non cõtrahatur inter suscipientẽ sacrm baptismi, & leuantem de sacro fonte. Quia in generatione carnali contrahitur propinquitas solũ ex parte eius cuius semine generatur proles, non autẽ ex parte eius qui filiũ natũ suscipit. ergo nec spiritualis cognatio contrahit̃ inter eum qui suscipit de sacro fonte, & eum qui suscipitur. ¶ Præterea, ille qui in sacro fonte leuat anadechus à Dionysio dicitur: & ad eius officium spectat puerum instruere: sed instructio non est sufficiens causa spiritualis cognationis, vt dictum est. ergo nulla cognatio contrahitur inter eum & illum qui de sacro fonte leuatur. ¶ Præterea, potest cõtingere q̃ aliquis leuet aliquem de sacro fonte antequàm ipse sit baptizatus, sed ex hoc non contrahitur aliqua spiritualis cognatio, q̃ ille qui non est baptizatus non est capax alicuius spiritualitatis. ergo aliquem leuare de sacro fonte non sufficit ad spiritualem cognationem contrahendam.

¶ Sed cõtrà est definitio spũalis cognationis supra inducta & authoritates q̃ ponũtur in litera.

¶ Respondeo dicendum, q̃ sicut in generatione carnali aliquis nascitur ex matre & patre, ita in generatione spirituali aliquis renascitur filiꝰ Dei sicut patris, & ecclesiæ sicut matris: sicut autem ille qui sacramentũ confert gerit personam Dei cuius instrumentum & minister est, ita ille qui baptizatum suscipit de sacro fonte aut confirmandum tenet, gerit personam ecclesiæ: vnde ad vtrunq; spiritualis cognatio contrahitur.

¶ Ad primum ergo dicendum: quòd non tantùm pater ex cuius semine generatur proles habet cognationem carnalem ad natum, sed etiã mater quę materiã subministrat, & in cuius vtero generatur: & ita etiam anadechus qui baptizandum vice totius ecclesiæ offert & suscipit, & confirmãdum tenet, spiritualem cognationem contrahit.

¶ Ad secundũ dicendum, q̃ non ratione instructionis debitæ, sed ratione generationis spũalis

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad quã cooperaſ,cognationẽ ſpũalem cõtrahit.
¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ non baptizatus nõ põt aliquẽ leuare de ſacro fonte, cùm non ſit membrum eccleſiæ, cuius typum gerit in baptiſmo ſuſcipiens, nec tamen aliquam cognationẽ ſpiritualem contrahere põt,quia eſt expers ſpũalis vitæ, in quã homo primò per baptiſmũ naſcit.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum cognatio ſpiritualis tranſeat à viro in vxorem.

Ad quartum ſic proceditur. Viderur q̃ cognatio ſpiritualis non tranſeat à viro in vxorem, quia ſpiritualis vnio & corporalis ſunt diſparatæ & diuerſorum generum.ergo mediãte carnali coniunctione quę inter virum & vxorem eſt, non tranſitur ad ſpiritualem cognationem. ¶ Præterea,Magis conueniunt in ſpirituali generatione, quæ eſt cauſa ſpiritualis cognationis pater & mater ſpirituaſis,quã vir qui eſt ſpiritualis pater, & vxor: ſed pater & mater ſpiritualis nullam ex hoc ſpiritualem cognationẽ contrahunt: ergo nec vxor cõtrahit aliquam ſpiritualem cognationem ex hoc quòd vir eius ſit pater alicuius ſpiritualiſ.
¶ Præterea, poteſt contingere quòd eſt baptizatus vir,& vxor non eſt baptizata,ſicut quando eſt ab infidelitate cõuerſus ſine alterius coniugis conuerſione: ſed ſpiritualis cognatio non poteſt peruenire ad non baptizatum.ergo non tranſit ſemper de viro ad vxorem. ¶ Præterea, vir & vxor poſſunt aliquem ſimul de fonte leuare.ſi ergo ſpiritualis cognatio à viro tranſiret in vxorem, ſequeretur quòd vterq; coniugum eſſet bis pater & mater ſpiritualis eius,quod eſt inconueniens.
¶ Sed contrà,bona ſpũalia magis multiplicabilia ſunt quàm corporalia:ſed cõſanguinitas corporalis viri tranſit ad vxorem per affinitatem. ergo multo magis ſpiritualis.
¶ Reſpondeo dicendum, q̃ aliquis poteſt fieri alicuius cõpater dupliciter. Vno modo per actum alterius qui baptizat vel in baptiſmo ſuſcipit filium eius,& ſic cognatio ſpiritualis non tranſit à viro in vxorẽ, niſi forte ille ſit filius vxoris,quia tunc directè vxor contrahit cognationem ſpiritualem, ſicut & vir. Alio modo per actum proprium ſicut cùm leuat filium alterius de ſacro fonte,& ſic cognatio ſpiritualis tranſit ad vxorem quam iam carnaliter cognouit,non autem ſi nondum ſit matrimonium cõſummatum,quia nondum effecti ſunt vna caro,& hoc eſt per modum cuiuſdam affinitatis: vnde etiã pari ratione videtur tranſire ad mulierem quæ eſt carnaliter cognita quamuis non ſit vxor:vnde verſus, Quæ mihi,vel cuius natum mea fonte leuauit : Hæc mea commater, fieri mea non valet vxor. Si qua meæ natum non ex me fonte leuauit: Hanc poſt fata meæ non inde vetabor habere.
¶ Ad primum ergo dicẽdum, q̃ ex hoc q̃ ſunt diuerſorum generum vnio corporalis & ſpiritualis poteſt concludi quòd vna non eſt altera: non autem quòd vna non poſsit eſſe cauſa alterius,vel per ſe vel per accidens.
¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ pater ſpũalis & mater ſpiritualis eiuſdem non cõiunguntur in cognatione ſpirituali niſi per accidens, quia ad hoc vnus per ſe ſufficeret. Vnde non oportet q̃ ex hoc aliqua cognatio ſpũalis inter eos naſcatur,quin poſsit eſſe inter eos matrimonium:vnde verſus, Vnus ſemper erit compatrũ ſpũalis, Alter carnalis,non fallit regula talis:ſed per matrimonium fit & vir & vxor vna caro per ſeloquendo:& ideò non eſt ſimile.
¶ Ad tertium dicendũ, q̃ ſi vxor non ſit baptizata, nõ perueniet ad eam ſpiritualis cognatio propter hoc q̃ non eſt capax,non ex hoc quòd non poſsit per matrimonium traduci ſpiritualis cognatio à viro in vxorem.
¶ Ad quartum ergo dicendum, q̃ ex quo inter patrem ſpiritualem & matrem non cõtrahitur aliqua cognatio ſpũalis,nihil prohibet quin vir & vxor ſimul aliquẽ de ſacro fonte leuent, nec eſt inconueniens q̃ vxor ex diuerſis cauſis efficiatur mater ſpiritualis eiuſdem: ſicut etiam poteſt eſſe q̃ eſt affinis & conſanguinea eiuſdem per carnalem propinquitatem.

ARTICVLVS. V.

Vtrum cognatio ſpiritualis trãſeat ad filios carnales patris ſpiritualis.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̃ non tranſeat ad filios carnales patris ſpiritualis, quia ſpirituali cognationi non aſsignãtur gradus: eſſent autem gradus ſi tranſirent à patre in filium, quia perſona generata mutat gradũ, vt .ſ.dictum eſt. ergo non tranſit ad filios carnales patris ſpiritualis. ¶ Præterea,pater eodem gradu attinet filio,& frater fratri:ſi ergo cognatio ſpiritualis tranſit à patre in filium,eãdem ratione tranſibit à fratre in fratrem,quod falſum eſt.
¶ Sed cõtrà eſt qd'in litera ꝓbat̃ ꝓ authoritatẽ.
¶ Reſpondeo dicendum, q̃ filius eſt aliquid patris,& non econuerſõ:vt dicit in .8.Ethi. & ideò ſpiritualis cognatio tranſit à patre in filium & non econuerſõ:& ſic patet q̃ tres ſunt cognationes ſpirituales. Vna quæ dicitur ſpiritualis paternitas,quæ eſt inter patrem & filium ſpiritualem. Alia quæ dicitur compaternitas quæ eſt inter patrem ſpiritualem & carnalem eiuſdem.

Tertia

Tertia autem dicitur ſpiritualis fraternitas,quę eſt inter filiũ ſpiritualem & filios carnales eiuſdem patris, & quælibet harũ impedit matrimonium contrahendum,& dirimit contractum.
¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd perſona addita per carnis propagationem facit gradum reſpectu illius perſonæ quæ eodẽ genere attinet, non autem reſpectu eius quæ attinet in alio genere:ſicut filius attinet in eodẽ gradu vxori patris in quo & pater,quãuis alio genere attinentiæ:ſpiritualis autem cognatio eſt alterius generis quã carnalis:& ideò nõ in eodem gradu attinet filius ſpiritualis filio naturali patris ſui ſpiritualis,in quo attinet ei pater eius, quo mediãte cognatio ſpiritualis tranſit: & ita non oportet q̃ ſpiritualis cognatio habeat gradum.
¶ Ad ſecundum dicendum,quòd frater non eſt aliquid fratris,ſicut filius eſt aliquid patris: ſed vxor eſt aliquid viri,cũ quo effecta eſt vnũ corpus:& ideò à fratre in fratrem nõ tranſit,ſiue ſit ante genitus ſiue poſt fraternitatem ſpiritualẽ.

QVÆSTIO. LVII.

De cognatione legali quæ eſt per adoptionem.

Deinde conſiderandum eſt de cognatione legali quæ eſt per adoptionẽ. Circa quod quæritur tria. Primò, quid ſit adoptio. Secundò, Vtrum ex ea aliquod vinculum contrahatur matrimonium impediẽs. Tertiò, inter quas perſonas contrahatur.

ARTICVLVS. I.

Vtrum adoptio conuenienter definiatur.

Thom.4.diſt.42.q.2.art.1.& ſequentibus.

ADPRIMVM ſic ꝓceditur. Videtur quòd inconuenienter adoptio definiaſ. Adoptio enim eſt extraneę perſonæ in filium vel nepotem, vel deĩceps, legitima aſſumptio:filius enim debet eſſet ſubditus patri:ſed aliquãdo ille qui adoptatur nõ tranſit in poteſtatem patris adoptantis: ergo nõ ſemper per adoptionem aliquis in filium aſſumitur. ¶ Præterea. Parentes debent filijs theſaurizare.2.Corint.13. Sed pater adoptans non oportet quòd ſemper adoptato theſaurizet,quia quandoq; adoptatus non ſuccedit in bonis adoptantis:ergo adoptatio non eſt aſſumptio alicuius in filium.
¶ Prętereà. Adoptio per quam aliquis in filium aſſumitur ſimilatur gñationi naturali per quã naturaliter producitur filius:ergo cui competit naturalis generatio filij,competit adoptio : ſed hoc eſt falſum,quia ille qui non eſt ſui iuris, & qui eſt minor.15. annis, & mulier,non poſſunt adoptare,qui tamen poſſunt filium naturaliter generare:ergo adoptio non dicitur propriè aſſumptio alicuius in filium. ¶ Præterea. Aſſumptio extraneæ perſonæ in filium videtur eſſe neceſſaria ad ſupplendum defectum naturalium filiorum:ſed ille qui non poteſt generare,vt ſpado,vel frigidus, maximè patietur defectum in filiis naturalibus: ergo maximè competit aſſumere aliquem in filiũ:ſed non competit ei adoptare:ergo adoptio non eſt aſſumptio alicuius in ſilium. ¶ Præterea. In ſpirituali cognatione vbi aliquis in filium aſſumitur ſine carnis propagatione poteſt indifferenter maior ætate eſſici pater minoris:& econuerſò,quia iuuenis poteſt ſenem baptizare,& econuerſò. Si ergo per adoptionem aliquis aſſumitur in filiũ ſine carnis propagatione,ſimiliter poſſet indifferenter ſenior iuniorem,vel minor ſeniorem adoptare, quod non eſt verum:& ſic idem quod priùs.
¶ Præterea. Adoptatus non differt ſecundũ aliquem gradum ab adoptante:ergo quilibet adoptatus adoptatur in filium, & ſic inconuenienter dicitur q̃ adoptatur in nepotem. ¶ Prętereà. Adoptio ex dilectione procedit : vnde & Deus dicitur nos per charitatem in filios adoptaſſe: ſed charitas maior habẽda eſt ad ꝓximos quã ad extraneos:ergo non debet eſſe adoptio extraneæ perſonæ,ſed magis propinquæ.
¶ Reſpondeo dicendum,quòd ars imitatur naturam & ſupplet defectũ naturæ in illis in quibus natura deficit:vnde ſicut per naturalem generationem aliquis filius producit , ita per ius poſitiuum quod eſt ars boni & æqui,poteſt aliquis alium ſibi aſſumere in filium ad ſimilitudinem filij naturalis,& ad ſupplendum filiorum deperditorum defectum,propter quod præcipuè adoptio eſt introducta: & quia aſſumptio importat terminum à quo,propter quod aſſumens non eſt aſſumptũ,oportet q̃ ille qui aſſumitur in filium ſit perſona extranea:ergo ſicut naturalis generatio habet terminum ad quem: ſcilicet formam quæ eſt finis generationis,& terminum à quo, ſcilicet formam contrariam, ita generatio legalis habet terminum ad quem, ſcilicet filium vel nepotem,& terminum à quo perſonam extraneam: & ſic patet quòd prædicta aſsignatio comprehendit genus adoptionis,quia dicitur legitima aſſumptio:& terminũ à quo , quia dicitur extraneæ perſonæ: & terminum ad quem, quia dicitur in filium vel nepotem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd filiatio adoptionis est quædam imitatio filiationis naturalis: & ideò duplex est adoptionis species. Vna quæ perfectè naturalem filiationem imitatur, & hæc vocatur arrogatio, per quã traducitur adoptatus in potestatem adoptantis, & sic adoptatus succedit patri adoptãti ex intestato, nec potest eum pater sine culpa priuare quarta parte hæreditatis: sic autem adoptari non potest nisi ille qui est sui iuris, qui. s. non habet patrẽ, aut si habet est emãcipatus, & hæc adoptio nõ fit nisũ authoritate principis. Alia adoptio est quę imitatur naturalem filiationem imperfectè, quę vocatur simplex adoptio, per quam adoptatus nõ transit in potestatem adoptantis. Vnde magis est dispositio quędã ad perfectam adoptionem quã adoptio perfecta, & secundùm hanc potest adoptari etiam ille qui non est sui iuris, & sine authoritate principis ex authoritate magistratus: & sic adoptatus non succedit in bonis adoptãtis, nec tenetur ei adoptans aliquid de bonis suis in testamẽto dimittere nisi velit.

¶Et per hoc patet solutio ad secundum.

¶Ad tertium dicendũ, quòd generatio naturalis ordinatur ad speciem consequendã: & ideò omnibus competit posse naturaliter generare, in quibus natura speciei non est impedita: sed adoptio ordinatur ad hæreditatis successionẽ, & ideò illis solis competit qui habent potestatẽ disponendi de hæreditate sua. Vnde qui nõ est sui iuris, vel est minor. 25. annorum, aut mulier, non potest adoptare aliquẽ nisi ex speciali concessione principis.

¶Ad quartum dicendũ, quòd per eum qui habet impedimentũ perpetuũ ad generandũ non potest hæreditas transire in posterum. Vnde ex hoc ipso iã debetur illis qui succedere ei debent iure propinquitatis: & ideò non ei competit adoptare, sicut nec naturaliter gñare: & præterea maior est dolor de filiis amissis quàm de illis qui nunquã sunt habiti: & ideò habẽtes impedimentũ generationis non indigẽt solatio cõtra carentiam filiorũ, sicut illi qui habuerunt & amiserunt, vel etiã qui habere potuerũt, sed aliquo impedimento accidentali carent.

¶Ad quintum dicendũ, quòd spiritualis cognatio contrahitur per sacramentũ quo fideles renascuntur in Christo in quo non differt masculus & fœmina, seruus & liber, iuuenis & senex: & ideò indifferenter quilibet potest effici pater spiritualis alterius: sed adoptio fit ad hæreditatis successionem & quandã subiectionem adoptati ad adoptantem, non autem est cõueniens q̃ antiquior iuueni in cura rei familiaris subdatur: & ideò iunior non potest adoptare seniorẽ, sed oportet secũdũ leges q̃ adoptatus sit in tãtũ adoptãte iunior q̃ possit ei⁹ esse filiꝰ naturalis.

¶Ad sextũ dicendũ, quòd sicut contingit amitti filios, ita & nepotes, & deinceps: & ideò cùm adoptio sit inducta in solatiũ filiorum amissorum, sicut aliquis per adoptionem potest surrogari in locũ filij, ita in locũ nepotis, & deinceps.

¶Ad septimũ dicẽdum, quòd propinquus iure propinquitatis debet succedere: & ideò non cõpetit ei q̃ per adoptionẽ ad successionem deducatur: & si aliquis propinquus cui nõ competat successio hæreditatis adoptetur, non adoptatur inquantum est propinquus, sed inquantum est extraneus à iure successiõis in bonis adoptãtis.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ex adoptione cõtrahatur aliquod vinculum impediẽs matrimonium.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd ex adoptione nõ contrahatur aliquod vinculum impediens matrimoniũ, quia cura spiritualis est dignior quã cura corporalis: sed ex hoc q̃ aliquis curæ alicuius subijcitur spiritualiter nõ cõtrahit aliquod propinquitatis vinculum, aliãs omnes qui habitant in parochia essent propinqui sacerdotis, & cũ filio eius nõ possent cõtrahere: ergo nec adoptio quæ trahit adoptatum in curam adoptantis hoc facere potest. ¶Præterea. Ex hoc q̃ aliquis alicui sit beneficus non contrahitur aliqd̃ propinquitatis vinculũ: sed nihil aliud est adoptio quã collatio cuiusdam beneficij: ergo ex adoptione non fit aliquod propinquitatis vinculum. ¶Præterea. Pater naturalis principaliter filio prouidet in tribus, vt Philosophus dicit: quia scilicet ab ipso habet esse, nutrimẽtum, & disciplinam: hæreditatis autem successio est posterius ad ista: sed per hoc q̃ aliquis alicui prouidet in nutrimento & disciplina non contrahitur aliud propinquitatis vinculum, aliãs nutrientes & pædagogi & magistri essent propinqui, quod falsum est: ergo nec per adoptionem per quã aliquis succedit in hæreditate alterius contrahitur aliqua propinquitas. ¶Præterea. Sacramenta ecclesiæ non subduntur humanis legib⁹: sed matrimoniũ est sacramentũ Ecclesiæ: cũ ergo adoptio sit inducta per legem humanã, videtur quòd non possit impedire matrimoniũ aliquod vinculum ex adoptione contractum.

¶Sed contrà, cognatio matrimonium impedit: sed ex adoptione quædam cognatio causatur: scilicet legalis, vt patet per eius definitionem, est enim legalis cognatio quædam proximitas prouenies ex adoptione: ergo adoptio causatur vinculum per quod matrimoniũ impeditur.

¶Præterea. Hoc idem habetur ex authoritatibus in litera positis.

¶Respondeo dicendum, quòd lex diuina illas præcipuè

præcipuè psonas à matrimonio excludit quas necesse erat cohabitare, nè vt Rabi Moyses dicit, si ad eas liceret carnalis copula, facilis pateret cõcupiscẽtiæ loc⁹, ad quã reprimẽdã mrimoniũ est ordinatũ: & quia filius adoptatus cõuenit natur in domo patris adoptantis sicut filius naturalis, ideò legibus humanis prohibitũ est inter tales matrimoniũ contrahi: & talis prohibitio est per ecclesiã approbata, & inde habet q̃ legalis cognatio mrimoniũ impediat. ¶Et per hoc patet solutio ad prima tria, quia per omia illa nõ inducitur talis cohabitatio quę possit fomentũ cõcupiscẽtię præstare: & ideò in eis non causat propinquitas quæ mrimoniũ impediat.

¶Ad quartũ dicẽdũ, q̃ phibitio legis humanæ nõ sufficeret ad impedimentũ mrimonij, nisi interueniret eccliç authoritas q̃ idẽ etiã interdicit.

ARTICVLVS. III.

Vtrum cognatio legalis contrahatur solũ inter adoptantem patrem & filium adoptatũ.

Ad tertium sic procedit. Videtur quòd talis cognatio non contrahatur nisi inter patrem adoptãtem & filiũ adoptatum. Maximè enim videtur q̃ deberet contrahi inter patrem adoptantem, & matrem naturalẽ adoptati, sicut accidit in cognatione spirituali: sed inter tales nulla cognatio est legalis: ergo nec inter alias aliquas personas præter adoptantẽ & adoptatũ. ¶Præterea. Cognatio impediẽs matrimoniũ est perpetuũ impedimentũ: sed inter filiũ adoptatũ & filiã adoptantis nõ est perpetuũ impedimẽtũ, quia soluta adoptione per mortẽ adoptãtis vel emãcipationẽ adoptati, põt contrahere cũ ea: ergo cũ ea nõ habuit aliquam propinquitatem quæ matrimoniũ impediret. ¶Præterea. Cognatio spũalis in nullã personã trãsit quę nõ possit ad aliquod facẽm tenere vel suscipere, vnde in nõ baptizatum nõ trãsit: sed mulier nõ põt adoptare, vt ex dictis patet: ergo cognatio legalis nõ transit à viro in vxorẽ. ¶Præterea. Cognatio spũalis est fortior quã legalis: sed spũalis nõ trãsit in nepotẽ: ergo nec legalis.

¶Sed contrà. Plus cõcordat cognatio legalis cũ cõiũctiõe carnis vel ꝓpagatiõe quã spũalis: sed spũalis trãsit ī alterã pſonã: ergo & legalis. ¶Præterea. Ad hoc sunt authoritates q̃ ilſa ponunt.

¶Respondeo dicendũ, quòd triplex est legalis cognatio. Prima quasi descendentiũ quæ cõtrahitur inter patrem adoptantem & filiũ adoptatum, & filiũ filij adoptiui, & nepotẽ, & sic deinceps. Secunda quæ est inter filiũ adoptiuum & filium naturalem. Tertia per modũ cuiusdam affinitatis quę est inter patrem adoptantem & vxorem filij adoptiui, vel ecõtrariò inter filium adoptatũ & vxorẽ patris adoptãtis. Prima ergo cognatio & tertia perpetuò matrimoniũ impediũt. Secũda autẽ nõ, nisi quãdiu manet in potestate pãis adoptãtis: vnde mortuo patre vel filio emãcipato põt cõtrahi inter eos matrimoniũ.

¶Ad primũ ergo dicendũ, quòd per generationem spiritualem non trahitur filius extra potestatẽ patris sicut fit per adoptionem, & sic filius spiritualis remanet filius vtriusq; simul, nõ autẽ filius adoptiuus: & ideò nõ contrahitur aliqua propinquitas inter patrẽ adoptantem & matrẽ, vel pręm naturalẽ sicut erat in cognatiõe spũali.

¶Ad secũdum dicendũ, q̃ cognatio legalis impedit matrimoniũ propter cohabitationem: & ideò quando soluitur necessitas cohabitationis non est inconueniẽs si prædictũ vinculũ nõ maneat, sicut quando fuerit extra potestatem eius dem patris: sed pater adoptãs & vxor eius semper quandam authoritatẽ retinẽt super filium adoptatum & vxorem eius, & propter hoc manet vinculum inter eos.

¶Ad tertiũ dicendũ, q̃ etiã mulier ex concessione principis adoptare potest: vnde & in ipsam trãsit cognatio legalis. Et præterea nõ est causa quare cognatio spiritualis nõ trãsit in nõ baptizatum: quia non potest tenere ad sacramẽtum, sed quia non est alicuius spiritualitatis capax.

¶Ad quartum dicendũ, quòd per generationẽ spiritualem filius nõ ponitur in potestate & cura alterius patris spiritualis, sicut in cognatione legali: oportet enim quòd quicquid est in potestate filij transeat in potestatem adoptantis patris. Vnde adoptato patre adoptãtur filij & nepotes qui sunt in potestate adoptati.

QVAESTIO. LVIII.

De impedimẽto frigiditatis, maleficij, furiæ & amentiæ.

Deinde considerandũ est de quinq; impedimentis matrimonij. s. de impedimento frigiditatis, maleficij, furiæ, vel amentiæ, incestus, & defectus ætatis. Et circa hoc quærũtur quinq;. Primò, Vtrũ frigiditas matrimonium impediat. Secundò, Vtrum maleficium. Tertiò, Vtrum furia vel amentia. Quartò, Vtrum incestus. Quintò, Vtrũ defectus ætatis.

ARTICVLVS. I.

Vtrum frigiditas matrimonium impediat.

Tho. 4. di. 34. q. vnica. artic. 2. & sequenti.

AD PRIMVM SIC proceditur. Videtur quòd frigiditas matrimonium contrahendum non impediat. Copula enim carnalis nõ est de essentia matrimonij, quia perfectiora sunt matrimonia hominum pari voto continentiũ:

Universidad de Deusto
Biblioteca

nentium: sed frigiditas nihil tollit de matrimonio nisi carnalem copulam: ergo nō est impedimentum dirimens matrimonium contractum.

¶ Prætereà. Sicut nimia frigiditas impedit carnalem copulā, ita nimia caliditas quæ hominē exiccat: sed caliditas nō ponitur matrimonij impedimentum: ergo nec frigiditas debet poni.

¶ Prætereà. Omnes senes sunt frigidi: sed senes possunt matrimoniū cōtrahere: ergo &c. ¶ Prætereà. Si scit mulier virum esse frigidū quando cum eo contrahit, verū est matrimonium: ergo frigiditas quantum est de se non impedit matrimoniū. ¶ Prætereà, contingit in aliquo esse siccitatem sufficienter mouētem ad carnalem copulam cum aliqua corrupta, non autem cū aliqua virgine, quia citò calidum euaporat ratione suę debilitatis vt ad corrūpendū virginem non sufficiat: & similiter est in aliquo sufficiēs caliditas ad pulchrā quæ magis cōcupiscentiā inflāmat, quæ non sufficiēter ad turpem mouet: ergo videtur q̄ frigiditas & si impediat respectu vnius, nō tamen impedit simpliciter. ¶ Prætereà. Mulier est vniuersaliter frigidior viro: sed mulieres nō impediūtur à matrimonio: ergo nec frigidi.

¶ Sed cōtrà est quod dicitur extrà, de frigidis & maleficiatis. Sicut puer qui non potest reddere debitum non est aptus coniugio, sic qui impotentes sunt minimè apti ad contrahenda matrimonia reputantur: tales autem sunt frigidi: ergo &c. ¶ Prætereà: Nullus potest se obligare ad impossibile: sed in matrimonio homo se obligat ad carnalem copulam, quia ad hoc dat alteri sui corporis potestatem: ergo frigidus qui nō potest carnaliter copulari, nō potest matrimonium contrahere.

¶ Respōdeo dicēdum, quòd in matrimonio est cōtractus quidam quo vnus alteri obligatur ad debitum carnale soluendum. Vnde sicut in aliis contractibus nō est conueniens obligatio, si aliquis se obliget ad hoc quod nō potest dare vel facere, ita non est conueniens matrimonio contractus si fiat ab aliquo qui debitū carnale soluere non possit: & hoc impedimētum vocatur impotentia coëundi nomine generali, quę quidem potest esse vel ex causa intrinseca & naturali: vel extrinseca & accidentali sicut per maleficium, de qua post dicetur. Si autem sit ex causa naturali hoc pōt esse dupliciter. Quia vel est tēporalis cui potest subueniri remedio medicinę, vel per excessum ętatis, & tunc nō soluit matrimonium: vel est perpetua, & tunc soluit matrimoniū, ita q̄ ille ex parte cuius allegatur impedimentum perpetuò maneat absq; spe coniugij: alius nubat cui vult in domino. Ad hoc autem cognoscendum vtrum sit impedimentum perpetuū vel non, ecclesia tempus determinatū adhibuit, in quo huius rei posset esse experimentum. s. triennīū. Quòd si post triennīū in quo fideliter ex vtraq; parte dederūt operam copulæ carnali implendæ inueniatur matrimoniū non esse consummatū, iudicio ecclesię dissoluitur: & tamen in hoc quandoq; ecclesia errat, quia per triennīū quādoq; non sufficienter experiri pōt perpetuitas impotentiæ. Vnde ecclesia si se deceptam inueniat per hoc q̄ ille in quo erat impedimētū inuenitur carnalem copulam cū alia vel cum eadē perfecisse, reintegrat matrimoniū præcedens, & dirimit secūdum, quamuis de ei' licentia sit factum.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis actus carnalis copulæ non sit de essentia matrimonij: tamen sequitur ad hoc quòd est de eius essentia: quia per matrimonium datur vtriq; cō iugum potestas in corpore alterius respectu carnalis copulæ.

¶ Ad secundum dicendū, quòd caliditas super flua vix potest esse impedimentū, si tamen inueniretur q̄ per triēnīū impediret carnalem copulam, iudicaretur perpetuū: tamē quia frigiditas magis & frequentiùs impedit. Tollit enim non solùm cōmixtionem seminū, sed etiā vigorem mēbrorū, quo fit coniunctio corporū: ideo frigiditas magis hic ponitur impedimentum: quā caliditas, cū omnis defectus naturalis ad frigiditatem reducatur.

¶ Ad tertium dicendū, quòd senes quamuis nō habeant caliditatem sufficientem ad generādū, tamen habent caliditatem sufficientem ad carnalem copulam: & ideò cōceditur eis matrimonium secundū q̄ est in remedium, quamuis nō cōpetat eis secundum q̄ est officium naturæ.

¶ Ad quartū dicendū, quòd in quolibet contractu hoc vtiliter tenetur, quòd ille qui est impotens ad soluendū aliquid nō reputatur idoneus ad contractū illum quo se obligat ad eius solutionem: tamen potest impotens esse tripliciter. Vno modo, quia non potēs soluere de iure, & sic talis impotentia omnibus modis facit cōtractū esse nullū, siue sciat ille cum quo facit talem contractū hanc impotentiā, siue nō. Alio modo quia non sit soluendo de facto, & tunc si sciat ille cū quo contrahit hanc impotentiam, & nihilominus contrahit, ostēditur q̄ aliū finem ex contractu quęrit: & ideò cōtractus stat. Si autē nescit, tūc cōtractus nullus est: & ideò frigiditas quæ causat talē impotentiā, vt homo nō possit de facto soluere debitum, & conditio seruitutis per quam non potest homo de facto liberè reddere, impediunt matrimoniū quando alter cōiugum ignorat hoc q̄ alius non potest reddere debitum: impedimentū autem per quod quis nō potest de iure reddere debitū, vt consanguinitas, annullat contractū matrimoniū siue sciat alter coniugū siue non: & propter hoc magister ponit

ponit quòd hæc duo faciunt personas non omninò illegitimas.

¶ Ad quintum dicendum, quòd nō potest esse perpetuum impedimentum naturale viro respectu vnius personæ & non respectu alterius: sed si non possit implere carnalem actum cum virgine, & possit cum corrupta, tunc medicinaliter aliquo instrumēto possunt clausura pudoris frangi & ei coniungi, nec esset hoc cōtra naturam, quia non fieret ad delectationem, sed ad medicamentū: abominatio autem mulieri non est causa carnalis, sed causa accidentalis extrinseca: & ideò de ea est iudiciū idem quod de maleficio quod post dicetur.

¶ Ad sextum dicendū, quòd mas est agēs in generatione, sed fœmina est patiēs: & ideò maior caliditas requiritur in mari quā in fœmina ad opus generationis. Vnde frigiditas facit impedimētum in viro, sed in muliere potest esse impedimentum naturale ex alia causa. s. arctatiōe: & tunc idem est iudicium de arctatione mulieris, & frigiditate viri.

ARTICVLVS. II.

Vtrum maleficium possit impedire matrimonium.

Ad secundum sic procedit. Videtur q̄ maleficiū non possit matrimonium impedire. Huiusmodi enim maleficia fiunt operatione dæmonum: sed dæmones non habent potestatem ad impediendū matrimonij actum magis quā corporales alios actus quos impedire non possunt: quia sic totū mundum perimerēt, si comestionem, & gressum, & alia huiusmodi impedirent: ergo per maleficia non potest impediri matrimonium. ¶ Prætereà. Opus Dei est fortius quā opus diaboli: sed maleficium est opus diaboli: ergo nō potest impedire matrimonium, quod est opus Dei. ¶ Prætereà. Nullum impedimentū dirimit contractū matrimonium quod nō sit perpetuum: sed maleficium non potest esse impedimentum perpetuum, quia cū diabolus nō habeat potestatem nisi super peccatores, expulso peccato tolletur maleficium, vel per aliud maleficium, vel etiam per exorcismos ecclesię, qui sunt ordinati ad reprimendam vim dæmonum: ergo maleficium nō potest impedire matrimonium. ¶ Prætereà. Carnalis copula non potest impedire nisi impediatur potentia generandi, quæ est principium eius: sed vnius viri generatiua potentia se habet ad omnes mulieres quasi æqualiter: ergo per maleficium non potest esse impedimentum respectu vnius nisi sit respectu omnium.

¶ Sed contrà est quod dicitur in Decre. 33. q. 1. si per fornicarias vel maleficas, & infrà, Si sanari non poterunt separari valebunt. ¶ Prętereà. Potestas dæmonū est maior quàm potestas hominis. Iob. 1. Non est potestas super terram &c. sed opere humano potest aliquis fieri impotens ad carnalem copulam per aliquam potestatem vel castraturam, & ex hoc matrimonium impeditur: ergo multo fortiùs virtute dęmonis hoc potest fieri.

¶ Respōdeo dicēdū, quòd quidā dixerūt q̄ maleficium nihil aliud erat in mūdo nisi in ęstimatione hominum, qui effectus naturales, quorū causæ sunt occultę, maleficiis imputabant. Sed hoc est contra authoritatem sanctorum qui dicunt quòd dæmones habent potestatem supra corpora, & supra imaginationem hominū, quā do à Deo permittuntur. Vnde per eos maleficii aliqua signa facere possunt. Procedit autem hæc opinio ex radice infidelitatis, quia non credunt esse dæmones nisi in æstimatione vulgi tā tùm, vt terrores quos sibi facit homo ex sua ęstimatione imputet dæmoni: & quòd etiam ex imaginatione aliqua figuræ apparent in sensu tales quales homo cogitat, & tunc creduntur dæmones videri. Sed hæc verba fides repudiat, per quam angelos de cœlo cecidisse & dæmones esse credimus, & ex subtilitate suæ naturæ multa posse quæ nos non possumus: & illi qui eos ad faciendum talia inducunt malefici vocantur. Et ideò alij dixerunt quòd per maleficia præstari potest impedimētum carnali copulæ, sed nullum tale est perpetuum: vnde non dirimit matrimonium contractum, & dicunt iura esse reuocata quæ hoc dicebant. Sed hoc est contra experimentum, & cōtra noua iura, quæ antiquis concordant. Et ideò distinguendum est, quia impotentia coëundi ex maleficio, aut est perpetua, & tunc matrimonium dirimit, aut non est perpetua, & tunc non dirimit: & ad hoc experiendum eodem modo Ecclesia tempus triennij præfixit, sicut & de frigiditate dictum est: tamen hæc differentia est inter maleficiū & frigiditatem, quia qui propter frigiditatem est impotens, ita est impotens ad vnam, sicut ad aliā: & ideò quando matrimoniū dirimitur, nō datur licentia ei, vt coniūgatur alteri: sed ex maleficio homo potest esse impotens ad vnam & non ad aliam: & ideò quando iudicio Ecclesiæ matrimonium dirimitur vtriq; datur licentia, vt alteram copulam quærat.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quia corruptio peccati prima per quam homo factus est seruus diaboli in nos per actum generatiuę deuenit: ideò maleficij potestas permittitur diabolo à Deo in hoc actu magis quàm in alijs, sicut in serpentibus magis ostēditur virtus maleficiorum quàm in aliis animalibus vt dicitur, quia per serpentē diabolus mulierem tētauit.

¶ Ad secun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad secundum dicendum, quòd opus Dei potest opere diaboli impediri diuina permissiõe, non q̃ diabolus sit Deo fortior, vt per violentiã opera eius destruat.

¶Ad tertium dicendũ, quòd maleficium est ita perpetuũ q̃ non potest habere remedium humanum, quamuis Deus posset remedium præstare dæmonem cogendo, vel etiam dæmon desistendo: non enim semper oportet vt id quod per maleficium factũ est possit per maleficium alind destrui, vt ipsi malefici confitentur: & tamen si posset per maleficiũ remediũ adhiberi, nihilominus perpetuũ reputaretur, quia nullo modo debet aliquis dæmonis auxilium per maleficium inuocare. Similiter non oportet quòd si per peccatum aliquod diabolo data est potestas in aliquem, q̃ cessante peccato cesset potestas, quia pœna interdum remanet culpa transeunte. Similiter etiã exorcismi ecclesiæ nõ valerent ad reprimendũ dæmones semper quãtum ad omnes molestias corporales, iudicio diuino hoc exigente: sed semper tamen valent contra illas infestationes dæmonum, contra quas instituti sunt.

¶Ad quartum dicendũ, quòd maleficium quãdoq; potest præstare ad omnes impedimentũ, quandoq; ad vnã tantùm, quia diabolus voluntaria causa est non ex necessitate naturæ agẽs. Et præterea impedimentũ maleficij potest esse ex impressione dæmonis & imaginatione hominis, ex qua tollitur viro concupiscentia mouens ad talem mulierem, & non ad aliam.

ARTICVLVS. III.

Vtrum furia impediat matrimonium.

Ad tertium sic proceditur. Videt quòd furia non impedit matrimonium. Matrimoniũ enim spirituale quod in baptismo contrahitur dignius est quã carnale: sed furiosi possunt baptizari: ergo & matrimoniũ cõtrahere. ¶Præterea. Frigiditas impedit matrimonium, inquãtum impedit carnalem copulã, quæ non impeditur per furiam: ergo nec matrimoniũ. ¶Præterea. Matrimoniũ non dirimitur nisi per aliquod impedimentum perpetuũ: sed de furia non potest sciri q̃ sit impedimentũ perpetuum: ergo non dirimitur matrimonium.

¶Præterea. In versibus supradictis sufficienter continentur impedimenta impedientia matrimoniũ: sed ibi nõ fit mentio de furia: ergo &c.

¶Sed cõtrà, plus tollit vsum rationis furia quã error: sed error impedit matrimoniũ: ergo & furia. ¶Præterea. Furiosi non sunt idonei ad aliquem contractũ faciendum: sed matrimonium est contractus quidam: ergo &c.

¶Respondeo dicendũ, quod furia, aut præcedit matrimoniũ, aut sequitur: si sequitur nullo modo dirimit ipsum: si autem præcedit, tũc aut furiosus habet lucida interualla, aut non: si habet, tunc quãuis dũ est in illo interuallo nõ sit tutũ q̃ matrimoniũ contrahat, quia nesciret prolem educare, tamen si cõtrahit est matrimonium: si autem non habet, vel si quando non habet contrahit, tunc quia non potest esse consensus vbi deest rationis vsus, nõ erit verum matrimoniũ.

¶Ad primũ ergo dicẽdũ, quòd vsus rationis nõ exigitur ad baptismum quasi causa ipsius sicut exigitur ad matrimoniũ: & ideò non est similis ratio, tũ de baptismo furiosorũ dictũ est suprà.

¶Ad secundũ dicendũ, quòd furia impedit matrimoniũ ratione suæ causæ quæ est consensus, quãuis nõ ratione actus vt frigiditas: sed simul Magister de ea determinat, cũ frigiditate, quia vtrũq; est quidam naturæ defectus.

¶Ad tertium dicendum, quòd momentaneum impedimentũ quod causam matrimonij, scilicet consensum impedit, matrimonium totaliter tollit, sed impedimẽtum quod impedit actum, oportet esse perpetuum ad hoc quòd matrimonium tollat.

¶Ad quartum dicendũ, quòd impedimentum reducitur ad errorem, quia vtrobiq; est defect⁹ consensus ex parte rationis.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrũ incestus quo cognoscit quis sororem vxoris suæ matrimonium dirimat.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ incestus quo quis cognoscit sororem vxoris suæ matrimonium nõ dirimat, quia mulier non debet puniri pro peccato viri: sed puniretur si matrimoniũ solueretur: ergo &c. ¶Præterea. Plus peccat qui propriã consanguineam cognoscit quã qui cognoscit consanguineam vxoris: sed primũ peccatum nõ impedit matrimonium: ergo nec secundũ. ¶Præterea. Si in pœnam peccati hoc infligitur, videtur etiam si mortua vxore cum alia contrahat incestuosus, q̃ separari debeant, quod non est verũ. ¶Præterea. Hoc etiã impedimentũ non connumeratur inter alia suprà enumerata: ergo nõ dirimit contractum matrimonium.

¶Sed contrà est, quia per hoc q̃ cognoscit sororem vxoris contrahitur affinitas ad vxorem: sed affinitas dirimit matrimonium cõtractum: ergo & incestus prædictus. ¶Præterea. In quo quis peccat in hoc punitur: sed talis peccauit cõtra matrimonium: ergo debet puniri quòd matrimonio priuetur.

¶Respondeo dicendũ, quòd si aliquis cognoscit sororem aut aliam cõsanguineã vxoris suę ante matrimoniũ contractum etiam post spõsalia, oportet matrimoniũ separari ratione affinitatis contractæ: si autem post matrimonium contractũ

contractũ & cõsummatũ, non debet totaliter matrimoniũ separari, sed vir admittit ius petendi debitũ, nec potest sine peccato petere, sed tamen debet reddere petenti, quia vxor nõ debet puniri de peccato viri: sed post mortem vxoris debet omninò manere absq; spe coniugij, nisi cum eo dispensetur propter fragilitatem suam, cũ timetur de illicito coitu: si tamen præter dispensationem contrahat, peccat contra statuta ecclesiæ faciens, non tamen matrimonium dirimitur, nec propter hoc separatur.

¶Et per hoc patet solutio ab obiecta, quia incestus ponitur matrimonij impedimentum, non tam ratione culpæ quàm ratiõe affinitatis quã causat: & ideo etiam non cõnumeratur aliis impedimẽtis, sed impedimẽto affinitatis includit.

ARTICVLVS. V.

Vtrum defectus ætatis impediat matrimoniũ.

Thom. 4. dist. 36. q. vnica. art. 5.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ defectus ætatis non impedit matrimonium. Secundũ enim leges pueri accipiunt tutorem vsq; ad. 25. annũ: ergo videtur q̃ vsq; ad tempus illud non sit confortata ratio ad consensum, & ita videtur q̃ illud debeat esse tempus statutum matrimoniũ ineundi: sed ante tempus illud matrimonium potest cõtrahi: ergo defectus statutæ ætatis non impedit matrimonium. ¶Præterea. Sicut vinculum religionis est perpetuum, ita & vinculum matrimonij: sed ante. 14. annũ non potest facere professionẽ secundum nouam constitutionem: ergo nec matrimonium contrahere, si defectus ætatis matrimonium impedire. ¶Præterea. Sicut consensus ad matrimoniũ requiritur ex parte viri, ita ex parte vxoris: sed mulier ante. 14. annũ potest cõtrahere matrimoniũ: ergo & vir. ¶Præterea. Impotentia coeundi nisi sit perpetua & ignorata non impedit matrimonium: sed effectus ætatis non est perpetuus nec ignoratus: ergo non impedit matrimonium. ¶Præterea. Non continetur in aliquo prædictorum impedimentorũ, & ita nõ videtur esse matrimonij impedimentũ.

¶Sed contrà Decre. dicit q̃ puer qui nõ potest reddere debitum nõ est aptus matrimonio: sed ante. 14. annũ (vt in pluribus) non potest reddere debitum, vt in. 9. animalium dicitur: ergo &c.

¶Prętereà, Omniũ natura cõstantiũ positus est terminus magnitudinis & augmẽti, & ita videt cũ matrimoniũ sit naturale q̃ debeat habere determinatũ tẽpus per cuius defectũ impediatur.

¶Respõdeo, quòd matrimonium per modum cõtractus cuiusdam ordinationi legis positiuæ subiacet, sicut & alij contractus: vnde secũdum iura determinatum est q̃ ante illud tempus discretionis quo vterq; possit sufficienter de matrimonio deliberãre, & debitũ sibi inuicem reddere, matrimonia nõ contrahantur, & si nõ ita facta fuerunt dirimuntur: hoc autem tempus vt in pluribus est in masculis in. 14. anno. In fœmina autem in. 12. anno: quia tamẽ præcepta iuris positiui sequũtur id quod in pluribus est, si aliquid ad perfectionem debitam ante tẽpus prædictum peruenit, ita q̃ vigor naturæ & rationis defectum ætatis suppleat matrimonium nõ dissoluitur: & ideò si contrahentes ante annos pubertatis, ante tempus prædictum carnaliter fuerunt copulati, nihilominus matrimonium perpetuò stat indissolubile.

¶Ad primũ ergo dicendũ, quòd in illis ad quæ natura inclinat non exigitur tãtus vigor rationis ad deliberandum, sicut in alijs: & ideò antè potest deliberans in matrimonium sufficienter cõsentire, quàm possit in contractibus alijs res suas sine tutore pertractare.

¶Et similiter est dicendum ad secundum, quia votum religionis est eorum quæ sunt sine inclinatione naturę quæ maiorem difficultatem habent quàm matrimonium.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd mulier citiùs ad tempus pubertatis peruenit quã vir, vt dicitur in. 9. de animalibus: & ideò non est simile de vtroq;.

¶Ad quartum dicendũ, quòd ex parte ista non solùm est impedimentum propter impotentiã coeundi, sed etiam propter defectum rationis quæ adhuc non sufficit ad consensum illum ritè faciendum qui perpetuò durare debet.

¶Ad quintum dicendum, quòd sicut impedimentum quod est ex furia reducitur ad impedimentum erroris, ita etiam impedimẽtum quod est ex defectu ætatis, quia homo nondum habet plenum vsum liberi arbitrij.

QVAESTIO. LIX.

De disparitate cultus quæ matrimonium impediat.

Deinde considerandum est de disparitate cultus quæ matrimonium impediat. Circa hoc quærũtur sex. Primò, vtrũ fidelis possit contrahere matrimonium cum infideli. Secundò, vtrũ inter infideles sit matrimoniũ. Tertiò, vtrum coniunx conuersus ad fidem possit cõmanere cũ infideli nolẽte cõuerti. Quartò, vtrũ possit vxorẽ infidelẽ relinquere. Quintò, vtrũ ea dimissa possit aliam ducere. Sexto, vtrum propter alia peccata vir possit dimittere vxorẽ sicut propter infidelitatem.

ARTICVLVS. I.

Vtrum fidelis possit cõtrahere cum infideli.

Thom. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Thom.4.dist.39.quæst.vnica.art.1. & sequentibus.

ADPRIMVM sic ꝓceditur. Videť ꝙ fidelis posit matrimonium cũ infideli cõtrahere. Quia Ioseph contraxit cũ Aegyptia, & Hester cũ Assuero: in vtroq; autẽ matrimonio fuit disparitas cultus, quia alter erat infidelis, & alter fidelis: ergo disparitas cultus præcedens matrimoniũ ipsum non impedit. ¶ Præterea. Eadẽ est fides quã docet vetus & noua lex: sed secundũ veterem legẽ poterat esse matrimonium inter fidelem & infidelem, vt patet Deut. 21. Si egressus ad pugnã videris mulierem pulchram in medio captiuorum, & adamaueris eã introeas ad eã dormiẽs cum ea & erit tibi vxor. ergo & in noua lege licet. ¶ Præterea. Spõsalia ad matrimonium ordinãtur: sed inter fidelẽ & infidelem possunt in aliquo casu contrahi spõsalia cum conditione futuræ conuersionis: ergo sub eadem conditione matrimoniũ potest contrahi inter eos. ¶ Præterea. Oẽ impedimentũ matrimonij est aliquo modo cõtrariũ mrimonio: sed infidelitas non est contraria matrimonio, quia matrimonium est in officium naturæ cuius dictamen fides excedit: ergo disparitas fidei nõ impedit matrimoniũ. ¶ Præterea. Disparitas fidei etiã quandoq; est inter duos baptizatos sicut quãdo aliquis post baptismũ in hæresi labitur: sed si talis cum aliqua fideli cõtrahat, nihilominus est verũ matrimoniũ: ergo disparitas fidei matrimonium non impedit.

¶ Sed contrà est quod dicitur. 2. Corint. 6. Quæ cõuentio lucis ad tenebras: sed maxima cõuentio est inter virum & vxorem: ergo ille qui est in luce fidei non potest cõtrahere matrimoniũ cum illa quæ est in tenebris infidelitatis. ¶ Præterea. Mala. 2. dicitur: Contaminauit Iudas sanctificationem domini quoniã dilexit & habuit filiã dei alieni: sed hoc non esset si inter eos posset verum matrimoniũ contrahi: ergo disparitas cultus matrimonium impedit.

¶ Respondeo dicendum, quòd principalius matrimonij bonum est proles ad cultum Dei educanda: cũ autem educatio fiat cõmuniter inter patrem & matrem, vterq; secundũ fidem intendit ad cultũ Dei prolem educare: & ideò si sint diuersæ fidei, intentio vnius alterius intentioni contraria erit, & ita inter eos non potest esse cõueniens matrimonium, & propter hoc disparitas cultus præcedẽs impedit ne contrahi possit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd in veteri lege de aliquibus infidelibus erat permissum ꝙ cum eis possent inire coniugia, & de aliquibus prohibitum. Specialiter tamen erat de infidelibus habitantibus in terra Chanaan: tum quia Dñs præceperat eos occidi propter eorum obstinationem, tum quia maius periculum imminebat nè cõiuges filios Israel ad idololatriã peruerterẽt, quia filij Israël ad ritus & mores eorũ proniores erant propter conuersationem cum eis: sed aliis gẽtibus permisit præcipuè, quia nõ poterat esse timor pertrahẽdi ad idololatriã, & & sic Ioseph, & Moyses, & Hester cum infidelibus matrimonia contraxerunt. Sed in noua lege, etiam quæ per totum orbem diffunditur similis ratio prohibendi de omnibus infidelibus: & ideò disparitas cultus præcedens matrimoniũ impedit contrahendum & dirimit cõtractum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd lex illa vel loquitur de aliis nationibus cum quibus poterãt inire cõiugia, vel loquitur quãdo illa captiua ad fidem & cultũ Dei conuerti volebat.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd eadem est habitudo præsentis ad præsens, & futuri ad futurum: vnde sicut quando matrimoniũ in præsenti cõtrahitur requiritur vnicus cultus in vtroq; contrahentiũ, ita ad sponsalia quibus fit spõsio futuri matrimonij sufficit conditio apposita de vnitate cultus futuri.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd iam ex dictis patet ꝙ disparitas cultus contraria est matrimonio ratione principalioris boni ipsius quod est bonum prolis.

¶ Ad quintũ dicendum, quòd matrimoniũ est sacrm: & ideò quantũ pertinet ad necessitatem sacramenti requirit paritatem, quantũ ad sacrm fidei. s. baptismũ magis quã quantum ad interiorem fidem: vnde etiã hoc impedimentũ non dicitur disparitas fidei, sed cultus disparitas qui respicit exterius seruitiũ: vt in. 3. li. dictũ est. Et propter hoc si aliquis fidelis cũ hæretica baptizata matrimoniũ cõtrahat, verũ est mrimoniũ quãuis peccet cõtrahẽdo, si scit eã hęreticã: sicut peccaret si cũ excõicata cõtraheret, nõ tamẽ propter hoc matrimoniũ dirimeretur: & ecõtrariò si aliquis catechumenus habens rectã fidem, sed nõdũ baptizatus cũ aliqua fideli baptizata contraheret, non esset verum matrimonium.

ARTICVLVS. II.

Vtrum inter infideles posit esse matrimoniũ.

Ad secundum sic proceditur. Videtur ꝙ inter infideles nõ possit esse matrimoniũ. Matrimoniũ enim est sacrm ecclesiæ: sed baptismꝰ est ianua sacrorũ: ergo in fideles qui nõ sunt baptizati mrimoniũ cõtrahere non possunt, sicut nec alia sacra suscipere. ¶ Præterea. Duo mala sunt magis impeditiua boni quã vnũ, sed infidelitas vnius tantũ impedit

dit bonum matrimonij: ergo multo fortiùs infidelitas vtriusq;: & ita inter infideles non potest esse matrimonium. ¶ Præterea. Sicut inter infideles & fideles est disparitas cultꝰ, ita inter duos infideles, vt si vnus sit gentilis & alter Iudæus: sed disparitas cultus impedit matrimonium, vt dictum est: ergo ad minùs inter infideles qui habent cultum disparem non potest esse verũ matrimonium. ¶ Præterea. In matrimonio est vera pudicitia: sed sicut dicit Augustinus & habetur in litera, non est vera pudicitia infidelis cũ vxore sua: ergo nec verum matrimoniũ. ¶ Præterea. matrimoniũ verum excusat carnalem copulam à peccato: sed hoc nõ potest facere matrimoniũ inter infideles contractũ, quia omnis vita infidelium peccatum est, vt dicit glo. Ro. 9. ergo inter infideles non est verum matrimonium.

¶ Sed cõtrà est quod dicitur. 1. Corint. 7. Si quis frater vxorẽ habeat infidelem &c. sed vxor nõ dicitur nisi propter matrimonium: ergo matrimonium quod est inter infideles est verum matrimonium. ¶ Præterea. Remoto posteriori non remouetur priùs: sed matrimoniũ pertinet ad officium naturæ quę præcedit statũ gratiæ, cuius principium est fides: ergo infidelitas non facit quin sit inter infideles matrimonium.

¶ Respondeo dicendũ, quòd matrimoniũ principaliter est institutum ad bonum prolis nõ tãtùm generãdæ, sed etiam promouendæ ad perfectum statum, quia quælibet res intendit effectum suũ naturaliter perducere ad perfectum: est autem in prole duplex perfectio, naturæ, non solùm quantum ad corpus, sed etiã quantum ad animã per ea quæ sunt in lege naturæ: & perfectio gratiæ: & prima perfectio est materialis & imperfecta respectu secundæ: & ideò cũ res quæ sunt propter finem sint proportionatę fini, matrimoniũ quod tendit in primam perfectionem est imperfectum & materiale respectu illius quod tendit in perfectionem secundã: & quia perfectio prima cõmunis esse potest infidelibus & fidelibus. Secunda autem tantùm est fidelium: & ideò inter infideles est quidem matrimonium, sed non perfectũ vltima perfectione, sicut est inter fideles.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd matrimoniũ non est institutum in sacramentum, sed in officium naturæ: & ideò quãuis infidelibus nõ cõpetat matrimoniũ secundũ ꝙ est sacrm in dispẽsatione ministrorũ ecclesiæ consistẽs, competit tamen eis inquantũ est in officium naturę: & tamen etiã matrimoniũ tale est aliquo modo sacramẽtum habitualiter, quãuis non actualiter, eò ꝙ actu non contrahunt in fide ecclesiæ.

¶ Ad secũdum dicendũ, ꝙ disparitas cultus nõ impedit matrimoniũ rõne infidelitatis, sed rõne disparitatis in fide. Disparitas enim cultus nõ solùm secũdã perfectionẽ prolis impedit, sed etiã primã dũ parẽtes ad diuersa trahere intendũt, quod non est quando vterq; est infidelis.

¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ inter infideles est matrimoniũ prout matrimoniũ est in officiũ naturę. Ea autem quæ pertinent ad legem naturæ sunt determinabilia per ius positiuũ: & ideò si prohibentur ab alio iure positiuo apud eos infideles contrahere matrimoniũ cũ infidelibus alterius ritus, ex iure diuino nõ prohibẽtur: quia apud Deũ non differt qualitercũq; aliqs à fide deuiet quãtũ ad hoc ꝙ est ex gratia alienũ esse: similiter nec aliquo ecclesiæ statuto quæ non habet de his quæ foris sunt iudicare.

¶ Ad quartum dicendũ, ꝙ pudicitiæ & aliæ virtutes infidelium dicũtur esse verę, quia nõ possunt attingere finem veræ virtutis qui est vera fœlicitas: licut non dicitur esse verum vinum ꝙ non habet effectum vini.

¶ Ad quintum dicendũ, ꝙ infidelis cognoscens vxorem suã non peccat li propter bonũ prolis aut fidei qua tenetur vxori debitũ reddat, cùm hic sit actus iustitiæ & tẽperãtiæ quę in delectabilibus tactus debitas circũstantias seruat, sicut nõ peccat faciens alios actus politicarũ virtutũ: nec dicitur omnis vita infidelium peccatũ, quia quolibet actu peccẽt: sed quia per id quod agũt à seruitute peccati non possunt liberari.

ARTICVLVS. III.

Vtrum cõiunx cõuersus ad fidem posit cõmanere cũ vxore nolente conuerti.

Ad tertium sic procedit. Videtur quòd cõiunx conuersus ad fidem nõ possit cõmanere cũ vxore nolẽte cõuerti, cũ qua in infidelitate cõtraxerat, vbi ẽm est idem periculũ oportet eandẽ cautelã adhiberi: si propter periculũ subuersionis fidei prohibetur nè fidelis cũ infideli contrahat: cũ ergo periculũ sit si fidelis cõmaneat cũ infideli cũ qua priùs contraxerat, & adhuc maius, quia neophyti faciliùs peruertuntur quã illi qui sunt nutriti in fide, videtur ꝙ fidelis post cõuersionẽ nõ possit cõmanere cũ vxore infideli. ¶ Præterea. 28. q. 1. dicit: Nõ potest infidelis in eius coniunctione cõmanere, quæ iam in christianã translata est fidem: ergo fidelis habet necesse vxorem infidelem dimittere. ¶ Præterea. Matrimoniũ ꝙ inter fideles contrahitur, est perfectius quã illud ꝙ contrahitur inter infideles: sed si fideles contrahãt in gradu prohibito ab ecclesia dissoluitur eorũ matrimoniũ: ergo & infideliũ, & ita vir fidelis nõ potest cõmanere cũ vxore infideli, ad minùs quando cũ ea in infidelitate contraxit in gradu prohibito. ¶ Præterea. Aliquis infidelis habet quandoq; plures vxores secundũ ritũ suæ legis: si ergo potest cõmanere cũ illis, cũ quibus in infidelitate

Universidad de Deusto
Biblioteca

litate contraxit, videtur q̃ possit etiam post cõuersionem plures vxores retinere. ¶ Prætereà. Potest cõtingere q̃ repudiata vna vxore aliam duxerit, & in illo matrimonio existens conuertatur: videtur ergo quod saltem in hoc casu nõ possit cũ vxore quã de nouo habet cõmanere.

¶Sed contrà est quod Apostolus. 1. Cor. 7. consulit q̃ cõmaneant. ¶ Prætereà. Nullum impedimentum superueniens vero matrimonio tollit ipsum: sed matrimoniũ erat verũ quãdo vterq; infidelis erat: ergo quando alter cõuertitur non dirimitur per hoc matrimonium, & ita videtur quòd possit licitè commanere.

¶Respõdeo dicendũ, quòd fides eius qui est in matrimonio non polluit, sed perficit matrimoniũ: vnde cũ inter infideles sit verum matrimoniũ, vt ex dictis patet, per hoc q̃ alter eorũ conuertitur ad fidem, non ex hoc ipso vinculũ matrimonij soluitur. Sed aliquando vinculo matrimonij manente soluitur matrimoniũ quãtũ ad cohabitationem & debiti solutionem, in quo pari passũ currunt infidelitas & adulteriũ, quia vtrumq; est cõtra bonũ prolis. Vnde sicut se habet in potestate dimittẽdi adulteram vel cõmanendi cũ ea, ita se habet in potestate dimittendi infidelem vel cõmanendi cũ ea: potest enim vir innocẽs liberè manere cũ adultera spe correctionis, nõ autem si in adulterij peccato fuerit obstinata, nè videatur patronus turpitudinis, quanuis etiã cum spe correptionis possit liberè dimittere: similiter fidelis conuersus potest cum infideli cõmanere cũ spe cõuersionis, si eã infidelitate obstinatã nõ viderit, & bene facit cõmanendo, tũ nõ tenetur, & de hoc est verbũ Apostoli.

¶Ad primũ ergo dicendũ, quòd faciliùs impeditur aliquid fiẽdũ quã destruatur q̃ ritè factũ est: & ideò multa sunt quæ impediũt matrimonium cõtrahendũ si præcedãt, quæ tamẽ ipsum non possunt dissoluere si sequãtur, sicut de affinitate patet: & similiter dicendum est de disparitate cultus.

¶Ad secundũ dicendũ, quòd in primitiua ecclesia tẽpore Apostolorũ passim cõuertebãtur ad fidem, & Iudæi & Gẽtiles: & ideò tunc fidelis vir poterat habere probabilem spem de vxoris cõuersione, etiã si cõuersionẽ nõ promitteret. Post modũ autẽ tẽpore procedẽte Iudæi sunt magis obstinati quã Gẽtiles: quia Gẽtiles adhuc intrabant ad fidẽ sicut tẽpore martyrũ: & tẽporibus Constantini Imperatoris, & circa tẽpora illa: & ideò tunc nõ erat tutum fideli cũ vxore infideli Iudæa cohabitare, nec erat spes de conuersione eius sicut erat de conuersione vxoris Gẽtilis: & ideò tũc fidelis cõuersus poterat cohabitare cũ Gẽtili, sed nõ cũ Iudæa nisi cõuersionẽ promitteret, & secũdũ hoc loquit̃ Decre. illud: Sed nũc pari passu ambulãt vtriq;. s. Gentiles & Iudæi, quia vtriq; obstinati sunt: & ideò nisi vxor infidelis conuerti velit non permittetur ei cohabitare, siue sit Gentilis siue Iudæa.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd infideles non baptizati non sunt astricti statutis ecclesiæ, sed sunt astricti statutis iuris diuini: & ideò si cõtraxerũt aliqui infideles in gradibus prohibitis secundũ legem diuinã, Leuit. 18. siue vterq; siue alter ad fidem cõuertatur non possunt in tali matrimonio cõmanere: si autem cõtraxerunt in gradib⁹ prohibitis per statutũ ecclesiæ possunt cõmanere si vterq; cõuertatur, vel si vno cõuerso sit spes de conuersione alterius.

¶Ad quartum dicendum, quòd habere plures vxores est cõtra legẽ naturæ, cui etiam infideles sunt astricti: & ideò non est verũ matrimonium infidelis nisi cũ illa cũ qua primò contraxit: vnde si ipse cũ omnibus suis cõuertatur, potest cũ prima cõmanere, & alias debet abijcere. Si autẽ prima cõuerti noluerit, & aliqua aliarũ cõuertatur, idem ius habet contrahẽdi cũ illa de nouo, quod cũ alia habet: de quo post dicetur.

¶Ad quintũ dicendũ, quòd repudiũ vxoris est contra legẽ naturæ, vnde infideli non licet vxorem repudiare: & ideò si conuertatur postq̃ vna repudiata alterã duxerit idẽ iudiciũ est de hac, quia tenetur primã quam repudiauerat accipere si conuerti voluerit & aliam abijcere.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum fidelis cõuersus possit vxorem infidelẽ dimittere volentem cohabitare sine contumelia creatoris.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ infidelis cõuersus nõ possit vxorem infidelem dimittere volentem cohabitare sine cõtumelia creatoris. Maius enim est vinculũ viri ad mulierem quã serui ad dñm: sed seruus conuersus nõ absoluitur à seruitutis vinculo, vt patet. 1. Corint. 7. & 1. Tim. 6. ergo & vir fidelis non potest vxorem infidelem dimittere. ¶ Prætereà. Nullus potest alteri præiudiciũ facere sine consensu ipsius: sed vxor infidelis habebat ius in corpore viri infidelis: si ergo per hoc quòd vir ad fidem conuertitur, mulier præiudicium pati posset vt liberè dimitteretur, non posset vir conuerti ad fidem sine consensu vxoris, sicut nec ordinari, nec vouere continentiam sine consensu eius. ¶ Prætereà. Si aliquis contrahat cum ancilla scienter, siue sit seruus siue liber, non propter diuersam conditionem potest ipsam dimittere: cùm ergo vir qui quando contraxit cum infideli sciuerit eam esse infidelem, videtur à simili quòd non possit eam dimittere propter infidelitatem. ¶ Prætereà. Pater tenetur ex debito procurare salutem prolis: sed

sed si discederet ab infideli vxore, filij cõmunes matri remanerent, quia partus sequitur ventrẽ, & sic essent in periculo salutis: ergo non potest vxorem infidelem dimittere licitè. ¶ Prætereà. Adulter non potest adulteram dimittere, etiam postq̃ de adulterio pœnitentiam egit: ergo si sit idem iudicium de adulterio & infideli, nec infidelis infidelem potest relinquere etiã postquã ad fidem est conuersus.

¶Sed contrà est quod Apostolus dicit. 1. Corin. 7. ¶ Prætereà. Adulterium spirituale est grauius quã carnale: sed propter carnale adulteriũ vir potest dimittere vxorem quãtum ad cohabitationem: ergo multo fortiùs propter infidelitatem, quæ est adulteriũ spirituale.

¶Respondeo dicendũ, quòd homini secundum aliam & aliam vitam diuersa competunt & expediunt: & ideò qui moritur priori vitæ non tenetur ad illa ad quæ in priori vita tenebatur: & inde est quòd ille qui in vita sæculari existens aliqua vouit, non tenetur ad illa quando mundo moritur, & vitam religiosam assumens perficere. Ille autẽ qui ad baptismũ accedit regeneratur in Christo & priori vitæ moritur, cùm generatio vnius sit corruptio alterius: & ideò liberatur ab obligatione qua vxori tenebatur reddere debitum: & ei cohabitare non tenetur quando conuerti non vult, quãuis reddere debitum in aliquo casu liberè id possit facere, sicut dictũ est: sicut & religiosus potest liberè perficere vota quæ fecit in sæculo, si non sunt cõtra religionem suã, quãuis ad ea nõ teneatur, vt dictũ est.

¶Ad primum ergo dicẽdũ, quòd seruire nõ est aliquid incompetens Christianæ religionis perfectioni quæ maximè humilitatem profitetur: sed obligatio mulieris siue matrimonij aliquid derogat perfectioni vitæ Christianæ, cuius summum statum cõtinentes possidẽt, & ideò nõ est simile de vtroq;. Et prætereà vnus coniugum non obligatur alteri quasi possessio eius, quasi domino seruus, sed per modum societatis cuiusdam quæ non congruè est infidelis ad fidelem, vt patet. 2. Corinth. 6. & ideò non est simile de seruo & coniuge.

¶Ad secundum dicendum, quòd vxor non habebat ius in corpore viri nisi quãdiu in vita illa manebat in qua cõtraxerãt, quia etiã mortuo viro vxor soluta est à lege viri, vt patet Ro. 7. & ideò si postquã vir mutat vitã moriens priori vitæ ab ea discedat, nullum fit ei præiudicium. Transiens autem ad religionem moritur tantũ spirituali morte, nõ autem corporali: & ideo si matrimonium sit consummatum nõ potest vir sine consensu vxoris ad religionem transire. Potest autem ante carnalem copulam quando est tantùm copula spiritualis, sed ille qui ad baptismum accedit, corporaliter etiam consepelitur Christo in morte: & ideò à debito soluitur reddendo etiam post matrimonium consummatũ. Vel dicendum, quòd ex culpa sua vxor præiudicium patitur quæ conuerti contemnit.

¶Ad tertium dicendũ, quòd disparitas cultus facit personam simpliciter illegitimam, non autem conditio seruitutis, sed solùm quãdo ignorata est: & ideò nõ sequitur similis ratio de infideli & ancilla.

¶Ad quartum dicendum, quòd proles aut peruenit ad perfectam ætatem, & tunc poterit liberè sequi patrem fidelem vel matrem infidelem: vel est in minori ætate cõstitutus, & tunc debet dari fideli, non obstãte q̃ indiget matris obsequio ad educationem.

¶Ad quintum dicendũ, quòd adulter per pœnitentiam non transit ad aliam vitam sicut infidelis per baptismũ: & ideò non est similis ratio.

ARTICVLVS. V.

Vtrum fidelis descendens ab vxore infideli possit aliam ducere.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ fidelis discedens ab vxore infideli non possit aliã ducere in vxorem. Quia indissolubilitas est de ratione matrimonij cùm repudiũ vxoris sit cõtra legem naturę: sed inter infideles erat verũ matrimoniũ: ergo nullo modo potest matrimoniũ solui, sed manẽte vinculo matrimonij ad vnam, nõ potest aliquis cum alia contrahere: ergo fidelis discedens ab vxore infideli non potest cùm alia contrahere.

¶ Prætereà. Crimen superueniens matrimonio non soluit matrimoniũ: sed si mulier velit cohabitare sine cõtumelia creatoris nõ soluitur vinculum matrimonij, quia vir non potest aliã ducere: ergo peccatum vxoris quæ non vult cohabitare sine contumelia creatoris non soluit matrimoniũ, vt liberè possit vir aliã vxorem ducere. ¶ Prætereà. Vir & vxor sunt pares in vinculo matrimonij: cũ ergo vxori infideli nõ liceat viuente viro alium virũ ducere, videtur q̃ nec fideli liceat. ¶ Prætereà. Fauorabilius est cõtinẽtiæ votũ quã matrimonij cõtractus: sed viro fideli vxoris infidelis nõ licet, vt videtur, votũ cõtinẽtiæ emittere, quia tũc vxor fraudaretur matrimonio si postmodũ cõuerteretur: ergo multo minùs licet ei matrimoniũ cõtrahere cum alia.

¶ Prętereà. Filius qui remanet in infidelitate patre conuerso amittit ius paternæ hæreditatis: & tamen si postea conuertitur redditur ei hęreditas sua etiã si alius in possessionẽ eius intrauit: ergo videt̃ à simili q̃ si vxor infidelis post cõuertatur q̃ sit sibi reddendus vir suus, etiã si cũ alia cõtraxerit, q̃ non posset esse si secũdũ matrimoniũ verũ esset: ergo non põt contrahere cũ alia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Sed cõtrà matrimoniũ non est ratum sine sacramento baptismi: sed quod non est ratum potest dissolui: ergo matrimonium in infidelitate contractũ potest solui, & ita soluto matrimonia li vinculo, licet viro aliam ducere in vxorem.

¶Prætereà. Vir non debet cohabitare vxori in fideli nolenti cohabitare sine cõtumelia creatoris: si ergo nõ liceret ei aliã ducere, cogeretur cõtinentiam seruare, q̃ videtur incõueniens, quia sic ex conuersione sua incõmodũ reportaret.

¶Respondeo dicendum, quòd quando alter cõiugum ad fidem conuertitur altero in infidelitate manente distinguendum est: quia si infidelis vult cohabitare sine contumelia creatoris. i. sine hoc q̃ ad infidelitatem inducat, potest fidelis liberè discedere, sed discedens non potest alteri nubere. Si autem infidelis non velit cohabitare sine contumelia creatoris in verba blasphemiæ prorumpens, & nomen Christi audire nolens, tunc si ad fidelitatem pertrahere nitatur vir fidelis discedens potest alteri per matrimonium copulari.

¶Ad primum ergo dicendũ, quòd matrimoniũ infidelium est imperfectum: sed matrimonium fidelium est perfectũ, & ita est firmius: semper autem firmius vinculum soluit minùs firmum, cùm ei sit contrariũ: & ideò matrimoniũ quod post in fide Christi cõtrahitur soluit matrimonium q̃ priùs in infidelitate cõtractum fuerat: vnde matrimoniũ infideliũ non est omninò firmum & ratum, sed ratificatur postmodum per fidem Christi.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd crimen vxoris nolentis cohabitare sine contumelia creatoris absoluit virum à seruitute qua tenebatur vxori, vt non posset ea viuente aliam ducere, sed nõ dum soluit matrimoniũ: quia si in blasphemia illa conuerteretur antè quã ille aliud matrimonium contraheret redderetur ei vir suus: sed soluitur per matrimonium sequens, ad quod peruenire non posset vir fidelis nisi solutus à seruitute vxoris per culpam.

¶Ad tertium dicendum, quòd postquã fidelis cõtraxit solutum est vinculum matrimonij ex vtraq; parte, quia matrimonium non claudicat quantũ ad vinculũ, sed quãdoq; claudicat quãtum ad effectũ: vnde in pœnã vxoris infidelis ei indicitur q̃ non possit cũ alio cõtrahere magis quã virtute matrimonij præcedentis: sed si postea conuertatur potest ei concedi dispensatiuè vt alteri nubat si vir eius aliam duxit.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd si post cõuersionem viri aliqua probabilis spes de conuersione vxoris sit, non debet votũ continentiæ vir emittere, nec ad aliud matrimoniũ trãsire, quia difficiliùs conuerteretur vxor viro suo sciens se esse priuatam. Si autem non sit spes de conuersione potest ad sacros ordines vel ad religionem accedere, priùs requisita vxore quod cõuertatur, & tunc si postquã vir sacros ordines suscepit vxor cõuertatur nõ est sibi vir suus reddẽdus, sed debet imputare sibi in pœnã tardæ conuersionis quòd viro suo priuatur.

¶Ad quintum dicẽdum, quòd vinculum paternitatis non soluitur per disparem cultum sicut vinculum matrimonij: & ideò non est simile de hæreditate & vxore.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum alia vitia soluant matrimonium.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quòd alia vitia soluant matrimonium, sicut & infidelitas. Adulterium enim videtur esse directiùs contra matrimonium quã infidelitas: sed infidelitas soluit matrimonium in aliquo casu, vt liceat ad aliud matrimonium trãsire: ergo & adulteriũ idem facit.

¶Prætereà. Sicut infidelitas est fornicatio spiritualis, ita & quodlibet peccatũ: si ergo propter hoc infidelitas matrimonium soluit, quia est fornicatio spiritualis, pari ratione quodlibet peccatum matrimonium soluet.

¶Prætereà. Matth. 18. dicitur, Si dextra manus tua scandalizat te abscinde eã & proijce abs te: dicit Glo. quòd in manu & dextro oculo possunt accipi frater & vxor, propinqui & filij: sed per quodlibet peccatum efficiuntur nobis impedimẽto: ergo propter quodlibet peccatum potest matrimonium dissolui.

¶Prætereà. Auaritia idololatria est, vt dicitur Ephæsi. 5. sed propter idololatriam potest mulier dimitti: ergo pari ratione propter auaritiã, & ita propter alia peccata quæ sunt maiora quã auaritia.

¶Prætereà. Hoc expressè Magister dicit in litera.

¶Sed contrà est quod dicitur Matth. 5. Qui dimiserit vxorẽ excepta causa fornicationis mœchatur.

¶Prætereà. Secundum hoc tota die fierent diuortia, cùm rarò inueniatur matrimonium in quo alter coniugum in peccatum non labatur.

¶Respondeo dicendum, quòd fornicatio corporalis & infidelitas spiritualem habent contrarietatẽ ad bona matrimonij, vt ex dictis patet: vnde spiritualem habent vim separandi matrimonia. Sed tamen intelligendum est quòd matrimoniũ dupliciter soluitur. Vno modo quãtum ad vinculũ, & sic non potest solui postquã matrimonium est ratificatum, neq; per infidelitatem, neq; per adulteriũ: sed si non est ratificatum soluitur vinculũ permanẽte infidelitate in altero coniugum, si alter conuersus ad fidem ad aliud coniugium transeat: non autem soluitur vinculum prædictum per adulteriũ, aliàs infidelis liberè posset dare libellũ repudij vxori adulteræ, & ea dimissa aliã ducere, quod falsum est. Alio modò soluitur matrimonium quãtum ad actũ, & sic solui potest tam per infidelitatẽ quã per fornicationem spiritualem: sed propter alia peccata non potest solui matrimoniũ etiã quãtum ad actum, nisi fortè ad tẽpus si velit vir subtrahere à consortio vxoris ad castigationẽ eius, subtrahendo ei præsentiæ suæ solatium.

¶Ad primum ergo dicendũ, quòd quãuis adulterium magis directè opponatur matrimonio inquantum est in officiũ naturæ quàm infidelitas, tamen econtrario est inquantum matrimonium est sacramentum ecclesiæ, ex quo habet perfectã firmitatem inquantũ significat indiuisibilem coniunctionem Christi & ecclesiæ: & ideò matrimoniũ quod nõ est ratum magis potest solui quantum ad vinculum per infidelitatem quàm per adulterium.

¶Ad secundum dicendum, quòd cõiunctio primæ animæ ad Deũ est per fidem: & ideó per eam anima quasi desponsatur Deo, vt patet Oseę. 2. Sponsabo te mihi in fide. Vnde in sacra scriptura specialiter per fornicationẽ idololatria & infidelitas designantur: sed alia peccata magis remota significatiõe dicunt spũales fornicatiões.

¶Ad tertium dicendũ, quòd hoc intelligẽdum est quando mulier præstat magnam occasionẽ peccati viro suo, vt vir probabiliter sibi de periculo timeat, tunc enim vir potest se subtrahere ab eius conuersatione, vt dictum est.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd auaritia dicitur idololatria per quãdam similitudinem seruitutis, quia tam auarus quã idololatra potiùs seruit creaturæ quã creatori, non autem per similitudinem infidelitatis: quia corruptio infidelitatis est in intellectu, sed auaritiæ in affectu.

¶Ad quintum dicẽdum, quòd verba Magistri sunt accipienda de spõsalibus, quia propter crimen superueniens sponsalia solui possunt: vel si loquitur de matrimonio intelligẽdum est de separatione à cõi cõuersatiõe ad tẽpus, vt dictũ est: vel quando vxor non vult cohabitare nisi sub cõditione peccãdi: vt cũ dicit: Nõ ero vxor tua nisi mihi de latrocinio diuitias congreges, tunc enim potiùs eam debet dimittere quàm latrocinia exercere.

ARTICVLVS. I.

Vtrum liceat vxorem interficere inuẽtam in actu adulterij.

Thom. 4. dist. 37. q. vnica. arti. 1. & 2.

ADPRIMVM sic proceditur. Videtur quòd liceat viro vxorem interficere in actu adulterij deprehẽsam. Lex enim diuina præcipit adulteras lapidari: sed ille qui legem diuinam exequitur non peccat: ergo nec occidẽs propriã vxorem si sit adultera.

¶Prætereà. Illud quod licet legi, licet ei cui lex hoc cõmittit: sed legi licet interficere adulteram, aut quãlibet personã reã mortis: cùm ergo lex cõmiserit viro interfectionẽ vxoris in actu adulterij deprehẽsæ, videt q̃ ei liceat.

¶Prætereà. Vir habet potestatẽ maiorem super vxorem adulterã quàm super eum qui cum ea adulteriũ cõmisit: sed si vir percutiat clericum quem cum propria vxore inuenit, non est excõmunicatus: ergo videtur quòd etiam liceat interficere propriã vxorem in adulterio deprehẽsam.

¶Prætereà. Vir tenetur vxorem suã corrigere, sed correctio fit per infictionem iustæ pœnæ: cùm ergo iusta pœna adulterij sit mors, quia est capitale crimen, videt quòd liceat viro vxorem adulteram occidere.

¶Sed contrà in litera dicitur, quòd ecclesia Dei nunquã cõstringitur legibus humanis vel mũdanis, gladium enim non habet nisi spirituale: ergo videtur q̃ ei qui vult esse de ecclesia, nõ sit licitus actus legis illius quæ vxoricidiũ permittit.

¶Prætereà. Vir & vxor ad paria iudicantur: sed vxori non licet interficere virum in adulterio deprehensum: ergo nec viro vxorem.

¶Respondeo dicendum, quòd virum interficere vxorem cõtingit dupliciter. Vno modo per iudicium ciuile, & sic nõ est dubium quòd sine peccato potest vir zelo iustitiæ, non liuore vindictæ aut odij motus, vxorem adulteram in iudicio sæculari accusare criminaliter de adulterio, & pœnã mortis à lege statutã petere: sicut etiã licet aliquem accusare de homicidio, aut de alio crimine: nõ tamen talis accusatio põt fieri in iudicio ecclesiastico, quia ecclesia non habet gladiũ materialem, vt in litera dicitur. Alio modo posset eã per seipsum occidere, non in iudicio conuictam, & sic extra actum adulterij eam interficere quantũcunq; sciat eam adulteram, neq; secundum leges ciuiles, neq; secundum legem conscientiæ licet. Sed lex ciuilis quasi licitum putat quòd in ipso actu eam interficiat, nõ quasi

QVAESTIO. LX.

De vxoricidio.

Deinde considerandum est de vxoricidio. Circa quod quæritur duo. Primò, Vtrum in aliquo casu liceat vxorem occidere. Secundò, Vtrum vxoricidium matrimonium impediat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quasi pręcipiēs,vel prohibēs,sed quasi pœnam homicidij ei infligēs,ppter maximū incitamentū,q̄ habet vir in tali facto ad occisionē vxoris. Sed ecclesia in hoc nō est astricta legib⁹ humanis,vt iudicet eum sine reatu pœnæ æternæ,vel pœnæ ecclesiastico iudicio infligēdæ ex hoc q̄ est sine reatu pœnæ infligendæ per iudicium sęculare, & ideò in nullo casu licet viro occidere vxorem propria authoritate.

¶Ad primū ergo dicendū, quòd pœnam illam infligendam non cōmisit personis priuatis, sed personis publicis quæ habent officium ad hoc deputatū. Vir autē nō est iudex vxoris: & ideò nō pōt eā interficere,sed corā iudice accusare.

¶Ad secundum dicendū, quòd lex ciuilis non cōmisit viro occisionē vxoris quasi pręcipiens, quia sic non peccaret:sicut non peccat minister iudicis latronem occidēs condēnatum ad mortem:sed permisit pœnā nō adhibēs:vnde etiam difficultates quasdam apposuit quibus retrahe rentur viri ab vxoricidio.

¶Ad tertiū dicendū, quòd ex hoc nō probatur q̄ sit licitum simpliciter:sed quantū ad immunitatem ad aliquam pœnam,quia etiam excōmunicatio quædam pœna est.

¶Ad quartum dicendū, quòd duplex est cōgregatio,quædā œconomica sicut familia aliqua, & quædam politica sicut ciuitas & regnum. Ille igitur qui præest secundæ cōgregationi vt rex, potest infligere pœnā & corrigere personam, & exterminare ad purgationem communitatis cuius curā gerit:sed ille qui præest in prima cōgregatione vt paterfamilias non potest infligere nisi pœnam corrigentem,quæ se non extendit vltra terminos emendationis, quam transcendit pœna mortis: & ideò vir qui sic præest vxori non potest ipsam interficere,sed aliàs accusare vel castigare.

ARTICVLVS. II.

Vtrum vxoricidium impediat matrimonium.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd vxoricidium non impediat matrimonium. Directiùs enim opponitur adulterium matrimonio quàm homicidium:sed adulterium nō impedit matrimoniū: ergo nec vxoricidium. ¶Præterea,Grauius est peccatum occidere matrem quā vxorem,quia nunquam licet verberare matrem, licet autem verberare vxorem :sed occisio matris non impedit matrimonium: ergo nec vxoris occisio.

¶Præterea. Magis peccat qui vxorem alterius propter adulterium interficit quā vxorem propriam, inquantum minus habet de motiuo, & & minùs ad eum spectat eius correctio:sed qui alienam vxorem occidit non impeditur à matrimonio:ergo nec ille qui propriam vxorem interficit. ¶ Præterea. Remota causa remouetur effectus:sed peccatum homicidij potest per pœnitentiam remoueri: ergo & impedimentū matrimonij,quod ex eo causatur, & ita videtur q̄ post peractam pœnitentiam non prohibeatur matrimonium contrahere.

¶Sed cōtrà est quod Canō dicit: Interfectores suarum coniugum ad pœnitentiam redigendi sunt,quibus penitus denegatur coniugium.

¶Præterea. In eo in quo quis peccat debet puniri:sed peccat cōtra matrimoniū qui vxorem occidit:ergo debet puniri vt mrimonio priuet.

¶Respondeo dicendum,quòd vxoricidium ex statuto ecclesiæ matrimoniū impedit: sed quando q; impedit contrahendū, & non dirimit contractum: quando scilicet propter adulteriū vir occidit vxorem,aut etiam propter odiū:tamen si timetur de incontinētia ipsius potest cum eo dispensari per ecclesiam vt licitè matrimonium contrahat:quandoq; etiam dirimit cōtractum, vt quando aliquis interficit vxorem suā,vt ducat eam cum qua mœchatur:tūc enim efficitur illegitima persona simpliciter ad cōtrahendum cum illa,ita quòd si de facto cum ea cōtraxerit matrimonium dirimitur. Sed per hoc non efficitur simpliciter psona illegitima respectu aliarū mulierū. Vnde si cū alia contraxerit quāuis peccet cōtra statutū ecclesię faciēs:tamen matrimoniū contractum nō dirimitur propter hoc.

¶Ad primum ergo dicēdū, quòd homicidium & adulterium in aliquo casu impediunt matrimonium contrahendum & dirimūt contractū, sicut de vxoricidio dicitur,hic etiam de adulterio infrà dicetur. Vel dicendum, quòd vxoricidium est contra substantiam coniugij,sed adulterium cōtra bonum fidei ei debitæ: sic adulterium non est magis contra matrimonium quā vxoricidium:& ita ratio procedit ex falsis.

¶Ad secundum dicendum,quòd simpliciter loquendo grauius peccatum est occidere matrem quàm vxorem,& magis contra naturam, quia naturaliter homo matrem reueretur:& ideo minùs inclinatur ad interfectionem matris,& prior est ad interfectionem vxoris,ad cuius pronitatis repressionē vxoricidis est matrimoniū ab ecclesia interdictum.

¶Ad tertiū dicendum,q̄ talis nō peccat cōtra matrimonium,sicut ille qui propriam vxorem interficit:& ideò non est simile.

¶Ad quartū dicendum, quòd non est necessarium q̄ deleta culpa deleatur oīs pœna,sicut de irregularitate patet. Non.n.pœnitētia restituit in pristinā dignitatem quamuis possit restituere in pristinū statum gratiæ,vt dictum est.

QVAESTIO. LXI.

De impedimēto mrimonij qđ est votū solēne.

Deinde considerandum est de impedimentis quæ superueniunt matrimonio. Et primò,de impedimento quod prouenit matrimonio. s. de voto solenni. Secundò, de impedimento quod prouenit matrimonio consummato. s. de fornicatione. Circa primū quæruntur tria. Primò, vtrum alter coniugū altero inuito post carnalem copulam possit religionem intrare. Secūdò, vtrum ante carnalem copulam possit intrare. Tertiò, vtrū altero intrāte alter possit alteri nubere.

ARTICVLVS. I.

Vtrum alter coniugum altero inuito post carnalem copulam possit religionem intrare.

Thom. 4. Dist. 27. q. 1. art. 3. q. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̄ alter cōiugum etiam post carnalem copulam possit altero inuito ad religionē transire. Quia lex diuina magis debet spiritualibus fauere quā lex humana: sed lex humana hoc permisit:ergo multo fortiùs lex diuina permittere debuit. ¶Præterea. Minus bonū nō impedit maius bonum:sed matrimonij status est minus bonū quā status religionis,vt patet. 1. Corī. 7. ergo per matrimoniū non debet homo impediri quin possit ad religionem transire. ¶Præterea. In qualibet religione sit quoddā spirituale matrimoniū:sed licet de leui religione ad arctiorem trāsire:ergo licet de matrimonio leuiori,scilicet carnali ad arctius. s. matrimoniū religionis transire etiam inuita vxore.

¶Sed contrà est quod dicitur. 1. Corin. 7. vt nec etiam ad tempus vacent orationi coniuges sine mutuo consensu à matrimonio abstinentes.

¶Præterea. Nullus potest facere licitè quod est in præiudiciū alterius sine eius volūtate:sed votum religionis emissum ab vno coniugum est in præiudicium alterius,quia vnus habet potestatem corporis alterius: ergo vnus sine consensu alterius non potest votū religionis emittere.

¶Respondeo dicendum,quòd nullus potest facere oblationem Deo de alieno: vnde cùm per matrimoniū iam consummatum sit corpus viri factum vxoris, non potest sine consensu eius Deo ipsum offerre per continentiæ votum.

¶Ad primū ergo dicendum,quòd lex humana considerat matrimonium solum inquātum est in officium naturæ:sed lex diuina secundum q̄ est sacramētum,ex quo habet omnimodam indiuisibilitatem: & ideò non est simile.

¶Ad secundum dicendum, quòd non est inconueniens maius bonum impediri per minus bonum,quod habet cōtrarietatem ad ipsum,sicut etiam per malum bonū impeditur.

¶Ad tertium dicendum,quòd in qualibet religione contrahitur matrimonium ad vnam personam,scilicet ad Christum,cui tamen ad plura obligatur aliquis in vna religione quā in alia; sed matrimonium materiale & religionis non fiunt ad vnam personā:& ideò non est simile.

ARTICVLVS. II.

Vtrum alter cōiugum possit altero inuito ante carnalem copulam religionem intrare.

Ad secundum sic procedit. Videtur q̄ nec etiam ante carnalem copulam. Indiuisibilitas enim matrimonij pertinet ad matrimonij sacramentū, inquantum. s. significat perpetuam cōiunctionem Christi ad ecclesiā:sed ante carnalem copulā post consensum per verba de præsenti expressum est verū matrimonij sacramentum: ergo nō potest fieri diuisio per hoc q̄ alter ad religionem intrat.

¶Præterea. In ipso cōsensu per verba de præsenti expresso, vnus cōiugum in alterū potestatem sui corporis transfert: ergo statim potest exigere debitū & alter tenetur reddere,& ita non potest vnus inuito altero ad religionem transire.

¶Præterea. Mat. 19. Quos Deus cōiunxit homo non separet:sed coniunctio quæ est ante carnalem copulam diuinitùs facta est: ergo non potest separari humana voce.

¶Sed cōtrà est,quod secundū Hiero. Dominus vocauit Ioannem de nuptiis.

¶Respondeo dicendū, quòd ante carnalem copulam est inter coniuges tantùm vinculum spirituale,sed postea etiam est inter eos vinculum carnale:& ideò sicut post carnalem copulā matrimonium soluitur per mortem carnalem, ita per ingressum religionis ante copulam carnalē soluitur:quia religio est quędam mors spiritualis,qua aliquis sæculo moriens viuit Deo.

¶Ad primum ergo dicēdū, quòd matrimoniū ante carnalem copulam significat illam coniunctionem quę est ad animā,quæ quidē soluitur per cōtrariū. s. per peccatū:sed per carnalem copulam significat coniunctionē ad ecclesiā quātum ad assumptionem humanę naturæ in vnitate personę,quę omninò est indiuisibilis.

¶Ad tertium dicendū, quòd ante carnalem copulā nō est omninò translatū corpus vnius sub potestate alterius,sed sub cōditiōe, nisi interea alter ad frugem melioris vitæ conuolet: sed per carnalem copulā cōpletur dicta trāslatio,quia tūc intrat vterq; in coporalem possessionē sibi traditę potestatis. Vnde etiā ante carnalem co-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pulam nō ſtatim tenetur reddere debitum poſt matrimoniū cōtractū per verba de præſenti, ſed datur ei tempus duorū menſium propter triā: Primò, vt interim poſsit deliberare de tranſeundo ad religionem. Secundò, vt præparētur quæ ſunt neceſſaria ad ſolēnitatem nuptiarum. Tertiò, nè vilem habeat maritus datā, quā nō ſuſpitauit dilatam.

¶ Ad tertium dicendū, quòd coniunctio matrimonialis ante carnalem copulā eſt quidem perfecta quantum ad eſſe primum: ſed non cōſummata quātū ad actum ſecundū ꝙ eſt operatio: & ſimulatur poſſeſsioni corporali, & ideò non omnimodam indiuiſibilitatem habet.

ARTICVLVS. III.

Vtrum mulier poſsit nubere alteri viro ante carnalem copulam, viro ſuo religionem ingreſſo.

Ad tertium ſic procedit. Videtur quòd mulier non poſsit nubere alteri viro ante carnalem copulā viro ſuo religionem ingreſſo. Quia illud quod cū matrimonio ſtare poteſt, nō ſoluit matrimoniale vinculum: ſed adhuc manet vinculum matrimoniale inter eos qui pari voto religionē intrant: ergo ex hoc quòd vnus intrat religionem alter non abſoluitur à vinculo matrimoniali: ſed quādiu manet vinculum matrimoniale ad vnū, non poteſt nubere alteri: ergo &c. ¶ Præterea. Vir poſt ingreſſum religionis poteſt ante profeſsionem redire ad ſeculū: ſi ergo mulier poſſet alteri nubere viro intrāte religionem, & ipſe poſſet alteram ducere rediēs ad ſeculum, quod videtur abſurdū. ¶ Præterea. Per Decreta. nouam. profeſsio ante annum emiſſa pro nulla reputatur: ergo ſi poſt talem profeſsionem ad vxorē redeat tenetur eū recipere: ergo neq; per introitum viri in religionem, neq; per votum dātur mulieri poteſtas alteri nubendi.

¶ Sed contrà. Nullus poteſt alterū obligare ad ea quæ ſunt perfectionis: ſed continentia eſt de his quæ ad perfectionem pertinēt: ergo mulier non arctatur ad continentiam ex hoc ꝙ vir religionem ingreditur, & ſic poteſt nubere.

¶ Reſpōdeo dicendum, quòd ſicut mors corporalis viri hoc modo vinculū mātimoniale ſoluit, vt mulier nubat cui vult ſecundū Apoſtoli ſententiā: ita etiā poſt mortem ſpiritualem viri per religiōis ingreſſum poterit cui voluerit nubere.

¶ Ad primum ergo dicendū, ꝙ quādo vterq; pari voto cōtinentiā vouet, tunc neuter coniugali vinculo abrenuniat, & ideò adhuc manet: ſed quando vnus tantū vouet, tunc quantū eſt in ſe abrenūtiat vinculo cōiugali: & ideò alter abſoluitur à vinculo illo.

¶ Ad ſecūdum dicendū, ꝙ nō intelligitur mortuus ſæculo per religionis ingreſſum quouſq; profeſsionem emiſerit: & ideò vſq; ad tempus illud tenetur eum vxor ſua expectare.

¶ Ad tertium dicendū, quòd de profeſsione ſic emiſſa ante tempus determinatum à iure eſt idē iudiciū quòd de voto ſimplici. Vnde ſicut poſt votum ſimplex viri mulier ei debitum reddere non tenetur, cùm ipſa nō habet poteſtatem alteri nubere: ita & hic.

QVAESTIO. LXII.

De impedimēto quod ſuperuenit matrimonio cōſummato, quod eſt fornicatio.

Deinde conſiderandum eſt de impedimento quod ſuperuenit matrimonio cōſummato. ſ. de fornicatione quæ impedit matrimonium præcedens quo ad actū dirimentem vinculo matrimoniali. Et circa hoc quærūtur ſex. Primò, Vtrum liceat viro dimittere vxorem cauſa fornicationis. Secundò, Vtrum ad hoc teneatur. Tertiò, Vtrum proprio iudicio eam dimittere poſsit. Quartò, Vtrū vir & vxor quantum ad hoc ſint æqualis conditionis. Quintò, Vtrum poſt diuortium debeant manere innupti. Sextò, Vtrū poſt diuortiū poſsint recōcilari.

ARTICVLVS. I.

Vtrum propter fornicationem liceat viro vxorem dimittere.

Thom. 4. diſt. 35. q. vnica. art. 1. & ſequētibus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ propter fornicationem nō liceat viro vxorē dimittere. Non enim eſt malū pro malo reddendū: ſed vir dimittendo vxorē propter fornicationē videtur malū ꝙ malo reddere: ergo hoc nō licet. ¶ Præterea. Maius peccatū eſt ſi vterq; fornicetur, quā ſi alter tantū: ſed ſi vterq; fornicetur non poterit ꝓpter hoc fieri diuortiū: ergo nec ſi vnus tantū fornicatus fuerit. ¶ Præterea. Fornicatio ſpiritualis & quædam alia peccata ſunt grauiora quā fornicatio carnalis: ſed propter illa non poteſt fieri ſeparatio à toro: ergo nec propter fornicationem carnalē. ¶ Præterea. Vitium contra naturam magis remotum eſt à bonis matrimonij quām fornicatio quæ modo naturæ fit: ergo magis debuit poni cauſa ſeparationis quàm fornicatio.

¶ Sed

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Matth. 5. ¶ Præterea, illi qui frangit fidem, non tenetur aliquis ſeruare fidem: ſed coniunx fornicando fidem frangit, quam alteri cōiugi debet: ergo alter poteſt alterum cauſa fornicationis dimittere.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd Dominus dimittere vxorem conceſsit propter fornicationē in pœnam illius qui fidem fregit, & in fauorem illius qui fidē ſeruauit, vt non ſit aſtrictus ad reddendum ei debitum qui non ſeruauit fidem: & propter hoc excipiuntur ſeptem caſus in quib⁹ non licet viro vxorem dimittere fornicatricem, in quibus vel vxor à culpa immunis eſt, vel vtrique æqualiter culpabiles ſunt. Prim⁹ eſt ſi ipſe vir ſimiliter fornicatus fuerit. Secundus, ſi ipſe vxorem proſtituerit. Tertius, ſi vxor virū probabiliter mortuum credens propter longam eius abſentiam alteri nupſerit. Quartus, eſt ſi latenter cognita eſt ab aliquo ſub ſpecie viri lectum ſubintrante. Quintus, ſi fuerit vi oppreſſa. Sextus, ſi reconciliauit eam ſibi poſt adulterium perpetratum carnaliter eam cognoſcens. Septimus, ſi matrimonio in infidelitate vtriuſque contracto vir dederit vxori libellum repudij & vxor alteri nupſerit: tunc enim ſi vterque conuertatur tenetur eam vir recipere.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd vir ſi dimittat vxorem fornicantē liuore vindictæ peccat: ſi autem ad infamiam propriam cauēdam, nè videatur particeps criminis, vel ad vitium vxoris corrigendum, vel ad vitandum prolis incertitudinem non peccat.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd diuortium ex cauſa fornicationis fit vno accuſante alium, & quia nullus poteſt accuſare qui in ſimili crimine exiſtit, quando vterque fornicatur diuortium celebrari non poteſt, quamuis magis peccetur contra matrimonium vtroq; fornicante, quàm altero tantùm.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fornicatio directè eſt contra bonum matrimonij, quia tollitur per eam certitudo prolis, & fides frangitur, & ſignificatio non ſeruatur, dum vnus coniugum pluribus carnem ſuam diuidit: & ideò alia crimina quamuis fortè ſint maiora fornicatione, non tamen cauſant diuortium. Sed quia infidelitas, quæ dicitur ſpiritualis fornicatio, etiam eſt cōtra bonum matrimonij quod eſt proles educanda ad cultum Dei: etiam ipſa facit diuortiū, ſed tñ aliter ꝙ corporalis fornicatio: qa nō propter vnū actū infidelitatis, ſed ꝓpter cōſuetudinē ꝙ pertinaciā oſtēdit, in qua infidelitas conſiſtit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd etiam propter vitium contra naturā poteſt procedi ad diuortium, ſed tñ non ſit ita mentio de ipſo, tum quia eſt paſsio innominabilis, tum quia rariùs accidit, tum quia non ita cauſat incertitudinē ꝓlis.

ARTICVLVS. II.

Vtrum vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd vir teneat ex præcepto vxorem fornicantem dimittere, vir enim cùm ſit caput vxoris tenetur vxorem corrigere: ſed ſeparatio à toro eſt inducta ad correctionem vxoris fornicantis. ergo tenetur eam à ſe ſeparare. ¶ Præterea, qui conſentit peccanti mortaliter ipſe etiam mortaliter peccat: ſed vir retinens vxorem fornicantem, conſentire ei videt, vt in litera dicitur. ergo peccat niſi eam à ſe eiciat. ¶ Præterea. 1. Corinth. 6. dicitur, Qui adhæret meretrici vnum corpus efficitur: ſed non poteſt aliquis ſimul eſſe membrum meretricis & Chriſti, vt ibidem dicitur. ergo vir vxori fornicanti adhærens, membrum Chriſti eſſe deſinit mortaliter peccans. ¶ Præterea, ſicut cognatio tollit vinculum matrimonij, ita fornicatio ſeparat à toro: ſed poſtquam vir nouerit conſanguinitatem ſui ad vxorem, mortaliter peccat eam cognoſcens carnaliter. ergo & ſi cognoſcit vxorem poſtquam ſcit ipſam eſſe fornicatam, mortaliter peccat.

¶ Sed contrà eſt quod dicit Gloſſ. 1. Corinth. 7. Quòd Dominus permiſit cauſa fornicationis vxorem dimittere. ergo nō ex præcepto. ¶ Præterea, quilibet poteſt dimittere alteri quod in ſe peccauit: ſed vxor fornicando peccauit in virū. ergo vir poteſt ei parcere, vt non dimittat eam.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd dimiſsio vxoris fornicantis introducta eſt ad corrigendum vxoris crimen per talem pœnam: pœna autem corrigens non requiritur vbi emendatio iam præceſsit: & ideò ſi mulier de peccato pœniteat, vir non tenetur eam dimittere: ſi autem non pœniteat tenetur, nè peccato cōſentire videatur dum correptionem debitam non apponit.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ peccatum fornicationis in vxore poteſt corrigi non tantū tali pœna, ſed etiam verbis & verbere: & ideò ſi aliàs ad correctionem ſit parata, non tenetur vir prædictam pœnam ad eius correctionem adhibere.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd tunc vir vxori conſentire videtur quādo eam tenet non ceſſantem à peccato præterito: ſi autem emendata fuerit, non ei conſentit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex quo de peccato fornicationis pœnituit meretrix dici non poteſt: & ideò vir ei ſe coniungendo mēbrum meretricis non fit. Vel dicendum ꝙ non coniungitur ei quaſi meretrici, ſed quaſi vxori.

¶ Ad. 4. dicendū, ꝙ nō eſt ſimile qa cōſanguinitas facit vt nō ſit iter eos vinculū mātimoniale, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

ideò carnalis copula fit illicita: sed fornicatio nõ tollit vinculum prædictum: & ideò actus remanet quantum est de se licitus, nisi per accidens illicitus fiat, inquantùm vir consentire turpitudini vxoris videtur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd permissio illa est intelligẽda per prohibitionis priuationem, & sic contra præceptum non diuiditur, qa etiã quod cadit sub præcepto non est prohibitum.

¶ Ad sextum dicendum, quòd vxor non tantũ peccat in virum, sed etiam in seipsam & in Deum: & ideò vir non totaliter potest pœnam dimittere nisi emendatio sequatur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum vir proprio iudicio possit vxorem fornicantem dimittere.

Ad tertium sic procedit. Videtur quòd proprio iudicio vir vxorem fornicantem possit dimittere. Sententiã enim à iudice latã absq; alio iudicio exequi licet: sed Deus iudex iustus dedit hanc sententiã, vt propter fornicationẽ vir vxorem dimittere possit. non ergo requirit ad hoc aliud iudiciũ. ¶ Præterea, Matth. 1. dicitur, q̃ Ioseph cùm esset iustus cogitauit occultè dimittere Mariam. ergo videtur q̃ occultè vir possit diuortiũ celebrare absque iudicio ecclesiæ. ¶ Præterea, si vir post fornicationẽ vxoris cognitam debitum ei reddit, amittit actionem quam contra fornicariam habebat. ergo denegatio debiti, quæ ad diuortiũ pertinet, debet ecclesiæ iudicium præcedere.

¶ Præterea, illud quod non potest probari non debet ad ecclesiæ iudicium adduci: sed fornicationis crimen non potest probari, quia oculus adulteri obseruat caliginẽ: vt dicit Iob. 25. ergo non debet iudicio ecclesię prædictum diuortium fieri. ¶ Præterea, accusationẽ debet inscriptio præcedere, qua aliquis se ad talionem obliget, si in probatione deficiat: sed hoc nõ potest esse in ista materia, qa qualitercunq; res iret vir consequeret intentum suum, siue ipse vxorem dimitteret siue vxor eum. ergo non debet ad iudicium ecclesiæ per accusationem adduci. ¶ Præterea, plus tenetur homo vxori q̃ extraneo: sed homo crimen alterius etiã extranei non debet ecclesiæ deferre nisi monitione præmissa in secreto, vt patet Matth. 19. ergo multo minùs potest crimen vxoris ad ecclesiam deferre, si eam priùs occultè non corripuerit.

¶ Sed contrà, nullus debet seipsum vindicare: sed si vir vxorem fornicantem proprio arbitrio dimitteret, ipse se vindicaret: ergo hoc non debet fieri. ¶ Præterea, nullus in eãdem causa est actor & iudex: sed vir est actor impetens vxorẽ de offensa in se commissa: ergo ipse non potest esse iudex, & sic non debet proprio arbitrio dimittere.

¶ Respondeo dicendum, q̃ vir potest vxorem dimittere dupliciter. Vno modo quantũ ad torum tantũ, & sic potest eam dimittere q̃ citò sibi constat de fornicatione vxoris proprio arbitrio, nec tenetur reddere debitũ exigẽti nisi per ecclesiam compellat, & taliter reddẽs nullũ præiudicium sibi facit. Alio modo quantũ ad torũ & cohabitationem, & hoc modo non põt dimitti nisi iudicio ecclesiæ, & si aliàs dimissa fuerit debet cogi ad cohabitandũ, nisi posset ei vir incontinenti fornicationẽ probare: hæc autem dimissio diuortiũ dicitur: & ideò concedendum est quòd diuortium nõ potest celebrari nisi iudicio ecclesiæ.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ sentẽtia est applicatio iuris cõmunis ad particulare factũ: vnde Deus ius promulgauit secundum q̃ sententia in iudicio formari debet.

¶ Ad secundũ dicendum, q̃ Ioseph voluit Virginem dimittere non quasi suspectam de fornicatione, sed ob reuerentiã sanctitatis eius, timẽs cohabitare ei: nec tamẽ est simile, quia tunc ex adulterio non solũ procedebatur ad diuortium sed vlteriùs ad lapidationem, non autem nunc quando agitur in iudicio ecclesiæ.

¶ Ad tertium patet solutio ex dictis.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ quandoq; vir vxorem suspectã habens ei insidiatur, vt depræhendere possit eam cum testibus in crimine fornicationis, & sic põt ad accusationem procedere. Et præterea, si de facto ipso non cõstat, possunt esse violentæ suspicationes fornicationis, quib⁹ probatis videtur fornicatio probata esse, vt si inueniatur solus cum sola horis & locis suspectis, & nudus cum nuda.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ maritus põt accusare vxorem de adulterio dupliciter. Vno modo ad tori separationem coram iudice spirituali, & tunc inscriptio nõ debet fieri cum oblatione ad legem talionis: qa sic vir consequeretur intentum suũ, vt probat obiectio. Alio modo ad punitionẽ criminis in iudicio sæculari, & sic oportet q̃ præcedat inscriptio per quam ad pœnam talionis se obliget, si in p̃batione deficiat.

¶ Ad sextum dicendum, q̃ sicut Decr. dicit: tribus modis ī criminib⁹ p̃cedi põt. Primò, per inquisitionem, quam debet præcedere clamosa insinuatio quæ locum accusationis tenet. Secundò, per accusationẽ, quam debet præcedere legitima inscriptio. Tertiò, per denuntiationẽ, quã debet præcedere trina correctio. Verbum ergo Domini intelligitur qñ agitur per viam denuntiationis, non quando agitur per viam accusationis: quia tunc non agit solùm ad correctionem delinquentis, sed ad punitionem propter bonum

bonum commune conseruandum quod iustitia deficiente periret.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum vir & vxor in causa diuortij possint ad paria iudicari.

Ad quartum sic procedit. Videt quòd vir & vxor non debeant in causa diuortij ad paria iudicari. Diuortiũ enim tenet in lege noua loco repudij, quod erat in lege veteri, vt patet Matth. 5. sed in repudio vir & vxor non iudicabantur ad paria, quia vir poterat repudiare vxorem, & non ecõuersõ. ergo non debẽt ad pãria iudicari. ¶ Præterea, plus est contra legem naturæ quòd vxor plures viros habeat, quàm quòd vir plures mulieres: vnde hoc quandoq; licuit: illud verò nunquàm. ergo plus peccat mulier in adulterio quàm vir, & ita non debent ad paria iudicari. ¶ Præterea vbi est maius nocumentum proximi, ibi est maius peccatum: sed plus nocet vxor adultera viro, q̃ vir adulter vxori, quia adulterium vxoris facit incertitudinem prolis: non autem adulterium viri: ergo maius est peccatum vxoris, & sic non debent ad paria iudicari. ¶ Præterea, diuortium inducitur ad crimen adulterij corrigendum sed magis pertinet ad virum qui est caput mulieris: vt dicitur 1. Cor. 11. corrigere vxorem quã econuersõ. ergo non debent in repudio ad paria iudicari, sed vir debet esse melioris cõditiõis.

¶ Sed contrà, videtur q̃ in hoc vxor debeat esse melioris conditionis. Quia quanto est maior fragilitas in peccante, tanto magis est peccatum venia dignũ: sed in mulieribus est maior fragilitas quàm in viris, ratione cuius dicit Chryso. Quòd propria passio mulierum est luxuria: & Philosophus dicit in 7. Ethico. Quòd mulieres non dicuntur continentes, p̃priè loquẽdo propter facilem inclinationem ad concupiscentias: quia nec bruta animalia possunt continere propter hoc quòd non habent aliquid quod concupiscentiis obuiare possit. ergo mulieribus in pœna diuortij deberet magis parci. ¶ Præterea, ponitur vir caput mulieris vt ipsam corrigat. ergo magis peccat quàm mulier, & sic debet magis puniri.

¶ Respondeo dicendum, q̃ in causa diuortij vir & vxor ad paria iudicantur, vt idem sit licitum & illicitum vni quod alteri, non tamen pariter iudicantur ad illa, quia causa diuortij est maior in vno quàm in alio, cùm tamen in vtroque sit sufficiens causa ad diuortium. Diuortium enim pœna est adulterij, inquantùm est contra matrimonij bona quantùm ad bonum fidei, ad quã coniuges æqualiter sibi inuicem tenentur. Tantùm enim peccat contra matrimonium adulterium vnius, sicut adulteriũ alterius, & hæc causa in vtroque sufficit ad diuortium. Sed quantùm ad bonum prolis plus peccat adulterium vxoris quàm viri: & ideò maior est causa diuortij in vxore quàm in viro, & sic ad æqualia, sed non ex æquali causa obligãtur, nec iniustè: qa in vtroq; est causa sufficiens ad hanc pœnam: licut est etiam de duobus, qui damnãtur ad eiusdem mortis pœnam, quamuis alius altero grauiùs peccauerit.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ repudium non permittebatur nisi ad euitãdum homicidium: & quia in viris magis erat de hoc periculũ quã in mulieribus, ideò viro permittebatur dimittere vxorem, non autẽ econuersõ per legẽ repudij.

¶ Ad secundũ & tertiũ dicendũ, q̃ rationes illæ procedunt secundũ q̃ in comparatione ad bonum prolis maior sit causa diuortij in vxore adultera quàm in viro, non tñ sequit q̃ non iudicentur ad paria, vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ quamuis vir sit caput mulieris quasi gubernator, non tamen quasi iudex ipsius sicut nec econuersõ: & ideò in eis quæ per iudicium faciẽda sunt non plus potest vir in vxorem quàm econuersõ.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd in adulterio inuenitur de ratione peccati idem quod est in fornicatione simplici, & adhuc plus quod magis grauat. s. matrimonij læsionem. Si autem consideretur id quod est commune adulterio & fornicationi, pẽtm̃ viri & mulieris se habent vt excedentia & excessa, quia in muliere est plus de humore: & ideò sunt magis ducibiles à concupiscentiis, sed in viro est plus de calore qui cõ cupiscentiã excitat: sed tamẽ simpliciter loquẽdo cæteris paribus vir in simplici fornicatione plus peccat quàm mulier, quia plus habet de rationis bono, quod prævalet quibuslibet motibus corporalium passionum. Sed quantùm ad læsionem matrimonij quam adulterium fornicationi addit, ex qua diuortium causat, plus peccat mulier quàm vir, vt ex dictis patet: & quia hoc est grauius quàm simplex fornicatio: ideò simpliciter loquendo plus peccat mulier adultera quàm vir adulter cæteris paribus.

¶ Ad sextum dicendum, quòd quamuis regimen quod datur viro in mulierem sit quædam circunstãtia aggrauans, tamen ex illa circũstantia quę in aliam speciem trahit magis aggrauatur peccatum. s. ex læsione matrimonij, quod trahit ad speciem iniustitiæ in hoc q̃ furtiuè aliena proles submittitur.

ARTICVLVS. V.

Vtrum post diuortium vir alteri nubere possit.

Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ post diuortiũ vir alteri nubere possit. Nullus enim tenetur ad perpetuam continentiã: sed vir tenetur in aliquo casu vxorem fornicantem à se in perpetuum separare, vt patet ex dictis. ergo videt q̃ ad minùs in tali casu alteram ducere possit. ¶ Præterea, peccanti non est danda maior occasio peccandi: sed si ei qui propter culpã fornicationis dimittitur, nõ licet aliam copulam quærere, datur sibi maior occasio peccãdi: non enim est probabile q̃ qui in matrimonio non cõtinuit q̃ posteà continere possit. ergo videtur q̃ liceat ei ad aliam copulam transire. ¶ Præterea, vxor non tenetur viro nisi ad debitum reddendũ & cohabitationẽ: sed per diuortium ab vtroq; absoluitur: ergo soluta est à lege viri. ergo potest alteri nubere, & eadem ratio est de viro. ¶ Præterea, Matth. 19. dicitur, Qui dimiserit vxorem & aliam duxerit excepta causa fornicationis, mœchatur. ergo videtur q̃ si causa fornicationis dimissa vxore aliam duxerit, nõ mœchetur, & ita est verum matrimonium.

¶ Sed contrà. 1. Corin. 7. Præcipio non ego, sed Dominus, vxorem à viro nõ discedere, quòd si discesserit manere innuptam. ¶ Præterea, nullus ex peccato debet reportare commodum: sed reportaret si liceret adulteræ ad aliud magis desideratum connubium trãsire: & esset occasio adulterandi volentibus alia matrimonia quærere. ergo non licet aliam copulam quærere neq; viro neq; vxori.

¶ Respondeo dicendum, q̃ nihil adueniens sua prà matrimonium potest ipsum dissoluere: & ideò adulterium non facit quin sit verum matrimonium. Manet enim, vt Aug. dicit inter viuentes cõiugale vinculum quod nec separatio, nec cum alio iunctio põt auferre: & ideò non licet vni altero viuente ad aliam copulã transire.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ quãuis per se nullus obligetur ad continentiã, tũ per accidẽs potest esse q̃ obligetur: sicut si vxor sua ægritudinem incurabilem incurrat, & talem quæ carnalem copulam non patiatur, & similiter est si incorrigibiliter spirituali infirmitate, scilicet, fornicatione laboret.

¶ Ad secundũ dicendum, q̃ ipsa confusio quã reportat à diuortio debet eam cohibere à peccato, quia si cohibere non potest minus malum est quòd ipsa sola peccet quã quòd peccati viri eius sit particeps.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quamuis vxor post diuortium non teneatur viro adultero ad debitum reddendum, & cohabitandũ, tamen adhuc manet vinculũ matrimonij, ex quo ad hoc tenebatur: & ideò non potest ad aliam copulam transire viro viuente, nisi videatur ecclesia decepta fuisse per falsos testes sentẽtiando de diuortio: quia in tali casu, etiam, si votum professiõis emisisset, restitueretur viro, & teneretur reddere debitũ, sed non liceret ei exigere.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ exceptio illa quæ est in verbis Dñi refertur ad dimissionẽ vxoris, & ideò obiectio ex falso intellectu procedit.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum post diuortium vir & vxor possint reconciliari.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quòd post diuortiũ vir & vxor non possint reconciliari. Regula enim est in iure: qd' semel benè definitum est nulla debet iteratiõe retractari: sed iudicio ecclesiæ definitũ est q̃ debent separari. ergo non possunt reconciliari vlteriùs. ¶ Præterea, si posset esse recõciliatio præcipuè videret q̃ post pœnitentiam vxoris vir teneatur eam recipere: sed non tenet, quia etiam vxor non põt pro exceptione proponere in iudicio suam pœnitentiã contra virum accusantẽ de fornicatione. ergo nullo modo põt fieri reconciliatio. ¶ Præterea, si posset esse reconciliatio videt q̃ vxor adultera teneret redire ad virũ ipsam reuocantẽ: sed nõ tenetur, qa iam separati sunt iudicio ecclesiæ. ergo &c. ¶ Præterea, si liceret reconciliare vxorem adulterã in illo casu præcipuè deberet fieri, qñ vir post diuortiũ inuenitur adulterium cõmittere: sed in hoc casu vxor non põt cogere eum ad reconciliationem, cùm iustè sit diuortiũ celebratũ. ergo nullo modo põt reconciliari. ¶ Præterea, si vir adulter occultè dimittat vxorem conuictam de adulterio per ecclesiæ iudicium, non videt iustè factum diuortium: sed tũ vir non tenet vxorẽ sibi reconciliare, qa vxor probare in iudicio adulterium viri non põt. ergo multo minùs qñ diuortium iustè est celebratum reconciliatio fieri potest.

¶ Sed contrà est quod dicit. 1. Cor. 7. Quòd si discesserit manere innuptam, aut viro suo reconciliari. ¶ Præterea, vir poterit eam non dimittere post fornicationem, ergo eãdem ratione eam reconciliare sibi.

¶ Respondeo dicendum, q̃ si vxor post diuortium de peccato pœnitentiam agens emendata fuerit, potest eam sibi vir recõciliare: si autem in pctõ incorruptibilis maneat, non debet assumere eam eãdem ratione qua non licebat eam nolentem à peccato desistere retinere.

¶ Ad primum ergò dicendum, q̃ sententia ecclesiæ diuortium celebrantis non fuit cogẽs ad separationẽ, sed licentiã præbens: & ideò absq; retractatione præcedentis sententiæ potest reconcilitatio fieri vel sequi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia vxoris

vxoris debet inducere virum vt vxorem fornicantem non accuset aut dimittat, sed tamẽ non potest ad hoc cogi, nec potest per pœnitentiam eum vxor ab accusatione repellere: quia cessante culpa & quantùm ad actum, & quantùm ad maculam, adhuc manet aliquid de reatu, & cessante reatu etiam quãtùm ad Deum adhuc manet reatus quo ad pœnam humano iudicio inferendam, quia homo nõ videt cor sicut Deus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud quod inducitur in fauorem alicuius non facit ei præiudicium: vnde cùm diuortium sit inductum in fauorem viri, non aufert ei ius petendi debitum vel reuocandi vxorem. Vnde vxor tenetur reddere & ad eum redire si fuerit reuocata, nisi de licentia votum continentiæ emiserit.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ propter adulterium quod vir priùs innocens post diuortium committit secundum rigorem iuris, non debet cogi ad recipiendum vxorem adulteram: priùs tamen secundum æquitatem iuris iudex ex officio suo debet eum cogere, vt caueat periculo animæ eius, & scandalo maiorum, quãuis vxor non possit reconciliationem petere.

¶ Ad quintum dicendum, quòd si adulterium viri sit occultum, per hoc non aufertur ius exciendi contra accusationem viri vxori adulterę, quamuis desit sibi probatio: & ideò peccat vir diuortium petens: & si post sententiã de diuortio vxor petat debitum aut reconciliationem, vir tenetur ad vtrunq;.

QVAESTIO. LXIII.

De secundis nuptiis.

Consequenter considerandum est de secundis nuptiis. Et circa hoc quærũtur duo. Primò, Vtrum sint licitæ. Secundò, Vtrum sint sacramentales.

ARTICVLVS. I.

Vtrum secundæ nuptiæ sint licitæ.

Thom. 4. Dist. 42. q. 3. ar. 1. & 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ secundæ nuptiæ non sint licitæ, quia iudicium de re debet esse secundum veritatem, dicit autem Chrysosto. quòd secundũ virum accipere est fornicatio secundum veritatẽ, quæ non est licita. ergo nec secundum matrimoniũ.

¶ Præterea, omne quod non est bonum nõ est licitum: sed Ambro. dicit quòd duplex matrimonium non est bonum. ergo non est licitum.

¶ Præterea, nullus arceri debet nè intersit illis, quæ sunt honesta & licita: sed sacerdotes arcentur nè intersint secundis nuptiis, vt in litera patet: ergo non sunt licitæ.

¶ Præterea, nullus reportat pœnam nisi pro culpa: sed pro secundis nuptiis aliquis reportat irregularitatis pœnã. ergo non sunt licitæ.

¶ Sed contrà est quòd Abraham legitur secundas nuptias contraxisse: Gene. 25.

¶ Præterea. 1. Timo. 5. dicit Apostolus, Volo autem iuniores, scilicet, viduas nubere, filios procreare. ergo secundę nuptiæ sunt licitæ.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ vinculũ matrimoniale nõ durat nisi vsq; ad mortẽ, vt patet Ro. 4. & ideò moriẽte altero coniugũ vinculũ mrimoniale cessat: vnde propter p̃cedens matrimoniũ nõ impedit aliqs à secũdo mortuo cõiuge, & sic nõ solùm secundę sed tertię, & sic deinceps nuptiæ sunt licitæ.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ Chry. loquit quãtũ ad eãm q̃ aliqñ solũ ad secũdas nuptias incitaret. s. cõcupiam, q̃ etiã ad fornicationẽ incitat.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ secundũ matrimoniũ non dicit esse bonũ, quia non sit licitũ, sed quia caret illo honore significationis qui est in primis nuptiis, vt sit vna vnius: sicut est in Christo & ecclesia.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ homines diuinis dediti non solùm ab illicitis, sed etiam ab illis quæ habent aliquam turpitudinis speciem arcẽtur: & ideò arcentur à secundis nuptiis quæ carent honestate quæ est in primis.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ irregularitas non semper inducitur propter culpam, sed propter defectũ sacri: & ideò ratio non est ad propositũ.

ARTICVLVS. II.

Vtrum secundum matrimonium sit sacramentum.

Ad secundũ sic, pcedit. Videt q̃ secundũ mrimonium non sit sacrm. Qui enim iterat sacrm facit ei iniuriã: sed nulli sacro faciẽda est iniuria. ergo si secundũ matrimoniũ esset sacrm, nullo modo esset iterandũ.

¶ Præterea, in omni sacro adhibet aliqua benedictio: sed in secũdis nuptiis nõ adhibet benedictio, vt in litera dicit. ergo nõ sit ibi aliquod sacramentũ.

¶ Præterea, significatio est de essentia sacri: sed in sec'o mrimonio non saluat signi ficatio mrimonij, qa nõ est vna vnius sicut Christus & ecclesia. ergo non est sacrm.

¶ Præterea, vnum sacramentũ non impedit à susceptione alterius, sed secundum matrimoniũ impedit à susceptione ordinum. ergo non est sacramẽtum.

¶ Sed cõtrà, coitus i sec'is nuptiis excusat à pctõ sicut & i primis: sed p tria bona mrimonij excusat coitus mrimonialis, q̃ sunt fides, proles, & sacrm. ergo secundũ matrimoniũ est sacramentũ.

¶ Præterea,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Præterea, ex secunda cõiunctione viri ad mulierem non sacramentali non contrahitur irregularitas, sicut patet ex fornicatione: sed in secundis nuptiis contrahitur irregularitas. ergo sunt sacramentales.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ vbicunq; inueniuntur illa quæ sint de esse sacri ibi est verum sacramentum. Vnde cùm in secũdis nuptiis inueniantur omnia quæ sunt de esse sacri, quia debita materia quam facit persona legitima, & debita forma. s. expressio consensus interioris per verba de præsenti, constat ꝙ etiam secundum matrimonium est sacrm sicut & primum.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, ꝙ hoc intelligitur de sacro quod inducit perpetuum effectũ: tunc enim si iteratur sacrm datur intelligi ꝙ primum non fuit efficax, & sic fit primo iniuria, sicut patet in omnibus sacris quæ imprimũt characterem: sed illa sacra quæ habent effectũ non perpetuum possunt iterari sine iniuria sacri, sicut patet de pœnitẽtia: & quia vinculum matrimoniale tollitur per mortem, nulla fit iniuria sacramento si mulier post mortem viri iteratò nubat.

¶ Ad secundũ dicendũ, ꝙ secundum matrimonium quamuis in se consideratũ sit perfectum sacrm, tñ in ordine ad primum consideratũ habet aliquid de defectu sacri: quia non habet plenam significationẽ cùm non sit vna vnius, sicut est in matrimonio Christi & ecclesiæ, & ratione huius defectus benedictio à secũdis nuptiis subtrahitur: sed hoc est intelligendum qñ secundæ nuptiæ sunt secundæ & ex parte viri & ex parte mulieris tantùm: si enim virgo cõtrahat cum viro qui habuit aliam vxorem nihilominus nuptiæ benedicũtur, saluatur enim aliquo modo significatio etiam in ordine ad primas nuptias. Quia christus & si vnam ecclesiam sponsam habeat, habet tamen plures personas desponsatas in vna ecclesia: sed anima non põt esse spõsa alterius quàm Christi, qa aliàs cum dæmone fornicatur, nec est ibi matrimonium spirituale, & propter hoc quando mulier secundo nubit nuptiæ non benedicuntur propter defectum sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ significatio perfecta inuenitur in secundo matrimonio secundũ se consideratо, non autẽ si consideretur in ordine ad præcedens matrimoium, & sic habet defectum sacramenti.

¶ Ad quartum dicendum, quòd secundum matrimonium impedit sacramentũ ordinis quantùm ad id quod habet de defectu sacramenti, & non inquantùm est sacramentum.

QVÆSTIO. LXIIII.

De annexis matrimonio & debiti redditione.

CONsequenter considerandum est de annexis matrimonio. & Primò, de debiti redditione. Secundò, de pluralitate vxorum. Tertiò, de bigamia. Quartò, de libello repudij. Quintò, de filiis illegitimè natis. Circa primũ quæruntur septem. Primò, Vtrum alter coniugum teneatur alteri debitum reddere. Secundò, Vtrum debeat aliquando reddere non poscenti. Tertiò, Vtrum vir & vxor in hoc sint æquales. Quartò, Vtrum vnus sine consensu alterius possit votum emittere per quod redditio debiti impediatur. Quintò, Vtrum tempus impediat debiti petitionem. Sextò, Vtrum petens tempore sacro peccet mortaliter. Septimo, Vtrũ reddere teneatur tempore festiuo.

ARTICVLVS. I.

Vtrum alter coniugum teneatur alteri ad redditionem debiti.

Thom. 4. dist. 32. q. vnica, ar. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ alter coniugum non teneatur alteri ad reditionem debiti ex necessitate præcepti. Nullus enim prohibetur à sumptione eucharistiæ propter hoc quòd præceptum implet: sed ille qui vxori debitũ reddit non potest carnes Agniedere: vt Hiero. in litera dicit. ergo reddere debitũ non est de necessitate præcepti. ¶ Præterea, quilibet potest licitè abstinere ab his quæ sunt sibi nociua in persona: sed aliquãdo reddere debitum poscenti esset personę nociuum, vel ratione infirmitatis, vel ratione solutionis iam factæ. ergo videtur ꝙ licitè possit debitũ poscẽti negari. ¶ Præterea quicunq; facit se impotentem ad faciendum id ad quod ex præcepto tenetur peccat: si ergo aliquis ex necessitate præcepti tenetur ad reddendũ debitum, videtur ꝙ peccet si ieiunando vel aliàs corpus suũ attenuando impotentem se reddat ad debiti solutionem, quod non videtur verum. ¶ Præterea matrimonium, secundũ Philosophum, ordinatur ad procreationem prolis & educationẽ, & iterũ ad cõmunicationem vitæ: sed lepra est contra vtrunq; matrimonij finem: quia cùm sit morbus contagiosus, mulier leproso non tenetur cohabitare viro: similiter etiam morbus frequenter trãsmittitur ad prolem. ergo viro leproso vxor debitum reddere non tenetur, vt videtur.

¶ Sed cõtrà, sicut seruus est in potestate dñi sui, ita & vnus coniugũ in potestate alterius: vt patet. 1. Cor. 7. sed seruus tenetur ex necessitate præcepti dño suo debitũ seruitutis reddere: vt patet Rom. 13. Reddite omnibus debita, cui tributum &c. ergo & vnus coniugum ex necessitate præcepti tenetur alteri debitum reddere. ¶ Præterea, matrimonium est ordinatum ad fornicationem vitandam: vt patet. 1. Corin. 7. sed hoc non posset per matrimoniũ fieri, si vnus alteri nõ teneret debitũ reddere qñ cõcupiscẽtia infestat: ergo reddere debitum est de necessitate ꝓcepti.

¶ Respondeo dicendũ, ꝙ matrimoniũ principaliter est institutũ in officium naturæ: & ideò in actu ipsius seruandus est naturæ motus secundum quem nutritiua non ministrat generatiuę nisi illud quod superfluit ad conseruationẽ indiuidui: quia hic est ordo naturalis, vt priùs aliquid in seipso perficiat, & postmodũ alteri de perfectione sua cõmunicet, & hic est etiam ordo charitatis quę naturam perficit: & ideò cùm vxor in viro potestatem non habeat, nisi quantùm ad generatiuam virtutẽ: non autem quantùm ad ea quæ sunt de cõseruatione indiuidui ordinata, vir tenetur vxori debitum reddere in his quæ ad generationem prolis spectant, salua tamen priùs personæ incolumitate.

¶ Ad primum ergo dicendũ, ꝙ aliquis implens aliquod præceptũ põt reddi inhabilis ad aliqd' sacrũ officiũ prosequendũ, sicut iudex qui hominem ad mortẽ condẽnans preceptũ implens irregularis efficitur: similiter etiã ille qui præceptum implẽs debitũ soluit redditur ineptus ad diuina officia exequẽda, non ꝙ ille actus sit peccatum, sed ratione carnalitatis illius actus. Et sic secundum ꝙ Magister dicit, Hierony. loquitur tantùm de ministris ecclesię: non autem de aliis qui sunt suo iudicio relinquendi, quia possunt & ex deuotiõe dimittere & sumere corpus Christi absq; peccato.

¶ Ad secundum dicendũ, ꝙ vxor nõ habet potestatẽ in corpus viri nisi salua consistentia personæ ipsius, vt dictum est. Vnde si vltrà exigit non est petitio debiti, sed iniusta exactio: & propter hoc vir non tenetur ei satisfacere.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ si aliquis redditur impotens ad debitum soluendum ex causa ex matrimonio sequuta, puta cùm priùs debitum reddidit & est impotens ad debitum soluendũ vlteriùs, mulier non habet ius petendi, & in petendo vlteriùs se magis meretricem quàm coniugem exhibet: si autem reddatur impotens ex alia causa, si illa est licita, sic iterum non tenetur: nec potest mulier exigere: si non est licita, tunc peccat, & peccatum vxoris si propter hoc in fornicationem labatur aliquo modo sibi imputatur: & ideò debet quantum potest dare operam vt vxor contineat.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ lepra soluit sponsalia, sed non matrimonium: vnde etiam vxor viro leproso tenetur reddere debitũ, non tamẽ tenetur ei cohabitare: quia nõ ita citò inficitur ex coitu sicut ex frequenti cohabitatione: & quamuis generetur infirma proles, tamen melius est ei sic esse quàm penitus non esse.

ARTICVLVS. II.

Vtrum vir teneatur reddere debitum vxori non petenti.

Ad secundum sic ꝓceditur. Videtur ꝙ nõ teneat vir debitũ reddere vxori non petenti. Præceptum enim affirmatiuum non obligat nisi ad tẽpus determinatum: sed tempus determinatum solutionis debiti non potest esse nisi quãdo petitur. ergo aliàs soluere non tenetur. ¶ Præterea, de quolibet debemus præsumere meliora: sed melius etiã est coniugibus cõtinere ꝙ matrimonio vti. ergo nisi expressè debitum petat debet vir præsumere ꝙ ei placeat continere, & sic non tenet debitum ei reddere. ¶ Præterea, sicut vxor habet potestatem in virum, ita dñs in seruum: sed dño non tenetur seruus seruire nisi quãdo sibi ab ipso imperatur: nec ergo vir tenetur vxori reddere debitum, nisi quando ab eo exigitur. ¶ Præterea, vir põt aliquando vxorem exigentẽ precibus auertere nẽ exigat. ergo multo magis potest nõ reddere si non exigat.

¶ Sed contrà, in redditione debiti medicamentum præstatur contra vxoris cõcupiscentiã: sed medicus cui infirmus est cõmissus tenetur morbo eius subuenire etiam si ipse non petat. ergo vir vxori non petenti tenetur debitum reddere. ¶ Præterea, prælatus tenetur correctionis remedium circa peccata subditorum adhibere, etiam eis contradicẽtibus: sed redditio debiti est in viro ordinata contra peccata vxoris. ergo tenetur vir debitum reddere quãdoq, etiam non petenti.

¶ Respõdeo dicendũ, ꝙ petere debitum est dupliciter. Vno modo expressè, vt qñ verbis inuicem petũt. Alio mõ est petitio debiti interpꝛta, qñ. s. vir percipit per aliqua signa ꝙ vxor velit sibi debitũ reddi, sed propter verecundiã tacet: & ita etiã si nõ expressè petat verbis debitũ, tñ vir tenetur reddere qñ expressa signa ĩ vxore apparent volũtatis reddendi debiti.

¶ Ad primum ergo dicendũ, ꝙ tẽpus determinatũ non est qñ petit, sed quãdo timetur ex aliquibus signis periculũ, ad quod vitandum ordinatur debiti redditio nisi tunc reddatur.

¶ Ad secundũ dicendũ, ꝙ vir põt talẽ præsumptionẽ habere de vxore qñ in ea cõtraria signa nõ videt, sed qñ videt esset stulta præsumptio.

¶ Ad ter-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad tertium dicendum, q̃ dñs non ita verecũdatur à seruo petere debitum seruitutis, sicut vxor à viro debitum coniugij. Si tñ dñs non peteret vel propter ignorantiã vel alia de causa, nihilominus seruus teneretur implere si periculũ immineret: hoc enim est non ad oculum seruire, quod Apostolus seruis mandat.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ nõ debet vir vxorem auertere nè petat debitum nisi propter aliquam rationabilem causam, & tunc etiam non debet cum magna instantia auerti propter pericula imminentia.

ARTICVLVS. III.

Vtrum vir & mulier sint in actu matrimoniali æquales.

Ad tertium sic procedit. Videtur q̃ vir & mulier nõ sint in actu matrimonij æquales. Agens enim est nobilius patiente: vt Aug. dicit. 2. super Gen. ad literam: sed in actu coniugali vir se habet vt agens, & fœmina vt patiens. ergo non sunt in actu illo æquales. ¶ Præterea, vxor non tenetur viro debitum reddere nisi petat: vir autem tenet, vt dictum est. ergo non sunt pares in actu matrimonij. ¶ Præterea, in matrimonio mulier propter virũ facta est: vt patet Gene. 2. Faciamus ei adiutorium simile illi: sed illud propter quod est alterum semper est principale. ergo &c. ¶ Præterea, matrimonium principaliter ordinatur ad actum coniugalem: sed in matrimonio vir est caput mulieris, vt patet. 1. Corin. 7. ergo non sunt æquales in actu prædicto.

¶ Sed contrà est quod dicit. 1. Corin. 7. Vir non habet potestatem sui corporis, & similiter dicit de vxore. ergo sunt æquales in actu matrimonij. ¶ Præterea, matrimonium est relatio æquiparentię cùm sit coniunctio, vt dictum est. ergo vir & vxor sunt æquales in actu matrimonij.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ duplex est æqualitas. s. quantitatis & proportionis. Aequalitas quidem quantitatis est quæ attenditur inter duas quantitates eiusdem mensuræ, sicut bicubiti in bicubitum. Sed æqualitas proportionis est quę attenditur inter duas proportiones eiusdẽ speciei, sicut dupli ad duplum. Loquendo ergo de prima æqualitate vir & vxor non sunt æquales in matrimonio, neq; ad actum cõiugalẽ in quo id quod nobilius est viro debetur, neq; quantũ ad dispensationẽ domus in qua vxor regitur & vir regit: sed quantùm ad secundã æqualitatem sunt æquales in vtroq;, qa sicut tenetur vir vxori in actu coniugali & dispensatione domus ad id quod viri est, ita vxor viro ad id quod vxoris est, & secundum hoc dicitur in litera quòd sunt æquales in reddendo debitum.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ quãuis agere sit nobilius quàm pati, tñ eadem est proportio patientis ad patiendũ & agentis ad agendum, & secundũ hoc est ibi æqualitas proportionis.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ hoc est per accidens. Vir enim qui nobiliorem partem habet in actu coniugali, natural'r habet q̃ non ita erubescat petere debitum sicut vxor: & inde est q̃ non ita vxor tenetur reddere debitum non petenti viro, sicut vir vxori.

¶ Ad tertiũ dicendum, q̃ ex hoc ostenditur q̃ non sunt æquales absolutè: non autem q̃ non sint æquales secundum proportionem.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ quamuis caput sit principalius membrũ, tamen sicut membrum tenetur capiti in officio suo ita caput membris, & sic est ibi æqualitas proportionis.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum vir & vxor possint emittere votum contra debitum matrimonij sine mutuo consensu.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ vir & vxor possint votum emittere contra debitum matrimonij sine mutuo consensu. Vir enim & vxor æqualiter obligantur ad debiti solutionẽ, vt dictum est, sed licitum est viro etiam vxore prohibente accipere crucem in subsidium terræ sanctæ. ergo etiã hoc licitum est vxori: & ideò cùm per votũ redditio debiti impediatur, põt alter coniugum sine consensu alterius votum prædictum emittere. ¶ Præterea, non est expectandum in aliquo voto consensus alicuius qui non põt sine peccato dissentire, quin alter coniugum continentiã voueat vel simpliciter vel ad tẽpus: qa impedire profectũ spiritualẽ est peccatũ in Spiritum Sanctum. ergo vnus põt votum continentiæ simpliciter vel ad tempus sine consensu alterius vouere. ¶ Præterea, sicut in actu matrimoniali requiritur debiti redditio, ita debiti petitio: sed vnus põt sine cõsensu alterius vouere q̃ debitũ non petet, cùm in hoc sit suæ potestatis: ergo pari ratione q̃ debitum non reddet. ¶ Præterea, nullus põt ex precepto superioris cogi ad id quod non liceret sibi simpliciter vouere & facere, qa in illicitis non est obediendum: sed prælatus superior posset præcipere viro vt vxori ad tẽpus debitum non redderet occupandò eum in aliquo seruitio. ergo hoc etiã ipse posset facere & vouere per quod ad debiti redditionem impediretur.

¶ Sed contrà est quod dicitur. 1. Cor. 7. Nè fraudetis vos inuicem nisi ex cõmuni consensu ad tempus, vt vacetis orationi. ¶ Præterea, nullus

potest facere votum de alieno: sed vir nõ habet potestatem sui corporis, sed vxor: ergo sine eius consensu non potest votum continentiæ facere vel vouere simpliciter vel ad tempus.

¶ Respondeo dicendum, q̃ vouere voluntatis est vt etiam ipsum nomen ostendit: vnde de illis tantùm bonis potest esse votum quę nostræ subiacent volũtati, qualia non sunt ea in quib⁹ vnus alteri tenet: & ideò in talibus non põt aliquis votum emittere sine cõsensu eius cui tenetur: vnde cùm coniuges sibi inuicem teneantur in redditione debiti, per quã continẽtia impeditur, non potest vnus ablq; consensu alterius continẽtiam vouere, & si vouerit peccat, & non debet seruare votum, sed agere pœnitentiam de voto malè facto.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd satis probabile est quòd vxor debeat velle continere ad tempus subueniendo necessitati ecclesiæ generalis: & ideò in fauorem negotij pro quo crux sibi datur institutum est quòd vir possit ablq; consensu vxoris crucem accipere: sicut etiam posset domino suo terreno, à quo Feudũ tenet, absque eius consensu militare, nec tamen omni nõ subtrahitur vxori ius suum, quia vxor potest eum sequi, nec est simile de vxore ad virũ, quia cùm vir debeat regere vxorem, & non econuerso, magis tenetur vxor sequi virum quã econuerso. & præterea vxor cum maiori periculo castitatis discurreret per terras quàm vir, & cum minori ecclesiæ vtilitate: & ideò vxor non potest hoc votum facere sine viri cõsensu.

¶ Ad secundum dicendum, quòd alter coniugum dissentiens voto continentiæ alterius non peccat: quia non dissentit vt bonum illius impediat, sed nè sibi præiudicium generetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio: quidam enim dicunt quòd vnus absque consensu alterius potest vouere, quòd non petat debitum: non autem quòd non reddat: quia in primo vterq; est sui iuris, sed non in secundo. Sed quia si alter nunquã pereret debitum, ex hoc alteri matrimonium onerosum redderetur, dum oporteret vnum onus semper debitum petendi subire. Et ideò alij probabiliùs dicunt, quòd neutrum potest vnus sine consensu alterius vouere.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut mulier accepit potestatem in corpore viri, saluo hoc in quo vir tenetur corpori suo, ita etiam saluo hoc in quo tenetur alij domino: & ideò sicut vxor non potest debitum petere à viro contra salutem sui corporis, ita nec ad impediendum hoc ĩ quo domino tenetur, sed præter hoc non potest dominus prohibere quin debitum reddat.

ARTICVLVS. V.

Vtrum in diebus sacris impediatur petitio debiti.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ temporibus sacris non debeat aliquis impediri quin debitũ petat. Tunc enim est subueniendum morbo quando inualescit: sed possibile est quòd in die festo inualescat concupiscentia: ergo tunc debet ei subueniri per debiti redditionem. ¶ Præterea, non est alia ratio quare non sit petendum debitum in diebus festiuis, nisi quia sunt orationi deputati: sed in illis diebus sunt horę determinatę orationi: ergo aliis horis liceret debitum petere.

¶ Sed contrà, sicut aliqua loca sunt sacra, quia deputata sunt sacris, ita aliqua tempora sunt sacra propter eandem rationem: sed in loco sacro non licet petere debitum: ergo nec in tempore sacro.

¶ Respondeo dicendum, quòd actus matrimonialis quamuis culpa careat, tamen quia rationem deprimit propter carnalem delectationem hominem reddit ineptũ ad spiritualia: & ideò in diebus in quibus spiritualibus præcipuè est vacandum non licet petere debitum.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ tempore illo possunt alia adhiberi ad concupiscentiam reprimendam, sicut oratio & multa huiusmodi, quæ adhibentur etiam illis qui perpetuò continent.

¶ Ad secundũ dicendum, q̃ quãuis non teneatur omnibus horis orare, tamẽ tenetur tota die se conseruare idoneum ad orandum.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum petens debitum in tempore sacrò mortaliter peccet.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quòd petens in tempore sacro mortaliter peccat. Grego. enim dicit in primo Dialo. quòd mulier quę in nocte cognita est à viro, manè ad processionem veniens à diabolo est arrepta: sed hoc non esset nisi mortaliter peccasset: ergo &c. ¶ Præterea, quicunq; facit contra præceptum diuinum mortaliter peccat: sed Dominus præcipit Exo. 19. Nolite appropinquare vxoribus vestris: quãdo. f. erant legem accepturi: ergo multo magis peccant mortaliter si tempore quo sacris nouę legis intendendũ est cum vxoribus viri commisceantur.

¶ Sed contrà, nulla circunstantia aggrauat in infinitum: sed indebitum tempus est circũstantia quædã: ergo non aggrauat in infinitũ vt faciat mortale quod aliàs esset veniale.

¶ Respondeo dicendum, q̃ debitum petere in die festiuo non est circunstãtia trahens in aliam

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſpeciem peccati: vnde non poteſt in infinitum aggrauare: & ideò non peccat mortaliter vxor vel vir ſi in die feſto debitum petat, ſed tũ grauius eſt peccatum ſi ſola delectationis cauſa petatur, quàm ſi propter timorẽ quo quis ſibi cauet de lubrico carnis debitum petat.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ non fuit punita mulier illa propter hoc q̃ debitum reddidit, ſed quia poſtmodũ ſe temerè ad diuina ingeſſit contra conſcientiam.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ex authoritate illa non poteſt probari quòd eſſet peccatum mortale, ſed quòd ſit incongruum. Multa em̃ ad munditiam carnis pertinentia exigebantur de neceſsitate præcepti in veteri lege quę carnalibus dabatur, quæ in noua lege non exiguntur, quæ eſt lex Spiritus.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum Vnus cõiunx teneatur alteri debitum reddere in tempore feſtiuo.

Ad ſeptimum ſic proceditur. Videtur q̃ etiam nõ tenetur tempore feſtiuo reddere. Quia peccantes & conſentientes pariter puniuntur: vt patet Rom. 1. ſed ille qui reddit debitum conſentit petenti qui peccat: ergo & ipſe peccat. ¶ Præterea, ex præcepto affirmatiuo obligamur ad orandum, & ita ad aliquod tempus determinatum: ergo pro tempore illo in quo quis orare tenetur, reddere debitum non debet, ſicut nec eo tempore quo tenetur temporali domino ad ſpeciale obſequiũ.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur. 1. Cor. 7. Nolite fraudari inuicem niſi communi cõſenſu ad tempus &c. ergo quando petit reddendum eſt ei.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd cùm mulier habeat poteſtatem in corpore viri quantùm ad actum generationis ſpectat, tenetur vnus alteri & debitum reddere quocunq; tempore, & quacunq; hora ſalua debita honeſtate, quæ in talibus exigitur: quia non oportet quòd ſtatim in publico reddat debitum.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd iſte quantùm in ſe eſt non conſentit, ſed ad id quod ab eo exigitur inuitus & cum dolore reddit: & ideò non peccat. Hoc enim eſt ꝓpter lubricũ carnis diuinitũs ordinatũ, vt ſemper petẽti debitũ reddatur, nẽ aliqua occaſio peccati detur.

¶ Ad ſecundũ dicendum, q̃ non eſt aliqua hora determinata ad orandum, quin poſsit recompẽſari in aliis horis: & ideò obiectio non cogit.

QVAESTIO. LXV.

De bigamia.

Deinde conſiderandum eſt de pluralitate vxorum. Circa quod quæruntur quinq;. Primò, Vtrum habere plures vxores ſit contra legem naturæ. Secundò, Vtrum aliquando fuerit licitum. Tertiò, Vtrum habere concubinas ſit cõtra legem naturæ. Quartò, Vtrum accedere ad concubinam ſit peccatum mortale. Quintò, Vtrum aliquando licitum fuerit habere concubinam.

ARTICVLVS. I.

Vtrum habere plures vxores ſit contra legem naturæ.

Thom. 4. Diſt. 33. q. 1. ar. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ habere plures vxores non ſit cõtra legẽ naturę. Conſuetudo em̃ legi naturali nõ præiudicat: ſed habere plures vxores pẽtm̃ non erat qñ mos erat, vt ab Aug. habeſ in litera: ergo habere plures vxores nõ eſt contra legẽ naturę.

¶ Præterea, quicunq; facit cõtra legẽ naturæ facit cõtra præceptũ: qa ſicut lex ſcripta habet ſua præcepta, ita & lex naturæ: ſed Aug. dicit q̃ habere plures vxores non erat cõtra præceptum, quia nulla lege erat prohibitum: ergo habere plures vxores non eſt contra legẽ naturæ.

¶ Præterea, matrimoniũ principaliter ordinat̃ ad prolis procreationẽ: ſed vnus põt ex pluribus prolem accipere plures fœcundando: ergo non eſt contra legem naturæ habere plures vxores.

¶ Præterea, ius naturale eſt quod natura oĩa animalia docuit, vt in principio Digeſtorum dicit: ſed natura non docuit hoc oñia animalia q̃ ſit vna vnius, cùm vnus mas in multis animalibus pluribus fœminis coniungat̃: ergo non eſt contra legem naturæ habere plures vxores.

¶ Præterea, ſecundũ Philoſ. 15. de Animalibus: in generatione prolis mas ſe habet ad fœminã, ſicut agens ad patiens & artifex ad materiã: ſed non eſt contra ordinẽ naturæ q̃ vnum agens in plura patientia agat, aut artifex ex diuerſis materiis operetur: ergo nec eſt contra legem naturę, q̃ vnus mas plures vxores habeat.

¶ Sed contrà, illud præcipuè videtur eſſe de iure naturali quod homini in ſua inſtitutione inditum eſt: ſed quòd ſit vna vnius in ipſa inſtitutione humanę naturæ eſt ei inditum, vt patet Gen. 2. Erunt duo in carne vna: ergo eſt de lege naturæ.

¶ Præterea, cõtra legẽ naturæ eſt q̃ homo ſe ad impoſsibile obliget, & vt quod vni datum eſt alteri deſ: ſed homo contrahens cum vna vxore ſui corporis poteſtatem ſibi tradidit, vt neceſſe ſit reddere debitum cùm petierit: ergo cõtra legẽ eſt ſi poſteà alteri poteſtatẽ ſui corporis tradat, quia nemo poſſet ſimul vtriq; reddere debitũ ſi ſimul peterent.

¶ Præterea, de lege naturæ eſt, Quod tibi non vis fieri, alteri nẽ feceris: ſed vir nullo modo vellet quòd vxor alium virum haberet: ergo cõtra legem faceret naturæ ſi vxorem aliam ſuperduceret.

¶ Prętereà, quicquid eſt cõtra naturale deſideriũ eſt cõtra legem naturæ, ſed zelus viri ad vxorem, & vxoris ad virum naturalis eſt, qa in omnibus inuenitur: ergo cũ zelus ſit amor non patiẽs conſortium in amato, videtur q̃ contra legẽ naturę ſit q̃ plures vxores habeant vnum virum.

¶ Reſpondeo dicendũ, q̃ omnibus rebus naturalibus inſunt quædã principia quibus non ſolùm operationes proprias efficere poſſunt, ſed quibus etiam eas conuenientes fini ſuo reddãt, ſiue ſint actiones quæ conſequãtur rem aliquã ex natura ſui generis, ſiue conſequantur ex natura ſpeciei, vt magneti competit ferri deorſum ex natura ſui generis, trahere ferrum ex natura ſuæ ſpeciei. Sicut autem in rebus agentibus ex neceſsitate naturæ ſunt principia actionum ipſę formę à quibus operatiões ꝓprię prodeũt conuenientes fini, ita in his quæ cognitionem participant, principia ſunt agendi cognitio & appetitus: vnde oportet quòd in vi cognitiua ſit naturalis conceptio, & in vi appetitiua naturalis inclinatio, quibus operatio conueniens generi ſiue ſpeciei reddatur competens fini. Sed quia homo inter cætera animalia rationem finis cognoſcit & proportionem operationis ad finem: ideò naturalis conceptio ei indita qua dirigitur ad operandum conuenienter lex naturalis vel ius naturale dicitur: in cæteris autem æſtimatio naturalis vocatur. Bruta enim ex vi naturæ impelluntur ad agendum conuenientes actiones magis quàm regulentur quaſi proprio arbitrio agentia. Lex enim naturalis nihil aliud eſt quàm conceptio homini naturaliter indita qua dirigitur ad conuenienter agendum in actionibus propriis, ſiue competant ei ex natura generis, vt generare, comedere, & huiuſmodi: ſiue ex natura ſpeciei vt ratiocinari, & huiuſmodi. Omne autem illud quod actionem inconuenientem reddit fini quem natura ex opere aliquo intendit, contra legem naturæ eſſe dicitur: poteſt autem actio eſſe non conueniens fini vel principali vel ſecundario, & ſiue ſic, ſiue ſic, hoc contingit dupliciter. Vno modo ex aliquo quod omninò impedit finem, vt nimia ſuperfluitas, aut defectus comeſtionis impedit ſalutem corporis, quaſi principalem finem comeſtionis & bonam habitudinẽ in negociis exercendis qui eſt finis ſecundarius. Alio modo ex aliquo quod facit difficilem aut minùs decentem peruentionem ad finem principalem vel ſecundarium, ſicut inordinata comeſtio, quantùm ad tempus indebitum. Si ergo actio ſit inconueniens fini, quaſi omninò prohibẽs finem principalem directè per legem naturæ prohibetur primis præceptis legis naturę q̃ ſunt in operabilibus, ſicut communes conceptiones in ſpeculatiuis. Si autem ſit incompetens fini ſecundario quocunque modo, aut etiam principali vt faciens difficilem vel minùs congruam peruẽtionem ad ipſum, prohibetur non quidem primis præceptis legis naturæ, ſed ſecundis quę ex primis deriuantur: ſicut concluſiones in ſpeculatiuis ex principiis per ſe notis fidem habent, & ſic dicta actio contra legem naturæ eſſe dicitur. Matrimonium ergo habet pro fine principali prolis procreationem & educationem, qui quidem finis competit homini ſecundum naturam ſui generis: vnde & aliis animalibus eſt conueniens: vt dicitur in. 8. Ethi. & ſic bonum matrimonij aſſignatur proles, ſed pro fine ſecundario, vt dicit Philoſophus, habet in hominibus ſolùm communicationẽ operum quæ ſunt neceſſaria in vita, & ſecundum hoc fidem ſibi inuicem debent quæ eſt vnum de bonis matrimonij. Habet vlteriùs alium finem, inquantùm in fidelibus eſt, ſcilicet, ſignificationem Chriſti & eccleſiæ, & ſic bonum matrimonij dicitur ſacramentum. Vnde *primus finis* reſpondet matrimonio hominis, inquantùm eſt animal, ſecũdus inquantùm eſt homo, tertius inquantùm eſt fidelis. Pluralitas ergo vxorum, neq; totaliter tollit, neq; aliqualiter impedit primũ finem, cùm vnus vir ſufficiat pluribus vxoribus fœcundandis & educandis filiis ex eis natis. Sed ſecundum finem & ſi non totaliter tollit, tamen multùm impedit, eò quòd non facilè poteſt eſſe pax in familia, vbi vni viro plures vxores iungũtur, cùm non poſsit vnus vir ſufficere ad ſatisfaciendum pluribus vxoribus ad votum: quia cõmunicatio plurium in vno officio cauſat litem, ſicut ſigni conrixantur adinuicem, & ſimiliter plures vxores vnius viri. Tertium autem finẽ totaliter tollit, eò quòd ſicut Chriſtus eſt vnus, ita & eccſia vna: & ideò patet ex dictis, quòd pluralitas vxorum quodãmodò eſt contra legem naturæ & quodammodò non.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod conſuetudo non præiudicat legi naturę quantùm ad prima præcepta quæ ſunt ipſius quaſi communes animi conceptiones in ſpeculatiuis, ſed ea quæ ex iſtis trahuntur, vt concluſiones conſuetudo auget: vt Tullius dicit in tertio Rhetoricorum: & ſimiliter minuit, & huiuſmodi eſt præceptũ legis naturæ de vnitate vxoris.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut Tullius dicit res à natura perfectas & à conſuetudine approbatas legum virtus & religio ſanxit: vnde

Universidad de Deusto
Biblioteca

patet quòd illa quę lex naturalis dictat quasi ex primis principiis legis naturæ deriuata non habent vim coactiuam per modum præcepti absolutè, nisi postquàm lege diuina & humana sancita sunt: & hoc est quod dicit Aug. quòd non faciebant contra legis præcepta, quia nulla lege erat prohibitum.

¶ Ad tertium patet solutio ex dictis.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd ius naturale multipliciter accipitur. Primò enim aliquod ius dicitur naturale ex principio, quia à natura est in dictum, & sic definit Tullius in.2. Rheto. dicens, Ius naturale est quod non opinio genuit, sed quod lex quædam innata inseruit. Et quia in rebus naturalibus dicuntur aliqui motus naturales, non quia sint ex principio extrinseco, sed quia sunt à principio superiori manente: sicut motus qui sunt in elemẽtis ex impressione corporum cœlestium naturales dicuntur: vt Commentator dicit in tertio de Cœ. & Mund. ideò ea quæ sunt de iure diuino dicuntur esse de iure naturali, cùm sint ex impressione & infusione superioris principij, scilicet, Dei & sic accipitur ab Isidòro, qui dicit quòd ius naturale est quod in lege & in Euangelio continetur. Tertiò, Dicitur ius naturale non solùm à principio, sed à naturâ, quia de naturalibus est, & quia natura cõtra rationem diuiditur, à quo homo est homo: ideò strictissimo modo accipiendo, Ius naturale est illud quod ad homines tãtùm pertinet, & si sit de dictamine naturalis rationis nõ dicitur esse de iure naturali, sed illa tantùm quę naturalis ratio dictat de his quæ sunt homini aliisq; communia: & sic datur dicta definitio, scilicet, Ius naturale est quod natura omnia animalia docuit. Pluralitas ergo vxorum quamuis non sit contra ius naturale tertio modo acceptum, est tamen contra ius naturale secundo modo acceptum, quia iure diuino prohibetur: & etiã cõtra ius naturale primo mõ acceptum, vt ex dictis patet: quia natura dictat hoc cuilibet animali secundum modum conuenientem speciei suæ. Vnde etiam quædam animalia in quibus ad educationem prolis requiritur solicitudo vtriusque, scilicet, maris & fœminæ, naturali instinctu seruant coniunctionem vnius ad vnum, sicut patet in turture & columba.

¶ Sed quia rationes inductæ in contrarium videntur ostendere quòd pluralitas vxorum sit contra prima principia legis naturæ: ideò ad eas respondeo, & dico ad quintum, quòd natura humana absq; omni defectu instituta est: & ideò non solùm sunt indita ei illa sine quibus matrimonij finis principalis esse nõ potest, sed etiam illa sine quibus secundarius finis matrimonij sine difficultate haberi nõ posset, & hoc modo homini in ipsa sui institutione habere vxorem sufficit.

¶ Ad sextum dicendum, quòd vir propter matrimonium non dat sui corporis potestatem vxori quantùm ad omnia, sed solùm ad illa quę matrimonium requirit: non autem requirit matrimonium, vt quolibet tempore vxori petenti vir debitum reddat, nisi ad id ad quod matrimonium principaliter est institutum, scilicet, bonum prolis, & hoc est quantùm sufficit ad impugnationem. Requirit autem hoc matrimonium, inquantùm est ad remedium institutum quod est secũdarius ipsius finis, vt quolibet tẽpore debitum petenti reddat, & sic patet quòd accipiens vxores non se obligat ad impossibile, considerato principali fine matrimonij: & ideò pluralitas vxorum non est contra præcepta legis naturę.

¶ Ad septimum dicendum, quòd illud præceptum legis naturæ, Quod tibi non vis fieri, alteri nẽ feceris: debet intelligi eâdem proportione seruata. Non enim si prælatus non vult sibi resisti à subdito ipse subdito resistere non debet. Et ideò non oportet quòd ex vi illius præcepti, ꝙ sicut vir non vult ꝙ vxor sua habeat plures viros, vel alium virum: quòd ipse non habeat aliam vxorem: quia vnum virum habere plures non est contra prima præcepta legis naturæ, vt dictum est, sed vnam vxorem habere plures viros est contra præcepta prima legis naturæ: eò quòd per hoc quantũ ad aliquid totaliter tollitur, & quantũ ad aliquid impeditur bonũ prolis quod est principalis matrimonij finis. In bono enim prolis intelligit̃ non solũ procreatio, sed etiã educatio. Ipsa enim procreatio prolis & si non totaliter tollatur, quia contingit, post impręgnationẽ primãiterũ mulierẽ impręgnari: vt dicit̃ in.9. de animalib⁹: tñ multũ impedit̃, qa vix põt accidere quin corruptio accidat, quantùm ad vtrunq; fœtũ vel quantùm ad alterum: sed educatio totaliter tollit̃, quia ex hoc quòd vna mulier plures maritos haberet, sequeretur incertitudo prolis respectu patris, cui⁹ cura necessaria est in educando: & ideò nulla lege vel consuetudine est permissum vnam mulierẽ habere plures viros, sicut econuerso.

¶ Ad octauum dicendum, ꝙ naturalis inclinatio in appetitiua sequit̃ naturalẽ cognitionẽ in cognitione, & qa non ita est cõtra cõceptionem naturalẽ ꝙ vir habeat plures vxores, sicut ꝙ vxor habeat plures viros: ideò affectus vxoris nõ tñ refugit consortiũ in viro, sicut econuerso: & ideò tã in hominib⁹ q̃ in aliis animalibus inuenitur maior zelus maris ad fœminã q̃ ecõuerso.

ARTICVLVS. II.

Vtrum aliquando licitum fuerit habere plures vxores,

Ad se-

Ad secundũ sic procedit. Videt ꝙ habere plures vxores non potuerit esse aliquãdo licitum. Quia secundũ Philosophum in.2. Ethi. Ius naturale semp & vbiq; habet naturalẽ potentiam eandẽ: sed iure naturali prohibet̃ pluralitas vxorũ, vt ex dictis patet. ergo sicut modò non licet, ita nunquam licuit.

¶ Prætereâ, si aliquando licuit hoc non fuit nisi qa per se licitum erat, vel per aliquã dispensationem licebat. Si primo modo, sic etiam nunc licitum esset. Si aũt secũdo modo, hoc esse nõ põt: quia secundũ Aug. Deus cũ sit naturę Cõditor non facit aliqd cõtra rationes quas naturæ inseruit: cũ ergo naturæ nr̃æ deus inseruerit ꝙ sit vna vnius, videt̃ ꝙ ipse cõtra hoc nunq̃ dispẽsaverit. ¶ Prætereâ, si aliqd est licitũ ex dispensatione, hoc non licet nisi illis in quibus dispensatio fit: non autẽ legitur aliqua dispensatio communis in lege cum omnibus facta: cùm ergo oẽs cõmuniter qui volebant plures vxores acciperent in veteri Testamento, nec ex hoc reprehendebantur à lege vel à prophetis, non videtur ꝙ fuerit ex dispensatione licitum. ¶ Præterea, vbi est eadem causa dispensationis debet eadem dispositio fieri, sed causa dispensationis non potest alia poni, nisi multiplicatio prolis ad cultum Dei, quæ etiam nunc necessaria est: ergo adhuc dicta dispensatio duraret, præcipuè cũ non legatur reuocata. ¶ Prætereâ, in dispensatione non debet prętermitti maius bonũ propter minus bonum: sed fides & sacramentũ quę non videntur posse seruari in matrimonio quo vnus pluribus vxoribus coniungit̃ sunt meliora quàm prolis multiplicatio: ergo intuitu huius multiplicationis dispensatio prædicta fieri non debuisset.

¶ Sed contrà Gal.3. dicitur, ꝙ lex propter præuaricatores posita est: vt. s. eos, ꝓhiberet: sed lex vetus fecit mentionẽ de pluralitate vxorũ sine aliqua eius prohibitione: vt patet Deuter. 20. si habuerit homo duas vxores &c. ergo habendo duas vxores non erant præuaricatores, & ita erat licitum. ¶ Prætereâ, hoc idem videtur exemplo ex sanctis Patribus qui plures leguntur habuisse vxores cũ Deo essent acceptissimi, sicut Iacob, & Dauid & plures alij: ergo aliquando fuit licitum.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ sicut ex dictis patet, pluralitas vxorum esse dicitur contra legem naturæ, nõ quantùm ad prima præcepta eius, sed quantũ ad secunda quæ quasi conclusiones à primis præceptis deriuantur. Sed quia & actus humanos variari oportet secundũ diuersas conditiones personarum & temporum & aliarum circunstantiarũ: ideò conclusiones prædictæ à primis legis naturæ præceptis non ꝓcedunt vt semper efficaciã habentes, sed ĩ maiori parte: talis est eñ tota materia moralis, vt patet per Philosophum in lib. Ethi. & ideò vbi eorum efficacia deficit licitè ea ꝓtermitti possunt. Sed quia nõ est facile determinare huiusmodi varietates, ideò illi ex cuius authoritate lex efficaciam habet, reseruantur: vt licentiã præbeat legem prætermittendi in illis casibus, ad quos legis efficacia non extẽdere se debet, & talis licentia dispensatio dicitur: lex autẽ de vnitate vxoris non est humanitùs, sed diuinitùs instituta, nec vnquam verbis aut literis tradita, sed cordi impressa, sicut & alia quæ ad legem naturæ qualitercunq; pertinent: & ideò in hoc à solo Deo dispensatio fieri potuit per inspirationem internam quæ quidem principaliter Patribus sanctis facta est, & per eorum exemplum ad alios deriuata est eo tempore quo oportebat prædictum naturæ præceptum prętermitti, vt maior esset multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ. Semper enim principalior finis magis obseruandus est quàm secundarius. Vnde cùm bonum prolis sit principalis matrimonij finis, vbi prolis multiplicatio necessaria erat debet negligi ad tempus impedimentum quod posset in secundariis finibus euenire, ad quod remouendum præceptum prohibens pluralitatem vxorum ordinatur: vt ex dictis patet.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ius naturale semper & vbique quantum est de se habet eandem potentiam, sed per accidens propter aliquod impedimẽtũ quãdoq; & alicubi potest variari, sicut ibi Philosophus exemplum ponit de aliis rebus naturalibus. Semper enim & vbique dextra est melior quàm sinistra secundum naturam: sed per aliquod accidens contingit aliquem esse ambidextrũ, quia natura nostra variabilis est, & similiter etiã de naturali iusto vt ibidem Philosophus dicit.

¶ Ad secundũ dicendum, ꝙ in Decre. quadã de diuortiis dicitur, ꝙ nunquã licuit plures habere vxores sine dispensatione per diuinã inspirationem habita, nec tamen talis dispẽsatio datur cõtra rationes quas Deus naturæ inseruit, sed præter eas: quia rationes illæ non sunt ordinatæ ad semper, sed vt in pluribus, vt dictum est: sicut etiam non est contra naturam, quãdo aliqua accidunt in rebus naturalibus miraculosè præter ea quæ frequenter solent euenire.

¶ Ad tertium dicendũ, ꝙ qualis est lex, talis debet esse dispẽsatio legis: & qa lex naturæ est cordibus impressa, non oportuit dispensationẽ eorum quæ ad legẽ naturæ pertinent, lege scripta dari, sed per internam dispensationem fieri.

¶ Ad quartũ dicendum, ꝙ veniẽte Christo fuit tẽpus plenitudinis gratię Christi per quã cultus Dei in oẽs gentes spũali propagatione diffusus est: & ideò non est eadẽ ratio dispẽsationis quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

erat ante Christi aduentum, quando cultus carnali propagatione multiplicabatur.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ proles secundum quod est bonum matrimonij includit fidē ad Deum seruandam, quia secundū q̃ proles expectatur ad cultū Dei educāda, ponitur matrimonij bonum. Fides autē ad Deum seruāda est potior q̃ fides vxori quæ ponit̄ bonū matrimonij, & quā significatio quæ pertinet ad sacramētū, quia significatio ad fidei cognitionem ordinat: & ideo non est incōueniens si propter bonum prolis aliquid detrahit aliis duobus bonis, nec tamen omninò tollūtur, quia & fides manet ad plures & sacramentum aliquo modo: quia quāuis non significaretur coniunctio Christi ad ecclesiam inquantùm est vna, significatur tamen distinctio graduum in ecclesia per pluralitatem vxorum, quæ quidem non solùm est in ecclesia militante, sed etiam triumphante. Et ideò illorum matrimonia aliquo modo significant coniunctionē Christi ad ecclesiā, non solū militantem, vt quidam dicūt, sed etiam triumphantem in qua sunt diuersæ mansiones.

ARTICVLVS. III.

Vtrum habere concubinam sit contra legem naturæ.

Ad tertium sic procedit. Videtur q̃ habere concubinā non sit contra legem naturæ. Legis enim cerimonialia non sunt de lege naturæ: sed fornicatio prohibetur Actuū. 25. inter alia cerimonialia legis quæ ad tempus credentibus ex gentibus imponebantur: ergo fornicatio simplex quę est accessus ad concubinam non est contra legem naturæ.

¶ Præterea, ius positiuum à naturali iure perfectum est: vt Tullius dicit: sed secūdum ius positiuum fornicatio simplex non prohibebatur, imò potiùs in pœnam secundum antiquas leges mulieres lupanaribus tradendæ condemnabantur: ergo habere concubinam non est contra legem naturæ. ¶ Præterea, naturalis lex non ꝓhibet quin illud quod datur simpliciter possit dari ad tēpus & secundum quid: sed vna mulier soluta potest dare viro soluto in perpetuū sui corporis potestatem, vt ea vtatur licitè cùm voluerit: ergo non esset contra legem naturæ si dederit ei potestatem sui corporis ad horam. ¶ Præterea, quicunque re sua vtitur vt vult, nemini facit iniuriam: sed ancilla est res domini: ergo si dominus ea vtitur ad libitum nulli facit iniuriam, & ita habere cōcubinam non est contra legem naturæ. ¶ Præterea, quilibet potest alteri dare quod suum est: sed vxor habet potestatem in corpore viri, vt patet. 1. Corinth. 7. ergo si vxor velit, vir potest alteri mulieri coniungi sine peccato.

¶ Sed contrà, secundum omnes leges filij qui de concubina nascuntur sunt vituperabiles: sed hoc non esset nisi concubitus ex quo oriuntur esset naturaliter turpis: ergo habere concubinam est contra legem naturæ. ¶ Præterea, matrimonium est naturale: sed hoc non esset si sine præiudicio legis naturæ homo posset coniūgi mulieri præter matrimonium: ergo contra legem naturæ est concubinam habere.

¶ Respōdeo dicendum, quòd illa actio videtur esse contra legem naturę quæ non est conueniens fini debito, siue quia nō ordinatur in ipsum per actionem agentis, siue quia de se est improportionata illi fini: finis autem quem natura ex tali concubitu intēdit est proles procreanda & educanda, & vt hoc bonum quæreretur posuit delectationem in concubitu, vt Constantinus dicit: quicunq; ergo concubitu vtitur propter delectationem, quæ in ipso est, non referendo in finem à natura intentum contra naturam facit: & similiter etiam nisi sit talis cōcubitus, qui ad illum finem conuenienter ordinari possit: & quia res à fine plurimum nominatur tanquām ab optimo, sicut coniunctio matrimonij à prolis bono nomen accepit quod per matrimoniū principaliter quæritur, ita concubinæ nomen illam coniunctionem exprimit, qua solus concubitus propter seipsum quæritur. Et si etiam aliquis quandoq; ex tali concubitu prolem quærat, non tamen est conueniens ad prolis bonū, in quo non solùm intelligitur ipsius procreatio per quam proles esse accipit: sed etiam educatio & institutio, per quā accipit nutrimentū & disciplinā à patentibus, in quibus tribus parentes proli tenentur, secundum Philosophum. 8. Ethico. Cùm autem educatio & institutio proli à parentibus debeantur per longum tempus, exigit lex naturę, vt pater & mater commaneāt ad subueniendum proli. Vnde aūs quæ communiter pullos nutriunt, ante completam nutritionem non separātur à mutua societate, quę incipit à concubitu vel in concumbendo. Hæc autem obligatio ad commanendū fœminā marito matrimonium facit: & ideò patet quòd accedere ad mulierem non iunctam sibi matrimonio, quæ concubina vocatur, est contra legem naturæ.

¶ Ad primū ergo dicendū, q̃ in gentibus quantùm ad multa lex naturæ offuscata erat. Vnde accedere ad concubinā malū non reputabant, sed passim fornicatione quasi re licita vtebātur: sicut & aliis quæ erant cōtra cerimonias Iudæorum, quamuis non essent cōtra legem naturæ. Et ideò Apostoli immiscuerūt prohibitionem fornicationis cerimonialibus, ꝓpter discretionē quę erat in vtroq; inter Iudæos & Gentiles.

¶ Ad

¶ Ad secundū dicendū, q̃ ex prædicta obscuritate. s. in quā ceciderūt Gentiles Deo debitā gloriam non reddentes: vt dicit Ro. 1. Lex illa processit, & nō ex instinctu legis naturę: vñ ꝑualente Christiana religione, lex illa extirpata est.

¶ Ad tertiū dicendū, q̃ in aliquib⁹ sicut nihil inconueniēs sequit̄ si rem aliquā quā qs in ptāte habet alteri simpliciter tradat, ita etiā nec si tradat ad tēpus, & sic neutrū est cōtra legē naturæ, nō est autē ita in ꝓpōsito: & ideò rō nō sequit̄.

¶ Ad quartū dicendū, q̃ iniuria iustitiæ opponitur: lex autē naturalis non solū prohibet iniustitiā, sed etiā oppositā omniū virtutū. Sicut cōtra legē naturę est vt aliquis immoderatè comedat, quāuis talis rebus vtens suis nulli iniuriam faciat: & prætereà ancilla quamuis sit res domini ad obsequium, non est tamen res sua ad concubitum, & iterum interest qualiter quisque re sua vtatur. Facit enim talis iniuriam proli procreandæ, ad cuius bonum non sufficienter talis coniunctio ordinatur, vt dictum est.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ mulier habet potestatem in corpore viri non simpliciter, quantùm ad omnia, sed solùm quātùm ad matrimonium: & ideò non potest contra bonum matrimonij corpus viri alteri tradere.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum accedere ad concubinam sit peccatum mortale.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ accedere ad concubinam non sit peccatum mortale. Maius enim peccatum est mendacium quàm fornicatio simplex: quod patet ex hoc, q̃ Iudas qui fornicationē nō horruit cū Thamar cōmittere, recusauit mendacium dicens, Certè mendacio arguere nos potest: sed mendaciū non est semper peccatū mortale. ergo neq; fornicatio simplex. ¶ Præterea, pctm̄ mortale morte puniri debet: sed lex vetus nō puniebat concubitū cōcubinę morte nisi in aliquo casu: vt patet Deut. 24. ergo non est peccatū mortale. ¶ Præterea, peccata mortalia carnalia sunt minoris culpæ quàm spiritualia: sed non omnis superbia aut auaritia est peccatum mortale quæ sunt spiritualia peccata. ergo non omnis fornicatio quæ est pctm̄ carnale est mortale. ¶ Præterea, vbi est maius incitamentū ibi est minus pctm̄, quia magis peccat qui minori tētatiōe vincit: sed cōcupiscētia maximè instigat ad venerē: ergo cū actus gulæ nō semp sit pctm̄ mortale, nec fornicatio simplex erit mortale.

¶ Sed cōtrà, nihil excludit à regno Dei nisi peccatum mortale: sed fornicatores excluduntur à regno Dei: vt patet. 1. Corinth. 6. ergo fornicatio simplex est peccatum mortale. ¶ Præterea, sola peccata mortalia crimina dicuntur, sed fornicatio dicitur crimen: vt patet Thobiæ. 4. Attende tibi ab omni fornicatione, & præter vxorem tuā nunquā patiaris crimen conscientiæ.

¶ Respondeo dicendum, q̃ sicut in secūda parte dictū est: Illi actus ex suo genere sunt peccata mortalia per quos fœdus amicitiæ hominis ad Deum, & hominis ad hominē violatur, hæc em̄ sunt contra duo præcepta charitatis quę est animæ vita: & ideò cùm cōcubitus fornicarius tollat debitam ordinationem parentis ad prolem, quam natura ex concubitu intēdit, non est dubiū q̃ fornicatio simplex de sui ratione est peccatum mortale, etiā si lex scripta non esset.

¶ Ad primum ergo dicēdum, q̃ frequenter homo qui non vitat peccatū mortale, vitat aliqd̄ peccatum veniale, ad quod non habet incitamētum: & ita etiam Iudas mendacium vitauit fornicationem non vitans, quāuis illud mendaciū pernitiosum fuisset iniuriam habens annexam si promissum non reddidisset.

¶ Ad secundū dicendū, q̃ peccatum non dicit mortale, quia morte tēporali puniatur, sed quia punitur æterna: vnde etiam furtū quod est peccatū mortale interdū non punit̄ per leges tēporali morte & similiter etiam est de fornicatione.

¶ Ad tertium dicendū, q̃ sicut non quilibet motus superbiæ est peccatū mortale, ita nec quilibet motus luxuriæ, & huiusmodi sunt peccata venialia, & concubitus matrimonialis: interdū tñ aliqui luxuriæ actus sunt peccata mortalia, aliquibus motibus superbię venialibus existentibus, quia in verbis Greg. inductis intelligitur comparatio vitiorum secundū genus, non quātùm ad singulos actus.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ illa circunstantia efficacior est ad aggrauandum quæ magis appropinquat ad speciem peccati. Vnde quamuis fornicatio ex magnitudine incitamenti diminuatur, tamen ex materia circa quam est, grauitatem habet maiorem quàm inordinata comestio, cùm sit circa ea quæ pertinent ad fouendū fœdus societatis humanæ: & ideò ratio non sequitur.

ARTICVLVS. V.

Vtrum aliquando licitum fuerit concubinam habere.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ aliquādo licitū fuerit concubinam habere. Sicut enim habere vnam vxorem est de lege naturæ, ita non habere concubinam: sed aliquando licuit plures vxores habere. ergo & habere concubinam. ¶ Præterea, non potest aliqua simul esse ancilla & vxor: vnde secundum legem ex hoc ipso q̃ ancilla in matrimonium ducebatur libera reddebatur: sed ali-

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui amicissimi Deo leguntur ad suas accessisse ancillas, sicut Abraham & Iacob. ergo non illę erant vxores, & sic aliquãdo licuit concubinas habere. ¶ Prætereà, illa quæ in matrimonium ducitur non potest eiici, & filius eius debet esse hæreditatis particeps: sed Abraham eiecit Agar & filius eius non fuit hæres. ergo non fuit vxor Abrahæ.

¶ Sed contrà, ea quæ sunt cõtra præcepta Decalogi nunquã licuerunt: sed habere concubinã est cõtra præceptũ Decalogi. s. Non mœchaberis. ergo nunquã fuit licitum. ¶ Prætereà Ambro. dicit in libr. de Patriarchis, Viro non licet quod mulieri non licet: sed nunquam licuit mulieri ad aliũ virũ accedere dimisso viro proprio. ergo nec viro vnquam licuit concubinã habere.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ Rabi Moyses dicit, quòd ante tempus legis fornitatio non erat peccatum, quod probat ex hoc quòd Iudas cum Thamar concubuit. Sed ista ratio non cogit. Non enim necesse est filios Iacob à peccato excusari, cùm accusati fuerunt apud patrem crimine pessimo, & in Ioseph necem & venditionem consenserunt. Et ideo dicendum est, quòd habere concubinã non matrimonio iunctam sit contra legem naturæ: & nullo tempore secundum se licitum fuit, nec etiam ex dispensatione. Sicut enim ex dictis patet, cõcubitus cum ea quę non est matrimonio iuncta non est conueniens actus ad bonum prolis, quod est principalis finis matrimonij: & ideò est cõtra præcepta legis naturæ quæ dispensationem non recipiunt: vnde vbicunq; legitur in veteri Testamento aliquos concubinas habuisse, quos necesse sit à peccato excusari, oportet eas esse matrimonio iunctas: & tamen concubinas dici, quia aliquid habebant de ratione vxoris, & aliquid de ratione cõcubinæ: secundum enim quod matrimonium ordinatur ad suum principalem finem qui est bonum prolis, vxor viro coniungitur insolubili coniunctione, vel saltem diuturna, vt ex dictis patet: & circa hoc non est aliqua dispensatio, sed quantùm ad finem qui est dispensatio familiæ & communicatio operum: vxor coniungitur viro vt socia, sed hoc deerat in his quæ concubinæ nominabant. In hoc em̃ poterat esse dispensatio cùm sit secundarius matrimonij finis, & ex hac etiam parte habebant aliquid simile concubinis, ratione cuius concubinæ nominabantur.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd habere plures vxores non est contra prima præcepta legis naturæ, sicut habere concubinam: & ideò ratio non sequitur.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ antiqui Patres ea dispensatione qua plures habebant ad ancillas accedebant vxorio affectu, sed non erant vxores: quantũ ad illam coniunctionem quæ respicit secundariũ finem, cui conditio seruitutis opponitur, cũ nõ possit simul esse socia & ancilla.

¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ sicut in lege Moysi per dispensationẽ licebat dare libellum repudij ad euitandum vxoricidium: vt dictũ est: ita ex eâdem dispensatione licuit Abrahæ eiicere Agar, ad significandũ mysteriũ quod Apostolus explicat Gal. 4. ꝙ etiam ille filius hæres non fuerit ad mysterium pertinet: & ꝙ Esau filius liberæ hæres non fuit, vt patet Ro. 9. Similiter etiã propter mysterium factum fuit, vt filij Iacob ex ancillis & liberis nati hæredes essent: vt Aug. dicit: quia Christo nascuntur in baptismo filij, tam per bonos quos libera significat, quàm per malos ministros, qui per ancillas significantur.

QVAESTIO. LXVI.

De bigamia & irregularitate ex ea cõtracta.

DEinde considerandum est de bigamia & irregularitate ex ea contracta. Et circa hoc quæruntur quinq;. Primò, Vtrum illi bigamiæ quæ est ex hoc quòd aliquis duas vxores successiuè habuerit, sit irregularitas annexa. Secundò, Vtrum irregularitatem contrahat, qui simul vel successiuè duas vxores habuit. Tertiò, Vtrũ irregularitas contrahatur ex hoc quòd quis vxorem virginẽ non accipit. Quartò, Vtrum bigamia per baptismum soluatur. Quintò, Vtrum cum bigamo liceat dispensare.

ARTICVLVS. I.

Vtrum bigamiæ irregularitas sit annexa.

Thom. 4. Dist. 27. q. 3. ar. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ illi bigamiæ q̃ est ex hoc ꝙ aliquis duas vxores successiuè habuit non sit irregularitas annexa, qa multitudo & vnitas consequuntur ens: ergo ens & non ens non faciunt multitudinẽ aliquam, sed ille qui habet successiuè duas vxores tunc vna est in esse: alia in non esse. ergo ex hoc non efficitur vir non vnius vxoris, qui secundum Apostolum ab episcopatu prohibetur. ¶ Prætereà, maius signum incontinentiæ apparet in eo qui plures fornicariè cognoscit, quàm qui plures vxores successiuè habet: sed ex primo non efficitur aliquis irregularis: ergo nec ex secundo. ¶ Prætereà. Si bigamia irregularitatem causat, aut hoc est ratione sacrameti, aut ratione carnalis copulę: sed non ratione primi, quia sic si aliquis cum vna cõtraxisset per verba de præsenti, & ea mortua ante carnalẽ copulã subsecutam duceret aliã efficeretur irregularis: quod est contra Decre. Inno. 3. Nec iterum ratione secundi, quia secundũ hoc etiã qui plures fornicario cõcubitu cognosceret irregularis esset, quod falsum est: ergo nullo modo bigamia irregularitatem causat.

¶ Respondeo dicendum, quòd aliquis per sacramentum ordinis minister sacramẽtorũ cõstituitur, & ille qui alijs sacramenta ministrare debet, nullum defectũ in sacramentis pati debet. Defectus autem in sacro est quando sacramenti significatio integra non inuenitur, sacrm̃ autem matrimonij significat cõiunctionem Christi ad ecclesiam quæ est vnius ad vnã. Et ideò requiritur ad perfectã significationẽ sacramenti quòd vir sit tantùm vnius vir, & vxor sit tantũ vnius vxor: & ideò bigamia quę hoc tollit irregularitatem inducit. Et sunt quatuor modi bigamiæ. Primus est cũ quis plures habet vxores de iure successiuè. Secundus cùm simul habet plures, vnam de iure aliam de facto. Tertius cum habet plures successiuè, vnam de iure aliam de facto. Quartus quando viduã ducit vxorẽ, & in omnibus his est irregularitas adiuncta. Alia autẽ causa consequens assignatur, quia in illis qui accipiunt sacramentũ ordinis maxima spiritualitas debet apparere, tum quia spiritualia ministrãt, scilicet sacramenta, tum quia spiritualia docent & in spiritualibus occupari debent. Vnde cùm concupiscẽtia maximè sensualitati repugnet, per quã totus homo caro efficitur, non debet aliqđ signum concupiscentiæ permanentis in eis apparere, quod quidem apparet in bigamis, qui vna vxore contenti esse noluerunt, tamen prima ratio est melior.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd multitudo pluriũ vxorũ simul existẽtiũ est multitudo simpliciter: & ideo talis multitudo totaliter significationi sacramenti repugnat, & propter hoc totaliter sacramento. Sed multitudo vxorum successiuè est multitudo secundum quid: & ideò non tollit significationem sacramenti totaliter, nec sacramentũ euacuat quantum ad sui essentiã, sed quantũ ad sui perfectionẽ quæ requiritur in illis qui sunt sacramentorũ dispensatores.

¶ Ad secũdum dicẽdum, quòd quãuis sit in fornicariis maioris concupiscẽtiæ significatio, non tamen cõcupiscẽtiæ ita adhærẽtis, quia per fornicationem vnius alteri non in perpetuo obligatur, & iterum non est defectus sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut dictum est, bigamia causat irregularitatem, inquantum tollit perfectam significationem sacramẽti, quæ quidem consistit & in coniunctione animorũ, quæ fit per consensum, & in coniunctione corporum: & ideò ratione vtriusq; simul oportet esse bigamiam quæ irregularitatem faciat. Vnde per Decre. Inno. 3. obuiatur ei ꝙ magister in litera dicit: scilicet ꝙ solus consensus per verba de præsenti sufficit ad irregularitatẽ inducẽdã.

ARTICVLVS. II.

Vtrum irregularitas sit annexa bigamiæ, quæ contingit ex hoc quòd homo habet duas vxores, vnam de iure & alteram de facto.

Ad secundum sic proceditur. Videtur qđ irregularitas non sit annexa bigamię, quæ cõtingit ex hoc ꝙ homo habet duas vxores, vnam de iure, aliã de facto. Quia vbi nullum est sacramentum non potest esse defectus sacramenti: sed quando aliquis cõtrahit de facto cũ aliqua & non de iure, non est ibi aliquod sacramẽtum, quia talis coniunctio non significat coniunctionem Christi ad ecclesiam: ergo cũ irregularitas nõ consequatur bigamiam nisi propter defectum sacramẽti, videtur ꝙ talem bigamiam irregularitas non consequatur. ¶ Prætereà. Aliquis accedens ad illam, cum qua contrahit de facto & non de iure, cõmittit fornicationem, si non habeat aliquam vxorem legitimam, vel adulterium si habeat aliam: sed diuidere carnem suã per plures per fornicationem vel adulterium nõ causat irregularitatem: ergo nec dictus bigamiæ modus. ¶ Prętereà. Cõtingit ꝙ aliquis antè quã cognoscat carnaliter illam cum qua de iure contraxit, cum alia contrahit de facto non de iure, & eam carnaliter cognoscit siue prima mortua, siue viuente: talis cõtraxit cum pluribus vel de iure vel de facto, & tamen non est irregularis, quia carnem suã non diuisit in plures: ergo ex prædicto modo bigamiæ non contrahitur irregularitas.

¶ Respondeo dicendũ, quòd in duobus secundis modis bigamiæ cõtrahit irregularitas: quia quamuis in altero non sit sacramentum, est tamen quędam sacramenti similitudo. Vnde isti duo modi sunt secundarij, & primus est principalis in irregularitate causanda.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quãuis ibi non sit sacrm̃, est tamen ibi aliqua similitudo sacramenti quæ non est in fornicatione vel adulterino concubitu, & ideò non est simile.

¶ Et per hoc patet solutio ad secundum.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd in tali casu nõ reputatur bigamus quia primum matrimonium non habuit perfectã significationem suã, tamẽ si per iudicium ecclesiæ compellatur ad primã redire & eam cognoscere, statim efficitur irregularis: quia irregularitatem non facit peccatum, sed imperfectio significationis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS. III.

Vtrum contrahatur irregularitas ex hoc quòd aliquis ducit vxorem non virginem.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd non contrahatur irregularitas ex hoc quòd aliquis ducit vxorem nõ virginem. Quia plus impeditur aliquis defectu proprio quã alieno: sed si ipse contrahẽs non sit virgo nõ fit irregularis: ergo multo minùs si vxor eius virgo non sit. ¶Prætereà. Potest esse q̃ aliquis defloraũit aliquam & postea ducat eam in vxorem, talis non videtur esse irregularis, quia non diuisit carnem in plures, nec etiã vxor eius, sed tamen ducit corruptam in vxorem: ergo talis modus bigamiæ non causat irregularitatem. ¶Prætereà. Nullus potest contrahere irregularitatem nisi voluntarius: sed aliquis quandoq; ducit vxorem non virginem inuoluntarius, vt quãdo credit eam virginem esse, & postea inuenit eam corruptam fuisse cognoscẽs eã: ergo talis modus non causat irregularitatem. ¶Prætereà. Corruptio sequens matrimonium est vituperabilior quã præcedẽs: sed si vxor post quã est cõsummatum matrimonium ab aliquo cognoscatur, non efficitur vir irregularis: aliàs puniretur pro peccato vxoris, & potest etiam esse post quã hoc sciat q̃ reddat ei debitum poscẽti antè quã de adulterio cõdẽnetur accusata: ergo videtur q̃ ille modus bigamiæ non causet irregularitatem.

¶Sed contrà est quod Greg. dicit: Præcipimus nè vnquã illicitas ordinationes facias, nè bigamũ, aut qui virginem non est sortitus in vxorẽ, aut ignorantẽ literas, aut habentem quamlibet partem corporis vitiatam, vel pœnitẽtiæ vel curiæ, aut cuilibet cõditioni obnoxium, ad sacros ordines permittas accedere.

¶Respondeo dicendum, quòd in cõiunctione Christi & ecclesiæ veritas ex vtraq; parte inuenitur. Et ideò siue diuisio carnis inueniatur ex parte viri, siue ex parte vxoris, est defectus sacramenti. Sed tamen diuersimodè: quia ex parte viri requiritur, quòd aliam duxerit in vxorẽ, nõ q̃ sit virgo: sed ex parte vxoris requiritur q̃ etiã sit virgo, cuius ratio à decretistis assignat. Quia episcopus significat ecclesiam militãtem cuius curam gerit in qua sunt multæ corruptiões, sed sponsa significat Christũ qui virgo fuit: & ideò ex parte sponsę requiritur virginitas, sed nõ ex parte spõsi, ad hoc q̃ aliquis episcopus fieri possit. Sed hæc ratio est expressè contra Apostolũ Ephe. 5. Viri diligite vxores vras sicut & Christus ecclesiã. Ex quo apparet q̃ vxor significat ecclesiam & sponsus Christũ: & iterũ: quia vir est caput mulieris, sicut Christus ecclesiæ. Et ideò aliqui dicunt quòd per spõsum significatur Christus, per sponsam Ecclesia triũphans in qua nõ est aliqua macula. Christus autẽ habuit primò synagogam quasi concubinam, & sic non tollitur aliquid de perfectione significationis sacramẽti si priùs habuit sponsum. Sed hoc est valde absurdum, quia sicut est vna fides antiquorum & modernorũ, ita vna ecclesia. Vnde illi qui tẽpore synagogæ Deo seruiebãt, ad veritatem ecclesiæ in qua Deo seruimus pertinebant. Et prætereà hoc est expressè cõtra illud quod habetur Ezechiel. 16. & Oseæ. 2. vbi expressè fit mẽtio de desposatione synagogæ, vnde non fuit sicut cõcubina, sed sicut vxor. Et prætereà secundũ hoc fornicatio esset sacramentũ illius cõiunctionis, quod est absurdũ: & ideò gentilitas priusquàm desponsaretur à Christo in fide ecclesiæ, corrupta fuit à diabolo per idololatriã. Et ideò aliter dicendũ, quòd defectus in ipso sacramento causat irregularitatem, corruptio autem extra matrimonium contingens quæ præcesit matrimonium nullũ defectũ facit in sacro ex parte illi⁹, in quo est corruptio⁹, sed facit defectũ ex parte alterius: quia actus contrahentis matrimonium nõ cadit supra seipsum, sed supra alterũ: & ideò extermino specificatur q̃ est respectu illius etiã quasi materia sacramenti. Vnde si mulier esset ordinis susceptiua, sicut efficitur vir irregularis ex hoc q̃ ducit vxorem corruptam, nõ autẽ ex hoc quod corruptus contrahit: ita fieret mulier irregularis si contraheret cũ corrupto, non autem si contraheret corrupta, nisi in alio matrimonio priùs corrupta fuisset.

¶Et per hoc patet solutio ad primum.

¶Ad secundum dicendũ, quòd in tali casu sunt diuersæ opiniões, tamen probabilius est quòd non sit irregularis: quia carnem suam non diuisit in plures.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd irregularitas non est pœna inflicta, sed defectus quidã sacramẽtorũ: & ideò non oportet quod semper sit volũtaria bigamia ad hoc q̃ irregularitatẽ causet: & ideò ille qui vxorem ducit corruptam, quã virginẽ credit, irregularis est eam cognoscens.

¶Ad quartum dicendũ, quòd si mulier fornicetur post matrimoniũ contractũ nõ efficitur ex hoc vir irregularis nisi post corruptionẽ adulterij eam iteratò cognoscat, quia aliàs corruptio vxoris nullo modo cadit sub actu matrimonialis virr: sed si etiã per ius cõpellatur ei reddere debitum ante condẽnationem adulterij irregularis efficitur, quamuis de hoc sint opiniones, sed hoc q̃ dictũ est est probabilius: quia hic non requiritur q̃ sit peccatum, sed significatio tantũ.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum bigamia soluatur per baptismũ.

Ad quartũ sic procedit. Videtur quòd bigamia per baptismũ soluatur. Dicit enim Hiero. in epistola ad Titum: q̃ si quis ante baptismũ plures vxores habuit, vel vnam ante & aliam post, nõ est bigamus: ergo bigamia per baptismũ soluitur. ¶Prætereà. Qui facit quod maius est, facit quod minus est: sed baptismus tollit omne peccatum quod est grauius quã irregularitas: ergo tollit bigamiæ irregularitatem. ¶Prætereà. Baptismus tollit nominem pœnã ex actu proueniẽtẽ: sed irregularitas est hmõi. ergo &c. ¶Prætereà. Bigamus est irregularis, inquantum deficit à representatione Christi: sed per baptismũ p̃sone Christo conformamur: ergo soluitur irregularitas. ¶Prætereà. Sacramenta no. le. sunt magis efficacia quã sacramenta ve. le. sed sacramenta ve. le. soluebãt irregularitates, vt in primo libro dictũ est à Magistro. ergo & baptismus qui est efficacissimũ sacramentũ in no. le. soluit irregularitatem ex bigamia contractam.

¶Sed cõtrà est quod Augustinus dicit: acutiùs intelligũt qui nec eum qui catechumenus aut paganus habuit alteram ordinandũ censuerũt, quia de sacramento agitur, non de peccato. ¶Prætereà. Sicut idẽ dicit: Fœmina si catechumena vel pagana vitiata est non potest inter Dei virgines vel post baptismum velari: ergo eadem ratione, nec bigamus ante baptismum ordinari.

¶Respondeo dicẽdum, quòd baptismus soluit culpas & non soluit coniugia, vnde cùm ex ipso cõiugio sequatur irregularitas per baptismum tolli non potest, vt Augustinus dicit.

¶Ad primũ ergo dicendũ, quòd in casu isto nõ tenetur Hiero. opinio nisi fortè velimus eũ exponere q̃ loquitur ad sanctiorem dispẽsationẽ.

¶Ad secundum dicendum, quòd non oportet q̃ illud quod facit maius facit minus nisi sit ad illud ordinatũ, & hoc deficit in proposito, quia baptismus ad irregularitatem tollendam non ordinatur.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd hoc intelligendũ est de pœnis quæ consequuntur ex actuali peccato quasi inflictæ, non infligendæ: non enim aliquis per baptismũ virginitatem recuperat, nec similiter carnis indiuisionem.

¶Ad quartum dicendũ, quòd baptismus cõformatur Christo quantum ad virtutem mẽtis, sed non quantum ad statum carnis, qui cõsideratur in virginitate vel in diuisione carnis.

¶Ad quintum dicẽdũ, q̃ illę irregularitates ex leuib⁹ causis nõ perpetuis erãt cõtractę: & ideò etiã per illa sacra auferri poterãt, & iterũ erãt ad hoc ordinata, nõ aũt baptism⁹ ad hoc ordinat.

ARTICVLVS. V.

Vtrum cum bigamo liceat dispensare.

Ad quintũ sic proceditur. Videtur q̃ cũ bigamo non liceat dispensare. Quia extrà. de bigamis dicitur: Cum clericis, qui inquãtum in ipsis fuit secundas sibi mulieres cõiunxerunt matrimonialiter, tanquã cum bigamis non licet dispensare. ¶Prætereà, Cõtra ius diuinũ non licet dispensare: sed omnia quæ in Canone dicuntur ad ius diuinum pertinent: cũ ergo Apls in scriptura Canonica dicat, oportet episcopũ vnius vxoris virum esse, videtur q̃ in hoc non possit dispensari. ¶Prætereà. Nullus potest dispensare in his quæ sunt de necessitate sacramenti: sed non esse irregularem est de necessitate sacramenti ordinis, cũ significatio quę est sacramento essentialis desit: ergo non potest in hoc dispensari. ¶Prætereà. Hoc quod rationabiliter factum est non potest irrationabiliter mutari: si ergo potest rationabiliter dispensari cum bigamo, irrationabiliter est ei adiuncta irregularitas, quod est inconueniens.

¶Sed contrà est, quod Lucius papa dispensauit cum episcopo Panormitano qui erat bigamus. ¶Prætereà. Martinus papa dicit, lector si viduã vxorem accipiat, in lectoratu permaneat, aut si necessitas fuerit subdiaconus fiat, nihil autem suprà, similiter si bigamus fuerit: ergo ad minus vsq; ad subdiaconatum cũ eo dispensari potest.

¶Respondeo dicendũ, quòd bigamiæ non est adiuncta irregularitas de iure naturali, sed de iure positiuo: nec iterum est de essentialibus ordinis, quòd nõ sit bigamus, quod patet ex hoc q̃ si aliquis bigamus ad ordines accedit characterem accipit. Et ideò papa potest dispẽsare in tali irregularitate totaliter, sed episcopus quantum ad minores ordines. Et quidã dicunt quòd etiam quantum ad maiores, in illis qui volunt Deo in religione seruire propter vitandum religiosorum discursum.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd per illam Decre. ostenditur eadem esse difficultas dispensandi in illis qui de facto cum pluribus contraxerunt, ac si de iure cõtraxissent, nõ q̃ subtrahatur simplr potestas Papę dispẽsandi in talibus.

¶Ad secundũ dicendũ, quòd hoc est verũ quantum ad ea quæ sunt de iure naturali, & quantũ ad ea quæ sunt de necessitate sacrorum & fidei: sed in aliis quæ sunt de institutiõe apostolorũ, cũ ecclesia habeat nunc eandem potestatem statuendi & destituendi quã tunc habuerit, potest per eũ qui primatum tenet in ecclesia dispẽsari.

¶Ad tertium dicendum, quòd non quęlibet significatio est de essentia sacramẽti, sed tantùm illa quæ pertinet ad officium sacramenti, & talis non tollitur per irregularitatem.

¶Ad quartum dicendum, quòd in particularibus non potest inueniri ratio quæ omnibus competat æqualiter propter eorum diuersitatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

sitatem: & ideò quòd vniuersaliter statutum est rationabiliter consideratis his quæ in pluribus accidunt, potest etiã per dispensationem rationabiliter remoueri in aliquo casu determinato.

QVAESTIO. LXVII.

De libello repudij.

Deinde considerandum est de libello repudij. Circa quod quærũtur septem. Primo, Vtrum inseparabilitas matrimonij sit de lege naturæ. Secũdo, Vtrũ repudiare vxorem possit esse licitum per dispensationem. Tertio, Vtrum sub lege Moysi fuerit licitum. Quarto, Vtrum liceat vxori repudiatæ alium virum accipere. Quinto, Vtrum liceat viro repudiatam à se iterum ducere. Sexto, Vtrum causa repudij fuerit odium vxoris. Septimo, Vtrum causæ repudij deberẽt in libello scribi.

ARTICVLVS. I.

Vtrũ inseparabilitas vxoris sit de lege naturæ.

Thom. 4. Dist. 33. q. 2. art. 1. & sequen.

ADPRIMVM sic ꝓceditur. Videtur ꝙ inseparabilitas vxoris non sit de lege naturæ. Lex enim naturæ cõmunis est apud oẽs: sed nulla lege præter legem Christi fuit prohibitũ vxorem dimittere: ergo inseparabilitas vxoris non est de lege naturæ. ¶ Præterea. Sacramenta non sunt de lege naturæ: sed inseparabilitas matrimonij ad sacramẽti bonum pertinet: ergo non est de lege naturæ. ¶ Præterea. Coniũctio viri & fœminæ in matrimonio ordinantur principaliter ad prolis generationem & educationem, & institutionem: sed hæc oĩa aliquo certo tempore consummantur: ergo post illud tempus licet vxorem dimittere sine aliquo præiudicio legis naturæ. ¶ Præterea. Ex mrimonio principaliter quæritur bonum prolis: sed inseparabilitas est cõtra bonũ prolis, quia ꝟt dicũt philosophi, aliquis vir non potest ex aliqua fœmina prolem accipere, qui tamen ex alia accipere posset: & quæ etiam ab alio viro impregnare tur: ergo inseparabilitas matrimonij magis est contra legem naturæ quàm de lege naturæ.

¶ Sed cõtrà. Illud præcipuè est de lege naturę ꝙ natura bene instituta accepit in sui prĩcipio: sed inseparabilitas mrimonij est huiusmodi, vt patet Mat. 19. ergo est de lege naturæ. ¶ Præterea. De lege naturæ est ꝙ homo Deo non contrarietur: sed homo quodãmodò cõtrarius esset Deo, si separaret quos Deus coniunxit, cùm ergo ex hoc instituta sit inseparabilitas mrimonij, Mat. 19. videtur quòd sit de lege naturæ.

¶ Respondeo dicendum, quòd matrimonium ex intentione naturæ ordinatur ad educationẽ prolis, non solùm ad aliquod tẽpus, sed per totam vitã prolis. Vnde de lege naturæ est quòd parentes filiis thesaurizent & filij parentum hæredes sint. Et ideò cùm proles sit cõmune bonũ viri & vxoris, oportet eorũ societatẽ perpetuò permanere indiuisam secundum legis naturæ dictamen: & sic inseparabilitas matrimonij est de lege naturæ.

¶ Ad primũ ergo dicẽdũ, quòd sola lex Christi ad perfectum humanum genus adduxit: reducens in statum nouitatis naturæ. Vnde & in lege Moysi & in legibus humanis non potuit totum auferri quod cõtra legem naturæ erat, hoc enim soli legi spiritus & vitæ reseruatũ est.

¶ Ad secundũ dicendum, quòd inseparabilitas competit matrimonio secundum ꝙ est signum perpetuæ coniunctionis Christi & ecclesiæ, & secundũ ꝙ est in officium naturæ ad bonũ prolis ordinatum, vt dictum est: sed quia separatio matrimonij magis directè repugnat significationi quàm prolis bono, cui consequẽter repugnat, vt dictum est: inseparabilitas matrimonij magis in bono sacramenti intelligitur quàm in bono prolis, quamuis in vtroq; intelligi possit, & secundum ꝙ pertinet ad bonũ prolis esset de lege naturæ, non autem secundum quod pertinet ad bonum sacramenti.

¶ Ad tertium patet solutio ex dictis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd matrimonium principaliter ordinatur ad bonũ cõmune, ratione principalis finis, qui est bonũ prolis: quãuis etiam ratione finis secundarij ordinetur ad bonum matrimoniũ contrahẽtis, prout per se est in remedium cõcupiscentiæ. Et ideò in legibus marrimonij magis attenditur quod oĩbus expediat quàm quòd vni cõpetere possit: quãuis ergo matrimonij inseparabilitas impediat bonum in aliquo homine, tamen nõ est conueniẽs ad bonum prolis simpliciter, & propter hoc ratio non sequitur.

ARTICVLVS. II.

Vtrum potuerit esse licitum per dispẽsationem vxorem dimittere.

Ad secundum sic proceditur. Videtur ꝙ vxorem dimittere per dispensationem esse licitum non potuerit. Illud enim quod est in matrimonio cõtra bonũ prolis, est

lis, est contra præcepta legis naturæ quę indissolubilia sunt: sed dimissio vxoris est huiusmodi, vt ex dictis patet: ergo &c. ¶ Præterea. Concubina differt ab vxore præcipuè in hoc ꝙ non est inseparabiliter iuncta: sed habere concubinas fuit indispensabile: ergo & dimittere vxorem.

¶ Præterea. Homines ita sunt modò receptibiles dispensationis, sicut fuerunt olim: sed modò non potest dispensari cum aliquo, vt vxorem dimittat: ergo nec olim.

¶ Sed contrà. Agar cognita est ab Abrahã vxorio affectu, vt dictum est: sed ipse eam præcepto diuino eiecit & non peccauit: ergo potuit per dispensationem fieri licitum quod homo vxorem dimitteret.

¶ Respondeo dicendũ, quòd dispensatio in præceptis præcipuè quæ sunt aliquo modo legis naturæ est sicut mutatio cursus naturalis rei, qui quidem mutari dupliciter potest. Vno modo ex aliqua causa naturali per quã alia causa naturalis impeditur à cursu suo, sicut est in oĩbus quæ in minori parte casualiter accidunt in natura: sed per hunc motum non variatur cursus rerum naturaliũ quæ sunt semper, sed quæ sunt frequẽter. Alio modo per causam penitus supernaturalem, sicut in miraculis accidit. Sed hoc modo potest mutari cursus naturalis non solũ qui est ordinatus, vt sit frequenter, sed qui est ordinatus etiam vt sit semper: vt patet in statione solis tempore Iosue, & reditu eius tempore Ezechiæ, & de eclipsi miraculosa tempore passionis Christi. Hæc etiam est ratio dispensationis in præceptis legis naturæ, quando est in causis inferioribus: & sic dispensatio cadere potest supra secunda præcepta legis naturæ, non autem suprà prima, quia illa sunt quasi semper existentia, vt dictum est de pluralitate vxorũ & huiusmodi. Aliquãdo autem est tantùm in causis superioribus, & tunc potest dispensatio esse diuinitus, etiam contra prima præcepta legis naturæ, ratione alicuius mysterij diuini significandi vel ostendẽdi: sicut patet de dispẽsato præcepto Abrahæ facto de occisione filij innocentis. Tales autem dispensationes non fiunt cõmuniter ad omnes, sed ad alias singulares personas, sicut etiam in miraculis accidit. Si ergo inseparabilitas matrimonij inter prima prẽcepta legis naturæ contineatur solùm hoc secundo modo sub dispensatione cadere potuit. Si autem sit inter secunda præcepta legis naturæ, etiam primo modo cadere potuit sub dispensatione. Videtur autem magis inter secunda præcepta legis naturæ cõtineri. Inseparabilitas enim matrimonij nõ ordinatur ad prolis bonũ ꝙ est principalis mrimonij finis, nisi quantũ ad hoc ꝙ per parentes filijs prouideri debet in totam vitam per debitam præparationem eorum quæ sunt necessaria in vita, huiusmodi autẽ præparatio nõ est de prima intentione naturæ, secundum quã oĩa sunt cõmunia. Et ideò non videtur esse cõtra primã intentionem naturæ dimissio vxoris, & per consequens nec contra prima præcepta, sed contra secũda legis naturæ: vnde etiã primo modo sub dispensatione videtur posse cadere.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd in bono prolis secundũ ꝙ est de prima intentione naturæ intelligitur procreatio & nutritio, quousq; proles ad perfectam ætatem ducatur: sed ꝙ ei prouideatur in posterum per hæreditatis & aliorum bonorum dimissionem, videtur pertinere ad secundum legis naturę præceptum.

¶ Ad secũdum dicendum, quòd habere concubinam est contra bonum prolis, quãtum ad id quod natura in eo in prima intentione intẽdit: scilicet educationem & institutionem, quæ requirit diuturnam cõmansionem parentum, qđ non est in cõcubina quæ ad tempus assumitur: & ideò non est simile, tamen quantum ad secũdam intentionem etiam habere concubinã sub dispensatione cadere potest: vt patet Oseę. 1.

¶ Ad tertium dicendum, quòd inseparabilitas, quamuis sit de secunda intentione matrimonij, prout est in officium naturæ, est tamen de prima intentione ipsius prout est sacramentũ ecclesię: & ideò ex quo institutum est, vt sit ecclesię sacramẽtum manente tali institutione, non potest sub tali dispẽsatione cadere, nisi fortè secundo modo dispensationis.

ARTICVLVS. III.

Vtrum sub lege Moysi licitum fuerit vxorem dimittere.

Ad tertium sic ꝓceditur. Videtur quòd sub lege Moysi fuerit licitũ vxorem dimittere. Vnus enim modus consentiendi est non prohibere cũ possit, cõsentire autem illicito est illicitũ: cũ ergo Moyses nõ prohibuerit vxoris repudium nec peccauerit, quia lex sancta est: vt dicitur Rom. 7. videtur quòd repudium fuerit aliquando licitum. ¶ Præterea. Prophętę locuti sunt Spiritu sancto inspirati: vt patet. 2. Petri. 1. sed Mala. 3. dicitur: Si odio habueris eam dimitte eam: ergo cùm illud quod Spiritus sanctus inspirat non sit illicitum, videtur quòd repudium vxoris non semper fuerit illicitum. ¶ Præterea. Chryso. dicit, quòd sicut Apostoli permiserũt secũdas nuptias, ita Moyses permisit libellum repudij: sed secundæ nuptię non sunt peccatum: ergo nec repudiũ vxoris sub lege Moysi.

¶ Sed contrà quod Dñs dicit: quòd libellus repudij datus est Iudęis propter duritiam cordis eorum: sed duritia cordis eorum nõ excusabat

eos

Universidad de Deusto
Biblioteca

eos à peccato: ergo nec lex de libello repudij.
¶ Prætereà. Chry. dicit super Matth. 2. q̃ Moyses dando libellũ repudij non iustitiam Dei mõstrauit, vt quasi per legem agentibus peccatum non videatur esse peccatum.
¶ Respõdeo dicendũ, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidã dicunt q̃ illi qui sub lege vxorẽ dato libello repudij dimittebant, non excusabãtur à peccato quãuis excusarentur à pœna secũdum legem infligenda, & per hoc dicitur Moyses libellũ repudij permisisse: & sic ponunt quatuor modos permissionis. Vnus per priuationem præceptionis, vt quando maius bonũ non præcipitur, minus bonũ permitti dicitur: sicut Apostolus nõ præcipiendo virginitatem matrimonium permisit. 1. Corin. 7. Secundus per priuationem prohibitionis, sicut venialia dicũtur permissa, quia non sunt prohibita. Tertius per priuationem cohibitionis, & sic peccata omnia dicuntur permitti à Deo inquantum non impedit, cùm impedire possit. Quartus per priuationẽ punitionis, & sic libellus repudij in lege permissus fuit, nõ quidem propter aliquod maius bonum consequẽdum: sicut fuit dispensatio de pluribus vxoribus habendis, sed propter malũ cohibendũ. s. vxoricidium, ad quod Iudæi proni erant propter corruptionem irascibilis: sicut permissum est eis extraneis fœnerari propter corruptionem aliquam in concupiscibili, nè. s. fratribus fœnerarẽtur: & sic propter corruptionem suspitionis in rationali fuit permissum sacrificium zelotypiæ, nè sola suspitio apud eos iudicium corrumperet. Sed quia lex vetus quãuis gratiã nõ conferret, tamen ad hoc data erat, vt peccatum ostenderet, vt cõmuniter sancti dicunt: Ideò aliis videtur q̃ si repudiando vxorem peccassent, hoc saltem eis per legem ac prophetas indicari debuisset. Isaiæ. 58. Annuntia populo meo scelera eorum. Aliàs viderẽtur nimis esse neglecti, si ea quæ necessaria sunt ad salutem quæ non cognoscebant, nunquã eis nuntiata fuissent, quod non potest dici, cùm iustitia legis tẽpore suo obseruata vitã mereretur æternam. Et propter hoc dicunt q̃ quãuis repudiare vxorem per se sit malum, tamẽ ex permissione diuina licitum fiebat: & hoc confirmant authoritate Chryso. qui dicit q̃ à peccato abstulit culpam legislator quando permisit repudium, & quamuis hoc probabiliter dicatur, tamen primum communiùs sustinetur: ideò ad vtrasq; rationes respondendum est.
¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd aliquis qui potest prohibere non peccat si à prohibitione abstineat non sperans correctionem: sed maius malum æstimãs ex tali prohibitione occasionẽ sumere, & sic accidit Moysi: vnde diuina authoritate fretus libellũ repudij non prohibuit.
¶ Ad secũdum dicendũ, quòd prophetæ spiritu sancto inspirati non dicebant dimittendam esse vxorem quasi Spiritus sancti præceptũ sit, sed quasi permissum, nè aliqua peiora fierent.
¶ Ad tertium dicẽdum, quòd illa permissionis similitudo nõ est intelligenda quantũ ad omnia, sed solùm quãtum ad causam eãdẽ: quia vtraq; permissio ad vitandã turpitudinem facta est.
¶ Ad quartum dicendum, quòd quãuis duritia cordis nõ excusaret à peccato, tamen permissio ex duritie facta excusat. Quædam enim prohibentur sanis, quæ non prohibẽtur infirmis corporaliter, nec tamen infirmi peccant permissione sibi facta vtentes.
¶ Ad quintũ dicendũ, quòd aliquod bonũ potest intermitti dupliciter. Vno modo propter aliquod maius bonũ consequendũ, & trũc intermissio illius boni ex ordine ad maius bonũ accipit honestatem: sicut intermittebatur singularitas vxoris honestę à Iacob propter bonũ prolis. Alio modo bonũ aliquod intermittitur ad vitandum maius malum: & tunc si authoritate eius qui dispensare potest hoc fiat, reatum talis boni intermissio nõ habet, sed honestatẽ aliam nõ acquirit: & sic indiuisibilitas matrimonij in lege Moysi intermittebatur propter malũ maius vitandum. s. vxoricidium. Et ideò Chryso. dicit, q̃ à peccato abstulit culpã, quãuis enim inordinatio maneret in repudio, ex quo peccatũ dicitur, tamen reatum pœnę non habebat, neq; temporalis neq; perpetuæ, inquantum diuina dispensatione fiebat, & sic erat ab eo culpa ablata: & ideò etiam ipse ibidem dicit, q̃ permissum est repudium nõ malum quidem tamen licitũ, quod quidem illi qui sunt de prima opinione referunt ad hoc tantùm quod non habebat reatum temporalis pœnæ.

ARTICVLVS. IIII.
Vtrum liceat vxori repudiatæ alium virum habere.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ liceret vxori repudiatæ alium virum habere. Quia in repudio magis erat iniquitas viri repudiãtis quã vxoris repudiatæ: sed vir poterat sine peccato aliã ducere vxorẽ: ergo vxor sine peccato alium virum ducere poterat. ¶ Prętereà. Aug. dicit q̃ de duabus vxoribus (quando mos erat) peccatum nõ erat: sed tempore legis veteris erat talis consuetudo, q̃ repudiata alium virum ducebat, vt patet Deute. 24. Cùm egressa virum alterũ &c. ergo nõ peccabat alteri viro se iũgendo. ¶ Prætereà. Matt. 5. Dominus iustitiam noui testamẽti ostendit superabundantem esse respectu iustitiæ veteris testamenti: hoc autem dicit ad iustitiæ noui testamenti superabundantiam pertinere, q̃ vxor repudiata non ducit alterum virum: ergo in veteri lege licebat.
¶ Sed cõtrà est q̃ dicitur Matt. 5. Qui dimissam duxerit mœchatur: sed mœchia nunquã fuit in veteri lege licita: ergo vxori repudiatę nõ licuit alium virum habere. ¶ Prætereà. Deute. 24. dicitur, quòd mulier repudiata quæ alium virũ duceret polluta erat & abominabilis facta coram Domino: ergo peccabat alium virum ducendo.
¶ Respondeo dicendũ, quòd secundũ primam opinionem post repudiũ vxor peccat alteri viro cõiuncta, quia adhuc primũ matrimonium non erat solutum. Mulier enim quanto tempore viuit alligata est legi viri: vt patet Rom. 7. nõ autem poterat simul plures viros habere. Sed secundũ aliam opinionem sicut licebat ex dispensatione diuina viro vxorem repudiare, ita vxori alium virum ducere: quia inseparabilitas matrimonij ex causa diuinę dispensationis tolleba tur, qua inseparabilitate manente intelligitur verbum Apostoli. Vt ergo ad vtrasq; rationes respondeamus,
¶ Ad primum dicẽdum, quòd viro licebat plures vxores simul habere secundum dispensationem diuinam: & ideò vna dimissa in matrimonio non soluto poterat aliam ducere, sed nũquã vxori licuit habere plures viros: & ideò non est simile.
¶ Ad secũdũ dicendũ, quòd in illo verbo Augmos nõ ponitur pro consuetudine, sed pro actu honesto, secundũ q̃ à more dicitur aliquis morigeratus, quia est bonorũ morum: & sic à more philosophia moralis nominatur.
¶ Ad tertium dicendum, quòd Dñs Matthęi. 5. ostendit nouam legem abũdare per consilia ad veterem, non solùm ad ea quæ lex vetus licita faciebat, sed etiam quãtum ad ea quæ in veteri lege illicita erant: sed à multis licita putabantur per non rectam præceptorum expositionem, sicut patet de odio inimici, & ita est etiam de repudio.
¶ Ad quartum dicendũ, quòd verbum Domini intelligitur quantum ad tempus nouæ legis in quo recta permissio est sublata: & sic etiam intelligitur quoddam verbum Chryso. qui dicit quòd qui secundũ legem dimittit vxorem quatuor facit iniquitates: quia quo ad Deũ existit homicida, inquantum habet propositum occidendi vxorem, nisi eam dimitteret: & quia dimittit non fornicantem, in quo casu lex euãgelij vxorẽ dimittere permittit: & similiter quia facit eã adulteram, & illum cui copulatur.
¶ Ad quintum dicendũ, quòd quædam glo. interlinearis dicit, polluta est & abominabilis: sed illius iudicio qui quasi pollutam eã priùs dimisit, & sic non oportet q̃ sit polluta simpliciter. Vbi dicitur polluta eo modò quo immũdus dicebatur qui mortuũ tangebat vel leprosum, nõ immunditia culpę, sed cuiusdam irregularitatis legalis: vnde & sacerdoti non licebat viduã aut repudiatam ducere in vxorem.

ARTICVLVS. V.
Vtrum liceat viro repudiatam à se accipere.

Ad quintũ sic proceditur. Videtur q̃ liceat viro repudiatam à se accipere. Licet enim corrigere quod male factũ est: sed male factũ erat q̃ vir vxorẽ repudiabat: ergo licebat hoc corrigere reducendo vxorem ad se.
¶ Prætereà, semper licuit peccanti indulgere cũ sit morale præceptũ, quod in omni lege manet: sed vir accipiẽdo repudiatam ei peccanti indulgebat: ergo & hoc licitũ erat. ¶ Prætereà. Deute. 24. ponitur pro causa quare non possit accipi iterum, quia polluta est: sed repudiata non potest nisi alterum virum ducendo: ergo saltem antè quàm aliũ virũ duceret licebat eã accipere.
¶ Sed cõtrà est quod dicitur Deutero. 24. q̃ nõ poterat prior maritus accipere eam &c.
¶ Respondeo dicẽdum, quòd in lege de libello repudij duo erãt permissa. s. dimittere vxorẽ, & vxorem dimissam alteri iũgi: & duo præcepta. s. scriptura libelli repudij, & q̃ iterum maritus repudians eam accipere nõ posset, quòd quidem secundũ eos qui primam opinionem tenent factum fuit in pœnam mulieris quę alteri nupsit, & in hoc peccato polluta est. Sed secundũ alios vt vir non de facili vxorem repudiaret, quã postea nullo modo recuperare posset.
¶ Ad primũ ergo dicẽdum, quòd ad illius mali impedimentum, quod cõmittebat aliquis repudiando vxorem, ordinabatur q̃ vir vxorem repudiatam assumere iteratò non posset, vt patet ex dictis: & ideò diuinitùs ordinatum fuit.
¶ Ad secundum dicendum, quòd semper licuit indulgere peccanti, quantum ad rancorem cordis, sed non quantum ad pœnam diuinitùs taxatam.
¶ Ad tertiũ dicendum, quòd in hoc duplex est opinio. Quidam enim dicunt quòd licuit repudiatam viro reconciliari, nisi in matrimonio alteri viro esset iuncta. Tũc enim propter adulterium cui se mulier volũtariè subdit, in pœnam dabatur ei q̃ ad priorem virum non rediret, sed quia lex vniuersaliter prohibet: & ideò dicunt alij q̃ etiam antequã alteri nuberet non poterat reuocari, ex quo repudiata erat: quia pollutio non intelligitur quantum ad culpam secũdum quod dictum est.

ARTICVLVS. VI.
Vtrum causa repudij sit odium vxoris.

¶ Ad sextũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad sextum sic ꝓceditur. Videtur ꝙ causa repudij fuerit odium vxoris, secundum hoc quod dicitur Mala. 3. Si odio habueris eam dimitte illam. ¶Præterea. Deute. 24. dicitur: Cùm non inuenerit gratiam in oculis eius propter aliquā fœditatem &c. ergo idē quod priùs.

¶Sed contrà, sterilitas & fornicatio magis contrariantur matrimonio quàm odiū: ergo illa potiùs debuerunt esse causa repudij quā odium. ¶Præterea. Odium potest causari ex virtute eius qui odio habetur, si ergo odiū est sufficiens causa, tunc mulier posset repudiari propter virtutē eius, quod est absurdum. ¶Præterea. Deute. 22. dicitur: Si dimiserit vir vxorem suam, & postea odio habuerit, & obiecerit ei stuprum ante coniugium, si in probatiõe defecerit verberabitur, & centum siclis argenti condemnabitur, & non poterit eam dimittere omni tempore vitæ suæ: ergo odium non est sufficiens causa repudij.

¶Respõdeo dicendū, quòd causa permissionis repudiādi vxorem fuit vitatio vxoricidij, vt sancti cõmuniter dicũt. Proxima autem causa homicidij est odium: & ideo proxima causa repudij est odiū, sed odium ex alia causa cauſatur sicut & amor: & ideò oportet etiam aliquas causas repudij ponere remotas, q̃ erant causa odij. Dicit autem August. in glo. Deute. 24. Multæ erant in lege causæ dimittendi vxorem, solam Christ⁹ fornicationē excipit, cæteras molestias iubet pro fide & castitate cõiugij sustinere. Hæ autem causæ intelliguntur fœditates in corpore: puta infirmitas vel aliqua notabilis macula, vel in anima sicut fornicatio vel aliqua hmõi, quod in moribus inhonestatem facit. Sed quidam has causas magis coarctant satis probabiliter dicentes, ꝙ non licebat repudiare nisi, ꝓpter aliquam causam post matrimoniū superueniētem, nec propter quālibet talē, sed propter illas solùm quæ possunt bonū prolis impedire: vel in corpore vt sterilitas, aut lepra, aut aliquid huiusmodi: vel in anima, vt si esset malorum morum, quos filij ex conuersatione ad ipsam imitarētur. Sed quædam glo. super illud Deute. 22. Cùm non inuenerit gratiū &c. Videtur magis arctare. s. ad peccatum, cùm dicit ibi per fœditatem peccatū intelligitur, sed peccatū glo. nolat non solùm in moribus animę sed etiam in natura corporis.

¶Sic ergo prima duo concedimus.

¶Ad tertium dicendum, quòd sterilitas & alia hmõi sunt causa odij, & sic sunt causæ remotæ.

¶Ad quartum dicēdū, quòd propter virtutem non est aliquis odibilis per se loquendo, quia bonitas est causa amoris: & ideo ratio nõ tenet.

¶Ad quintum dicēdū, quòd dabatur in pœnā viri ꝙ non posset in perpetuum repudiare vxorem in casu illo, sicut etiam in alio casu quando puellam defloravit.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum causæ repudij debebāt in libello scribi.

Ad septimum sic proceditur. Videtur ꝙ causę repudij debebāt in libello scribi. Quia per libellum repudij scriptum à pœna legis absoluebatur, sed hoc omni nõ videtur iniustum nisi causis sufficiētibus repudij assignatis: ergo oportebat illas scribere in libello. ¶Præterea. Ad nihil aliud illa scriptura valere videbatur nisi vt causæ repudij ostenderentur: ergo si non inscribebantur, frustra libellus ille tradebatur sibi. ¶Præterea. Hoc Magister dicit in litera.

¶Sed cõtrà: quia causæ repudij aut erāt sufficiētes, aut nõ: si sufficiētes, precludebat mulieri viā ad secũdas nuptias quæ ei secundū legē cõcedebātur. Si insufficiētes, ostēdebatur iniustū repudiū, & sic repudiū fieri non poterat: ergo nullo mõ causæ repudij ibi in speciali inscribebātur.

¶Respondeo dicēdum, quòd causæ repudij ibi in speciali non scribebantur in libello, sed in generali vt ostenderetur iustum repudium: sed secundū Iosephum vt mulier habens libellum cõscriptum de repudio alteri nubere posset, aliàs enim ei traditum non fuisset. Vnde secundum eum erat scriptura talis: promitto tibi ꝙ nunquàm tecum conueniam: sed secundum Aug. ideò libellus scribebat vt mora interueniente, & consilio scribarum dissuadente, vir à proposito repudiandi desisteret.

¶Et propter hoc patet solutio ab obiecta.

QVAESTIO. LXVIIII.

De filijs illegitimè natis.

Deinde considerandum est de filijs illegitimè natis. Et circa hoc quærūtur tria. Primò, vtrum qui nascuntur extra verum matrimonium sint illegitimi. Secundò, vtrum illegitimi filij debeant ex hoc damnum reportare. Tertio, vtrum possint legitimari.

ARTICVLVS. I.

Vtrum filij qui nascuntur extra verum matrimonium sint legitimi.

Thom. 4. di. 41. q. vnica. art. 3. q. 1. & sequētibus.

AD PRIMVM SIC proceditur. Videtur ꝙ filij qui nascuntur extra verum matrimoniū sint legitimi. Quia secundum legē natus legitimus filius dicitur: sed quilibet nascitur secundum legem ad minus naturæ quæ fortissima est: ergo quilibet filius dicitur legitim⁹.

¶Præterea. Cõmuniter dicitur quòd legitimus filius est qui est de legitimo matrimonio, vel de eo quod in facie ecclesiæ legitimum reputatur: sed contingit quãdoq; ꝙ aliquod matrimoniū legitimum reputatur in facie ecclesiæ quod habet impedimentum nè sit verum matrimoniū, & tamen à contrahentibus in facie ecclesiæ scitur: & si occultè nubant, & impedimentum nesciant, legitimū videtur in facie ecclesiæ, ex quo per ecclesiam nõ prohibetur: ergo filij extra verum matrimonium nati non sunt illegitimi.

¶Sed contrà: illegitimum dicitur quod est contra legem: sed illi qui nascuntur extra matrimoniū, nascuntur cõtra legē: ergo sunt illegitimi.

¶Respondeo dicendum, quòd quadruplex status est filiorum. Quidam enim sunt naturales & legitimi, sicut illi qui nascuntur ex vero & legitimo matrimonio. Quidam naturales & non legitimi, vt filij qui nascuntur de simplici fornicatione. Quidam legitimi & nõ naturales, sicut filij adoptiui. Quidā nec legitimi nec naturales, sicut spurij nati de adulterio & de stupro. Tales enim nascuntur & cõtra legem positiuam & contra legem naturæ expressē.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd quãuis illi qui nascuntur ex illicito coitu, nascuntur secundum naturam quæ cõmunis est homini & oñibus animalibus, tamen nascũtur contra legem naturæ quę est propria hoĩbus, quia fornicatio & adulteriū & huiusmodi sunt cõtra legē naturæ, & ideò tales secũdū nullā legē sunt legitimi.

¶Ad secundum dicendum, quòd ignorãtia excusat illicitum coitum à peccato nisi sit affectata. Vnde illi qui conueniunt bona fide in facie ecclesiæ quãuis sit impedimentum, dum tamen ignorent non peccant, nec filij sunt illegitimi. Si autem sciant quãuis ecclesia sustineat quę ignorat impedimentum non excusantur à peccato, nec filij ab illegitimitate. Si autem nesciãt & in occulto contrahant non excusantur, quia talis ignorantia videtur affectata.

ARTICVLVS. II.

Vtrum filij illegitimi debeãt aliquod damnum reportare.

Ad secundum sic proceditur. Videtur ꝙ illegitimi filij non debeant aliquod dãnum reportare. Quia filius nõ debet puniri ꝓ peccato patris, vt patet per sentẽtiam Dñi, Ezechiel. 18. sed quod iste nascatur ex illicito coitu nõ est peccatū propriū, sed peccatū patris: ergo ex hoc nõ debet aliquod dãnū incurrere. ¶Præterea. Iustitia humana est extracta à diuina, sed Deus æqualiter largit bona naturalia legitimis & illegitimis filijs: ergo & secundum iura humana filij illegitimi debent legitimis æquiparari.

¶Sed cõtrà est ꝙ dicitur Gen. 25. ꝙ Abrahã dedit omnia bona Isaac, & filijs cõcubinarũ largitus est munera: & tamen illi non erant ex illicito coitu nati: ergo multo magis debẽt illi qui ex illicito coitu nascuntur hoc dãnum reportare, ꝙ nõ succedant in bonis paternis.

¶Respõdeo dicendū, ꝙ aliquis dicitur damnũ ex aliquo incurrere dupliciter. Vno modo per hoc quòd ei subtrahitur ꝙ erat ei debitū, & sic filius illegitimus nullum dãnū incurrit alio modo per hoc ꝙ ei aliquid non est debitum, quod aliàs poterat esse ei debitū: & sic filius illegitim⁹ damnũ incurrit duplex: vnũ quia non admittitur ad actus legitimos, sicut ad officia & dignitates: quæ requirunt aliquã honestatem in illis qui hoc exercent: aliud dãnū incurrit, quia non succedit in hęreditate paterna. Sed naturales filij succedere possunt in septima parte tm̃, spurij autem in nulla parte, quãuis ex iure naturali parentes eis in necessãrijs prouidere teneãtur. Vnde pertinet ad solicitudinem episcopi, vt vtrũq; parentum cogat ad hoc ꝙ eis prouideant.

¶Ad primũ ergo dicendũ, ꝙ incurrere dãnum hoc secundo modo nõ est pœna, & ideò nõ dicimus ꝙ sit pœna ꝙ aliquis nõ succedit in regno aliquo per hoc ꝙ nõ est filius regis: & similiter nõ est pœna ꝙ alicui qui non est legitimus non debeantur ea quæ sunt legitimorum filiorum.

¶Ad secundũ dicendũ, ꝙ cõmuniter illegitim⁹ nõ est contra legẽ in quãtũ est actus generatiuę virtutis, sed inquantũ ex praua volũtate proceditur: & ideò filius illegitimus nõ incurrit dãnũ in his quę per voluntatẽ fiũt vel possidentur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum filius illegitimus posset legitimari.

Ad tertium sic procedit. Videtur quòd filius illegitimus nõ possit legitimari. Quantũ enim differt legitimus ab illegitimo, tantùm econuerso illegitimus à legitimo: sed legitimus in regno nunquam fit illegitimus: ergo illegitimus nunquam fit legitimus.

¶Præterea. Coitus illegitimus creat illegitimũ filium: sed coitus illegitimus nunquam fit legitimus: ergo nec filius illegitimus legitimari põt.

¶Sed contrà est, quod per legem inducitur per legẽ reuocari potest: sed illegitimitas filiorũ est per legẽ positiuã inducta: ergo põt filius illegitim⁹ legitimari ab eo qui habet authoritatẽ legis.

¶Respondeo dicẽdum, quòd filius illegitimus potest legitimari, non vt fiat de legitimo coitu natus, quia coitus ille transiuit, & nunquam potest fieri legitim⁹, ex quo semel fuit illegitimus. Sed dicitur legitimari, inquantum damna quæ illegitimus filius incurrit subtrahuntur per legi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gis authoritatem. Et sunt sex modi legitimādi. Duo secundū Canones: scilicet cùm quis ducit vxorem illam ex qua filium illegitimum generauit, si nō fuit adulterium, & per specialem indulgentiam & dispensationem dñi papæ. Quatuor autem modi sunt secundum leges. Primus est si pater filium naturalem curiæ Imperatoris offerat, ex hoc enim ipso legitimatur propter curiæ honestatem. Secūdus si pater in testamēto nominet eum legitimum hæredem, & filium postmodùm testamentum Imperatori offerat. Tertius est si filius nullus sit legitimus, & ipsemet filius se pricipi offerat. Quartus si pater in publico instrumēto vl' cū triū testiū subscriptione eū legitimū nominet, nec adiiciat naturalē.

¶Ad primū ergo dicendum, quòd alicui potest sine iniustitia gratia fieri, sed non potest aliquis damnari nisi pro culpa: & ideò magis potest illegitimus fieri legitimus quàm ecōuersò. Et si est legitimus aliquando hæreditate priuatur pro culpa, non tamen dicitur illegitimus filius quia generationem legitimam habuit.

¶Ad secundum dicendū, q̄ actus illegitimus habet defectū intra se inseparabilē, quo legi opponitur: & ideò nō potest fieri legitimus, nec est simile de filio legitimo q̄ nō habet hmōi defectū.

QVAESTIO. LXIX.

De his quæ spectant ad resurrectionem, & primò de loco animarum post mortem.

POst hoc agendum est de his quæ spectāt ad tractatū resurrectionis. Postquā enim dictum est de sacramētis quibus homo liberatur à morte culpæ, consequenter dicendum est de resurrectione per quam homo liberatur à morte pœnæ. Circa tractatū autem resurrectionis tria considerāda sunt: scilicet præcedentia resurrectionem, concomitantia, & sequentia. Et ideo primo dicendū est de his quæ pro parte quamuis non ex toto resurrectionē præcedūt. Secundò, de ipsa resurrectione & circunstantibus eam. Tertiò de his quæ eam sequuntur. Præcedentium autem resurrectionem prima cōsideratio est de receptaculis animarum post mortem eis assignatis. Secūdo, de qualitate & pœna animarum separatarum eis ab igne inflicta. Tertiò, de suffragijs quibus animæ defunctorum à viuis adiuuantur. Quartò, de orationibus sanctorum in patria existentiū. Quintò, de signis iudiciū generale præcedentibus. Sextò, de igne vltimæ conflagrationis mundi qui faciē iudicis præcedet. Circa primū quæritur septem. Primò, vtrū animabus post mortē receptacula assignentur. Secundò, vtrū statim post mortem ad ipsa animæ deducātur. Tertiò, vtrū de ipsis locis egredi valeant. Quarto, vtrū limbus inferni sit idem quod sinus Abrahæ. Quintò, vtrum limbus sit idem quod infernus dānatorum. Sextò, vtrum limbus patrum sit idem quod limbus puerorum. Septimò, vtrum tot receptacula debeant distingui.

ARTICVLVS. I.

Vtrum assignentur receptacula animabus post mortem.

Thom. 4. di. 45. q. 1. art. 1. & sequētibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videt̄ q̄ aīabus post mortē receptacula nō assignētur. Sicut. n. dicit Boëti⁹ in lib. de Hebdomadib⁹, cōis animi cōceptio est apud sapiētes incorporalia in loco nō esse: cui concordat q̄ Aug. dicit 12. super Gen. ad lr̄am: Citò quidē respōderi pōt ad corporalia loca aīam nō ferri nisi cū aliquo corpore: sed separata à corpore nō habet aliqd̄ corpus, sicut ibidē Augu. dicit: ergo ridiculū est aīabus separatis aliqua receptacula assignare.

¶Præterea. Oīe q̄ habet locū determinatū magis cōuenit cū illo loco quā cū alio: sed aīæ separatæ sicut etiā quęliber aliæ spūales substātię indifferēter se habēt ad oīa loca: non. n. pōt dici q̄ cū aliquibus corporibus cōueniāt, & cū aliis differāt, cū ab oībus cōditionibus corporalibus penitus sint remotæ: ergo eis receptacula determinata nō sunt assignāda.

¶Præterea. Animab⁹ sopatatis nō assignatur aliquid post mortē nisi qd̄ cedat in pœnā vel in præmiū: sed corporalis locus nō pōt eis esse in pœnā, vel in præmiū, cū à corporibus nihil recipiant: ergo nō sunt eis assignanda certa receptacula.

¶Sed contrà: cœlum empyreū est locus corporalis, & tamen ipsum factum mox sanctis angelis est repletum, vt Beda dicit. Cùm ergo angeli sint incorporei, sicut & animæ separatę, videtur etiam q̄ animabus separatis sint certa receptacula assignāda: ergo. &c.

¶Præterea. Hoc patet per id quod Greg. dicit in. 4. Dialo. s. aīas post mortem ad diuersa loca corporalia esse deductas, vt patet de Paschasio quē Germanus Capuan⁹ episcopus in balneis inuenit, & de anima Theodorici regis, quā dicit ad gehēnam esse deductā: ergo animæ post mortē habēt certa receptacula.

¶Respō-

¶Respondeo dicendū, quòd quāuis substantię spirituales secundū esse suum à corpore nō dependeant, corporalia tamen à Deo mediantib⁹ spiritualibus gubernātur: vt dicit August. in. 3. de Tri. & Greg. in. 4. Dial. & ideò est quædā cōueniētia spūaliū substantiarū ad coporales substātias per cōgruentiam quandā, vt. s. dignioribus substantijs digniora corpora adaptentur. Vnde etiam philosophi secundū ordinem mobilium posuerunt ordinem substantiarū separatarum: quāuis autem animabus post mortē non assignentur aliqua corpora, quorum sint formę vel determinati motores, determinantur tamen eis quędam corporalia loca per congruētiam quandam secundū gradum dignitatis earum, in quibus sint quasi in loco eo modo quo incorporalia esse possunt in loco, secūdū q̄ magis vel accedunt ad primam substatiā, cui locus superior per congruentiam deputatur. s. Deū, cuius sedem cœlum scriptura esse denuntiat: & ideò animas quæ sunt in participatiōe perfecta deitatis, in cœlo esse ponimus, animas verò quę à participatione huiusmodi impediuntur loco contrario dicimus deputari.

¶Ad primū ergo dicēdum, quòd incorporalia nō sunt in loco modo aliquo nobis noto & cōsueto, secundum q̄ dicimus corpora propriè in loco esse: sunt tamen in loco modo substantiis spiritualibus cōuenienti, qui nobis plenè manifestus esse non potest.

¶Ad secundum dicendum, quòd dupliciter est cōuenientia vel similitudo. Vna est quę est per participationē eiusdem qualitatis, sicut calida adinuicem conueniunt. Et talis cōuenientia incorporalium ad loca corporalia esse nō potest. Alia per quādā proportionalitatem per quam in scripturis metaphoricè Deus dicitur esse sol, quia est principium vitę spiritualis, sicut sol vitæ corporalis: & secundum hanc cōuenientiam quædam animæ quibusdam locis magis conueniūt, sicut animæ spiritualiter illuminatæ cum corporibus luminosis, animę verò obtenebratę per culpam cum locis tenebrosis.

¶Ad tertium dicendum, quòd anima separata directè nihil recipit à locis corporalib⁹ per modum quo corpora recipiunt quæ conseruant à suis locis, sed ipsę animæ ex hoc q̄ cognoscunt se talibus locis deputari sibi gaudium ingerunt vel merorem, & sic locus cedit eis in pœnam vel præmium.

ARTICVLVS. II.

Vtrum statim post mortem animæ deducātur ad cœlum vel ad infernum.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̄ statim post mortē nul-

læ animæ deducātur ad cœlos vel ad infernum, quia super illud psal̄, Adhuc pusillū & nō erit peccator. dicit glo. q̄ sancti liberant̄ in fine mūdi, post hanc tamen vitam nō ibi erunt vbi erūt sancti, quib⁹ dicetur, venite būdicti patris mei: sed illi sancti erūt in cœlo: ergo sancti post hāc vitā non statim ascendunt ad cœlū.

¶Præterea. Augustinus dicit in Ench. q̄ tēpus inter hominis mortem & vltimā resurrectionem interpositum animas abditis receptaculis cōtinet, sicut vnaquęq; digna est requie vel ęrumna: sed hæc abdita receptacula non possunt intelligi cœlū & infernus, quia in illis etiā post resurrectionē vltimam cū corporibus erunt. Vnde pro nihilo distingueret tempus ad resurrectionē & post resurrectionem: ergo non erunt nec in inferno nec in paradiso vsq; ad diem iudicij.

¶Præterea. Maior est gloria animę quā corporū: sed simul omnibus redditur gloria corporū, vt sit maior lætitia singulorum ex cōmuni gaudio, vt patet Heb. ij. super illud Deo pro nobis aliquid meli⁹ prouidente &c. dicit glo. Vt in cōmuni gaudio oīm maius fieret gaudiū singulorū. ergo multo fortiùs gloria animarū debet differri vsq; ad finem, vt simul oīmbus reddatur.

¶Præterea. Pœna & præmiū quæ per sententiā iudicij reddūtur iudiciū præcedere non debet: sed ignis inferni & gaudium paradisi dabuntur omnibus per sententiā iudicantis Christi. s. in vltimo iudicio, vt patet Matth. 25. ergo ante diem iudicij nullus ascendit in cœlum, vel descendit ad inferos.

¶Sed contrà est quod dicitur. 2. Cor. 25. Si terrena nostra habitatio dissoluatur domū habem⁹ non manu factā & conseruatam in cœlis: ergo dissoluta carne anima habet mānsionem quæ ei in cœlis fuerat conseruata.

¶Præterea. Phil. 1. dicit Ap̄s: Cupio dissolui & esse cum Christo: ex quo sic arguit Greg. in. 4. Dial. Qui ergo Christum in cœlo esse non dubitat, nec Pauli animā in cœlo esse negat: sed non est negandū Christū esse in cœlo, cū sit articulus fidei: ergo nō est dubitandū animas sanctorū ad cœlos ferri. q̄ etiā aliquę animæ ad infernū descendūt statim post mortem patet Luc 16. Mortuus est autem diues & sepultus est in inferno.

¶Respōdeo dicendū, quòd sicut in corporibus est grauitas vel leuitas qua feruntur ad suum locum, qui est finis motus ipsorum, ita etiā est in animabus meritum vel demeritū, quibus perueniunt animæ ad præmium vel pœnā: quæ sunt fines actionum ipsarum. Vnde sicut corpus per grauitatem vel leuitatem statim fertur in locū suum nisi prohibeatur, ita animæ statim soluto vinculo carnis, per quod in statu viæ detinebantur, statim præmium consequuntur vel pœnā, nisi aliquid impediat: sicut interdum impedit consecutionem præmij veniale peccatum quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

primũ purgari oportet, ex quo sequitur ꝙ præmium differatur. Et quia locus deputatur animabus secundum congruentiã præmij vel pœnæ, statim vt anima absoluitur à corpore, vel in infernum immergitur, vel ad cœlos euolat, nisi impediatur aliquo reatu quo oporteat euolationem differri, vt priùs anima purgetur. Et huic veritati authoritates scripturæ canonicæ manifestè attestantur, & documẽta sanctorum patrum. Vnde contrarium pro hæresi est habẽdum, vt patet. 4. Dialo. & in libro de ecclesiasticis dogmatibus.

¶Ad primum ergo dicẽdum, quòd glo. seipsam exponit. Quod enim dicit nondum eris vbi erũt sancti &c. statim exponit subdens, id est nõ habebis geminam stolam quam habebunt sancti in resurrectione.

¶Ad secundũ dicẽdum, quòd inter illa abdita receptacula, de quibus Augustinus loquitur, etiam sunt computãda & infernus & paradisus in quibus animæ aliquæ ante resurrectionem continentur. Et ideò distinguitur tempus ante resurrectionem & post: quia ante resurrectionẽ sunt ibi sine corpore, post autem erunt cum corpore: & quia in aliquibus receptaculis nũc sunt animæ in quibus post resurrectionem nõ erũt.

¶Ad tertium dicendum, quòd hominum corpora habent quandam continuationem adinuicem, quia secundum ea est verum ꝙ dicitur Actuum. 17. Quòd Deus ex vno fecit omniũ hominum genus, sed animas sigillatim finxit: vnde non est tanta cõgruentia vt omnes homines simul glorificentur in anima sicut ꝙ glorificentur in corpore. Et præterea gloria corporis non est ita essentialis sicut gloria animæ: vnde maius detrimẽtum esset sanctis si gloria animæ differretur, quàm de hoc quòd gloria corporis differatur, nec posset hoc detrimentum gloriæ recõpensari propter ampliationem singulorũ gaudij de gaudio communi.

¶Ad quartum dicendũ, quòd eãdem obiectionem Greg. in. 4. Dialo. proponit & soluit. Si inquit nunc in cœlo sunt animæ sanctorum quid est ꝙ in die iudicij pro iustitiæ retributione recipiunt? & respondet, hoc eis nimirum crescit in iudicio ꝙ nũc animæ sola singulari retributione lætantur, postmodum verò etiam corporum beatitudine perfruuntur, vt in ipsa quoq; carne gaudeant, in qua dolores pro domino cruciatusq; pertulerunt: & eodem modo dicẽdum est de damnatis.

ARTICVLVS. III.

Vtrum animæ existentes in paradiso vel in inferno egredi valeant.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd animæ in paradiso vel in inferno existentes egredi non valeant. Augustinus enim dicit in libro de cura pro mortuis agẽda: Si rebus viuentium vterentur animæ mortuorum, vt de aliis taceam, meipsum pia mater nulla nocte desereret, quæ terra mariq; secuta est, vt mecum viueret: & ex hoc cõcludit ꝙ animæ defunctorum rebus viuentium non interfunt, sed interesse possent, si de suis receptaculis exirent: ergo de suis receptaculis non exeũt.

¶Præterea. In psalmo dicitur: Vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ: & Iob. 13. Qui descendit ad inferos non ascendet: ergo tam boni quàm mali à suis receptaculis non exeunt.

¶Præterea. Receptacula, vt dictum est, animabus post mortem dãtur in præmium vel in pœnam: sed post mortem neq; præmia sanctorum minuũtur, neq; pœnæ damnatorum: ergo non exeunt de suis receptaculis.

¶Sed contrà est quod dicit Hiero. contra Vigilantium sic eum alloquens: Ais enim in sinu Abrahæ vel in loco refrigerij vel subter aram Dei animas apostolorum & martyrum consedisse, nec posse suis tumulis cùm voluerint adesse præsentes, & ita tu Deo leges ponis, tu Apostolis vincula injicis, vt vsq; ad diem iudicij teneantur in custodia, nec sint cum domino suo, de quibus scriptum est: Sequuntur Agnum quocunq; ierit. & si agnus vbiq; est: ergo & hi qui cum eo sunt vbiq; esse credendi sunt, ridiculum ergo est dicere quòd animæ mortuorum à suis receptaculis non recedant. ¶Præterea. Hieron. ibidem arguit sic: Cùm diabolus & dæmones vbiq; vagentur orbe toto, & celeritate nimia vbiq; præsentes sint, quare martyres post effusionem sanguinis actu obtinentur inclusi, & inde exire non potuerunt? Ex quo potest concludi non solùm de bonis, sed etiam de malis quòd sua receptacula quãdoq; exeant, cùm non habeant maiorem damnationem quã dæmones qui vbiq; discurrunt. ¶Præterea. Hoc idem probari potest per Gregorium in quarto Dialogo. vbi narrat de multis mortuis qui viuis apparuerunt.

¶Respondeo dicendum, quòd aliquem exire de inferno vel de paradiso potest intelligi dupliciter. Vno modo ita quòd simpliciter inde exeat, vt iam locus eius non sit paradisus vel infernus, & sic nullus inferno vel paradiso deputatus finaliter inde exire potest vt infrà dicetur. Alio modo potest intelligi vt exeat ad tẽpus, & in hoc distinguendũ est quid eis cõueniat secundũ legẽ naturæ, & quid eis conueniat secundũ ordinẽ diuinæ prouidentiæ, quia vt dicit

cit Augustin' in libro de cura pro mortuis agẽda: Alij sunt humanarũ limites rerum, alia diuinarum signa virtutũ, alia sunt quæ naturaliter, alia quæ inuisibiliter fiunt. Secundũ ergo naturalem cursum animæ separatæ proprijs receptaculis deputatæ à conuersatione viuentium penitus segregantur. Non enim secundũ cursum naturæ homines in mortali carne viuentes substãtijs separatis immediatè iunguntur, cùm omnis eorũ cognitio à sensu oriatur: nec propter aliud à suis receptaculis eas exire cõueniret, nisi vt rebus viuentium interessent. Sed secundũ dispositionem diuinæ prouidentiæ aliquando animæ separatæ à suis receptaculis egressæ cõspectibus hominũ præsentãtur: sicut Augustinus in libro prædicto narrat de Fœlice martyre, qui ciuibus Nolanis visibiliter apparuit, cũ à barbaris oppugnarentur. Et hoc etiã credi põt ꝙ aliquando damnatis contingat, ꝙ ad eruditionem hominũ & terrorem permittuntur viuentibus apparere, aut etiam ad suffragia expectenda quãtùm ad illos qui in purgatorio detinẽtur, vt per multa quæ in. 4. Dialo. narrãtur patet. Sed hoc interest inter sanctos & damnatos, quòd sancti cùm voluerint apparere possunt viuẽtibus, nõ autem dãnati. Sicut enim sancti viuentes in carne dona gratiæ gratis datæ accipiunt, vt sanitates & signa perficiant, quæ non nisi diuina virtute rationabiliter fiunt, quæ quidem signa ab alijs hoc dono carentibus perfici nõ possunt: ita etiam non est incõueniens vt ex virtute gloriæ aliqua potẽtia animabus sanctorum detur, per quam possint mirabiliter apparere viuentibus cùm volunt, quod alij non possunt, nisi interdũ permissi.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd Augustinus (vt per sequentia patet) loquitur secundũ communem cursum naturæ, nec tamen sequitur ꝙ etiam si mortui possunt vt volunt viuentibus apparere, toties appareant quoties apparent in carne viuẽtes: quia separati à carne vel omninò conformantur diuinæ volũtari, ita ꝙ non liceat eis nisi quod secũdum diuinam dispositionem congruè intuentur: vel ita sunt pœnis oppressi, vt de sua miseria magis doleant quã curent aliis apparere.

¶Ad secundum dicendum, quòd authoritates illę loquuntur quantum ad hoc ꝙ nullus de paradiso vel inferno egreditur simpliciter, & non ꝙ non egrediatur ad tempus.

¶Ad tertium dicendũ, ꝙ (sicut ex dictis patet) secũdum hoc locus animæ cedit in pœnam vel præmium, ꝙ anima afficitur ex hoc quòd tali loco deputatur vel gaudendo vel dolendo. Hoc autem gaudiũ siue hic dolor de hoc quòd talibus locis deputatur, manet in anima, etiam quando extra loca prædicta fuerit: sicut pontifici cui datur pro honore vt in cathedra sedeat in ecclesia, non minuitur gloria eius quando à cathedra recedit, quia & si actu ibi non sedeat, locus tamen ille sibi deputatus est.

ARTICVLVS. IIII.

Ad ea etiam quæ contra obijciũtur respondere oportet.

Ad quorum primum dicendũ, ꝙ Hiero. loquit̃ de apostolis & martyribus secũdũ ꝙ eis accrescit ex potestate gloriæ, & non secundũ ꝙ eis congruit ex debito naturæ. Quòd autem dicit eos vbiq; esse: nõ est intelligendum quasi simul sint in pluribus locis aut vbiq;, sed quia esse possunt vbi volunt.

¶Ad secundũ dicendũ, quòd non est simile de dæmonibus & angelis & animabus sanctorum & dãnatorum. Angeli enim boni vel mali hoc officium sortiuntur vt hominibus præsint, vel ad custodiam vel ad exercitiũ, quod de animabus hominum non potest dici. Sed tantũ secundum potestatem gloriæ animabus sanctorum hoc congruit, & ꝙ possunt esse vbi voluerint, & hoc est quod Hiero. intendit.

¶Ad tertium dicendum, quòd quãuis aliquando animæ sanctorum vel damnatorum præsentialiter absint vt apparet, non tamen credẽdum est hoc semper accidere. Aliquando enim huiusmodi apparitiones fiunt vel in dormiendo vel in vigilando operatione bonorum vel malorum spirituũ, ad instructionem, vel destructionem, vel deceptionem viuentium. Sicut etiam viui homines aliquãdo alijs apparẽt: & eis multa dicunt in somnis, cũ constet eos non esse præsentes: sicut Augustinus per multa exẽpla probat in libro de cura pro mortuis agenda.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum limbus inferni sit idem quod sinus Abrahæ.

Thom. 4. Dist. 45. q. 1. arti. 2.

Ad quartum sic proceditur. Videtur ꝙ limbus inferni nõ sit idem ꝙ sinus Abrahæ: sicut enim dicit Aug. 12. super Genẽ. ad literã, Nondũ inueni inferos alicubi in bono posuisse scripturam: sed sinus Abrahæ in bono accipitur, vt ibidem subiungit Augustin' sic dicẽs: Nõ in bonũ accipiendo sinũ Abrahæ, & illã requiem quô ab angelis pius pauper allatus est, nescio vtrum quisquã possit audire: ergo sinus Abrahæ nõ est idem ꝙ limbus inferni.

¶Præterea. In inferno existẽtes non vidẽt Deũ, sed in sinu Abrahæ videtur Deus: vt patet per Aug. 9. lib. confessionũ, qui loquens de Nebridio dicit, Quicquid illic est ꝙ sinus Abrahę vocatur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

catur, ibi Nebridius meꝰ viuit: & ita iã nõ ponit aurem ad os meum, sed spirituale os ad fontem: tamen & bibit quam potest sapientiã pro aniditate sua sine fine fœlix: ergo sinus Abrahę nõ est idem ꝙ limbus inferni. ¶ Prætereà. Ecclesia non orat pro aliquo vt ad infernũ deducatur, orat autem vt angeli Animam defuncti in sinũ Abrahæ ferãt: ergo videtur ꝙ sinus Abrahæ nõ sit idem ꝙ limbus.

¶ Sed contrà, sinus Abrahæ dicitur vbi mendicus Lazarus ductus est ad infernum: quia vt dicit glo. Iob. 30. super illud, Vbi constituta est domus omni viuenti. Infernus domus erat omniũ viuentiũ ante Christi aduentũ: ergo sinus Abrahæ non est idem ꝙ limbus. ¶ Prętereà. Genẽ. 20. dixit Iacob filijs suis, Deducetis canos meos cũ dolore ad inferos: ergo Iacob sciebat se ante mortem ad inferos trãsferendũ: ergo & eadem ratione Abraham ad inferos trãslatus fuit post mortem, & ita sinus Abrahæ videtur esse aliqua pars inferni.

¶ Respondeo dicẽdum, quòd animæ hominum post mortem ad quietẽ peruenire non possunt nisi merito fidei: quia accedentẽ ad Deum oportet credere. Heb. 2. Primũ exẽplum credendi hominibus in Abraham datur qui primò se à cœtu infidelium segregauit & speciale signum fidei accepit: & ideò requies illa quæ hominibus post mortem datur sinus Abrahæ dicitur: vt patet per Augustinũ. 12. super Genẽ. ad literam. Sed animæ sanctorum post mortem non omni tempore eandẽ quietem habuerunt, quia post Christi aduentũ habent plenam quietem diuina visione perfruentes, sed ante Christi aduentũ habebant quietem per immunitatẽ pœnæ, sed nõ habebant quietem desiderij per cõsecutionem finis: & ideò status sanctorum ante Christi aduentum potest considerari & secundũ id quod habebat de requie: & sic dicitur sinus Abrahæ: potest etiam considerari quantum ad id quod eis deerat de requie, & sic dicitur limbus inferni. Limbus ergo inferni & sinus Abrahæ fuerũt ante Christi aduentum vnum per accidẽs & nõ per se: & ideò nihil prohibet post Christi aduẽtum esse sinum Abrahæ & esse omninò diuersum à limbo, quia ea quæ sunt per accidens separari contingit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quantum ad id quod habebat de bono statu sanctorum patrum sinus Abrahæ dicebatur, sed quantum ad id quod habebat de defectu dicebatur infernus: & sic nec sinus Abrahæ in malum accipitur, nec infernus in bonum, quãuis quodammodò sint vnum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut requies sanctorum patrum ante Christi aduentum dicebatur sinus Abrahæ, ita & post Christi aduentum, sed diuersimodè. Quia enim ante Christi aduentum sanctorum requies habebat defectũ requiei adiunctum: dicebatur idem infernus & sinus Abrahæ, tantùm enim ibi non videbatur Deus. Sed quia post Christi aduẽtum sanctorũ requies est cõpleta, cùm Deum videant, talis requies dicitur sinus Abrahę: & nullo modo infernus: & ad hunc sinũ Abrahæ ecclesia orat fideles perduci. Vnde patet responsio ad tertiũ. Et sic etiam intelligenda est quædam glossa Lucæ. 16. super illud, Factum est vt moreretur mendicus &c. quæ sic dicit: Sinus Abrahæ est requies beatorum pauperum, quorum est regnum cœlorum.

ARTICVLVS. V.

Vtrum limbus idem sit quod infernus damnatorum.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quòd limbꝰ sit idem quod infernus damnatorum. Christus enim dicitur infernum momordisse, non absorbuisse, quia aliquos inde extraxit, non autem omnes: non autem diceretur momordisse infernum, si illi quos liberauit non fuissent pars multitudinis in inferno contentæ. Ergo cùm illi quos liberauit in limbo inferni continerentur, ijdem continebantur in limbo & in inferno: ergo limbus vel est idẽ quod infernus, vel pars inferni.

¶ Prætereà. Christus dicitur in Symbolo descẽdisse ad infernum: sed descendit ad limbum patrum: ergo limbus patrum est idem quod infernus. ¶ Prætereà. Iob. 17. dicitur: In profundissimum infernum descendit anima mea: sed Iob cùm esset sanctus & iustus ad limbum descendit: ergo limbus est idem quod profundissimus infernus.

¶ Sed contrà. In inferno nulla est redemptio: sed à limbo sancti fuerunt redempti: ergo limbus non est idem quod infernus. ¶ Prætereà. Augustinus dicit super Gene. ad literam: Quomodò illam requiem quam Lazarus accepit apud inferos esse credamus non video: sed anima Lazari ad limbum descendit: ergo limbus non est idem ꝙ infernus.

¶ Respondeo dicendum, quòd receptacula animarum post mortem dupliciter distingui possunt, aut secundum situm, aut secundum locorum qualitatem, prout scilicet in aliquibus locis pœnas vel præmia recipiunt animæ. Si ergo cõsideretur limbus patrum & infernus secũdum locorũ qualitatem prædictam, sic non est dubiũ ꝙ distinguũtur: tum quia in inferno est pœna sensibilis, quæ nõ erat in limbo patrũ: tũ etiã quia in inferno est pœna ęterna, sed in limbo patrũ detinebãtur sancti tẽporaliter tantũ. Sed si consi-

si considerẽtur quantũ ad situm loci, sic probabile est ꝙ idem locus vel quasi continuus sit infernus & limbus, ita tamen quòd quædam superior pars inferni limbus patrum dicatur: existentes enim in inferno secundum diuersitatem culpæ diuersam sortiuntur & pœnam. Et ideò secundum ꝙ grauioribus peccatis etiam irretiũtur dãnati, secundum hoc obscuriorem locum & profundiorem obtinent in inferno: vnde & sancti patres in quibus mininum erat de ratione culpæ, supremum & minùs tenebrosum locum habuerunt omnibus puniendis.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd secundum hoc quod infernus & limbus sunt idem quantum ad situm, dicitur Christus infernũ momordisse, & in infernũ descendisse, quando patres à limbo eripuit suo descensu.

¶ Et per hoc patet solutio ad secundum.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd Iob non descendit in infernum dãnatorum, sed in limbum patrũ, qui quidem dicitur profundissimus locus: non quidem respectu locorum pœnalium, sed in comparatione ad alia loca, secundum quòd sub eodem includitur omnis locus pœnarum. Vel dicendum sicut Augu. soluit. 12. super Genẽ. ad literam de Iacob sic dicens: Iacob illud quod dicit ad filios suos: deducetis senectutem meam cum tristitia ad inferos, videtur hoc magis timuisse nè nimia tristitia sic perturbaretur, vt ad requiem bonorum non iret, sed ad inferos peccatorum: & sic potest exponi quòd est potiùs verbum timentis quàm asserentis.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum limbus puerorum sit idem quod limbus patrum.

Ad sextum sic proceditur. Videtur ꝙ limbus puerorum sit idem quod limbus Patrum. Pœna enim debet respondere culpæ, sed pro eadem culpa detinebantur in limbo patres & pueri. s. pro culpa originali: ergo idem debet esse vtrorumq; locus pœnæ.

¶ Prætereà. August. dicit in Ench. Mitissima est pœna puerorum, qui cum solo originali decedũt: sed nulla est pœna mitior ea quã sancti patres habebãt, ergo idẽ est locus pœnę vtrorũq;.

¶ Sed contrà: Sicut actuali peccato debetur pœna temporalis in purgatorio, & æterna in inferno, ita & originali peccato debebatur pœna tẽporalis in limbo patrũ, & æterna in limbo puerorum. Si ergo infernus & purgatoriũ non sunt idem, videtur quòd nec limbus puerorũ & limbus patrum sint idem.

¶ Respondeo dicendũ, quòd limbus patrum & limbus puerorum absq; dubio differunt secundum qualitatem præmij vel pœnæ. Pueris enim non adest spes beatæ vitæ, quæ patribus in limbo aderat, in quibus etiam lumen fidei & gratiæ refulgebat: sed quantum ad situm probabiliter creditur vtrorumq; locus idem fuisse, nisi ꝙ requies beatorum adhuc erat in superiori loco quàm limbus puerorũ, sicut de limbo & inferno dictum est.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, quòd ad culpam originalem non eodem modo se habebant patres & pueri. In patribus enim originalis culpa expiata est secundum ꝙ erat infectiua personę, remanebat tamen impedimentum ex parte naturæ, pro qua nondum erat satisfactum plenariè: sed in pueris est impedimentum & ex parte personæ & ex parte naturæ: & ideò pueris & patribus diuersa receptacula assignantur.

¶ Ad secũdũ dicendũ, quòd Augustinus loquitur de pœnis quæ debentur alicui ratione personæ suæ inter quos mitissimam pœnam habẽt qui solo originali peccato grauãtur, sed adhuc est mitior pœna eorũ quos non impedit à perceptione gloriæ defectus personæ, sed solùm defectus naturæ, vt ipsa dilatio gloriæ quædam pœna dicatur.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum debeãt tot receptacula distingui.

Thom. 4. dist. 45. arti. 3.

Ad septimum sic proceditur. Videtur quòd non debeãt tot receptacula distingui: sicut enim receptacula debentur animabus pro peccato post mortem, ita & pro merito: sed ratione meriti nõ debetur nisi vnum receptaculum, scilicet paradisus. ergo nec ratione peccatorum debetur nisi vnum receptaculum. ¶ Prętereà. Receptacula assignãtur animabus post mortem ratiõe meritorum: sed vnus est locus in quo merentur vel demeretur: ergo vnum tantùm receptaculum deberet eis assignari post mortem. ¶ Prætereà. Loca pœnarum debent respondere ipsis culpis: sed non sunt nisi tria genera culparum: scilicet originalis, venialis, & mortalis: ergo non debent esse nisi tria receptacula pœnalia.

¶ Sed contrà. Videtur quòd debeant esse multo plura quàm assignentur. Aër enim iste caliginosus est dęmonum carcer, vt patet. 2. Petri. 3. nec tamen computatur inter quinq; receptacula quę à quibusdam assignantur: ergo sunt plura receptacula quàm quinq;. ¶ Prætereà. Alius est paradisus terrestris, & alius paradisus cœlestis: sed quidam post statum vitæ huius ad paradisum terrestrem sunt translati, sicut de Enoch & de Helia dicitur: cũ ergo paradisus terrestris inter quinq; receptacula non computetur, videtur quòd sint plura quã quinq;. ¶ Prætereà. Cuilibet statui peccãtiũ debet aliquis locus re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

spondere pœnalis: sed si ponatur aliquis in originali decedere cum solo veniali peccato nullum receptaculum assignatorum ei competeret. Constat enim quòd in paradiso non esset cùm gratia careret, & eadem ratione nec in limbo patrum. Similiter etiam nec in limbo puerorum, cùm in ipso non sit pœna sensibilis, quę tali debetur ratione venialis peccati. Similiter nec in purgatorio, quia ibi non est nisi pœna tẽporalis, huic autem debetur pœna perpetua. Similiter autem nec in inferno damnatorum, quia mortali peccato actuali caret: ergo oportet sextum receptaculum assignare. ¶ Prętereà. Diuersæ sunt quantitates præmiorum & pœnarum secundum differentias culparum & meritorum: sed infiniti sunt gradus meritorum & culparum: ergo infinita debent distingui receptacula in quibus puniuntur vel præmiantur post mortem. ¶ Prætereà. Animæ quandoq; puniuntur in locis in quibus peccauerunt, vt per Gregoriũ patet. 4. dia. sed peccauerunt in loco vbi habitamus: ergo hic locus debet computari inter receptacula: & præcipuè cùm aliqui in hoc mundo pro peccatis puniantur suis, vt suprà Magister dixit. ¶ Prætereà. Sicut aliqui in gratia decedentes habent aliqua venialia pro quibus digni sunt pœna, ita aliqui in peccato mortali decedentes habẽt aliqua bona pro quibus essent digni præmio: sed decedentibus in gratia cum peccatis venialibus assignatur aliquod receptaculum in quo puniuntur antè quàm præmia consequantur: scilicet purgatorium: ergo eadem ratione econtrariò debet esse de illis qui in mortali decedunt cum aliquibus bonis operibus. ¶ Prætereà. Sicut patres retardabãtur à plena gloria animæ, ita & nunc à gloria corporis: ergo sicut distinguitur receptaculum sanctorum ante Christi aduentum ab eo in quo nunc recipiẽtur, ita debet nunc receptaculum distingui ab eo in quo recipientur post resurrectionem.

¶ Respondeo dicendum, quòd receptacula animarum distinguuntur secundum diuersos status earum. Anima autem iuncta mortali corpori habet statum merendi, sed exuta corpore est in statu recipiendi pro meritis bonum vel malum: ergo post mortem vel est in statu recipiendi finale præmium, vel est in statu quo impeditur ab illo. Si autem est in statu recipiendi finalem retributionem, hoc est dupliciter. Vel quantum ad bonum, & sic est paradisus. Vel quantum ad malum, & sic ratione actualis culpæ est infernus, ratione autem originalis est limbus puerorum. Si verò est in statu quo impeditur à finali retributione consequenda: vel est propter defectum personæ, & sic est purgatorium in quo detinentur animæ, nè statim præmia consequantur propter peccata quæ commiserũt: vel propter defectum naturæ, & sic est limbus patrum in quo detinebantur patres à consecutione gloriæ propter reatum humanæ naturæ quæ nondum poterat expiari.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd bonum contingit vno modo, sed malũ multifariè, vt patet per Diony. 4. cap. de di. no. & per philosophũ 2. Ethi. Et propter hoc non est inconueniens si locus beatæ retributiõis est vnus, loca verò pœnarum sunt plura.

¶ Ad secundũ dicendum, quòd status merendi & demerendi est vnus status, cùm eiusdem sit posse mereri & demereri: & ideò conuenienter debetur omnibus vnus locus: sed eorum qui recipiũtur pro meritis sunt status diuersi: & ideò non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pro culpa originali potest aliquis puniri dupliciter, vt ex dictis patet, vel ratione personę, vel ratione naturæ tãtũ: & ideò illi culpę respõdet dupliciter limbus.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd aër iste caliginosus non assignatur dæmonibus quasi locus in quo recipiant retributionem pro meritis, sed quasi competens officio eorum inquantum deputantur nobis ad exercitum: & ideò inter receptacula, de quibus nunc agitur, non computatur: primò enim eis deputatur ignis inferni, vt patet Matthæi. 25.

¶ Ad quintũ dicendũ, quòd paradisus terrestris pertinet magis ad statum viatoris quàm ad statum recipiẽtis pro meritis: & ideò inter receptacula de quibus nunc agitur non computatur.

¶ Ad sextũ dicendum, quòd illa propositio est impossibilis, si tamen esset possibilis talis in inferno puniretur in æternũ: quòd enim veniale peccatum in purgatorio tẽporaliter puniatur, accidit ei in quantũ gratiam habet adiunctam: vnde si adiungatur mortali quod est sine gratia, pœna æterna in inferno puniretur: & quia iste qui cum originali peccato decedit habet veniale sine gratia, non est inconueniens si ponitur ęternaliter puniri.

¶ Ad septimum dicẽdũ, q̃ diuersitas graduũ in pœnis vel præmijs nõ diuersificat statũ secundum cuius diuersitatem receptacula distinguũtur: & ideò non sequitur.

¶ Ad octauũ dicẽdũ, q̃ licet animę separatæ aliquãdo in loco nostrę habitatiõis puniãtur, nõ est propter hoc q̃ locus iste proprius sit locus pœnarũ, sed hoc fit ad nostrã instructionem, vt eorũ pœnas vidẽtes retrahamur à culpis. Quòd autẽ animæ existẽtes in carne hic puniũtur pro peccatis non pertinet ad propositum: quia talis pœna nõ trahit hoĩem extra statũ merentis vel demerẽtis. Nũc autẽ agim⁹ de receptaculis quæ debẽtur animę post statũ meriti vel demeriti.

¶ Ad nonũ

¶ Ad nonum dicendum, q̃ malum non põt esse purum absq; cõmixtione boni sicut bonum summũ est absq; omni cõmixtiõe mali. Et ideò illi qui ad beatitudinem quæ summũ bonũ est, transferendi sunt, debet etiã ab omni malo purgari: & propter hoc oportet esse locum in quo tales purgẽtur: si hinc non omninò purgati exeant. Sed illi qui in Inferno detrudent̃ non erũt immunes ab omni bono: & ideò nõ est simile: qa ibi in Inferno existentes præmiũ bonorum suorum recipere possunt, inquãtùm bona pręterita eis valent ad mitigationem pœnæ.

¶ Ad decimũ dicendũ, q̃ in gloria animæ cõsistit præmiũ essentiale, sed gloria corporis cùm redundet ex anima tota cõsistit in anima quasi originaliter: & ideò carẽtia gloriæ animæ diuersificat statũ, non carẽtia gloriæ corporis, & propter hoc etiã idem locus. s. cœlũ Empyreũ debetur animabus sanctis exutis à corpore & cõiunctis corporib⁹ gloriosis: non autẽ idem locus debetur animabus patrũ ante perceptionẽ gloriæ animæ, & post perceptionem ipsius.

QVAESTIO. LXX.

De qualitate animæ exeuntis à corpore & pœna ei inflicta ab igne corporeo.

DEinde considerandum est de qualitate animæ exeuntis à corpore, & pœna ei ab igne corporeo inflicta. Circa quod quæruntur tria. Primò, Vtrum in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ. Secundò, Vtrum remaneant in ea actus dictarum potentiarum. Tertiò, Vtrum anima separata possit pati ab igne corporeo.

ARTICVLVS. I.

Vtrum in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ.

Thom. 4. Dist. 44. q. 3. ar. 3. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ. Augu. enim in libr. de Spiritu & Anima sic dicit, Recedit anima à corpore secum trahens sensum & imaginationem, rationem & intellectum, intelligentiam, concupiscibilitatem, irascibilitatem: sed sensus & imaginatio, & vis irascibilis & concupiscibilis sunt vires sensitiuæ: ergo in anima separata vires sensitiuæ remanent. ¶ Prætereà, Aug. dicit in libr. de Ecclesiasticis Dogmatibus: Solũ hominẽ credimus animam habere substantificã quæ exuta à corpore viuit, & sensus suos atq; ingenia viuaciter tenet: ergo anima exuta à corpore viuit & habet potentias sensitiuas. ¶ Prætereà, potẽtiæ animę vel essentialiter ei insunt, vt quidã dicunt, vel adminùs sunt naturales proprietates ipsius: sed id quod essentialiter inest alicui, non põt ab eo separari, neq; subiectũ aliquod deseritur à naturalibus proprietatibus: ergo impossibile est q̃ anima separata à corpore aliquas potẽtias amittat. ¶ Prætereà, non est totum integrum cui aliqua partium deest: sed potentiæ animæ dicuntur partes ipsius: si ergo potentias aliquas post mortẽ suam anima amittit: non erit anima integra post mortẽ, quod est inconueniens. ¶ Prætereà, potentiæ animæ magis cooperant̃ ad meritum quàm etiã corpus, cùm corpus sit solùm instrumentũ actus, potẽtiæ verò principia agendi: sed necesse est q̃ simul corpus præmietur cũ anima, propter hoc q̃ cooperabatur in merito: ergo multo fortiùs est necesse q̃ potẽtiæ animę simul præmientur cũ ipsa: ergo anima separata eas non amittit. ¶ Prætereà, si anima cùm separatur à corpore potentiam sensitiuam amittit, oportet q̃ illa potentia in nihilũ cedat: non em̃ põt dici q̃ in materia aliqua resoluatur, cũ non habeat materiam partem sui: sed id quod omninò in nihilum cedit, non reiteratur idẽ numero: ergo anima non habebit in resurrectione eandem numero potentiã sensitiuam. Sed secundũ Philosophũ, sicut se habet anima ad corpus, ita se habent potẽtiæ animæ ad partes corporis, vt visus ad oculũ: si autẽ non est eadẽ anima quæ redibit ad corpus, non esset idem homo: ergo eãdem ratione non esset idem oculus numero, si non sit eadem numero potẽtia visiua: & simili ratione nec aliqua eadem pars numero resurgeret, & per cõsequens nec totus homo idem numero erit: non ergo põt esse q̃ anima separata potẽtias amittat sensitiuas. ¶ Prætereà, si potentiæ sensitiuæ corrũperent̃ corrupto corpore, oporteret q̃ debilitato corpore debilitarent̃: hoc autem non cõtingit, quia vt dicitur in. 1. de Anima, Si senex accipiat oculũ iuuenis videbit vtique sicut iuuenis: ergo nec corrupto corpore sensitiuæ potentiæ corrumpentur.

¶ Sed contrà est quod Augusti. in libr. de Eccles. dogmatibus dicit: Duabus substantiis homo cõstat, anima tm̃ & carne: anima cum ratione sua, & carne cum sensibus suis: potẽtiæ ergo sensitiuæ ad carnem pertinẽt: ergo corrupta carne non manent potentiæ sensitiuæ in anima.

¶ Prætereà, Philosophus in. 2. Meta. de separatiõe animæ loquẽs sic dicit, Si autẽ aliquid remanet in postremo quærendũ est de hoc. In quibusdã enim nõ est impossibile: verbi gĩa, si aĩa est talis

Universidad de Deusto
Biblioteca

dispositionis nō tota sed intellectus: tota enim fortè impossibile: ex hoc videtur q anima tota à corpore non separetur, sed solùm potētiæ animæ intellectiuæ: non enim sensitiuæ vel vegetatiuæ. ¶ Præterea, in.2. de Anima Philosophus dicit de intellectu loquens: Hoc solū conuenit separari vt perpetuum à corruptibili: reliquæ autem partes animę manifestum est ex his q non separabiles sunt, vt quidam dicunt: ergo potentiæ sensitiuæ non manent in anima separata.

¶ Respondeo dicendum, q circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim æstimantes potentias omnes esse in anima ad modum quo color est in corpore, dicunt q anima à corpore separata oēs potentias suas secum trahit. Si enim aliqua deesset, oporteret animam trāsmutatā esse secundū naturales proprietates, quæ subiecto manente variari non possunt. Sed dicta existimatio falsa est. Cùm enim potentia sit secundū quam potentes dicimur aliquid agere vel pati, eiusdem autem sit agere & posse agere: oportet q eiusdem sit potentia sicut subiecti quod est agens vel patiens. Vnde Philosophus in principio de Somno & vigilia dicit, q cuius est potentia eius est actio: videmus autē manifestè quasdam operationes, quarum potētiæ animæ sunt principia, non esse animæ propriè loquēdo, sed coniuncti: q a explentur mediāte corpore vt est videre, audire, & huiusmodi. Vnde oportet q istæ potentię sint cōiuncti sicut subiecti: animæ aūt sicut principij influētis: sicut forma est principium proprietatū compositi. Quædam verò operationes exercentur ab anima sine organo corporali, vt intelligere, & considerare, & velle: vnde cùm hæ actiones sint animæ propriæ, & potentiæ quæ sunt horum principia, non solū sunt animæ vt principij, sed vt subiecti: q a ergo manēte, pprio subiecto manere oportet & proprias passiones, necessē est illas potētias quæ in suis actionibus non vtuntur organo corporali, remanere in anima separata: illas autē quę vtuntur organo corporali, corrumpi corpore corrupto: & huiusmodi sunt potētiæ omnes quæ pertinent ad animam sensibilē & vegetabilē, & propter hoc quidam in potētiis animę sensibilibus distinguūt. Dicunt enim has esse duplices: quasdam quę sunt actus organorū, quæ sunt ab anima effluxæ in corpus, & hæ cum corpore corrumpuntur: quasdam verò originales harū quę sunt in anima, q a per eas anima corpus sensificat ad videndū & audiendū & huiusmodi: & hę originales potentiæ manent in anima separata. Sed hoc non videtur conuenienter dici. Anima enim per suam essentiā non mediantibus aliquibus aliis potentiis est origo illarum potentiarū quæ sunt actus organorum, sicut & forma quælibet ex hoc ipso q per essentiā suam materiam informat, est origo proprietatum quæ compositum naturaliter consequuntur. Si enim oporteret in anima ponere alias potētias, quibus mediantibus potentiæ quæ organa perficiunt ab essentia animæ effluerent, eādam ratione oporteret ponere alias potentias, quibus mediātibus ab essentia animæ effluerent illæ mediæ potentiæ, & sic in infinitū. Si enim statur alicubi, melius est vt in primo stetur. Vnde alij dicunt q potētiæ sensitiuæ & aliæ similes non manent in anima separata, nisi secundum quid. s. vt in radice, per modum. s. quo principiata sunt in principiis suis. In anima enim separata manet efficacia influendi iret ū huiusmodi potētias, si corpori vniatur: nec oportet hanc efficaciam esse aliquid superadditum essentiæ animæ, vt dictum est, & hæc opinio videtur magis rationabilis.

¶ Ad primum ergo dicendum, q verbum illud intelligendū est q anima secum trahit aliquas illarum potentiarum in actu. s. intelligentiā & intellectū: quasdā verò radicabiliter, vt dictū est.

¶ Ad secundum dicendū, q sensus quos anima secum trahit, non sunt isti exteriores sed interiores, qui. s. ad partem intellectiuā pertinent, quia intellectus interdum sensus appellatur: vt patet per Basilium super Prouerbia: & Philosophum in.6. Ethi. vel si intelligit de sensibus exterioribus, dicendum sicut ad primum.

¶ Ad tertiū dicendum, q, sicut patet ex dictis, potentiæ sensitiuę non comparantur ad animā sicut naturales passiones ad subiectū, sed sicut ad originem: vnde ratio non procedit.

¶ Ad quartū dicendum, q potentiæ animæ nō dicuntur partes eius integrales sed potentiales. Talium autē totorum ista est natura, quia tota virtus totius consistit in vna parte partium perfectè. In aliis autē partialiter, sicut in anima virtus animæ perfectè consistit in parte intellectiua, in aliis autē partialiter. Vnde cùm in anima separata remaneant vires intellectiuæ partis integra remanebit, non dimidiata: quāuis sensitiuæ potētiæ actu non remaneāt, sicut nec potentia Regis manet dimidiata mortuo Præposito, qui eius potentiā participabat.

¶ Ad quintum dicendum, q corpus cooperatur ad meritum quasi pars essentialis hominis qui meretur: sic autē non cooperantur potentiæ sensitiuæ cùm sint de genere accidentiū: & ideò non est simile.

¶ Ad sextum dicendū, q potentiæ animæ sensitiuæ non dicuntur esse actus organorum, quasi formæ essentiales ipsorum, nisi ratione animæ cuius sunt, sed sunt actus ipsorum sicut perficiētes ea ad proprias operationes ipsorum: sicut calor est actus ignis perficiens ipsum ad calefaciendum. Vnde sicut ignis idem numero remaneret etiam si alius numero in eo calor esset, sicut patet

cūt patet de frigore aquę, quod non redit idem numero postquā fuerit calefacta aqua, nihilominus eādem manente: ita & organa erunt idem numero, quamuis potentiæ eædem non sint numero.

¶ Ad septimum dicendū, q Philosophus ibi loquitur de huiusmodi potentiis secundū q radicaliter in anima consistunt, quod patet ex hoc quòd dicit q sensus nō est in patiēdo ad animā sed'm id in quo est. s. corpus, sic em̄ ꝓpter corpꝰ neq; debilitant nec corrūpunt animæ virtutes.

ARTICVLVS. II.

Vtrum in anima separata remaneant actus sensitiuarum potentiarum.

Ad secundū sic procedit. Videtur q in anima separata remaneant etiam actus sensitiuarū potentiarū. Dicit enim Augu. in libr. de Spiritu & anima, Anima recedens ex corpore ex his. s. imaginatione, concupiscibilitate, irascibilitate, secundum merita afficitur ad delectationem siue dolorem: sed imaginatio & concupiscibilis & irascibilis sunt potentiæ sensitiuæ: ergo secundum sensitiuas potentias anima separata afficietur, & ita secundū eas in aliquo actu erit. ¶ Præterea Augu. super Gene. ad literam lib. 12. dicit, q corpus non sentit, sed anima per corpus: & infrà, quædam anima nō per corpus, sed sine corpore sentit, vt est timor & huiusmodi: sed id quod animę sine corpore contingit, potest inesse animæ à corpore separatæ: ergo tunc actu anima sentire poterit.

¶ Præterea, inspicere similitudines corporum, sicut in somno accidit ad visionem imaginariā pertinet quę est in parte sensitiua: sed huiusmodi similitudines corporum inspicere sicut in somnis accidit, contingit animæ separatæ. Vnde August. 12. super Gene. ad literam sic dicit: Neq; enim video cur habeat anima similitudinē corporis sui cum iacente sine sensu corpore, nondum tamen penitus mortuo, videt talia qualia multi ex illis viuis redditi narrauerunt, & non habeat cùm perfecta morte penitus de corpore exierit. Non enim potest hoc intelligi q anima similitudinem corporis habeat, nisi secundum quòd eam inspicit: vnde prēmilit de iacentibus sine sensu quòd gerunt quandam similitudinē corporis sui, per quam possunt ad locum corporalia ferri, & talia qualia vident similitudinibus sensuum experiri: ergo anima separata potest exire in actum potentiarū sensitiuarum.

¶ Præterea, memoria est potentia sensitiuæ partis, vt probatur in libr. de Memoria & reminiscentia: sed animæ separatæ actu memorabūtur eorum quæ in hoc mundo gesserunt: vnde & diuiti epuloni dicitur Lucæ.16. Recordare quia recepisti bona in vita tua: ergo anima separata exibit in actum potentiæ sensitiuę. ¶ Præterea, secundum Philosophum in.3. de Anima: Irascibilis & cōcupiscibilis sunt in parte sensitiua: sed in irascibili & cōcupiscibili sunt gaudium & tristitia, amor & odium, timor & spes: huiusmodi autem affectiones quas secundum fidem nō stram ponimus in animabus separatis: ergo animæ separatæ non carebunt actibus potentiarū sensitiuarum.

¶ Sed contrà est, id quod est cōmune animę & corpori non potest remanere in anima separata: sed omnes operationes potentiarum sensitiuarum sunt cōmunes animæ & corpori, quod patet ex hoc q nulla potētia sensitiua aliquem actum habet nisi per organum corporale: ergo anima separata carebit actibus sensitiuarum potentiarum. ¶ Præterea, Philosophus dicit in.1. de Anima, Quòd corrupto corpore anima non reminiscitur neq; amat, & eadem ratio est de omnibus aliis actibus sensitiuarum potētiarum: ergo non procedit anima separata in aliquem actum alicuius potentiæ sensitiuę.

¶ Respondeo dicendū, q quidam distinguunt duplices actus sensitiuarū potentiarum: quosdam exteriores quos per corpus exercet, & hi non remanent in anima separata: quosdam verò intrinsecos quos anima per seipsam exercet, & hi erunt in anima separata. Hæc autem positio descendere videt ab opinione Platonis, qui posuit animam corpori coniungi sicut quandam substantiam perfectam in nullo à corpore dependentem, sed solùm sicut motorem mobili, quod patet ex transcorporatione quam ponebat. Quia autem secundum ipsum nihil mouebat nisi motum, & nē abiret in infinitum dicebat quòd primum mouens mouet seipsum, & posuit quòd anima erat seipsam mouens: & secundum hoc erat duplex motus animæ: vnus quo mouebat seipsam: alius quo mouebatur corpus ab ea, & sic anima habebat actū qui est videre primò in seipsa secundum quòd mouebat seipsam: & secundò in organo corporali secundum quòd mouebat corpus. Hanc propositionem Philosophus destruit in. 1. de Anima, ostendens q anima non mouet seipsam, & q nullo modo mouetur secundum istas operationes quæ sunt videre, sentire, & huiusmodi: sed istæ operationes sunt motus coniuncti tantū. Vnde oportet dicere quòd actus sensitiuarum potentiarum nullo modo maneant in anima separata, nisi fortè sicut in radice remota.

¶ Ad primum ergo dicendum, q liber ille negatur à quibusdam fuisse Augu. Dicitur enim fuisse cuiusdam Cisterciensis qui eum ex dictis Augusti. compilauit, & quædam de suo addidit. Vnde quod ibi scribitur pro authoritate habendum

Universidad de Deusto
Biblioteca

habendum non est. Si tamen authoritas debeat sustineri, dicendum ꝙ non debet intelligi ꝙ anima separata ex imaginatione & aliis huiusmodi potentiis afficiat, quasi ipsa affectio sit actus potentiarū prædictarū, sed quia ex his quæ anima per imaginationē & alias huiusmodi potentias commisit in corpore in futurū afficietur, vel in bonum vel in malum: vt sic imaginatio & huiusmodi potentiæ non intelligant elicere illam affectionē, sed elicuisse in corpore meritum affectionis illius.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ anima dicitur sentire per corpus non quasi actus sentiendi sit animæ secundum se, sed qa est totius coniuncti ratione animæ eo modo loquēdi quo dicimus ꝙ calor calefacit. Quòd autē subiungitur ꝙ quædam anima sentit sine corpore vt timorē & huiusmodi: intelligendū est sine exterioris corporis motu, qui accidit in actibus sensuū propriorum: non enim timor & huiusmodi passiones sine motu corporali contingunt. Vel potest dici ꝙ Aug. loquitur secundum opinionē Platonicorum qui hoc ponebant, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ Aug. ibi inquirendo loquitur non determinādo, sicut ferē per totum illum librum patet. Patet enim ꝙ non est similis ratio de anima dormientis & de anima separata. Anima enim dormientis vtitur organo imaginationis, in qua corporales similitudines imprimunt, quod de anima separata dici non potest. Vel dicendum ꝙ similitudines rerū sunt in anima & quantū ad potentiam sensitiuā & imaginatiuam & intellectiuā secundū maiorē & minorem abstractionē à materia & à materialibus cōditionibus: tenet ergo similitudo Aug. quantùm ad hoc ꝙ sicut similitudines rerū corporalium sunt in anima somniantis secundū excessum mentis patientis imaginabiliter, ita sunt in anima separata intellectualiter: non autem ꝙ in anima separata sint imaginabiliter.

¶ Ad quantum dicendum, ꝙ sicut in lib. prædicto dictum est, memoria dupliciter sumitur. Quandoq; prout est potentia sensitiuæ partis secundū ꝙ concernit præteritū tempus, & hoc modo actus memoriæ in anima separata non erit. Vnde dicit Philosophus in. 1. de Anima, ꝙ hoc corrupto. s. corpore, anima non reminiscit. Alio modo accipit memoria prout est pars imaginationis ad intellectiuā pertinens secundū. s. ꝙ ab omni differentia temporis abstrahit, cùm non sit tantùm præteritorum, sed etiam præsentium & futurorum: vt Augu. dicit: & secundum hanc memoriā anima separata memorabitur.

¶ Ad quintum dicendū, ꝙ amor & gaudium & tristitia & huiusmodi dupliciter accipiunt: quādoq; quidē secundū ꝙ sunt passiones appetitiuæ sensibilis: & sic non erunt in anima separata. Hoc enim modo non explentur sine determinato motu cordis. Alio modo secundū ꝙ sunt actus voluntatis quæ est in parte intellectiua, & hoc modo erunt in anima separata: sicut etiam & delectatione, quæ quodam modo est passio partis sensitiuæ. Sed alium modum accipiendi ponit Philosophus in Deo, dicens in septimo Ethi. Quòd Deus vna simplici delectatione gaudet.

ARTICVLVS. III.

Vtrum anima separata pati possit ab igne corporeo.

Ad tertium sic proceditur. Videtur ꝙ anima separata pati nō possit ab igne corporeo. Aug. enim. 12. super Gene. ad literam dicit: Non sunt corporalia sed corporalibus similia, quibus animæ corporibus exutæ afficiuntur seu benè seu malè: ergo anima separata igne corporeo non punit. ¶ Præterea Augu. in eodem lib. dicit, ꝙ agens semper est nobilius patiente: sed impossibile est aliquod corpus esse nobilius anima separata: ergo non potest ab aliquo corpore pati. ¶ Præterea secundum Philosophum in. 1. de Generatione: & secundum Boëtium in lib. de Duabus naturis, Illa solùm agunt & patiuntur adinuicem quæ in materia conueniunt, sed spiritualiū & corporalium non est materia communis: vnde non possunt adinuicē trāsmutari, vt Boëtius in eod. lib. dicit: ergo anima separata ab igne non patitur. ¶ Præterea, omne quod patitur recipit aliquid ab agente: si ergo anima patiatur ab igne corporeo, aliquid ab eo recipiet, sed omne quod recipitur in aliquo est in eo per modum recipientis: ergo quod recipitur ab igne in anima non est in eo materialiter sed spiritualiter: sed formę rerum in anima spiritualiter existētes sunt perfectiones ipsius: ergo si patiatur ab igne corporeo, hoc non erit in eius pœnam, sed magis in eius perfectionem. ¶ Si dicatur ꝙ hoc ipso anima punitur ab igne ꝙ ignem videt, vt videt dicere Greg. 4. Dialo. Contrà, si videt anima ignē Inferni non pōt videre nisi visione intellectuali cùm non habeat organa, quibus visio sensitiua vel imaginaria perficitur: sed visio intellectualis non videtur ꝙ possit esse causa tristitiæ: delectationi enim quæ est in considerando non est tristitia contrarium secundum Philosophū: ergo ex tali visione anima non punitur. ¶ Si dicatur ꝙ anima patif ab igne corporeo, eo ꝙ tenetur ab eo sicut nūc tenetur à corpore dum viuit in corpore. Cōtrà, anima dum in corpore viuit tenetur à corpore in quantū ex ea & corpore fit vnum, sicut ex materia & forma fit vnum: sed anima nō erit forma illius ignis corporei: ergo supradicto modo nō poterit ab illo igne teneri.

¶ Præterea,

¶ Præterea, omne agens corporeū agit per contactum: sed non potest esse aliquis contactus ignis corporei & animæ: cùm contactus solùm sit inter corpora quę habent vltima simul: ergo anima ab illo igne non patitur &c. ¶ Præterea, agens organicū non agit in remota nisi per hoc quod agit in media: vnde per determinatam distantiam agere potest proportionatam suę virtuti, sed animæ, vel ad minus dæmones, de quibus etiam eadem est ratio, quādoq; sunt extra locum Inferni, cùm quādoq; etiam in hoc mundo hominibus appareant, nec tamen tunc sunt à pœna immunes: sicut enim gloria sanctorum nunquam interrumpitur, ita nec pœna damnatorum: nec tamē videmus ꝙ omnia intermedia ab igne inferni patiantur, nec iterum est credibile aliquid corporeum de natura elementi esse tantæ virtutis, vt ad tantam distantiam actionem suam diffundat: ergo non videtur quòd pœnas quas animæ damnatorum sustinent ab igne corporeo patiantur.

¶ Sed contrà, eadem ratio est in animalibus separatis & dæmonibus ꝙ ab igne corporeo pati possunt: sed dæmones ab eo patiuntur cùm puniantur ab illo igne in quem corpora damnatorum proiicientur post resurrectionem, quem oportet esse corporeum: & hoc patet per sentētiam Domini, Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo &c. ergo & animę separatę ab igne corporeo pati possunt. ¶ Præterea, pœna debet respondere culpæ, sed anima per culpā se corpori subiicit per paruam concupiscentiā: ergo iustū est vt in pœnam rei corporeæ subiiciatur per passionē. ¶ Præterea, maior est vnio formæ ad materiam quām agentis ad patiens: sed diuersitas naturæ spiritualis & corporalis nō impedit quin anima sit forma corporis: ergo nec impedit quin possit à corpore pati.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ supposito ex prædictis ꝙ ignis Inferni nō sit metaphoricè dictus, nec ignis imaginarius, sed verus ignis corporeus: oportet dicere ꝙ anima ab igne corporeo patietur cùm Dominus ignem illum Diabolo & angelis eius paratum esse dicat Matth. 25. Qui sunt incorporei sicut illa. Sed qūo pati possit multipliciter assignatur. ¶ Quidam enim dixerunt ꝙ hoc ipsum quod est ignē videre sit ab igne pati. Vnde Grego. in. 4. Dialo. dicit, Igne eo tempore patitur anima quo videt. Sed illud non videtur sufficere, quia quodlibet visum ex hoc ꝙ videtur est perfectio videntis: vnde non potest in eius pœnam cedere inquātùm est visum: sed qñq; est punitiuū vel contristās per accidens in quantū. s. apprehendit vt nociuū. Vnde oportet qd' propter hoc ꝙ anima ignem illū videt sit aliqua cōparatio animę ad ignē secundū quam animæ ignis noceat. ¶ Vnde alij dixerūt ꝙ quāuis ignis corporeus non possit animā exurere, tñ anima apprehendit ipsum vt nociuū sibi, & ad talem apprehensionē afficitur timore & dolore, vt in eis impleatur id quod dicitur, Trepidauerūt timore vbi non erat timor. Vnde Grego. in. 4. Dialo. dicit, quòd quia anima cremari se conspicit crematur. Sed hoc iterum non videtur sufficere: quia secundū hoc passio animę ab igne non esset secundū rei veritatem, sed secundum apparentiā tantùm, quāuis enim possit esse vera passio tristitiæ vel doloris ex aliqua falsa meditatione, vt Aug. dicit. 12. super Gene. ad literam: tamen non potest dici ꝙ secundū illam passionem verè patiatur āre, sed à similitudine rei quam conspicit: & iterum iste modus passionis magis recederet à reali passione quā ille qui ponitur per imaginarias visiones, cùm iste dicatur per veras imagines rerum esse, quas anima secum defert: iste autem per falsas conceptiones quas anima errans fingit: & iterum non est probabile quòd animæ separatæ vel dæmones, qui in subtilitate ingenij pollent, putarent ignem corporeū sibi nocere posse si ab eo nullatenus grauarentur. ¶ Vnde alij dicunt quòd oportet ponere animā etiam realiter ab igne corporeo pati. Vnde & Greg. in. 4. Dialo. dicit, Colligere ex dictis Euangelicis possumus quòd incendiū non solùm anima videndo, sed etiam experiendo patiatur. Sed hoc tali modo fieri ponunt: dicunt enim quòd ignis ille corporeus considerari potest dupliciter. Vno modo secundum ꝙ est quædam res corporea, & hoc modo non habet quòd in animam agere possit. Alio modo secundum quòd est instrumentum diuinę iustitiæ: hoc enim diuinæ iustitię ordo exigit, vt anima quæ peccando se rebus corporalibus subdidit: eis etiam in pœna subdatur. Instrumentum autē non solū agit virtute propriæ naturæ, sed etiam in virtute principalis agētis: & ita non est incōueniens si ignis ille, cùm agat in virtute spiritualis agentis, in spiritum agat hominis vel dæmonis, per modum etiam quo de sacramētis dictum est, quòd animam sanctificant. ¶ Sed id non videtur sufficere, quia omne instrumētum in id circa quod instrumentaliter operatur, habet propriam actionem connaturalem, & non solùm illam actionem secundū quam agit in virtute principalis agentis: imò exercēdo propriā actionem oportet ꝙ efficiat hanc secundā, sicut aqua lauando corpus in baptismo sanctificat animam, & serra secando lignum producit ad formā domus. Vnde oportet dare igni aliquā actionem in animam quæ sit ei connaturalis ad hoc quòd sit instrumētum diuinæ iustitiæ peccata vindicantis. ¶ Et ideò dicendum ꝙ corpus in spiritum naturaliter agere non potest, nec ei

aliquo

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquo modo obesse, vel ipsum grauare, nisi secundum q̃ aliquo modo corpori vnitur: sic em̃ inuenimus q̃ corpus quod corrumpitur aggrauat animam: Sapien. 9. Spiritus autem corpori vnitur dupliciter. Vno modo vt forma materię, vt ex eis fiat vnum simpliciter: & sic spiritus vnitus corpori & viuificat corpus, & à corpore aliqualiter aggrauat, sic autẽ spũs hominis vel dęmonis igni corporeo non vnitur. Alio modo sicut mouens mobili, vel sicut locatũ loco, eo modo quo incorporalia sunt in loco: & secundum hoc spũs incorporei creati loco definiũtur, ita in vno loco existentes q̃ non in alio: quãuis autẽ res corporea ex sua natura habeat q̃ spiritũ incorporeum loco definiat, non tñ ex sua natura habet q̃ spiritum incorporeũ loco definitũ detineat, vt ita alligetur illi loco q̃ ad alia diuertere non possit, cùm spũs non sit ita in loco naturaliter q̃ loco subdatur: sed hoc superadit igni corporeo inquantũ est instrumentũ diuinæ iustitiæ iudicantis q̃ sic detinet spũm, & ita efficitur ei pœnalis, retardans eum ab exequutione propriæ voluntatis, nẽ. s. possit operari vbi vult & secundũ q̃ vult: & hunc modũ ponit Grego. 4. Dialo. exponẽs enim qũo anima incendium experiendo patiatur, sic dicit, Cùm veritas peccatorẽ diuitẽ damnatũ in igne perhibeat, quisnam sapiens reproborũ animas teneri ignibus neget? & hoc etiã Iulianus dicit, vt in litera Magister dicit, Si viuentis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur etiam non tenetur post mortem corporeo igne? Aug. etiam. 21. de Ciuit. Dei dicit, q̃ sicut anima in hominis conditione iungitur corpori vt dans ei vitam, quãuis illud sit spũale & hoc corporale, & ex illa coniunctione vehementer cõcipit amorem ad corpus, sic ligatur igni vt accipiẽs ab eo pœnã & ex illa coniunctione concipit errorem. Oportet ergo oẽs prædictos modos in vnum colligere, vt perfectè videatur qũo anima ab igne corporeo patiat: vt. s. dicamus q̃ gnis ex natura sua habet q̃ spiritus incorporeus ei coniungi possit vt loco locatum. Sed inquantũ est instrumentũ diuinæ iustitiæ habet vt ipsum quodã modo retineat alligatum, & in hoc veraciter ignis ille est spiritui nociuus, vt sic anima ignem vt sibi nociuum videns ab igne crucietur. Vnde Grego. in. 4. Dialo. omnia ista per ordinem tangit, vt ex præmissis eius authoritatibus patet.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ Augu. loquitur inquirendo: vnde etiã alium modum ponit determinando lib. de Ciui. Dei, vt ex dictis patet. Vel dicendum q̃ Aug. dicit vel intelligit, q̃ ea quib⁹ anima proximè afficitur ad dolorem vel tristitiam sunt spiritualia, non enim affligeretur nisi ignem vt nociuum sibi appræhenderet. Ignis ergo apprehensus, est proximũ affligens, sed ignis corporeus extra animam existẽs est affligens remotum.

¶ Ad secundũ dicendum, q̃ quãuis anima simpliciter sit igne nobilior, ignis tamen est anima nobilior inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ Philosophus & Boë. loquuntur de actione illa, per quã patiens transmutatur in naturã agentis: talis autẽ non est actio ignis in animam: & propter hoc ratio non concludit.

¶ Ad quartum dicendũ, q̃ ignis agit in animã, non per modũ influentis, sed per modum detinentis, vt ex dictis patet: & ideò ratio nõ est ad propositum.

¶ Ad quintũ dicendũ, q̃ in visione intellectuali non est tristitia ex hoc ipso q̃ aliquid videtur, cùm illud quod videtur nullo modo intellectui possit esse contrariũ inquantũ videtur: in sensu autem hoc quod videtur ex ipsa actione, quam agit in visum vt videatur, põt esse corruptiuum visus per accidẽs, inquãtùm corrumpit harmoniam organi. Sed tñ visio intellectualis põt esse contristans inquantũ id quod videtur apprænditur vt nociuum, non quasi noceat eo ipso q̃ videtur, sed alio quocunq; modo, & sic anima videndo ignem affligitur.

¶ Ad sextum dicendum, q̃ non est simile quantùm ad omnia, sed quantùm ad aliquid, vt ex dictis patet.

¶ Ad septimum dicendum, q̃ quãuis non sit tactus corporalis inter animam & corpus: tamen est inter ea aliquis tactus spũalis: sicut etiã motor cœli cùm sit spũalis, spũali tactu tangit cœlum ipsum mouens per modũ quo dicitur contristans tangere: sicut dicitur in. 1. de Generatione, & hic modus sufficit ad actionem.

¶ Ad octauũ dicendum, q̃ spũs damnati nunquàm sunt extra Infernum nisi ex dispensatione diuina, vel ad instructionẽ, vel ad exercitium electorum. Vbicunq; autẽ extra Infernum sint, semper tamẽ vident ignem Inferni, vt eis in pœnam p̃paratũ. Vnde cùm ista visio sit immediatè affligens, vt dictum est, vbicũq; sunt ab igne Inferni affliguntur: sicut & captiui extra carcerem existentes à carcere affliguntur, dum vidẽt se ad carcerem dãnatos: vnde sicut gloria electorum non minuitur, nec quantũ ad præmium essentiale, nec quantũ ad accidentale si aliquando extra cœlum Empyreũ sint, sed quodã modo in eorum gloriã cedit: ita etiam in nullo minuitur pœna damnatorũ si extra Infernũ ex diuina dispensatione ponantur ad tẽpus. Et hoc est quod Glos. dicit super illud Iaco. 3. Inflammat rotam natiuitatis nostræ &c. Diabolus vbicunq; sit, siue sub aëre siue sub terra, secũ trahit tormenta suarum flammarum: obiectio autẽ procedit

cedit ac si ignis corporeus affligeret immediatè spiritus, sicut affligit corpora.

QVAESTIO. LXXI.

De suffragiis mortuorum.

Deinde considerandũ est de suffragiis mortuorum. Et circa hoc quæruntur quatuor decim. Primò, vtrum suffragia quæ per vnum fiunt aliis prodesse possint. Secundò, vtrũ mortui iuuari possint ex operibus viuorum. Tertiò, vtrum suffragia per peccatores facta mortuis prosint. Quarto, vtrum suffragia pro mortuis facta facientibus prosint. Quinto, vtrum suffragia existentibus in Inferno prosint. Sexto, vtrum prosint existentibus in Purgatorio. Septimò, vtrum valeãt pueris existentibus in Limbo. Octauò, vtrum aliquò modo prosint existentibus in patria. Nonò, vtrum oratio Ecclesiæ, & sacramentum altaris, & elecmosyna prosint defunctis. Decimò, vtrum indulgentiæ quas ecclesia facit eis prosint. Vndecimò, vtrum cultus exequiarũ eis prosint. Duodecimò, vtrum suffragia magis prosint ei pro quo fiunt quàm aliis. Decimotertiò, vtrũ suffragia pro multis facta valeant tantùm singulis, ac si pro vnoquoq; singulariter fierent. Decimoquartò, vtrum valeant tantũ communia suffragia illis pro quibus specialia non fiunt, quantum illis pro quibus fiunt valeant specialia & communia simul.

ARTICVLVS. I.

Vtrum suffragia per vnum facta aliis prodesse possint.

Thom. 4. Dist. 45. q. 2. ar. 1. q. 2. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ suffragia per vnum facta aliis prodesse non possint. Gal. 7. Quæ enim seminauerit homo hæc & metet: sed si vnus ex suffragiis alterius consequeretur fructum, meteret ab aliis seminata: ergo ex suffragiis aliorum nullus fructum consequitur. ¶ Præterea, ad iustitiam Dei pertinet vt vnicuiq; tribuatur pro meritis: vnde Psal. Tu reddes vnicuiq; secundũ opera sua: sed iustitiam Dei deficere est impossibile: ergo impossibile est q̃ vnus ex operibus alterius iuuet.

¶ Præterea, secundum eandem rationem est aliquod opus meritorium & laudabile, quia, scilicet, inquantum est voluntarium: sed ex opere vnius non laudatur alter: ergo nec opus vnius potest esse alteri meritorium. ¶ Præterea, ad iustitiam diuinam pertinet simpliciter bona reddere pro bonis, & mala pro malis: sed nullus punietur pro malis alterius, imò vt dicitur Ezech. 18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur: ergo nec vnus iuuatur per bona alterius.

¶ Sed contrà est quod dicitur in Psal. Particeps ego sum omnium timentium te &c. ¶ Præterea, fideles per charitatem vniti sunt vnius corporis membrorum ecclesiæ: sed vnum membrum iuuatur per alterum: ergo vnus homo potest ex alterius meritis iuuari.

¶ Respondeo dicendum, q̃ actus noster ad duo valere potest. Primò, ad aliquem statum acquirendum, sicut per opus meritoriũ homo acquirit statum beatitudinis. Secundò, ad aliquid cõsequens statum, sicut homo per aliquẽ actũ meretur aliquod præmiũ accidentale, vel dimissionem pœnæ. Ad vtrumq; autẽ horum actus noster dupliciter valere potest. Vno modo per viã meriti. Alio modo per viam orationis: & est differentiã inter istas duas vias, quia meritũ innititur iustitiæ, oratio misericordiæ. Orãs enim impetrat petitum ex liberalitate eius qui oratur. Dicendum ergo q̃ opus vnius nullo modo potest alteri valere ad statum consequendum per viam meriti, vt. s. ex his quæ ego facio aliqs mereatur vitam æternam, quia fors gloriæ redditur secundum mensuram accipientis. Vnusquisq; autem ex actu suo disponitur & non ex alieno, & dico dispositiõe dignitatis ad præmium: sed per viam orationis & quantũ ad statum consequendum opus vnius alteri dum est in via valere potest, sicut quòd vnus homo impetret alteri primam gratiam. Cùm igitur impetratio orationis sit secundum liberalitatem Dei qñ oratur, ad omnia illa impetratio orationis se potest extendere quæ potestati diuinæ subsunt ordinatæ: sed quantũ ad aliquid qd' est cõsequẽs vel accessoriũ ad statum, opus vnius poterit valere alteri, non solùm per viam orationis, sed etiã per viam meriti. Quod quidẽ dupliciter contingit: vel propter cõmunicantiã in radice operis, quę est charitas in operibus meritoriis. Et ideò oẽs qui sibi inuicem charitate connectunt, aliquod emolumentum ex mutuis operibus reportant, tamen secundũ mensuram status vniuscuiusq;, quia in patria vnusquisq; gaudebit de bonis alterius: & inde est quòd articulus fidei ponitur, sanctorum cõmunio. Alio modo ex intentione facientis qui aliqua opera specialiter ad hoc facit vt talibus prosint. Vnde ista opera quodam modo efficiuntur eorum pro quibus fiunt,

quasi

Universidad de Deusto
Biblioteca

quasi eis à faciente collata: vnde possunt eis valere, vel ad impletionem satisfactionis, vel ad aliquid huiusmodi, quod statum non mutat.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ messio illa est perceptio vitæ æternæ: sicut habetur Ioan. 4. Et qui metit, fructum cõgregat in vitam ęternam. Sors autẽ vitæ æternę non datur alicui nisi propriis operibus, quia & si aliquis alteri impetret, vt ad vitam perueniat, nunquàm tñ hoc fit nisi mediantibus operibus propriis: dum. s. precibus alicuius gratia alicui datur, per quam meretur vitam æternam.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ opus quod pro aliquo fit efficitur eius pro quo fit, & similiter opus quod est eius qui mecum est vnum quodam modo est meũ: vnde non est contra dictã iustitiam si vnus fructum percipit de operibus factis ab eo qui est vnum secum in charitate, vel ab operibus pro se factis: hoc etiam secundum humanam iustitiam contingit, vt satisfactio vnius pro alio accipiatur.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ laus non datur alicui nisi secundum ordinem eius ad actum: vnde laus est ad aliquid, vt dicitur in. 1. Ethic. Et quia ex opere alterius nullus efficitur, vel ostenditur bene dispositus vel malè ad aliquid: inde est q̃ nullus laudatur ex operibus alterius nisi per accidens, secundũ q̃ ipse est aliquo modo operũ illorum causa, consilium vel auxiliũ prębendo, seu inducendo, vel quocunq; alio modo: sed opus est meritorium alicui non solũ considerata eius dispositione: sed etiã quantùm ad aliquid consequens dispositionẽ vel statum eius, vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendũ, q̃ auferre alicui quod sibi debetur, hoc directè iustitiæ repugnat, sed dare aliquid alicui quod ei nõ debetur, hoc nõ est iustitię contrariũ, sed metas iustitię excedit, est enim liberalitatis: non autẽ posset aliquis lędi ex malis alterius nisi aliquid de suo subtraheretur, & ita nõ cõuenit q̃ aliquis puniatur pro peccatis alterius sicut q̃ emolumẽtum accipiat ex bonis alterius.

ARTICVLVS. II.

Vtrum mortui possint iuuari ex operibus viuorum.

Ad secundum sic procedit. Videtur q̃ mortui nõ possint iuuari ex operibus viuorum. Primò, per hoc quod dicit Apostolus. 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt recipiat vnusquisq; propria corporis quæ gessit: ergo ex his quæ post mortem hominis geruntur qñ extra corpus erit, nihil ei accrescere poterit ex aliquibus operibus. ¶ Præterea, hoc videtur ex hoc quod habetur Apoc. 13. Beati mortui qui in Domino moriuntur, opera enim illorum sequuntur illos. ¶ Præterea, proficere ex opere aliquo est solũ in via existentis: sed homines post mortem iam non sunt viatores quia de his hoc intelligitur quod legitur Iob. 19. Semitam meam circumsepsit & transire non possum: ergo mortui de suffragiis alicuius iuuari non possunt. ¶ Præterea, nullus iuuatur ex opere alterius, nisi sit aliqua vitæ cõmunicatio inter eos: sed nulla communicatio est viuorum & mortuorum secundum Philosophum. 1. Ethi. ergo suffragia viuorum non prosunt mortuis.

¶ Sed contrà est quod habetur. 2. Maccha. 12. Sancta & salubris est cogitatio, q̃ defunctis exorare, vt à pecca. sol. sed hoc nõ esset vtile nisi eos iuuaret: ergo suffragia viuorũ mortuis prosunt.

¶ Præterea, Aug. dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda: Non parua est vniuersæ ecclesiæ q̃ in hac consuetudine claret authoritas, vt in precibus sacerdotis, qua Domino Deo ad eius altare funduntur, locum suum habeat etiã cõmendatio mortuorum: quę quidem consuetudo ab ipsis Apostolis instituta est, vt dicit Dam̃. i quodam sermone de suffragiis mortuorũ sic dicens, Ministeriorum conscij Discipuli Saluatoris, & Sacri Apostoli in tremendis & viuificis ministeriis memoriã fieri eorum qui fideliter dormierunt, sanxerũt. quod etiam per Diony. patet in vlti. cap. Eccle. Hierar. vbi ritum commemorat quo in primitiua Ecclesia pro mortuis orabat, vbi etiam Diony. asserit suffragia viuorum mortuis prodesse: ergo hoc indubitanter credendum est.

¶ Respondeo dicendum, quòd charitas quę est vinculum ecclesiæ membra vniens non solùm ad viuos se extendit, sed etiam ad mortuos, qui in charitate decedunt. Charitas enim vita corporis non finitur. 1. Cor. 13. Charitas nunquã excidit. Similiter etiam mortui in memoriis hominum viuentium viuunt: & ideò intentio viuentium ad eos dirigi potest, & sic suffragia viuorum mortuis dupliciter prosunt, sicut & viuis, & propter charitatis vniõnẽ, & propter intẽtionem ad eos directã: non tñ sic eis valere credenda sunt viuorum suffragia, vt status eorum mutetur de miseria ad fœlicitatẽ, vel econuersõ: sed valet ad diminutionem pœnæ, vel aliquid huiusmodi, q̃ statum mortui non trasmutat.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ homo dum in corpore vixit, meruit vt hęc ei valerẽt post mortem: & ideò si post hanc vitam iuuantur, nihilominùs ꝓcedit ex his quæ in corpore gessit. Vel dicendum secundum Io. Dam̃. in sermo. prædicto: q̃ est intelligendũ quantũ ad retributionẽ quæ fiet in finali iudicio, quæ erit æternæ gloriæ, vel æternæ miseriæ, in qua quilibet recipiet solùm

solùm secundum quod in corpore gessit, interim autem iuuari possunt viuorum suffragiis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd authoritas illa expressè loquitur de sequela æternæ retributionis, quod patet ex hoc quod præmittitur: Beati mortui &c. Vel dicendũ quòd opera pro eis facta sunt etiam quodammodò eorum, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicundum, quòd quãuis animæ post mortem non sint simpliciter in statu viæ, sed quãtùm ad aliquid adhuc sunt in statu vię, inquantùm, scilicet, eorum progressus adhuc retardatur ab vltima retributione. Et ideò simpliciter eorum via est circumsepta, vt non possint vlteriùs per aliqua opera transmutari secũdum statum fœlicitatis & miseriæ: sed quantum ad hoc nõ est circumsepta, quin quantùm ad hoc quòd detinẽtur ab vltima retributione possint ab aliis iuuari, quia secundum hoc adhuc sunt in via.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis communicatio ciuilium operũ, de qua Philosophus loquitur, non possit esse mortuorum ad viuos, quia mortui extra vitam ciuilem sunt: potest tamen eorum communicatio esse quantùm ad opera vitæ spiritualis, quæ est per charitatem ad Deum, cui mortuorum spiritus viuunt.

ARTICVLVS. III.

Vtrum suffragia facta per peccatores mortuis prosint.

Ad tertium sic ꝓceditur. Videtur q̃ suffragia per peccatores facta mortuis non prosint: Quia, vt dicitur Ioan. 9. peccatores Deus non audit: sed si orationes eorum, q̃ desserunt illis pro quibus orant à Deo exaudirentur: ergo suffragia per eos facta mortuis non prosunt. ¶ Præterea, Grego. in Pastorali dicit, quòd cùm is qui displicet ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur: sed quilibet peccator Deo displicet: ergo per peccatorum suffragia Deus ad misericordiam non flectitur: & ideò talia suffragia non prosunt. ¶ Præterea, opus alicuius videtur magis fructuosum facienti quàm alteri: sed peccator per opera nihil meretur sibi: ergo multo minùs potest alteri mereri. ¶ Præterea, omne opus meritorium oportet esse viuificatum, id est, charitate informatum: sed opera peccatorum facta sunt mortua: ergo non possunt per ea mortui iuuari pro quibus fiunt.

¶ Sed contrà est, quòd nullus potest scire de altero pro certo, vtrum sit in statu culpæ vel gratię: si ergo tantùm illa suffragia prodessent quę fiunt per eos qui sunt in gratia, non posset homo scire per quæ suffragia subueniret suis defunctis, & ita multi à suffragiis procurandis retraherentur. ¶ Præterea, sicut Augu. dicit in litera, Secundum hoc iuuatur aliquis mortuus ex suffragiis secundum quòd dum viueret meruit vt iuuaretur post mortẽ: ergo valor suffragiorum mensuratur secundum conditionem eius pro quo fiunt: non ergo differt, vtrum per bonos vel malos fiant.

¶ Respondeo dicendum, quòd in suffragiis quę per malos fiunt duo possunt cõsiderari. Primò, ipsum opus operatum, sicut sacrificiũ altaris, & quia nostra sacramenta ex seipsis efficaciam habent absq; opere operantis, quam æqualiter explent per quoscunq; fiant, quantùm ad hoc suffragia per malos facta defunctis prosunt. Alio modo quantùm ad opus operans, & sic distinguendum est: quia operatio peccatoris suffragia facientis, potest vno modo considerari prout est eius, & sic nullo modo meritoria esse potest, nec sibi nec alij. Alio modo inquantùm est alterius, quod dupliciter contingit. Vno modo inquantum peccator suffragia faciens gerit personam totius ecclesiæ, sicut sacerdos dum dicit in ecclesia exequias mortuorum: & quia ille intelligitur facere cuius nomine vel vice fit, vt patet per Diony. in libr. Eccles. Hierar. inde est quòd suffragia talis sacerdotis, quamuis sit peccator, defunctis prosunt. Alio modo quando agit vt instrumentum alterius: opus enim instrumenti est magis principalis agentis: vnde quamuis ille qui agit vt instrumentum alterius non sit in statu merẽdi, actio tamen eius põt esse meritoria ratione principalis agentis: sicut si seruus in peccato existens quodcunq; opus misericordiæ facit ex præcepto domini sui charitatem habentis. Vnde si aliquis in charitate decedens præcipiat sibi suffragia fieri, vel alius præcipiat charitatem habens, illa suffragia valent defunctо quamuis illi per quos fiunt in peccato existant: magis tamẽ valerent si essent in charitate, quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria essent.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd oratio peccatorem facta quandoq; non est peccatoris, sed alterius: & ideò secundum hoc digna est vt à Deo exaudiatur: tamen etiam quandoque Deus peccatores audit, quando, scilicet, peccatores petunt aliquid Deo acceptum: non enim solis iustis sed etiam peccatoribus Deus bona sua prouidet: vt patet Matthæi quinto: non autem ex eorum meritis, sed ex sua clementia. Et ideò Ioannis nono super illud, Deus peccatores non audit. Gloss. dicit quòd loquitur vt inuictus, non sicut plenè videns.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis ex parte eius qui displicet oratio peccatoris non sit accepta, tamen ratione alterius cuius vice vel imperio agitur, potest esse Deo accepta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc quòd peccator faciēs huiusmodi suffragia nullum reportat commodum, contingit ex hoc quòd non est capax talis profectus propter propriam indispositionem, & tamen alij qui est dispositus aliquo modo valere potest, vt dictum est.

¶ Ad quartum dicēdum, quòd quamuis opus peccatoris non sit viuum, inquantùm est eius, potest tamen esse viuum inquam ū est alterius vt dictum est.

¶ Sed quia rationes quæ sunt in oppositum videntur concludere quòd non differat, vtrum quis suffragia petat per bonos vel per malos: ideò etiam ad eas est respondendum.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis aliquis pro certo scire nō possit de altero an sit in statu salutis, potest tamen probabiliter æstimare de his quæ exteriùs de homine videt, ex fructu enim suo arbor cognoscitur: vt dicitur Matthæi. 7.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ad hoc quòd suffragium alteri valeat requiritur ex parte eius pro quo fit capacitas huiusmodi valoris, & hāc homo acquisiuit per opera propria quæ gessit in vitā: & sic Augustinus loquitur, Requiritur nihilominus qualitas operis, quæ prodesse debet, & hoc non pēdet ex eo pro quo fit, sed magis ex eo qui facit, vel ex quendo vel imperando.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum suffragia quæ à viuis pro mortuis fiunt facientibus prosint.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q suffragia quæ à viuis pro mortuis fiunt facientibus non prosint, quia si aliquis pro altero debitum solueret secundum humanam iustitiam, ipse à debito proprio non absolueretur: ergo per hoc quòd aliquis suffragia faciēs debitum soluit pro illo pro quo facit, ex hoc à debito proprio non absolutur.

¶ Præterea, vnusquisque quod facit facere debet meliori modo quo potest, sed melius est iuuare suos quàm extraneum: si ergo qui per suffragia debitum mortui soluit, à proprio debito liberatur, videtur quòd nunquàm debet aliquis pro seipso satisfacere, sed semper pro alio.

¶ Præterea, si satisfactio alicuius pro alio satisfacientis æqualiter prodesset sibi, vt ei pro quo satisfacit, eadem ratione æqualiter valebit tertio, si pro eodem satisfaciat, & similiter quarto, & sic deinceps: ergo vnus vna satisfactione posset pro omnibus satisfacere, qd̄ est absurdum.

¶ Sed contrà est quod dicitur in Psal. Oratio mea in sinu meo conuertetur. ergo eādem ratione & suffragia quæ pro aliis fiunt satisfacientibus prosunt. ¶ Præterea, Dama. dicit in sermone de his qui in fide dormierunt: Quemadmodum vnguento vel alio oleo sancto circumlinire volens infirmum, primò ille, scilicet, liniens participat vnctionem: deinde perungit laborantem: sic & quicunque pro proximi salute agonizat, primùm sibi prodest, deinde proximo, & sic habetur propositum.

¶ Respondeo dicendum, quòd opus suffragij quod pro altero fit potest considerari dupliciter. Vno modo vt est expiatiuum pœnæ per modum cuiusdam recompensationis, quæ in satisfactione attenditur: & hoc modo opus suffragij quod computatur quasi eius pro quo fit, ità absoluit eum à debito pœnæ quòd non absoluit facientem à debito pœnæ propriæ, quia in tali recompensatione cōsideratur æqualitas iustitiæ. Opus autem illud satisfactorium ita potest adæquari vni reatui, quòd alteri non adæquetur: reatus enim duorum peccatorum maiorem satisfactionem requirunt quā reatus vnius. Alio modo potest considerari inquantùm est meritorium vitæ æternæ, quod habet inquantū procedit ex radice charitatis: & secundum hoc non solū prodest ei pro quo fit, sed facienti magis, & per hoc patet solutio ad obiecta. Propriæ enim rationes procedebant de opere suffragij secundum quòd est satisfactorium, sed aliæ secundum quòd est meritorium.

ARTICVLVS. V.

Vtrum suffragia prosint existentibus in Inferno.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q suffragia prosint existentibus in Inferno: Per hoc quod habetur. 2. Mach. 12. vbi dicitur quòd inuenerunt sub tunicis interfectorum donaria idolorum, à quibus lex prohibebat Iudæos: & tamen post subditur q Iudas duodecim millia drachmas argenti misit Hierosolymam offerri pro peccatis eorum: constat autē illos peccasse mortaliter contra legem agentes, & ita in peccato mortali decessisse, & sic ad Inferos esse translatos: ergo existentibus in Inferno suffragia prosunt. ¶ Præterea, in litera habētur ex verbis Augustini, quòd quibus valent suffragia vel ad hoc prosunt vt sit plena remissio, vel ad hoc quòd tolerabilior sit eorum pœna vel damnatio: sed solum illi qui in Inferno sunt, damnati esse dicuntur: ergo etiam existentibus

existentibus in Inferno suffragia prosunt. ¶ Præterea, Dio. vlti. c. Eccle. Hierar. dicit, Si hic iustorum orationes & secundum hanc vitam, quāto magis post mortē in illis qui digni sunt sacris orationibus operantur tantummodò: ex quo pōt accipi q suffragia magis prosunt mortuis quàm viuis, sed viuis prosunt etiam in peccato mortali existentibus, cum quotidie oret ecclesia pro peccatoribus vt conuertant ad Deum: ergo etiā & mortuis in peccato mortali existentibus suffragia valent. ¶ Præterea, in vitis Patrū legitur, quod etiam Dama. in sermone suo refert, quòd Macharius inuenta in via caluaria cuiusdam defuncti oratione præmissa quæsiuit cuius caput fuisset, & caput respōdit, quòd fuerat sacerdotis qui in Inferno erat dānatus, & tamen confessus est oratione Macharij se & alios iuuari: ergo suffragia ecclesiæ etiam in Inferno existentibus prosunt. ¶ Præterea, Dama. in eodem sermone narrat quòd Grego. pro Traiano orationem fundens, audiuit vocē sibi diuinitùs dicentem, Vocem tuam audiui & veniā Traiano do. Cuius rei, vt Damas. dicit in dicto sermone, testis est Oriens oīs & Occidens: sed constat Traianum in Inferno fuisse, quia multorum martyrum necem amaram instituit, vt ibidem Dama. dicit: ergo suffragia ecclesiæ valent etiam in Inferno existentibus.

¶ Sed contrà est quod dicit Diony. 7. cap. Eccl. Hierar. Summus sacerdos pro immūdis non orat, quia in hoc auerteretur à diuino ordine: & communiter ibidem dicit q peccatoribus non orat remissionem, quia non audiretur pro illis: ergo suffragia existentibus in Inferno non valent. ¶ Præterea, Grego. dicit in. 34. lib. Moral. Eadem causa est cur non oretur tunc. s. post diē iudicij pro hominibus æterno igne damnatis, quæ nunc causa est quare non oretur pro Diabolo & angelis eius æterno supplicio deputatis, quæ etiam nunc causa est quare sancti non orent pro hominibus infidelibus impiisq; defunctis: quia de eis vtiq; quos æterno damnatos supplicio iam nouerint, ante illum iudicis iusti conspectum orationis suæ meritum cassari refugiunt: ergo suffragia in Inferno positis non valent. ¶ Præterea, multa habentur ex verbis August. qui sine fide operante per dilectionem eiusq; sacramētis de corpore exeunt, frustra vel à suis huiusmodi officia impendunt: sed omnes damnati sunt huiusmodi: ergo eis suffragia non prosunt.

¶ Respondeo dicendum, quòd circa damnatos fuit duplex opinio. Quidam dixerūt in hoc distinguendum esse dupliciter. Vno modo quantùm ad tempus: dicentes quòd post diem iudicij nullus in Inferno existens aliquo suffragio iuuatur, sed ante diem iudicij aliqui iuuātur suffragiis ecclesiæ. Alio modo distinguebāt quantùm ad personas in Inferno detētas, inter quos aliquos dicebant esse valde malos, qui, scilicet, sine fide & sacramentis decesserunt, & talibus qa de ecclesia non fuerunt nec merito nec numero, suffragia ecclesiæ prodesse non possunt. Alij verò sunt non valde mali, qui, scilicet, de ecclesia fuerunt numero, & fidem habētes, & sacramentis abluti, & aliqua opera de genere bonorum facientes, & talibus suffragia ecclesiæ prodesse debent. ¶ Sed occurrebat eis quædam dubitatio eos perturbans, quia, scilicet, videbatur ex hoc sequi, cùm pœna Inferni sit finita secūdum intentionem, quamuis durationē infinita existat, quòd multiplicatis suffragiis pœna illa totaliter auferretur, quod est error Origenis. Et ideò hoc inconueniens euadere multipli volue runt. Præpositiuus enim dixit quòd tantum possunt suffragia pro damnatis multiplicari q à tota pœna redduntur immunes, non quidem simpliciter vt Origenes posuit, sed ad tempus, scilicet, vsque ad diem iudicij: tunc enim animæ iteratò corporibus coniunctæ in pœnas Inferni sine spe veniæ detrudentur. ¶ Sed ista opinio videtur diuinæ prouidentiæ repugnare, quæ nihil in rebus inordinatum relinquit. Culpa autem non potest ordinari nisi per pœnam, vnde non potest esse vt pœna tollatur nisi priùs culpa expietur: & ideò cùm culpa continuē maneat in damnatis, eorum pœna nullatenus interrumpetur. ¶ Et ideò Porretani alium modum inuenerunt dicentes: quòd hoc modo proceditur in diminutione pœnarum per suffragia sicut proceditur in diuisione linearū: quæ cùm sint finitæ, tamen in infinitum diuidi possunt, & nunquā per diuisionem cōsumūtur, dum sit subtractio non secundum eandem quātitatem, sed secundum eandem proportionem. Velut si primò auferatur pars quarta totius, & secundò pars quarta illius quartæ, & sic deinceps in infinitum. Et similiter dicunt quòd per primum suffragium diminuitur aliquota pars pœnæ, & per secundum pars aliqua remanentis secundū eandem proportionem. ¶ Sed iste modus multipliciter defectiuus est. Primò, quia infinita diuisio, quæ congruit continuæ quantitati non videtur posse ad quantitatem spiritualem transferri. Secundò, quia non est aliqua ratio quare secundum suffragiū minùs de pœna diminuat quàm primum si sit æqualis valoris. Tertiò, qa pœna diminui non potest nisi diminuatur & culpa, sicut nec auferri nisi ablata. Quartò, quia in diuisione lineæ tandem peruenitur ad hoc, quod non est sensibile corpus: corpus enim sensibile nō est in infinitum diuisibile: & sic sequeretur quòd post multa suffragia pœna remanens propter sui paruitatem non sentiretur, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

non esset pœna. ¶ Et ideò alij alium inuenerunt modum. Cassiodorus enim dixit quòd suffragia prosunt damnatis non quidem secundum diminutionem pœnæ, vel per interruptionem, sed per confortationem patientis. Sicut si homo portaret graue onus & faciem suam perfunderet aqua: sic enim confortaretur ad melius portandum, cùm tamen onus suum in nullo leuius fieret. ¶ Sed hoc iterum esse non potest, quia aliquis plus vel minùs æterno igne graua tur: vt Grego. dicit secundum meritum culpæ, & inde est quòd eodem igne quidam plus, quidam minùs cruciãtur. Vnde cùm culpa damnati immutata remaneat, non potest esse quòd leuiùs pœnam ferat. Est nihilominus & prædicta opinio præsumptuosa, vtpote sanctorum dictis contraria & vana nulla authoritate fulcita est & irrationalis, tum quia damnati in Inferno sunt extra vinculum charitatis, secundum quam opera viuorum continuantur defunctis: tum quia totaliter ad viæ terminum peruenerunt recipientes vltimam pro meritis retributionem, sicut & sancti qui sunt in patria. Quod enim adhuc restat de pœna vel gloria corporis hoc ratione viatoris non præber, cùm gloria essentialiter & radicaliter consistat in anima, & similiter miseria damnatorum: & ideò nõ potest eorum pœna diminui, sicut nec gloria sanctorum augeri quantùm ad præmium essentiale.

Sed tamen modus qui à quibusdam ponitur ꝙ suffragia prosunt damnatis, posset aliquo modo sustineri: vt si dicatur quòd non prosunt, neque quantùm ad diminutionem pœnæ vel interruptionem, vel quantùm ad diminutionem sensus pœnæ, sed quia ex huiusmodi suffragiis eis aliqua materia doloris subtrahitur quæ eis esse posset, si ita se abiectos conspicerent quòd pro eis nullam curam haberẽt, quæ materia doloris eis subtrahitur, dum suffragia pro eis fiũt. Sed illud etiam non potest esse secũdum legem communem: quia, vt Augu. dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda, quod præcipiè de damnatis est verum: ibi sunt spiritus defunctorum vbi non vident quæcunque aguntur, aut eueniunt in ista vita hominibus, & ita non cognoscunt quando pro eis suffragia fiunt, nisi supra communem legem hoc remedium diuinitùs datur aliquibus damnatorũ, quod est verbum omninò incertum. Vnde tutius est simpliciter dicere quòd suffragia non prosunt damnatis, nec pro eis ecclesia orare intendit sicut ex inductis authoritatibus apparet.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd donaria idolorum non fuerunt inuenta apud illos mortuos, vt ex eis signum accipi posset quod in reuerentiam idolorum eis deferrent, sed ea acceperunt vt victores, quia eis iure belli debebantur, & tamen per auaritiam venialiter peccauerunt. Vnde non fuerunt in Inferno damnati, & sic suffragia eis prodesse poterant. Vel dicendum secundum quosdam quòd in ipsa pugna videntes sibi periculum imminere de peccato pœnituerunt, secundum illud Psal. Cùm occideret eos quærebant eum. & hoc probabiliter potest æstimari: & ideò pro eis fuit oblatio facta.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in verbis illis damnatio largè accipitur pro quacunq; punitione, & sic includit etiam pœnam Purgatorij, quæ quandoque totaliter expiatur, quandoq; autem non, sed diminuitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quantũ ad hoc magis acceptatur suffragiũ pro mortuo quàm pro viuo, quia magis indiget cùm non possit sibi auxiliari sicut viuis: sed quantùm ad hoc viuus est melioris conditionis, quia potest transferri de statu culpæ mortalis in statum gratiæ, quod de mortuis dici non potest: & ideo nõ est eadem causa orandi pro mortuis & pro viuis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illud adiutorium non erat quòd pœna eorũ diminueretur, sed in hoc solo, vt ibidem dicitur: quòd eo orante concedebatur eis vt mutuò se viderent, & in hoc aliquod gaudium non verum sed phantasticum habebant, dum implebatur hoc quod desiderabant. Sicut & dæmones gaudere dicuntur, dum homines ad peccatũ pertrahunt, quãuis per hoc eorum pœna nullatenus minuatur: sicut non minuitur angelorũ gaudium, per hoc quòd malis nostris compati dicuntur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd de facto Traiani hoc modo potest probabiliter æstimari ꝙ precibus beati Gregor. ad vitam fuerit reuocatus, & ita gratiam consequutus sit per quam remissionem peccatorũ habuit, & per consequẽs immunitatem à pœna: sicut etiam apparet in omnibus illis qui fuerunt miraculosè à mortuis suscitati, quorũ plures constat idololatras & damnatos fuisse. De omnibus enim similiter dici oportet quòd non erant in Inferno finaliter deputati, sed secundum præsentem propriorum iustitiam meritorum. Secundùm autem superiores causas, quibus præuidebantur ad vitam reuocandi, erat aliter de eis disponendum. Vel dicendum secundũ quosdam quòd anima Traiani non fuit simpliciter à reatu pœnæ absoluta, sed eius pœna fuit suspensa ad tempus, scilicet, vsque ad finem iudicij: nec tamen oportet quòd hoc fiat communiter per suffragia, quia aliqua sunt quæ lege communi accidunt, & alia quæ singulariter ex priuilegio aliquibus conceduntur: sicut alij sunt humanarũ limites rerum, alia diuinarum signa virtutum, vt Aug. dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda.

Vtrum

ARTICVLVS. VI.

Vtrum suffragia prosint existentibus in Purgatorio.

Ad sextum sic ꝓceditur. Videtur ꝙ nec etiã existentibus in Purgatorio. Quia pugatorium pars quædã Inferni est: sed in Inferno nulla est redẽptio. Et Psal. dicit, In Inferno autem quis confitebitur tibi? ergo suffragia his qui sunt in Purgatorio non prosunt. ¶ Præterea pœna Purgatorij est pœna finita: si ergo per suffragia aliquid de pœna dimittitur, tantùm poterunt multiplicari suffragia ꝙ tota tolletur, & ita peccatum remanebit totaliter impunitum quod videtur diuinæ iustitiæ repugnare. ¶ Præterea, ad hoc animæ sunt in Purgatorio vt ibi purgatæ puræ ad regnum perueniant: sed nihil potest purgari nisi aliquid circa ipsum fiat: ergo suffragia facta per viuos pœnam Purgatorij non diminuunt. ¶ Præterea, si suffragia existentibus in Purgatorio valent, maximè ea videntur valere quæ sunt ad imperium eorum facta: sed hæc non semper valent. Sicut si aliquis decedens disponat tot suffragia pro se fieri quæ si facta essent sufficerent ad totam pœnam abolendam: posito ergo quòd huiusmodi suffragia differãtur quousq; ille pœnam euaserit, illa suffragia nihil ei prodessent: non enim potest dici quòd prosint antequàm fiant, postquàm autẽ sunt facta eis non indiget, quia iam pœnas euasit: ergo suffragia existentibus in Purgatorio non valent.

¶ Sed cõtrà est quod dicitur in litera ex verbis Augu. quòd suffragia prosunt his qui sunt mediocriter boni vel mali: sed tales sunt qui in Purgatorio detinentur: ergo &c. ¶ Præterea, Diony. dicit. 7. cap. Eccle. Hiera. ꝙ diuinus sacerdos pro mortuis orans pro illis orat qui sanctè vixerunt, & tamen aliquas maculas habuerunt ex infirmitate humana contractas: sed tales in Purgatorio detinentur: ergo &c.

¶ Respondeo dicendum, quòd pœna Purgatorij est in supplementum satisfactionis quæ non fuerat plenè in corpore consummata: & ideò sicut ex dictis patet, opera vnius possunt valere alteri ad satisfactionẽ, siue viuus siue mortuus fuerit: & ideò non est dubium quin suffragia per viuos facta existẽtib⁹ in Purgatorio ꝓsint.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd authoritas illa loquitur de Inferno damnatorũ, in quo nulla est redemptio, quantùm ad illos qui sunt tali pœnæ addicti. Vel dicendum secundum Dam. in sermone de dormien. ꝙ huiusmodi authoritates sunt exponẽdæ secundum causas inferiores, id est, secundum exigentiam meritorum eorum qui pœnis deputantur: sed secundum diuinam misericordiam, qui vincit humana merita ad preces iustorum aliquãdo aliter disponitur, quàm sentẽtia prædictarũ authoritatũ cõtineat. Deus autẽ mutat sententiã & non consiliũ, vt dicit Greg. vnde & Dam. ponit ad hoc exẽpla de de inimicis Achab & Ezechia, in quibus apparet ꝙ sentẽtia contra eos lata diuinitùs fuit per diuinam misericordiam commutata.

¶ Ad secundũ dicendũ, ꝙ non est incõueniens si multiplicatis suffragiis pœna existentium in Purgatorio annihiletur: non enim sequit ꝙ peccata remaneant impunita, quia pœna vnius pro altero accepta alteri computatur.

¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ pugatio animę per pœnas Purgatorij nõ est aliud quã expiatio reatus impedientis à perceptione gloriæ: & quia per pœnam quã vnus sustinet pro alio, põt reatus alterius expiari, vt dictũ est: nõ est incõueniens si per vnius satisfactionem alius purgetur.

¶ Ad quartũ dicendũ, ꝙ suffragia ex duob⁹ valent. s. ex opere operãte, & ex opere operato: & dico opus operatũ non solũ ecclesiæ sacrm, sed effectũ accidentẽ ex operatione: sicut ex collatione eleemosynarũ consequit pauperũ releuatio, & eorũ oratio, ꝓ defunctο apud Deũ. Similiter opus operãs põt accipi ex parte principalis agẽtis, vel ex parte exequentis. Dico ergo ꝙ quàm citò moriẽs disponit aliena suffragia sibi fieri, præmium suffragiorum plenè consequit, antè etiam quàm fiant quantũ ad efficaciã suffragij, quæ erat ex opere operante principalis agentis: sed quantùm ad efficaciam suffragiorum, quæ est ex opere operato, vel ex opere operante exequentis non consequitur fructum antequàm suffragia fiant: & si priùs contingat ipsum à pœna purgari, quantùm ad hoc fraudabitur fructu suffragiorum, quod redundabit in illos quorum culpa defraudatur: non enim est inconueniens quòd aliquis defraudetur per culpam alterius in temporalibus. Pœna autem Purgatorij temporalis est, quamuis quantùm ad æternam retributionem nullus defraudari possit nisi per propriam culpam.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum suffragia valeant pueris in limbo existentibus.

Ad septimum sic proceditur. Videtur quòd suffragia valeant pueris in limbo existentibus: quia illi non detinentur nisi pro peccato alieno: ergo maximè decens est vt ipsi iuuentur suffragiis aliorum. ¶ Præterea, in litera habetur ex verbis August. quòd suffragia pro non valde malis propitiationes sunt: sed pueri non computantur inter valde malos, cùm sit mitissima eorum pœna: ergo suffragia ecclesiæ eos iuuant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Sed contrà est quod habetur in litera ab Augusti. quia suffragia non prosunt illis qui sine fide operante per dilectionem hinc exierunt: ergo suffragia eis non prosunt.

¶ Respondeo dicendum, quòd pueri non baptizati non detinentur in limbro nisi quia deficiunt à statu gratiæ: vnde cùm per opera viuorũ mortuorum status mutari non possit, maximè quantùm ad meritum essentialis præmij vel pœnæ, suffragia viuorum pueris exilẽtibus in limbo prodesse non possunt.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis peccatum originale sit huiusmodi quòd pro eo possit aliquis ab alio iuuari, tamen animæ puerorum in limbo existentes sunt in tali statu, q̃ iuuari non possunt: quia post hanc vitam non est tempus gratiam acquirendi.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ Augu. loquitur de non valde malis, qui tamẽ baptizati sunt, quod patet ex hoc quod præmititur: cùm ergo sacrificia siue altaris siue quaruncunq; eleemosynarum pro baptizatis omnibus offeruntur &c.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrum suffragia prosint sanctis existentibus in patria.

Ad octauum sic proceditur. Videtur q̃ aliquo modo prosint sanctis existentibus in patria, per hoc quod habeẽt in collecta Missę, Sicut tuis prosunt ad gloriam scilicet, sacramenta, ita nobis proficiant ad medelam: sed inter alia suffragia præcipuum est sacrũm altaris: ergo suffragia prosunt his qui sunt in patria. ¶ Præterea, sacramenta efficiũt quod figurant: sed tertia pars hostiæ, scilicet, in calice missa, significat eos qui beatam vitam in patria ducunt: ergo suffragia ecclesiæ prosunt etiã existentibus in patria. ¶ Præterea, sancti non solũ gaudent in patria de propriis bonis, sed etiam alienis: vnde Lucæ. 15. dicitur, Gaudium est angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente: ergo ex bonis operibus viuentium sanctorum qui sunt in patria gaudium crescit, & ita etiam eis nostra suffragia prosunt. ¶ Præterea, Dama. dicit in sermone de dormientibus inducens verba Chrysosto. Si enim Gentiles, inquit, cum his qui abierunt sua cõburunt, quanto magis te fidelem mittere conuenit, cum fideli ipsius propria non vt futilia fiant, & hæc velut illa, sed vt maiorem hinc circumponas gloriam: & si quis peccator fuerit qui mortuus est vt peccamina soluas: si autem iustus, vt appositio fiat mercedis & retributionis: & sic idem quod priùs.

¶ Sed cõtrà est quod in litera habetur ex verbis Augu. Iniuria est in ecclesia pro martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari.

¶ Præterea, eius est iuuari, cuius est indigere: sed sancti in patria sunt absq; omni indigẽtia: ergo per suffragia ecclesiæ non iuuantur.

¶ Respondeo dicendum, quòd suffragium ecclesiæ de sui ratione importat quandam auxiliationem, quæ non competit ei qui defectum non patitur. Nulli enim iuuari competit nisi ei qui indigens est: vnde cùm sancti qui sunt in patria sint ab omni indigentia immunes inebriati ab vbertate domus Dei, eis iuuari per suffragia non competit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd huiusmodi lectiones non sunt sic intelligẽdæ, quasi sancti in gloria proficiant quantũ ad se, quòd eorũ festa recolimus: sed quia nobis proficit qui de eorum gloria solennia celebramus, sicut ex hoc q̃ Deum cognoscimus vel laudamus: & sic quodãmodò eius gloria in nobis crescit, nihil Deo, sed nobis accrescit.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ quãuis sacra efficiant quod figurant, non tamen illũ effectũ suum ponunt circa omne id quod figurat: aliàs cũ figurent Christũ, in ipso Christo hęc aliqd efficerẽt, qd' est absurdũ: sed efficiũt circa suscipientẽ sacrm ex virtute eius, quod per sacrm significat: & sic non cõsequit̃ q̃ sacrificia pro fidelibus defunctis oblata sanctis prosint, sed quia ex meritis sanctorum quæ recolunt̃ vel significant̃ in sacro prosint aliis pro quibus offeruntur.

¶ Ad tertiũ dicendum, quòd quãuis sancti qui sunt in patria de bonis nostris omnibus gaudeant, non tamen sequitur q̃ multiplicatis nostris gaudiis eorum gaudium augmentetur formaliter, sed materialiter tantũ: qa omnis passio formaliter augeẽ secundũ rationẽ obiecti sui: ratio autẽ gaudẽdi in sanctis de quibuscunq; gaudẽt est ipse Deus, de quo non possunt magis & minùs gaudere: quia sic essentiale eorum præmiũ variaretur, quod consistit in hoc q̃ de Deo gaudent. Vnde ex hoc quòd bona multiplicantur de quibus gaudendi ratio eis Deus est, non sequitur per sequitur quòd intensiùs gaudeãt, sed quòd de pluribus gaudeant: & ideò non sequitur q̃ operibus nostris iuuentur.

¶ Ad quartũ dicendum, q̃ non est intelligendũ q̃ fiat appositio mercedis vel retributionis illi bono per suffragia ab aliquo facta, sed facienti. Vel dicendum, quòd ex suffragiis potest appositio mercedis fieri beato defuncto inquantum de suffragiis sibi faciendis adhuc viuens disposuit

ARTICVLVS. IX.

Vtrum orationes ecclesiæ, sacrificium altaris, & eleemosynæ prosint defunctis.

Ad no-

Ad nonum sic procedit. Videtur q̃ non solum orationibus ecclesiæ, & sacrificio altaris & eleemosynis animę defunctorum iuuentur, vel q̃ eis iuuentur præcipuè. Pœna enim debet per pœnam recõpensari: sed ieiunium magis est pœnale, quàm eleemosyna, vel oratio: ergo ieiunium magis prodest in suffragiis q̃ aliquod prædictorũ. ¶ Præterea Grego. in istis tribus cõnumerat ieiunium, vt habetur in Cañ. 13. q. 2. animæ defunctorum quatuor modis soluũtur, aut oblationibus sacerdotum, aut eleemosynis charorum, aut oratione, aut ieiunio cognatorum: ergo insufficienter connumerantur hìc ab Augu. tria prædicta. ¶ Præterea, baptismus est potissimum sacramentorũ, maximè quantũ ad effectum: ergo baptismus vel alia sacramenta deberent vel similiter vel magis pro defunctis fieri, sicut sacramentum altaris.

¶ Præterea, hoc videtur ex hoc quod habetur 1. Corin. 16. Si omninò mortui non resurgunt, vt quid etiã baptizant̃ pro illis? ergo etiã baptismꝰ valet ad suffragia defunctorum. ¶ Præterea, in diuersis Missis est idem sacrificiũ altaris: si ergo sacrificium computatur inter suffragia, & non Missa: videtur quòd tantũdem valeat quæcunque Missa pro defuncto dicatur, siue de beata virgine, siue de Spiritu Sancto, vel quæcunq; alia, quod videtur esse contra ecclesiæ ordinationem, quæ specialem Missam pro defunctis instituit. ¶ Præterea, Dam. in sermone de dormientibus docet ceras & oleum & huiusmodi pro defunctis offerri: ergo non solũ oblatio sacramenti altaris, sed etiam aliæ oblationes debent inter suffragia computari mortuorum.

¶ Respondeo dicendum, q̃ suffragia viuorum prosunt defunctis secundũ q̃ vniuntur viuentibus charitate, & secundum q̃ intentio viuentis fertur in mortuos: & ideò illa opera præcipuè nata sunt mortuis suffragari, quæ maximè ad cõmunicationẽ charitatis pertinent, vel ad directionem intentionis ad alterum. Ad charitatem autem sacrm eucharistiæ præcipuè pertinet cũ sit sacramentũ ecclesiasticæ vnionis, continens illum in quo tota ecclesia vnitur & cõsolidatur .s. Christum: vnde eucharistia est quasi quędam charitatis origo vel vinculum. Sed inter charitatis effectus est præcipuũ eleemosynarum opus: & ideò ista duo ex parte charitatis præcipuè mortuis suffragantur, scilicet, sacrificium ecclesiæ & eleemosynæ: sed ex parte intentionis directæ in mortuos præcipuè valet oratio, quia oratio secundum suam rationem, non solùm dicit respectum ad orantem, sicut & cætera opera, sed directiùs ad illud pro quo orat̃: & ideò ista tria ponũtur quasi præcipua mortuorum subsidia, quãuis quæcunq; alia bona quæ ex charitate fiunt pro defunctis, eis valere credẽda sint.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd in eo qui satisfacit pro altero magis est considerandũ ad hoc quòd effectus satisfactionis ad alterum perueniat, q̃ illud quo satisfactio vnius transit in alterum, quàm etiam satisfactionis pœna: quamuis ipsa pœna expiet reatum magis satisfacientis, inquantum est quædam medicina: & ideò tria prædicta magis valent defunctis, quam ieiunium.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ etiam ieiunium prodesse potest defunctis ratione charitatis & intentionis in defunctos directę: sed tamen ieiunium in sui ratione non continet aliquid quod ad charitatem vel directionem intentionis pertineat, sed ei sunt hæc quasi extrinseca: & ideò Augu. non posuit, sed Greg. posuit ieiunium inter suffragia mortuorum.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ baptismus est quædam spũalis regeneratio: vnde sicut per generationẽ nõ acquirit̃ esse nisi generato, ita baptismus nõ habet efficaciã nisi in eo q̃ baptizat̃ quantũ est ex opere operato, q̃is ex opere operãte vel baptizãtis vel baptizati possit aliis prodesse, sicut & cætera opera meritoria: sed eucharistia est signum ecclesiasticæ vnionis: & ideò ex ipso opere operato eius efficacia in alterum transire potest, quod non contingit de aliis sacramentis.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ Glosistam authoritatẽ dupliciter exponit: vno modo sic: si mortui non resurgunt, nec Christus resurrexit, vt quid etiam baptizant̃ pro illis? i. peccatis, cùm ipsa nõ dimittantur, si Christus non resurrexit: quia in baptismo non solũ Christi passio, sed resurrectio operatur quæ est nostræ spiritualis resurrectionis quodammodò causa. Alio modo sic: fuerunt quidam imperiti qui baptizabant̃ pro his qui de hac vita sine baptismo discesserant, putantes illis prodesse: & secundũ hoc Apostol⁹ nõ loquit̃ nisi sec'm errorẽ aliquorũ in verbis illis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in officio Missæ non solùm est sacrificium, sed etiam sunt ibi orationes: & ideò Missę suffragiũ continet duo horum quæ hìc Aug. enumerat. s. orationem & sacrificium. Ex parte ergo sacrificij oblati Missa æqualiter prodest defuncto de quocunq; dicatur, & hoc est præcipuum quod fit in Missa: sed ex parte orationũ magis prodest illa in qua sunt orationes ad hoc determinatæ, sed tamen iste defectus recompensari potest per maiorem deuotionem, vel eius qui dicit Missam, vel eius qui facit dici, vel iterum per intercessionem sancti cuius suffragium in Missa imploratur.

¶ Ad sextum dicendum: quòd huiusmodi oblatio candelarum vel olei potest prodesse defuncto, inquantum sunt eleemosynæ quædam quæ dantur ad cultum ecclesiæ, vel etiã in vsum fidelium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS. X.

Vtrum indulgentiæ ecclesiæ prosint mortuis.

Ad decimum sic proceditur, Videtur q̃ indulgentiæ, quas ecclesia facit etiam mortuis prosint. Primò per consuetudinem ecclesię quæ facit prędicari crucem vt aliquis indulgentiam habeat pro se & duobus vel tribus, & quandoq; etiam decem animabus tam viuorum quàm mortuorum: quod esset deceptio nisi mortuis prodessẽt: ergo indulgentiæ mortuis prosunt. ¶ Prætereà, meritum totius ecclesiæ est efficacius quàm meritum vnius personæ: sed meritum personale suffragatur defunctis, vt patet in largitione eleemosynarum: ergo multo fortiùs meritum ecclesię cui indulgentiæ innituntur. ¶ Prætereà, indulgentiæ prosunt illis q̃ sunt de foro ecclesiæ, sed illi qui sunt in Purgatorio sunt de foro ecclesiæ, aliàs ecclesiæ suffragia non prodessent illis: ergo videtur q̃ indulgentiæ defunctis prosint.

¶ Sed cõtrà est, q̃ ad hoc q̃ indulgẽtiæ valeant requirit causa cõueniẽs pro qua indulgẽtiæ dantur: sed talis causa non põt esse ex parte defuncti, qa non põt facere aliqd quod sit in vtilitatẽ ecclesiæ, pro qua causa præcipuè indulgentiæ dant: ergo videt q̃ indulgẽtiæ defunctis nõ prosint. ¶ Prætereà, indulgẽtiæ determinant secundum arbitriũ eas facientis: si ergo indulgẽtiæ defunctis prodesse possunt, esset in potestate facientis indulgentiam vt defunctum omninò liberaret à pœna, quod videtur absurdum.

¶ Respõdeo dicendũ, q̃ indulgentiã alicui prodesse põt dici dupliciter. Vno modo principaliter. Alio modo secundariò: principaliter quidẽ prodest ei qui indulgẽtiã accipit. ſ. qui facit hoc pro quo indulgẽtia daf, vt qui visitat limina alicuius sancti: vnde cũ mortui non possint facere aliquid horum pro quibus indulgẽtię dant, eis directè indulgẽtię valere non possunt. Secundariò autẽ & indirectè prosunt ei pro quo aliquis facit illud quod est indulgẽtiæ causa, quod q̃nque contingere põt: q̃nq; autẽ non põt secundum diuersam indulgẽtiæ formã: si enim sit talis indulgentiæ forma, quicunq; facit hoc vel illud habebit tantũ de indulgẽtia: ille qui hoc facit non põt fructum indulgẽtiæ in alium transferre, qa eius non est applicare ad aliquẽ intentionem ecclesiæ, per quã cõmunicantur cõmunia suffragia, ex quibus indulgẽtię valent. Si autem indulgẽtia sub hac forma fiat: quicũq; fecerit hoc vel illud, ipse & pater eius vel quicũq; alius ei adiunctus in Purgatorio detẽtus tantũ de indulgentia habebit, talis indulgentia non solũ viuo, sed etiã mortuo proderit: nõ em̃ est aliqua ratio quare ecclesia transferre possit cõia merita quibus indulgẽtiæ innituntur in viuos & nõ in mortuos: nec tamen sequitur q̃ prælatus ecclesiæ possit pro suo arbitrio animas in Purgatorio liberare, quia ad hoc vt indulgentiæ valeant requiritur causa conueniens indulgẽtias faciendi, vt suprà dictum est.

ARTICVLVS. XI.

Vtrum cultus exequiarum defuncto prosint.

Ad vndecimum sic proceditur. Videtur q̃ cultꝰ exequiarum defuncto prosint. Dama. enim in sermone de dormientibus inducit verba Athanasij sic dicentis, Licet in area qui in pietate consummatus est dispositus fuerit, nè renuas oleum & ceras Deum inuocantes in sepulchro accendere, accepta enim ista sunt Deo, & multam ab eo recipientia retributionem: sed huiusmodi pertinent ad cultum exequiarum: ergo cultus exequiarũ prodest defunctis. ¶ Prætereà, sicut Augusti. dicit in lib. de Ciui. Dei, Antiquorum iustorum funera officiosa pietate curata sunt, & exequiæ celebratæ, & sepulchra prouisa, ipsiq; cùm viuerent de sepeliendis & transferẽdis suis corporibus mandauerũt: sed hoc non fecissent filiis nisi sepulchra & huiusmodi aliquid mortuis conferrent: ergo huiusmodi aliquid prosunt defunctis. ¶ Prætereà, nullus facit eleemosynam circa aliquem nisi ei proficiat: sed sepelire mortuos computatur inter opera eleemosynarum: vnde Augustinus dicit in primo de Ciuitate Dei, Thobias sepeliendo mortuos apud Deum promeruisse teste angelo commẽdatur: ergo huiusmodi sepulturæ cultus mortuis prodest. ¶ Prætereà, inconueniens est dicere quòd frustretur deuotio fidelium: sed aliqui ex deuotione in locis aliquibus religiosis sepeliri disponunt: ergo sepulturæ cultus prodest defunctis. ¶ Prætereà, Deus pronior est ad miserandum quàm ad condemnandum: sed aliquibus nocet in aliquibus locis sanctis sepultura si indigni sunt: vnde dicit Gregorius, quos peccata grauia deprimunt ad maiorem damnationis cumulum potiùs quàm ad solutionem eorum corpora in ecclesiis ponuntur: ergo multo amplius dicendum est, quòd sepulturæ cultus prosint bonis.

¶ Sed cõtrà est quod Augu. dicit in lib. de cura pro mortuis agẽda: Corpori humano quicquid impẽditur non est præsidiũ vitę æternę, sed humanitatis officiũ. ¶ Prętereà, Greg. dicit i. 4. Dialo. Curatio funeris, cõditio sepulturę, põpa exequiarũ, magis sunt viuorũ solatia q̃ subsidia defunctorũ. ¶ Prætereà, Dñs dicit, Mat. 10. Nolite timere eos qui corpus occidũt, & post hoc non habent

habent ampliùs quid faciant: sed post mortem sanctorum corpora possunt à sepultura prohiberi, sicut in ecclesiastica historia legitur esse factum de quibusdam martyribus Lugduni Galliæ: ergo non nocet defunctis si eorum corpora inhumata remaneant: ergo nec cultus sepulturæ prodest.

¶ Respondeo dicendum, quòd sepultura adinuenta est & propter viuos & propter mortuos: propter viuos quidem, nè eorum oculi ex turpitudine cadauerum offendantur, & corpora fœtoribus inficiantur & hoc quantum ad corpus: sed spiritualiter etiam prodest viuis inquãtum per hoc astruitur resurrectionis fides. Sed mortuis prosunt ad hoc q̃ inspiciẽtes sepulchra memoriam retinent defunctorũ, & pro defunctis orant: vnde & monumentum à memoria nomẽ accepit. Dicitur enim monumentum quasi monens mentem, vt dicit Aug. in libro de ciui. Dei: & in lib. de cura pro mortuis agenda. Paganorum tamen error fuit q̃ ad hoc sepultura mortuo prosit, vt eius anima quietem accipiat: non enim credebant animas priùs quietem posse accipere, quã corpus sepulturę daretur, q̃ omninò ridiculum est & absurdum. Sed quòd vlteriùs sepultura in loco sacrato mortuo prodest, non quidem est ex ipso opere operato, sed magis ex opere operante: dum scilicet vel ipse defunctus vel alius corpus tumulari in loco sacro disponens patrocinio alicuius sancti eum committit, cuius precibus per hoc credendus est adiuuari: & etiam patrocinio eorũ qui loco sancto deseruiunt, qui pro tumulatis apud se frequentiùs & specialiùs orant. Sed illa quæ ad ornatum sepulturæ adhibentur, prosunt quidem viuis in quantum sunt viuorum solatia, sed possunt etiã defunctis prodesse, non quidẽ per se sed per accidens, inquãtum scilicet per huiusmodi homines excitantur ad cõpatiendũ, & per consequẽs ad orandũ: vel etiã quantũ ex sumptibus sepulturæ vel pauperes fructũ capiunt, vel ecclesia decoratur: sic enim sepultura inter cæteras eleemosynas computatur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd oleum & cera ad sepulchrũ defunctorũ prolata per accidens defuncto prosunt, vel inquantmu ecclesiæ offeruntur, siue pauperibus dantur, vel inquantum huiusmodi in Dei reuerẽtiam fiunt. Vnde & verbis præmissis subiũgitur: Oleum enim & cera holocaustum sunt.

¶ Ad secundũ dicendum, quòd ideò sancti patres de suis corporibus tumulandis curauerũt, vt ostenderẽt corpora mortuorum ad Dei prouidentiam pertinere: non quòd mortuis corporibus aliquis sensus insit, sed propter fidem resurrectionis astruendam: vt patet per Augu. in primo de ciui. Dei. Vnde etiam voluerũt interra promissionis sepeliri: vbi credebant Christũ nasciturum & moriturum, cuius resurrectio nostræ resurrectionis est causa.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd caro est pars naturæ hoïs: naturaliter enim homo ad carnem suã afficitur: secundũ illud Ephe. 5. Nemo carnem suam odio habet. Vnde secũdũ istum naturalẽ affectum inest viuẽti quædam solicitudo quid etiam post eius mortem de corpore sit futurũ, doleretq; si aliquid indignum suo corpori euenire prius sentiret. Et ideò illi qui hominem diligunt ex hoc q̃ affectui eius quem diligunt cõformantur, circa eius carnem curã humanitatis impendũt: vt enim dicit Aug. de ciui. Dei: Si paterna vestis & annulus ac si quid huiusmodi tãto charius est posteris, quãto erga parentes maior affectus, nullo modo illa spernẽda sunt corpora, quæ multo familiariùs atq; coniunctiùs quã quęlibet indumenta gestamus. Vnde & in quantũ affectui hominis satisfacit sepeliẽs eius corpus, cũ ipse in hoc sibi satisfacere nõ possit, eleemosynam ei facere dicitur.

¶ Ad quartũ dicẽdum, quòd fidelium deuotio (vt Aug. dicit in libro de cura pro mor. agen.) suis charis in locis sacris prouidẽs sepulturam, in hoc nõ frustratur q̃ defunctum suum suffragio sanctorũ cõmittit, vt dictum est.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd sepultura in loco sacro impio defuncto non nocet nisi quatenus hanc sepulturam sibi indignam propter humanam gloriam procurauit.

ARTICVLVS. XII.

Vtrum suffragia quæ fiunt pro vno defuncto magis illi prosint pro quo fiunt quã alijs.

Ad duodecimũ sic proceditur. Videtur q̃ suffragia quæ fiũt pro vno defuncto non magis proficiant ei pro quo fiunt quã alijs. Lumen enim spirituale magis est cõmunicabile quã corporale lumen: sed lumen corporale. ſ. candelæ quãuis accẽdatur pro vno tantũ æqualiter oĩbus prodest qui simul cõmorantur, quãuis pro eis candela non accendatur: ergo cũ suffragia sint quædam spiritualia lumina, quãuis pro vno specialiter fiant, non magis valent ei quã aliis existentibus in purgatorio.

¶ Prętereà. Sicut in lr̃a dicitur, sc̃dm hoc suffragia mortuis prosunt, qui dũ viuerẽt hic sibi, vt postea possent, p̃desse meruerunt: sed aliqui magis meruerunt vt suffragia sibi prodessent quã illi pro quibꝰ fiũt: ergo eis magis prosunt, aliàs eorũ meritũ frustraretur. ¶ Prætereà. Pro pauperibus nõ fiunt tot suffragia sicut pro diuitibus: si ergo suffragia facta pro aliquibus eis magis quã alijs valerent, pauperes essent peioris conditionis, q̃ est cõtra sententiã Dñi, Luc. 6. Beati pauperes spũ, quoniã vestrũ est regnũ cœlorũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Sed contrà,iustitia humana exēplatur à iusti tia diuina:sed iustitia humana si aliquis debitū pro aliquo soluit,eū solùm absoluit:ergo cū ille qui suffragia facit,quodā modo soluat debitū eius pro quo facit,ei soli proderit. ¶Prętereà.Si cut homo faciēs suffragia quodāmodò satisfacit pro mortuo,ita etiā interdū aliquis pro viuo satisfacere pōt:sed quando aliquis satisfacit pro viuo,satisfactio illa non cōputatur nisi illi pro quo facta est:ergo & suffragia faciēs ei soli prodest pro quo facit.

¶Respondeo dicēdum,quòd circa hoc fuit duplex opinio:quidam enim,vt Præpositinus,dixerūt,quòd suffragia pro vno aliquo facta nō magis prosunt ei pro quo fiunt,sed eis qui sunt magis digni.Et ponebant exemplum de cande la quæ accenditur pro aliquo diuite quæ non minùs prodest eis qui cum ipso sunt quàm ipsi diuiti,& fortè magis si habent oculos clariores: & etiam de lectione quæ non magis prodest ei pro quo legitur,quā aliis qui simul cum eo audiunt,sed fortè alijs magis qui sunt sensu capaciores.Et si eis obiiceretur ꝙ secundū hoc ordinatio ecclesiæ esset vana,quæ pro eis specialiter orationes instituit: Dicunt ꝙ hoc ecclesia fecit ad excitandam deuotionem fidelium,qui promptiores sunt ad facienda specialia suffragia quā cōmunia,& frequentiùs etiam pro suis propin quis orant quā pro extraneis.Alij ecōtrē dixerunt,quod suffragia magis valēt eis pro quibus fiunt.Vtraq; enim opinio secūdum aliquid veritatem habet:valor enim suffragiorum pensari potest ex duobus.Valēt enim vno modo ex virtute charitatis,quæ facit omnia bona cōmunia:& secundum hoc magis valent ei qui magis charitate est plenus,quamuis pro eo specialiter non fiant,& sic valor suffragiorum attenditur magis secundū quandā interiorem consolationem:secundū ꝙ vnus in charitate existēs de bonis alterius delectatur post mortem quantū ad diminutionem pœnæ, post mortem enim non est locus acquirendi gratiā vel augēdi, ad quod nobis in vita valent opera aliorū ex virtute charitatis.Alio modo valēt suffragia ex hoc ꝙ per intentionem vnius alteri applicantur, & sic satisfactio vnius alteri computatur: & hoc modo nō est dubiū ꝙ magis valent ei pro quo fiunt, imò sic ei soli valēt, satisfactio enim propriè ad remissionē pœnæ ordinatur. Vnde quantū ad dimissionem pœnæ precisè valet ad suffragium ei pro quo fit,& secundum hoc secūda opinio plus habet de veritate quàm prima.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd suffragia prosunt per modum luminis inquantū à mortuis acceptantur, & ex hoc quandam consolationem accipiunt, & tanto maior est quāto maiori charitate sunt prædi ti.Sed inquantum suffragia sunt quædam satisfactio per intētionem facientis translata in alterum, non sunt similia lumini,sed magis solutioni alicuius debiti: non autem est necesse vt si debitū pro vno soluitur quòd & debitum aliorum soluatur.

¶Ad secundum dicēdum, quòd illud meritum est conditionale quo sibi meruerunt ꝙ prodessent si pro eis fierent, quod nihil aliud fuit quā facere se habiles ad recipiendum. Vnde patet ꝙ non directè meruerūt illud iuuamen suffragiorum,sed per merita præcedēia se habilitauerūt vt fructū suffragiorum susciperent:& ideò non sequitur ꝙ meritū eorum frustretur.

¶Ad tertium dicēdum, quòd nihil prohibet diuites quantum ad aliquid esse melioris cōditionis quā pauperes,sicut quantum ad expiationē pœnæ:sed hoc quasi nihil est comparatum possessioni regni cœlorum,in qua pauperes melioris conditionis esse ostenduntur,per auctoritatem inductam.

ARTICVLVS. XIII.

An suffragia facta pro multis tantum valeāt singulis,ac si specialiter pro vnoquoq; fierēt.

Ad decimūtertium sic proceditur. Videtur ꝙ suffragia facta pro multis tātūdem valeāt singulis ac si pro vnoquoq; specialiter fierent. Videmus enim ꝙ ex lectione quę pro vno legitur nihil ei deperit,si simul & alij legatur:ergo & eadem ratione nihil deperit ei pro quo fit suffragium, si ei aliquis cōnumeretur:& ita si pro pluribꝰ fiat tātum valet singulis ac si pro vnoquoq; fieret. ¶Prætereà.Secundum cōmunem vsum ecclesię videmus ꝙ cum Missa pro aliquo defuncto dicitur,simul etiā illic orationes adiūguntur pro aliis defunctis:hoc autem nō fieret si ex hoc defunctus pro quo missa dicitur aliquod detrimē tum reportaret:ergo idem ꝙ priùs. ¶Prætereà. Suffragia præcipuè orationum inniuntur diuinæ virtuti:sed apud Deum sicut non differt iuuare per multos vel paucos,ita nō differt iuuare multos vel paucos:ergo quantum iuuaretur vnus ex vna oratione si pro eo tantùm fieret,tā tum iuuabuntur singuli si eadē oratio pro multis fiat.

¶Sed contrà,melius est plures iuuare quā vnū. si ergo suffragium pro multis factum valet singulis tantum ac si pro vno tātùm fieret,videtur ꝙ ecclesia non debuit instituisse vt pro aliquo fieret singulariter missa vel oratio ,sed ꝙ semper diceretur pro oībus fidelibus defunctis, quod patet esse falsum. ¶Prætereà.Suffragium habet finitam efficaciam: ergo distributum in multos minùs prodest singulis,quā prodesset si fieret pro vno tantùm.

¶Respō

¶Respondeo dicendū,quòd si valor suffragiorum consideretur secundum ꝙ valet ex virtute charitatis viuentis,ecclesiæ suffragia pro multis facta tantū singulis prosunt,ac si pro vno tantū fierent:quia charitas non minuitur si distribuatur affectus in multos,imò magis augetur:& similiter etiā gaudiū quāto pluribus est cōmune fit maius:vt dicit August.8.confes.& sic de vno bono facto non minùs lætātur multi in purgatorio quā vnus.Si autem cōsideretur valor suffragiorum inquantū sunt satisfactiones quædā per intentionem facientis trāslatæ in mortuos, tunc magis valet suffragium alicui quod pro eo singulariter fit , ꝙ quā fit pro eo cōmuniter & multis aliis:sic enim effectus suffragii diuiditur ex diuina iustitia inter eos pro quibꝰ suffragia fiunt:vnde patet ꝙ hæc quæstio depēdet ex prima:& ex hoc etiam patet quare institutū sit vt suffragia specialia in ecclesia fiant.

¶Ad primū ergo dicendum, quòd suffragia vt sunt satisfactiones quædā non prosunt per modum actionis sicut doctrina prodest , quæ sicut & omnis alia actio effectum habet secundū dispositionem recipientis,sed valet per modū solutionis debiti vt dictū est:& ideò nō est simile.

¶Ad secūdum dicendū,ꝙ suffragia pro vno facta aliquo modo etiā aliis prosunt,vt ex dictis patet:ideò cùm pro vno missa dicitur nō est inconueniens vt pro aliis etiā orationes fiant. Nō enim ad hoc dicuntur aliæ orationes vt satisfactio vnius suffragij determinetur ad alios principaliter,sed vt illis etiā specialiter oīo fusa ꝓsit.

¶Ad tertium dicendū,quòd oratio cōsideratur & ex parte orātis,& ex parte eius qui oratur,& ex vtroq; eius effectus dependet:& ideò quāuis diuinæ virtuti non sit magis difficile absoluere multos quā vnū, tamē huiusmodi orātis oratio nō ita est satisfactoria pro multis sicut pro vno.

ARTICVLVS. XIIII.

Vtrum tantum valeant suffragia communia illis pro quibus specialia nō fiunt quantū illis pro quibus fiunt specialia & cōia simul.

Ad quartumdecimū sic proceditur. Videtur ꝙ tantum valeant cōmunia suffragia illis pro quibus specialia non fiunt quantū illis pro quibus fiūt specialia & cōmunia simul:vnicuiq; enim secūdū propria merita reddetur in futuro:sed ille,ꝓ quo non fiunt suffragia meruit vt tantum iuuaretur post mortem quantum ille pro quo fiunt specialia: ergo tantum iuuabitur per cōmunia quantum & ille per specialia & cōmunia. ¶Prætereà.Inter ecclesiæ suffragia prēcipuum est Eucharistia:sed hęc Eucharistia cū cōtineat totum Christū habet quodāmodò efficaciam infinitā. ergo vna oblatio Eucharistiæ quæ cōiter pro oībus fit,valet ad plenā liberationem eorū qui sunt in purgatorio,& ita tantū iuuāt cōia suffragia sola,quātū iuuāt specialia & cōmunia simꝫ.

¶Sed cōtrà est,ꝙ duo bona vno sunt magis eligenda:ergo suffragia specialia & cōmunia magis prosunt ei pro quo fiunt quā cōia tantùm.

¶Respōdeo dicēdum, ꝙ hmōi etiā solutio depēdet ex solutione primę quęstiōis.Si.n.suffragia pro vno specialiter facta indifferenter oībus valeant,tūc oīa suffragia sunt cōia:& ideò tm̄ iuuabitur ille pro quo nō fiunt specialia,quantū ille pro quo fiunt,si sit æqualiter dignus.Si aūt suffragia ꝙ aliquo facta nō indifferēter oībus prosunt,sed eis maximè pro quibus fiunt,tunc nō est dubiū ꝙ cōia suffragia & specialia plus valent alicui quā cōia tantū:& ideò etiā Magister duas opiniones in litera tangit. Vnā dū dicit ꝙ æqualiter prosunt diuiti cōia & specialia & pauperi cōmunia tantū,quamuis enim ex pluribus iuuetur minùs quā alter,non tamen plus iuuatur: aliam autem tāgit cùm dicit ꝙ ille pro quo fiunt specialia consequitur velociorem absolutionem,sed non pleniorem,quia vterq; ab oīi pœna liberabitur finaliter.

¶Ad primū ergo dicendum,ꝙ iuuamen suffragiorū non cadit directè sub merito & simpliciter,sed quasi sub cōditiōe: & ideò nō sequitur.

¶Ad secūdū dicēdū,ꝙ quāuis virtꝰ Christi qui cōtinetur sub sacro eucharistię sit infinita,tamē determinatus est effectus ad quē illud sacrm ordinatur:vnde nō oportet ꝙ per vnū altaris sacrificiū tota pœna eorū qui sunt in purgatorio expietur:sicut etiā nec per vnū sacrificiū ꝙ aliquis offert liberat à tota satisfactione debita ꝓ pctis: vnde & qñq; plures missæ in satisfactiōe vnius peccati iniūguntur:credibile tñ est ꝙ per diuinā mīam,si aliquid de specialibꝰ suffragiis superfit his ꝓ quibꝰ fiūt,vt si eis nō indigeāt aliis dispensetur,ꝓ quibus nō fiunt,si eis indigeāt, vt patet per Dam.in sermone de dormiētibus sic dicētē Deus tanq̄ iustus cōmetietur impotēti possibilitatem tanquā suscipiēs defectū & mutationem negotiabitur,quæ quidē negotiatio attenditur si id quod deest vni alteri suppleat.

QVAESTIO. LXXII.

De oīone respectu sanctorū qui sunt ī patria.

Deinde considerandum est de oratione respectu sanctorum qui sunt in patria. Et circa hoc quærūtur tria. Primò, Vtrum sancti orationes nostras cognoscant. Secundò, Vtrum eos interpellare debeamus ad orandum pro nobis. Tertiò, Vtrum orationes eorum pro nobis fusæ semper exaudiantur.

Vtrum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS. I.

Vtrum sancti orationes nostras cognoscãt.

Thom. 4. Dist. 45. q. 3. arti. 1. & sequentibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ sancti oratiões nostras nõ cognoscãt. Isa. 63. Pater nr̃es, & Abraham nescisti nos, & Israël ignorauit nos. Glo. Augustin. dicit ꝙ mortui sancti nesciunt quid agãt viui, etiã eorũ filij. & sumitur ab Aug. de cura pro mor. agen. vbi hãc authoritatẽ inducit, & sunt hæc verba Aug. ibidem: Si tanti patriarchæ quid erga populum ab eis procreatũ ageretur ignorauerũt, quomodò mortui viuorum rebus atq; actibus cognoscendis adiuuandisq; miscẽtur? ergo sancti orationes nostras cognoscere non possunt. ¶ Præterea. 4. Reg. 22. dicitur ad Iosiam regem, Ideirco, scilicet ꝙ fleuisti coram me colligam te ad patres tuos, vt non videãt oculi tui mala oĩa quæ sum inducturꝰ in locum istum: sed in hoc nullo modo per mortẽ Iosiæ subuentum fuisset, si post mortem quid genti suæ eueniret cognosceret: ergo sancti mortui actus nostros nõ cognoscunt, & ita non intelligunt nostras orationes. ¶ Prẽterea. Quanto aliquis est in charitate perfectior magis proximo in periculis subuenit: sed sancti in carne viuentes proximis & maximè sibi coniunctis in periculis consulunt, & manifestè auxiliantur: cùm ergo post mortem sint multo maioris charitatis, si facta nostra cognoscerent, multum aut plus suis charis sibi cõiunctis cõsulerent & auxiliarentur in necessitatibus, quod facere nõ videntur: ergo non videtur ꝙ actus nostros & orationes nostras cognoscant. ¶ Præterea. Sicut sancti post mortẽ vident verbum tantùm & angeli de quibus dicit Mat. 18. Angeli eorum semper vident faciem patris mei: sed angeli verbũ videntes non propter hoc omnia cognoscunt, cùm à nescientia minores à superioribus purgentur: vt patet per Dio. in. 6. cap. Cœ. hier. ergo nec sancti quãuis verbum videant in eo nras orationes cognoscunt, & alia quæ circa nos aguntur. ¶ Præterea. Solus Deus inspector est cordium: sed oratio præcipuè in corde consistit: ergo solius Dei est orationes cognoscere, nõ ergo sancti nras oões cognoscũt. ¶ Sed cõtrà super illud Iob. 14. Siue nobiles fuerunt filij eius siue ignobiles non intelligent: dicit Grego. 12. lib. mor. hoc de animabus sanctis sciendũ nõ est: quia quæ omnipotentis Dei virtutem vel charitatem vident, nullo modo credẽdum est ꝙ sit foris aliquid ꝙ ignorent: ergo ipsi orationes nostras cognoscunt. ¶ Præterea. In. 2. Dialo. Animæ videti creatorem angusta est oĩs creatura: quantumlibet enim de luce creatoris aspexerit, breue sit ei quod creatum est: sed hoc maximè impedire videtur ꝙ animæ sanctorum orationes & alia quæ circa nos aguntur cognoscant, quia à nobis distant: cũ ergo distãtia non impediat illa, vt ex prædicta authoritate patet, videtur quòd animæ sanctorum cognoscãt orationes & ea quæ hic aguntur. ¶ Præterea. Si ea quæ circa nos aguntur non cognoscerent, nec pro nobis orarent, quia defectus nostros ignorarent: sed hic est error Vigilãti), vt Hiero. dicit in epistola contra eum: ergo sancti ea quæ circa nos aguntur cognoscunt.

¶ Respõdeo dicẽdum, quòd diuina essentia est efficiens medium cognoscẽdi omnia, quod patet ex hoc ꝙ Deus videndo suam essentiã omnia intuetur: nõ tamen sequitur ꝙ quicunq; essentiam Dei vident omnia cognoscant, sed solùm qui essentiam comprehendũt: sicut nec in principio aliquo cognito consequens est omnia cognosci quæ ex principio consequuntur, nisi tota virtus principij comprehendatur: vnde cùm animæ sanctorum diuinã essentiam non cõprehendant, non est consequens vt omnia cognoscant quæ per essentiam diuinã cognosci possunt. Vnde etiam de quibusdam inferiores angeli à superioribus edocẽtur, quãuis essentiam diuinam videant. Sed vnusquisq; beatus tãtum de aliis rebus necessarium est vt in essentia diuina videat, quantum perfectio suæ beatitudinis requirit. Hoc autem ad perfectionem beatitudinis requiritur, vt homo habeat quicquid velit, nec aliquid inordinatè velit: hoc autẽ recta voluntate quilibet vult, vt ea quæ ad ipsum pertinent cognoscat: vnde cũ nulla rectitudo sanctis desit, volũt cognoscere ea quæ ad nos pertinẽt: & ideò oportet ꝙ illa in verbo cognoscant: hoc autem ad eorum gloriam pertinet ꝙ auxilium indigentibus præstent ad salutem, sic enim Dei cooperatores efficiũtur, quo nihil est diuinius, vt ait Dio. 3. c. Cœ. hierar. vnde patet qd' sancti habent cognitionem eorũ quę ad hoc requirũtur, & sic manifestum est ꝙ in verbo cognoscũt vota & deuotiones & orationes hominum qui ad eorum auxilium confugiunt.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd verbũ Aug. intelligendum est de cognitione naturali animarum separatarũ, quæ quidẽ cognitio in sanctis viris non est obtenebrata, sicut est in peccatoribus: nõ autem loquitur de cognitione quæ est in verbo, quam constat Abraham eo tẽpore quo hęc dicta sunt per Isaiam non habuisse, cũ ante Christi passionem nullus ad visionem Dei peruenerit.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd sancti licet post hanc vitã cognoscant ea quæ hic geruntur, non tamen credendũ est ꝙ afficiantur doloribus cognitis aduersitatibus eorum quos in hoc sæculo dilexerunt, ita enim repleti sunt gaudio beatitudinis, quòd dolor in eis locum non inuenit. Vnde & si cognoscant suorum infortunia post mortem, nihilominus dolori eorum consulitur si ante huiusmodi infortunia de hoc sæculo subtrahantur. Sed fortè animæ non glorificatę dolorem aliquem sentirent, si incõmoda charorũ suorum perciperent, & quia anima Iosiæ nõ sic tim glorificata fuit à corpore egressa: quantum ad hoc ex hac ratione Aug. concludere nititur, quòd animæ mortuorum cognitionẽ non habeant de factis viuentium.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd animæ sanctorũ habent voluntatem plenariè conformem diuinæ voluntati etiã in volito: & ideò quamuis affectum charitatis ad proximum retineãt, non tamen eis alter auxilium ferunt quàm secundum diuinam iustitiam vident dispositum, & tamen credendum est ꝙ multùm proximos iuuãt pro eis apud Deum interecedendo.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis videtes verbum nõ sit necessarium in verbo omnia videre, vident tamen ea quæ ad perfectionẽ beatitudinis pertinent eorum, vt dictum est.

¶ Ad quintum dicendum, quòd cogitationes cordium solus Deus per ipsum nouit, sed tamẽ alij cognoscunt quatenus eis reuelatur vel per visionem verbi vel quocunq; modo.

ARTICVLVS. II.

Vtrum debeamus sanctos interpellare ad orandum pro nobis.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd nõ debeamus sanctos interpellare ad orandum pro nobis. Nullus enim amicos alicuius interpellat ad orandũ pro se, nisi quatenus credit apud eos se facilius gratiam obtinere: sed Deus est in infinitum magis misericors quolibet sancto, & sic voluntas eius faciliùs inclinatur ad nos exaudiendũ quã voluntas alicuius sancti: ergo videtur superfluũ constituere mediatores inter nos & Deum vt ipsi pro nobis intercedant. ¶ Præterea. Si eos ad orandum pro nobis interpellare debemus, hoc non est nisi quia scimus eorum orationem Deo esse acceptam: ergo semper debemus superiores pro nobis intercessores constituere ad Deum, & nunquam minores. ¶ Præterea. Christus etiam secundum ꝙ homo dicitur sanctus sanctorũ, & eum secundum quòd homo orare competit: sed nunquam Christum ad orãdum pro nobis interpellamus: ergo nec alios sanctos interpellare debemus. ¶ Præterea. Quicunq; rogatus ab aliquo vt pro eo intercedat preces ipsius ei repræsentat apud quem pro eo intercedit: sed superfluum est ei repræsentare aliquid, cui omnia sunt præsentia: ergo superfluum est quòd sanctos intercessores constituamus pro nobis ad Deum. ¶ Præterea. Illud est superfluũ quòd fit propter aliquid quod sine eo fieret vel non fieret: sed similiter sancti orarẽt pro nobis, vel non orarent, siue nos oremus eos siue non oremus: quia si sumus digni, vt pro nobis orẽt, etiam nobis eos non orantibus pro nobis orarent: si autem sumus indigni etiam si petamus pro nobis non orant: ergo interpellare eos ad orãdum pro nobis videtur omninò superfluũ.

¶ Sed contrà est quod dicitur Iob. 5. Voca si est qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorũ cõuertere. Vocare autem nostrum est (vt Gregorius dicit ibidem) humili Deum prece deposcere: ergo cùm volumus Deum orare debemus ad sanctos conuerti, vt pro nobis Deum orent. ¶ Præterea. Sancti qui sunt in patria magis sunt accepti Deo quàm in statu viæ: sed sanctos qui sunt in via cõstituere debemus intercessores pro nobis ad Deum exemplo Apostoli qui dicebat Romano. 15. Obsecro vos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum & per charitatem Spiritus sancti, vt adiuuetis me in orationibus vestris pro me ad Dominum: ergo nos multos fortiùs perere debemus à sanctis qui sunt in patria vt nos iuuẽt orationibus suis ad Deum. ¶ Prẽterea. Ad hoc est communis consuetudo ecclesiæ quæ in litanijs sanctorum orationem petit.

¶ Respõdeo dicendũ, ꝙ iste ordo est diuinitùs institutus in rebus secundũ Dionysium vt per media vltima reducantur in Deum: vnde cùm sancti qui sunt in patria sint Deo propinquissimi, hoc diuinæ legis ordo requirit vt nos qui manentes in corpore peregrinamur à Domino, in eum per sanctos medios reducamur, qd' quidem contingit dum per eos diuina bonitas in nos suum effectum infundit: & quia reditus noster in Deum respondere debet processui: bonitatum ipsius ad nos, sicut mediantibus sanctorum suffragijs Dei beneficia in nos deueniunt, ita oportet nos in Deum reduci, vt iteratò beneficia eius sumamus mediãtibus sanctis: & inde est quòd eos intercessores pro nobis ad Deum constituimus, & quasi mediatores, dum ab eis petimus ꝙ pro nobis orent.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, ꝙ sicut non est propter defectum diuinæ potentię quòd medianti bus secundis causis agentibus operatur, sed est ad complementum ordinis vniuersi, & vt eius bonitas multipliciùs diffundatur in res, dum res ab eo non solùm suscipiunt bonitates propinquas, sed insuper ꝙ alius causa bonitatis existant

Universidad de Deusto
Biblioteca

stant: ita etiam non est propter defectum misericordiæ ipsius ꝙ oporteat eius clementiam per orationes sanctorū pulsare, sed est ad hoc, vt ordo prædictus seruetur in rebus.

¶Ad secundum dicendum, quòd quāuis sancti superiores sint magis Deo accepti quā inferiores, vtile tamen est etiam minores sanctos interdum orare: & hoc propter .5. rationes. Primò, ex hoc ꝙ quandoq; aliquis habet maiorem deuotionē ad minorē sanctū quā ad sanctū maiorē, ex deuotione autem maximè dependet orationis effectus. Secundò autem propter fastidium tollendum, quia assiduitas vnius rei fastidium parit, per hoc autem ꝙ diuersos sanctos oramꝰ quasi in singulis nouus feruor deuotionis excitatur. Tertiò, quia quibusdam sanctis datū est in aliquibus specialibus causis præcipuè patrocinari, sicut Antonio ad ignem infernalem. Quartò, vt omnibus honor debitus exhibeatur à nobis. Quintò, quia plurium orationibus quandoq; impetratur quod vnius oratione nō impetratur.

¶Ad tertiū dicēdū, ꝙ oratio est actꝰ quidā: actꝰ autem sunt particulariū suppositorum: & ideò si diceremus, Christe ora pro nobis, nisi aliquid adderemus, videretur hoc ad personam Christi referri: & ita videretur esse consonum illi errori Nestorij, qui distinxit in Christo personā filij hoīs à persona filij Dei: Vel errori Arrij qui posuit personā filij minorē patre. Vnde ad hos errores euitandos ecclesia non dicit Christe ora ꝓ nobis, sed Chre audi nos, vel miserere nobis.

¶Ad quartum dicendū, ꝙ sicut infrà dicitur nō dicuntur sancti preces nostras Deo repæsentare quasi ei incognitā manifestent, sed quia eas exaudiri à Deo petunt, vel diuinam consulunt veritatem de eis, quid scilicet secūdum eius prouidentiam fieri debeat.

¶Ad quintum dicēdum, ꝙ ex hoc ipso aliquis efficitur dignus vt sanctus aliquis pro eo oret, ꝙ ad ipsum in sua necessitate cū pura deuotione recurrit, & ita nō est superfluum quod sanctos oremus.

ARTICVLVS. III.

Vtrum orationes sanctorum ad Deum pro nobis effusæ semper exaudiantur.

Ad tertium sic procedit. Videtur quòd orationes sanctorū pro nobis ad Deum fusæ non semper exaudiantur: si enim exaudirentur maximè exaudirentur sancti de his quæ ad eos pertinent, sed de his non exaudiuntur. Vnde dicitur Apocaly. 6. quòd martyribus petentibus vindictam de his quæ sunt super terram dictū est, vt requiescerent modicum tempus adhuc donec impleretur numerus fratrum suorū: ergo multo minùs exaudiūtur de his quæ ad alios pertinent. ¶Præterea. Hiere. 15. dicitur, si steterit Moyses & Samuel coram me non est anima mea ad populum istum: ergo sancti non semper exaudiuntur, cùm pro nobis orant ad Deū. ¶Præterea. Sancti in patria æquales angelis Dei dicuntur, vt patet Mat. 22. sed angeli nō semper exaudiūtur in suis orationibus, quod patet ex hoc ꝙ habetur Dañ. 10. vbi dicitur: ego veni propter sermones tuos, princeps autem regni Persarum restitit mihi. 21. diebus. Nō autem venerat in adiutorium Dañ. angelus qui loquebatur nisi à Deo liberationē petēdo, & tamen est impedita orationis eius impletio: ergo nec etiam alij sancti pro nobis orantes apud Deū semper exaudiuntur. ¶Præterea. Quicunq; oratione impetrat aliquid quodammodò meretur illud: sed sancti qui sunt in patria nō sunt in statu merendi: ergo nō possunt suis orationibus aliquid impetrare nobis apud Deū. ¶Præterea. Sancti per omnia conformant voluntatem suā voluntati Dei: ergo nolunt nisi ꝙ sciunt Deum velle: sed hoc quod vult fieret etiam eis non orātibus: ergo eorū orationes nō sunt efficaces ad aliquid impetrādum. ¶Præterea. Orationes totius cœlestis curiæ si aliquid impetrare possunt sunt efficaciores quā omnia præsentis ecclīæ suffragia: sed multiplicatis præsentis ecclīæ suffragijs factis pro aliquo in purgatorio existēte totaliter absolueretur à pœna: cùm ergo sancti qui sunt in patria eadē orationē orēt pro illis qui sunt in purgatorio, sicut & pro nobis: si nobis aliquid impetrant, illos qui sunt in purgatorio totaliter orationes eorum à pœna absoluerent, quod falsum est, quia sic suffragia Ecclesiæ pro defunctis facta superflua essent.

¶Sed contrà est quod habetur .2. Macchabæorum vlti. Hic est qui multū orat pro populo & pro vniuersa sancta ciuitate Hieremias, ꝓpheta Dei: & quòd eius oratio sit exaudita, patet per hoc quod sequitur, ꝙ extendit Hieremias dexteram, & dedit Iudæ gladium dicēs: Accipe sanctū gladiū munus à Deo &c. ¶Præterea. Hiero. in epistola contra Vigilātium: Dicis in libello tuo ꝙ dū viuimus mutuò pro nobis orare possumꝰ. & hoc postea improbat dicēs sic: Si Apli & martyres adhuc in corpore cōstituti possunt orare pro cęteris quādo pro se adhuc debēt esse soliciti, quanto magis post coronas, victorias, & triumphos? ¶Præterea. Ad hoc est consuetudo Ecclesiæ quæ frequenter petit vt sanctorum orationibus adiuuetur.

¶Respondeo dicendum, quòd sancti dicuntur dupliciter orare pro nobis. Vno modo oratione expressa dum votis suis aures diuinæ clementiæ pro nobis pulsant. Alio modo quasi oratione interpretatiua. s. per eorum merita quæ in conspectu eius existentia non solùm eis cedunt ad gloriam sed sunt nobis etiā suffragia & orationes quædam, sicut etiam sanguis Christi pro nobis dicitur veniam petere. Vtroq; autem modo sanctorum orationes sunt, quantū est in eis, efficaces ad impetrandum quod petunt: sed ex parte nostra potest esse defectus ꝙ non consequemur fructum orationum ipsorum, secundū ꝙ pro nobis orare dicūtur ex hoc quòd merita eorū nobis proficiunt: sed secundū quòd orant pro nobis votis suis aliquid nobis postulando, semper exaudiuntur: quia non volūt, nisi quod vult; nisi loquamur de voluntate antecedente, secundum quam vult omnes homines saluos fieri, quæ non semper impletur. Vnde nec est mirum si quod sancti volunt per hunc modum voluntatis interdum non impletur.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd illa oratio martyrum nō est aliud quā eorum desiderium de obtinenda stola corporis & societate sanctorum qui saluandi sunt, & consensu quo consentiūt diuinæ iustitiæ puniēti malos: vnde Apoc. 6. super illud, Vsq; quò Domine &c. dicit glo. desiderant gaudium maius & consortium sanctorum & iustitiæ Dei consentiunt.

¶Ad secūdum dicendū, quod Dominus loquitur ibi de Moyse & Samuele secundum statum quo fuerunt in hac vita. Ipsi enim leguntur pro populo orantes iræ Dei restitisse, vt interlinearis dicit: & tamen si in illo tēpore vt fuissent nō potuissent orationibus Deū placare ad populum propter populi illius malitiam, & hic est illius literæ intellectus.

¶Ad tertium dicēdum, quòd illa pugna bonorum angelorum non intelligitur ex hoc quòd apud Deum cōtrarias orationes funderent, sed quia cōtraria merita ex diuersis partibus ad diuinum examen referebant, diuinam sentētiam expectātes, & hoc est quod Gregoriꝰ. 17. mora. exponens prædicta verba Dan. dicit: Sublimes spiritus gentibus principātes nequaquā pro iniustè agentibus decertāt, si eorum facta rectè iudicantes examinant: cuiq; vnā scilicet gentis vel culpa vel iustitia ad supernæ curiæ solū ducitur, eiusdem gentis præpositus vel obtinuisse in certamine, vel nō obtinuisse perhibetur: quorum tamen omniū vna victoria est super se opificis voluntas summa, quā dum semper aspiciūt, quod obtinere non valent nequaquā volūt nec petunt: ex quo etiam patet quòd orationes eorum semper exaudiuntur.

¶Ad quartum dicendū, quòd licet sancti non sint in statu merēdi sibi postquā sunt in patria, sunt tamen in statu merēdi aliis: vel potius ex merito præcedenti alios iuuādi: hoc enim apud Deum viuentes meruerunt, vt orationes eorum exaudirentur post mortem. Vel dicendū quòd oratio ex alio meretur & ex alio impetrat. Meritum enim consistit in quadam adæquatione actus ad finem propter quē est qui ei quasi merces redditur: sed orationis impetratio innititur liberalitati eius qui rogatur. quod tamen ipse nō meruit, & ita quāuis sancti non sint in statu merendi, tamen non sequitur quòd non sint in statu impetrandi.

¶Ad quintum dicēdum, quòd sicut ex auctoritate Greg. inducta patet, sancti vel angeli nolūt nisi ꝙ in diuina voluntate conspiciunt, & etiam nihil aliud petunt, nec tamen oratio eorum est infructuosa: quia etiam sicut dicit Augustinus in libro de prædestinatione sanctorum, orationes sanctorum in prædestinatis prosunt: quia fortè præordinatum est vt intercedentium orationibus saluentur: & ita etiā Deus vult, vt orationibus sanctorum impleatur illud quod sancti vident eum velle.

¶Ad sextum dicēdum, quòd suffragia ecclesiæ pro defunctis sunt quasi quędam satisfactiones viuentium vice mortuorum, & secundum hoc mortuus à pœna absoluunt quam non soluerunt. Sed sancti qui sunt in patria non sunt in statu satisfaciendi: & ideò non est simile de eorum orationibus & ecclesiæ suffragijs.

QVAESTIO. LXXIII.

De signis quæ iudicium præcedent.

Deinde considerandum est de signis quæ iudicium præcedent. Circa quod quæruntur tria. Primò, Vtrum aduentum Domini ad iudicium aliqua signa præcedent. Secundò, Vtrum secūdum veritatem sol & luna obscurari tunc debeant. Tertiò, Vtrum virtutes cælorum Domino veniente mouēantur.

ARTICVLVS. I.

Vtrum aliqua signa præcedent aduētum Domini ad iudicium.

3. Thom. 4. Dist. 4 & q. 1. art. 4 q. 1. & sequen.

Ad primum sic proceditur. Videtur quòd aduentum Domini ad iudicium non præcedent aliqua signa. Quia .1. Thessa. 5. cùm dixerint pax & securitas, repentinus eis superueniet interitus: sed non esset pax & securitas si homines per signa præcedentia terrerentur: ergo signa non præcedent illum aduentum.

¶Præterea.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Prætereà. Signa ad manifestationem alicuius requiruntur: sed aduentus eius debet esse occultus: vnde &.1. Thessa.5. dies Domini sicut fur ita in nocte veniet: ergo signa non debent ipsum præcedere. ¶Prætereà. Tempus primi aduentus fuit præcognitum à prophetis quod non est de secundo aduentu: sed primum aduentum Christi nõ præcesserunt aliqua huiusmodi: ergo nec secundum præcedent.

¶Sed contrà est q̃ dicitur Luc.21. Erũt signa in sole & luna & stellis. ¶Prætereà. Hiero. ponit. 15 signa præcedentia iudiciũ dicens: q̃ primo die maria omnia exaltabũtur. 15. cubitis super mõtes. Secundò, omnia æquora prosternentur in profundum q̃ vix videri poterunt. Tertiò, redigẽtur in statum antiquum. Quartò, belluæ oẽs & alia quæ mouentur in aquis congregabũtur & leuabunt capita super pelagus more contentionis inuicem mugientes. Quintò, omnia volatilia cœli congregabuntur in campis inuicem plorantes, non gustantes aliquid nec bibentes. Sextò, flumina ignea surgent contra firmamentum ab occasu solis vsq; ad ortum corruentia. Septimò omnia syderа errãtia & fixa ex se spargẽt igneas comas sicut cometæ. Octauò, erit magnus terræmotus, vt omnia animalia prosternãtur. Nonò, oẽs plantæ sanguineum dabunt rorem. Decimò, omnes lapides parui & magni diuidentur in quatuor partes, vnaquaq; aliã colli dente. Vndecimò, oẽs colles & montes & ædificia in pulverem redigẽtur. Duodecimò, omnia iumenta venient ad campos de syluis & montibus rugientia & nihil gustantia. Decimotertiò, oĩa sepulchra ab ortu solis vsq; ad occasum solis patebunt cadaueribus ad resurgendũ. Decimoquartò, oẽs homines de habitaculis recedẽt, non intelligentes neq; loquentes neq; discernẽtes. Decimoquintò, omnes morientur & resurgent cum mortuis longè antè defunctis.

¶Respondeo dicẽdum, quòd Christus ad iudicandũ veniens in forma gloriosa apparebit propter authoritatẽ quæ iudici debetur. Ad dignitatem autẽ iudiciariæ potestatis pertinet habere aliqua indicia quæ ad reuerentiam & subiectionem inducant: & ideò aduentum Christi ad iudicium venientis multa signa præcedent, vt corda hominũ in subiectionem venturi iudicis adducantur, & ad iudicium præparẽtur huiusmodi signis præmoniti, quæ autẽ sint ista signa de facili sciri, non potest. Signa enim quæ in euangelijs leguntur, vt Augustin. dicit ad Esutium de fine mundi, non solùm pertinent ad aduentum Christi ad iudicium, sed etiã ad tempus destructionis Hierusalem: & ad aduentum quo Christus continuè ecclesiã suam visitat, ita quod fortè si diligenter aduertatur, nullum eorum inuenitur ad futurum aduentum pertinere, vt ipse dicit: quia signa quæ in euangelijs tanguntur, sicut pugnæ & terrores & huiusmodi, à principio humani generis fuerunt, nisi fortè dicatur quòd tunc temporis magis inualescent, sed secundum quam mensuram crescentia vicinum aduentum denuntient incertum est. Signa verò quæ Hierony. ponit non asserit, sed in annalibus Hebræorũ se ea scripta reperisse dicit, quæ etiam valde parum verisimilitudinis habent.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd secundum Augustinum in libro, Ad Esutium, quòd circa finem mũdi erit persecutio malorũ contra bonos: vnde simul aliqui timebunt, scilicet boni, & alij securi erunt, scilicet mali: quod autem dicitur cùm dixerint pax & securitas &c. ad malos referendum est, qui signa futura iudicij parui pẽdent, ad bonos verò pertinet quod dicitur Luc.21. Arescentibus hominibus &c. Vel potest dici quod omnia illa quæ circa iudicium erunt infra tempus iudicij computantur, vt sic Dies iudicij omnia illa contineat. Vnde quamuis ex signis apparẽtibus circa diem iudicij homines terreãtur, antè tamẽ quã signa illa apparere incipiant, in pace & securitate impij se esse credent post mortem Antichristi, non statim iudicantes mundum consummari, vt priùs existimabant.

¶Ad secundum dicendum, quòd dies Domini dicitur sicut fur venire, quia ignoratur determinatum tempus quod per signa illa cognosci nõ poterit, quãuis etiam sub die iudicij comprehendi possint omnia illa manifestissima quæ immediatè præcedent, vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd in primo aduentu Christus venit occultus, quãuis determinatum tempus esset priùs cognitum à prophetis: & ideò non oportebat huiusmodi signa in primo aduentu apparere, sicut apparebunt in secũdo aduẽtu, in quo manifestus veniet, quamuis determinatum tempus sit occultum.

ARTICVLVS. II.

Vtrũ sol & luna obscurabuntur circa iudiciũ.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̃ circa iudicium secundum rei veritatem sol & luna obscurẽtur. Quia vt dicit Rabanus super Matth. Nihil prohibet intelligere tunc temporis veraciter solem & lunam, cum syderibus cęteris suo lumine priuari, quomodò de sole constat factum esse tempore dominicæ passionis. ¶Prætereà. Lux corporum cœlestium ad generationem inferiorum corporum ordinatur, quia per eã influunt in hæc inferiora: & non solùm per motum, sed per lumẽ, vt dicit Auer. in libro de substantia orbis, sed tunc generatio cessabit: ergo nec lux in cœlestibus

bus corporibus remanebit. ¶Prætereà. Inferiora corpora purgabuntur vt quibusdam videtur à qualitatibus quibus agunt: corpus autem cœleste nõ solùm agit per motum, sed per lumen, vt dictum est: ergo sicut motus cœli cessabit, ita & lumen corporum cœlestium.

¶Sed contrà est, quòd secundũ Astrologos sol & luna simul eclipsim pati non possunt: sed illa obscuratio solis & lunę simul esse dicitur Domino ad iudicium veniente: ergo nõ erit obscuratio secundum rei veritatem per modum eclipsis naturalis. ¶Prætereà. Non congruit idem esse causam defectus alicuius rei & augmenti: sed veniente Domino lux luminarium augẽda erit: vnde Isa.30. Erit lux lunæ sicut lux solis, & lux solis septempliciter: ergo non est conueniẽs q̃ veniẽte Domino lux illorum corporũ cesset.

¶Respondeo dicendum, quòd si loquamur de sole & luna quantum ad ipsum momentum aduentus Christi, sic non est credibile q̃ obscurentur sui luminis priuatione: quia totus mundus innouabitur Christo veniente & sanctis resurgentibus, vt dictum est. Si autem loquamur de eis secũdum tempus propinquuũ ante iudiciũ, sic esse poterit q̃ sol & luna & alia cœli luminaria sui luminis priuatione obscurabuntur, vel diuersis temporibus, vel simul diuina virtute faciente ad hominum terrorem.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd Rabanus loquitur quantum ad tempus iudiciũ præcedẽs.

¶Ad secundum dicendum, quòd lux est in corporibus cœlestibus non solùm ad causandum generationem in istis inferioribus, sed etiam ad eorum perfectionem & decorem: vnde nõ oportet quòd cessante generatione lux corporũ cœlestium cesset, sed magis augeatur.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd non videtur esse probabile quòd qualitates elementares ab elementis remoueantur, quamuis quidam hoc posuerint: si tamen remouerentur non est simile de eis & de luce, eò quòd qualitates elementares habent adinuicem contrarietatem, vnde agunt corrumpendo. Lux autem non est principium actionis per viam contrarietatis, sed per viam principij regulantis contraria & ad concordiam reducentis, nec est simile de motu corporum cœlestium. Motus enim est actus imperfecti, vnde & tolli debet quando tolletur imperfectio, quod de luce non potest dici.

ARTICVLVS. III.

Vtrum virtutes cœlorum Domino veniẽte commoueantur.

Ad tertium sic ꝓceditur. Videtur quòd virtutes cœlorum Domino veniente non commoueantur. Virtutes enim cœlorum dici non possunt nisi angeli beati: sed immutabilitas est de ratione beatitudinis: ergo moueri nõ poterunt. ¶Prætereà. Admirationis causa est ignorantia, vt patet in.1. Metaphysicę. sed sicut ab angelis lõgè abest timor, ita & ignorantia: quia vt dicit Gregorius, Quid est quod non vident, qui videntem omnia vident: ergo non poterunt per admirationem moueri, vt in litera dicitur. ¶Prætereà. Omnes angeli diuino iudicio astabunt: vnde Apoc. 6. dicitur: Omnes angeli stabũt in circuitu throni: sed virtutes nominant vnum specialem ordinem in angelis: ergo nõ potiùs de eis dici potuit nec debuit quòd moueantur quàm de alijs angelis.

¶Sed cõtrà est quod dicitur Iob. 16. Columnæ cœli pauent aduentum eius: sed columnæ cœli non possunt intelligi nisi virtutes cœlorum: ergo virtutes cœlorũ cõmouebuntur. ¶Prætereà. Matth.24. dicitur: Stellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commouebuntur.

¶Respondeo dicendũ, quòd virtutes in angelis dicuntur dupliciter, vt patet per Diony. 11. cap. Cœl. hierar. quandoq; enim nomen virtutum vni ordini appropriatur, qui secundum ipsum est medius mediæ hierarchiæ: secundum verò Grego. est supremus infimæ hierarchiæ. Alio modo accipitur pro omnibus cœlestibus spiritibus, & vtroq; modo potest accipi in proposito. In litera enim exponitur prout accipitur secundo modo pro oẽibus angelis, & tunc dicũtur moueri propter admirationem nouitatis quæ in mundo erit, sicut in litera dicitur. Potest etiam exponi prout virtutes est proprium nomen ordinis, & tunc ordo ille dicitur moueri præ alijs ratione effectus: quia illi ordini secundum Greg. attribuitur miracula facere quæ maximè circa illud tempus fient: vel quia ordo ille cùm sit de media hierarchia secundũ Diony. nõ habet potẽtiam limitatam, vnde oportet quòd eius ministeriũ sit circa causas vtiles. Vnde proprium officium virtutum esse videtur corpora cœlestia mouere, quę sunt causa eorum quæ in natura inferiori agũtur, & hoc etiam ipsum nomen sonat: quia virtutes cœlorum dicũtur. Tũc ergo mouebũtur, quia ab effectu suo cessabũt, vlteriùs corpora cœlestia non mouentes: sicut nec angeli qui sunt ad custodiam hominũ deputati, vlteriùs custodiæ officio vacabunt.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd mutatio illa non variat aliquid quod ad eorum statum pertineat, sed refertur vel ad effectũ eorum qui immutari possunt sine eorum mutatione, vel ad nouam rerum considerationem quam priùs secundum species concreatas videre non poterãt: hanc autem vicissitudinem cogitationum ab eis beatitudo non tollit. Vnde dicit Augustin⁹

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd Deus mouet creaturã ſpũalẽ per tẽpora.
¶ Ad ſecundũ dicendum, quòd admiratio ſolet eſſe de his quę noſtrã cõditionem exceduntvel facultatem: & ſecundum hoc virtutes cœlorum admirabuntur diuinam virtutem talia facientẽ, inquantum ab eius imitatione & comprehenſione deficiunt, per quem modum dixit Agnes quòd eius pulchritudinem ſol & luna mirãtur: & ſic non ponitur in angelo ignorantia, ſed tollitur Dei compræhenſio.
¶ Ad tertium patet reſponſio ex dictis.

QVAESTIO. LXXIIII.

De igne vltimæ conflagrationis.

DEinde conſiderãdum eſt de igne vltimæ conflagrationis mundi. Circa quod quæruntur noue. Primò, vtrum aliqua mundi purgatio ſit futura. Secundò, vtrum per ignem ſit futura. Tertiò, vtrum ille ignis ſit eiuſdem ſpeciei cum igne elementari. Quartò, vtrum ille ſit cœlos ſuperiores purgaturus. Quintò, vtrũ ille ignis ſit alia elementa conſumpturus. Sextò, vtrũ omnia elementa ſit purgaturus. Septimò, vtrum ille ignis præcedat iudicium vel ſequatur. Octauo, vtrum per illum ignem conſumendi ſint homines. Nonò, vtrum per eum inuoluendi ſint reprobi.

ARTICVLVS. I.

Vtrum mundi purgatio ſit futura.

Thom. 4. Diſt. 47. q. 2. art. 1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videt quòd nulla mundi purgatio ſit futura. Nõ enim purgatione indiget niſi q̃ eſt immũdum: ſed creaturæ Dei non ſunt immundæ: vnde dicitur Act. 10. qd' Deus mũdauit vel creauit tunc̃ commune dixeris: id eſt non immũdum: ergo creaturæ mundi non purgabuntur. ¶ Præterea. Purgatio ſecũdum diuinam iuſtitiam ordinatur ad auferendum immũditiã culpæ, ſicut patet de purgatione poſt mortem: ſed in elemẽtis huius mũdi nulla poteſt eſſe culpę infectio: ergo videtur quòd purgatione non indigeant. ¶ Præterea. Vnumquodq; dicitur purgari quãdo ſeparatur quod eſt extraneum ab ipſo inducens in eo ignobilitatem, ſeparatio enim eius quod nobilitatem inducit non dicitur purgatio, ſed magis diminutio: ſed hoc ad perfectionem & nobilitatem elemẽtorum pertinet, quòd aliquid extraneæ naturæ eſt eis mixtum, quia forma corporis mixti eſt nobilior quàm forma ſimplicis: ergo videtur quòd elemẽta huius mũdi nullo modo conuenienter poſſint purgari. ¶ Sed contrà, omnis innouatio fit per aliquam purgationem, ſed elemẽta innouabuntur: vnde Apoc. 21. dicitur: Vidi cœlum nouum & terram nouam. Primum enim cœlum & prima terra abijt: ergo elementa purgabuntur. ¶ Præterea. 1. Ad Corint. 7. ſuper illud, Præterit figura huius mundi. dicit Gloſſa, Pulchritudo huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit, & ſic idem quod priùs.
¶ Reſpondeo dicẽdum, q̃ quia mũdus propter hominẽ aliquo modo factus eſt, oportet q̃ quãdo homo per corpus glorificabitur, etiam alia mundi corpora ad meliorem ſtatum mutẽtur, vt ſit locus conuenientior & aſpectus delectabilior. Ad hoc autem q̃ homo gloriam corporis cõſequatur, oportet priùs remoueri ea quæ gloriæ opponũtur, quæ ſunt duo, ſcilicet corruptio & infectio culpæ: quia vt dicitur 1. Corin. 15. Corruptio incorruptelam non poſſidebit, & à ciuitate gloriæ omnes immundi foris erunt: Apoc. vlti. Et ſimiliter etiam oportet elementa mundi purgari à contrarijs diſpoſitionibus antè quàm in nouitate gloriæ adducantur, proportionaliter ei quod de homine dictum eſt: quamuis autem res corporalis ſubiectum infectionis culpæ propriè eſſe nõ poſſit, tamen ex culpa quædã incongruitas in rebus corruptis relinquitur ad hoc q̃ ſpiritualibus diretur: & inde videmus q̃ locis quibus aliqua crimina ſunt cõmiſſa non reputantur idonea ad aliqua ſacra exercẽda in eis niſi purgatione quadã præmiſſa: & ſecundũ hoc ex peccatis hominũ quãdam inidoneitatẽ ad gloriæ ſuſceptionem pars mũdi recipit, quæ in vſum noſtrũ cedit, vnde quantũ ad hoc mundatione indiget. Similiter etiam circa mediũ locum propter elementorũ contractũ multę ſunt corruptiones, & generationes, & alteratiões elementorũ quæ puritati eorum derogãt: & ideò ab his oportet elementa purgari ad hoc q̃ decẽter ſuſcipiant nouitatem gloriæ.
¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ cũ dicitur oẽis creatura Dei eſſe mũda, hoc eſt intelligendum, quia nõ habet in ſubſtãtia ſua alicuius malitiæ cõmixtionẽ, ſicut ponebãt Manichęi dicẽtes, & malũ & bonũ eſſe duas ſubſtantias alicubi diuiſas & alicubi cõmixtas, nõ aũt remouetur quin aliq̃ creatura habeat permixtionẽ naturæ extraneę, quę etiã in ſe natura bona eſt, ſed perfectioni hmõi creaturę repugnat. Similiter nõ remouet ex hoc quin malũ alicui creaturæ accidat quãuis nõ ſit pmixtũ ei q̃ſi pars ſubſtãtię ipſi⁹.
¶ Ad ſecundũ dicendũ, quod quamuis elemẽta corporea

corporea ſubiectum culpæ eſſe non poſſint, tamen ex culpa commiſſa in eis aliquam ineptitudinem conſequuntur ad perfectionem gloriæ ſuſcipiendam.
¶ Ad tertium dicendum, quòd forma mixti & forma elementi poſſunt dupliciter conſiderari: aut quantum ad perfectionem ſpeciei, & ſic corpus mixtum eſt nobilius: aut quantum ad perpetuitatem durationis, & ſic corpus ſimplex nobilius eſt, quia nõ habet in ſeipſo vnde corrũpatur niſi eius corruptio fiat ab aliquo exteriori. Corpus autem mixtum in ſeipſo habet cauſam corruptionis ſuæ. ſ. compoſitionem contrariorum: & ideò corpus ſimplex & ſi ſit corruptibile ſecũdum partem, eſt tamen incorruptibile ſecundũ totum, quod de mixto dici nõ poteſt: & quia incorruptio eſt de perfectione gloriæ, perfectio corporis ſimplicis magis conuenit perfectioni gloriæ quã perfectio corporis mixti, niſi etiam corpus mixtum in ſe habeat aliquod incorruptionis principium ſicut humanum, cuius forma eſt incorruptibilis. Nihilominus tamen quamuis aliquo modo corpus mixtũ ſit nobilius quã ſimplex nobilius tamẽ eſſe habet corpus ſimplex, ſecundũ ſe exiſtẽs quàm exiſtẽs in mixto: quia in mixto ſunt corpora ſimplicia quodammodò in potentia, in ſeipſis autem exiſtentia ſunt in vltima ſui perfectione.

ARTICVLVS. II.

Vtrum mundi purgatio ſit futura per ignem.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd hæc purgatio non ſit futura per ignem. Ignis enim cũ ſit pars mundi purgatione indiget ſicut aliæ partes: ſed non debet eſſe idem purgans & purgatum: ergo videtur q̃ ignis nõ purgabitur. ¶ Præterea. Sicut ignis habet virtutem purgatiuã ita & aqua: cũ ergo omnia non ſint purgabilia per ignem, ſed quædam neceſſe ſit aqua purgari, ſicut etiã vetus lex diſtinguit, videtur q̃ ignis nõ purget ad min⁹ vniuerſaliter. ¶ Præterea. Purgatio ad hoc videtur pertinere vt partes mũdi ſegregatæ puriores reddãtur: ſed ſegregatio partiũ mũdi adinuicẽ in mundi initio ſola virtute diuina facta eſt, quia ex hac opus diſtinctionis determinat: vnde & Anaxagoras ſegregationem poſuit per actum intellectus mouẽtis omnia: ergo videtur quòd in fine mundi purgatio fiat immediatè à Deo & non per ignem.
¶ Sed cõtrà eſt quod in pſalmo dicitur: Ignis in conſpectu eius ardebit & in circuitu eius tempeſtas valida. & poſtea ſequitur de iudicio, Aduocabit cœlũ de ſurſum, & terrã diſcernere populũ ſuũ: ergo videtur q̃ vltima purgatio mũdi ſit futura per ignẽ. ¶ Præterea. 2. Pe. vlti. dicitur: Cœli ardentes ſoluẽtur & elementa ignis ardore tabeſcent: ergo illa purgatio per ignem fiet.
¶ Reſpondeo dicendum, quòd illa mundi purgatio remouebit à mũdo infectionem ex culpa relictã & impuritatẽ cõmixtionis, & erit diſpoſitio ad glorię perfectionem: & ideò quãtum ad hæc tria, cõuenientiſsimè fiet per ignem purgatio. Primò quia ignis cũ ſit nobiliſsimũ elemẽtorum, habet naturales proprietates ſimiliores proprietatib⁹ gloriæ, vt maximè patet de luce. Secũdò, quia ignis non ita recipit cõmixtionẽ extranei propter efficaciã virtutis actiuæ ſicut alia elemẽta. Tertiò, quia ſphæra ignis eſt remota à noſtra habitatione, nec ita cõmunis eſt nobis vſus ignis ſicut terræ, aquæ & aẽris, vnde nõ ita inficitur: & præter hoc habet magnam efficaciam ad purgandũ & ad diuidendũ ſubtiliãdo.
¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd ignis nõ venit in vſum noſtrum prout eſt in materia propria, ſicut enim remotus eſt à nobis, ſed ſolũm prout eſt in materia aliena: & ideò quantum ad hoc poterit purgare mundum per ignem in ſua puritate exiſtentem: quantũ verò ad hoc q̃ habet de extraneo adiunctũ poterit purgari, & ſic diuerſo reſpectu idem erit purgans & purgatũ, quod non eſt inconueniens.
¶ Ad ſecundũ dicẽdum, quòd purgatio mundi quæ facta eſt per diluuiũ non reſpiciebat niſi infectionem peccati, præcipuè autem tunc regnabat peccatum concupiſcentiæ: & ideò conueniẽter per contrariũ purgatio facta fuit. ſ. per aquã. Secunda purgatio reſpicit etiam infectionẽ culpæ & cõmixtionis impuritatem, & quãtum ad vtrumq; cõuenit magis q̃ fiat per ignem. Aqua enim non habet vim diſgregandi, ſed magis cõgregãdi: vnde per aquã naturalis impuritas elementorum tolli non poſſet ſicut per ignem. Similiter etiam circa finem mundi regnabit vitiũ tepiditatis quaſi mũdo iam ſenęſcente: quia vt dicitur Mat. 24. tunc refrigeſcet charitas multorum: vnde tunc cõuenienter putgatio per ignẽ fiet, nec eſt aliquid quod igne purgari nõ poſſit aliquo modo. Sed quædam ſunt quæ ſine ſui corruptione per ignem nõ poſſunt purgari, ſicut pãni & vaſa lignea & huiuſmodi: & talia lex præcipit purgari per aquam: quæ tamen finaliter omnia corrumpentur per ignem.
¶ Ad tertium dicendum, quòd per opus diſtinctionis ſunt rebus diuerſæ formę collatæ quib⁹ adinuicem diſtinguuntur: & ideò hoc fieri non potuit niſi per eum qui eſt author naturæ: ſed per finalem purgationem reducentur res ad puritatem in qua conditæ fuerunt, & in hoc poterit natura creata exhibere miniſterium creatori, & propter hoc miniſterium creaturæ committitur, quia hoc ad eius nobilitatem cedit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS. III.

Vtrum ignis quo mũdus purgabitur sit eiusdem speciei cum igne elementari.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd ille ignis non sit eiusdem speciei cum igne elementari. Nihil enim seipsum consumit: sed ille ignis quatuor elemẽta consumet, vt dicit glo. 2. Pet. vlti. ergo ignis ille nõ erit eiusdem speciei cum igne elementari. ¶ Præterea. Sicut virtus manifestatur per operationem, ita natura per virtutem: sed ille ignis habebit aliam virtutem ab igne qui est elemẽtum, quia scilicet purgabit vniuersum, quod ignis iste facere non potest: ergo non erit eiusdem speciei cũ isto. ¶ Præterea, ea quæ sunt eiusdem speciei in corporibus naturalibus habent eundem motum: sed ille ignis habebit alium motum quàm ignis qui est elemẽtum, quia circumquaq; mouebitur vt totum purgare possit: ergo non est eiusdem speciei.

¶ Sed contrà est quod Augustinus dicit. 20. de ciuitate Dei: & habetur in glossa. 1. Corinth. 7. ꝙ figura huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit: ergo ignis ille erit de natura ignis qui nunc est in hoc mundo. ¶ Præterea. Sicut erit purgatio futura per ignem, ita præcedens fuit per aquam, & vtraq; adinuicem cõparantur. 2. Petri. 3. sed in prima purgatione fuit aqua eiusdem speciei cum aqua elementari. ergo similiter erit in secunda purgatione ignis eiusdem speciei cum igne elementari.

¶ Respondeo dicendum, quòd circa hoc inueniuntur tres opiniones. Quidam enim dicunt quòd elementum quod est in Sphæra sua descendet ad purgationem mundi, modum autem descẽsionis ponunt per multiplicationem. Ignis enim appositus combustibili vndiq; augmentatur, & hoc præcipuè tunc fiet quando virtus ignis exaltabitur super omnia alia elementa. Sed contrà hoc esse videtur quòd ignis ille non tantùm descendet, sed etiam à sanctis ascendere perhibetur: vt patet. 2. Petri. 3. vbi dicitur quòd tantum ascendet iudicij ignis quantum aquæ Diluuij, ex quo videtur quod ille ignis sit circa locum medium generationis. Et propter hoc alij dicunt quòd ignis ille generabitur circa locum medium ex congregatione radiorum cœlestium corporum, sicut videmus quòd congregantur in speculo comburente: tunc autem loco speculorum erunt nubes cõcauæ ad quas fiet radiorum reuerberatio. Sed hoc etiam non videtur conueniens, quia cùm effectus corporum cœlestium sequantur determinatos situs & aspectus eorum, si ex virtute corporum cœlestium ignis ille generaretur, notũ tempus illius purgationis esset considerantibus motus astrorum, quod authoritati scripturæ repugnat. Et ideò alij dicunt sequentes Augustinum, quòd sicut mundanarum aquarum inundatione factum est Diluuium, ita mundanorum ignium cõflagratione figura huius mũdi peribit: vt dicitur. 20. de ciuitate Dei. Ista autem conflagratio nihil aliud est quàm congregatio omnium causarum inferiorum & superiorum, quæ ex natura sua habent virtutem igniendi, quæ quidem congregatio nõ naturali cursu rerum, sed virtute diuina fiet: & ex omnibus istis causis sic cõgregatis generabitur ignis qui faciem huius mundi exuret. Si autem opiniones hæ directè considerentur, inueniuntur diuersificari quantum ad causam generationis illius ignis, & non quantum ad speciem eius. Ignis enim generatus à sole vel ab inferiori faciente est eiusdem speciei cum igne qui est in sua Sphæra, non inquantum admiscetur ei de materia aliena, quod quidem tunc oportebit: quia ignis non potest aliquid purgare nisi secundum quòd aliquid alterum efficitur materia eius aliquo modo. Vnde simpliciter concedendum est ꝙ ignis ille erit eiusdem speciei cum isto.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ignis ille quamuis sit eiusdem speciei cum igne qui apud nos est, non tamen est idem numero. Videmus autem quòd duorum ignium eiusdem speciei vnus alterum destruit, maior scilicet minorem, consumendo materiam eius, & similiter etiam ille ignis ignem qui apud nos est consumere poterit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut oppositio quæ procedit à virtute est virtutis indiciũ, ita & virtus eius est iudicium essentiæ vel naturæ quæ procedit à principijs essentialibus rei: operatio autem quæ non procedit ex virtute rei operantis non indicat virtutem ipsius, sicut patet in instrumentis. Actio enim instrumenti magis manifestat virtute mouẽtis quàm instrumenti virtutem, quia virtutem agẽtis manifestant, vt primum operationis principium: virtutem autem instrumenti non manifestat nisi quatenus est susceptiuum influentiæ principalis agentis secundum quod mouetur ab eo. Similiter etiam virtus quæ non procedit ex principijs essentialibus rei non manifestat naturam eius, nisi quantum ad susceptibilitatem, sicut virtus qua aqua calefacta potest calefacere non manifestat naturam eius nisi quantũ ad calefactibilitatem: & ideò nihil prohibet quin aqua habens hanc virtutẽ sit eiusdem speciei cũ aqua nõ habente virtutem istã. Similiter nõ est inconueniẽs ꝙ ignis ille ꝙ habebit vim purgandi faciẽ mũdi sit alteri⁹ speciei cũ igne qui est apud nos,

nos, cùm vis calefactiua non oriatur in ipso ex principijs essentialibus, sed ex diuina virtute vel operatione: siue dicatur ꝙ illa virtus sit aliqua qualitas absoluta sicut calor in aqua calefacta: siue sit intentio quædam sicut de instrumentali virtute in prima dist. dictum est, & hoc probabilius est: quia ignis ille non aget nisi vt instrumentum diuinæ virtutis.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd ignis ex propria natura non fertur nisi sursum, sed inquantum insequitur materiã quã requirit extra propriã sphæram existens, sic sequitur materiæ cõbustibilis situm, & per modum istum non est inconueniens ꝙ vel in circuitu vel in deorsum moueatur, & præcipuè secundum quod agit vt instrumentum diuinæ virtutis.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum ignis ille purgabit etiam cœlos superiores.

Ad quartum sic proceditur. Videtur ꝙ ignis ille purgabit etiã cœlos superiores, quia in Psalmo dicitur: Opera manuũ tuarum sunt cœli, ipsi peribunt, tu autẽ permanes: sed etiam superiores cœli sunt opera manuum Dei: ergo & ipsi in finali mundi conflagratione peribunt. ¶ Præterea. 2. Pe. 3. dicitur: Cœli ardẽtes soluẽtur & elementa ignis ardore tabescent. Cœli autem qui ab elementis distinguũtur sunt cœli superiores quib⁹ infixa sunt sydera: ergo videtur etiam ꝙ illi per ignem illũ purgabuntur. ¶ Præterea. Ignis ille ad hoc erit vt remoueatur à corporibus in dispositionem ad perfectionem gloriæ: sed in cœlo superiori inuenitur indispositio, & ex parte culpæ, quia diabolus ibi peccauit: & ex parte naturalis defectus, quia Rom. 8. super illud, scimus ꝙ omnis creatura ingemiscit & parturit vsq; adhuc. dicit Glo. omnia elementa cum labore explent officia sua, sicut sol & luna non sine labore statuta implent sibi spatia: ergo purgabuntur per ignẽ illum.

¶ Sed cõtrà est, quòd corpora cœlestia peregrinæ impressionis receptiua non sunt. ¶ Præterea. Super illud. 2. Thessa. 1. In flamma ignis dantis vindictam. dicit glo. Ignis erit in mũdo qui præcedet eum, tantum spatium aëris occupans quã tũ occupauit aqua in diluuio: sed aqua diluuij non ascẽdit vsq; ad superiores cœlos, sed solùm 15. cubitis super altitudinem montium, vt habetur Genẽ. 7. ergo cœli superiores illo igne non purgabuntur.

¶ Respondeo dicẽdum, quòd purgatio mundi ad hoc erit vt remoueatur à corporibus dispositio contraria perfectioni gloriæ, quæ quidem perfectio est vltima rerum consummatio, & hæc quidem dispositio in omnibus corporibus inuenitur: sed diuersimodè in diuersis. In quibusdam enim inuenitur indispositio secũdum aliquid inhærẽs substantiæ eorum sicut in istis corporibus inferioribus quæ per mutuam mixtionem decidunt à propria puritate. In quibusdam verò corporibus inuenitur indispositio non per aliquid substantiæ eorum inhærens sicut in corporibus cœlestibus in quibus nihil inuenitur repugnans vltimæ perfectioni vniuersi nisi motus qui est via ad perfectionem: nec motus quilibet, sed localis tantùm, qui non variat aliquid quod sit intrinsecum rei, vt substantiã, aut quantitatem, sed solùm locum qui est extra rem: & ideò à substãtia cœli superioris nõ oportet quòd aliquid remoueatur, sed oportet q̃d motus eius quietetur. Quietatio autem motus localis non fit per actionem alicuius contrarij agentis, sed per hoc, quòd motor desistit à mouendo: & ideò cœlestia corpora nec per ignem nec per alicuius creaturæ actionem purgabuntur, sed ipsa eorum quietatio sola voluntate diuina accidẽs, ei loco purgationis erit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd sicut Aug. dicit. 20. de ciui. Dei: verba illa Psalmi sunt intelligenda de cœlis aëris qui purgabunt per ignem vltimæ conflagrationis. Vel dicendum, quòd si etiam de superioribus cœlis intelligatur, tũc dicuntur perire quantum ad motum quo nunc continuè mouentur.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd Petrus se exponit de quibus cœlis intelligat, præmiserat enim ante verba inducta quòd cœli priùs & terra per aquam perierant, qui nũc sunt eodem verbo reposito igni reseruati in diẽ iudicij: ergo illi cœli per ignem purgabuntur qui priùs per aquã diluuij sunt purgati. s. cœli aërij.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd ille labor & illa seruitus creaturæ quę corporibus cœlestibus secũdum Ambro. attribuitur nihil est aliud quã vicissitudo motus, ratione cuius tẽpori subijciuntur & defectus vltimæ cõsummationis quæ finaliter in eis erit: ex culpa etiam dæmonum cœlũ empyreum infectionem nõ contraxit, quia statim peccando cœlo expulsi sunt.

ARTICVLVS. V.

Vtrum ignis ille alia elementa consumet.

Ad quintum sic proceditur. Videtur ꝙ ignis ille alia elementa consumet. Quia vt dicit Glo. Bedæ. 2. Petri vlti. elementa quatuor quibus mundus consistit ignis maximus absumet, nec cuncta in tantum absumet vt non sint, sed duo ex toto consumet, duo verò in meliorem restituet faciem: ergo videtur

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd ad minus duo elementa per ignem illum destruenda sint totaliter. ¶ Præterea. Apoca. 21. Primum cœlum & prima terra abijt, & mare iã non est. sed per cœlum aër intelligitur, vt Augustinus dicit: mare autem est aquarũ cõgregatio: ergo videtur q̃ illa tria elemẽta totaliter destruẽtur. ¶ Præterea. Ignis non purgat nisi secũdum hoc quòd alia efficiuntur materia eius: si ergo ignis purgat alia elementa, oportet q̃ eius materia efficiantur: ergo q̃ in naturã ignis trãseant, & sic à natura sua corrumpentur. ¶ Præterea. Forma ignis est nobilissima formarum ad quã perduci possit elementaris materia: sed per illã purgationem omnia in nobilissimũ statum perducentur vel mutabuntur: ergo alia elemẽta in ignem totaliter conuertentur.

¶ Sed contrà est q̃ dicitur. 1. Cor. 7. super illud, Præterit figura huius mundi. pulchritudo non substãtia pręterit: sed ipsa substãtia elementorũ pertinet ad perfectionem mundi: ergo elemẽta non consumentur secundũ suam substantiam.

¶ Pręterea. Illa finalis purgatio quę fiet per ignẽ respõdebit primæ purgationi quæ facta est per aquam: sed illa non corrupit elementorum substantiã: ergo nec illa quæ fiet per ignẽ corrũpet.

¶ Respondeo dicendum, quòd circa hanc quæstionem est multiplex opinio. Quidã enim dicunt q̃ omnia elementa manebunt quãtum ad materiam, omnia autem mutabuntur quãtum ad imperfectionem: sed duo eorũ retinebũt propriam formã substãtialem. Scil. aër & terra, in duobus verò. s. in igne & aqua nõ remanebit forma substantialis eorũ, sed mutabuntur ad formam cœli, & sic tria elementa. aër. s. ignis & aqua, cœlum dicentur, quãuis aër retineat formã substãtialem eandem quã nunc habet, quia nunc etiã cœlum dicitur. Vnde etiã Apoc. 21. Non fit mentio nisi de cœlo & terra. Vidi inquit cœlũ nouũ & terram nouam. Sed hæc opinio est omninò absurda. Repugnat enim & philosophiæ secundum quam poni non potest q̃ corpora inferiora sint in potentia ad formam cœli cùm nec materiam habeant cõmunem, nec contrarietatem adinuicem: & etiam Theologiæ, quia secũdum hanc præpositionem non saluabitur perfectio vniuersi cum integritate suarum partium duobus elementis sublatis. Vnde per hoc quòd dicitur cœlum, intelligitur quintum corpus, omnia verò elementa intelliguntur per terram sicut in Psalmo, Laudate Dominũ de terra. & sequitur, Ignis grando nix glacies &c. Et ideò alij dicunt quòd omnia elementa manebunt secundũ substantiam, sed qualitates actiuæ & passiuæ ab eis remouebuntur. Sicut etiam ponũt quòd in corpore mixto elementa saluantur secundum suas formas substantiales sine hoc q̃ proprias qualitates habeant cùm sint in medium reductæ: sed medium neutrum extremorum est. Et huic etiã videtur cõsonare quod Augustinus dicit. 20. de ciui. Dei: Illa conflagratione mundana elementorũ corruptibilium qualitates quæ corporibꝰ nostris congruebant ardendo pœnitus interibunt, atq; ipsa substãtia eas qualitates habebit quæ corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniant. Sed illud non videtur probabile, cùm qualitates proprię elementorum sint effectus formarum substãtialium, quòd formis substantialibus manẽtibus qualitates prædictę possunt mutari nisi per actionem violentam ad tempus. Sicut in aqua calefacta videmus quod ex vi suæ speciei frigiditatem recuperat quã per actionem ignis amisit dum modò species aquæ remaneat. Et pręterea ipsę qualitates elementares sunt de perfectione secunda elemẽtorum sicut proprię passiones eorum: nec est probabile quòd in illa finali consummatione aliquid perfectionis naturalis ab elemẽtis tollatur. Et ideò videtur dicendum, quòd manebunt elementa quantum ãb substantiam & qualitates eorum proprias, sed purgabuntur ãb infectione quam ex peccatis hominum contraxerunt, & ab impuritate quæ per actionem & passionem mutuam in eis accidit: quia iam cessante motu primi mobilis in inferioribus elementis, mutua actio & passio esse non poterit, & hoc Augustꝰ appẽllat qualitates elementorum: scilicet innaturales dispositiones eorum secundum quas corruptioni appropinquant.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ignis ille dicitur quatuor elementa absumere inquãtum ea aliquo modo purgabit: quòd autem sequitur quòd duo ex toto consumet non est intelligendum quòd duo elementa secundum substãtiam destruantur, sed quia duo magis remouebuntur à proprietate quam nunc habent, quæ quidem duo à quibusdam esse dicũtur ignis & aqua, quæ maximè excedunt in qualitatibus actiuis, scilicet calore & frigore quæ sunt maximè corruptionis principia in alijs corporibus: & quia tunc non erit actio ignis & aquæ quæ sunt maximè actiua, maximè immutari videbũtur à virtute quam nunc habent. Alij verò dicunt hæc duo esse aërem & aquam propter varios motus istorum duorum elementorũ quos consequuntur ex motu corporum cœlestium: & quia isti motus non erunt sicut fluxus & refluxus maris & commotiones ventorum & huiusmodi: ideò ista elementa maximè mutabuntur à proprietate quã nunc habent.

¶ Ad secundũ dicendum, quòd sicut dicit Aug. 20. de ciuitate Dei, cùm dicitur: Et mare iam nõ est. per mare potest intelligi pręsens sęculum de quo parum suprà antè dixerat, mare dedit mortuos suos: si tamen mare ad literam referamus, tunc

tunc est dicendum q̃ in mari duo intelligũtur scilicet substantia aquarum & earum dispositio quãtum ad salsedinem & cõmotiones fluctuũ: & quantum ad hoc secundũ, mare non remanebit, remanebit autem quantum ad primum.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd ignis ille non aget nisi vt instrumẽtum prouidentiæ & virtutis diuinæ: vnde non aget in alia elementa vsq; ad eorum consumptionem, sed solùm vsq; ad purgationẽ: nec oportet q̃ illud quod efficitur materia ignis totaliter à specie propria corrũpatur, sicut patet in ferro ignito, qd'ã loco ignitionis remotum ex virtute speciei remanentis ad proprium statum & pristinum redit: & ita etiã erit de elementis per ignem purgatis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in partibus elementorũ non oportet considerari solùm quod congruat alicui parti secundum se acceptæ, sed etiam quòd congruat secũdum ordinem ad totum. Dico ergo q̃ quãuis aqua esset nobilior si haberet formam ignis, similiter terra & aër: vniuersum tamen esset imperfectius si tota elementorum materia formam ignis assumeret.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum omnia elementa per illum ignem purgabuntur.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quòd nec omnia elemẽta per illum ignem purgabuntur, quia ignis ille (vt iã dictũ est) non ascendet nisi quantum ascendit aqua diluuij: sed aqua diluuij non peruenit vsq; ad sphæram ignis: ergo nec per vltimam purgationem elementum ignis purgabitur. ¶ Præterea. Apoc. 21. dicit glo. super illud: Vidi cœlum nouum &c, Immutatio aëris & terræ dubitabilis non est quin per ignem fiet, sed de aqua dubitatur, nam purgationẽ in seipsa habere creditur: ergo ad minus non est certum q̃ omnia elementa purgẽtur. ¶ Præterea. Locus qui est perpetuæ infectionis nũquã purgatur: sed in inferno erit perpetua infectio: cùm ergo infernus inter elementa collocetur, videtur q̃ elemẽta non totaliter purgentur. ¶ Præterea. Paradisus terrestris in terra continetur: sed ille non purgabitur per ignem, quia etiam nec aquæ diluuii illuc ascenderunt, vt Beda dicit: & habetur in secũdo Sententiarum: ergo videtur quòd non omnia elementa totaliter purgẽtur.

¶ Sed cõtrà est glo. suprà inducta quæ habetur 2. Petri, vlti. quòd quatuor elemẽta ignis ille absumet.

¶ Respondeo dicendum, quòd quidam dicunt quòd ille ignis ascendet vsq; ad summitatem spatij continentis quatuor elementa, vt sic elemẽta totaliter purgentur ab infectione peccati, quo etiam superiores partes elementorum sunt infectæ, vt patet per fumum idololatriæ superiora inficiẽtis: & etiam à corruptione, quia elementa secundũ omnes partes sui corruptibilia sunt. Sed hæc opinio repugnat authoritati scripturæ: quia. 2. Pe. 3. dicitur q̃ illi cœli repositi sũt igni, qui fuerũt per aquam purgati. Et Augustꝰ dicit. 20. de ciui. Dei: q̃ ille mundus qui diluuio perit, igni reseruatur. Constat autem q̃ aqua diluuij non ascendit vsq; ad summitatẽ spatij elementorum, sed solùm vsq; ad. 15. cubitos super altitudinem mõtium. Et pręterea notum est q̃ vapores eleuati vel fumi quicunq; non possunt pertrãsire totam sphæram ignis vt perueniãt ad summitatem eius. Et ita infectio peccati non venit vsque ad spatium prædictum. A corruptibilitate etiam elementa non possunt purgari per subtractionem alicuius quod per ignem possit consumi: sed per ignem poterũt consumi impuritates elementorũ quę ex eorum permixtione peruenĩũt. Huiusmodi autem impuritates præcipuè sunt circa terrã vsq; ad mediũ aëris interstitium, vnde vsq; ad illud spatiũ ignis vltimæ cõflagrationis elementa purgabit. Tantũ enim aquæ etiam diluuij ascenderunt, quod probabiliter ęstimari potest ex montium altitudine quos determinata mensura transcenderant.

¶ Primum ergo concedamus.

¶ Ad secundũ dicendum, quòd ratio dubitationis in glo. exprimitur, quia. s. aqua vim purgationis in se habere creditur, non tamen habet vim purgationis talis qualis futuro statui competit, vt ex dictis patet.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd illa purgatio præcipuè ad hoc erit, vt quicquid est imperfectiõis à sanctorũ habitatione remoueatur: & ideò in illa purgatione totum q̃ est fœdũ ad locum dãnatorũ congregabitur, vnde Infernus non purgabitur, sed ad ipsum deducentur totius mundi purgamenta.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd quãuis peccatũ primi hominis in terrestri paradiso sit commissum, non tamen locus ille est locus peccantiũ, sicut nec cœlum empyreum, ex vtroq; enim loco homo & diabolus statim post peccatũ sunt eiecti: vnde locus ille purgatione non indiget.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum ignis vltimæ conflagrationis iudicium debeat sequi.

Ad septimum sic proceditur. Videtur quòd ignis vltimæ conflagrationis iudicium debet sequi. Augustinus 20. de ciuitate Dei, hunc ordinem ponit eorum quæ in iudicio sunt futura dicens: Circa iudiciũ has res dicimus esse vẽturas, Heliã Thesbitem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudæorum conuersionem,& Antichristum persecuturum,Christum vēturum vel iudicaturū, mortuorum resurrectionem,bonorū malorūq; diuisionem,mundi conflagrationem, eiusdem renouationem:ergo conflagratio iudicium sequetur. ¶Præterea. Augustinus dicit in eodem libro iudicatis impijs & in æternum ignem missis figura huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit:ergo idem quod priùs. ¶Præterea. Dominus ad iudicandum veniens aliquos viuos reperiet,vt patet ex hoc quod habetur.1.Thessal.4. vbi ex persona eorum Apostolus dicit : deinde nos qui viuimus qui residui sumus in aduentu Domini &c.sed hoc non esset si conflagratio mundi præcederet, quia per ignem resoluerentur:ergo ignis ille iudiciū sequetur. ¶Præterea. Dominus dicitur iudicaturus orbem per ignem: & ideò conflagratio finalis videtur esse executio sententiæ vel diuini iudicij:sed executio sequitur iudicium:ergo ille ignis iudicium sequetur.

¶Sed contrà est quod dicitur in Psalmo: Ignis ante ipsum præcedet. ¶Præterea. Resurrectio præcedit iudicium,aliàs non videret omnis oculus Christum iudicantem:sed mundi conflagratio resurrectionem præcedet,sancti enim qui resurgent corpora spiritualia & impassibilia habebunt,ita qđ non poterunt purgari per ignē, cùm tamē in litera dicatur ex verbis August. q per illum ignem purgabitur si quid in aliquib⁹ sit purgandum:ergo ille ignis iudiciū præcedet.

¶Respōdeo dicendum, quòd illa conflagratio secundum rei veritatem quantum ad sui initiū præcedet , quod exhinc manifestè colligi pōt, q mortuorum resurrectio iudicium præcedet, quod patet.1.Thessa.4.quòd illi qui dormierūt rapientur in nubibus in aēra obuiam Christo ad iudicium venienti, simul autem erit resurrectio communis & corporum sanctorum glorificatio,sancti enim resurgentes corpora gloriosa resument:vt patet per illud quod dicitur primę Corinth.12.Seminantur in ignobilitate surgent in gloria:similiter & cùm corpora sanctorū glorificabuntur,etiam tota creatura suo modo renouabitur,vt patet per illud qđ dicitur Ro.8. quòd ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei:cùm ergo conflagratio mundi sit dispositio ad renouationem prædictam,vt ex dictis patet: manifestè potest colligi quòd illa conflagratio quo ad purgationem mundi iudiciū præcedet,sed quo ad aliquem actū, qui scilicet est inuoluere malos , iudicium sequetur.

¶Ad primum ergo dicendū,quòd Augustinus non loquitur determinando sed opinando,qđ patet ex hoc quod sequitur: quæ quidem ventura esse credendum est,sed quibus modis & quo ordine veniant magis docebit rerum experientia quàm nunc ad perfectum hominis intelligentia valeat consequi, æstimo tamen eo quo à me cōmemorata sunt ordine esse ventura: ergo patet quòd hæc dixit opinando.

¶Et similiter dicendum est ad secundum.

¶Ad tertium dicēdum, quòd omnes homines morientur & resurgent,sed tamen illi dicuntur viui reperiri qui vsq; ad tempus cōflagrationis viuent in corpore.

¶Ad quartum dicendum, quòd ille ignis non consequitur sententiam iudicis nisi quo ad inuolutionem malorum, & quantum ad hoc sequetur iudicium.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrum ille ignis habiturus sit talem effectum in hominibus qualis designatur.

Ad octauum sic proceditur. Videtur q ille ignis non habebit talē effectum in hominibus qualis designatur.Illud consumi dicitur quod in nihilum reducitur:sed corpora impiorum non resoluētur in nihilum: sed in æternum conseruabuntur,vt æternā pœnam sustineant: ergo ignis non erit malis consumptio,vt in litera dicitur. ¶Si dicatur quòd consumet malorum corpora inquantum ea resoluet in cinerem. Contrà:sicut corpora malorum ita & bonorum in cinerem resoluētur,hoc enim est Christi solius priuilegiū,vt caro eius nō viderit corruptionem: ergo etiam bonis tūc repertis erit consumptio. ¶Præterea. Infectio peccati magis abundat in elementis secundum quod veniunt ad compositionem humani corporis in quo est corruptio fomitis,etiam quantum ad bonos, quàm in elementis extra corpus humanum existentibus: sed elementa extra corpus humanum existentia purgabuntur propter peccati infectionem : ergo multo fortiùs oportet per ignem purgari elementa in corporibus humanis existētia siue bonorum siue malorum,& ita oportet vtraq; corpora resolui.

¶Prętereà. Quamdiu status viæ durat elementa similiter agunt in bonos & in malos,sed adhuc durabit status viæ in illa conflagratione: quia post statum huius viæ nō erit mors naturalis,quæ tamen per illam cōflagrationem causabitur : ergo ille ignis æqualiter aget in bonos & malos,& ita non videtur quòd sit aliqua discretio inter eos quantum ad effectum illius ignis suscipiendum sicut in litera ponitur.

¶Præterea. Illa conflagratio quasi in momento perficitur:sed multi inuenientur viui in quibus erunt multa purgabilia:ergo illa conflagratio non sufficiet ad eorum purgationem.

¶Respō-

¶Respondeo dicendum,q ignis ille finalis conflagrationis quantū ad hoc q iudicium præcedet,aget vt instrumentū diuinæ iustitię,& iterū per virtutem naturalis ignis.Quantū ergo pertinet ad virtutē naturalem ipsius,similiter aget in malos & bonos qui viui reperientur , vtrorūq; corpora in cinerem resoluendo: inquantùm verò aget vt instrumentum diuinæ iustitiæ diuersimodè aget in diuersos quantū ad pœnam sensuum.Mali enim per actionem ignis cruciabuntur. Boni verò in quibus nihil purgandum inuenietur omninò nullum dolorem ex igne sentient,sicut nec pueri senserunt in camino ignis: Dan.3.quamuis eorum corpora non seruentur integra,sicut puerorum seruata fuerunt, & hoc diuina virtute fieri poterit,vt sine doloris cruciatu resolutionem corporum patiantur. Boni verò in quibus aliquid purgandum reperietur sentient cruciatum doloris ex illo igne plus vel minùs pro meritorum diuersitate , sed quantū ad actum quem post iudicium ille ignis habebit in damnatos tantùm aget, quia corpora boni omnes habebunt impassibilia.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd consumptio ibi accipitur non per annihilationem , sed pro resolutione in cinerem.

¶Ad secundū dicendū,q bonorū corpora quis in cinerē resoluent per ignē, non tū ex hoc dolorem sentiēt, sicut nec pueri in fornace existētes: & quātū ad hoc est dissimile de bonis & malis.

¶Ad tertium dicendum,quòd elementa in corporibus humanis existentia purgabuntur per ignem etiam in corporibus electorum, sed hoc per diuinā virtutē fiet sine cruciatu doloris.

¶Ad quartum dicendum, quòd ignis ille non aget tantū secundum naturalē elementorū virtutem,sed etiam vt diuinę iustitię instrumentū.

¶Ad quintum dicendū, q tres sunt causæ quare subitò illi qui viui reperientur purgari poterunt. Vna est,quia in eis pauca purgandā inuenientur cùm terroribus & persequutionibus præcedentibus fuerint purgati. Secunda causa est quia & viui voluntariè pœnam sustinebunt, pœna enim in hac vita voluntariè suscepta multo plus purgat quàm pœna post mortem inflicta, sicut patet in martyribus, q si purgandum quid in eis inuenitur, passionis falce tollitur, vt Aug. dicit,cùm tamen pœna martyrij sit breuis in cōparatione ad pœnam quæ in Purgatorio sustinetur. Tertia est quia calor ille recuperabit in intentione quantùm amittit in temporis breuitate.

ARTICVLVS. IX.

Vtrum ille ignis inuoluet reprobos.

Ad nonum sic proceditur. Videtur q ille ignis non inuoluet reprobos,quia super illud Mal. 3. Purgabit filios Leui. dicit Glos. duos ignes legimus futuros: vnum quo purgabit electos & præcedet iudicium, alterum qui reprobos cruciabit, sed hic est ignis Inferni qui malos inuoluet. Primus autem est ignis finalis conflagrationis: ergo ille ignis conflagrationis non erit ille qui malos inuoluet. ¶Prætereà , ille ignis Deo obsequitur in purgatione mundi: ergo remunerari debet aliis elementis remuneratis,& præcipuè cùm ignis sit nobilissimum elementorum:non ergo videtur quòd in Infernum debeat deiici ad pœnam damnatorum. ¶Prætereà,ignis qui malos inuoluet erit ignis Inferni: sed ignis ille ab initio mundi præparatus est damnatis:vnde Matthæ.25.Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo &c. Isa. 30. Præparata est ab heri Thophet à Rege præparata &c. Glos. ab heri, id est, ab initio Thophet vallis gehennæ: sed ignis ille finalis conflagrationis non fuit ab initio præparatus,sed ex concursu mundanorum ignium generabitur : ergo ille ignis non est ignis Inferni qui reprobos inuoluet.

¶In contrarium est quod in Psal.de illo igne dicitur, Quòd inflammabit in circuitu inimicos eius. ¶Prætereà,Dan.7.dicitur,Fluuius igneus rapidusq; egrediebatur à facie eius.Glos.vt peccatores traheret in gehennā. Loquitur autē authoritas de illo igne de quo nunc est mentio,vt patet per quandā Gl. quæ ibi dicit:vt malos puniat & bonos purget:ergo ignis finalis cōflagrationis in Infernum cum reprobis demergetur.

¶Respondeo dicendum, q tota purgatio mundi & innouatio ad purgationem & innouationem hominis ordinabit:& ideò oportet q mundi purgatio & innouatio,purgationi & innouationi hominis congruat: purgatio autem quædam erit q mali segregabūtur: vnde dicitur Lucæ.3.Cuius ventilabrum in manu eius & purgabit aream suam,& congregabit triticum suum, id est,electos in horreum suum : paleas autem, id est, reprobos comburet igne inextinguibili: vnde & ita erit de purgatione mundi,quicquid erit turpe & fœdum in Infernum cum reprobis remittetur : quicquid verò pulchrum & nobile conseruabitur in superioribus ad gloriam electorum , & ita etiā erit de illo igne conflagrationis: sicut dicit Basilius sup illud Psal. Vox Domini intercidentis flammam ignis : quia quo ad calidum vsiuum,& quantū ad id qđ in igne grossum reperietur descēdet ad Inferos ad pœnam damnatorū: quod verò est ibi subtile & lucidum,remanebit superi⁹ ad gloriā electorum.

¶Ad primū ergo dicendū, q ignis q purgabit electos āte iudiciū,erit idē cū igne cōflagratiōis

Universidad de Deusto
Biblioteca

mundi,quãuis quidam contrarium dicant:conuenit enim vt cùm homo sit pars mundi,eodem igne purgetur homo & mundus. Dicuntur autem duo ignes,qui purgabit hos & cruciabit malos, & quantum ad officium, & aliquo modo ad substantiã: quia non tota substãtia ignis purgantis in Infernum detrudetur,vt dictũ est. ¶ Ad secundũ dicendum,quòd in hoc ille ignis remunerabitur:q illud quod est grossum in eo separabitur ab ipso & retrudet in Infernum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut gloria electorum post iudicium est maior quàm antè,ita & pœna reproborum: & ideò sicut charitas superiori creaturæ addet ad augmẽtandũ gloriã electorum,ita etiam quicquid est turpe in creaturis retrudetur in Infernũ ad augmentandam miseriam:& ita igni damnatorum ab initio prę parato in Inferno non est inconueniens si alter ignis addatur.

QVAESTIO. LXXV.

De resurrectione.

POst hoc considerandum est de circunstantibus & concomitantibus resurrectionem: quorum Prima consideratio est de ipsa resurrectione. Secunda de eius causa. Tertia de eius tẽpore & modo. Quarta de ipsius termino à quo. Quinta de conditionibus resurgentium. Circa primum quæruntur tria. Primo, Vtrum resurrectio corporum sit futura. Secundò, Vtrum sit omnium generabilũ. Tertio, Vtrum naturalis vel miraculosa.

ARTICVLVS. I.

Vtrum corporum resurrectio sit futura,

Thom. 4. Dist. 43. q. vnica, ar. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic,proceditur. Videtur q corporum resurrectio nõ sit futura. Iob 14. Homo cũ dormierit nõ resurget, donec atteretur cœlum: sed cœlum nunquam atteratur, quia terra de qua minus videtur in æternum stat, vt patet Eccl. 1. ergo non resurget homo. ¶ Præterea, Dominus Matth. 22. probat resurrectionem per authoritatem illam, Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob, qa non est Deus mortuorum,sed viuentiũ: sed constat qũ verba illa dicebantur Abraham, Isaac, & Iacob, non viuebant corpore,sed solũ anima: ergo resurrectio non erit corporum, sed solùm animarum. ¶ Præterea Apostolus. 1. Corin. 15. videtur probare resurrectionem ex remuneratione laborum, quos in hac vita sustinẽt sancti qui si in hac vita tantũ confidentes essent miserabiliores essent cæteris hominibus: sed sufficiens remuneratio omnium laborũ hominis põt esse in anima tantũ,non enim oportet q instrumentum simul cum operãte remuneretur. Corpus enim instrumentum animæ est: vnde etiam in Purgatorio vbi animæ punient pro his quæ gesserunt in corpore,anima sine corpore punitur: ergo non oportet ponere resurrectionẽ corporum, sed sufficit ponere resurrectionem animarum, quæ est dum transeunt de morte culpæ & miseriæ in vitam gratiæ & gloriæ. ¶ Præterea,vltimum rei est perfectissimum in re,quia per illud attingit finem suũ: sed perfectissimus status animæ est,vt sit à corpore separata: quia in hoc statu cõformis est Deo & angelis & magis pura quasi separata ab omni extranea natura: ergo separatio à corpore est vltimus status eius,& ita ex hoc statu non redit ad corpus, sicut nec ex viro fit puer. ¶ Præterea,mors corporalis in pœnam hominis est inducta pro prima præuaricatione,vt patet Gene. 2. sic & mors spiritualis quæ est separatio animæ à Deo est inflicta homini p peccato mortali: sed de morte spirituali nunquam redeunt ad vitam post sententiam damnationis acceptam: ergo de morte corporali ad vitam corporalem non erit regressus, & sic resurrectio non erit.

¶ Sed cõtrà est quod dicitur Iob. 19. Scio quòd Redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum,& rursus circun. pel. mea &c. ergo resurrectio erit corporum. ¶ Præterea, donum Christi est maius quàm peccatũ Adæ, vt patet Ro. 5. Sed mors per peccatũ introducta est: quia si peccatum non fuisset, mors nulla esset: ergo per donũ Christi à morte reparabitur ad vitam. ¶ Præterea membra debent esse corpori conformia: sed caput nostrum viuit, & in æternum viuet in corpore & anima. Quia Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, vt patet Rom. 6. ergo & homines qui sunt eius mẽbra viuẽt in corpore & anima,& sic oportet carnis resurrectionem esse.

¶ Respondeo dicendum, quòd secundũ diuersas sentẽtias de vltimo fine hominis diuersificatæ sunt sententiæ ponentiũ vel negantiũ resurrectionẽ. vltimus enim finis hominis quem naturaliter omnes homines desiderant est beatitudo, ad quam quidem hominem posse pertingere in hac vita quidam posuerunt: vnde non cogebãtur ponere aliam vitam post istam in qua homo vltimam sui perfectionem cõsequeretur, & sic resurrectionem negabant: & hanc opinionem satis probabiliter excludit varietas fortunæ,&

næ,& infirmitas humani corporis, scientiæ & virtutis imperfectio & instabilitas, quibus omnibus beatitudinis perfectio impeditur: vt Augustinus prosequitur in fine de Ciui. Dei. Et ideò alij posuerunt aliam vitam esse post hanc in qua homo tantũ secundum animam viuebat post mortem,& hanc vitam ponebant sufficere ad naturale desiderium implẽdum de beatitudine consequenda: vnde Porphyrius dicebat, vt Aug. dicit in lib. de Ciu. Dei: Quia anima ad hoc q beata sit omne corpus fugiendum est: vnde tales resurrectionem non ponebant. Huius autem opinionis apud diuersos diuersa erant falsa fundamenta. Quidam enim hæretici posuerunt omnia corporalia esse à malo principio, spiritualia verò à bono, & secundũ hoc oportebat q anima summè perfecta non esset nisi à corpore separata, per quod à suo principio distrahitur, cuius participatio ipsam beatam facit: & ideò omnes hæreticorum sectæ quæ ponunt à Diabolo corporalia esse creata vel formata negant corporũ resurrectionem. Huius autem fundamenti falsitas in principio. 2. lib. ostensa est. Quidam verò posuerunt totam hominis naturã in anima consistere, ita vt anima corpore vteretur sicut instrumento, aut sicut nauta naui: vnde secũdum opinionẽ hanc sequitur q sola anima beatificata hõ naturali desiderio beatitudinis nõ frustraretur, & sic non oportet ponere resurrectionem. Sed hoc fundamentum sufficienter Philosophus. 2. de Anima destruit, ostendens animam corpori sicut formam materiæ vniri, & sic patet quòd si in hac vita homo non potest esse beatus: & ideò est necesse resurrectionem ponere.

¶ Ad primum ergo dicendũ. q cœlum nunquã atteret quantũ ad substantiã, sed quantũ ad effectum virtutis, per quem mouet ad generationem & corruptionẽ inferiorũ, ratione cuius dicit Apostolus. 1. Cor. 7. Præterit figura huius mundi.

¶ Ad secundum dicendum, q anima Abraham non est propriè loquendo ipse Abraham, sed est pars eius, & sic de aliis. Vnde vita animæ Abrahæ non sufficeret ad hoc q Abraham sit viuens, vel quia Deus Abraham sit Deus viuẽtis, sed exigitur vita totius cõiuncti, scilicet animæ & corporis, quæ quidem vita quamuis non esset actu quando verba proponebãtur, erat tamen in ordine vtriusq; partis ad resurrectionẽ: vnde Dominus per verba illa subtilissimè & efficaciter resurrectionem probat.

¶ Ad tertium dicendum, q anima non comparatur ad corpus solùm, vt operãs ad instrumentum quo operant, sed etiam vt forma ad materiam: vnde operatio est coniuncti & non tantũ animæ, vt patet p Philosophum in. 1. de Anima. Et qa operanti debetur operis merces, oportet q ipse homo cõpositus ex anima & corpore operis sui mercedẽ accipiat. Venialia aũt sicut dicunt peccata, quasi dispositiones ad peccandũ, non qd' simpl'r habeant rationẽ peccati: ita pœna quæ eis redditur in Purgatorio non est simpliciter retributio, sed magis purgatio quędam quæ seorsum fit in corpore per mortem & incinerationem, & in anima per Purgatorij ignem.

¶ Ad quartum dicendũ, q cæteris paribus perfectior est status animæ in corpore quàm extra corpus, qa est pars totius compositi, & oĩs pars integralis materialis est respectu totius, & quis sit Deo cõformis secundũ quid: non tã simpliciter: tunc enim simpl'r loquẽdo est aliquid maximè Deo cõforme qũ habet quicquid cõditio suę naturę requirit, qa perfectionẽ diuinã tunc maximè imitatur: vnde cor animalis magis est Deo conforme immobili qũ mouet quàm qũ quiescit, quia perfectio cordis est in moueri, & eius quies est eius destructio.

¶ Ad quintũ dicendum, q mors corporalis est introducta per peccatum Adæ, quod est morte Christi deletum: vnde pœna illa non manet in æternum, sed peccatum quod mortem æternam per impœnitẽtiam inducit vltrà nõ expiabitur, & ideo mors illa æterna erit.

ARTICVLVS. II.

Vtrum resurrectio erit omnium generaliter.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q resurrectio non erit omnium generaliter: in Psal. enim dicit, Non resurgẽt impij in iudicio: sed resurrectio non erit hominũ nisi tẽpore iudicij vniuersalis: ergo impij nullo modo resurgẽt. ¶ Præterea, Dan. 12. dicitur, Multi de his qui dormiunt in puluere euigilabunt: sed hęc loquutio quãdam particularitatem importat: ergo non oẽs resurgent. ¶ Præterea, per resurrectionẽ homines conformantur Christo resurgẽti. Vnde 1. Cor. 15. cõcludit Apostolus: Quia si Christus resurrexit & nos resurgemus: sed illi soli debẽt Christo resurgẽti conformari, qui imaginẽ ipsi' portauerũt, quod est solũ bonorũ: ergo ipsi soli resurgẽt. ¶ Præterea, pœna nõ dimittitur nisi ablata culpa: sed mors corporalis est pœna peccati originalis: ergo cũ non omnibus sit dimissum originale peccatum non omnes resurgent. ¶ Præterea, sicut per gratiam Christi renascimur, ita per gratiam eius resurgemus: sed illi qui in maternis vteris moriuntur nunquàm poterunt renasci: ergo nec resurgere poterunt, & sic non omnes resurgent.

¶ Sed contrà est quod dicitur Io. 5. Omnes qui in monumentis sunt audient vocẽ filij Dei, & qui audierint viuẽt: ergo oẽs mortui resurgent. ¶ Præterea. 1. Cor. 15. Oẽs quidẽ resurgemus &c.

¶ Præterea,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Præterea, resurrectio ad hoc necessaria est, vt resurgentes recipiant pro meritis pœnam vel præmiũ: sed omnibus debetur vel pœna vel præmium pro merito proprio, sicut adultis, vel alieno, sicut paruulis: ergo omnes resurgent.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ ea quorum ratio sumitur ex natura speciei, oportet similiter inueniri in omnibus quæ sunt eiusdem speciei: talis autem est resurrectio. Hæc enim est eius ratio, vt ex dictis patet, ꝙ anima in perfectiõe vltima speciei humanæ esse non potest à corpore separata: vnde nulla anima in perpetuum remanebit à corpore separata: & ideo necesse est sicut vnum ita & omnes resurgere.

¶ Ad primũ ergo dicendum, ꝙ loquitur de spirituali resurrectione, qua impij nõ resurgent in iudicio discussionis conscientiæ vt Gloss. exponit: vel loquitur de impiis qui sunt animo infideles, qui non resurgent vt iudicẽtur: iam enim iudicati sunt.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ Aug. exponit, id est, omnes: & hic modus loquendi inuenitur in sacra scriptura: vel particulatio potest intelligi quantum ad pueros dãnatos in limbo, qui quãuis resurgent non propriè dicuntur euigilare, cùm nec sensum pœnę nec glorię habituri sint: vigilia enim est solutio sensus.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ omnes tam boni ꝙ mali conformantur Christo viuendo in ista vita in his quę ad naturam speciei pertinent: non autem in his quæ pertinent ad gratiam: & ideò omnes ei conformabuntur in reparatione vitæ naturalis: non autem in similitudine gloriæ, sed soli boni.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ mortem quæ est pœna originalis peccati, qui in originali decesserunt exoluerunt moriendo: vnde non obstante originali culpa possũt à morte resurgere: pœna em originalis peccati magis est mori quàm morte detineri.

¶ Ad quintũ dicendum, ꝙ renascimur per gratiam Christi nobis datã, sed resurgimus per gratiam Christi qua factum est, vt naturã nostram susciperet, quia ex hoc ei in naturalibus conformamur: vnde illi qui in maternis vteris decedũt quãuis renati non fuerint per susceptionẽ gratiæ, tamen resurgent propter conformitatẽ naturæ ad ipsum, quam consequuti sunt ad perfectionem humanæ speciei pertingentes.

ARTICVLVS. III.

Vtrum resurrectio sit naturalis.

Ad tertium sic ꝓceditur. Videtur quòd resurrectio sit naturalis: qa sicut dicit Dam. 3. li. qd' cõmuniter in omnibus inspicitur naturã characterizat in his quæ sub ipso sunt atomis: sed resurrectio cõmuniter in omnibus inuenitur: ergo est naturalis. ¶ Præterea, Grego. dicit. 14. Moralium, Qui resurrectionis fidem ex obedictia non tenet certè hanc ex ratione tenere debuerat. Quid enim quotidie mundus in elementis suis nisi resurrectionẽ nostram imitatur: & ponit exemplum de luce quę quasi moriendo oculis subtrahit, & rursus quasi viuendo reuocatur, vel resurgendo: & de arbustis quæ viriditatẽ amittunt, & rursus quasi resurgentia reparantur: & de seminibus quæ putrescentia moriunt, & rursus germinando quodammodò resurgunt: quod etiã exemplũ Apostolus ponit. 1. Cor. 15. sed nihil potest ex naturalibus operibus ratione cognosci nisi naturale: ergo resurrectio erit naturalis. ¶ Præterea, illa ꝙ sunt præter naturam non multo tempore manent, quia sunt quasi violenta: sed vita quę per resurrectionem reparatur in ęternũ manebit: ergo resurrectio erit naturalis. ¶ Præterea, illud ad quod tota naturæ reparatio intendit maximè videtur esse naturale: sed resurrectio & glorificatio sanctorum est huiusmodi: vt patet Ro. 8. ergo resurrectio erit naturalis. ¶ Præterea, resurrectio est motus quidam ad perpetuam coniunctionẽ animæ & corporis: sed motus est naturalis qui terminatur ad quietem naturalẽ: vt patet. 5. Phys. Perpetua autẽ coniunctio animę & corporis erit naturalis, quia cùm anima sit propri' motor corporis habet sibi corpus proportionatum, & ita in perpetuum est similiter viuificabile ab ipsa, sicut ipsa in perpetuum vivit: ergo resurrectio erit naturalis.

¶ Sed contrà, à priuatione in habitum non erit regressus, secundum naturam: sed mors est priuatio vitæ: ergo resurrectio per quã est reditus de morte ad vitam non est naturalis. ¶ Præterea, ea quæ non sunt vnius speciei non habent determinatum modum originis: vnde animalia quæ generantur ex pũtrefactione, & ex semine nunquã sunt eiusdem speciei: vt dicit Commen. in. 8. Phys. Sed naturalis motus quo homo oritur est generatio ex simili in specie, quod non est in resurrectione: ergo non est naturalis.

¶ Respondeo dicendũ, ꝙ motus siue actio aliqua se habet ad naturam tripliciter: Est enim aliquis mot' siue actio cuius natura nec est principium nec terminus, & talis motus quandoq; est à principio supra naturam, vt patet de glorificatione corporis: quandoq; autẽ à principio alio quocunq;, sicut patet de motu violento lapidis sursum qui terminatur ad quietẽ violentam. Est etiam alius motus cuius principiũ & terminus est natura, vt patet in motu lapidis deorsum. Est etiam alius motus cuius termin' est natura, sed non principium: sed quandoq; aliquid supra naturam, sicut patet in illuminationẽ cæci,

æ cęci, quia visus naturalis est, sed illuminationis principiũ est supra naturam: quandoq; autem aliquid aliud, vt patet in acceleratione florum vel fructuũ per artificium facta. Quòd autem principium sit natura & non terminus, esse non potest, quia principia naturalia sunt ad determinatos effectus, vltra quos se extẽdere non possunt: operatio ergo vel mot' primo mõ se habens ad naturam nullo modo potest esse naturalis, sed vel est miraculosa si sit à principio supra naturam, vel violenta si sit ab alio quocũq; principio. Operatio autem vel motus secundo modo se habens ad naturam est simpliciter naturalis, sed operatio quæ tertio modo se habet ad naturam non potest dici simpliciter naturalis, sed secundũ quid, inquantũ. s. perducit ad id quod secundũ naturã est, sed vel dicit miraculosa vel artificialis aut violẽta. Naturale enim propriè dicit quod secundũ naturã est: secundũ autem naturã esse dicit habens naturam & ꝙ cõsequũtur naturã, vt patet in. 2. Phy. Vnde motus, simpliciter loquẽdo, non põt dici naturalis, nisi eius principiũ sit natura: resurrectionis autẽ principiũ natura esse nõ põt, quãuis ad vitã naturæ resurrectio terminet. Natura em̃ est principiũ motus in eo in quo est vel actiuum, vt patet in motu leuium & grauiũ & alterationibus naturalibus animaliũ: vel passiuũ, vt patet in generatione simpliciũ corporũ. Passiuũ autẽ principium naturalis generationis est potentia passiua naturalis quæ semper habet aliquã potentiã actiuã sibi respondentẽ in natura, vt dicit in. 11. Meta. Nec differt quantũ ad hoc siue respondeat passiuo principio actiuũ principiũ in natura respectu vltimę perfectionis. s. formæ, siue respectu dispositionis quæ est necessitas ad formam vltimam, sicut est in generatione hominis secundum positionem fidei, vel etiam de omnibus aliis secundum opinionem Platonis & Auicen. nullum autem principium actiuum resurrectionis est in materia, neq; respectu coniunctionis animæ ad corpus, nec respectu dispositionis ꝙ est necessitas ad talem coniunctionem: quia talis dispositio non potest à natura induci nisi determinato modo per viam generationis ex semine. Vnde & si ponatur esse etiam aliqua potentia passiua ex parte corporis, seu etiam inclinatio quęcunq; ad animę coniunctionem, non est talis quòd sufficiat ad rationem motus naturalis: vnde resurrectio simpliciter loquendo est miraculosa non naturalis, nisi secundum quid, vt ex dictis patet.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ Dama. loquitur de illis quæ inueniuntur in omnibus indiuiduis ex principiis naturæ creatis. Non enim si diuina operatione oẽs homines dealbarentur, vel in vno loco congregarentur, sicut tempore diluuij factum est, propter hoc albedo esset proprietas naturalis hominis, vel esse in tali loco.

¶ Ad secundũ dicendũ, ꝙ ex rebus naturalibus non cognoscit aliquid ratione demõstrante nõ naturale, sed ratione persuadẽte põt cognosci a liquid supra naturã: qa eorum ꝙ supra naturã sunt, ea ꝙ sunt in natura aliquã similitudinẽ repræsentant: sicut vnio animæ & corporis repræsentant animæ vnionem ad Deum per gloriam fruitiõis, vt Magister dicit, & simili modo exempla quæ Apostolus & Grego. inducunt, fidei resurrectionis persuasiuè adminiculantur.

¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ illa ratio procedit de operatione illa quæ terminat ad illud quod non est per naturã, sed naturę contrarium: hoc autẽ non est in resurrectione & ideò non est ad propositum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd tota operatio naturæ est sub operatione diuina, sicut operatio inferioris artis sub operatione superioris. Vnde sicut oĩs operatio inferioris artis expectat aliquem finem ad quem non peruenitur nisi operatione artis superioris inducentis formã vel vtentis artificio facto, ita ad vltimum finem ad quem tota expectatio naturæ intendit non potest peruenire opere naturæ, & ꝓpter hoc cõsequutio eius non est naturalis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quãuis non posit esse motus naturalis qui terminatur ad quietem violentã: tamen potest esse motus non naturalis qui terminatur ad quietẽ naturalem, vt ex dictis patet.

QVAESTIO. LXXVI.

De causa resurrectionis.

Deinde considerandum est de causa nostræ resurrectionis. Circa quod tria quærũntur. Primò, Vtrum resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis. Secundo, Vtrum vox tubæ. Tertio, Vtrum angeli.

ARTICVLVS. I.

Vtrum Christi resurrectio sit causa nostræ resurrectionis.

Thom. 4. Dist. 43. q. vnica, ar. 2. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic ꝓceditur. Videtur ꝙ Christi resurrectio nõ sit causa nostræ resurrectionis. Posita enim causa ponitur effectus: sed posita resurrectione Christi nõ est sequuta statim resurrectio aliorũ mortuorum: ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo resurrectio eius non est causa nostræ resurrectionis. ¶ Præterea, effectus non potest esse nisi causa præcesserit: sed resurrectio mortuorum esset etiã si Christus non resurrexisset: erat enim alius modus possibilis Deo vt hominem liberaret. ergo resurrectio Christi nõ est causa nostrę resurrectionis. ¶ Præterea, idem est factiuũ vnius in tota specie vna: sed resurrectio erit omnibus hominibus cõmunis: cùm ergo resurrectio Christi non sit causa suiipsius, non erit causa aliarum resurrectionum. ¶ Præterea, in effectu relinquitur aliquid de similitudine causę: sed resurrectio ad minus quorundam. s. malorum nõ habet aliquid simile resurrectioni Christi: ergo resurrectionis illorum non erit causa resurrectio Christi.

¶ Sed contrà, illud quod est primum in quolibet genere est causa eorum quę sunt pòst, vt patet in. 2. Meta. sed Christus ratione suæ resurrectionis corporalis dicitur primitię dormientiũ: 1. Cor. 15. & primogenus mortuorum, Apoc. 1. ergo sua resurrectio est causa resurrectionis aliorum. ¶ Præterea, resurrectio Christi magis conuenit cũ nostra resurrectione corporali quàm cum resurrectione spirituali, quę est per iustificationem: sed resurrectio Christi est causa iustificationis nostræ, vt patet Ro. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram: ergo resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis corporalis.

¶ Respondeo dicendũ, ꝙ Christus ratione humanæ naturæ dicitur Dei & hominum mediator: vnde diuina dona à Deo in homines mediante Christi humanitate prouenium. Sicut autem à morte spirituali liberari nõ possumus. si per donum gratiæ diuinitùs datum, ita nec a morte corporali nisi per resurrectionem diuina virtute factã: & ideò sic Christus secundum humanam naturam primitias gratiæ suscepit diuinitùs, & eius gratia est causa nostræ gratiæ: qa de plenitudine eius nos omnes accepimus gratiam pro gratia. Ioan. 1. ita in Christo inchoata est resurrectio, & sua resurrectio causa est nostræ resurrectionis, vt sic Christus inquantum est Deus sit prima causa nostræ resurrectionis quasi æquiuoca, sed inquantum est Deus & homo, resurgens est causa proxima & quasi vniuoca nostræ resurrectionis. Causa autem vniuoca agens producit effectum in similitudine formę suæ vnde non solũ est causa efficiens, sed exemplaris respectu istius effectus: quandoque enim ipsa forma per quam attenditur similitudo agẽtis ad effectum est directè principiũ actionis, quo producitur ille effectus, sicut calor in igne calefaciente: qñq, autem illius actionis qua producitur effectus non est principium primò per se ipsa forma secundum quam attenditur similitudo, sed principia illius formæ: sicut si homo albus generet hominem album, ipsa albedo generantis non est principium actiuæ generationis & tamen albedo generantis dicitur causa albedinis generatę, quia principia albedinis in generante sunt principia generationis facientia albedinem in generato: & per hunc modum resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis, qa illud idem quod fecit resurrectionẽ Christi, quę est causa efficiens vniuoca nostræ resurrectionis, ad nostram resurrectionem agit. s. virtus diuinitatis ipsius Christi, quæ sibi & patri cõmunis est. Vnde dicitur Ro. 8. Qui suscitauit Iesum Christum à mortuis viuificauit mortalia corpora nostra: sed ipsa resurrectio Christi virtute diuinitatis adiunctæ est causa quasi instrumentalis resurrectionis nostræ. Operatiões enim diuinæ agebant mediante carne Christi quasi quodam organo, sicut ponit exemplum Dama. in 3. lib. de Tactu corporali, quo mundauit leprosum, Matth. 8.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ causa sufficiens statim producit effectum suũ, ad quem immediatè ordinatur: non autẽ effectum ad quem ordinatur mediante alio quantuncunq; sit sufficiens: sicut calor quantũcunq; sit intensus nõ statim in primo instanti causat calorem, sed statim incipit mouere ad calorem, quia calor est effectus eius mediante motu: resurrectio autem Christi dicitur causa nostræ resurrectionis, non quia agat resurrectionem nostram, sed mediante principio suo. s. diuina virtute quæ nostram resurrectionem faciet ad similitudinem resurrectionis Christi. Virtus autem diuina operatur mediante voluntate quæ est propinquissima effectui: vnde non oportet ꝙ statim resurrectione Christi facta, nostra resurrectio sit sequuta, sed tunc sequaf quando volũtas Dei ordinauit.

¶ Ad secundũ dicendum, ꝙ virtus diuina non alligatur aliquibus causis secũdis, quin effectus illarum posset immediatè vel aliis causis mediantibus producere, sicut posset generationem corporum inferiorum causare etiam motu cœli non existente: & tamen secundũ ordinationem quem rebus instituit motus cœli est causa generationis inferiorum corporum. Similiter etiam secundum ordinem quem rebus humanis diuina prouidentia præfixit, resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis. Potuit tamẽ alium modum præfigere: & tunc esset alia causa nostræ resurrectionis, qualem Deus ordinaret.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ ratio illa procedit, quando omnia quæ sunt in vna specie habent eundem ordinem ad causam primam illius effectus, qui est inducẽdus in totam illam speciem. Sic autẽ non est in proposito, quia humanitas Christi propinquior est diuinitati, cuius virtus est

est prima causa generationis, quàm humanitas aliorum. Vnde resurrectio Christi causatur à diuinitate immediatè, sed resurrectio aliorum mediante Christo homine resurgente.

¶ Ad quartũ dicendum, ꝙ resurrectio omnium hominum habebit aliquid similitudinis de resurrectione Christi, quòd. s. pertinet ad vitã naturæ secundum quòd omnes Christo fuerunt conformes: & ideò omnes resurgent in vitam immortalem: sed in sanctis qui fuerunt Christo conformes per gratiam erit conformitas quantum ad ea quæ sunt gloriæ.

ARTICVLVS. II.

Vtrum vox tubæ sit causa nostræ resurrectionis.

Ad secundum sic proceditur. Videtur ꝙ vox tubę non sit causa nostræ resurrectionis. Dicit enim Dam. Credere resurrectionẽ futurã diuina volũtare, diuina virtute & nutu: ergo cùm hoc sit sufficiens causa resurrectionis nostrę, nõ oportet ponere causam eius vocẽ tubæ. ¶ Præterea, frustra vox emittitur ad eum qui audire non põt: sed mortui nõ habebunt auditum ergo non est conueniens ꝙ vox aliqua formet ad eos resuscitandũ. ¶ Præterea, si vox aliqua sit causa resurrectionis, hoc non erit nisi per virtutem voci diuinitùs datam, vnde super illud Psal. Dabit voci suæ vocem virtutis. dicit Gloss. resuscitandi corpora, sed ex quo potentia data est alicui, quamuis miraculosè detur: tamen actus qui sequitur est naturalis, sicut patet in cęco nato miraculosè illuminato, qui posteà naturaliter videt: ergo si vox illa esset causa resurrectionis resurrectio esset naturalis; quod falsum est.

¶ Sed contrà est quod dicitur. 1. Thessal. 4. Ipse Dominus in tuba Dei descẽdet de cœlo, & mortui qui in Christo sunt resurgẽt. ¶ Præterea, Io. 5. dicitur, ꝙ Qui in monumentis sunt audient vocem filij Dei, & qui audierint viuent: hæc autem vox dicitur tuba, vt in litera patet, ergo &c.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ causam & effectum oportet aliquo modo cõiungi, qa mouẽs & motũ, faciens & factũ sunt simul, vt patet in. 8. Phy. Christus aũt resurgẽs est causa vniuoca nostræ resurrectionis: vnde oportet ꝙ in resurrectione corporum cõmuni aliquo signo corporali dato Christus resurgens operetur, quod quidem signum, vt quidam dicunt, erit ad literam vox Christi resurrectionem imperantis, sicut imperauit mari & cessauit tempestas, Matth. 8. Quidam verò dicunt ꝙ hoc signum nihil aliud erit quàm ipsa repræsentatio euidẽs filij Dei in mũdo, de qua dicitur Matth. 24. Sicut fulgur venit ab Oriente & apparet in Occidẽte, sic erit aduẽtus filij hominis, & innitũtur authoritati Grego. dicentis quòd tubam sonare nihil aliud est quàm vt mundo iudicem filium demonstrare. Et secundum hoc ipsa apparitio filij Dei vox eius dicitur, quia ei apparenti obediet tota natura ad corporum humanorum reparationem sicut imperanti: vnde in iussu venire dicitur primæ Thessal. 4. & sic eius apparitio, inquantùm habet vim cuiusdam imperij vox eius dicitur, & hæc vox quæcunique sit quandoque dicitur clamor, quasi præconis ad iudicium citantis. Quandoq; autem dicitur sonus tubæ, vel propter euidentiam, vt in litera dicitur, vel propter conuenientiam ad vsum tubæ qui erat in vete. Te. Tuba enim congregabantur ad concilium, commouebantur ad prœlium, & vocabantur ad festum: resurgentes autem congregabuntur ad concilium iudicij, ad prælium quo orbis terrarum pugnabit contra insensatos, & ad festum æternæ solennitatis.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ Dama. in verbis illis circa materialẽ causam resurrectiõis tria tetigit. s. voluntatem diuinam qua imperat, virtutem quæ exequitur, & facilitatem exequendi in hoc ꝙ nutum adiunxit ad similitudinem eorum quæ in nobis sunt. Illud enim valde facile est nobis facere quod ad documentũ nostrum fit: sed multo apparet maior facilitas si ante verbum prolatum ad primum signum voluntatis, quod nutus dicitur, exequtio nostrę voluntatis per ministros fiat, & talis nutus est quædam causa prædictæ exequtionis, inquantum per ipsum inducuntur alij ad nostram voluntatem explendam. Nutus autẽ diuinus quo fiet resurrectio nihil aliud est quàm signum ab ipso datum cui tota natura obediet, vt ex dictis patet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut formæ sacramẽtorum habent virtutem sanctificandi, non ex hoc quòd audiuntur, sed ex hoc quòd feruntur: ita vox quicquid fit habebit efficaciã instrumentalem ad resuscitandum, non ex hoc quòd sentif, sed ex hoc quòd proferturisicut etiam vox ex ipsa impulsione aẽris excitat dormientem soluendo organum non ex hoc quòd cognoscatur: quia iudicium de voce veniente ad aures sequitur excitationem & non est causa eius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet si virtus illi voci data esset ens perfectum in natura, quia tunc quod ex ea procederet virtutem iam naturalem factam principium haberet: non est autem talis virtus illa, sed qualis supradicta est esse in formis sacramentorum.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ad resurrectionem angeli operentur.

Ad tertium

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad tertium sic ꝓceditur. Videtur quòd nullo modo ad resurrectionem angeli operẽtur. Quia maioris virtutis est ostensiua resurrectio mortuorum q̃ generatio hominum: sed quãdo generantur homines anima non infunditur corpori mediantibus angelis: ergo nec resurrectio quæ est iterata coniunctio aniꝫ & corporis fiet ministerio angelorũ.

¶ Prætereà, si ad aliquos angelos hoc ministerium pertineat maximè videt pertinere ad virtutes, quarũ est miracula facere: sed eis non ascribitur, sed archangelis, vt patet in litera: ergo non fiet ministerio angelorum.

¶ Sed contrà est quod dicitur. 1. Thess. 4. ꝙ Dominus in voce archangeli descendet de cœlo & mortui resurgent: ergo resurrectio mortuorum ministerio angelico complebitur.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ sicut Augu. dicit in 3. de Trin. ꝙ sicut corpora grossiora & infirmiora per subtiliora & potentiora quodam ordine reguntur, ita omninò corpora reguntur à Deo per spiritum vitæ rationalem, & hoc etiã Greg. 4. Dialo. tangit. Vnde in omnibus quæ corporaliter à Deo fiunt vtitur Deus ministerio angelorum, in resurrectione autẽ est aliquid ad trãsmutationem corporum pertinens. s. collectio cinerum & eorum præparatio ad reparationem humani corporis: vnde quãtũ ad hoc in resurrectione vtetur Deus ministerio angelorum, sed anima sicut immediatè à Deo creata est, ita immediatè à Deo corpori iterato vnietur sine aliqua operatione angelorum. Similiter etiam gloriam corporis ipse faciet non ministerio angelorum, sicut & animam immediatè glorificat, & illud angelorum ministerium dicitur vox secundum vnam expositionem quæ tangit in litera.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod patet solutio ex dictis.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ ministeriũ istud erit principaliter vnius archangeli. s. Michaëlis, qui est princeps ecclesiæ, sicut fuit synagogæ, sicut dicitur Dan. 10. qui tamen agit ex influentia virtutum & aliorum superiorum ordinum: vnde quod ipse faciet, superiores ordines quodãmodò faciunt. Similiter inferiores angeli cooperabuntur ei circa resurrectionem singulorũ, quorum custodiæ deputati fuerunt, & sic vox illa potest dici vnius vel plurium angelorum.

QVAESTIO. LXXVII.

De tempore & modo resurrectionis.

DEinde considerandum est de tempore & modo resurrectionis. Circa quod quærũtur quatuor. Primò, vtrũ tempus resurrectionis differatur vsq; ad finem mundi. Secundò, vtrum tempus illud sit occultũ. Tertiò, vtrum resurrectio fiet in noctis tẽpore. Quartò, vtrũ fiet subitò.

ARTICVLVS. I.

Vtrum tempus nostræ resurrectionis differri debeat vsq; ad finem mundi.

Thom. 4. Dist. 43. q. vnica, ar. 3. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic ꝓceditur. Videtur ꝙ tempus resurrectionis nõ oporteat differri vsq; ad finem mundi, vt omnes simul resurgãt: maior est enim cõuenientia capitis ad mẽbra, quàm membrorum adinuicem: sicut causę ad effectus, quàm effectuũ ad inuicẽ: sed Christus qui est Caput nostrum non distulit resurrectionem suam vsq; ad finem mundi, vt simul cum omnibus resurgeret: ergo non oportet ꝙ priorum sanctorum resurrectio vsq; ad finem mundi differatur, vt simul cum omnibus resurgant.

¶ Prætereà, resurrectio capitis est causa resurrectionis membrorũ: sed resurrectio quorũdam membrorum nobilium propter vicinitatẽ ad caput nõ est dilata vsq; ad finem mundi, sed statim resurrectionem Christi sequuta est, sicut piè creditur de beata Virgine & Ioanne Euangelista: ergo & aliorũ resurrectio tanto propinquior erit resurrectioni Christi, quanto per gratiam & meritum magis ei fuerunt conformes.

¶ Prætereà Status no. Te. est ꝑfectior & expressiùs portat imaginẽ Chri q̃ status vet. Te. sed quãdã Patres ve. Te. Chro resurgẽte resurrexerũt, sicut dicit Matt. 27. Quia multa corpora sctorũ qui dormierant resurrexerunt: ergo videtur ꝙ nec sanctorũ no. Te. resurrectio differri debeat vsq; ad finem mundi vt fiat omnium simul.

¶ Prætereà, post finem mundi non erit aliquis annorum numerus: sed post resurrectionem mortuorum adhuc cõputantur multi anni vsq; ad resurrectionem aliorum, vt patet Apoca. 20. Dicitur enim ibi, Vidi animas decollatorũ propter testimonium Iesu & propter verbum Dei. Et infrà, Et vixerũt & regnauerũt cum Christo mille annis, & cæteri mortuorum non vixerunt donec consummarentur mille anni: ergo resurrectio omnium non differtur vsq; ad finẽ mundi, vt sit simul.

¶ Sed contrà est quod Iob. 9. dicit, Homo cùm dormierit nõ resurget donec atteratur cœlum, nec euigilabit vt consurgat à somno suo: & loquitur de somno mortis: ergo vsq; ad finẽ mundi quãdo cœlum atteretur resurrectio hominũ differetur.

differet. ¶ Prætereà, Heb. 11. dicit, Homines Dei testimonio fidei probati non acceperunt repromissionẽ. i. plenam animæ & corporis beatitudinem Deo aliquid aliud pro nobis prouidente, nè sine nobis cõsummarent. i. perficerentur. Glos. vt in cõmuni gaudio omnium maius fieret gaudium singulorũ, sed non erit antè resurrectio q̃ corporũ glorificatio: quia reformabit corpus humilitatis nostrę configuratũ corpori claritatis suæ. Phil. 3. & Resurrectiõis filij erũt si cut angeli in cœlo: vt patet Matth. 22. ergo resurrectio differetur vsq; ad finem mũdi in quo omnes simul resurgent.

¶ Respondeo dicendum, quòd sicut Aug. dicit in. 3. de Trin. Diuina prouidentia statuit, vt corpora grossiora & inferiora per subtiliora & potentiora quodam ordine reganturi: & ideò tota materia corporũ inferiorum subiacet variationi secũdum modum cœlestium corporũ: vnde esset contra ordinem quem diuina prouidentia statuit rebus, si materia inferiorum corporũ ad statum incorruptionis produceretur manente motu superiorum corporum. Quia secundum positionem fidei erit in vitam immortalem conformiter Christo, quia resurgens à mortuis iam non moritur: vt dicitur Ro. 6. Et ideò humanorum corporum resurrectio vsq; ad finem mundi differetur in quo motus cœli quiescet. Et propter hoc etiam quidã Philosophi qui posuerũt motum cœli nunquã cessare, posuerunt reditũ humanarum animarum ad corpora mortalia, qualia nunc habemus, siue ponerent reditũ animæ ad idem corpus in fine magni anni, vt Empedocles, siue ad aliud, vt Pythagoras posuit, quamlibet animam quodlibet corpus ingredi, vt dicitur in. 1. de Anima.

¶ Ad primum ergo dicendũ, ꝙ quamuis caput magis conueniat cum mẽbris conuenientia proportiõis quę exigit ad hoc ꝙ in membra fluat, quàm membra adinuicem: tamen caput habet causalitatẽ quandã super membra qua mẽbra carent, & in hoc mẽbra differunt à capite & conueniũt adinuicem. Vnde resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis, ex cuius fide spes nobis de nosta resurrectione consurgit, nõ autem resurrectio alicuius membri Christi est causa cæterorũ mẽbrorũ: & ideò Christi resurrectio debuit præcedere resurrectionem aliorũ qui omnes simul resurgere debuerũt in cõsummatione sæculorum.

¶ Ad secundũ dicendum, ꝙ quãuis inter membra sint quædam aliis digniora & magis capiti conformia, non tñ pertingũt ad rationem capitis vt sint causa aliorum: & ideò ex conformitate ad Christũ non debet eis ꝙ corũ resurrectio præcedat resurrectionẽ aliorũ quasi exemplar exemplatũ, sicut dictũ est de resurrectiõe Christi: sed ꝙ aliquibus sit hoc cõcessum, ꝙ eorũ resurrectio nõ sit vsq; ad communem resurrectionem dilata, est ex speciali gratię priuilegio, non ex debito conformitatis ad Christum.

¶ Ad tertiũ dicendũ, ꝙ de illa resurrectione sanctorum cum Christo videtur dubitare Hiero. in sermone de Assumptione, Vtrum si peracto resurrectionis testimonio iterum mortui sint, et sic eorum fuerit magis resuscitatio quædam sicut Lazari, q̃ vera resurrectio, qualis erit in fine mundi: an ad immortalem vitam verè resurrexerint, vt semper in corpore victuri in cœlũ cũ Christo ascendentes corporaliter, vt Glossa dicit Matth. 27. & hoc videtur probabilius, quia ad hoc ꝙ verum testimonium de vera resurrectione Christi proferrent, congruum fuit, vt verè resurgerent, sicut Hieron. alibi dicit. Nec eorum resurrectio propter ipsos accelerata est, sed propter resurrectionem Christi testificandam, quod quidem testimonium erat ad fundãdam fidem no Test. Vnde decentiùs factum est per Patres ve. Te. quàm per eos qui iam no. Testa, fundato decesserunt. Tamen sciendum est ꝙ & si de resurrectione eorum in Euangelio mentio fiat ante resurrectionem Christi: tamen vt per testimonium patet, intelligẽdum est per anticipationem esse dictum, quod frequẽter historiographis accidit. Nulli enim vera resurrectione ante Christum resurrexerunt, eò ꝙ ipse est primitiæ dormientium: vt dicitur. 1. Cor. 15. Quantuis fuerint aliqui resuscitati ante Christi resurrectionem, vt de Lazaro patet.

¶ Ad quartum dicendũ, ꝙ occasione illorum verborum: vt Aug. narrat. 12. de Ciui. Dei: quidam hæretici posuerunt primam resurrectionẽ futuram esse mortuorum, vt cum Christo mille annis in terra regnant: vnde vocati sunt Chiliastæ, quasi millenarij: & ideò August. ibidem dicit, verba illa aliter intelligenda esse. s. de resurrectione spirituali, per quam homines à peccatis dono gratiæ resurgunt. Secunda autem resurrectio corporum est. Regnum autem Christi dicitur Ecclesia in qua cum Christo non solùm martyres, sed etiam alij electi regnant vt à parte totum intelligatur: vel regnant cum Christo in gloria quantũ ad omnes: & fit specialiter mentio de martyribus, quia ipsi præcipuè regnant mortui qui vsq; ad mortem pro veritate certauerunt: millenarius autem annorum non significat aliquem certum numerum, sed designat totum tẽpus quod nunc agitur in quo nunc sancti cum Christo regnãt, quia numerus millenarius designat vniuersitatem magis quàm centenarius, eò quòd centenarius est quadratum denarij: sed millenarius est numerus solidus ex duplici ductu denarij in seipsum surgens: quia decies decem centum sunt, & centum decies mille

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt:& similiter in Psalm. dicitur, Verbi quod mandauit in mille generationes.i.in omnes.

ARTICVLVS. II.

Vtrum tempus resurrectionis nostræ sit occultum.

Ad secundum sic proceditur. Videt q̃ tempus illud non sit occultum. Quia cuius principium est determinatum & scitum,& finis potest determinatè sciri, eò quòd omnia mensurantur quadam periodo,vt dicitur in.2.de Generatione:sed principium mundi determinatè scit:ergo & finis ipsius potest determinatè sciri, tunc autẽ erit tempus resurrectionis & iudicij:ergo tempus illud non est occultum. ¶ Præterea,Apoc.11.dicitur,q̃ mulier per quam ecclesia significatur,habet locum paratum à Deo, in quo pascatur diebus mille ducentis.60. Dan.etiam.12. ponitur quidam determinatus numerus dierum, per quos anni significari videtur, secundum illud Eze.4. Diem pro anno:diem,inquã, pro anno dedi tibi:ergo ex sacra scriptura potest sciri determinatè finis mũdi & resurrectionis tẽpus. ¶ Præterea,status no. Te.præfiguratus fuit in vet. Test.sed scimus determinatè tempus in quo ve. Test. statum habuit:ergo & potest sciri tempus determinatè in quo no. Te.statum habebit:sed no. Te.habebit statum in fine mundi: vnde dicitur Matth. vlt. Ecce ego vobiscum sum vsq; ad consummationem sæculi: ergo potest sciri determinatè finis mundi & resurrectionis tempus.

¶ Sed contrà, illud quod est ignoratum ab angelis, etiam hominibus multo magis erit occultum: quia ea ad quæ homines naturali ratione pertingere possunt multo limpidiùs & certiùs angeli naturali cognitione cognoscunt. Similiter etiã reuelationes hominibus non fiunt nisi mediantibus angelis,vt patet per Dio.3.c.Eccle. Hiera.sed angeli nesciunt tẽpus determinatè:vt patet Mat.24.De die illa & hora nemo scit,neq; angeli cœlorũ:ergo illud est hominibus occultum. ¶ Præterea,Apostoli fuerũt magis conscij secretorum Dei q̃ alij sequentes,quia vt dicitur Ro.8.Ipsi primitias spiritus habuerũt.Glo.tempore priùs & cæteris abundãtiùs: sed eis de hoc ipso quærẽtibus dictum est Actu.1.Non est vestrum nosse tẽpora vel momẽta quæ posuit pater in potestate sua: ergo multo magis est aliis occultum.

¶ Respondeo dicendũ,q̃ sicut Aug.dicit in lib. 83.q.q̃ ætas vltima humani generis quę incipit ab Aduentu Domini vsq; ad finem sæculi,quibus generationibus cõputetur incertum est, sicut etiam senectus quæ est vltima ætas hominis, non determinatũ habet tẽpus secundũ mensuram aliarũ, cùm qñq; sola tm̃ teneat temporis quantũ oẽs aliæ ætates.Huius autẽ ratio est,qa determinatus numerus futuri tẽporis sciri non põt,nisi vel per reuelationẽ,vel per naturalẽ rationem: tempus autẽ quod erit vsq; ad resurrectionẽ enumerari non põt naturali ratione, qa simul erit resurrectio & finis motus cœli, vt dictum est. Ex motu autem accipit numerus oĩm quç determinato tpe per naturalẽ rationẽ futura prævidenť: ex motu autẽ cœli nõ põt cognosci finis eius:qa cùm sit circularis ex hoc ipso habet q̃ secundũ nãm suã possit in perpetuũ durare. Vnde naturali rationẽ tp̃s qd'erit vsq; ad resurrectionẽ numerari nõ põt. Similiter per reuelationẽ haberi nõ põt: ideò vt oẽs sint soliciti & parati ad Christo occurrendũ, & ꝓpter hoc etiã Apostolis de hoc quærẽtibus respõdit Act. 1.Non est vestrũ nosse tẽpora vel momẽta quæ pater posuit in potestate sua:in quo,vt Aug. dicit.18.de Ci.Dei:Oĩm de hac re calculantium digitos resolvit & quiescere iubet.Quod em Apostolis quęrẽtib⁹ noluit indicare,nec aliis reuelabit: vnde oẽs illi qui tp̃s prędictũ numerare voluerunt hactenus falsò loqui sunt inuenti. Quidam enim,vt Aug. dicit ibidem:dixerũt ab Ascẽsione Dñi vsq; ad vltimũ eius Aduentũ quadringẽtos annos posse cõpleri,alij quingentos, alij mille,quorum falsitas patet & patebit,similiter eorum qui adhuc cõputare non cessant.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ eorũ quorum finis cognoscitur principio noto, oportet mẽsuram esse nobis cognitã: & ideò cognito principio alicuius rei cuius duratio mẽsurat motu cœli,possumus cognoscere eius finem:eò q̃ motus cœli est nobis notus:sed mẽsura durationis motus cœli est sola diuina dispositio, quæ est nobis occulta: & ideò quantuncũq; sciamus principium,finem scire non possumus.

¶ Ad secundũ dicendum,q̃ per mille ducentos 60.dies de quibus fit mẽtio in Apoc.11.significatur omne tp̃s in quo ecclesia durat,& nõ determinatus aliquis numerus annorũ: & hoc ideò quia prædicatio Christi super quã fundat ecclesia,durauit tribus annis cũ dimidio,quod tẽpus ferè cõtinet æqualẽ numerũ dierũ numero prædicto. Et similiter etiã numerus eorũ quiin Daniele ponunť,nõ est referẽd⁹ ad numerũ aliquẽ annorũ q̃ sunt vsq; ad finẽ mũdi vel vsq; ad prędicationẽ Antichristi,sed debet referri ad tẽpus quo prędicabit,& quo psequutio eius durabit.

¶ Ad tertiũ dicendũ, q̃ quãuis status no. Te.in generali sit præfiguratus per statũ vet. Te.non tñ oportet q̃ singula respõdeant singulis,pręcipuè cum in Christo omnes figuræ ve. Test.fuerunt cõpletæ.Et ideò Aug.18.de Ciu.Dei, rñdet quibusdã,q volebãt accipere numerũ pfecutionũ ẽjs ecclesia passa est scd'm numerũ plagarum Aegypti dicens,Ego per illas res gestas in Aegypto istas persequutiones prophetice significatas esse non arbitror,quãuis ab eis qui hoc putant exquisitè & ingeniosè illa singula his singulis comparata videãtur non prophetico spiritu,sed coniectura mentis humanæ,quæ aliqñ ad aliquod verũ peruenit,aliquando fallitur:& similiter videť esse de dictis Abbatis Ioachim, qui per tales coniecturas de futuris aliqua vera prædixit,& in aliquibus deceptus fuit.

ARTICVLVS. III.

Vtrum resurrectio futura sit in noctis tempore.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̃ resurrectio non erit in noctis tempore. Quia resurrectio non erit donec atteratur cœlum:vt dicitur Io.14. Sed cessante motu cœli, qd' dicit eius attritio, nõ erit tẽpus, nec nox,nec dies:ergo resurrectio nõ erit in nocte. ¶ Præterea, finis vniuscuiusq; rei debet esse perfectissimus:sed tunc erit finis perfectissimus tẽporis:vnde in Apoc. dicitur q̃ tempus ampliùs non erit:ergo tunc debet esse tempus in sua optima dispositione,& ita debet esse dies. ¶ Præterea, qualitas tẽporis debet respõdere his quæ geruntur in tẽpore:vnde Io.3. fit mentio de nocte quãdo Iudas exiuit à cõsortio lucis: sed tũc erit perfecta manifestatio omniũ quæ nunc latent,qa cùm venerit Dñs illuminabit abscondita tenebrarũ & manifestabit consilia cordium: vt dicitur.1.Cor.4.ergo debet esse in die.

¶ Sed cõtrà,resurrectio Christi est exẽplar nostræ resurrectiõis:sed resurrectio Christi fuit in nocte,vt Gregor.dicit in Homel. Paschali:ergo & nostra resurrectio erit tempore nocturno. ¶ Præterea,aduentus Dñi cõparatur aduẽtui furis in domũ,vt patet Lu.12. Sed fur in tẽpore noctis in domũ venit:ergo & Dñs tẽpore nocturno veniet, sed veniẽte ipso fiet resurrectio, vt dictum est:ergo fiet resurrectio in tp̃e nocturno.

¶ Respondeo dicendum, quòd determinata hora temporis qua fiet resurrectio sciri pro certo non potest,vt in litera dicitur: tamen satis probabiliter à quibusdã dicitur q̃ resurrectio erit in crepusculo Sole existente in Oriẽte & Luna in Occidẽte: quia in tali dispositione Sol & Luna credũtur esse creata, vt sic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad idem punctũ:vnde de Christo dicit q̃ tali hora resurrexit.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q̃ qñ resurrectio erit,non erit tẽpus, sed terminus tẽporis: qa in eodẽ instanti in quo cessabit motus cœli erit resurrectio mortuorũ, & erit situs syderum secundum dispositionem qua se habent nunc in aliqua determinata hora, & secundũ hoc dicit resurrectio futura tali vel tali hora.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ optima dispositio tẽporis dicit esse in meridie propter illuminationem Solis: sed tũc ciuitas Dei non egebit neq; Sole neq; Luna, qa claritas Dei illuminabit eã, vt dicit Apoc. vlti. & ideò quantũ ad hoc nõ refert vtrũ in die vel in nocte resurrectio fiat.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ tempori illi cõgruit manifestatio quantũ ad ea quæ tunc geruntur, & occultatio quantũ ad determinationẽ ipsius temporis: & ideò vtrunq; cõgruè fieri põt, vr.s. sit resurrectio in die vel in nocte.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum resurrectio futura sit subitò vel successiuè.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ resurrectio non fiet subitò sed successiuè. Quia Ezech.37.prænuntiatur vbi dicitur, Accesserunt ossa ad ossa & vidi, & ecce super ea nerui & carnes ascenderũt, & extẽsa est in eis cutis desuper,& spiritum non habebant:ergo reparatio corporum præcedet tempore coniunctionem animarum, & sic resurrectio non erit subita. ¶ Præterea, illud ad quod exiguntur plures actiones se consequẽtes non potest subitò fieri: sed ad resurrectionẽ exiguntur plures actiones se consequẽtes,scilicet,collectio cinerũ,reformatio corporis,& infusio animæ: ergo resurrectio non fiet subitò. ¶ Præterea, Omnis sonus tempore mensuratur: sed sonus tubæ erit causa resurrectiõis, vt dictum est: ergo resurrectio fiet in tempore & non subitò. ¶ Præterea,nullus localis motus potest esse subitò,vt dicitur in lib. de Sensu & sensato: sed ad resurrectionẽ exigitur aliquis motus localis in collectione cinerum:ergo non fiet subitò.

¶ Sed contrà est quod dicitur.1.Cor.15.Omnes quidem resurgemus in momento & in ictu oculi:ergo resurrectio erit subitò. ¶ Præterea, virtus infinita subitò operatur: sed sicut Dama. dicit, Crede resurrectionem futuram diuina virtute, de qua constat quòd sit infinita: ergo resurrectio fiet subitò.

¶ Respondeo dicendum, q̃ in resurrectione aliqua fient ministerio angelorum,& aliqua virtute diuina immediãte,vt dictũ est.Illud ergo qd' fiet ministerio angelorum nõ erit in instanti, si instans dicat indiuisibile temporis: erit tamen instans, si instãs accipiatur pro tempore imperceptibili.Illud autẽ quod fiet virtute diuina immediãte, fiet subitò.s.in termino temporis quo angelorum opus complebitur: quia virtus superior inferiorem ad perfectionem adducit.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ Eze.loquebatur populo rudi:vnde sicut & Moyses distinxit

Universidad de Deusto
Biblioteca

opera sex dierum per dies, vt rudis populus capere posset, quãuis omia simul sint facta, secundum Aug. ita Ezechiel diuersa, quæ in resurrectione futura sunt, expresit, quamuis omnia simul sint futura in instanti.

¶ Ad secundũ dicendũ, ꝙ quãuis illę operationes sint se inuicem consequẽtes naturaliter simul tempore sunt: vel qa sunt simul in eodẽ instanti vel vna est in instãti ad quod alia terminatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd idem videtur esse dicendum de sono illo & de formis sacramentorum. s. quòd in vltimo instanti sonus effectũ suum habebit.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ congregatio cinerum, quę sine motu locali esse non potest, fiet ministerio angelorum: & ideò erit in tempore insensibili propter facultatem operandi, quæ competit angelis.

QVAESTIO. LXXVIII.

De termino resurrectionis.

Deinde considerandũ est de termino à quo resurrectionis. Circa quod quæruntur tria. Primò, Vtrum mors sit terminus à quo resurrectionis in omnibus. Secundò, Vtrum cineres vel pulueres. Tertiò, Vtrum illi pulueres habeant naturalem inclinationem ad animam.

ARTICVLVS. I.

Vtrum mors erit terminus à quo resurrectionis in omnibus.

Thom. 4. Dist. 43. q. vnica, ar. 4. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ mors non erit terminus à quo resurrectionis in omnibus. Quia quidam non morientur, sed immortalitate superuestientur. Dicitur enim in Symbolo, ꝙ ipse venturus est iudicare viuos & mortuos: hoc autem non põt intelligi quantũ ad tempus iudicij, quia tunc erunt omnes viui: ergo oportet ꝙ referatur hęc distinctio ad tẽpus præcedens, & ita non omnes ante iudicium morient. ¶ Præterea, naturale & commune desideriũ non põt esse vacuum & inane, quin in aliquibus expleat: sed secundũ Apostolum 2. Cor. 4. Hoc est cõmune desideriũ ꝙ nolumus spoliari, sed superuestiri: ergo aliqui erunt qui nunquã expoliabũtur corpore per mortẽ, sed superuestient gloria resurrectionis. ¶ Præterea, Aug. in Ench. dicit, ꝙ quatuor vltimæ petitiones Dominicę orationis ad præsentẽ vitam pertinent quarũ vna est, Dimitte nobis debita nostra: ergo ecclesia petit in hac vita sibi omnia debita relaxari: sed ecclesiæ oratio non põt esse cassa quin exaudiat. Io. 6. Quicqd petieritis patrem in nomine meo dabit vobis: ergo ecclesia in aliquo huius vitæ tẽpore omniũ debitorum remissionem consequetur: sed vnum de debitis quo pro pctõ primi Parentis astringimur est ꝙ nascimur in originali pctõ: ergo aliqñ hoc ecclesiæ Deus pstabit, ꝙ homines sine originali peccato nascentũr sed mors est pœna originalis peccati: ergo aliqui homines erunt in fine mundi qui non morient, & sic idem quod prius. ¶ Præterea, via compendiosior est semper sapiẽti magis eligenda: sed compendiosior via est ꝙ homines qui inuenientur viui in impassibilitatem resurrectionis transferantur, quàm ꝙ prius moriantur, & posteà resurgant à morte in immortalitatem: ergo Deus qui est summè sapiẽs hanc viam eliget in his qui viui inuenientur, & sic idẽ quod prius.

¶ Sed contrà. 1. Cor. 15. Quod seminas non viuificatur nisi prius moriatur, & loquitur sub similitudine seminis de resurrectione corporum: ergo corpora à morte resurgent. ¶ Præterea prima Cor. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes viuificabuntur: ergo in Adam omnes morientur, & sic resurrectio omnium erit à morte.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ super hac quæstione variè loquuntur sancti, vt infrà patet: tamen securior est hæc & cõmunior opinio, ꝙ omnes morientur & à morte resurgẽt, & hoc propter tria. Primò, quia magis concordat diuinæ iustitiæ quæ humanam naturam pro peccato primi parentis damnauit, vt oẽs qui per actum naturę ab eo originẽ ducerẽt, infectionẽ originalis peccati cõtraherent, & per cõsequẽs mortis debitores essent. Secundò, qa magis concordat diuinæ scripturæ, quæ oĩa futuram resurrectionẽ prædicit. Resurrectio autẽ propriè non est nisi eius quod cecidit & dissolutum est, vt Dam. dicit. 3. quia magis concordat ordini naturæ in quo inuenimus ꝙ id quod corruptũ & vitiatum est in suam nouitatẽ non reducit nisi corruptione mediante: sicut acetum non fit vinũ nisi aceto corrupto, & in humorem vitis transeunte: vnde cũ natura humana in defectum moriendi deuenerit non erit reditus ad immortalitatem nisi mediante morte. Conuenit etiam ordini naturæ propter aliam rationem, quia vt in. 8. Physicorum dicitur: Vt vita quædã natura existentibus est motus cœli, sic etiam motus cordis totius corporis vita quædã est. Vnde sicut cessante motu cordis omnia membra mortificantur, ita cessante motu cœli non potest aliquid viuũ remanere illa vita quæ ex influentia illius motus conseruabatur, talis autem vita est qua nũc degimus. Vnde oportet quòd ex hac vita discedant qui post motum cœli quiescentem victuri sunt.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ distinctio illa mortuorum & viuorum non est referenda ad ipsum iudicij tẽpus, neq; ad totum tẽpus præteritorum: qa omnes iudicandi aliquo tẽpore fuerunt viui & aliquo tẽpore mortui: sed ad illud tẽpus determinatũ qd' immediatè iudiciũ præcedet, qñ. s. iudicij signa incipient apparêre.

¶ Ad secundũ dicendum, ꝙ perfectum desiderium sanctorũ non põt esse vanũ, sed nihil prohibet desiderium conditionatũ eorum vanum esse, & tale desiderium est quo nolumus expoliari: sed superuestiri, si possibile sit: & hoc desiderium à quibusdã velleitas dicitur.

¶ Ad tertium dicendũ, ꝙ hoc est erroneũ dicere ꝙ aliquis sine peccato originali concipiatur præter Christum: quia illi qui sine peccato originali conciperẽtur, non indigerent redemptione quæ facta est per Christum, & sic Christus non esset redemptor omniũ: nec potest dici ꝙ hac redemptione non indiguerunt, quia præsitum fuit eis vt sine peccato conciperentur, quia illa gratia facta est parentibus, vt in eis vitium naturæ sanaretur, quo manente sine originali generare non possent: vel ipsi naturæ quo sanatio est. Oportet autem ponere quòd quilibet personaliter redẽptione Christi indigeat, non solùm ratione naturæ. Liberari autem à malo, vel à debito absolui non potest nisi qui debitũ incurrit vel in malum deiectus fuit: & ideò non possent omnes fructus Dominicæ orationis in seipsis percipere, nisi omnes debitores nascerentur & malo subiecti. Vnde dimissio debitorum vel liberatio à malo non potest intelligi quòd aliquis sine debito vel immunis à malo nascatur, sed quia cum debito natus posteà per gratiam Christi liberatur. Nec etiam sequitur si potest sine errore poni quòd aliqui non moriantur, quamuis non sine originali nascantur, licet mors sit pœna peccati originalis: quia Deus potest ex misericordia relaxare alicui pœnam ad quam obligatur ex culpa præterita, sicut adulteram sine pœna dimisit, Ioannis. 8. Et similiter poterit à morte liberare qui reatum mortis contraxerunt cum originali nascendo: & sic non sequitur si non morientur, ergo nascuntur sine originali peccato.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non semper via compendiosior est magis eligenda, sed solũ quando est magis vel æqualiter accommoda ad finem consequendum: & sic non est hoc, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS. II.

Vtrum resurrectio omnium erit à cineribus.

Ad secundum sic proceditur. Videtur ꝙ non omnium resurrectio erit à cineribꝰ. Resurrectio enim Christi est exemplar nostræ resurrectionis: sed resurrectio eius non fuit à cineribus, quia caro eius non vidit corruptionem, vt dicitur in Psal. & Actu. 2. ergo resurrectio omnium nõ erit ex cineribus. ¶ Præterea, corpus hominis non comburitur: sed in cineres nõ potest aliquid resolui nisi per combustionem: ergo non omnes à cineribus resurgent. ¶ Præterea, corpus hominis mortui nõ statim in cinerem redigitur: sed quidam statim post mortem resurgent, vt in litera dicitur. s. illi qui viui inuenientur: ergo non omnes resurgẽt à cineribus. ¶ Præterea, termino à quo respondet terminus ad quem: sed terminus ad quem resurrectionis non est idem in bonis & malis. 1. Cor. 15. Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur: ergo non est idem terminus à quo: & sic mali resurgent à cineribus, boni autem à cineribus non resurgent.

¶ Sed contrà est quod dicit Haymo: Omnes in originali peccato natos tenet hæc sentẽtia, Terra es & in terram ibis: sed omnes qui in communi resurrectione resurgent, fuerunt nati in peccato originali, vel natiuitate ex vtero vel natiuitate in vtero: ergo omnes à cineribus resurgent. ¶ Præterea, multa sunt in corpore humano quę non sunt de veritate humanæ naturæ, sed omnia illa auferentur: ergo oportet omnia corpora in cinerem resolui.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ eisdem rationibus quibus ostensum est omnes à morte resurgere, est etiam ostendendum ꝙ omnes resurgent à cineribus in communi resurrectione, nisi aliquibus ex speciali priuilegio gratiæ sit indultũ contrarium, sicut & resurrectionis acceleratio. Scriptura autẽ sacra sicut & resurrectionẽ prænuntiat, ita & corporum reformationem: Philip. 3. & ideò oportet ꝙ sicut omnes moriunt ad hoc ꝙ omnes verè resurgere possint, ita omniũ corpora dissoluentur ad hoc quòd omnium corpora reformari possint: sicut etiam in pœnam hominis mors à diuina iustitia est inflicta, ita & corporis resolutio, vt patet Gene. 3. Terra es & in terram ibis. Similiter etiam ordo naturæ exigit, vt non solùm animę & corporis coniunctio soluatur, sed etiã elemẽtorũ cõmixtio: sicut etiam acetum non põt in vini qualitatẽ reduci nisi priùs facta resolutione in materiã præiacentem. Ipsa enim elementorum cõmixtio ex motu cœli causatur & conseruatur, quo cessante omnia mixta in pura elementa resoluentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis quo ad terminum ad quem, non autem quo ad terminum à quo.

¶ Ad secundũ dicendum, q̃ cineres intelliguntur omnes reliquiæ quæ remanẽt humano corpore resoluto duplici ratione. Primò, quia cõmunis mos erat apud antiquos corpora mortuorum comburere & cineres reseruare. Vnde inoleuit modus loquendi, vt ea in quæ corpus humanum resoluitur cineres dicantur. Secũdò, propter causam resolutionis quæ est incendiũ fomitis quo corpus humanũ radicitùs est infectum: vnde ad purgationẽ huiusmodi infectionis oportet vsq; ad prima componentia corpus humanum resolui, quod autem propter incendium resoluitur, dicit in cineres resolui, & ideò ea in q̃ corpus humanũ resoluit, cineres dicunt.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ille ignis qui faciem mundi purgabit, poterit statim corpora eorum qui viui inuenientur vsq; ad cineres resoluere, sicut & alia mixta resoluet in materiam præiacentem.

¶ Ad quartum dicẽdum, q̃ motus non accipit speciẽ à termino à quo, sed à termino ad quem: & ideò resurrectio sanctorũ quæ erit glorioſa, oportet q̃ differat à resurrectione impiorum, quæ non erit glorioſa penes terminũ ad quem, non autem penes terminum à quo. Conuenit enim frequẽter non esse eundem terminum ad quem existente eodem termino à quo, sicut de nigredine potest aliquid moueri in albedinem & in pallorem.

ARTICVLVS. III.

Vtrum pulueres illi ex quibus humanum corpus reparabitur aliquam habeant inclinationem naturalẽ ad animã quæ eis coniungetur.

Ad tertium sic procedit. Videtur q̃ pulueres illi ex quibus corpus humanum reparabitur aliquam habeant inclinationem naturalem ad animam quæ eis coniungetur. Si enim nullam inclinationem habẽt ad animã, eodem modo se habent ad illam animam sicut alij pulueres: ergo non esset differentia, vtrum ex illis vel ex aliis pulueribus reficeretur corpus animæ coniungendum, quod falsum est. ¶ Præterea, maior est dependentia corporis ad animam quàm animæ ad corpus: sed anima separata à corpore adhuc habet aliquam dependentiam ad corpus: vnde retardatur eius motus in Deum propter appetitum corporis, vt dicit Hiero. ergo multo fortius corpus separatum ab anima adhuc habet naturalem inclinationem ad animam. ¶ Præterea, Iob. 10. dicitur, Ossa eius implebunt vitiis adolescentiæ suę, & cum eo in puluere dormiẽt: sed vitia nõ sunt nisi in anima: ergo adhuc in illis pulueribus remanebit aliqua naturalis inclinatio ad animũ.

¶ Sed contrà, corpus humanum põt resolui ad ipsa elementa, vel in carnes aliorum animalium conuerti: sed elemẽta sunt homogenea, & similiter caro leonis vel alteri⁹ animalis: cùm ergo in aliis partibus elemẽtorum vel animalium non sit aliqua inclinatio naturalis ad illam animam, nec in illis partibus, in quas conuersum est corpus humanum, erit aliqua inclinatio ad animã. Prima per authoritatem Augu. patet in Enchi. Corpus humanum, in quancunq; aliorum corporum substantiam, vel in ipsa elementa vertatur, in quoruncunq; hominum seu animalium cibum cedat, carnemq; vertatur, illi animæ humanæ in puncto tẽporis cedet, quo vt illud priùs fieret & viueret creſceret animauit. ¶ Præterea, cuilibet inclinationi respondet aliquod agẽs naturale, aliàs natura deficeret in necessãriis: sed nullo agente naturali possunt prædicti pulueres eidem animæ iteratò coniungi: ergo in eis non est aliqua naturalis inclinatio ad prædictã coniunctionem.

¶ Rñdeo dd'm, q̃ circa hoc est triplex opinio. Quidam dicũt q̃ corpus humanũ nunq̃ resolui tur vsq; ad elementa, & ita in cineribus manet aliqua vis addita elementis quæ facit naturalẽ inclinationẽ ad eandem animam. Sed hæc positio contrariat̃ authoritati Aug. inductæ & sensui & rationi: quia omnia cõposita ex cõtrariis possibile est in ea resolui ex quibus componũtur. Et ideò alij dicunt q̃ illę partes elementorũ in quas humanũ corpus resoluitur, retinẽt plus de luce, ex hoc q̃ fuerunt animæ humanæ coniunctæ, & ex hoc habẽt quandã inclinationem ad animas. Sed hoc iterum friuolũ est: quia partes elementorũ sunt eiusdem naturę, & æqualiter habent participationẽ lucis & obscuritatis. Et ideò aliter dicendũ est, q̃ in cineribꝰ illis nulla est inclinatio naturalis ad resurrectionẽ, sed solùm ex ordine diuinæ prouidentiæ, quo statuit illos cineres iterum animæ coniungi, & ex hoc prouenit q̃ illę partes elemẽtorum iteratò coniungentur & non aliæ.

¶ Vnde patet solutio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ anima separata à corpore manet in eâdem natura quã habebat cùm corpori esset vnita, quod de corpore non contingit: & ideò non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verbũ illud Iob, non est intelligendum q̃ vitia actu maneant in pulueribus mortuorum, sed secundũ ordinem diuinæ iustitię quo sunt deputati cineres illi ad corporis reparationem, & q̃ pro peccatis cõmissis cruciabuntur in æternum.

De con-

QVÆSTIO. LXXIX.

De conditionibus resurrectionis.

Consequenter agendum est de conditionibus resurgentium. Vbi prima consideratio erit de his quæ cõmuniter ad bonos & malos pertinent. Secunda de his quæ tantùm ad bonos pertinẽt. Tertia de his quæ spectant tantùm ad malos. Ad bonos autem & malos communiter tria pertinent. ſ. ipsorum identitas, integritas, & qualitas. Et primò videndum est de resurgentium identitate. Secundò, de corporum integritate. Tertiò, de ipsorum qualitate. Circa primum quæruntur tria. Primò, vtrum idem numero corpus resurget. Secũdo, vtrum idem numero homo. Tertio, vtrum oporteat eosdem pulueres ad easdem partes in quibus antè fuerant reuerti.

ARTICVLVS. I.

Vtrum in resurrectione anima idem corpus numero resumat.

Thom. 4. Dist. 44. q. 1. ar. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ nõ idem corpus numero anima resumat in resurrectione. 1. Corin 15. Non corpus qd' futurũ est seminas, sed nudũ granũ: sed Apostolus ibi cõparat mortẽ seminationi, & resurrectionem pullulationi: ergo non idem corpus quod per mortem deponit in resurrectione resumitur. ¶ Præterea, cuilibet formæ aptat̃ materia secundũ suam conditionẽ, & similiter cuilibet agenti instrumentũ: sed corpus cõparat̃ ad animam, sicut materia ad formã, & sicut instrumentum ad agentẽ: cùm ergo anima in resurrectione non sit eiusdem conditionis sicut modò est, quia vel transfert̃ totaliter in cœlestẽ vitam cui inhæsit viuens in mũdo, vel deprimit̃ in brutalem si brutaliter in hoc mundo vixit: ergo videtur q̃ non resumet idem corpus, sed vel cœleste vel brutale. ¶ Præterea corpus humanũ vsq; ad elementa post mortem resoluit̃, vt dictũ est 5. sed illæ partes elementorũ in quas corpus humanum resolutũ est, non conueniũt cum humano corpore quod in ea resolutũ est, nisi in materia prima, cũ quælibet aliæ partes elementorũ cum prædicto corpore cõueniunt: si autẽ ex aliis partibus elementorũ corpus formaret̃, non dicetur idem numero: ergo nec si ex illis partibus reparetur. ¶ Præterea, illud corpus non erit numero idem, cuius partes essentiales sunt aliæ nũero: sed forma mixti quæ est essentialis pars corporis humani, sicut forma eius, non poterit eadem numero resumi: ergo corpus nõ erit idẽ numero. probatio mediæ: Illud enim quod cedit in non ens non põt idẽ numero resumi, qd' patet ex hoc q̃ non põt esse idẽ numero, cuius est esse diuersum: sed esse interruptũ quod est actus entis est diuersus, sicut & quilibet alius actus interruptus: sed forma mixtionis cedit penitus in nõ ens per mortem, cùm fit forma corporalis, & similiter qualitates contrariæ ex quibus fit mixtio: ergo forma mixtionis non redit eadem numero.

¶ Sed contrà est quod dicitur in Iob, In carne mea videbo Deum Saluatorem meũ: vbi loquitur de visione post resurrectionẽ, quod patet ex hoc quod præcedit, In nouissimo die de terra surrecturus sum: ergo idem numero corpus resurget. ¶ Præterea sicut Damã. dicit in. 4 lib. Resurrectio est eius quod cecidit secũda surrectio: sed hoc corpus quod nunc gerimus per mortẽ cecidit: ergo idem numero resurget.

¶ Respondeo dicendum, q̃ circa hanc quæstionem Philosophi errauerunt, & quidã hæretici moderni errant. Quidã enim Philosophi posuerunt animas à corpore separatas iteratò corporibus coniungi. Sed errauerũt in hoc quantum ad duo. Primo quidem quantũ ad modum coniunctionis, quia quidã ponebãt corpori iterum cõiungi naturaliter animã separatam per viam generationis. Secundò, quantum ad corpus cui coniungebatur, q̃ ponebant q̃ secũda coniunctio nõ erat ad idem corpus quod per mortem depositum est, sed ad aliud, qñq; idem specie, qñq; autẽ diuersum. Ad diuersum quidẽ quando anima in corpore existẽs præter resurrectionis ordinẽ vitam duxerat. Vnde transibat post mortem de corpore hominis in corpus alterius animalis, cuius moribus viuendo se conformauit, sicut in corpus canis propter luxuriam, in corpus leonis propter rapinã & violentiam, & sic de aliis. Sed in corpore eiusdẽ speciei, quãdo anima benè in corpore viuẽs post mortẽ aliqua fœlicitate perfuncta post aliqua sęcula incipiebat ad corpus velle redire, & sic iterum corpori coniungebat̃ humano. Sed hæc opinio ex duabus radicibus falsis venit. Quarũ prima est, q̃ a dicunt q̃ anima non coniungitur corpori essentialiter, sicut forma materię, sed solùm accidẽtaliter, sicut motor mobili, aut sicut homo vestimento: & ideò ponere poterãt q̃ anima præexistebat antequam corpori generato infundere tur in generatione naturali, & iterum q̃ diuersis corporibus vniretur. Secunda est, quia ponebant intellectũ non differre à sensu nisi accidentaliter

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliter: vt homo diceretur intellectū habere præ aliis animalibus, quia in eo propter optimā corporis complexionē vis sensitiua ampliùs viget: vnde poterant ponere q̄ anima hominis in corpus animalis bruti transiret præcipuē facta immutatiōe animæ humanæ ad effectus brutales. Sed illæ duæ prædictæ radices destruunt̄ à Philosopho in lib. de Anima. quibus destructis patet falsitas prædictæ positionis. Et simili modo destruūtur errores quorundā hæreticorū, quorum quidā in prædictas opiniones Philosopho rum inciderunt. Quidā aut̄ posuerunt animas iterato conīūgi corporibus cœlestibus, vel etiā corporibus in modū venti subtilibus, vt Greg. de quodā episcopo, constātis, narrat exponens illud Iob, In carne mea videbo deum, &c. & propter hoc prædicti errores hæreticorum destrui possunt ex hoc q̄ veritati resurrectionis præindicant, quod sacra scriptura profitetur. Non enim resurrectio dicipotest, nisi anima ad idem corpus redeat: quia resurrectio est iterata surrectio: eiusdem autē est resurgere & cadere. Vnde resurrectio magis respicit corpus qd̄ post mortem cadit q̄ animā q̄ post mortē viuit, & in fine nō est idē corpus qd̄ anima resumit nō dicetur resurrectio sed magis noui corporis assumptio.

¶ Ad primum ergo dicendū, q̄ similitudo non currit per oīa, sed quātum ad aliquid. In seminatione enim grani granum seminatum & natum non est idem numero, sed nec eodem modo se habet cū primò seminatum fuerit absq; folliculis, cum quibus nascitur: corpus autē resurgens erit idem numero, sed alio modo se habēs, quia fuit mortale & surget in immortalitate.

¶ Ad secundum dicendum, quòd differentia inter animam resurgentis & animam in hoc mundo viuentis, secundum aliquid essentiale non est; sed secundum gloriam & miseriam, quæ differentiam accidētalem faciunt: vnde non oportet quòd aliud corpus numero resurgat, sed alio modo se habens, vt respondeat proportionaliter differentia corporū differentiæ animarum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud quod intelligitur in materia ante formam remanet in materia post corruptionē, quia remoto posteriori adhuc potest remanere prius. Oportet autem, vt Commentator dicit in. 2. Phy. & in lib. de substantia orbis, in materia generabilium & corruptibilium, ante formam substantialem intelligere dimensiones non terminatas secūdum quas attendatur diuisio materiæ, vt diuersas formas in diuersis partib⁹ recipere possit: vnde & post separationem substantialis formæ à materia ad huc dimensiones illæ manent eædem, & sic materia sub illis dimensionibus existens quantuncunq; formam accipiat habet maiorem identitatem ad illud quod ex ea generatum est quàm aliqua pars alia materiæ sub quacunque forma existens: & sic eadem materia ad corpus humanum reparandum reducitur quæ priùs materia eius fuit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut qualitas simplex non est forma substantialis elementi, sed accidens propriū eius, & dispositio per quā materia efficitur propria tali formæ: ita forma mixtionis quæ est qualitas resultās ex qualitatibus simplicibus ad medium venientibus, non est forma substātialis corporis mixti, sed est accidens proprium & dispositio per quam materia fit necessaria ad formam. Corpus autem humanum præter hanc formam mixtionis non habet aliam formam substantialem nisi animā rationalem: quia si haberet aliam formam substantialem priorem, illa daret ei substantiale esse, & sic per eam constitueretur in genere substantiæ: vnde anima iam aduenirer corpori constituto in genere substantiæ, & sic comparatio animæ ad corpus esset sicut comparatio formarum artificialium ad suas materias, quantū ad hoc quòd constituuntur in genere substantiæ per suam materiam: vnde coniunctio animæ ad corpus esset accidentalis, quod est error antiquorū à Philosopho reprobatus in lib. de Anima. Sequeretur etiam quòd corpus humanum & singulę partes eius nō æquiuocè retinerent priora nomina, quod est contra Philosophum in. 2. de Anima. Vnde cum anima rationalis remaneat, nulla forma corporis humani cedit penitus in non ens. Formarum autem accidentalium variatio non facit diuersitatem in numero: vnde idem numero resurget cūm materia eadem numero resumatur, vt in præcedenti solutione dictum est.

ARTICVLVS. II.

Vtrum sit idem numero homo qui resurget.

Ad secundū sic procedit. Videtur q̄ non sit idem numero homo qui resurget. Sicut enim dicit Philosophus in. 2. de Generatione. Quæcunq; enim habent speciem corruptibilem motam non reiterantur eadem numero: sed talis est substantia hominis secundum præsentem statum: ergo non potest mutatione mortis reiterari idem numero. ¶ Præterea vbi est alia & alia humanitas non est idem homo numero: vnde Socrates & Plato sunt duo homines & non vnus homo, quia alia est humanitas vtriusq;: sed alia est humanitas resurgentis ab ea quam nunc habet: ergo non est idem numero. Media probari pōt dupliciter. Primò, quia hūanitas q̄ est forma toti⁹ nō est forma & substantia sicut aīa, sed est forma tantū: huius autē formæ

formæ cedūt pœnitus in non ens, & sic nō possunt iterari. Secūdò, quia humanitas resultat ex cōiunctione partiū: sed nō potest eadē numero coniunctio resumi quæ priùs fuit, quia iteratio identitati opponitur: iteratio enim numerū importat, identitas autem vnitatem, quæ se non cōpatiuntur: in resurrectione autem cōiunctio iteratur: ergo non est eadem coniunctio, & sic non est eadem humanitas, nec idem homo. ¶ Præterea. Idem homo non est plura animalia: ergo si non est idem animal, nō est idem homo numero: sed vbi nō est idem sensus, non est idem animal, quia animal definitur per sensum primū. s. tactum, vt patet in. 2. de anima. Sensus autem cū non maneat in aīa separata (vt quidā dicūt) nō possunt idē numero resumi: ergo in resurrectione nō erit homo resurgēs idē aīal numero, & sic nō idē hō. ¶ Præterea. Materia statuæ principalior est in statua quā materia hoīs in homine, quia artificialia tota sunt in genere substantiæ ex materia, sed naturalia ex forma, vt patet per philosphū. 2. phy. Idem dicit in. 2. de anima. Sed si statua ex eodem reficiatur non est eadem numero: ergo multo minùs si homo ex eisdem pulueribus reficiatur nō erit idem homo numero.

¶ Sed contrà est quod dicitur Iob 19. Quem visurus sum ego ipse & non alius, & loquitur de visione post resurrectionem: ergo idem homo nūero resurget. ¶ Præterea. Aug. dicit. 8. de Tri. Quòd resurgere nihil est aliud quā reuiuiscere: si autem idem homo numero rediret ad vitam, qui mortuus est non diceretur reuiuiscere: ergo non resurget, quod est contra fidem.

¶ Respondeo dicendū, quòd necessitas ponendi resurrectionem est ex hoc, vt finem vltimum propter quē factus est homo cōsequatur, quod in hac vita fieri non potest, nec in vita animæ separatæ, aliās esset homo vanè constitutus si ad finem ad quem factus est venire non posset. Et quia oportet q̄ illud idem numero ad finē perueniat propter quē finem est factū, nē in vanū esse factum videatur, oportet q̄ idem homo numero resurgat: & hoc quidem fit dū eadem anima numero eidē corpori numero coniungitur, aliās enim non esset resurrectio propriè, nisi idē homo repararetur: vnde ponere q̄ idem numero nō sit quod resurgit, est hæreticum, derogās veritati scripturæ quæ resurrectionē prædicat.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd philosophus loquitur de reiteratione quæ fit per motum vel mutationem naturalem. Ostendit enim differentiam circulationis quæ est in generatione & corruptione, ad circulationem quæ est in motu cœli: quia cœlum per motum localem redit idem numero ad principium motus, quia habet substātiam incorruptibilem motam: sed generabilia & corruptibilia per generationem redeunt ad idem specie, non ad idem numero: quia ex homine generatur semen, ex quo sanguis, & sic deinceps vsq; quò perueniatur ad hominem non eundem numero, sed specie: vnde patet quòd ratio inducta secundum Philosophi intentionem non est ad propositum. Vel dicendum q̄ aliquorum generabilium & corruptibilium forma non est per se subsistens, vt post compositi corruptionem remanere valeat: sicut est de anima rationali quæ esse quod sibi in corpore acquirit & post corpus retinet, & in participationē illius esse corpus per resurrectionem adducitur, cùm non sit aliud esse corporis & aliud animę in homine, aliās esset coniunctio animę & corporis accidēt alis & sic interruptio nulla facta esset in esse substātiali hominis, vt nō possit idē numero redire homo propter interruptionem essendi sicut accidit in aliis rebus corruptis quarum esse omninò interrumpitur forma non remanente, materia autem sub alio esse remanente: sed tamen nec etiā homo per generationem naturalē reiteratur idem numero, quia corpus generati hominis non fit ex tota materia generantis: vnde est corpus diuersum in numero, & per consequens anima & totus homo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd de humanitate & qualibet forma totius est duplex opinio. Quidā enim dicūt q̄ idem secūdum rem est forma toti⁹ & forma partis: dicit tn̄ forma partis secūdū q̄ perficit materiā, totius aūt secūdū q̄ ex ea tota ratio speciei cōsequitur: & secundū hanc opinionē hūanitas secūdū rem nō est aliud quā aīa rationalis, & sic eū aīa rōnalis eadē numero resumatur, eadē numero erit humanitas, & etiā post mortem manet quāuis non sub ratione humanitatis: quia ex ea cōpositū rationem speciei nō cōsequitur. Alia opinio est Auic. quæ verior videtur. q̄ forma totius nō est forma partis tantùm, nec forma aliqua alia præter formā partis, sed est totum resultās ex cōpositione formæ & materiæ cōprehendēs in se vtrūq;, & hæc forma toti⁹ essentialis quidditas dicitur. Quia ergo in resurrectione idem numero corpus erit & eadē numero anima rationalis, erit de necessitate eadem humanitas: ratio autē procedebat ac si humanitas esset quædā alia forma superueniēs formæ & materiæ, quod falsum est. Secūda autem ratio non potest identitatem humanitatis impedire: quia coniunctio significat actionē vel passionem quæ quāuis diuersa sit, nō potest identitatē humanitatis impedire, quia actio & passio ex quibus erat humanitas, non sunt de essentia humanitatis. Vnde eorū diuersitas non inducit diuersitatem humanitatis. Constat enim q̄ generatio & resurrectio non sunt idem motus numero, nec tamen propter hoc idētitas resurgentis impeditur. Similiter etiam nec impedi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur identitas humanitatis, si accipiatur coniunctio pro ipsa relatione: quia relatio illa non est de essentia humanitatis: sed concomitatur eam eo q̃ humanitas non est de illis formis quę sunt cõpositio & ordo, vt dicit. 2. Phy. sicut sunt formæ artificiatorum. Vnde existente alia compositione numero, nõ est eadẽ nũero forma dom⁹.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa optime concludit contra illos qui ponunt animam sensibilem & rationalem diuersas in homine esse, & secundũ hoc anima sensitiua in homine non esset incorruptibilis, sicut nec in aliis animalib⁹. Vnde in resurrectione non erit eadẽ anima sensibilis & per consequens nec idem animal nec idem homo: si autem ponamus q̃ eadẽ anima secundum substantiam in homine sit rationalis & sensibilis nullas ĩ hoc angustias patiemur: quia animal definitur per sensum q̃ est anima sensitiua sicut per formam essentialem, per sensum autẽ qui est eius potentia sensitiua cognoscitur eius definitio sicut per formã accidentalẽ quæ maximã partem confert ad cognoscendũ quod quid est, vt in primo de anima dicit: post mortem ergo manet anima sensibilis, sicut & anima rationalis secundũ substantiam. Sed potentiæ sensitiuæ secũdum quosdã non manent, quæ quidem potentiæ cũ sint accidentales proprietates eorum varietates idẽtitatem animalis totius auferre nõ possunt, nec etiam partiũ animalis, nec dicuntur potentiæ perfectiones vel actus organorum, nisi sicut principia agendi, vt calor in igne.

¶ Ad quartũ dicendum, quòd statua dupliciter potest considerari, vel secundũ q̃ est substantia quædam, vel secũdum q̃ est artificiale quoddã, & quia in genere substãtiæ ponitur ratione suę materiæ: ideò si consideretur secundũ q̃ est substantia quædam, est eadem numero statua quę ex eadem materia reparatur: sed in genere artificialium ponitur secundũ q̃ est forma quæ accidens quoddã est, & transit statua destructa, & sic non redit idem numero, nec statua eadẽ numero esse potest: sed forma hoîs scilicet anima, manet post dissolutionem corporis, & ideo nõ est similis ratio.

ARTICVLVS. III.

Vtrum pulueres humani corporis ad eam partem corporis quæ cum eis dissoluta est per resurrectionem redire oporteat.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd oporteat pulueres humani corporis ad eã partem corporis quæ cũ eis dissoluta est per resurrectionem redire. Quia secũdum philosophum in. 2. de anima: sicut se habet tota anima ad totum corpus, ita pars animæ ad partem corporis, vt visus ad pupillam, sed oportet q̃ post resurrectionem corpus resumatur ab eadem anima: ergo oportet q̃ partes etiã corporis resumãtur ad eadem mẽbra, in quibus eisdẽ partibus animæ perficiantur. ¶ Præterea. Diuersitas materiæ facit diuersitatem in numero: sed si pulueres non redeant ad easdem partes, singulæ partes non reficientur ex eadem materia ex qua priùs constabant: ergo non erunt eædẽ numero, sed si partes sunt diuersæ & totum erit diuersum, quia partes comparantur ad totũ sicut materia ad formam: vt patet in 2. phy. ergo non erit idem numero homo: q̃d est contra veritatẽ resurrectionis. ¶ Præterea. Resurrectio ad hoc ordinatur q̃ homo operum suorum mercedem accipiat: sed diuersis operibus meritorijs vel demeritorijs diuersæ partes corporis deseruiunt: ergo oportet in resurrectione quælibet pars ad suum statum redeat, vt pro suo modo præmiet.

¶ Sed cõtrà, artificialia magis dependent ex sua materia quàm naturalia: sed in artificialibus ad hoc q̃ idem artificiatũ ex eadem materia reparetur, non oportet q̃ partes reducantur ad eundem situ̇m: ergo nec in hoîe oportet. ¶ Præterea. Variatio accidẽtis non facit diuersitatem in numero: sed situs partium est accidens quoddam: ergo diuersitas eius in homine non facit diuersitatem in numero.

¶ Respondeo dicẽdum, quòd in hac quæstione differt considerare quid fieri possit sine identitatis præiudicio, & quid fiet vt congruentia seruetur. Quantum ergo ad primũ, sciendũ est q̃d' in homine possunt accipi diuersæ partes dupliciter. Vno modo diuersæ partes totius homogenei, sicut diuersę partes carnis vel diuersę partes ossis. Alio modo diuersæ partes diuersarum specierũ totius homogenei, sicut os & caro. Si ergo dicatur q̃ pars materiæ redibit ad aliã partem speciei eiusdem, hoc non faciet nisi varietatem in situ partium, situs autem partium variatus non variat speciem in totis homogeneis, & sic si materia vnius partis redeat ad aliã nullum præiudicium generabitur identitati totius: & ita etiã est in exemplo quod ponitur in litera, quia statua non redit eadem numero secundũ formam, sed secũdũ materiã secundũ quam est substãtia quędam, sic autem statua est homogenea quãuis non secundũ formã artificialem. Si autem dicatur q̃ materia vnius partis redit ad aliam partem alterius speciei, sic de necessitate variatur nõ solùm situs partium, sed etiam identitas earum, ita tamen q̃ tota materia aut aliud quod erat de veritate humanæ naturæ in vnam aliam transferatur, non autem si aliquid quod erat in vna parte superfluũ transferatur in aliã: ablata autem identitate partium auferetur identitas totius, si loquamur de partibus essentialibus, non autem de accidentalibus sicut sunt capilli & vngues, de quibus videtur loqui Aug. Et sic patet qualiter translatio materiæ de parte in partem tollit identitatẽ totius & qualiter nõ: sed loquendo secundum congruentiam magis probabile est q̃ etiam situs partium idem seruabitur in resurrectione, præcipuè quantũ ad partes essentiales & organicas, quamuis fortè non quantum ad accidentales, sicut sunt vngues & capilli.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit de partibus organicis, & nõ de partibus similibus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd situs diuersus partium nõ facit diuersitatem in numero, quãuis eam faciat diuersitas materiæ.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd operatio propriè loquendo nõ est partis sed totius, vnde præmiũ non debetur parti, sed toti.

QVÆSTIO. LXXX.

De integritate corporum resurgentium.

Deinde considerandum est de integritate corporum resurgentium. Circa quod quæruntur quinq;. Primo, Vtrum omnia membra corporis humani, in ipso resurgant. Secundò, Vtrum capilli & vngues. Tertiò, Vtrum humores. Quartò, Vtrum totum id quod fuit in eo de veritate humanæ naturæ. Quintò, Vtrum quicquid in eo materialiter fuerit.

ARTICVLVS. I.

Vtrum omnia membra humani corporis resurgant.

Thom. 4. di. 44. q. 1. art. 2. q. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videt quòd non omnia mẽbra corporis humani resurgant. Remoto em̃ fine frustra reparatur id quod est ad finẽ: finis autẽ cuiuslibet mẽbri est eius actus: cùm ergo nihil frustra fiat in operibus diuinis, & quorundam membrorum vsus post resurrectionem non competat, præcipuè genitalium, quia tunc neq; nubent neq; nubentur: ergo videtur q̃ non omnia membra resurgent. ¶ Præterea. Intestina quædam membra sunt, sed non resurgunt, plena enim resurgere non possunt, quia immunditias continent, nec vacua, quia nihil est vacuum in natura: ergo nõ omnia mẽbra resurgẽt. ¶ Præterea. Ad hoc corpus resurget vt præmietur de opere quod anima per ipsum gessit: sed membrum propter furtum amputatum ei qui postea pœnitentiam agit & saluatur, non potest in resurrectione remunerari, nec de bono, quia ad hoc non cooperatum est, nec de malo, quia pœna mẽbri in pœnam hominis redundaret: ergo non omnia mẽbra resurgent cum homine.

¶ Sed cõtrà, magis pertinẽt ad veritatem humanæ naturæ alia mẽbra quã capilli & vngues: sed ista restituentur homini in resurrectione, vt in litera dicitur: ergo multo fortiùs alia membra.

¶ Præterea. Dei perfecta sunt opera: sed resurrectio opere diuino fiet: ergo homo reparabitur perfectus in omnibus membris.

¶ Respondeo dicẽdũ, quòd sicut dicitur in. 2. de aĩa: Anima se habet ad corpus nõ solũ in habitudine formę & finis, sed etiã in habitudine causę efficiẽtis. Est. n. cõparatio animæ ad corp⁹ sicut cõparatio artis ad artificiatũ, vt dicitur in. 3. de animalibus: quicquid autẽ explicitè in artificiato ostenditur, hoc totũ implicitè & artificialiter & originaliter in ipsa arte cõtinetur: & similiter quicquid in parte corporis apparet, totũ originaliter & quodãmodo implicitè in anima continetur. Sicut ergo artis opus nõ esset perfectũ si artificiato aliqd deesset eorũ quæ ars continet, ita nec homo posset esse perfectus nisi totum q̃ in anima implicitè cõtinetur, exteri⁹ in corpore explicaretur, nec etiã corpus animæ ad plenum proportionaliter respõderet: cũ ergo oporteat in resurrectiõe corpus hoîs esse animæ totaliter correspõdẽs: quia nõ resurget nisi secũdũ ordinẽ quẽ habet ad aniã rationalẽ, oportet etiam hoîem perfectũ resurgere, vtpotè qui ad vltimã perfectionẽ cõsequendã reparatur, oportet etiã quòd omnia membra quæ nunc sunt in corpore hominis in resurrectione reparentur.

¶ Ad primũ ergo dicendum, quòd mẽbra possunt dupliciter considerari in comparatione ad aniã, vel secundum habitudinem materiæ ad formam, vel secundũ habitudinẽ instrumẽti ad agentem: eadem enim est cõparatio totius corporis ad totã aniã, & partiũ ad partes: vt dicitur in. 2. de anima. Si ergo membrum accipiatur secundũ primã comparationem, finis eius non est operatio, sed magis perfectũ esse speciei, q̃d' etiam post resurrectionem requiretur. Si autẽ accipiatur secundũ secũdam comparationem, sic finis eius est operatio: nec tamen sequitur q̃ quando deficit operatio quòd frustra sit instrumentum, quia instrumentum non solùm seruit ad exequendam operationem agentis, sed ad ostẽdendam virtutem ipsius. Vnde oportebit quòd virtus potentiarum animæ in instrumentis corporeis demonstretur, & si nunquam in actum

Universidad de Deusto
Biblioteca

actũ prodeant, vt hoc cõmendetur Dei sapiẽtia.
¶ Ad secundum dicendum, quòd intestina resurgent in corpore sicut & alia mẽbra, & plena erunt non quidẽ turpibus superfluitatibus, sed nobilibus humiditatibus.
¶ Ad tertium dicẽdum, quòd actus quibus meremur non sunt proprie loquẽdo manus vel pedis, sed totius hominis: sicut & operatio artis nõ attribuitur scientiæ, sed artifici vt principio: quãuis ergo membrorũ quod ante pœnitẽtiam est mutilatum non sit cooperatum homini in statu illo quo gloriam promeretur, tamen ipse homo meretur vt totũ præmietur, qui ex toto qd habet Deo seruit.

ARTICVLVS. II.

Vtrum capilli & vngues resurgent in humano corpore.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̃ capilli & vngues non resurgent in corpore humano, quia sicut capilli & vngues ex superfluitatibus cibi generantur, ita vrina & sudor & aliæ superfluitates vel feces: sed hæc non resurgent cũ corpore: ergo nec capilli & vngues. ¶ Præterea. Inter alias superfluitates quæ ex cibo generãtur maximè accedit ad naturæ humanæ veritatẽ semẽ quod est superfluũ quo indigetur: sed semen nõ resuget in corpore hoĩs: ergo multo minùs capilli & vngues resurgent. ¶ Præterea. Nihil est perfectũ anima rationali quod nõ sit perfectũ anima sensibili: sed capilli & vngues non sunt perfecti anima sensibili, quia eis non sentimus vt dicitur in primo de anima: ergo cũ non resurgat corpus humanum nisi propter hoc quod est perfectũ ab anima rationali, videtur q̃ capilli & vngues nõ resurgent.
¶ Sed contrà est quod dicitur Luc. 21. Capillus de capite vestro non peribit. ¶ Præterea. Capilli & vngues sunt dati in ornamẽtum homini: sed corpora hominum præcipuè electorum debẽt resurgere cum omni ornatu: ergo debent resurgere cum capillis.
¶ Respondeo dicendum, quòd anima se habet ad corpus animatũ sicut ars ad artificiatũ: & ad partes eius, sicut ars ad sua instrumenta: vnde & corpus animatum organicũ dicitur, ars autẽ vtitur instrumentis ad operis intẽti executionem, & hæc instrumenta sunt de prima intẽtione artis. Vtitur etiam aliis instrumentis ad conseruationem principalium instrumẽtorũ, & hęc sunt de secũda intentione artis, sicut ars militaris vtitur gladio ad bellum, & vagina ad gladij cõseruationem: ita & in partibus corporis animati quædam ordinãtur ad operationes animæ exequendas, sicut cor, epar, manus, & pes: quædam autem ad conseruationem aliarum partium, sicut folia sunt ad cooperturã fructuũ, ita etiã capilli & vngues sunt in hoĩe ad custodiã aliarũ partiũ: vnde sunt de secũda perfectiõe corporis humani quãuis nõ de prima: & quia hõ resurget in omi perfectione suæ naturæ, propter hoc oportet vt capilli & vngues resurgent in ipso.
¶ Ad primum ergo dicendum, quòd illæ superfluitates expellũtur à natura quasi ad nihilum vtiles: vnde non pertinent ad perfectionem humani corporis. Secùs autem est de illis superfluitatibus quas natura sibi retinet ad generationẽ capillorum & vnguium, quibus indiget ad mẽbrorum conseruationem.
¶ Ad secundum dicẽdum, quòd semine non indiget ad perfectionẽ indiuidui, sicut capillis, sed ad perfectionem speciei.
¶ Ad tertium dicẽdum, quòd capilli & vngues nutriuntur & augentur, & sic oportet q̃ aliqua operatione participant, qd̃ non posset esse nisi essent partes aliquo modo ab anima perfectæ: & quia in homine non est nisi vna anima, scilicet rationalis, constat q̃ ab anima rationali perfecta sunt quamuis non vsq; ad hoc q̃ operationem sensus participant, sicut nec ossa de quibus constat quod resurgent & sunt de integritate indiuidui.

ARTICVLVS. III.

Vtrum humores in corpore resurgẽt.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd humores in corpore non resurgent. 1. Corinth. 4. dicitur: Caro & sanguis regnum Dei non possidebũt: sed sanguis est principalior humor: ergo nõ resurget in beatis qui regnũ Dei possidebũt, & multo minùs in aliis. ¶ Præterea. Humores sunt ad restaurationẽ deperditi: sed post restaurationem nulla deperditio fiet: ergo corpus non resurget cũ humoribꝰ. ¶ Præterea. Illud quod est via generatiõis in corpore humano nondum est ab anima rationali perfectum: sed humores adhuc sunt in via generationis, quia sunt in potentia caro & os: ergo nondum sunt perfecti anima rationali: sed corpus humanũ nõ habet ordinem ad resurrectionem nisi secũdum q̃ est anima rationali perfectũ: ergo humores in eo non resurgent.
¶ Sed contrà est: quia quod est de cõstitutione corporis humani resurget in eo: sed humores sunt huiusmodi, vt patet per Aug. qui dicit q̃ corpus constat ex membris officialibus, officialia ex consimilibus, consimilia ex humoribus: ergo humores resurgẽt in corpore. ¶ Præterea. Resurrectio nostra erit conformis resurrectioni Christi: sed in Christo resurrexit sanguis, aliàs nunc vinũ nõ transubstãtiaretur in sanguinem eius in sacramẽto altaris: ergò & in nobis resurget sanguis, & eadem ratione alij humores.
¶ Respõ-

¶ Respondeo dicendũ, q̃ quicquid pertinet ad integritatẽ hũanæ naturæ in resurgẽte, hoc totũ resurget ratione prædicta: vnde oportet q̃ illa humiditas corporis resurgat in homine quę ad integritatem humanæ naturæ pertineat. Est autem in homine triplex humiditas: quædam enim humiditas est in recedendo à perfectione huius indiuidui, vel quia in via est corruptionis & à natura abijcitur, sicut vrina, sudor, & sanies & huiusmodi: vel quia à natura ordinatur ad conseruationẽ speciei in aliquo indiuiduo, siue per actũ generatiuæ sicut semen, siue per actum nutritiuæ sicut lac, & nulla talium humiditatum resurget: eò q̃ nõ est de perfectiõe indiuidui resurgentis. Secunda humiditas est quę nondum peruenit ad vltimam perfectionem quã natura operatur in indiuiduo, sed est ad illã ordinata à natura: & hæc est duplex. Quia quædã est quæ habet aliquam formam determinatam quæ cõtinetur inter partes corporis sicut sanguis, & alij tres humores quos natura ordinat ad membra quæ ex eis generantur, sed tamen habẽt aliquas formas determinatas sicut & aliæ partes corporis: & ideò resurgent cũ aliis partibus corporis: quędã verò humiditas est in via trãseũdi de forma in formam. s. de forma humoris in formam membri, & talis humiditas non resurget: quia post resurrectionem partes corporis singulæ in suis formis stabilientur, vt vna in aliam nõ transeat: & ideo nõ resurget illa humiditas quæ est in ipso actu transeũdi de forma in formam. Hęc autem humiditas potest in duplici statu accipi, vel secundũ quòd est in principio transmutationis, & sic vocatur ros, illa scilicet humiditas quę est in foraminibus paruarum venarum: vel secundum quòd est in progressu transmutationis, & incipit iã dealbari & sic vocatur cambiũ, in neutro autem statu resurget. Tertium autem genus humiditatis est quod iam peruenit ad vltimam perfectionem quam natura intendit in corpore indiuidui quæ iam est deabbata & incorporata membris, & hæc vocatur gluten, & cùm hæc sit de substantia membrorum, etiam resurget sicut & membra.
¶ Ad primum ergo dicẽdum, quòd caro & sanguis in verbis illis Apostoli non accipiũtur pro substantia carnis: sed prò operibus carnis & sanguinis quæ sunt opera peccati vel opera animalis vitæ: vel secundũ q̃ dicit Aug. in epistola ad Consentium: Caro & sanguis accipitur ibi pro corruptione quæ nunc dominatur in carne & sanguine. Vnde & subditur in verbis Apostoli, neq; corruptio incorruptionem.
¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut membra seruientia generationi erunt post resurrectionem ad integritatem humanæ naturæ, non ad operationem quæ nunc exercetur per membra illa, ita & humores erunt in corpore non ad restaurationem deperditi, sed ad integritatem humanæ naturæ reparandam, & ad virtutis naturalis ostensionem.
¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut elementa sunt in via generatiõis respectu corporũ mixtorum, quia sunt eorum materia, non autem ita quòd semper sint in transeũdo in corpore mixto, ita etiam se habent humores ad membra: & propter hoc sicut elementa in partibus vniuersi habent formas determinatas, ratiõe quarum sunt de perfectione vniuersi, sicut & corpora mixta: ita etiam humores sunt de perfectione corporis humani sicut & aliæ partes, quãuis nõ perueniant ad tantam perfectionem sicut aliæ partes, nec elementa habent ita formas perfectas sicut mixta. Sicut autem partes omnes vniuersi à Deo perfectionem consequuntur non æqualiter, sed secundũ suũ modũ vnũquodq;, ita etiã humores aliquo modo perficiuntur ab anima rationali, non tamen eodem modo sicut partes perfectiores.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum totum quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ resurget in ipso.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ non totũ quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ resurget in ipso. Quia cibus cõuertitur in veritatem humanæ naturæ: sed aliquando carnes bonis sumuntur in cibum: si ergo resurget quicquid de veritate humanæ naturæ est, resurget etiam caro bouis, quod est inconueniens. ¶ Præterea. Costa Adæ fuit de veritate humanæ naturæ in ipso sicut & costa nostra in nobis: sed costa Adæ non resurget in eo, sed in Eua, aliàs Eua nõ resurgeret quę de costa illa formata est: ergo non resurget in hoĩe quicquid fuit in eo de veritate humanæ naturæ. ¶ Præterea. potest esse quod aliquid fuit de veritate humanæ naturæ in diuersis hominibus, sicut si aliquis carnib⁹ humanis vescatur quæ in substantiam eius transeant: ergo nõ resurget in aliquo quicquid fuit de veritate humanę naturę in ipso. ¶ Si dicatur quòd non quicquid est in carne comesta est de veritate humanæ naturæ, & ita aliquid eorũ potest resurgere in primo & aliquid in secundo: Cõtrà, de veritate hũanæ naturæ maximè videtur esse illud quod à parentibus trahitur: sed si aliquis non comedẽs nisi carnes humanas filium generet, oportet quòd illud quod filius à parẽte trahit sit de carnibus aliorum hominum quas pater suus comedit: quia semen est de superfluo alimenti, vt Philosophus probat in libro de animalibus: ergo illud quod est de veritate humanæ naturæ in puero isto, fuit etiam de veritate huma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

te humanæ naturæ in alijs hoïbus, quorũ carnes pater comedit. Si dicatur ꝙ illud quod erat de veritate humanę naturę in carnibus hominũ comestorũ non transit in semen, sed illud quod erat ibi de veritate humanæ naturę non exillẽs: Cõtrà ponatur ꝙ aliquis cibetur solũ embryis in quibus nihil videtur esse quod non sit de veritate humanæ naturę, quia totũ quod est in eis à parẽtibus trahitur: si ergo superfluitas cibi cõuertitur in semen, oportet ꝙ illud qd̃ fuit de veritate humanæ naturæ in embryis, quæ etiã ad resurrectionem pertinent, postquã animã rationalem perceperũt, sit etiam de veritate humanæ naturæ in puero qui ex tali semine generatur: & sic cũ non possit idẽ resurgere in duobus, nõ poterit in quolibet resurgere quicquid fuit de veritate humanæ naturæ in ipso.

¶Sed contrà, quicquid fuit de veritate humanę naturæ fuit perfectum anima rationali: sed ex hoc habet corpus humanũ ordinem ad resurrectionem, quia fuit anima rationali perfectũ: ergo quicquid fuit de veritate humanę naturæ resurget in vnoquoq;. ¶Præterea. Si à corpore hominis subtrahatur aliquid quod est de veritate humanæ naturæ, in ipso non erit corpus hominis perfectũ: sed omis imperfectio hominis tolletur in resurrectione, præcipuè ab electis, quibus promissum est: Luc. 21. ꝙ capillus de capite eorum non peribit: ergo quicquid fuit de veritate humanæ naturæ resurget in homine.

¶Respondeo dicendum, ꝙ vnũquodq; sicut se habet ad veritatẽ, ita se habet ad esse: vt dicitur in. 2. meta. ꝙ illa res vera est quæ est ita vt videtur cogitari secundũ actũ: & propter hoc Auic. dicit ꝙ veritas vniuscuiusq; rei est, pprietas sui esse quod stabilitũ est ei, & secũdũ hoc aliquid dicitur esse de veritate humanæ naturæ, quia propriè pertinet ad esse humanę naturę, & hoc est ꝙ participat formam humanæ naturæ, sicut verum aurũ dicitur quod habet veram formam auri ex qua est esse propriũ auri. ¶Vt ergo videatur quid est illud quod est de veritate humanæ naturæ, sciẽdũ est ꝙ circa hoc est triplex opinio. Quidam enim posuerunt ꝙ nihil de nouo esse incipit de veritate hũanæ naturæ, sed quicquid ad veritatem humanæ naturæ pertinet totum fuit in ipsa institutiõe humanæ naturæ de veritate eius: & hoc per seipsum multiplicatur, vt ex eo possit semen decidi à generãte, ex quo filius generetur, in quo etiã illa pars decisa multiplicatur vt ad perfectam quantitatem perueniat per augmentũ, & sic deinceps, & ita multiplicatum est totum genus humanũ. Vnde secũdum opinionem hanc quicquid ex alimẽto generatur quãuis videatur speciem carnis aut sanguinis habere, non tamen pertinet ad veritatem humanæ naturæ. ¶Alij autẽ dixerũt ꝙ aliquid de nouo addit ad veritatẽ humanæ naturæ per transmutationem alimenti in corpus humanũ, cõsiderata veritate humanę naturæ in specie, ad cuius conseruationem ordinatur actus generatiuæ virtutis. Si autem veritas humanæ naturę in indiuiduo consideretur, ad cuius cõseruationẽ & perfectionem actus nutritiuę virtutis ordinatur, nõ additur aliquid per alimentum quod sit primò de veritate humanæ naturæ huius indiuidui, sed solùm secundariò. Ponunt enim ꝙ veritas humanæ naturæ primò & principaliter cõsistit in humido radicali, ex quo est prima cõstitutio humani generis: quod autem conuertitur de alimẽto in verã carnem & sanguinem nõ est pricipaliter de necessitate humanæ naturæ illi⁹ indiuidui, sed secundariò, sed potest esse principaliter de veritate humanæ naturæ alterius indiuidui quod ex semine illius generatur. Semen enim ponunt esse superfluũ alimenti vel cũ admixtiõe alicuius quod est primò de veritate humanę naturæ in generatione, vt quidam dicũt: vel sine admixtione eius, vt dicunt alij: & sic qd̃ est humidũ nutrimentale in vno, fit humidũ radicale in alio. ¶Tertia opinio est, ꝙ aliquid de nouo incipit esse pricipaliter de veritate humanæ naturæ etiã in isto indiuiduo: quia non est distinctio talis in corpore humano, vt aliqua pars materialis signata de necessitate per totam vitam remaneat, sed ad hoc indifferenter se habet quælibet pars significata accepta, ꝙ manet semper quantũ ad id quod est speciei in ea, sed potest fluere quantum ad id quod est materiæ in ipsa: & sic humidum nutrimẽtale non distinguitur à radicali ex parte principij, vt dicatur radicale quod est ex semine generatum, nutrimẽtale verò quod generatur ex cibo: sed magis distinguitur ex termino quod radicale dicitur qd̃ ad terminũ generationis peruenit per actũ generatiuę vel etiam nutritiuæ virtutis, sed nutrimentale quod nõdum peruenit ad hunc terminũ, sed est adhuc in via nutriẽdi: & hæ tres opiniones in. 2. libro Sẽtentiarũ dist. 3. plenius positæ & inuestigatæ sunt: & ideò non oportet hic repetere nisi quantũ ad propositũ pertinet.

¶Sciendum est ergo ꝙ secũdum has opiniones diuersimodè ad hanc quęstionẽ oportet respondere. Prima opinio per viam multiplicationis quã ponit, potest ponere perfectionem humanæ naturæ, & quantũ ad numerũ indiuiduorũ & quãtum ad debitã quãtitatem vniuscuiusq; indiuidui, asq; eo quod est ex alimẽto generatum, quod quidem nõ addit nisi ad resistẽdum cõsumptioni quæ posset induci per actionẽ caloris naturalis, sicut argẽto apponitur plumbũ nè ex liquefactione consumatur. Vnde cùm in resurrectione oporteat naturam humanam in sua perfectione reparari, nec calor naturalis tũc agat

agat ad consumptionem humidi naturalis, nulla necessitas erit ꝙ resurgat aliquid in homine quod ex alimento sit generatũ, sed resurget tantùm illud quod fuit de veritate humanæ naturæ indiuidui, & per decisionẽ & multiplicationem ad prædictã perfectionem peruenit in numero & quantitate. ¶Secunda autem opinio quia ponit ꝙ eo quod generatur ex nutrimento indigetur ad perfectionem quantitatis indiuidui & ad multiplicationem quæ sit per generationem, necesse habet ponere aliquid de hoc quod cõuersum est in alimentũ resurgere, non tamen totũ, sed solùm quantũ indigetur ad perfectam reintegrationem humanę naturę fuit in omnibus suis indiuiduis. Vnde ponit hæc opinio ꝙ totum illud quod fuit in substantia seminis resurget in illo homine qui ex illo semine generatus est: quia hoc est principaliter de veritate humanæ naturæ in ipso, de eo aũt quod postea aduenit per nutrimentũ, tãtum resurget in eo, quantum est necessarium ad perfectionem quantitatis. Sed quia hoc humidum nutrimentale fluit & resluit hoc ordine reparabitur: quia illud quod primo fuit de substãtia corporis totũ reparabitur, & de eo qd̃ secundò & tertiò & deinceps aduenit quantũ necessariũ est ad quãtitatẽ reintegrandã: qd̃ patet duplici rõe. Primò, qa illud qd̃ super hoc aduenit inductũ fuit vt illud qd̃ primò erat deperditum repararetur, & ita nõ ita pricipaliter pertinet ad veritatẽ humanæ naturę sicut præcedẽs. Secũdò, quia adiũctio humidi extranei ad primũ humidũ radicale facit ꝙ totũ permixtum nõ ita perfectè participet virtutẽ speciei, sicut primũ participabat. Et ponit exẽplum philosophus in primo de generatione, de aqua permixta vino quæ semper virtutem vini debilitat, ita ꝙ in fine ipsum aquosum reddit: vnde sicut secunda aqua quãuis assumatur in speciem vini, non tamen ita perfectè speciem vini participat sicut prima quæ in vinum assumebatur, ita illud quod de alimento secundo in carnem cõuertitur, non ita perfectè attingit ad speciem carnis, sicut quod primo conuertebatur: & ideò non ita pertinet ad veritatem humanæ naturæ nec ad resurrectionem. Si ergo patet ꝙ hæc opinio ponit resurgere totũ id qd̃ est de veritate humanæ naturæ principaliter, nõ autem totum quod est de veritate humanæ naturæ secũdariò. ¶Tertia autem opinio quantũ ad aliquid differt à secunda, & quantum ad aliquid conuenit cum ea. Differt quantum ad hoc ꝙ ponit totum quod est sub forma carnis & ossis eadem ratione ad veritatem humanæ naturæ pertinere: quia non distinguit aliquid materiale signatum permanẽs in homine toto tempore vitæ eius, quod per se pertinet ad veritatẽ humanæ naturæ: & aliquid fluens & resluens, quod pertinet ad veritatem humanæ naturæ solùm propter quãtitatis perfectionẽ, nõ propter primũ esse speciei, sicut secunda opinio dicebat: sed ponit omnes partes quæ nõ sunt præter intentionẽ naturæ aggenerate pertinere ad veritatem humanæ naturę, quantũ ad id quod habet de specie, quia sic manẽt, non autem quantũ ad id qd̃ habet de materia, quia sic fluũt & resluũt indifferenter: vt ita etiã intelligamus cõtingere in partibus vnius hominis sicut contingit in tota multitudine ciuitatis, quia singuli subtrahũtur à multitudine per mortem, alijs in loco cotũ succedentibus. Vnde partes multitudinis fluũt & resluunt materialiter, sed formaliter manẽt, quia ad eadẽ officia & ordines substituũtur alij, à quib⁹ priores subtrahebãtur, vnde Respu. vna numero remanere dicitur. Et similiter etiam dũ quibusdam partibus refluentibus aliæ reparãtur in eadem figura & in eodem situ, omnes partes fluunt & resluũt secundũ materiam, sed manent secũdum speciem, manet nihilominus homo idem numero: sed conuenit tertia cum secũda opinione, quia ponit quòd partes secundò aduenientes non ita perfectè attingunt ad veritatem speciei, sicut quæ primò aduenerunt, & ideò idem quod ponit resurgere in homine secunda opinio, ponit tertia, sed non pœnitus eadem ratione. Ponit enim totum illud quod ex semine generatum est resurgere, non quia aliã ratione pertineat ad veritatẽ humanæ naturæ quã hoc qd̃ postea aduenit, sed quia perfectiùs veritatẽ speciei participat, quę ordinẽ ponebat secũda opinio in his quę postea aduenerũt ex alimẽto, in quo etiã hęc operatio cõcordat cũ alia.

¶Ad primum ergo dicendũ, quòd res naturalis non est id quod est ex sua materia, sed ex sua forma: vnde quamuis illud materiæ quod quandoq; fuit sub forma carnis bouinæ resurgat in homine sub forma carnis humanæ, non sequitur quòd resurgat caro bouis, sed caro hominis: aliàs enim posset cõcludi ꝙ resurgeret limus de quo formatũ est corpus Adæ, tamen prima opinio concedit hanc rationem.

¶Ad secundum dicendum, quòd costa illa nõ fuit in Adã de perfectione indiuidui, sed ordinata ad multiplicationem speciei: vnde non resurget in Adam, sed in Eua, sicut & semen non resurget in generante sed in genito.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd secundum primã opinionem facile est ad hoc respõdere: quia carnes comestæ nũquam sunt de veritate humanę naturæ in comedente, fuerũt autem de veritate humanæ naturæ in eo cuius carnes comedũtur, & ita resurgent in primo & non in secundo: sed secũdum secũdam opinionem & tertiam vnusquisq; in illo resurget in quo magis accessit ad perfectã participationem virtutis speciei: &

si æqua-

Universidad de Deusto
Biblioteca

si æqualiter in vtroq; acceſſerat, reſurget in illo in quo primò habuit ordinem ad reſurrectionẽ ex coniunctione ad animã rationalem illius hominis: & ideo ſi in carnibus comeſtis fuit aliqua ſuperfluitas quæ non pertineret ad veritatẽ humanæ naturæ in primo, reſurgere poterit in ſecũdo, aliàs illud quod pertinebat ad reſurrectionem in primo, reſurget in eo & non in ſecundo: ſed in ſecundo loco eius ſumeretur vel aliquid de eo quod ex aliis cibis in carnem ſecundi conuerſum eſt: vel ſi nullo cibo nunquam paſtus fuiſſet niſi carnibus humanis, diuina virtute aliunde ſuppleretur quantũ indigeretur ad perfectionem quantitatis, ſicut etiam ſupplet in illis qui ante perfectam ætatem decedũt: nec per hoc aliquid præiudicatur idẽtitati in numero, ſicut nec præiudicatur per hoc q̃ partes ſecundũ materiam fluunt & refluunt.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd ſecundũ primã opinionem facile eſt ſoluere, quia ponit q̃ ſemen non eſt ex ſuperfluo alimenti: vnde carnes comeſtæ non tranſeunt in ſemen ex quo puer generatur. Sed ſecundum alias duas opiniones dicendũ eſt q̃ non eſt poſsibile q̃ totum quod fuit in carnibus comeſtis in ſemen conuertatur, quia poſt multam depurationem cibi perueniatur ad decoctionem ſeminis quod eſt ſuperfluitas vltimi cibi: illud autem quod de carnibus comeſtis in ſemen conuertitur pertinet magis ad veritatem humanæ naturæ in eo quod ex ſemine naſcitur quã in illo ex cuius carnibus ſemen eſt generatum: & ideò ſecũdum regulam priùs datam, hoc quod in ſemen conuerſum eſt reſurget in eo qui ex ſemine naſcitur, reſiduum verò materiæ reſurget in illo ex cuius carnibus comeſtis ſemen eſt generatum.

¶ Ad quintum dicẽdum, quòd embrya nõ pertinẽt ad reſurrectionem ante animationem per animam rationalem in quo ſtatu iam multum aduenit ſuprà ſubſtãtiam ſeminis de ſubſtantia nutrimẽti, qua puer in vtero matris nutritur: & ideò ſi aliquis embryis veſcatur, & ex ſuperfluo illius cibi generetur aliquis, illud qd̃ erit in ſubſtãtia ſeminis, reſurget quidẽ in eo q̃ ex ſemine generatur, niſi in illo cõtineretur aliquid quod fuiſſet de ſubſtantia ſeminũ in illis ex quorum carnibus comeſtis ſemen generatum eſt, quia reſurgeret in primo & non in ſecundo: reſiduum autem carnũ comeſtarũ quod non eſt conuerſum in ſemẽ cõſtat q̃ reſurgeret in primo, vtriq; diuina potẽtia implente quod deeſt. Prima autem opinio hac obiectione non arctatur, cũ nõ ponat ſemen eſſe ex ſuperfluo alimenti, ſed aliæ multæ rationes ſunt contra eam, vt in ſecundo libro patuit, diſtinctio. 30.

ARTICVLVS. V.

Vtrum quicquid fuit materialiter in membris hominis totum reſurget.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur q̃ quicquid fuit materialiter in membris hominis totum reſurget. Minus. n. videtur pertinere ad reſurrectionem capilli quã alia membra: ſed quicquid fuit in capillis totũ reſurget, & ſi nõ in capillis, ſaltem in aliis partibus corporis, vt Aug. dicit in litera: ergo multo fortiùs quicquid in alijs membris materialiter fuit totum reſurget. ¶ Prætereà. Sicut partes carnis ſecundum ſpeciem perficiuntur ab anima rationali, ita partes ſecundum materiã; ſed corpus humanum habet ordinem ad reſurrectionem ex hoc q̃ fuit anima rationali perfectum: ergo non ſolum partes ſecundum ſpeciem, ſed omnes partes ſecundum materiam reſurgent. ¶ Prætereà. Ex parte illa accedit corpori totalitas ex qua parte accedit ei diuiſio in partes: ſed diuiſio in partes accidit corpori ſecundum materiam, cuius diſpoſitio eſt quantitas ſecũdum quã diuiditur: ergo & totalitas corporis attenditur ſecundum partes materiæ: ſi ergo non omnes partes materiæ reſurgent, nec totum corpus reſurget, quod eſt inconueniens.

¶ Sed contrà, partes ſecundum materiam non manent in corpore ſed fluunt & refluunt, vt patet per illud quod dicitur in primo de generatione. Si ergo omnes partes ſecundum materiã quæ nõ manet in corpore, ſed fluunt & refluũt reſurgerent, vel erit corpus reſurgentis denſiſsimum, vel erit immoderatæ quantitatis. ¶ Prætereà. Quicquid eſt de veritate humanæ naturæ in vno homine, totum poteſt eſſe pars materiæ in alio homine qui eius carnibus veſcitur: ſi ergo omnes partes ſecundũ materiam reſurgant in aliquo, ſequetur q̃ reſurget in vno id quod eſt de veritate humanæ naturæ in alio, quod inconueniens eſt.

¶ Reſpõdeo dicẽdum, q̃ illud qd̃ eſt in hoĩe materialiter nõ habet ordinẽ ad reſurrectionẽ niſi ſecundũ q̃ pertinet ad veritatẽ humanę naturę, quia ſecũdum hoc habet ordinem ad animam rationalem: illud autem totum quod eſt in homine materialiter, pertinet quidem ad veritatẽ humanæ naturæ quãtum ad id quod habet de ſpecie, ſed non totum conſiderata materiæ totalitate: quia tota materia quæ fuit in homine à principio vitæ vſq; ad finem, excederet quantitatem debitã ſpeciei, vt tertia opinio dicit, quæ probabilior inter cæteras mihi videtur. Et ideò totum quod eſt in homine reſurget conſiderata totalitate ſpeciei quæ attẽditur ſecundũ quãtitatem ſignificantem ſitum & ordinem partiũ, non autem reſurget totum conſiderata totalitate materiæ. Secunda autem opinio & prima nõ vtuntur

vtuntur hac diſtinctione, ſed diſtinguunt inter partes quarũ vtraq; habet ſpeciem & materiã. Conueniunt autem hæ duæ opiniones in hoc quòd vtraq; dicit quòd illud quod eſt ex ſemine generatum, totum reſurget, etiam totalitate materiæ conſiderata: differunt autẽ in hoc q̃ de eo quod ex alimento generatur nihil reſurgere ponit prima opinio. Secunda verò aliquid eius reſurgere ponit & nõ totum, vt ex dictis patet.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, quòd ſicut quicquid eſt in aliis partibus corporis reſurget conſiderata totalitate ſpeciei, non autem conſiderata totalitate materiæ, ita etiam eſt de capillis. In aliis autem partibus aduenit aliquid ex nutrimento, quod facit augmentum, & hoc computatur vt alia pars conſiderata totalitate ſpeciei: quia obtinet alium locum & ſitum in corpore, & ſubſtat aliis partibus demẽſionibus. Aliquid autem aduenit quod non facit augmentum, ſed cedit in reſtaurationem deperditi nutriendo, & non computatur vt alia pars totius conſiderati ſecundum ſpeciem, cùm non obtineat alium locum vel ſitum in corpore quam pars quę defluxit tenebat, quãuis poſsit alia pars computari cõſiderata totalitate materiæ, & ſimiliter eſt de capillis. Auguſt. ergo loquitur de inciſionibus capillorum quæ erant partes facientes augmentum: & ideò oportet q̃ reſurgant, non tamen in quantitate capillorum nè ſit quantitas immoderata, ſed in aliis partibus, vt neceſſarium iudicabit diuina prouidentia: vel loquitur in caſu illo quãdo aliis partibus deficiet, tunc enim eorum defectus poterit ex ſuperfluitatibus capillorũ reparari.

¶ Ad ſecundũ dicendũ, quòd ſecundũ tertiam opinionem eædem ſunt partes ſecundum ſpeciem & ſecundum materiam. Non enim illa diſtinctione vtitur philoſophus in primo de generatione, ad diſtinguendum diuerſas partes, ſed ad oſtendendum q̃ eædem partes poſſunt conſiderari ſecundum ſpeciem, quantum ad illud quod eſt formæ & ſpeciei in ipſis, & ſecundum materiã quãtum ad illud quod ſubeſt formę & ſpeciei: conſtat autem q̃ materia carnis non habet ordinem ad animam rationalem niſi inquãtum eſt ſub tali forma: & ideò ratiõe eius habet ordinem ad reſurrectionem. Sed prima & ſecũda opinio quæ ponũt alias eſſe partes quæ ſunt ſecundum ſpeciẽ, & alias quæ ſunt ſecundũ materiã, dicunt q̃ anima quãuis vtraſq; partes perficiat, tamẽ perficit partes ſecundũ materiã mediantibus partibus ſecundũ ſpeciem: & ideò nõ habent æqualiter ordinem ad reſurrectionem.

¶ Ad tertium dicendũ, quod in materia generabilium & corruptibilium dimenſiones interminatas oportet intelligere ante receptionem formæ ſubſtantialis: & ideò diuiſio quæ eſt ſecundum huiuſmodi dimenſiones propriè pertinet ad materiam, ſed quantitas cõpleta & terminata aduenit materiæ poſt formam ſubſtãtialem: & ideò diuiſio quæ eſt vel fit ſecundum dimenſiones terminatas reſpicit ſpeciẽ, præcipuè quãdo ad rationem ſpeciei pertinet determinatus ſitus partium, ſicut eſt in corpore humano.

QVAESTIO. LXXXI.

De qualitate reſurgentium.

DEinde conſiderandum eſt de qualitate reſurgentium. Circa quod quæruntur quatuor. Primò, Vtrũ reſurgant omnes in ætate iuuenili. Secundò, Vtrum in æquali ſtatura. Tertiò, Vtrum omnes in eodem ſexu. Quartò, Vtrum in vita animali.

ARTICVLVS. I.

Vtrum omnes reſurgent in eadem ætate.

Thom. 4. Diſt. 44. q. 1. art. 3. q. 1. & ſequen.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ non omnes reſurgent in eadẽ ætate. ſ. iuuenili. Quia Deus reſurgentibus præcipuè beatis nihil ſubtraher, quod ad perfectionem hominis pertineat: ſed ætas pertinet ad perfectionem hominis cùm ſenectus ſit venerabilis ætas: ergo ſenes non reſurgent in ætate iuuenili.

¶ Prætereà. Aetas computatur ſecundum menſuram tẽporis præteriti: ſed impoſsibile eſt tempus quod fuit præteritum non præteriiſſe. ergo impoſsibile eſt eos qui maioris ætatis fuerũt ad ætatem iuuenilẽ reduci. ¶ Prætereà. Illud quod magis fuit de veritate humanæ naturæ in vnoquoq;, maximè reſurget in eo: ſed quanto aliquid primò fuit in homine, tãto videtur magis ad veritatem humanæ naturæ pertinuiſſe: quia in fine propter veritatem ſpeciei debilitatam cõparatur vino aquoſo corpus humanum, vt patet per philoſophum in primo de generatione: ergo ſi omnes debent in eadem ætate reſurgere magis decet q̃ reſurgant in ętate puerili quã iuuenili.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Ephe. 4. Donec occurramus omnes in perfectũ virum in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti: ſed Chriſtus reſurrexit in ætate iuuenili, quæ circa. 30. annos incipit, vt Aug. dicit: ergo & alij in ætate iuuenili reſurgent. ¶ Prætereà. Homo in maxima perfectione naturæ reſurget: ſed natura humana perfectiſsimũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

perfectissimum statum habet in ætate iuuenili: ergo in illa ætate resurgent omnes.

¶Respõdeo dicẽdũ, quòd homo resurget absq; omni defectu humanæ naturæ: quia sicut Deus humanã naturã absq; defectu instituit, ita sine defectu reparabit. Deficit autem humana natura dupliciter. Vno modo quia nondũ perfectionem vltimã est cõsecuta. Alio modo quia iã ab vltima perfectione recessit. Et primo modo deficit in pueris: secundo modo deficit in senibus. Et ideò in vtrisq; reducetur humana natura per resurrectionẽ ad statũ vltimæ perfectionis, qui est in iuuenili ætate, ad quẽ terminatur motus crementi, & à quo incipit motus decrementi.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd ætas senectutis habet reuerentiam non propter cõditionem corporis quod in defectu est, sed propter sapientiam animæ quæ ibi esse præsumitur, ex tẽporis antiquitate. Vnde in electis manebit reuerentia senectutis propter plenitudinem diuinæ sapientiæ quæ in eis erit, sed non manebit senectutis defectus.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd non loquimur de ætate quantum ad numerũ annorũ, sed quãtum ad statũ qui in corpore humano ex annis relinquitur. Vnde Adam dicitur in ætate iuuenili formatus propter talem corporis conditionem quam primo die formationis suæ habuit: & ideò ratio non est ad propositum.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd virtus speciei dicitur esse perfectior in puero quã in iuuene quantum ad efficaciã agendi conuersionem alimenti aliquo modo, sicut etiã est perfectior in semine quã in homine cõpleto, sed in iuuenibus est perfectior quantũ ad terminũ complementi. Vnde illud quod maximè ad veritatem naturæ pertinuit ad illã perfectionem deducetur quã habet in ætate iuuenili, non ad illam quã habet in ęta te puerili, in qua humores adhuc non peruenerunt ad vltimam digestionem.

ARTICVLVS. II.

Vtrum omnes resurgẽt eiusdem staturæ.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd omnes resurgent eiusdem staturæ. Sicut enim homo mensuratur quantitate dimensiua, ita quãtitate durationis: sed quantitas durationis in omnibus reducetur ad eãdem mensurã, quia omnes in eadẽ ætate resurgent: ergo quantitas dimensionis reducetur ad eandem mensurã, vt in eadem statura omẽs resurgant. ¶Prætereà. Philosophus in 2. de anima dicit ꝙ omnũ natura constantiũ terminus est & ratio magnitudinis & augmẽti: sed iste terminus nõ est nisi ex virtute formæ cui debet cõgruere quantitas, sicut & alia accidẽtia: ergo oẽs homines habeãt eandem formã specificã in omnibus debet esse secundũ materiã eadẽ quãtitatis mensura, nisi sit error: sed error naturæ corrigetur in resurrectione: ergo oẽs resurgent in eadem statura. ¶Prætereà. Quantitas resurgẽtis nõ poterit esse proportionata virtuti naturali, quæ primò corpus formauit, aliàs qui nõ potuerunt ad maiorem quantitatem perduci virtute naturæ nunquã in maiori quantitate resurgent, quod falsum est: ergo oportet ꝙ quãtitas illa proportionetur virtuti reparanti corpus humanum per resurrectionem & materiæ de qua reparatur, sed virtus reparãs omnia corpora est eadem numero. s. diuina virtus: cineres autẽ oẽs ex quibus reparãtur humana corpora, se habẽt æqualiter ad suscipiendã actionem prædictę virtutis: ergo ad eandem quantitatẽ terminabitur resurrectio omniũ hoĩm, & sic idẽ quod priùs.

¶Sed cõtrà, quantitas naturalis consequitur naturam vniuscuiusq; indiuidui: sed in resurrectione non variabit natura indiuidui: ergo nec quã titas naturalis eius: sed non est eadem quantitas naturalis omnium: ergo nõ omnes resurgent in eadem statura. ¶Prætereà. Natura humana reparabitur per resurrectionem ad gloriã vel ad pœnam: sed nõ erit eadem quãtitas gloriæ vel pœnæ in omnibus resurgentibus: ergo nec eadem quantitas naturæ.

¶Respondeo dicendum, ꝙ in resurrectione nõ reparabitur humana natura solũ quantũ ad idẽ specie, sed quantũ ad idem numero: & ideò in resurrectione nõ solũ attendendũ est quod cõpetit naturæ speciei, sed quod cõpetit naturę indiuidui. Natura autem speciei habet aliquã quantitatem, quã nec excedit nec ab ea deficit absq; errore, quæ tamẽ quãtitas habet aliquos gradus latitudinis & nõ est accipiẽda secundũ vnã mensurã determinatã. Vnũquodq; autẽ indiuiduũ in specie humana assequitur infra terminos illi' latitudinis aliquẽ gradũ quãtitatis quæ cõpetit naturæ indiuidui, & ad hãc perducitur in termino augmẽti: si nonfuit aliquis error in operę naturæ per quẽ sit aliquid additum vel subtractũ prædictæ quãtitati, cuius quidem mensura accipitur secundum proportionabilitatem caloris extendentis & humidi extensibilis, quod nõ est eiusdem virtutis in omnibus: & ideò nõ omnes resurgent in eadem quantitate, sed quilibet resurget in illa quãtitate in qua fuisset in termino augmenti, si natura non errasset vel defecisset: quod autem supereſt vel deficit in homine, resecabit, vel supplebit diuina potentia.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd iam patet ex dictis, quòd non dicuntur omnia in eadem ætate resurgere quasi in oĩbus competat eadem quantitas durationis, sed quia idem status perfectionis erit in oĩbus, qui quidem status saluari

saluari potest in magna & in parua quantitate.

¶Ad secundum dicendũ, quòd quantitas huius indiuidui nõ solùm respõdet formæ speciei, sed etiã naturæ indiuidui, & ideò ratio nõ sequitur.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd quantitas resurgẽtis non proportionatur virtuti reparanti, quia illa nõ est de natura corporis, neq; omnibus secundum illum statum in quo sunt ante resurrectionem, sed naturæ quam primò indiuiduum habebat: tamen si virtus formatiua propter aliquem defectum non poterat perducere ad debitam quantitatẽ quæ cõpetit speciei, diuina virtus supplebit in resurrectiõe defectum, sicut patet in nanis: & eadem ratio est illis qui immoderatę magnitudinis fuerũt vltra debitũ naturæ.

ARTICVLVS. III.

Vtrum omnes resurgent in sexu virili.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd omnes resurgent in sexu virili. Quia dicitur Ephe. 4. ꝙ omnes occuremus in virum perfectum &c. ergo nõ erit nisi sexus virilis ibi. ¶Prætereà. In futuro omnis prælatio cessabit, vt dicit glo. 1. Corint. 15. sed mulier ordine naturali subdita est viro: ergo mulieres non resurgent in sexu muliebri, sed virili. ¶Prætereà. Illud quod est occasionaliter & præter intentionem naturæ inductum non resurget, quia in resurrectione oĩs error cessãbit vel tolletur: sed sexus muliebris est præter intentionem naturę inductus ex defectu virtutis formatiuæ in semine, quæ non potest perducere materiam conceptus ad formã virilẽ: vnde dicit philosophus 16. de animalibus, ꝙ fœmina est mas occasionatus: ergo sexus muliebris non resurget.

¶Sed cõtrà est quod dicit August. 22. de ciuit. Dei: Melius sapere videtur qui vtrunq; sexum resurrecturum esse non dubitant. ¶Prætereà. Deus reparabit in resurrectione quod in homine fecit in prima conditione: sed ipse fecit mulierem de costa viri, vt patet Geñ. 2. ergo ipse sexũ fœmineũ in resurrectione reparabit.

¶Respondeo dicẽdum, quòd sicut considerata natura indiuidui debet diuersa quantitas diuersis hominibus, ita considerata natura indiuidui debetur diuersis sexus diuersis hominibus: & hæc etiam diuersitas competit perfectioni speciei, cuius diuersi gradus implentur per dictam diuersitatem sexus vel quantitatis: & ideò sicut resurgent homines in diuersis staturis, ita in diuersis sexibus, & quamuis sit differentia sexuũ, deerit tamen confusio mutuæ visionis, quia aberit libido incitans ad turpes actus, ex quibus confusio causatur.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd cùm dicitur, omnes Christo occurremus in virum perfectum, non dicitur propter ætatem virilem, sed propter virtutem animi quæ erit in omnibus & viris & mulieribus.

¶Ad secundum dicendum, quòd mulier subditur viro propter imbecillitatẽ naturæ, & quantum ad vigorem animi & quãtum ad robur corporis: sed post resurrectionem non erit differentia in his secundum diuersitatem sexuum, sed magis secundum diuersitatem meritorum: & ideò ratio non procedit.

¶Ad tertium dicendum, quod quamuis fœminæ generatio sit præter intẽtionem naturæ particularis, est tamen de intentione naturæ vniuersalis, quę ad perfectionẽ humanæ speciei vtrũq; sexum requirit, nec ex sexu erit ibi aliquis defectus.

ARTICVLVS. III.

Vtrum omnes resurgent in vita animali.

Ad quartum sic proceditur. Videtur ꝙ resurgent in vita animali, vt scilicet vtãtur actu nutritiuæ virtutis & generatiuæ. Quia resurrectio nostra erit cõformis resurrectioni Christi: sed Christus dicitur post resurrectionem comedisse, vt patet Mat. vlti. & Luc. vlti. ergo & homines post resurrectionem comedent, & eadem ratione generabunt.

¶Prætereà. Distinctio sexuũ ad generationem ordinatur, & similiter instrumenta quæ deseruiunt virtuti nutritiuę ordinantur ad comestionem: sed homo cum omnibus huiusmodi resurget: ergo vtetur actibus virtutis generatiuæ & nutritiuę. ¶Prætereà. Totus homo beatificatur & secundum animam & secundum corpus: sed beatitudo secundum philosophum in perfecta operatione consistit: ergo oportet quòd oĩes potentiæ animæ & omnia membra sint in suis actibus in beatis post resurrectionem, & sic idẽ quod priùs. ¶Prætereà. In beatis post resurrectionem erit perfecta & beata iocunditas: sed talis iocũditas omnes delectationes includit: quia beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus, & perfectũ est cui nihil deest: cùm ergo in actu virtutis generatiuæ & nutritiuæ sit magis delectatio, videtur ꝙ tales actus ad vitam animalem pertinentes in beatis erunt, & multo fortiùs in aliis qui minùs spiritualia corpora habebunt.

¶Sed contrà est quod dicitur Matth. 22. in resurrectione neq; nubent neq; nubentur. ¶Prætereà. Generatio ordinatur ad subueniendum defectui qui per mortem accidit ad multiplicationem humani generis, & comestio ad restaurationem deperditi & augmenti quantitatis: sed in statu resurrectionis iam humanum genus habebit totam multitudinem indiuiduorũ à Deo præfinitam, quia vsq; ad hoc generatio differ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur: similiter etiam quilibet homo resurget in debita quantitate, nec erit vltra mors aut aliqua deperditio fiet à partibus hominis: ergo frustra esset actus generatiuæ & nutritiuæ virtutis.

¶Respondeo dicendum, quòd resurrectio non erit necessaria propter primam perfectionem ipsius quæ consistit in integritate eorum quæ ad naturam spectant: quia ad hoc homo peruenire potest in statu præsentis vitæ per actionem causarum naturalium: sed necessitas resurrectionis est ad consequendam vltimam perfectionẽ, quæ consistit in peruentione ad vltimum finem. Et ideò illę operationes naturales quæ ordinantur ad primam perfectionem humanę naturæ vel causandam vel conseruandam, nõ erũt in resurrectione: & huiusmodi sunt actiones aĩales vitæ in homine, & actiones mutuæ in elementis, & motus cœli: & ideò hæc cessabunt in resurrectione. Et quia comedere, bibere, & dormire & generare ad animalem vitam pertinent cùm sint ad primam perfectionem naturæ ordinata, in resurrectione talia non erunt.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd illa comestio qua Christus comedit non fuit necessitatis quasi cibis indigeret humana natura post resurrectionem, sed fuit potestatis vt ostenderet se veram naturam sumpsisse quã priùs habuerat in statu illo quando cum discipulis comederat & biberat: hæc autem ostensio non erit in resurrectione cõmuni, quia omnibus not ũ erit: & ideò dicitur dispensatiuè Christus mãducasse, eo modo loquendi quo Iuristę dicunt, dispensatio est cõmunis iuris relaxatio: quia Christus intermisit hoc quod est cõmuniter resurgentium. s. nõ vti cibis propter causam prædictam, & propter hoc ratio non sequitur.

¶Ad secundum dicendum, quòd differentia sexuum & membrorũ varietas erit ad naturæ humanæ perfectionem reintegrãdam in specie, & etiã in indiuiduo: vnde non sequitur q̃ sint frustra, quamuis animales operationes desint.

¶Ad tertium dicendum, quòd prædictæ operationes non sunt hominis inquantum est homo, vt & philosophus dicit: & ideò in eis non consistit beatitudo humani corporis, sed corpus humanũ glorificabitur ex redundãtia à ratione à qua homo est homo, inquantũ erat ei subditũ.

¶Ad quartum dicendum, quòd delectationes corporales, sicut dicit Philosophus in. 7. & 10. Ethicorũ, sunt medicinales, quia adhibẽtur homini ad tollendum fastidium: vel etiam ægritudines inquantum eis homo inordinatè delectatur ac si essent verę delectationes, sicut homo habens infirmum gustum delectatur in quibusdam quæ sanis non sunt delectabilia: & ideò non oportet quòd tales delectationes sint de perfectione beatitudinis, vt Iudæi & Sarraceni ponunt, & quidam hæretici posuerunt qui vocantur Chiliarchę, qui etiam secundũ doctrinã Philosophi nõ videntur sanũ habere affectum: solæ enim delectationes spirituales secundum ipsum sunt simpliciter delectationes & propter se quærendæ, & ideò ipsæ ad beatitudinem requiruntur.

QVAESTIO. LXXXII.

De conditionibus beatorum resurgentium.

DEinde considerandũ est de conditionibus beatorum resurgentium. Et primò, de eorum corporum impassibilitate. Secũdò, de subtilitate. Tertiò, de agilitate. Quartò, de claritate. Circa primum quæruntur quatuor. Primò, Vtrum sancti resurgentes resurgant quo ad corpora impassibiles. Secundo, Vtrum æqualis impassibilitas omnibus inerit. Tertiò, Vtrũ illa impassibilitas sensum in actu à corporibus gloriosis excludat. Quartò, Vtrum sint in eis omes sensus in actu.

ARTICVLVS. I.

Vtrum corpora sanctorum post resurrectionẽ sint impassibilia.

Thom. 4. di. 44. q. 2. art. 1. q. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic ꝓceditur. Videt quòd corpora sanctorũ post resurrectionem non sint impassibilia. Oñe enim mortale est passibile: sed homo post resurrectionẽ erit animal rationale mortale: hæc eñ est definitio hominis quæ non ab eo separabitur. ergo corpus erit passibile. ¶Præterea. Oñe quod est in potentia ad formã alterius passibile est ab illo, quia secundum hoc aliquid est passiuũ ab alio, vt dicitur in primo de generatione: sed corpora sanctorum post resurrectionem erunt in potentia ad aliam formam: ergo erunt passibilia. Probatio mediæ. Quęcunq; cõmunicãt in materia, vnum eorum est in potentia ad formã alterius, materia enim secundũ q̃ est sub vna forma non amittit potentiam ad aliam formam: sed corpora sanctorũ post resurrectionem cõmunicabũt cum elementis in materia, quia eædem materia reparabuntur ex qua nunc sunt: ergo erunt in potentia ad aliam formam, & sic erunt passibilia. ¶Præterea. Cõtraria nata sunt agere & pati adinuicem: vt in primo de generatione dicit philosophus: sed corpora sanctorum erunt ex contrarijs cõposita, sicut & nunc sunt: ergo &c. ¶Præterea. In corpore humano resurget sãguis & alij humores, vt dictũ est: sed ex pugna humorũ adinuicẽ generãtur ægritudines & huiusmodi passiones in corpore: ergo erũt corpora post sanctorũ resurrectionem passibilia. ¶Præterea. Magis repugnat perfectioni defectus in actu quã defectus in potẽtia: sed passibilitas importat solũ defectũ in potentia: cũ ergo in corporibus beatorũ sint futuri aliqui defectus in actu, sicut cicatrices vulnerum in martyribus, vt in Christo fuerunt: videtur q̃ nihil deperibit perfectioni eorum si ponãtur habere corpora passibilia.

¶Sed contrà, omne passibile est corruptibile, quia passio magis facta abiicit à substantia: sed corpora sanctorum post resurrectionem erunt incorruptibilia, vt dicitur primæ ad Corinth. 15. Seminatur in corruptione, resurget in incorruptione: ergo erunt impassibilia. ¶Præterea. Fortius non patitur à debiliori: sed nullum corpus erit fortius corporibus sanctorũ, de quibus dicitur. 1. Corinth. 15. Seminatur in infirmitate, resurget in virtute: ergo erunt impassibilia.

¶Respondeo dicẽdũ, quòd passio dupliciter dicitur. Vno modo cõmuniter, & sic omnis receptio passio dicitur, siue illud quod recipit sit cõueniens recipienti & perfectiuum ipsius, siue cõtrarium & corruptiuũ: & ab huiusmodi passionis remotione corpora glorioſa impassibilia non dicuntur, cùm nihil quod est perfectionis eis sit auferendũ. Alio modo passio dicitur propriè quã sic definit Damñ. in. 2. lib. Passio est motus præter naturam: vnde immoderatus motus cordis passio eius dicitur, sed moderatus dicitur eius operatio. Cuius ratio est: quia omne quod patitur trahitur ad terminos agentis, quia agẽs assimulat sibi patiens: & ideò patiens inquantũ huiusmodi, trahitur extra terminos ꝓprios in quibus erat: sic ergo propriè accipiendo passionem non erit in corporibus resurgentium sanctorum potentialitas ad passionem: & ideò impassibilia dicuntur. Huius autem impassibilitatis ratio à diuersis diuersimodè assignatur. Quidam enim eam attribuunt conditioni elementorum, quę aliter tunc se habebũt in corpore quã nunc. Dicunt enim quòd elementa remanebũt ibi secundum substantiam, sed qualitates actiuæ & passiuæ ab elementis auferentur. Sed hoc non videtur verum, quia qualitates actiuæ & passiuæ sunt de perfectione elemẽtorum: vnde si sine eis repararentur elementa in corpore resurgentis essent minoris perfectionis quã modò sint. Et prętereà cùm qualitates illæ sint propria accidentia elementorum ex forma & materia ipsorum causata, videtur valde absurdum q̃ causa maneat & effectus tollatur. Et ideò alij dicunt quòd manebunt qualitates, sed non habebunt proprias actiones, diuina virtute id faciente ad cõseruationem humani corporis. Sed hoc etiam non videtur posse stare, quia ad mixtionem requiritur actio & passio actiuarum & passiuarum qualitatum, & secũdum prædominium vnius vel alterius mixta efficiuntur diuersæ cõplexionis: quod oportet ponere in corpore resurgentis: quia erunt ibi carnes & ossa, & huiusmodi partes, quibus omnibus nõ competit vna cõplexio. Et prætereà secũdum hoc impassibilitas non posset poni dos in eis, quia nõ poneret aliquã dispositionem in substantia impassibili, sed solùm prohibitionem passionis ab exteriori. s. diuinam virtutem, quæ etiam posset idẽ facere de corpore hominis in statu huius vitæ. ¶Et ideo alij dicũt, q̃ in ipso corpore erit aliquid prohibẽs passionem corporum glorioſorum. s. materia quinti corporis, quã ponunt venire in compositionem humani corporis, ad cõciliandum elementa in harmoniam quandam, per quam possunt esse debita materia animæ rationalis: sed tamen in statu huius vitæ propter dominium elemẽtaris naturæ, corpus humanũ patitur ad similitudinem aliorũ elementatorũ: sed in resurrectione dabitur natura quinti corporis, & ideò corpus humanũ reddetur impassibile ad similitudinẽ corporis cœlestis. Sed hoc non potest stare, quia corpus quintum non venit materialiter ad compositionem corporis humani, vt in. 2. li. ostẽsum est. Et prætereà impossibile est dicere qd' aliqua est virtus naturalis, qualis est virtus corporis cœlestis, trãsferat corpus humanũ ad proprietatem gloriæ, qualis est impassibilitas corporis glorioſi, cũ immutationẽ corporis humani Apls attribuat virtuti Christi: quia qualis cœlestis, tales cœlestes. 1. Corin. 15. & Phil. 3. Reformabit corpus humilitatis nr̃æ.

¶Prætereà. Non potest natura cœlestis ita dominari in corpore humano quin natura elemẽtaris remaneat cui ex essentialibus suis principijs passibilitas inest. Et ideò aliter dicendum est, q̃ omnis passio fit per victoriam agentis super patiẽs, aliàs nõ traheret ipsum ad terminos suos: impossibile est autem q̃ aliquid dominetur supra patiens, nisi inquantũ debilitatur dominium formæ proprię supra materiam patientis, loquendo de passione quæ est contra naturam, de qua nunc loquimur: non enim materia subiicitur vni contrariorum, sine hoc quòd tollatur dominiũ alterius super ipsam, vel saltem diminuatur. Corpus autem humanum & quicquid in eo est, erit perfectè subiectum animæ rationali, sicut anima perfectè erit subiecta Deo: & ideò in corpore glorioſo non poterit

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse aliqua mutatio contra dispositionem illam qua perficitur ab anima, & ita corpora illa erũt impassibilia.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, quòd secundum Anselm. mortale ponitur in definitione hominis à philosophis qui non crediderunt hominem totum aliquando posse esse immortalem, quia non viderunt homines nisi secundũ huius mortalitatis statum. Vel potest dici, q̃ secundũ philosophum in. 8. meta. quia differẽtiæ essentiales sunt nobis incognitæ, vtimur quandoq; differẽtiis accidentalibus ad significandum differẽtias essentiales, quæ sunt accidentalium causæ: vnde mortale in definitione hoĩs non ponitur quasi ipsa mortalitas ad essentiam hominis pertineat, sed quia illud quod nũc est causa passibilitatis & mortalitatis secundũ præsentem statum. s. cõpositio ex contrariis est de essentia hominis, sed tunc non erit causa eius propter victoriam animæ super corpus.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd duplex est potentia, ligata & libera, & hoc non solùm est verum in potẽtia actiua, sed etiam passiua. Forma enim ligat potentiam materiæ determinando ipsam ad vnũ, secũdum q̃ dominatur super eã: & quia in rebus corruptibilibus non perfectè dominatur forma supra materiam, nõ perfectè potest ligare ipsam quin recipiat interdum per aliquã passionẽ dispositionem cõtrariã formę: sed in sanctis post resurrectionem diuina virtute anima dominabitur supra corpus, nec illud dominium aliquo modo poterit auferri, quia ipsa erit immutabiliter Deo subiecta, quod nõ fuit in statu innocẽtiæ: & in corporibus illis manet eadem potentia ad formã aliam, quæ nunc inest quantum ad substantiã potentiæ, sed erit ligata per victoriam animæ supra corpus, vt nũquam in actum passionis exire possit.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd qualitates elementares sunt instrumenta animæ, vt patet in secundo de anima, q̃ calor ignis in corpore humano regulatur in actu nutriẽdi per virtutem animæ. Quando autem agens principale est perfectum & non est aliquis defectus in instrumẽto, nulla actio procedit ab instrumento, nisi secundũ dispositionem principalis agẽtis: & ideò in corporibus sanctorum post resurrectionẽ nulla actio vel passio poterit prouenire à qualitatibus elementaribus quæ sit cõtra dispositionem animę quæ intendit conseruare corpus.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd secundũ Aug. in epistola ad Constantinũ: Diuina potẽtia valet in ista viũbili atq; cõtractabili natura corporũ quibusdã manẽtibus auferre quas voluerit qualitates. Vnde sicut ab igne fornacis Chaldæorũ abstulit virtutem cõburẽdi quantũ ad aliquid, quia corpora puerorum illæsa seruata sunt: sed mãsit quantũ ad aliquid, quia ignis ille ligna cõburebat: ita auferet ab humoribus passibilitatẽ & dimittet naturã. Modus autem quo hoc fiet dictus est.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd cicatrices vulnerum nõ erunt in sanctis, nec in Christo fuerunt inquantũ importãt aliquem defectũ, sed inquã tũ sunt signa constantissimæ virtutis: quia passi sunt pro iustitia & fide, vt ex hoc & ipsis & aliis gaudiũ crescat. Vnde dicit Aug. 22. de ciui. Dei: Nescio quomodò sic afficimur amore martyrij beatorum, vt velimus in illo regno in eorũ corporibus videre vulnerũ cicatrices, quæ pro Christi nomine pertulerunt, & fortassẽ videbimus: nõ enim deformitas in eis, sed dignitas est quædam, quãuis in corpore sancto, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit. Nec tamẽ si aliqua martyribus amputata & ablata sunt membra, sine ipsis membris erũt in resurrectione mortuorum, quibus dictum est, capillus de capite vestro non peribit.

ARTICVLVS. II.

Vtrum impassibilitas in omnibus erit æqualis.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̃ impassibilitas in omnibus erit æqualis. Quia. 1. Corinth. 15. dicit glo. q̃ æqualiter omnes habent q̃ pati nõ possunt qui habent dotem impassibilitatis: ergo impassibilitas est æqualis in omnibus. ¶ Præterea. Negationes non recipiunt magis & minùs, sed impassibilitas est quædam negatio vel priuatio passibilitatis: ergo non potest esse maior in vno quã in alio. ¶ Præterea. Magis albũ dicitur quod est nigro impermixtius: sed nulli corporũ sanctorum admiscebitur aliquid de passibilitate: ergo omnia erunt æqualiter impassibilia.

¶ Sed contrà, merito debet respondere præmiũ proportionaliter: sed sanctorum quidam fuerunt aliis maiores merito: ergo cùm impassibilitas sit quoddam præmium, videtur quòd in quibusdam sit maior quàm in aliis. ¶ Præterea. Impassibilitas diuiditur contra dotem claritatis: sed illa non erit æqualis in omnibus, vt patet 1. Corinth. 15. ergo nec impassibilitas.

¶ Respondeo dicendum, quòd impassibilitas potest dupliciter considerari. Vel secundum se: vel secundum causam suam. Si secundum se cõsideretur, quia solam negationem vel priuationem importat, non suscipit magis & minùs: sed erit æqualis in omnibus beatis. Si autem consideretur secundum suam causam, sic erit in vno maior quàm in alio. Causa autem eius est dominium animæ super corpus, quod quidem dominium causatur ex hoc q̃ fruitur Deo immobiliter: vnde in illo qui perfectiùs fruitur est maior impassibilitatis causa.

¶ Ad primũ

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd glo. illa loquitur de impassibilitate secundum se & nõ secundum causam suam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quãuis negationes & priuationes secundũ se non intendantur nec remittantur, tamen intenduntur & remittuntur ex causis suis, sicut dicitur esse locus magis tenebrosus qui habet plura & maiora obstacula lucis.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd aliqua non solùm intenduntur per recessum à contrario, sed per accessum ad terminum, sicut lux intenditur. Et præterea etiam impassibilitas est maior in vno quàm in alio, quamuis in nullo aliquid passibilitatis remaneat.

ARTICVLVS. III.

Vtrum impassibilitas sensum in actu à corporibus gloriosis excludat.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd impassibilitas sensum in actu à corporibꝰ gloriosis excludat. Quia sicut dicit philosophus in. 2. de anima: sentire est quoddã pati: corpora autẽ gloriosa erũt impassibilia: ergo non sentient in actu. ¶ Præterea. Immutatio naturalis præcedit immutationem animalẽ, sic esse naturale præcedit esse intentionale: sed corpora gloriosa ratione impassibilitatis nõ immutabũtur immutatione naturali: ergo nec immutatione animali quæ requiritur ad sentiendum. ¶ Præterea. Quãdocunq; fit sensus in actu, cum noua receptione, fit nouũ iudicium: sed ibi non erit nouũ iudiciũ, quia nõ erunt ibi cogitationes volubiles: ergo non fient ibi sensus in actu. ¶ Præterea. Quando anima est in actu vnius potentiæ remittitur actus alterius potẽtiæ: sed anima summè erit intẽta ad actũ virtutis intellectiuæ qua Deum cõtemplabitur: ergo non erit aliquo modo in actu virtutis sensitiuæ.

¶ Sed cõtrà est quod dicitur Apoc. 1. videbit eũ omis oculus: ergo erit ibi sensus in actu. ¶ Præterea. Secundum philosophum in primo de anima, animatum ab inanimato distinguitur sensu & motu: sed ibi erit in actu motus, quia tanq̃ scintillæ in arundineto discurrent: Sap. 3. ergo & sensus in actu.

¶ Respondeo dicendũ, quòd aliquẽ sensum esse in corporibus beatorum omnes ponunt, aliàs corporalis vita sanctorum post resurrectionem assimularetur magis somno quã vigiliæ, quod nõ competit illi perfectioni, eò quòd in somno corpus sensibile non est in vltimo actu vitę propter quod somnus dicitur vitæ dimidium in primo Ethi. sed in modo sentiendi diuersi diuersa opinantur. Quidam enim dicunt quòd corpora gloriosa sunt impassibilia & propter hoc nõ receptibilia peregrinæ impressionis, & multo minùs quã corpora cœlestia: quia nõ erit ibi sensus in actu per receptionẽ alicuius speciei à sensibilibus, sed magis extrà mittẽdo. Sed hoc non potest esse, quia in resurrectione natura speciei manebit eadẽ in hoĩe, & omnibus partibus eiꝰ, hmõi autẽ est natura sensus vt sit potẽtia passiua, vt in. 2. de aĩa phat phũs. Vnde si in resurrectione sancti sentiẽt extramittẽdo & nõ recipiẽdo, nõ esset sensus in eis virtus passiua sed actiua: & sic nõ esset eiusdẽ speciei cũ sensu qui nũc est, sed esset aliqua virtꝰ eis data: sicut em materia nunquã fit forma, ita potẽtia passiua nũquã fit actiua. Et ideò alij dicũt q̃ sensus in actu fiet per susceptionem, nõ quidẽ ab exterioribus sensibus, sed per effluxũ à superioribus viribus: vt sicut nũc superiores vires accipiũt ab inferioribus, ita ecõtrario tunc inferiores accipiẽt à superioribus. Sed iste modus receptionis nõ facit vrẽ sentire: quia oĩs potẽtia passiua secũdum suæ speciei rõnem determinatur ad aliqđ actiuũ speciale: quia potẽtia inquãtũ hmõi, habet ordinẽ ad illud respectu cuius dicitur: vnde cũ propriũ actiuũ in sensu sit res existẽs extra animã, & nõ intẽtio eius existẽs in imaginatione vel ratione, si organũ sentiẽdi nõ moueatur à rebus extrà: sed ex imaginatione vel à superioribus viribus aliis non erit verè sentire. Vnde non dicimus q̃ phrenetici & alij mẽte capti in quibꝰ propter victoriã imaginatiuę virtutis fit huiusmodi defluxus specierũ ad organa sentiẽdi verè sentiãt, sed quia videtur eis q̃ sentiãt. Et ideo dicendũ est cũ aliis, q̃ sensus corporũ glorioſorũ erit per susceptionem à rebus quę sunt extra animã. Sed sciẽdum est q̃ organa sentiẽdi immutantur à rebus quæ sunt extra animam dupliciter. Vno modo immutatione naturali, quãdo. s. organũ disponitur eadẽ qualitate naturali qua disponitur res extra animã, quę agit in ipsis: sicut cũ manus fit calida ex tactu rei calidæ, vel odorifera ex tactu rei odoriferæ. Alio modo immutatione spũali, quãdo recipitur qualitas sensibilis in instrumẽto secũdum esse spirituale. i. species siue intẽtio qualitatis & non ipsa qualitas, sicut pupilla recipit speciem albedinis, & tamen ipsa nõ efficicitur alba. Prima ergo receptio non causat sensum per se loquendo, quia sensus est susceptiuꝰ specierũ in materia præter materiã. i. præter esse materiale quod habebant extra animã: vt dicitur in. 2. de anima: & hæc receptio immutat naturã recipiẽtis, quia recipitur hoc modo qualitas secũdũ esse suũ materiale: vnde ista receptio nõ erit in corporibus gloriosis, sed secũda quæ per se facit sensum in actu & nõ immutat naturam recipientis.

¶ Ad primũ ergo dicendũ (quod iã patet ex dictis) q̃ ex hac passione quæ est in actu sentiẽdi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ nō est aliud quā receptio prædicta, nō trahitur corpus extra naturalem suā qualitatē, sed spiritualiter perficit: vnde impassibilitas gloriosorum corporū hanc passionem non excludit.

¶ Ad secundū dicendū, q̄ omne passiuū recipiat actionē agētis secūdū suū modū: si ergo aliquid sit qd' sit natū sic immutari ab actiuo naturali & spirituali immutatione, immutatio naturalis præcedit immutationē spūalem, sicut esse naturale præcedit esse intētionale: si autē natū sit immutari spiritualiter tantū, nō oportet q̄ immutetur naturaliter: sicut de aēre qui nō est receptiuus coloris secūdū esse naturale, sed solū secūdū esse spūale, & ideò hoc solūmodò immutatur: sicut ecōtrariò corpora inanimata immutantur per qualitates sensibiles solū naturaliter, in corporibus autem gloriosis nō poterit esse aliqua immutatio naturalis: & ideò ibi erit spiritualis immutatio tantùm.

¶ Ad tertiū dicēdum, q̄ sicut erit noua receptio speciei in organo sentiēdi, ita erit nouū iudiciū sensus cōis, nō autem nouū iudiciū intelligēs de hoc, sicut in eo qui videt aliquid quod prius scivit. Quòd autē dicit Aug. nō erūt ibi cogitationes volubiles, intelligitur de cogitationibus intellectiuæ partis: vnde nō est ad propositum.

¶ Ad quartum dicēdū, q̄ quādo vnū duorū est ratio alterius, occupatio alīæ circa vnū nō impedit vel remittit occupationē eius circa aliud. Sicut medicus dū videt vrinā, nō minùs nō pōt cōsiderare artis regulas de coloribus vrinarū, sed magis: & quia Deus apprehenditur à sanctis, vt ratio omniū quæ ab eis agētur vel cognoscerentur: ideò occupatio eorū circa sensibilia sentienda vel quæcūq; alia contēplanda in nullo impediet diuinā cōtēplationē nec ecōtrariò. Vel dicēdum q̄ ideò vna potentia impeditur in actu suo quādo alia vehemēter cooperatur, quia vna potentia de se non sufficit ad tam diuersam operationē nisi ei subueniatur per id quod erat aliis potētiis vel mēbris influendū à principio vitæ: & quia in sanctis erūt oēs potētiæ perfectissimę, vna poterit intensē operari, ita q̄ ex hoc nullū impedimentū præstabitur actioni alterius potentiæ, sicut & in Christo fuit.

ARTICVLVS. IIII.

Virum in beatis post resurrectionem sint omnes sensus in actu.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̄ nō sint ibi omes sensus in actu. Tactus enim est primus inter omnes alios sensus, vt dicit in lib. de anima: sed corpora gloriosa carebūt actu tactus, quia sensus tactus fit in actu per immutationē corporis aīalis, ab aliquo exteriori corpore prędominante in aliqua qualitatū actiuarū vel passiuarū, quarū est tact⁹ discretiuus, qualis tunc immutatio esse nō potest: ergo nō erit ibi omnis sensus in actu. ¶ Præterea. Sensus gustus deseruit actui virtutis nutritiuæ: sed post resurrectionē huiusmodi actus nō erit: ergo frustra esset ibi gust⁹. ¶ Præterea, post resurrectionem nihil corrūpetur, quia tota creatura vestietur quadā virtute incorruptionis: sed sensus odoratus in actu suo esse non potest nisi aliqua corruptione facta, quia odor nō sentitur sine aliqua fumali euaporatione, quæ in quadā resolutiōe cōsistit: ergo sensus odoratus nō erit ibi in suo actu. ¶ Præterea. Auditus deseruit disciplinæ, vt dicitur in libro de sensu: sed non erit post resurrectionem beatis necessaria aliqua disciplina per sensibilia, quia diuina sapientia replebuntur ex ipsius visione: ergo nō erit ibi auditus. ¶ Præterea. Visio fit secundū q̄ in pupillā recipitur species rei visæ: sed hoc nō poterit esse post resurrectionem in beatis: ergo non erit ibi visus in actu, qui tamen est omnū sensuum nobilior. Probatio mediæ. Illud quod est lucidū in actu nō est receptiuum speciei visibilis: vnde speculum directè positum sub radio Solis non repræsentat speciem corporis oppositi: sed pupilla sicut & totum corpus erit claritate dotata: ergo non recipietur ibi aliqua species coloratī corporis. ¶ Præterea. Secundum perspectiuos omne quod videtur, sub angulo videtur: Sed hoc non competit corporibus gloriosis, ergo nō habebunt sensum in actu. Probatio mediæ: Quādocūq; aliquid videtur sub angulo, oportet esse aliquā proportionē anguli ad distantiā rei visę: quia quod à remotiori videtur, min⁹ videtur & sub minori angulo: vnde posset esse ita paruus angulus q̄ nihil de re videretur: si ergo oculus gloriosus videbit sub angulo, oportet q̄ videat sub determinata distātia & ita q̄ non videat aliqd à remotiori quā modòvidem⁹, quod videtur absurdum: & sic videtur q̄ sensus visus actu non erit in corporibus gloriosis.

¶ Sed cōtrà, potētia cōiūcta actui est perfectior quā nō cōiuncta: sed natura humana erit in beatis in maxima perfectione: ergo erūt ibi oēs sensus in suo actu. ¶ Præterea. Viciniùs se habēt ad animā potentiæ sensitiuæ quā corpus: sed corp⁹ præmiabitur vel punietur propter merita vel demerita animæ: ergo & omnes sensus præmiabūtur in beatis, & punientur in malis, secundum delectationem & dolorem vel tristitiam quæ in operatione sensus consistunt.

¶ Respōdeo dicendū, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd in corporibus gloriosis erunt omnes potentiæ sensuum, non tamen erunt in actu, nisi duo sensus, scilicet tactus & visus: nec hoc erit ex defectu sensuum, sed ex defectu medij & obiecti: nec tamē erunt frustra, quia erunt ad integritatem humanæ naturæ, & ad commendandam sapientiam Creatoris. Sed hoc non videtur verū, quia hoc quod est mediū in istis sensibus est etiā in aliis medium. In visu enim est medium aēr qui etiā est medium in auditu & odoratu, sicut patet in 2. de Anima. Similiter etiam gustus habet medium coniunctum sicut & tactus, cùm gustus sit tactus quidam, vt in eodem libr. dicit. Odor etiam erit ibi qui est obiectum odoratus: cùm ecclesia cantet, q̄ odor suauissimus erunt corpora sanctorum. Laus vocalis erit in patria. Vnde dicitur super illud Psal. Exultationes Dei in gutture eorum: q̄ corda & linguæ non desinēt laudare Deum. Et idem etiam habetur per Glo. super illud Oseę. 14. In canticis & cymbalis &c.

¶ Et ideò secundum alios dicendum, q̄ odoratus & auditus erunt ibi in actu, sed gustus non erit ibi, ita q̄ immutet⁹ ab aliquo cibo vel potu sumpto, vt patet ex dictis: nisi fortè dicat⁹ q̄ erit ibi gustus in actu per immutationē linguæ ab aliqua humiditate adiuncta.

¶ Ad primū ergo dicendum, q̄ qualitates quas tactus percipit sunt illæ ex quibus constituitur animatum corpus: vnde per qualitates tangibiles corpus animalis secundum statum prędictē natum est immutari immutatione naturali & spirituali ab obiecto tactus. Et ideò tactus dicit maximè materialis inter alios sensus, quia habet plus de materiali immutatione adiunctum: non tamen immutatio materialis se habet ad actū sentiendi qui perficit spirituali immutatione nisi per accidēs. Et ideò in corporib⁹ gloriosis à quibus impassibilitas excludit naturalem immutationē, erit immutatio à qualitatib⁹ tangibilibus spūalis tantū: sicut etiam in corpore Adæ fuit quod nec ignis nec gladi⁹ scindere potuisset, & tamen horum sensum habuisset.

¶ Ad secundum dicendum, quòd gustus secundum q̄ est sensus alimenti non erit in actu sed secundum q̄ est iudicium saporum, esse poterit fortè per modum prædictum.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ quidam posuerunt q̄ odor nihil aliud est quàm quædam fumalis euaporatio. Sed hæc propositio non potest esse vera: quod patet ex hoc quòd vultures immutantur ex odore percepto ad cadauera ex locis remotissimis: cùm tamen nō esset possibile, q̄ euaporatio aliqua pertingeret à cadauere ad tam remota loca, etiā si totum resolueretur in vapore, & præcipuè cùm sensibilia in æquali distantia ad quamlibet partē immutent. Vnde odor immutat medium q̄nq; & instrumentum sentiēdi spūali immutatione sine aliqua euaporatione pertingēte ad organum: sed q̄ aliqua euaporatio requirat, hoc est eò q̄ odor in corporib⁹ est humiditate aspersus. Vnde oportet resolutionem fieri ad hoc q̄ percipiatur. Sed in corporibus gloriosis erit odor in sua vltima perfectione nullo modo per humidum respersus: vnde immutabit spūali immutatione, sicut odor fumalis euaporationis facit & sensus odoratus in sanctis, quia nulla humiditate impedietur: & cognoscet non solùm excellentias odoris: sicut nunc in nobis contingit propter nimiam cerebri humiditatem, sed etiam minimas odorum differentias

¶ Ad quartum dicendum, q̄ in patria erit laus vocalis, q̄uis quidā aliter dicant, q̄ sola immutatiōe spūali organū audit⁹ immutabit in beatis, nec erit propter disciplinam qua scientiam acquirat, sed propter perfectionem sensus & delectationem: quomodò autem vox ibi formari poterit, dicendum est in 2. lib.

¶ Ad quintū dicendum, q̄ intētio luminis non impedit receptionem spiritualem speciei coloris, dummodo maneat in natura diaphani: sicut patet quantuncunq; illumineā aēr pōt esse meritum in visu, & quāto est magis illuminatus tā to per ipsum aliquid clariùs videt, nisi sit defectus ex debilitate visus. Quia autem in speculo directè opposito radio Solis non appareat species corporis oppositi, non est ppter hoc q̄ impediatur receptio, sed propter hoc q̄ impeditur reuerberatio. Oportet enim ad hoc q̄ forma in speculo appareat, q̄ fiat quædam reuerberatio ad aliquod corpus obscurum: & ideò plūbum vitro adiungitur in speculo: hanc autem obscuritatem radius Solis repellit, vnde non potest apparere species in aliquo speculo. Claritas autem corporis gloriosi non aufert diaphaneitatē à pupilla, quia gloria non tollit naturam: vnde magnitudo claritatis in pupilla magis facit ad acumen visus quàm ad eius defectum.

¶ Ad sextum dicendum, q̄ quāto sensus est perfectior tanto ex minori immutatione facta potest obiectum suum percipere: quanto autē sub minori angulo visus à visibili immutatur, tanto minor immutatio est: & inde est q̄ visus fortior magis à remotis aliquid videre potest, quàm visus debilior, quia quanto à remotiori videt, sub minori angulo videtur: & quia visus corporis gloriosi erit perfectissimus, ex paruissima immutatione poterit videre: vnde sub angulo multo minori videre poterit quàm modò possit, & per consequens multo magis à remotis.

QVAESTIO. LXXXIII.

De subtilitate corporum beatorum.

Deinde considerandū est de subtilitate corporum beatorum. Circa quod quæruntur

Universidad de Deusto
Biblioteca

sex. Primò, Vtrum subtilitas sit proprietas corporis glorioſi. Secundò, Vtrum ratione huius ſubtilitatis poſsit eſſe in eodem loco cum alio. Tertiò, Vtrum per miraculũ duo corpora poſſint ſimul eſſe in eodem loco. Quartò, Vtrum duo corpora glorioſa poſsint eſſe ſimul in eodẽ loco. Quintò, Vtrum corpus glorioſum neceſſariò requirat æqualem ſibi locũ. Sextò, Vtrum corpus glorioſum ſit palpabile.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ſubtilitas ſit proprietas corporis glorioſi.

Thom.4.Diſt.44.q.2.ar.2.q.1.& ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ ſubtilitas nõ ſit ꝓprietas corporis glorioſi. Proprietas enim gloriæ excedit ꝓprietatẽ naturæ, ſicut gloriæ claritas claritatem Solis quæ eſt maxima in natura: ſi ergo ſubtilitas eſt proprietas corporis glorioſi, videt ꝙ corpus ſit ſubtilius futurum omni quod eſt ſubtile in natura, & ita erit vẽtis aëreq; ſubtilius: qd' eſt hæreſis à Greg. in Conſtantinopolitana vrbe dãnata, vt ipſe narrat in.4.lib.Moral. ¶ Prẽtereà, ſicut caliditas & frigiditas ſunt quædam qualitates ſimplicium corporũ. ſ. elementorum & ſubtilitas: ſed calor & aliæ qualitates elementorum non intendentur in glorioſis corporibus magis q̃ nunc: imò magis ad meritum reducentur: ergo neq; ſubtilitas in eis erit maior quã nunc ſit. ¶ Prætereà, ſubtilitas inuenitur in corporibus propter paucitatem materiæ: vnde corpora quæ habent minus de materia ſub æqualibus dimenſionibus dicimus magis ſubtilia vt ignem aëre, & aërem aqua, & aquam terra: ſed tantùm de materia erit in corporibus glorioſis quantum nunc eſt: ergo tunc non erunt magis ſubtilia q̃ãm nunc ſunt.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur.1.Cor.15. ſeminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale. i. ſpiritui ſimile: ſed ſubtilitas ſpiritus excedit omnem ſubtilitatem corporis: ergo corpora glorioſa erũt ſubtiliſsima. ¶ Præterea, corpora quã to sũt ſubtiliora tãto nobiliora: ſed corpora glorioſa ſunt nobiliſsima: ergo erunt ſubtiliſsima. ¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ nomen ſubtilitatis à virtute eſt aſſumptum. ſ. penetrandi: vnde dicitur in.2.de generatione, ꝙ ſubtile eſt repletiuũ partibus & partium partibus: ꝙ autem aliquod corpus ſit penetratiuum contingit ex duobus. Primò, ex paruitate quantitatis præcipuè ſecundum profunditatem & latitudinẽ: non autẽ ſecundum longitudinẽ, quia penetratio fit in profundum: vnde longitudo penetrationi non obſtat. Secũdò, ex paucitate materię: vnde rara ſubtilia dicimus, & quia in corporibus raris forma prædominatur materię magis: ideò tranſlatum eſt nomen ſubtilitatis ad illa corpora quæ optimè ſubſtant formæ & perficiuntur ab ea completiſsimo modo, ſicut dicimus ſubtilitatem eſſe naturæ in Sole & Luna & aliis huiuſmodi: ſicut autẽ huiuſmodi poteſt dici ſubtile quando perfectiſsimè cõpletur in eſſe & virtute ſuæ ſpeciei. Et quia res incorporeæ quantitate carent & materia, nomen ſubtilitatis ad eas trãsfertur non ſolũ ratione ſuæ ſubſtãtiæ, ſed etiam ratione ſuæ virtutis: ſicut enim ſubtile dicitur penetratiuum, qa pertingit vſq; ad intima rei: ita etiam dicitur aliquis intellectus ſubtilis, quia pertingit ad inſpicienda intrinſeca pricipia & proprietates naturales rei latentis. Et ſimiliter dicitur aliqs habere viſum ſubtilem, quia aliquod minimũ poteſt viſum pertigere, & ſimiliter eſt de aliis ſenſibus, & ſecundum hoc diuerſimodè ſubtilitatem corporibus glorioſis attribuerũt. Quidam etiã hæretici, vt Aug. narrat, attribuerunt eis ſubtilitatẽ ſecundũ modum quo ſpirituales ſubſtantiæ ſubtiles dicuntur, dicentes ꝙ in reſurrectione corpus vertetur in ſpiritum, & ratione huius corpora reſurgentiũ Apoſtolus ſpiritualia nõiinat. 1.Cor.15. Sed non poteſt ſtare. Primò, quia corpus in ſpiritum tranſire non põt cùm non cõmunicent in materia, quod etiã Boëtius oſtendit in lib. de Duabus naturis. Secundò, quia ſi hoc eſſet poſsibile corpore in ſpiritum cõuerſo, non reſurgeret homo qui ex anima & corpore naturaliter conſtat. Tertiò, quia ſi Apoſtol⁹ ſic intelligeret ſicut nominat corporalia ſpiritualia, pari ratione nominaret corpora animalia quæ in animam ſunt conuerſa, quod patet eſſe falſum. Vnde quidã hæretici dixerũt, ꝙ corpus in reſurrectione remanebit, ſed habebit ſubtilitatẽ ſecundũ modum rarefactionis, ita ꝙ corpora humana in reſurrectiõe erũt aërea, vel vento ſimilia: vt Greg. narrat in.23.lib. Moral. ſed hoc etiam non põt ſtare, qa corpus poſt reſurrectionẽ palpabile habuit Dominus, vt patet Luc.vlt. Spiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. quod præcipuè ſubtile credendum eſt. Et prætereà, corpus humanum cum carnibus & oſsib⁹ reſurget, ſicut corpus Domini, vt dicitur Luc.vl. Spiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere: & Iob.19. dicitur, In carne mea videbo Deum ſaluatorem meum: natura autẽ carnis & oſsis hãc raritatem non poteſt habere. ¶ Et ideò eſt aſſignandus

gnandus corporibus glorioſis alius modus ſubtilitatis, vt dicant ſubtilia propter completiſsimam corporis perfectionẽ: ſed hanc completionem quidam eis attribuũt ratione quãtitæ eſſentiæ, quæ in eis tũc maximè dominabit, quod eſſe non poteſt. Primò, quia nihil de quinta eſſentia poteſt venire in cõpoſitionẽ corporis, vt in 3.lib. oſtenſum eſt. Secũdò, qa dato ꝙ veniret in cõpoſitionẽ corporis humani, non poſſet intelligi ꝙ dominaret magis tunc q̃ nunc ſupra naturam elementarẽ, niſi ita ꝙ eſſet in corporibus humanis plus ſecundũ quantitatẽ de natura cœleſti: & ſic corpora humana non eſſent eiuſdem ſtaturæ, niſi fortè minueretur natura elementaris in homine, quod repugnat integritati reſurgentiũ: vel ita ꝙ natura elemẽtaris indueret proprietates naturę cœleſtis ex eius dominio ĩ corpore, & ſic naturalis virtus eſſet cauſa proprietatis glorioſæ, qd' videt abſurdũ. ¶ Et ideò alij dicunt ꝙ dicta cõpletio ex quo corpora humana ſubtilia dicunt, erit ex dñio animæ glorificatæ quæ eſt forma corporis ſuper ipſum, ratione cuius corpus glorioſum ſpirituale dicitur, quaſi omninò ſpiritui ſubiectum. Prima autem ſubiectio qua corpus animæ ſubiicitur eſt ad participandum eſſe ſpecificum prout ſubiicitur ſibi vt materia formæ: & deinde ſubiicitur ei ad alia opera animæ, prout anima eſt motor, & ita prima ratio ſpiritualitatis in corpore eſt ex ſubtilitate, & deinde ex agilitate, & aliis ꝓprietatibus corporis glorioſi. Et propter hoc Apoſtolus in ſpiritualitate tetigit dotem ſubtilitatis, vt Magiſtri exponunt: vnde Gregor. dicit. 14. Moral. ꝙ corpus glorioſum dicit ſubtile per effectum ſpiritualis potentiæ, & per hoc patet ſolutio ad obiecta quæ procedunt de ſubtilitate, quæ eſt per rarefactionem.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ratione huius ſubtilitatis competat corpori glorioſo eſſe in eodem loco cum alio non glorioſo.

Ad ſecundũ ſic procedit. Videtur ꝙ ratione huius ſubtilitatis competat corpori ꝙ ſit ſimul in eodẽ loco cum alio non glorioſo. Quia vt dicit Philip. 3. reformabit corpus humilitatis noſtrę configuratũ corpori claritatis ſuæ: ſed corpus Chriſti potuit ſimul eſſe cũ alio corpore in eodẽ loco, vt patet per hoc ꝙ poſt reſurrectionem intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis, vt dicitur Ioan.20. ergo & corpora glorioſa ratione ſubtilitatis poterunt eſſe cum aliis corporibus non glorioſis in eodem loco. ¶ Prætereà, corpora glorioſa erunt nobiliora omnibus aliis corporibus: ſed quædã nunc ratione ſuæ nobilitatis poſſunt eſſe ſimul cũ aliis corporibus. ſ. radij ſolares: ergo multo fortiùs hoc conueniet corporib⁹ glorioſis. ¶ Prætereà, corpus cœleſte non põt diuidi ad min⁹ quantũ ad ſubſtantiã ſphęrarũ: vnde dicit Iob.26. ꝙ cœli velut ære ſolidiſsimi firmati ſunt: ſi ergo corpus glorioſum non põt ſimul eſſe cum alio corpore in eodẽ loco ratione ſubtilitatis, nunq̃ ad cœlum Empyreum aſcendere poterit, quod eſt erroneum. ¶ Prætereà, corpus quod non põt ſimul eſſe cũ alio corpore põt ex alterius obſtaculo impediri in motu ſuo vel etiã includi: ſed hoc non põt cõtingere corporibus glorioſis: ergo poſſunt ſimul eſſe in eodẽ loco cum aliis corporibus. ¶ Prætereà, ſicut ſe habet punctus ad punctum, ita linea ad lineam, & ſuperficies ad ſuperficiem, & corpus ad corpus: ſed duo puncta poſſunt eſſe ſimul, vt patet qñ lineæ ſe tangunt, & ſimiliter duæ lineæ in cõtactu duarum ſuperficierum, & de ſuperficie in contactu duorum corporum: quia contigua ſunt quorũ vltima ſunt ſimul: vt patet. 6. Phy. ergo non eſt contra naturã corporis quin poſsit eſſe ſimul cum alio corpore in eodẽ loco: ſed quicqd nobilitatis natura corporis patiẽ, totũ corpori glorioſo præſtabitur: ergo corpus glorioſum ex ſuæ ſubtilitatis proprietate habebit ꝙ poſsit eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco.

¶ Sed contrà eſt quod Boët. dicit in lib. de Tri. in numero differentiã varietas accidentiũ facit. Nam tres homines neq; genere, neq; ſpecie, ſed ſuis accidẽtibus diſtãt: nam ſi omninò cuncta ab his accidẽtia ſeparamus, tñ locus eſt cunctis diuerſus, quem vnũ fingere nullo modo poſſumus: ergo ſi ponantur duo corpora eſſe in vno loco, erit vnum corpus numero. ¶ Prætereà, corpora glorioſa maiorẽ conuenientiã habebunt cũ loco q̃ ſpũs angelici: ſed ſpũs angelici, vt quidam dicũt, non poſſunt diſtingui numero niſi eſſent in diuerſis locis, & propter hoc ponũt ꝙ neceſſe eſt eſſe eos ĩ loco, & ꝙ añ mundũ creari nõ potuerũt: ergo multo magis debẽt dicere ꝙ duo corpora q̃liacũq; nõ põt eſſe in eodẽ loco. ¶ Reſpõdeo dicendũ, ꝙ non põt dici ꝙ corpus glorioſum ratione ſuæ ſubtilitatis habeat ꝙ poſsit eſſe cũ alio corpore in eodẽ loco, niſi ꝙ ſubtilitatẽ auferat id per qd' ꝓhibeẽ nũc eſſe ſimul cum alio corpore in eodẽ loco. Dicunt autẽ quidam ꝙ prohibẽ ad hoc in iſto ſtatu ratiõe corpulẽtiæ, per quã habet ꝙ replet locũ, quę quidẽ corpulentia ab eo per ſubtilitatis dotẽ tolletur. Sed non poteſt hoc ſtare propter duo. Primò, quia corpulentia quam dos ſubtilitatis auſert eſt ad defectum pertinens, puta aliqua inordinatio materiæ non perfectè ſubſtantis ſuæ formę. Totum enim quod ad integritatem corporis pũnet in corpore reſurget, tã ex parte formæ:

Universidad de Deusto
Biblioteca

formæ quàm ex parte materiæ: quia ꝙ aliquod corpus sit repletiuũ loci hoc habet per illud qd' est de integritate naturæ eius, & non ex aliquo defectu naturæ. Cùm enim plenum opponatur vacuo, illud solùm non replet locum quo posito in loco nihilominus manet vacuus locus. Vacuum autem definitur in. 4. Phy. ꝙ est locus nõ plenus sensibili corpore: dicitur autem aliquod corpus esse sensibile ex materia & forma & naturalibus accidentalibus, quæ omnia ad integritatem naturæ pertinent: cõstat etiam ꝙ corpus gloriosum erit sensibile, etiam secundũ tactum vt patet in corpore Domini, Luc. vlti. nec enim deerit materia aut forma, aut naturalia accidentia. s. calidum & frigidũ, & huiusmodi. Vnde patet ꝙ corpus gloriosum non obstante subtilitatis dote replebit locum. Insania enim videtur dicere ꝙ locus vbi esset corpus gloriosum esset vacuus. Secundò, ratio eorum prędicta non valet, quia coëxistentiã corporis impedire in eodem loco est plus q̃ replere locum. Si enim ponamus dimensiones esse separatas sine materia, illæ dimensiones replent locum. Vnde quidã ponentes dixerunt vacuũ esse locum in quo sunt huiusmodi dimensiones sine aliquo sensibili corpore, & tamen illæ dimensiones prohibẽtur nẽ sint simul cum alio corpore in eodem loco, vt patet per Philosophum in. 4. Phy. & in. 3. Meta. vbi habet pro inconuenienti ꝙ corpus mathematicum, quod nihil est aliud quàm dimensiones separatæ, sit simul cum alio corpore naturali sensibili. Vnde dato ꝙ subtilitas corporis gloriosi aufert ab eo hoc quod est replere locũ, nõ tamen sequitur ꝙ propter hoc posset esse cum alio corpore in eodẽ loco: qa remoto eo quod minus est, non propter hoc remouẽt quod plus est. Dicendum ergo ꝙ illud quod impedit corpus nostrũ nunc nẽ simul cum alio corpore sit in eodem loco, nullo modo poterit ab eo remoueri per dotẽ subtilitatis. Nihil enim potest prohibere corpus aliquod nẽ sit simul situatũ cum aliquo corpore in eodem loco, nisi hoc ꝙ in eo requirit diuersum situm: nihil enim est impedimentum identitatis nisi quod est causa diuersitatis. Hanc autem distinctionẽ situs non requirit aliqua corporis qualitas, qa corpori non debetur aliquis situs ratione suæ qualitatis: vnde remoto à corpore sensibili ꝙ sit calidum & frigidum, aut graue, aut leue, nihilominus in eo remanet necessitas prædictæ distinctionis, vt patet per Philosophum in. 4. Phy. & etiam per se planum est. Similiter etiam materia non potest inducere necessitatem prædictæ distinctionis, qa materiæ non aduenit situs nisi mediãte quãtitate dimensiua. Similiter etiam neq; forma situm habet nisi ex materia situm habente: restat ergo ꝙ necessitas distinctionis duorum corporum in situ causatur à natura quãtitatis dimensiuæ, cui per se conuenit situs. Cadit enim in definitione eius, quãtitas enim dimensiua est quãtitas habens situm: & inde est ꝙ remotis omnibus aliis quæ sunt in re, distinctionis necessitas inuenitur in sola quantitate dimensiua. Si enim accipiatur linea separata, oportet ꝙ si sint duæ lineæ vel duæ partes vnius lineæ ꝙ sint distinctæ in situ, alias linea addita lineæ non efficeret maius, quod est contra communem animi conceptionem: & similiter est de superficiebus & corporibus mathematicis: & quia materiæ debetur situs, inquantum subsistit dimensioni, ex inde prædicta necessitas ad materiam situatam deriuatur: vt sicut non est possibile esse duas lineas vel duas partes lineæ nisi sint distinctæ secundum situm, ita impossibile est esse duas materias vel duas partes materiæ, nisi sit distinctio situs: & quia distinctio materiæ est principium distinctionis indiuiduorum, inde est quod Boëtius dicit in lib. de Trin. ꝙ duobus corporibus, vnum locum fingere nullo modo possumus, vt hanc saltem accidentium varietatem distinctio indiuiduorum requirat: subtilitas autem à corpore glorioso per dimensionem non auẽrt sibi prædictam necessitatẽ situs distinctionis ab alio corpore: & ideò corpus gloriosum non habebit ratione suæ subtilitatis ꝙ possit esse cum alio corpore, sed poterit simul cum alio corpore esse ex operatiõe virtutis diuinæ: sicut etiam corpus Petri non habuit ex aliqua proprietate indita ꝙ ad vmbram eius sanarẽtur infirmi, sed hoc fiebat virtute diuina ad ædificationẽ fidei, ita faciet virtus diuina vt corpus gloriosum possit simul cum alio corpore esse ad perfectionem gloriæ.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ corpus Christi non habuit ex subtilitatis dote quòd posset esse simul cum alio corpore in eodem loco, sed hoc factum est virtute diuina post resurrectionem sicut in natiuitate: vnde Greg. in Home. dicit, Illud corpus Domini intrauit ad discipulos ianuis clausis, quod ad humanos oculos per natiuitatem suam clauso exiit vtero Virginis. Vnde nõ oportet ꝙ ratiõe suę subtilitatis hoc cõueniat corporibus gloriosis.

¶ Ad secundũ dicendum, ꝙ lumen non est corpus, vt in prima parte dictum est: vnde obiectio procedit ex falsis.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ corpus gloriosum transibit sphęras cœlorum sine eorum diuisione, non ex vi subtilitatis, sed ex diuina virtute, quæ eis ad nutum in omnibus subueniet.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ ex hoc ꝙ Deus eis ad nutũ aderit in omnibus quæ volunt, sequetur ꝙ non possint includi vel incarcerari.

¶ Ad quintũ dicendum, ꝙ sicut dicitur. 4. Phy. Puncti

Puncti non conuenit esse locũ: vnde si dicatur esse in loco, hoc non est nisi per accidens, quia corpus cuius est terminus est in loco: sicut autem totus locus respondet toti corpori, ita terminus loci respondet termino corporis. Contingit autem duorum locorum esse vnum terminum sicut & duas lineas terminari ad vnum punctum: & ideò quamuis duo corpora non possunt esse nisi in diuersis locis: tamẽ duobus terminis duorum corporum respondet idem terminus duorum locorum, & secundum hoc dicuntur vltima corporum se contingentium esse simul.

ARTICVLVS. III.

Vtrum per miraculum fieri possit quòd duo corpora sint in eodem loco.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd necetiam per miraculum fieri possit quòd duo corpora sint in eodem loco. Non enim potest fieri per miraculũ quòd duo corpora sint simul duo & vnum, quia hoc esset facere contradictoria esse simul: sed si ponantur duo corpora esse simul, sequeretur illa duo corpora esse vnũ: ergo nõ est possibile hoc per miraculum fieri. Probatio mediæ: sint duo corpora in eodem loco quorum vnum dicatur. a. & aliud. b. aut ergo dimensiones. a. erunt eædẽ cum dimensionibus loci, aut aliæ: si aliæ, ergo erunt aliquæ dimensiones separatæ, quia non potest poni quòd dimensiones quæ sunt inter terminos loci non sint in aliquo subiecto nisi sint in corpore locato: si ergo sũt eędẽ, ergo eadẽ rõne dimẽsiones. b. erunt eædem cum dimẽsionibus loci: sed quæcunque vni & eidem sunt eadem sibi inuicem sunt eadem: ergo dimensiones. a. & b. sunt eædem: sed duorum corporum non possunt esse eædem dimensiones, sicut nec eadem albedo: ergo. a. & b. sunt vnum corpus & erant duo: ergo sunt simul vnum & duo.

¶ Præterea, contra communes animi conceptiones non potest aliquid miraculosè fieri: vt, scilicet, pars non sit minor toto: quia contraria communibus conceptionibus directè contradictionem includunt. Similiter nec conclusiones Geometricæ quæ à communibus conceptionibus infallibiliter deducuntur, sicut quòd triangulus non habeat tres angulos æquales duobus rectis. Similiter nec aliquid potest fieri in linea contra definitionem lineæ: quia separare definitionem à definito est ponere duo contradictoria esse simul: sed duo corpora esse in eodem loco est contra cõclusiones Geometriæ & contra definitionẽ lineæ: ergo non potest fieri per miraculum. Probatio mediæ: conclusio est Geometriæ, ꝙ duo circuli non se tãgunt nisi in puncto: si autẽ duo corpora circularia essent in eodem, duo circuli designati in eis se tangerent secundũ totum. Similiter etiã est cõtra definitionem lineæ ꝙ infra duo puncta sit plus q̃ vna linea recta, quod fieret si duo corpora essent in eodem loco: quia infra duo pũcta signata in diuersis superficiebus loci essent duæ lineæ rectæ duorum coporũ locatorũ. ¶ Præterea, hoc videtur non posse fieri per miraculũ ꝙ corpus inclusum in alio corpore non sit in loco, quia sic haberet locum communem & non proprium, qd' non põt esse: sed hoc sequeretur si duo corpora essent in eodem loco: ergo non potest fieri per miraculum. Probatio mediæ: sint duo corpora in eodem loco quorũ vnum secundũ quãlibet dimensionem sit maius alio, corpus minus erit inclusum in corpore maiore, & locus corporis maioris erit locus eius cõis: locum autẽ propriũ non habebit: qa non erit aliqua superficies corporis acta signata, quæ contineat ipsum quod est de ratione loci: ergo non habebit locum prorium. ¶ Præterea, locus ꝓportionaliter respõdet locato: sed nunquã potest fieri per miraculum, ꝙ idem corpus sit simul in diuersis locis nisi per aliquam conuersionem sicut accidit in sacramento altaris: ergo nullo modo potest fieri per miraculũ quòd duo corpora sint simul in eodem loco.

¶ Sed cõtrà, beata Virgo filiũ miraculosè peperit: sed in illo partu oportuit duo corpora esse simul in eodem loco, quia corpus pueri exiens claustra pudoris non fregit: ergo potest miraculosè fieri ꝙ duo corpora sint in eodem loco.

¶ Præterea, hoc idem potest ostendi per hoc ꝙ Dominus ad discipulos intrauit clausis ianuis, Ioannis. 20.

¶ Respondeo dicendum, quòd, sicut ex dictis patet, propter hoc necesse est duo corpora in duobus locis esse, qa diuersitas materię requirit distinctionẽ in situ: & ideò videmus ꝙ q̃n cõueniunt duo corpora in vnum destruit esse distinctum vtriusq; & acquiritur vtriq; simul esse vnum indistinctum, vt patet in mixtionib⁹: non potest ergo esse ꝙ duo corpora remaneant duo & tamen sint simul, & vtrunq; cõseruet esse distinctum quod priùs habebat, sed'm ꝙ vtrunq; erat ens indiuisum in se & diuisum ab aliis. Hoc autẽ esse distinctum dependet à principiis essẽtialibus rei sicut à causis proximis, sed à Deo sicut à causa prima: & quia causa prima põt conseruare rem in esse cessantib⁹ causis sec'dis, vt patet per primam propositionem libri de causis: ideò diuina virtute & ea sola fieri potest, vt accidens sit sine subiecto, vt patet in sacramento altaris: & similiter virtute diuina fieri potest & ea sola, quòd corpori remaneat esse distinctum ab alio corpore, quamuis eius materia non sit distincta

Universidad de Deusto
Biblioteca

distincta in situ ab alterius corporis materia,& sic miraculosè fieri potest q̃ duo corpora sint in eodem loco.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ ratio illa est sophistica, quia procedit ex suppositione falsi, vel petit principiũ. Procedit enim ratio illa ac si inter superficies oppositas loci alicuius esset ali qua dimensio propria loco, cui oportet q̃ vniretur dimensio corporis locati aduenientis. Sic enim sequeretur q̃ dimensiones duorũ corporum locatorum esset vna dimẽsio, si vtraq; vnũ fieret cum dimensione loci. Hæc autem positio falsa est: qa secundũ hoc q̃cunq; corpus acquireret nouum locum oporteret aliquam immutationem fieri in dimensionibus loci vel locati. Non enim põt esse q̃ aliqua duo fiant de nouo vnum nisi altero eorum immutato: si autem sicut se rei veritas habet loco non debentur aliæ dimensiones q̃ dimẽsiones locati, patet q̃ ratio nihil probat sed petit principiũ: quia secundũ hoc nihil est aliud dictum q̃ dimẽsiones locati sunt eædem cum dimensionibus loci, nisi q̃ dimensiones locati continentur infra terminos loci,& secundũ eorum mensuram distant termini loci, sicut distarent propriis dimẽsionibus si eas haberent: & sic dimensiones corporũ duorum esse dimẽsiones vnius loci nihil est aliud quàm duo corpora esse in eodem loco, quod est principale propositum.

¶ Ad scd'm dicendum, q̃ posito q̃ duo corpora sint simul in eodem loco per miraculũ, non sequitur aliquid neq; contra communẽ animi conceptionem, neq; contra definitionẽ lineæ, neq; contra conclusiones aliquas Geometriæ. Sicut suprà dictum est, quantitas dimensiua in hoc differt ab omnibus aliis accidentib⁹, quòd habet specialem rationem indiuiduationis & distinctionis quæ est sibi & omnibus accidentibus cõmunis. s. ex materia subiecta. Sic ergo vna linea potest intelligi diuersa ab alia, vel quia est in alio subiecto, quæ consideratio est de linea natutali: vel quia distat in situ ab alia, quæ consideratio est de linea mathematica, quæ intelligitur præter materiã: si ergo remoueat̃ materia non põt esse distinctio linearũ nisi secundum situm diuersum, & similiter nec punctorum nec superficierum, aut quarũcunq; dimensionum: & sic Geometria non posset ponere q̃ vna linea addatur aliæ, tanquam distincta ab ea nisi sit distincta in situ ab ea. Sed suppositã distinctione subiecti sine distinctiõe situs ex diuino miraculo intelligentur diuersæ lineæ quæ non distant situ propter diuersitatẽ subiecti: & similiter diuersa puncta: & sic diuersæ lineæ designatæ in duobus corporibus, quæ sunt in eodem loco, trahũtur à diuersis punctis ad diuersa puncta, vt non accipiamus punctum in loco, sed in ipso corpore locato: quia linea non dicitur trahi nisi à puncto quod est terminus eius: & similiter etiã duo circuli designari in duobus corporibus sphæricis existentibus in eodem loco quæ sunt duo non propter diuersitatẽ situs, aliàs non possent se tangere secundũ totum, sed sunt duo ex diuersitate subiectorũ, & propter hoc se totaliter tangentes adhuc manent duo: sicut etiam circulus signatus in corpore locato sphærico tangit secundum totum alium circulum signatum in corpore locante.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ Deus posset facere aliquod corpus non esse in loco, & tamen illa positione facta non sequitur q̃ aliud corpus nõ sit in loco: quia corpus maius est locus corporis minoris ratione illius superficiei quod designaretur ex contactu terminorũ corporis minoris.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ vnum corpus esse simul localiter in duobus locis non potest fieri per miraculũ. Corpus enim Christi non est in altari localiter quamuis miraculosè possit fieri q̃ duo corpora sint in eodem loco: quia esse in pluribus locis simul repugnat indiuiduo ratione eius quod est ens indiuisum in se: sequeretur enim q̃ esset distinctum in situ: sed esse cũ alio corpore in eodem loco repugnat ei quantũ ad hoc q̃ est diuisum ab alio: ratio autẽ vnius perficitur in indiuisione: vt patet in. 4. Meta. sed diuisio ab aliis est de consequẽtibus ad rationem vnius. Vnde q̃ idem corpus sit localiter simul in diuersis locis includit contradictionem, sicut q̃ homo careat ratione: sed duo corpora esse in eodem loco non includit contradictionẽ, vt ex dictis patet: & ideò non est simile.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum vnum corpus gloriosum possit esse cum alio glorioso in eodem loco.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ corpus gloriosum possit esse cum alio glorioso in eodem loco. Quia vbi est maior subtilitas ibi est minor resistẽtia, si ergo corpus gloriosum est subtilius quàm non gloriosum minùs resistet corpori glorioso, & ita si corpus gloriosum poterit esse cum corpore nõ glorioso in eodẽ loco, multo fortiùs cum corpore glorioso. ¶ Præterea, sicut corpus gloriosum est subtilius non glorioso, ita vnũ gloriosum erit subtilius alio: si ergo corpus gloriosum poterit esse simul cum non glorioso, & corpus gloriosum magis subtile poterit esse cũ glorioso minùs subtili. ¶ Præterea, corpus cœli est subtile, & erit tunc glorificatum: sed corpus alicuius sancti potent immut esse cum corpore cœli, quia poterunt ad terram descendere & ascendere pro suo libito voluntatis: ergo duo corpora subtilia vel gloriosa poterunt esse simul.

¶ Sed cõtrà, corpora gloriosa erunt spiritualia, id est, spiritibus quantũ ad aliquid similia: sed duo spiritus non possunt esse simul in eodem loco, vt in. 1. lib. dictum est: ergo nec duo corpõra gloriosa poterunt esse in eodem loco. ¶ Præterea, duorum corporum existentium simul vnum ab alio penetrat: sed penetrari ab alio corpore est ignobilitatis quæ omninò à corporib⁹ gloriosis aberit: ergo non poterũt esse duo corpora gloriosa simul.

¶ Respondeo dicendum, quòd corpus gloriosum ratione suæ proprietatis non habet quòd possit esse cum alio corpore glorioso in eodem loco, sicut nec vt sit simul cum corpore non glorioso: diuina autẽ virtute fieri posset vt duo corpora gloriosa essent simul, vel duo non gloriosa, sicut gloriosum & non gloriosum. Sed tamẽ non est cõueniẽs q̃ corpus gloriosum sit simul cum alio corpore glorioso: tum quia in eis seruabitur debitus ordo, qui distinctionem requirit: tum quia vnum corpus gloriosum non seponet alteri, & sic nunquàm duo corpora gloriosa erunt simul.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ ratio illa procedit ac si corpori glorioso inesset ratione suæ subtilitatis, q̃ posset esse simul in eodem loco cum alio corpore, quod falsum est.

¶ Et similiter dicendum ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corpus cœli & alia corpora æquinocè dicunt̃ gloriosa inquantùm participabunt aliquid gloriæ, & non quòd eis conueniant dotes corporum glorificatorũ.

ARTICVLVS. V.

Vtrum ex sua subtilitate remoueatur à corpore glorioso necessitas existendi in æquali loco.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ ex sua subtilitate remouea tur à corpore glorificato necessitas existẽdi in æquali loco. Corpora enim gloriosa erunt conformia corpori Christi, vt patet Physic. tertio: sed corpus Christi non coarctatur hac necessitate, vt sit in loco æquali: imò continetur totum sub paruis vel magnis dimensionibus hostiæ consecratę: ergo & hoc idem erit in corporibus gloriosis.

¶ Præterea, Philosophus probat in quarto Physicorum, quòd si duo corpora sunt in eodem loco, sequatur quòd maximum corpus obtineat minimum locum, quia diuersæ partes eius poterunt esse in eâdem parte loci. Non enim differt vtrum duo corpora vel quæcũq; sint in eodem loco: sed corpus gloriosum erit simul in eodem loco cum alio corpore, vt dicitur communiter: ergo potest esse in quouis paruo loco.

¶ Præterea, sicut corpus ratione sui coloris videtur, ita commensuratur loco ratione suæ quantitatis: sed corpus gloriosum ita subiectum erit spiritui, quòd poterit videri & non videri, & præcipuè ab oculo non glorioso pro suo libito voluntatis, vt in Christo patuit: ergo ita quantitas subiicietur nutui spiritus, quòd poterit esse in paruo vel magno loco, & habere paruam vel magnam quantitatem ad libitum.

¶ Sed contrà est quod Philosophus dicit in. 4. Physicorum, quòd omne quod est, in loco inæquali sibi est: sed corpus gloriosum erit in loco: ergo erit in loco æquali sibi.

¶ Præterea, Eædem sunt dimensiones loci & locati, vt probatur in. 4. Physicorum: ergo si locus esset maior locato esset idem maius & minus seipso, quod est inconueniens.

¶ Respondeo dicẽdum, quòd corpus non comparatur ad locum nisi dimensionibus propriis, secundum quas corpus locatum circumscribitur ex contactu corporis locantis: vnde quòd corpus aliquod sit in minori loco quàm sit sua quantitas, hoc nõ potest esse nisi per hoc quòd quantitas corporis propria efficitur aliquo modo minor seipsa: quod quidem non potest intelligi nisi dupliciter. Vno modo ex variatione quantitatis circa eandem materiam: vt, scilicet, materia quæ primò subest magnæ quantitati, posteà subsit paruæ: & hoc quidam posuerunt in corporibus gloriosis dicentes, quòd quantitas eorum subest ad nutum, ita quòd cùm voluerint possunt habere magnam quantitatem, & cùm voluerint paruam. Sed hoc non potest esse, quia nullus motus qui sit secundum aliquid intrinsecum rei potest esse sine passione abiiciente à substantia: & ideò in corporibus incorruptibilibus. s. cœlestibus est solus motus localis, qui non est secũdum aliquid intrinsecum: vnde patet, quòd mutatio quantitatis circa materiam repugnaret impassibilitati corporis glorioſi & incorruptibilitati. Et præterea sequeretur quòd corpus gloriosum quandoque esset rarius & quandoq; spissius: quia cùm nihil diuidi possit ab eo de materia sua, quia eadem materia esset sub paruis dimensionibus: & quandoque sub magnis, & ita rarefieret & denſaretur, quod non potest esse. Alio modo potest intelligi quòd quantitas corporis glorioſi efficiatur minor seipsa per variationem situs, ita, scilicet, quòd partes corporis glorioſi subintrent se inuicem, & sic redeat ad quancunque paruam quantitatem. Et hoc quidam posuerũt dicẽtes quòd ratione suæ subtilitatis corpus gloriosum habebit q̃ possit esse simul cum alio

Universidad de Deusto
Biblioteca

alio corpore non glorioſo in eodem loco. Et ſimilirer poteſt vna pars eſſe intra aliam in tantũ ꝙ totum corpus glorioſum poterit intrare per minimum porum vniuscorporis:& ſic ponunt ꝙ corpus quod exiuit de vtero Virginali,intrauit ianuis clauſis ad diſcipulos.Sed hoc non poteſt eſſe,tum quia corpus glorioſum non habebit ꝙ ſit cum alio corpore ſimul ratione ſubtilitatis:tum quia etiam ſi haberet vt eſſet cum alio corpore, non tamen cum corpore glorioſo, vt multi dicunt: tum quia repugnaret rectæ diſpoſitioni corporis humani,quæ requirit determinatum ſitum & diſtantiam partium.Vnde nec per miraculum hoc vnquã fiet.Et ideò dicendũ quòd corpus ſemper erit in loco ſibi æquali.

¶ Ad primum ergo dicendum,ꝙ corpus Chriſti in altaris ſacramento non eſt localiter vt dictum eſt.

¶ Ad ſecundum dicendũ, quòd probatio Philoſophi,pceditex hoc ꝙ vna pars eãdem rationeſubintraret aliam, ſed talis ſubintratio corporis glorioſi inuicem non poteſt eſſe,vt dictũ eſt:& ideò ratio non ſequitur.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ corpus videtur ex hoc ꝙ agit in viſum: ꝙ autem agat in viſum vel nõ agat nihil variat in ipſo corpore: & ideò nõ eſt inconueniens ſi poſsit quando vult videri & quando vult non videri: ſed eſſe in loco non eſt actio aliqua procedens ab eo ratione ſuæ quãtitatis ſicut videri ratiõe ſui coloris: & ideò non eſt ſimile.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum corpus glorioſum ratione ſuæ ſubtilitatis ſit impalpabile.

Ad ſextum ſic proceditur. Videtur ꝙ corpus glorioſum ratione ſuæ ſubtilitatis ſit impalpabile.Grego.enim dicit in Homelia in octaua Paſchæ: Corrumpi neceſſe eſt quod palpatur:ſed corpus glorioſum erit in corruptibile:ergo erit impalpabile. ¶ Præterea, omne quod palpatur reſiſtit palpãti:ſed quod poteſt ſimul eſſe cum aliquo nõ reſiſtit ei: cùm ergo corpus glorioſum poſsit eſſe ſimul cum alio corpore, nõ erit palpabile. ¶ Præterea, omne corpus palpabile eſt tangibile: ſed omne tangibile corpus habet qualitates tangibiles excedentes qualitates tangentis: cùm ergo qualitates tangibiles non ſint in exceſſu,ſed reductæ in maximam æqualitatẽ in corporibus glorioſis,videtur ꝙ non ſint palpabilia.

¶ Sed contrà eſt,ꝙ Deus in corpore glorioſo reſurrexit, & tamen corpus palpabile habuit: vt patet Io. 20. Palpate & videte quia ſpiritus carnem & oſſa non habet: ergo & corpora erunt palpabilia.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ omne corpus palpabile eſt tangibile,ſed non conuertitur:omne enim corpus quod habet qualitates quibus natum eſt immutari ſenſus tactus, vt aër, ignis,& huiuſmodi, ſunt corpora tangibilia:ſed omne palpabile vlteriùs addit ꝙ reſiſtit tangenti: vnde aër qui nunquã reſiſtit tranſeunti per eum, ſed eſt facilimę diuiſionis,tãgibilis quidem eſt, ſed nõ palpabilis:ſic ergo patet ꝙ palpabile dicitur aliquod corpus ex duobus.ſ.ex qualitatibus tangibilibus, & ex hoc ꝙ reſiſtit tangenti, vt non pertranſeat:& quia qualitates tãgibiles ſunt calidum & frigidũ & huiuſmodi quæ non inueniuntur niſi in corporibus grauibus & leuibus, quæ habent contrarietatem adinuicẽ ac per hoc ſunt corruptibilia: ideò corpora cœleſtia quæ ſunt ſecũdum naturã incorruptibilia ſunt ſenſibilia quidem viſu,ſed non tangibilia, & ſic etiam nec palpabilia.Et hoc eſt quod Grego.dicit ꝙ corrumpi neceſſe eſt oñe quod palpatur. Corpus ergo glorioſum habet à natura ſua qualitates quę ſunt natę immutare tactum: ſed tamen quia corpus eſt omninò ſubiectum ſpiritui,in poteſtate eius eſt, vt ſecundũ eas immutet tactum,vel non immutet.Similiter etiam ſecundũ naturam ſibi competit, vt reſiſtat cuilibet alteri corpori tranſeunti,ita ꝙ non poſsit eſſe cum eo ſimul in eodem loco: ſed miraculosè hoc poteſt diuina virtute contingere ad nutum ipſius ꝙ ſit cum alio corpore in eodem loco, & ſic non reſiſtet ei trãſeunti:vnde ſecundum naturam ſuã palpabile eſt corpus glorioſum, ſed ex virtute ſupernaturali hoc ei competit, vt cũ vult non palpetur à corpore non glorioſo:& ideò Grego. dicit ꝙ Dominus palpandam carnem præbuit quam clauſis ianuis introduxit, vt perfectò oſtenderetur poſt reſurrectionem corpus ſuum eſſe & eiuſdem naturæ & alterius gloriæ.

¶ Ad primum ergo dicendum,ꝙ incorruptibilitas glorioſi corporis nõ eſt ex natura componentium, ſecundum quam omne quod palpatur neceſſe eſt corrumpi, vt ex dictis patet: & ideò non ſequitur.

¶ Ad ſecundum dicendum,ꝙ quamuis aliquo modo poſsit fieri ꝙ corpus glorioſum ſit cum alio corpore in eodem loco, tamen corpus glorioſum habet in poteſtate ſua reſiſtere cuilibet tangenti cùm voluerit,& ſic palpari poteſt.

¶ Ad tertium dicendum,ꝙ qualitates tangibiles in corporibus glorioſis non erunt reductæ ad medium rei ſecundum æquidiſtantiã ab extremis acceptũ, ſed ad medium proportionis ſecundum ꝙ optimè competit completioni humanæ in ſingulis partib⁹:& ideò tactus illorum corporum eſt delectabiliſsimus, quia potentia ſemper

ſemper delectatur in conuenienti, & triſtatur in exceſſu.

QVAESTIO. LXXXIIII.

De agilitate corporum beatorum.

Deinde conſiderandum eſt de agilitate beatorum corporum reſurgentiũ. Circa quod quæruntur tria. Primò, vtrum corpora glorioſa ſint futura agilia. Secundò, vtrum mouebuntur. Tertiò, vtrũ mouebuntur in inſtanti.

ARTICVLVS. I.

Vtrum corpora glorioſa ſint futura agilia.

Thom.4.Diſt.44.q.2.ar.3.q.1.& ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ corpora glorioſa non ſint futura agilia. Illud enim quod de ſe agile eſt ad motũ non indiget aliquo deferẽte: ſed corpora glorificata deferentur poſt reſurrectionẽ in nubibus obuiã Chriſto in aëra ab angelis,vt dicit Gloſſ. 1.Theſſ.4.ergo corpora glorioſa non erunt agilia. ¶ Præterea, nullum corpus quod mouetur cum labore & pœna poteſt dici agile:ſed corpora glorioſa hoc modo mouebuntur, cùm motor eorum.ſ.anima moueat in contrarium naturæ eorum, aliâs mouerentur ſemper in vna parte: ergo non erunt agilia. ¶ Præterea, inter oẽs operationes animalis ſenſus eſt nobilior & prior q̃ motus: ſed non aſsignatur corporibus glorioſis aliqua proprietas quæ perficiat eas ad ſentiẽdum: ergo nec debet eis attribui agilitas per quam perficiunt ad motum. ¶ Præterea, natura dat diuerſis inſtrumẽta diſpoſitionis diuerſæ ſecundũ diuerſas virtutes ipſorum: vnde nõ eiuſdem diſpoſitionis dat inſtrumenta animali tardo & veloci: ſed Deus multo ordinatiùs operatur q̃ natura: cũ ergo corpus glorioſum habeat membra eiuſdẽ diſpoſitionis in figura & quantitate ſicut modò,videtur quòd non habeat agilitatem aliam quam modò habet.

¶ Sed cõtrà eſt quod dicit.1.Cor.15. Seminatur in infirmitate ſurget in virtute:gloſ.i. mobile & viuum:ſed mobilitas non põt dicere niſi agilitatem ad motũ:ergo corpora glorioſa erũt agilia.

¶ Præterea,tarditas maximè videtur ſpũalitati repugnare: ſed corpora glorioſa maximè erunt ſpũalia, vt dicitur.1.Cor.15. ergo erunt agilia.

¶ Reſpõdeo dicendũ, ꝙ corpus glorioſum erit omninò ſubiectum animæ glorificatæ non ſolùm vt nihil in eo ſit quod reſiſtat voluntati ſpiritus,qa hoc fuit etiam in corpore Adæ, ſed etiã vt ſit in eo aliqua perfectio effluens ab anima glorificata in corpus, per quã habile reddit ad prædictam ſubiectionẽ, quæ quidem perfectio dos glorificati corporis dicit: anima autẽ cõiungitur corpori non ſolũ vt forma, ſed etiã vt motor,vtroq; autẽ modo oportet ꝙ corpus glorioſum animę glorificatę ſit ſummè ſubiectũ. Vnde ſicut per dotem ſubtilitatis ſubiicitur ei totaliter inquantum eſt forma corporis dãs eſſe ſpecificum: ita per dotem agilitatis ſubiicitur ei in quantum eſt motor: vt, ſcilicet, ſit expeditum & habile ad obediendum ſpiritui in omnibus motibus & actionibus animę.Quidam tamen cauſam agilitatis attribuunt quintæ eſſentiæ, quæ tũc in corporibus glorioſis dominabitur: ſed de hoc frequenter dictum eſt ꝙ non videtur conueniens.Vnde melius eſt vt attribuatur animæ à qua gloria in corpus emanat.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, ꝙ corpora glorioſa dicũtur ferri ba:ulis angelis, & etiã in nubibus: non quaſi eis indigeant, ſed ad reuerentiã deſignandam quę corporibus glorioſis etiã ab angelis & omnibus creaturis deferetur.

¶ Ad ſecundũ dicendũ,ꝙ quãto virtus animæ mouentis dñatur magis ſupra corpus, tanto minor eſt labor in motu qui etiã fit cõtra naturã corporis. Vnde illi in quibus virtus motiua eſt fortior,& illi qui habẽt ex exercitio corpus magis habilitatũ ad obediendũ ſpiritui mouenti minùs laborant in motu:& qa poſt reſurrectionem animæ perfectè dñabit corpori,tum propter perfectionẽ proprię virtutis, tum propter humilitatẽ corporis glorioſi ex redundãtia gloriæ ab anima in ipſum,non erit aliquis labor in motu ſanctorum,& ſic dici poterunt corpora ſanctorum agilia.

¶ Ad tertium dicendum,ꝙ per dotem agilitatis corpus glorioſum redditur habile non ſolùm ad motum, ſed etiam ad ſenſum & omnes alias animæ operationes exequendas.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ſicut natura dat velocioribus animalibus inſtrumẽta diuerſæ diſpoſitionis in figura & quantitate, ita Deus dabit corporibus ſanctorum aliam diſpoſitionem quàm nunc habeant, non quidem in figura & quantitate,ſed in proprietate gloriæ, quæ dicitur agilitas.

ARTICVLVS. II.

Vtrum ſancti agilitate ſua nunquam vtantur ita quòd moueantur.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ ſancti agilitate ſua nũquam vtãtur ita quòd moueantur.Quia ſecundum Phi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum Philosophum, motus est actus imperfecti: sed in illis corporibus nulla erit imperfectio: ergo nec aliquis motus. ¶ Præterea, omnis motus fit propter indigentiam: quia omne quod mouetur, mouetur propter adeptionem alicuius finis: sed corpora gloriosa non habebũt aliquã indigentiam, quia vt Augustin. dicit, ibi erit quicquid voles, non erit quicquid noles: ergo non mouebuntur. ¶ Præterea, secundum Philosophum. 2. de Cœ. & mun. Illud quod participat diuinam bonitatem sine motu, nobiliùs participat illam, quàm quod participat illam cum motu: sed corpus gloriorum nobiliùs participat diuinam bonitatem quàm aliud corpus: cùm ergo quædam alia corpora omninò sine motu remaneant sicut corpora cœlestia, videtur quòd multo fortiùs corpora humana. ¶ Præterea, Augu. dicit q̃ anima stabilita in Deo stabiliet corpus consequenter: sed anima ita erit in Deo stabilita quòd nullo modo ab eo mouebitur: ergo nec in corpore erit aliquis motus ab anima.

¶ Præterea, quãto corpus est nobilius tanto debet ei locus nobilior: vnde corpus Christi quod est nobilissimum habet locum eminentiorem inter cætera loca, vt patet Hebr. 2. Excelsior cœlis factus: Glos. loco & dignitate. & similiter vnumquodq; corpus gloriosum habebit eãdem ratione locum sibi conuenientem secundũ mensuram suę dignitatis: sed locus est de pertinentibus ad gloriam: cùm ergo post resurrectionem gloria sanctorum nunquam varietur neq; in plus neq; in minus, quia erunt omninò tunc in termino, videtur quòd corpora eorum nunquàm de loco sibi determinato recedent, & ita non mouebuntur.

¶ Sed contrà est quod dicitur Isa. 40. Current & non laborabunt, volabunt & non deficient. & Sapientiæ. 3. Tanquàm scintillæ in arundineto discurrent: ergo erit aliquis motus corporum gloriosorum.

¶ Respondeo dicendum, quòd corpora gloriosa aliquando moueri necessarium est ponere: quia & ipsum corpus Christi motũ est in ascensione: & similiter corpora sanctorũ quæ de terra resurgent ad cœlum Empyreum ascendent, sed etiam postquàm cœlos conscenderint verisimile est quòd aliquando moueantur pro suæ libito voluntatis, vt illud quod habent in virtute actu exercentes diuinam sapientiam cõmendabilem ostendant, & vt visus eorum reficiatur pulchritudine creaturarum diuersarum, in quibus Dei sapientia eminenter relucebit. Sensus enim non potest esse nisi præsentium quamuis magis à longinquo possint sentire corpora gloriosa quàm non gloriosa: nec tamẽ per motum aliquid deperiet eorum beatitudini quæ consistit in visione Dei, quem vbiq; præsentium habebunt, sicut & de angelis dicit Grego. q̃ intra Deum currunt quocunq; mittantur.

¶ Ad primum ergo dicendũ, quòd localis motus nõ variat aliquid eorum quæ sunt intra natura rei, sed est secundum id quod est extra rem, scilicet, locum: vnde illud quod mouetur motu locali est perfectum quantùm ad ea quæ sunt intra rem, vt dicitur. 4. Phy. quamuis habeant imperfectionẽ respectu loci: quia dum est in vno loco est in potentia ad alium locũ, quia non potest esse actu in pluribus locis simul: hoc enim solius Dei est. Hic autẽ defectus non repugnat perfectioni gloriæ, sicut nec defectus q̃ creatura est de nihilo: & ideò manebunt defectus huiusmodi in corporibus gloriosis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aliquis dicitur indigere aliquo simpliciter, & secũdũ quid: simpliciter quidem indiget aliquis eo sine quo non potest conseruari in esse vel in sua perfectione, & sic motus in corporib⁹ gloriosis non erit propter aliquam indigentiam: quia ad hęc omnia sufficiet eis sua beatitudo: sed secundum quid indiget quis illo sine quo non potest aliquem finem intentum habere, vel non ita benè vel tali modo, & sic motus erit in beatis ꝓpter indigentiam. Non enim poterunt manifestare virtutem motiuã in seipsis experimẽto nisi moueantur: huiusmodi enim indigentias nihil prohibet in corporibus gloriosis esse.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet si corpus gloriosum nõ posset etiam sine motu participare diuinam bonitatem multo altiùs quàm corpora cœlestia, quod falsum est. Vnde corpora gloriosa non mouebuntur ad consequendã perfectam diuinæ bonitatis participationem. Hanc enim habent per gloriam, sed ad demonstrandam virtutẽ animæ: per motum autẽ corporum cœlestium non posset demonstrari virtus eorũ, nisi quam habent in mouendo corpora inferiora ad generationem & corruptionem, quod non competit illi statui, & ideo ratio non procedit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd localis motus nihil diminuit de stabilitate ab anima stabilita in Deo, cùm non sit secundum aliquid intrinsecum rei, vt dictum est.

¶ Ad quintum dicendũ: quòd locus congruus vnicuiq; glorioso corpori depetatus secũdum gradum suæ dignitatis pertinet ad præmium accidentale: non tamen oportet q̃ diminuatur aliquid de præmio quandocũq; est extra locum suum: quia locus ille non pertinet ad præmium secundum q̃ actu continet corpus locatũ, cùm nihil influat in corpus gloriosum sed magis recipiat splendorem ab eo, sed secundum q̃ est debitus pro meritis: vnde gaudiũ de tali loco manet etiam ei qui est extra locum suum.

Vtrum

ARTICVLVS. III.

Vtrum sancti mouentur in instanti.

Ad tertium sic ꝓceditur. Videtur q̃ moueantur in instanti. Augu. dicit q̃ vbicunq; voluerit spiritus ibi erit & corpus: sed motus voluntatis secundum quem spiritus vult alicubi esse est in instanti: ergo & motus corporis est in instanti. ¶ Præterea Philosophus in. 4. Phy. probat q̃ non sit motus per vacuum, quia oporteret aliquid moueri in instanti: quia vacuum non resistit aliquo modo mobili: resistit autem plenum, & sic nulla proportio esset motus, qui fit in vacuo ad motum qui fit in pleno cùm proportio in velocitate fit secundum proportionem resistentiæ, quæ est in medio. Omnium autem duorum motuum qui fiunt in tempore, oportet esse proportionales velocitates: quia omne tẽpus omni tẽpori proportionale est: sed similiter nullum spatium plenum potest resistere corpori glorioso, quod potest esse cum alio corpore in eodem loco, quocunq; modo fiat, sicut nec vacuum alteri corpori: ergo si mouetur in instanti mouebitur. ¶ Præterea, virtus animæ glorificatæ quasi improportionaliter excedit virtutem animæ non glorificatæ: sed anima nõ glorificata mouet corpus in tempore: ergo anima glorificata mouet corpus in instanti. ¶ Præterea, omne quod mouet ęqualiter citò ad propinquum & distans, mouetur in instãti: sed motus corporis glorioſi est talis, quia ad quantuncũq; distans spatiũ mouetur, in tempore imperceptibili mouetur. Vnde Augu. dicit in quæstionibus de resurrectiõe, q̃ corpus glorioſum vtraq; interualla pari celeritate pertingit vt radius Solis: ergo corpus glorioſum mouetur in instanti. ¶ Præterea, omne qd̃ mouetur vel mouetur in tempore vel in instanti: sed corpus glorioſum post resurrectionẽ non mouebitur in tempore, quia tunc iam non erit: vt dicitur Apoc. 4. ergò motꝰ ille erit in instãti.

¶ Sed contrà, in motu locali spatium & motus & tempus simul diuiduntur, vt demonstratiuè probatur in. 6. Phy sic. sed spatium quod transit corpus glorioſum per suum motum est diuisibile: ergo & motus diuisibilis & tempus diuisibile: instans autem non diuiditur: ergo motus ille non erit in instanti. ¶ Præterea, non potest esse aliquid simul totũ in vno loco & partim in alio, quia sequeretur q̃ altera pars esset in duobus locis simul, quod esse non potest: sed omne quod mouetur partim est in termino à quo & partim in termino ad quem, vt ostensum est in 6. Phyſi. omne autẽ quod motum est, totum est in termino ad quem est motus, non autem potest esse quòd simul moueatur & motũ sit: sed omne quod mouetur in instanti simul mouetur & motum est: ergo motus localis corporis glorioſi non poterit esse in instanti.

¶ Respondeo dicendum, q̃ circa hoc est multiplex opinio. Quidam dicunt q̃ corpus glorioſum trãsit de vno loco ad alium sine hoc quòd transeat medium, & propter hoc potest corporis glorioſi motus esse in instanti sicut & voluntatis. Sed hoc non potest stare, quia corpus glorioſum nunquàm perueniet ad dignitatem naturæ spiritualis, sicut nunquam definit esse corpus. Et præterea voluntas cùm dicitur moueri de vno loco in alium, non transfertur essentialiter de loco in locum, quia neutro locorum illorum essentialiter continetur, sed dirigitur in vnum locum postquã fuerat directa per intentionem ad alium, & pro tanto dicitur moueri de loco ad locum. ¶ Et ideò alij dicunt q̃ corpus glorioſum habet de ꝓprietate naturæ suæ qua corpus est quod pertrãseat medium, & ita q̃ moueatur in tempore: sed virtute gloriæ quã habet, infinitatem quandam supra naturã habet quòd posit non pertransire medium & sic in instanti moueri. Sed hoc non potest esse, ga implicant in se contradictionẽ, quod patet. Sit enim aliquod corpus quod moueatur ab. a. in b. & corpus motum sit. 4. constat q̃. 3. quandiu est totũ in. a. non mouetur, similiter nec qñ est est totum in. b. quia tunc motum est: ergo si aliquando mouetur, oportet q̃ neq; sit totum in a. neq; totum in. b. ergo qñ mouet vel nusquã est, vel est partim in. a. vel partim in. b. vel totum in aliquo alio medio, puta in. c. aut partim in. c. partim in. a. & partim in. b. Sed non potest põni q̃ nusquã sit, quia sic esset aliqua quantitas dimensiua non habens situm, quod est impossibile. Neq; põt poni q̃ sit partim in. a. & partim in. b. & non sit in medio aliquo modo: quia cùm. b. sit locus distans ab. a. sequeretur in medio interiacẽte q̃ pars. c. quæ est in. b. non esset continua parti quæ est in. a. ergo restat q̃ vel sit totũ in. c. vel partim in eo vel partim in alio loco quod ponetur medium inter. c. & . a. puta. d. & sic de aliis: ergo oportet q̃. 3. nõ peruenire de a. in. b. nisi priùs sit in omnibus mediis, nisi dicatur q̃ peruenit de. a. in. b. & nunquàm mouet, quod implicat contradictionẽ, quia ipsa successio locorũ est motus localis: & eadem ratio est de qualibet mutatione quæ habet duos contrarios terminos, quorum vtrunq; est aliquid positiuè. Secùs autem est de illis mutationibus quę habent vnum terminum tantùm positiuum & alteram puram priuationẽ: quia inter affirmationem & negationẽ seu priuationem non est aliqua determinata distantia. Vnde quod est in negatione potest esse propinquius vel remotius ab affirmatione vel econuersò, ratione alicuius quod causat alterum eorum: vel disponit

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad ea, & sic dum quod mouetur est totum sub negatione mutatur in affirmationem & econtrario: vnde etiam in eis mutans præcedit mutatum esse, vt probatur in. 5. Physi. Nec est simile de motu angeli, quia esse in loco æquinocè dicitur de corpore & angelo, & sic patet q̃ nullo modo potest esse quòd aliquod corpus perueniat de vno loco ad alium nisi trãseat omnia media. ¶ Et ideò alij hoc concedunt, sed tamen dicunt q̃ corpus gloriosum mouetur in instanti. Sed ex hoc sequitur quòd corp⁹ gloriosum in eodem instanti sit in duobus locis simul vel pluribus, scilicet, in termino vltimo & in omnibus mediis locis, quod non potest esse. Sed ad hoc dicunt q̃ quamuis sit idem instans secundum rem, tamen differt ratione, sicut punctus ad quẽ terminantur diuersæ lineæ: sed hoc non sufficit: quia instãs mensurat hoc quod est in instãti secundũ rem non secundũ hoc quod consideratur. Vnde diuersa cõsideratio instãtis non facit q̃ instans possit mẽsurare illa quæ non sunt simul tẽpore: sicut nec diuersa cõsideratio puncti potest facere quòd sub vno puncto loci contineantur quæ sunt distantia situ. ¶ Et ideò alij probabiliùs dicunt, q̃ corpus gloriosum mouetur in tempore, sed imperceptibili propter breuitatem, & tamen quòd totum corpus gloriosum potest in minori tẽpore idem spatium pertransire quàm aliud: quia tẽpus quantũcunq; paruum accipiatur est in infinitum diuisibile.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ illud quod parum deest quasi nihil deesse videt, vt dicitur in 2. Physi. & ideò dicimus statim facto quod post modicum tempus fiet, & per hunc modum loquitur Augu. q̃ vbicunq; erit voluntas ibi erit statim corpus. Vel dicendũ, q̃ volũtas nunquã erit inordinata in beatis. Vnde nunquã volent corpus suũ esse alicubi in aliquo instãti in quo non possit ibi esse: & sic quodcunq; instans volũtas determinabit, corpus erit in illo loco quẽ voluntas determinat.

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ quidã contradixerũt illi ꝓpositioni quã Philosophus inducit in parte illa, vt Cõmẽtator ibidẽ dicit, Dicẽtes q̃ non oportet esse proportiones totius motus ad totum motũ secundũ proportionẽ resistentis medij ad aliud mediũ resistẽs, sed oportet q̃ secundum proportionẽ mediorum per quæ transit, attendatur proportio retardationũ quę accidit in motibus ex resistentia medij. Quilibet enim motus habet determinatum tempus velocitatis & tarditatis ex victoria mouentis supra mobile, etiam si nihil resistat ex parte medij: sicut patet in corporibus cœlestibus in quibus nõ inuenitur aliquid quod obstet motui ipsorũ, & tamen non mouentur in instanti, sed in tẽpore determinato secundũ ꝓportionẽ potẽtię mouentis ad mobile: & ita patet q̃ si ponatur aliquid moueri in vacuo non oportebit q̃ moueatur in instanti, sed q̃ nihil addatur tẽpori quod debetur motui ex proportione prædicta mouentis ad mobile, quia motus non retardatur.

¶ Sed hęc rẽspõsio, vt Cõmentator dicit, ꝓcedit ex falsa imaginatione qua quis imaginat q̃ tarditas, quæ causatur ex resistentia medij, sit aliqua pars motus addita motui naturali, qui habet quantitatẽ secundum proportionẽ mouentis ad mobile: sicut vna linea additur lineæ ratione cuius accidit in lineis q̃ non remanet eadem proportio totius ad totam lineam, quæ erat linearum additarũ adinuicem: vt sic etiam non sit eadem proportio totius motus ad totũ motum sensibilem quæ est retardationum contingentium ex resistentia medij. Quæ quidem imaginatio falsa est, quia quælibet pars motus habet tantum de velocitate, quantũ totus motus: non autem quælibet pars lineæ habet tantum de quantitate dimensiua, quantum habet tota linea. Vnde tarditas vel velocitas addita motui redundat in quamlibet partem eius quod de lineis non contingit, & sic tarditas addita motui non facit aliam partẽ motus: sicut in lineis accidebat quòd additum est pars totius lineæ. Et ideò ad intelligendam probationem Physi. vt Commẽtator ibidem exponit, sciendum est quòd oportet accipere totum pro vno, scilicet, resistentiam mobilis ad virtutem mouẽtem, & resistentia medij per quod est motus & cuiuscunq; alterius resistentis, ita q̃ accipiatur quantitas tarditatis totius motus secundum proportionem virtutis mouentis ad mobile resistens quocunq; mouetur, vel ex se, vel ex alio extrinseco. Oportet enim semper quòd mobile resistat aliquo modo mouenti, cùm mouens & motum, agens & patiens, in quantùm huiusmodi sint contraria. Quandoq; autem inuenitur resistere mobile mouenti ex seipso, quia habet virtutem inclinantem ad cõtrarium motum, sicut patet ex motibus violentis: vel saltem, quia habet locum contrarium loco qui est in intentione mouentis: cuiusmodi resistẽtia inuenitur etiam corporum cœlestiũ ad suos motores. Quandoq; autem mobile resistit virtuti mouentis ex alio tantùm, & non ex ipso, sicut patet in motu naturali grauium & leuium: q̃ia per ipsam formam eorum inclinantur ad motum talem: est enim impressio generantis quod est motor ex parte grauium & leuium: ex parte autẽ materiæ non inuenitur aliqua resistẽtia neque virtutis inclinantis ad contrarium motum neque contrarij loci, quia locus non debetur materiæ nisi secundum q̃ sub dimensionibus consistens perficit forma naturali. Vnde non põt esse resistẽtia nisi ex parte medij: quę quidẽ resistentia est motui

est motui eorum naturalis, quandoq; autem est ex vtroq;, sicut patet in motibus animalium. Quando ergo in motu non est resistentia nisi ex parte mobilis, sicut accidit in corporibus cœlestibus: tunc ipse mod⁹ mensuratur sed'm proportionem motoris ad mobile, & in talibus nõ procedit ratio Philosophi: quia remoto omni medio adhuc manet motus eorum in tempore. Sed in illis motibus in quibus est resistentia ex parte medij tantùm accipitur mensura temporis secundum impedimentum quod est ex medio solùm: vnde si subtrahatur omninò mediũ nullum impedimẽtum remanebit, & sic vel mouebitur in instanti, vel æquali tempore mouebitur secundum vacuum spatium & plenum.

Quia dato q̃ moueatur in tẽpore per vacuum, illud tempus in aliqua proportione se habebit ad tempus in quo mouetur per plenum. Possibile est autem imaginari aliquod corpus in eâdem proportione subtilius corpore quo spatiũ plenum erat, quo si aliud spatium impleatur æquale, in tam paruo tempore mouebitur per illud plenum sicut per vacuum. Primò, qa quantum additur ad subtilitatem medij, tantum subtrahitur de quantitate temporis, & quanto est magis subtile minùs resistit: sed in aliis motibus in quibus est resistentia ex ipso mobili & ex medio quantitas temporis est accipienda secundum proportionem mouentis potentiæ ad resistentiam mobilis & medij simul. Vnde dato q̃ totaliter medium subtrahatur vel non impediat, non sequitur quòd motus sit in instãtia, sed quòd tempus motus mensuratur tantùm ex resistentia mobilis, neq; erit inconueniens si per idem tempus mouetur per vacuum & per plenum aliquo subtilissimo corpore imaginato: quia determinata subtilitas medij, quanto est maior, nata facere est tarditatẽ minorem in motu. Vnde potest imaginari tãta subtilitas quòd erit nata facere minorem tarditatem quàm sit illa tarditas quam facit resistentia mobilis, & sic resistentia medij nullam tarditatem adiiciet ad motum. Patet ergo quamuis medium non resistat corporibus gloriosis secundum hoc q̃ possint esse cum alio corpore in eodem loco, nihilominus motus eorum non erit in instanti: quia ipsum corpus mobile resistet virtuti mouenti ex hoc ipso, quia habet determinatum situm, sicut de corporibus cœlestibus dictũ est.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd quamuis virtus animę glorificatę excedit inęstimabiliter virtutem animæ non glorificatę: non tamen excedit in infinitum: quia vtraq; virtus est infinita: vnde non sequitur q̃ moueatur in instanti, si tamen esset simpliciter infinitæ vitutis non sequeretur q̃ moueretur in instanti, nisi separaret totaliter resistentia, quę est ex parte mobilis. Quãuis autẽ resistentia, qua mobile resistit mouenti per contrarietatem quam habet ad talem motum ratione inclinationis ad contrarium motum possit à mouente infinitę virtutis totaliter superari: tamen resistẽtia quam facit ex contrarietate quam habet ad locũ quem intendit motor per motum, non potest totaliter separari, nisi auferatur ab ea esse in tali loco. Sicut enim album resistit nigro ratione albedinis, & tanto magis quanto albedo magis distat à nigredine: ita corpus resistit alicui loco per hoc quòd habet locum oppositum, & tanto est maior resistentia quanto est distantia maior. Non autem potest à corpore remoueri quòd sit in aliquo loco vel situ nisi auferatẽ ei sua corporeitas per quam debetur ei locus: vnde quandiu manet in natura corporis nullo modo potest moueri in instanti, quantuncunq; sit virtus mouens: corpus autem gloriosum nunquàm suam corporeitatem amittet: vnde nunquàm in instãti moueri poterit.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd par celeritas in verbis Augustini est intelligẽda quantùm ad hoc quòd est imperceptibilis excessus vnius respectu alterius, sicut & tempus motus est imperceptibile.

¶ Ad quintum decendum, quòd quamuis post resurrectionem non erit tps quod est numerus motus cœli, tamen erit tempus consurgens ex numero prioris & posterioris in quocunq; motu.

QVÆSTIO. LXXXV.

De claritate corporum beatorum.

DEinde considerandum est de claritate corporum beatorum resurgentium. Circa quod quæruntur tria. Primo, Vtrum claritas inerit corporibus gloriosis. Secundò, Vtrum claritas illa videri poterit ab oculo non glorioso. Tertiò, Vtrum corpus gloriosum videri possit à corpore non glorioso.

ARTICVLVS. I.

Vtrum corporibus gloriosis claritas cõueniat.

Thom. 4. Dist. 44. q. 2. ar. 4. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic ꝓceditur. Videtur q̃ corporibus gloriosis claritas nõ conuenit. Quia sicut dicit Auic. in. 6. naturaliũ: omne corpus luminosum cõstat ex partib⁹ peruiis: sed partes corporis glorioſi non erunt peruiæ, cùm in aliquibus dominetur terra, sicut in car-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nibus & ossibus: ergo corpora gloriosa non erunt lucida. ¶ Præterea, omne corpus lucidum occultat illud quod est post se: vnde vnum luminare post aliud eclipsatur, flamma etiã ignis prohibet videri quod est post se: sed corpora gloriosa non occultabunt illud quod intra ea continetur: quia, vt dicit Grego. super illud Iob, Nõ adæquabitur ei aurum & vitrum. ibi. s. in cœlesti patria vniuscuiusq; mentem ab alterius oculis corpulentia non abscondet, patebitq; corporalibus oculis etiam corporalis harmonia: ergo corpora illa non erunt lucida. ¶ Præterea, lux & color contrariam dispositionem requirunt in subiecto: quia lux est extremitas perspicui in corpore non terminato, sed color in corpore terminato, vt patet in lib. de Sensu & sensato: sed corpora gloriosa erunt colorata, quia vt dicit August. 19. de Ci. Dei, pulchritudo corporis est partium conuenientia cum quadam suauitate coloris: pulchritudo autem corporibus cœlestibus gloriosis deesse non poterit: ergo corpora gloriosa non erunt lucida. ¶ Præterea, Si claritas erit in corporibus gloriosis, oportet quòd sit æqualis in omnib' partibus corporis, sicut omnes partes erunt eiusdem impassibilitatis & agilitatis: sed hoc non est conueniens, quia vna pars habet minorem dispositionẽ ad claritatem quàm alia, sicut oculi quàm manus, & spiritus quàm ossa, & humores quàm caro vel neruus: ergo videtur quòd non debeant illa corpora esse lucida.

¶ Sed contrà est quod dicitur Matth. 13. Fulgebunt iusti sicut Sol in re. pa. mei. & Sapientię. 3. Fulgebunt iusti & tanquam scintillæ &c. ¶ Præterea. 1. Cor. 15. Seminatur in ignobilitate surget in gloria: quod ad claritatem pertinet, vt patet per sequentia, vbi corporum resurgentiũ gloriam comparat claritati stellarum: ergo corpora sanctorum resurgent lucida.

¶ Respondeo dicendum, quòd corpora sanctorum fore lucida post resurrectionem ponere oportet, ppter authoritatem scripturæ quæ hoc promittit. Sed claritatis huius causam quidam assignant vel attribuunt quintæ essentiæ, quæ tunc dominabit in corpore humano: sed quia hoc est absurdum, vt sępe dictum est: ideò melius est vt dicatur quòd claritas illa causabitur ex redundantia gloriæ animę in corpus. Quod enim recipitur ab aliquo non recipitur per modum influentis, sed per modum recipientis, & ita claritas quæ est in anima spiritualis recipitur in corpore, vt corporalis: & ideò secundum quòd anima erit maioris claritatis, secundũ maius meritum, ita etiam erit differentia claritatis in corpore, vt patet per Apostolum. 1. Cor. 15. & ita in corpore glorioso cognoscet gloria animæ, sicut in vitro cognoscitur color corporis, quod continetur in vase vitreo, vt Greg. dicit super illud Iob, Non adæquabitur ei aurum, vel vitrum.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q Auic. loquitur de illo corpore quod habet ex natura componentium claritatẽ: sic autẽ non habebit corpus gloriosum, sed magis ex merito virtutis.

¶ Ad secundum dicendum, q Greg. comparat corpora gloriosa auro propter claritatem, & vitro propter hoc q tranlucebunt: vnde videtur dicendum, q erunt simul peruia & clara. Quia enim aliquod clarum non sit peruium, contingit ex hoc q claritas corporis causatur ex densitate partium lucidarum, densitas autem repugnat peruietati, sed tunc claritas erit ex alia causa, vt dictum est, dẽsitas autem corporis gloriosi peruietatem non tollit ab eis, sicut nec densitas vitri à vitro. Quidam tamen dicunt quòd comparãtur vitro, non quia sint peruia: sed propter hanc similitudinẽ, quia sicut aliquid quod in vitro clauditur apparet: ita animę gloria quę corpore glorioso clauditur non latebit. Sed primum melius est, quia saluatur dignitas corporis gloriosi, & magis consonat dictis Grego.

¶ Ad tertium dicendum, q corporis gloria naturam non tollit, sed perficit: vnde color qui debetur corpori ex natura suarum partium remanebit in eo, sed superaddetur claritas ex gloria animæ. Sicut etiam videmus corpora colorata ex natura sui Solis splendore relucere, vel exalia causa extrinseca seu intrinseca.

¶ Ad quartum dicendum, q sicut gloriæ claritas redundat ab anima in corpus secundum suum modũ, & ibi est alio modo quàm sit in anima, ita in qualibet parte corporis redũdabit secundum suum modum. Vnde non est inconueniens q diuersę partes habeãt diuersimodè claritatem secundum q sunt diuersimodè dispositа ex sui natura ad ipsam: nec est simile de aliis dotibus corporis, quarum partes corporis non inueniuntur habere diuersam dispositionem.

ARTICVLVS. II.

Vtrum claritas corporis glorioſi poſsit videri à non glorioſo oculo.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q claritas corporis glorioſi non poſsit videri à non glorioſo oculo. Oportet enim esse proportionẽ visibilis ad visum: sed oculus non glorificatus non est proportionatus ad videndam claritatem gloriæ, cum sit alterius generis q claritas naturæ: ergo corporis glorioſi claritas non videbit ab oculo non glorioſo.

¶ Præterea, claritas corporis glorioſi erit maior quàm nunc sit claritas Solis: quia etiam Solis erit tunc maior quàm modò sit, vt dicitur: & multo

multo maior ea erit claritas corporis glorioſi, propter quod Sol & totus mundus claritatem maiorem accipiet: sed oculus nõ glorioſus non potest inspicere Solem in rota sua propter magnitudinem claritatis: ergo minùs poterit inspicere claritatem corporis glorioſi. ¶ Præterea, visibile oppositum oculis videtis necesse est videri, nisi sit læsio aliqua in oculo: sed claritas corporis glorioſi oppoſita oculis non glorioſis, nõ necessariò videt ab eis, quod patet de discipulis qui corpus Domini post resurrectionẽ viderũt claritatem eius non intuentes: ergo claritas illa non est visibilis ab oculo non glorioſo.

¶ Sed contrà est quod dicit Glo. Phil. 3. super illud configuratum corpori claritatis suæ. Assimilabitur claritati quam habuit in transfiguratione: sed claritas illa visa fuit ab oculis discipulorum non glorificatis: ergo & claritas corporis glorificati ab oculis non glorioſis visibilis erit. ¶ Præterea, impij videntes gloriam iustorum ex hoc torquebuntur in iudicio, vt patet per hoc quod dicitur Sapien. 5. sed non plenè viderent gloriam ipſorum nisi eorum claritatem inspicerent: ergo &c.

¶ Respondeo dicendum, quòd quidam dixerunt quòd claritas corporis glorioſi non potest videri ab oculo non glorioſo nisi per miraculum. Sed hoc non potest esse nisi claritas illa æquiuocè diceretur, quia lux secũdum id quod est nata est mouere visum, & visus secundum id quod est natus est percipere lucem, sicut verum se habet ad intellectum & bonum ad affectum: vnde si esset aliquis visus q nõ posset percipere aliquam lucem omninò, vel ille visus diceretur æquiuocè, vel lux illa: quod non potest in proposito dici: quia sic per hoc quòd dicuntur gloriosa corpora futura esse lucida nihil nobis notificaretur: sicut qui dicit carnem esse in cœlo nihil notificat ei qui non nouit nisi carnẽ quod est animal. Et ideò dicendum est, quòd claritas corporis glorioſi naturaliter ab oculo non glorioſo videri potest.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd gloriæ claritas erit alterius generis quàm claritas naturę, quantum ad speciei causam, sed non quantum ad speciem: vnde sicut claritas naturæ ratione speciei suæ est proportionata visui, ita claritas glorioſa.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut corpus glorioſum non potest pati aliquid passione naturæ, sed solùm passiõe animę, ita ex proprietate gloriæ nõ agit nisi actione animæ: claritas autem intensa non offendit visum inquantũ agit actione animæ, sed secundũ hoc magis delectat: offendit autem inquantùm agit actione naturę calefaciendo & dissoluendo organum visus & disgregando spũs: & ideò claritas corporis glorioſi quãuis excedat claritatẽ Solis, tñ de sui natura non offendit visum, sed demulcet, propter quod claritas illa cõparatur claritati lampadis, Apocalyps. 2.

¶ Ad tertiũ dicendum, q claritas corporis glorioſi prouenit ex merito voluntatis: vnde voluntati subdetur, vt secundũ eius imperium videatur vel non videatur: & ideò in potestate corporis glorioſi erit ostẽdere claritatem suam vel occultare, & hæc fuit opinio Præpositiui.

ARTICVLVS. III.

Vtrum corpus glorioſum necessariò videatur à corpore non glorioſo.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q corpus glorioſum necessariò videat à corpore non glorioſo. Quia corpora gloriosa erunt lucida: sed corpus lucidũ manifestat se & alia: ergo corpora gloriosa necessariò videbuntur. ¶ Præterea, omne corpus quod occultat alia corpora post se existentia de necessitate visus percipit ex hoc ipso q alia quæ sunt post occultantur: sed corpus glorioſum occultabit visui alia corpora post se existẽtia, quia erit corpus coloratũ: ergo & de necessitate videbitur.

¶ Præterea, sicut quãtitas est de his quæ insunt corpori, ita qualitas per quã videtur: sed quantitas non suberit volũtati, vt corpus glorioſum possit esse maioris quantitatis vel minoris: ergo nec qualitas per quam visibile est, vt possit non videri.

¶ Sed contrà est, quòd corpus nostrum glorificabitur in conformitate corporis Christi post resurrectionem: sed corpus Christi post resurrectionem non necessariò videbatur: imò disparuit ab oculis discipulorum in Emaus: vt dicitur Lucæ vlti. ergo & corpus glorificatum non necessariò videbitur. ¶ Præterea, ibi erit summa obedientia corporis ad animam: ergo corpus poterit videri vel non videri secundum voluntatem animæ.

¶ Respondeo dicendum, quòd visibile videtur secundum quòd agit in visum. Ex hoc autem quòd aliquid agit vel non agit in aliquod extrinsecum, non est aliqua mutatio in ipso: vnde sine mutatione alicuius proprietatis quæ sit de perfectione corporis glorificati potest contingere quòd videatur: vnde in potestate glorificati erit quòd corpus suum videatur vel non videatur: sicut & quælibet actio alia corporalis in animæ potestate erit: aliàs non esset corpus glorioſum instrumentũ summè obediens principali agenti.

¶ Ad primum ergo dicendum, q claritas illa obediet corpori glorioſo vt possit eam ostendere vel occultare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad secundū dicendum, q̄ color corporis non impedit peruietatē ipsius, nisi inquantùm mutat visum: quia visus nō potest immutari sim ul duobus coloribus, vt vtrūq; perfectè inspiciat: colorum autem corporis glorioſi erit in perfecta potestate animæ, vt per ipsum immutet visum, vel non immutet: & ideò erit in potestate eius vt corpus quod est post se non occultet.

¶ Ad tertium dicendū, quòd quantitas est inhærens ipsi corpori glorioſo, neq; posset quantitas immutari ad imperium animæ sine mutatione intrinseca corporis glorioſi quæ impassibilitati eius repugnaret: & ideò non est simile de quantitate & visibilitate, quia etiam qualitas illa per quam est visibile non potest subtrahi ad imperiū animæ: sed actio illius qualitatis suspendetur, & sic occultabitur corpus ad imperium animæ.

QVAESTIO. LXXXVI.

De conditionibus corporum damnatorum resurgentium.

CONsequenter considerandum est de conditionibus damnatorum resurgentium. Circa quod quæruntur tria. Primò, Vtrum corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgant. Secundò, Vtrū eorum corpora erunt corruptibilia. Tertiò, Vtrū erunt impassibilia.

ARTICVLVS. I.

Vtrum corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgent.

Thom. 4. Dist. 44. q. 3. ar. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgēt. Illud enim quod in pœnam peccati inductū est desinere nō debet nisi peccato remisso: sed membrorum defectus qui accidunt per mutilationem in pœnam peccati inducti sunt, & similiter etiam omnes deformitates corporales: ergo à damnatis qui peccatorum remissionem non sunt consequuti in resurrectione non remouebuntur. ¶ Præterea, sicut resurrectio sanctorum erit ad vltimam fœlicitatem, sic resurrectio impiorum ad vltimam miseriam: sed sanctis resurgentibus non aufertur aliquid quod ad eorum perfectionem pertinere possit: ergo nec impiis resurgentibus aliquid aufertur quod ad eorum miseriam pertineat, huiusmodi autem sunt deformitates &c. ¶ Præterea, sicut ad defectum passibilis corporis pertinet deformitas, ita & tarditas: sed à corporibus damnatorum resurgentiū tarditas non mouebitur, quia eorum corpora non erunt agilia: ergo eâdem ratione nec deformitas.

¶ Sed contrà. 1. Cor. 15. mortui resurgent incorrupti. i. sine aliqua diminutione memborum. Gloss. mortui, id est, peccatores vel generaliter omnes mortui resurgent incorrupti: ergo mali resurgent sine deformitatibus. ¶ Præterea, in dānatis non erit aliquid quod sensum doloris impediat: sed ægritudo impedit sensum doloris, inquantùm per ea debilitantur organa sentiendi, & similiter defectus membri impediret nè esset vniuersalis dolor in corpore: ergo sine ipsis defectibus damnati resurgent.

¶ Respondeo dicendum, quòd in corpore humano potest esse deformitas dupliciter. Primò, ex defectu alicuius membri, sicut mutilatos tur pes dicimus, deest enim eis debita proportio partium ad totum: & de tali deformitate nulli dubium est, quòd in corporibus damnatorum non erit: quia omnia corpora tam bonorum q̄ malorum integra resurgent. Alio modo deformitas conuenit ex indebita partium dispositione vel ex indebita quantitate vel qualitate vel situ, quæ etiam proportionem debitam partium ad totum non patitur: & de talibus deformitatibus & similibus defectibus, sicut sunt febres & aliæ huiusmodi ægritudines, quæ interdum sunt deformitatis causa. Augustin. indeterminatum & sub dubio relinquit in Enchirid. vt in litera Magister dicit. Sed apud Doctores modernos est duplex super hoc opinio. Quidam tamen dicunt quòd huiusmodi deformitates & defectus in corporibus damnatorum remanebunt, considerantes eorum damnationem qua ad summam miseriam deputātur, cui nihil incommoditatis subtrahi debet. Sed hoc non videtur rationabiliter dici. In reparatione enim corporis resurgentis magis attenditur natura perfectio quàm conditio quæ priùs fuit: vnde & qui infra perfectam ætatem decedunt in statura iuuenilis ætatis resurgent. Vnde & illi qui aliquos defectus naturales in corpore habuerunt vel deformitates ex eis prouenientes, in resurrectione sine illis defectibus vel deformitatibus reparabuntur, nisi peccati meritum impediret: & ita si aliquis cum defectibus resurget, hoc erit ei in pœnam. Modus autem pœnæ est secundum mensuram culpæ. Contingit autem quòd aliquis peccator damnandus minoribus peccatis subiectus aliquas deformitates vel defectus habeat, quas nō habuit aliquis damnādus peccatis grauioribus irretitus: vnde si ille qui in hac vita deformitates habuit cū eis resurgat,

resurgat, sine quibus constat q̄ resurgeret alius graui⁹ puniēdus, qui eas in hac vita nō habuit: modus pœnæ nō respōderet quantitati culpæ, sed magis videretur aliquis puniri pro pœnis quas in hoc mundo passus fuit, quod est absurdum. Et ideò alij rationabiliùs dicunt q̄ auctor qui naturam cōdidit in resurrectione naturam corporis integrè reparabit: vnde quicquid defectus vel turpitudinis ex corruptione vel debilitate naturæ siue principiorū naturalium in corpore fuit, totum in resurrectione remouebitur, sicut febris, lippitudo, & similia. Defectus autē qui ex naturalibus principijs in humano corpore naturaliter consequuntur, sicut pōderositas, passibilitas, in corporibus damnatorum erunt, quos defectus ab electorum corporibus gloria resurrectionis excludet.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd cū pœna in quolibet foro infligatur secundū conditionē illius fori, pœnæ quæ in hac vita temporali infliguntur pro aliquo peccato, temporales sunt, & vltra vitæ terminū non se extendunt: & ideò quāuis peccatum non sit remissum dānatis, nō oportet q̄ eaſdem pœnas ibi sustineant quas in hoc mundo sunt passi, sed diuina iustitia requirit vt ibi pœnis grauiorib⁹ in æternū cruciētur.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd non est similis ratio de bonis & malis, eò q̄ aliquid potest esse purum bonum, nō autem purè malum. Vnde sanctorum vltima fœlicitas hoc requirit, vt ab omni malo pœnitus sint immunes: sed vltima malorum miseria non excludit omne bonum, quia malum si integrum sit corrumpit seipsum, vt philosophus dicit in. 4. Ethic. Vnde oportet qd' miserię dānatorū substernat bonū naturæ in ipsis, qd' op⁹ est cōditoris perfecti qui ipsam naturā in perfectione suæ speciei reparabit.

¶ Ad tertium dicendū, quod tarditas est de illis defectibus qui naturaliter consequūtur principia humani generis, non autem deformitas: & ideò non est similis ratio.

ARTICVLVS. II.

Vtrum corpora damnatorū erūt corruptibilia.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum erunt corruptibilia. Omne enim compositum ex cōtrariis necesse est corrumpi: sed corpora damnatorū erunt ex contrariis cōpositā, ex quibus etiam nunc cōponuntur, aliàs nō essent eiusdem speciei, & per cōsequens nec eadem numero: ergo erūt corruptibilia. ¶ Præterea. Si nō erunt corruptibilia, aut hoc erit per naturā, aut per gratiam: sed natura non sunt, cū sint futura eiusdem naturæ cuius nunc sunt, & gratiam vel gloriā nō habebunt: ergo erunt corruptibilia.

¶ Præterea. Illis qui sunt in summa miseria subtrahere maximā pœnā videtur incōueniens: sed maxima pœnarū est mors, vt patet per philosophum. 3. Ethi. ergo à dānatis qui sunt in miseria mors remoueri nō debet: ergo eorum corpora corruptibilia erunt.

¶ Sed cōtrà est quod dicitur Apoc. 9. In diebus illis quærent homines mortem & nō inuenient eam, desiderabunt mori & fugiet mors ab eis.

¶ Præterea. Dānati punientur in anima & corpore pœna perpetua. Matthæi. 15. Ibunt hi in supplicium æternum: sed hoc esse non posset si corpora corruptibilia essent: ergo eorum corpora erunt incorruptibilia.

¶ Respondeo dicēdum, quòd cū in omni motu oporteat esse aliquod principiū motus, dupliciter motus aliquis vel mutatio à mobili remouetur. Vno modo per hoc q̄ deest principiū motus. Alio modo per hoc q̄ impeditur principiū motus, corruptio autem mutatio quædā est: vnde dupliciter pōt contingere vt corpus quod ex cōditione suorū prīcipiorū corruptionē habet, incorruptibile reddatur. Vno modo ex hoc q̄ principiū ad corruptionē mouēs totaliter tollit, & hoc modo corpora dānatorū incorruptibilia erūt. Cū enim primū cœlū sit alterās per motū suū localem, & alia oīa agētia secūda in virtute ipsi⁹ agāt, & quasi ab ipso mota, oportet q̄ motu cœli cessante nihil sit agēs qd' possit corpus per alterationē aliquā trāsmutare à naturali sua proprietate: & ideò post resurrectionē cessante motu cœli nulla qualitas erit sufficiēs vt corpus humanum alterare possit à sua naturali qualitate, corruptio autē est terminus alterationis sicut & gnātio: vnde corpora dānatorū corrumpi nō poterūt, & hoc deseruit diuinę iustitię, vt perpetuò viuētes perpetuò puniantur, vt diuina iustitia requirit, vt infrà dicet: sicut & nūc corruptibilitas corporū deseruit diuinæ prouidētiæ, per quā ex aliquibus corruptis alia generātur. Alio modo contingit ex hoc q̄ principiū corruptionis impeditur, & hoc modo corpus Adæ incorruptibile fuit: quia contrariæ qualitates in hoīs corpore existētes continebantur per gratiā innocētiæ, nè ad dissolutionē corporis agere possent, & multo plus continebūtur in corporibus glīosis quæ erunt omninò subiecta spūi: & sic in corporibus beatorū post resurrectionē cōem cōiūgētur duo modi p̄dicti incorruptibilitatis.

¶ Ad primū ergo dicendū, q̄ cōtraria ex quib⁹ corpora cōponuntur, sunt secūda principia ad corruptionē agētia. Primū enim agēs est motus cœlestis: vnde suppositio motu cœli necesse est vt corpus ex contrariis compositū corrūpatur nisi sit aliqua causa potior impediēs. Sed motu cœli remoto, contraria ex quibus corpus componitur non sufficiūt ad corruptionē faciendā

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam ſecundũ naturã, vt patet ex dictis. Ceſſationem autem motus cœleſtis non cognouerũt philoſophi: vnde pro infallibili habebãt q̃ corpus compoſitum ex cõtrariis corrumpatur ſecundum naturam.

¶ Ad ſecundum dicendũ, quòd incorruptibilitas erit per naturam, non q̃ ſit aliquod incorruptionis principium in corporibus dãnatorum, ſed per defectũ primi mouentis ad corruptionẽ.

¶ Ad tertiũ dicẽdum, quòd quãuis mors ſit ſimpliciter maxima pœnarum, ſecundum quid tamen nihil prohibet mortem eſſe in pœnarũ remedium, & per conſequens oblationem mortis in pœnarum augmẽtum. Viuere enim, vt dicit philoſophus. 9. Ethi. videtur omnibus delectabile eſſe, eò q̃ omnia eſſe appetunt, nõ oportet autem vt ibidem dicitur accipere malam vitam, neq; corruptam, neq; quę eſt in triſtitiis: ſicut ergo viuere ſimpliciter eſt delectabile, non autem vita quæ eſt in triſtitiis: ita & mors quæ eſt priuatio vitæ ſimpliciter eſt pœnoſa & maxima pœnarum inquãtum ſubtrahit primũ bonũ. ſ. eſſe cum quo alia ſubtrahuntur: ſed inquãtum priuat malam vitam, & quæ eſt in triſtitiis eſt in remedium pœnarum quas terminat: & per conſequens mortis ſubtractio eſt in augmentũ pœnarum, quas perpetuas facit. Si autem dicatur mors eſſe pœnalis propter corporalem dolorem quem ſentiunt morientes, non eſt dubium qd' multo maiorem dolorẽ dãnati cõtinuè ſuſtinebũt. Vnde in perpetua morte eſſe dicuntur, ſicut ſcriptũ eſt in pſalmo, Mors depaſcet eos.

ARTICVLVS. III.

Vtrum corpora damnatorum ſint futura impaſsibilia.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd futura ſint impaſsibilia.

Quia ſecundũ philoſophum in. 6. topi. Omnis paſsio magis factа abiicit à ſubſtantia: ſed à fini to ſi ſemper aliquid abiiciatur neceſſe eſt per illud tandem conſumi, vt dicitur in primo Phy. ergo ſi corpora damnatorum erũt paſsibilia, & ſemper patientur, quandoq; deficient & corrũpẽtur, quod falſum eſſe oſtenſum eſt: ergo erũt impaſsibilia. ¶ Præterea. Omne agens aſsimilat ſibi patiens: ſi ergo corpora damnatorũ patientur ab igne, ignis ea ſibi aſsimilabit: ſed non cõſumit aliter ignis corpora niſi inquantum ea ſibi aſsimilans reſoluit. Si ergo corpora damnatorum erunt paſsibilia ab igne quandoq; conſumentur, & ſic idem quod priùs. ¶ Præterea. Animalia quæ in igne ſine corruptione dicuntur viuere, vt de Salamandra dicitur, ab igne nõ affliguntur: animal enim dolore capitis non affligitur, niſi corpus aliquo modo lædatur: ſi ergo corpora dãnatorum in igne ſine conſumptione remanere poſſunt, ſicut & animalia præ dicta, vt Aug. in lib. de ciui. Dei dicit: videtur q̃ nullã afflictionem ibi ſuſtinebunt, quod non eſſet niſi eorũ corpora impaſsibilia eſſent. ergo &c. ¶ Præterea. Si corpora damnatorum ſunt paſsibilia, dolor qui ex eorum paſsione proueniet, vt videtur, ſuperare debet omnem præſentem corporum dolorem: ſicut & ſanctorũ iocũditas ſuperabit omnem præſentem iocunditatem: ſed propter immenſitatem doloris quãdoq; contingit in hac vita animam à corpore ſeparari: ergo multo fortiùs ſi corpora illa futura ſunt paſsibilia ex immenſitate doloris anima à corpore ſeparabitur, & ſic corpora corrumpentur, quod falſum eſt: ergo corpora illa erunt impaſsibilia.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur. 1. Corinth. 15. Et nos immutabimur. glo. Nos boni tantũmodò immmutabimur gloriæ immutabilitate & impaſsibilitate: ergo non erunt corpora damnatorum impaſsibilia. ¶ Præterea. Sicut corpus cooperatur animę ad meritum, ita cooperatur ei ad peccatũ: ſed propter cooperationem prædictã non ſolũ anima, ſed corpus poſt reſurrectionẽ præmiabitur: ergo ſimili ratione damnatorum corpora punientur, quod non eſſet ſi impaſsibilia forent: ergo erunt paſsibilia.

¶ Reſpondeo dicẽdum, quòd principalis cauſa quare corpora damnatorũ ab igne non conſumẽtur, erit diuina iuſtitia, qua eorũ corpora ad pœnã perpetuã ſunt addicta: ſed diuinæ iuſtitiæ ſeruit ei naturalis diſpoſitio ex parte corporis patientis & ex parte agentiũ, quia cũ pati ſit recipere quoddã, duplex eſt modus paſsionis, ſecundũ q̃ aliquid in aliquo recipi poteſt dupliciter. Poteſt enim aliqua forma recipi in aliquo ſubiecto ſecundũ eſſe naturale materialiter, ſicut calor ab igne recipitur in aëre, & ſecundum hunc modum receptionis eſt vnus modus paſsionis qui dicitur paſsio naturæ. Alio modo aliquid recipitur ab alio ſpiritualiter per modum intẽtionis cuiuſdam, ſicut ſimilitudo albedinis recipitur in aëre & in pupilla, & hæc receptio ſimulatur illi receptioni qua anima recipit ſimilitudines: vnde ſecundum hunc modũ receptionis eſt alius modus paſsiõis qui vocatur paſsio animæ. Quia igitur poſt reſurrectionem motu cœli ceſſante nõ poterit aliquod corpus alterari à ſua naturali æqualitate, vt dictum eſt: nullũ corpus pati poterit paſsione naturæ: vnde quãtum ad hunc modũ paſsionis corpora dãnatorum impaſsibilia erunt, ſicut & incorruptibilia. Sed ceſſante motu cœli adhuc remanebit paſsio quæ eſt per modum animæ: quia & aër à Sole illuminabitur, & colorum deferet differentias ad viſum: vnde & ſecundum hunc modum paſsionis corpora dãnatorum paſsibilia erunt: & quia in tali paſsione ſenſus perficitur, ideò in corporibus damnatorum ſenſus penè erunt ſine mutatione naturalis diſpoſitionis. Corpora verò glorioſa & ſi recipiant aliquid, & quodammodò patiantur in ſentiendo, non tamen paſsibilia erunt, quia nihil recipient per modũ læſiui, ſicut corpora damnatorum quæ ob hoc paſsibilia dicuntur.

¶ Ad primũ ergo dicẽdum, quòd philoſophus loquitur de illa paſsione per quã tranſmutatur patiẽs à ſua naturali diſpoſitione: talis autẽ paſsio nõ erit in corporibus dãnatorũ, vt dictũ eſt.

¶ Ad ſecundum dicendũ, quòd ſimilitudo agẽtis eſt dupliciter in patiẽte. Vno modo per modum eundem quo eſt in agẽte ſicut in omnibus agentibus vniuocis, vt calidum facit calidum, & ignis generat ignem. Alio modo per modũ diuerſum à modo qui eſt in agẽte: ſicut eſt in oĩbus æquiuocis, in quibus quandoq; contingit q̃ in agente eſt forma ſpiritualiter quæ in patiẽte materialiter recipitur: ſicut forma quæ eſt in domo facta per artificẽ eſt materialiter in ipſa, & in mente artificis eſt ſpiritualiter. Quandoq; verò e contrario eſt materialiter in agẽte, & recipitur ſpiritualiter in patiente: ſicut albedo materialiter eſt in pariete à quo recipitur, ſpiritualiter in pupilla, & in medio deferente, & ſimiliter eſt in propoſito: quia ſpecies quæ materialiter eſt in igne recipitur ſpiritualiter in corporibus damnatorum, & ſi ignis ſibi aſsimilabit eorum corpora nec tamen ea conſumet.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd ſecundũ philoſophum in libro de proprietatibus elemẽtorum, nullum animal in igne viuere poteſt. Gale. etiã in libro de ſimplicibus medicinis dicit, q̃ nullũ corpus eſt quod tandem ab igne non conſumatur, quãuis quandoq; quædã corpora ſint quæ ad horam in igne ſine læſione permaneãt, vt patet de Ebeno. Quod autem dicitur de Salamandra nõ poteſt omninò eſſe ſimile, quia non poſſet perſeuerare ſinaliter in igne ſine corruptione: ſicut corpora damnatorum in inferno: neq; tamen oportet q̃ quia corpora dãnatorum ab igne inferni per corruptionem aliquam non læduntur, quòd propter hoc ab igne non affligãtur: quia ſenſibile non ſolùm natum eſt delectare vel affligere ſenſum ſecundũ q̃ agit actione naturę confortando vel corrumpendo organũ, ſed etiã ſecũdum q̃ agit actione ſpirituali: quia quando ſenſibile eſt in debita proportione ad ſentiendũ, delectat, e contrario autem quãdo ſe habet in ſuperabundantia vel defectu: vnde & colores medij & voces cõſonantes ſunt delectabiles, inconſonantes autem offendunt auditũ.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ dolor nõ ſeparat aĩam à corpore ſecundũ q̃ manet tantũ in potẽtia aĩę cuius eſt dolere, ſed ſecundũ q̃ ad paſsionẽ animæ mutaẽ corpus à ſua naturali diſpoſitione ſecundũ modũ, qua videmus q̃ ex ira corpus calefcit, & ex timore frigeſcit: ſed poſt reſurrectionẽ nõ poterit tranſmutari à ſua naturali diſpoſitione, vt ex dictis patet: vnde quãtuſcũq; ſit dolor, animam à corpore non ſeparabit.

QVAESTIO. LXXXVII.

De cognitione quam habebunt reſuſcitati in iudicio reſpectu meritorũ & demeritorũ.

Poſt hoc agendum eſt de his quæ ſequuntur reſurrectionem. Quorũ prima cõſideratio eſt de cognitione quã habebunt reſuſcitati in iudicio reſpectu meritorũ & demeritorũ. Secũdò, de ipſo iudicio in generali, tempore & loco in quo erit. Tertiò, de iudicãtibus & iudicatis. Quartò, de forma in qua iudex veniet ad iudicandum. Quintò, de ſtatu mundi & reſurgentium poſt iudicium. Circa primum quæruntur tria. Primò, Vtrũ cognoſcat quilibet homo in iudicio omnia peccata ſua. Secũdò, Vtrũ poſſit quilibet legere conſcientiam alterius. Tertiò, Vtrum omnia merita & demerita vno intuitu quis videre poſſit.

ARTICVLVS. I.

Vtrum poſt reſurrectionem quilibet cognoſcat peccata quæ fecit.

Thom. 4. diſt. 43. art. vlti. q. 1. & ſequen.

Ad primum ſic proceditur. Videtur q̃ poſt reſurrectionẽ nõ cognoſcat quilibet oĩa peccata quæ fecit. Omne enim quod cognoſcimus vel de nouo per ſenſum accipimꝰ, vel de theſauro memorię educitur: ſed homines poſt reſurrectionem ſua peccata nõ poterũt ſenſu percipere, quia iam tranſierũt, ſenſus autem eſt tantũ preſentiũm: multa etiã peccata à memoria excidũt peccantis, quæ nõ poterũt de theſauro memorię educi: ergo nõ omniũ peccatorum quæ fecit reſurgẽs cognitionẽ habebit. ¶ Præterea. Sicut in litera dicitur: Libri cõſcientiæ quidã ſunt in quibus merita ſingulorũ legũtur: ſed in libris nõ põt aliquid legi niſi eius nota cõtineaẽ in lib. notę autẽ quædã remanent peccatorũ in cõſcientia, vt patet Ro. 1. in glo. quę nõ videntur aliud eſſe quã reatus vel macula: cũ ergo multorũ peccatorũ macula & reatus à multis ſit deletꝰ per gratiã, videtur q̃ non oĩa peccata quæ fecit, poſsit aliqs in ſua cõſcictia legere, & ſic idẽ qd' priùs. ¶ Præterea. creſcẽte cauſa creſcit effectus: ſed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed causa quę facit nos dolere de peccatis quæ ad memoriam reuocamus est charitas: cũ ergo in sanctis resurgentibus sit perfecta charitas, maximè de peccatis dolebunt si ea ad memoriam reuocabuntur, quod non potest esse, quia fugiet ab eis dolor & gemit⁹: Apoc. 21. ergo peccata prima ad memoriam non reuocabuntur.

¶ Præterea. Sicut se habebunt resurgentes dãnati ad bona quæ aliquando fecerunt, ita se habebunt resurgentes boni ad peccata quæ aliquando cõmiserunt: sed resurgentes damnati, vt videtur, cognitionem de bonis quæ aliquando fecerunt non habebunt, quia per hoc eorum pœna multùm alleniaretur: ergo nec beati habebunt cognitionem peccatorum quæ commiserunt.

¶ Sed contrà est quod Augustinus dicit. 20. de ciui. Dei: ꝙ quædam diuina vis aderit qua fiet vt cũcta peccata ad memoriã reuocentur. ¶ Præterea. Sicut se habet humanum iudicium ad testimonium exterius, ita se habet diuinũ iudicium ad testimoniũ cõscientiæ: vt patet. 1 Reg. 16. Homines vident ea quæ parent, Deus autem intuetur cor: sed non posset perfectè iudicium humanũ esse de aliquo nisi testes de omnibus de quibus iudicandum est testimonium deponerent. ergo oportet cũ diuinum iudicium sit perfectissimũ ꝙ conscientia teneat omnia de quibus iudicandum est: sed iudicandum est de omnibus bonis operib⁹ & malis. 2. Corin. 4. Oẽs astabimus ante tribunal Christi &c. ergo oportet quod cõscientia vniuscuiusq; retineat omnia opera quæ fecit siue bona siue mala.

¶ Respondeo dicendũ, quòd sicut dicitur Ro. 2. In die illo cũ iudicabit Dominus, testimonium vnicuiq; sua conscientia reddet, & cogitationes erunt accusantes & defendẽtes, quia oportet ꝙ testis accusator & defensor in quolibet iudicio habeat eorum notitiam quæ in iudicio versantur: in illo autem cõmuni iudicio, quia omnia opera hominum in iudicium venient, oportet ꝙ omnium operum suorum quisq; tũc notitiã habeat: vnde conscientiæ singulorũ erunt quasi quidam libri continentes res gestas, ex quib⁹ iudicium precedet: sicut etiam in iudicio humano registris vtuntur, & isti sunt libri de quibus Apoc. 20. dicitur, libri aperti sunt, & alius liber apertus est qui est vitæ, & iudicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris secundũ opera ipsorum: vt per libros qui dicuntur sic aperti, vt Augustin⁹ exponit. 20. de ciui. Dei, significẽtur sancti noui & vet. te. in quibus Deus ostendit quæ mandata fieri iussisset. Vnde Richard. de sancto Victore dicit: Erunt corda eorũ quasi quædam Canonũ statuta. Sed per librum vitæ, de quo subiungitur, intelligumtur conscientię singulorũ, quæ dicũtur singulariter liber vnus, quia vna virtute diuina fiet, vt cunctis ad memoriam sua facta reuocentur: & hæc vis inquãtum ad memoriã homini reducet sua facta, liber vitæ dicitur: vel per primos libros, conscientię intelligantur: per secundũ, sentẽtia iudicis in eius prouidentia descripta.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ quãuis multa merita & demerita à memoria excidant, nullũ eorum erit quod non aliquo modo maneat in suo effectu: quia merita quæ nõ sunt mortificata manebunt in præmio quod eis redditur, quę autem mortificata sunt manent in reatu ingratitudinis quæ augetur ex hoc ꝙ homo post gratiam susceptam peccauit. Similiter etiam demerita quæ non sunt per pœnitentiam deleta manent in reatu pœnæ quæ eis debetur, quæ autẽ pœnitẽtia deleuit manẽt in pœnitentiæ memoria, quã simul cũ alijs meritis ī notitiã habebũt: vnde in quolibet hoĩe erit aliqd ex quo possit ad memoriã sua opera reuocare, & tñ vt Aug. dicit, pricipaliter ad hoc diuina vis operabitur.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd aliquę notæ manent in cõscientijs singulorum de operibus à se factis, nec oportet ꝙ notæ istæ sint reatus tantùm, vt ex dictis patet.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd quãuis charitas sit nunc causa dolendi de peccato, tamen sancti in patria erunt ita perfusi gaudio ꝙ dolor in eis locum habere non poterit: & ideò de peccatis nõ dolebunt, sed potiùs gaudebunt de diuina misericordia qua eis peccata sunt relaxata: sicut etiã nunc angeli gaudẽt de diuina iustitia, qua fit vt deserti à gratia, in peccato ruant illi quos custodiunt, quorum tamen saluti solicitè inuigilant.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd mali cognoscũt omnia bona quæ fecerunt, & ex hoc nõ minuetur eorum dolor, sed augmentabitur: quia maximus dolor est multa opera perdidisse: ꝓpter quod dicit Boëtius in. 2. de consol. Quia summum infortunij genus est fuisse fœlicem.

ARTICVLVS. II.

Vtrum quilibet possit legere omnia quæ sunt in conscientia alterius.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod non quilibet possit legere omnia quæ sunt in conscientia alteri⁹. Resurgẽtium enim non erit limpidior cognitio quã nunc sit angelorum, quorum æqualitas resurgẽtibus promittitur: Matth. 22. sed angeli nõ possunt inuicem in suis cordibus videre ea quæ dependent à libero arbitrio: vnde indigent locutione ad ea inuicem innotescenda: ergo resurgẽtes non poterunt inspicere ea quæ continẽtur in cõscientijs aliorum. ¶ Præterea. Omne quod cognoscitur, aut cognoscit in se, aut in sua causa, vel in suo effectu: sed merita vl demerita, quę continentur in conscientia alicuius, non poterit alius cognoscere in seipsis: quia solus Deus cordi illabitur, & secreta intuetur. Similiter nec in causa sua: quia nõ oẽs videbũt Deum, qui solus potest imprimere in affectum, ex quo procedunt merita vel demerita. Similiter etiam nec in effectu: quia multa demerita erunt, quorum nullus effect⁹ remanebit eis totaliter per pœnitentiam abolitis: ergo non omnia quæ sunt in conscientia alicuius poterit quilibet alius agnoscere. ¶ Præterea. Chryso. dicit in litera: Nunc autem si recorderis peccatorum tuorum, & frequenter ea in conspectu Dei pronunties, & pro eis depreceris, citiùs illa delebis: Si verò obliuisceris, tunc eorum recordaberis nolens volens quando publicabuntur, in conspectu omnium amicorum & inimicorum sanctorũq; angelorũ proferentur. Ex hoc accipitur ꝙ illa publicatio pœna est negligentiæ qua homo confessionem prætermittit: ergo illa peccata de quibus homo confessus est nõ publicabũtur aliis. ¶ Præterea. Solatiũ est alicui si scit se habere multos socios in peccato, & minùs verecundatur inde: si ergo quilibet peccatum alterius cognosceret, cuiuslibet peccatoris erubescentia multum minueretur, quod non cõpetit: ergo non omnes omniũ peccata cognoscent.

¶ Sed cõtrà super illud. 1. Corin. 20. Illuminabit abscondita tenebrarum: Dicit glo. Gesta & cogitata bona & mala tunc aperta erunt omnibus & nota. ¶ Præterea. Omniũ bonorum peccata præterita æqualiter erũt abolita: sed quorundã sanctorũ peccata scimus, sicut Magd. & Petri & Dauid. ergo pari ratione aliorum peccata electorum scientur & multo magis damnatorum.

¶ Respondeo dicẽdum, quòd in vltimo & in cõmuni iudicio oportet ꝙ diuina iustitia oĩbus euidenter appareat, quæ nunc in pleriſq; latet, sententia autem condemnantis vel præmiantis iusta esse non potest nisi secundũ merita vel demerita proferatur: & ideò sicut oportet ꝙ iudex & assessor iudicis merita causæ cognoscant, ad hoc ꝙ iustam sententiam proferant: ita oportet ad hoc ꝙ iusta sententia appareat ꝙ omnibus sententiam cognoscẽtibus merita innotescant. Vnde quia sicut cuilibet nota erit sua præmiatio & sua damnatio, ita oĩbus aliis innotescẽt: oportet ꝙ sicut quilibet sua merita vel demerita reducet ad memoriam, ita etiam & aliena suæ cognitioni subiaceant: & est probabilior & communior opinio, quanuis contrarium Magister in litera dicat: scilicet quòd peccata quæ sunt per pœnitẽtiam deleta, in iudicio aliis non patefient: sed ex hoc quidem sequitur, ꝙ nec etiam pœnitentia de peccatis illis perfectè cognoscatur, in quo multum detraheretur sanctorum gloriæ & laudi diuinæ, quæ tam misericorditer sanctos liberauit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd omnia merita præcedentia vel demerita facient aliquam quantitatem in gloria vel miseria hominis resurgentis: & ideò exterioribus visis poterunt cuncta in conscientijs videri, & præcipuè diuina virtute ad hoc operante, vt sententia iudicis iusta omnibus appareat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd merita vel demerita poterunt aliis ostendi in suis effectibus, vt ex dictis patet: vel etiam in seipsis per diuinam virtutem, quãuis ad hoc virtus intellectus creati non sufficiat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd publicatio peccatorum ad ignominiam peccantis est effectus negligentiæ, quæ committitur in omissione cõfessionis: sed quòd peccata sua sanctorũ reuelẽtur, non poterit eis esse erubescẽtia, vel verecũdia: sicut nec Maria Magdalena est in confusione sua ꝙ peccata sua publicè in ecclesia recitantur, quia verecundia est timor ingloriationis: vt Damasc. dicit, quæ in beatis esse nõ poterit. Sed talis publicatio erit eis ad magnã gloriam propter pœnitentiam quam fecerunt: sicut & confessor approbat eum qui magna scelera sua confitetur. Dicũtur autem peccata esse deleta, quia Deus non videt ea ad puniendum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ex hoc quòd peccator aliorum peccata inspiciẽs in nullo sua confusio minuetur, sed magis augebitur in alieno vituperio suum vituperiũ magis agnoscens: quòd ex tali causa confusio minuatur contingit ex hoc quòd verecundia respicit æstimationem hominum, quæ ex consuetudine redditur leuior: sed tunc confusio respiciet æstimationẽ rei quæ est secũdum veritatem de quolibet peccato siue sit vnius tantùm siue multorum.

ARTICVLVS. III.

Vtrum omnia merita vel demerita, propria vel aliena, vno intuitu ab aliquo videantur.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd non omnia merita vel demerita propria & aliena ab aliquo vno intuitu videantur. Ea enim quæ sigillatim considerantur non videntur vno intuitu: sed damnati sigillatim considerabunt sua peccata, & ea plangent. Vnde dicunt Sapien. 5. Quid nobis profuit superbia? ergo non omnia videbunt vno intuitu. ¶ Præterea. Philosophus dicit in secũdo Topi. Quòd non contingit simul plura intelligere. sed merita & demerita propria & aliena non videbuntur

Universidad de Deusto
Biblioteca

videbuntur nisi in intellectu: ergo non poterũt simul omnia videri. ¶Prętereà. Intellectus dãnatorum non erit post resurrectionem eleuatior quã nunc sit beatorum & angelorum quãtum ad cognitionem naturalem, qua cognoscũt res per species innatas: sed tali cognitiõe angeli nõ vident plura simul: ergo nec tunc damnati poterunt omnia facta simul videre.

¶Sed cõtrà super illud Iob. 8. induetur cõfusione: dicit glo. Viso iudice mala omnia ante oculos mentis versantur: sed iudicem subitò videbunt. ergo similiter mala quæ cõmiserunt, & eadem ratione omnia alia. ¶Prętereà. Augustinus. 20. de ciuita. Dei, habet pro inconuenienti q̃ legatur aliquis liber materialis in iudicio, in quo facta singulorum sunt scripta, eò q̃ nullus valeat æstimare illius libri magnitudinem vel quanto tempore legi posset: sed similiter etiã nõ posset æstimari tempus quãtum oporteret ponere ad considerandum omnia merita & demerita sua, & aliena ab aliquo homine, si successiuè diuersa videat: ergo oportet ponere q̃ omnia simul videat vnusquisq;.

¶Respondeo dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt q̃ omnia merita & demerita simul aliquis videbit sua & aliena in instanti, quod quidem de beatis facile credi potest, quia omnia in vno videbunt: & sic nõ est inconueniens q̃ simul plura videant. Sed de damnatis quorum intellectus non est eleuatus, vt possint Deũ videre, & in eo oĩa alia, est magis difficile. Et ideò alij dicunt q̃ mali simul omnia videbũt in genere peccata sua, & hoc sufficit ad accusationem illã quæ debet esse in iudicio, vel ad absolutionem: non autem videbunt omnia simul descendendo ad singula. Sed hoc etiã nõ videtur consonũ dictis Aug. 20. de ciui. Dei, qui dicit q̃ omnia mẽtis intuitu enumerabũt, quod autem in genere cognoscitur non enumeratur: vnde potest eligi media via q̃ singula considerabunt, non tamen in instanti, sed in tempore breuissimo diuina virtute ad hoc adiuuante: & hõc est quod dicit Augustinus ibidem, quòd mira celeritate enumerabuntur, nec est hoc impossibile: quia in quolibet paruo tempore sunt infinita instantia in potentia. Et per hoc patet solutio ad vtramq; partem.

QVAESTIO. LXXXVIII.

De iudicio generali, tempore & loco in quo fiet.

Deinde considerandũ est de iudicio generali, tẽpore & loco in quo fiet. Circa quod quærũtur quatuor. Primò, Vtrum generale iudicium sit futurum. Secundo, Vtrum quãtum ad discęptationem fiet per vocalem locutionẽ. Tertio, Vtrum fiet tẽpore ignoto. Quartò, Vtrũ fiet in Valle Iosaphat.

ARTICVLVS. I.

Vtrum generale iudicium sit futurum.

Thom. 4. Dist. 47. q. 1. art. 1. q. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic ꝓceditur. Videt quòd generale iudicium non sit futurum. Quia vt dicitur Naũ. 1. Non iudicabit Deꝰ bis in idipsum: sed nunc Deus iudicat de singulis hominũ operibus, cũ post mortem pœnas vel prędmia pro meritis tribuit, & dũ etiã quotidiã in hac vita ꝓ bonis vel malis operibꝰ prædmiat vel punit: ergo videtur q̃ non sit aliud iudiciũ futurum. ¶Prętereà. In nullo iudicio executio sententiæ præcedit iudicium: sed sentẽtia diuini iudicij quo ad hoĩes est de adeptione regni vel exclusione à regno, vt patet Matt. 25. Ergo cũ modò aliqui adipiscãtur regnum æternum, & quidam excludantur ab ipso perpetuò, videtur q̃ aliud iudicium non sit futurum. ¶Prętereà. Propter hoc aliqua in iudiciũ oportet adduci, quia dubium est quid de eis definiendũ sit: sed ante finem mũdi determinata est vnicuiq; sua dãnatio: & cuiq; sanctorũ sua beatitudo: ergo &c.

¶Sed contrà Matth. 12. dicitur: Viri Niniuitę resurgent in iudicio cũ generatione ista, & condẽnabunt eam: ergo post resurrectionem aliquod iudicium fiet. ¶Prętereà. Ioã. 5. dicitur: Procedẽt qui bona egerunt in resurrectionem vitæ, qui verò mala in resurrectionem iudicij: ergo videtur q̃ post resurrectionem aliquod iudicium sit futurum.

¶Respõdeo dicendũ, quòd sicut operatio pertinet ad rerum principium quo perducuntur in esse, ita iudicium pertinet ad terminum quo res ad finem suum perducitur. Distinguitur autem duplex Dei operatio: vna qua res primitùs in esse perduxit instituens naturam, & distinguẽs ea quæ ad completionem pertinẽt, à quo quidem opere Deus dicitur quieuisse Gen. 1. Alia eius operatio est qua operatur in gubernatiõe creaturarum, de qua Io. 5. Pater meus vsq; modò operatur & ego operor: ita etiã duplex eius iudiciũ distinguit̃, ordine tamen cõuerso. Vnũ quod respõdet operationi gubernationis quæ sine iudicio esse non potest, per quod quidem iudicium vnusquisq; singulariter pro suis operibus iudicatur, nõ solùm secundũ q̃ sibi cõpetit sed secundũ q̃ competit gubernationi vniuersi: vnde differtur vnius præmiatio ꝓ vtilitate aliorum, vt patet Hebr. 11. & pœnæ vnius ad profectum alterius procedunt: vnde necesse est vt sit aliud iudiciũ vniuersale correspõdẽs ex aduerso primę rerum productioni in esse: vt videlicet sicut tunc omnia processerũt immediatè à Deo, ita tunc vltima completio mundo Detur, vno quoq; accipiente finaliter quod ei debetur secũdum seipsum: vnde in illo iudicio apparebit manifestè diuina iustitia quantum ad omnia, quæ nunc ex hoc occultantur, quod interdũ de vno disponitur ad vtilitatem aliorum aliter quã manifestè opera exigere videantur. Vnde etiam & tũc erit vniuersalis separatio bonorũ à malis, qa vlteriùs non erit locus, vt mali pro bonis, vel boni per malos proficiant: propter quem profectum interim cõmixti inueniuntur boni malis quoadusq; status huius vitæ per diuinam prouidentiam gubernatur.

¶Ad primum ergo dicẽdum, quòd quilibet homo & est singularis quædã persona, & est pars totiꝰ generis humani: vnde & duplex ei iudiciũ debetur. Vnum singulare, quod de eo fiet post mortem quando recipiet iuxta ea quæ in corpore gessit, quãuis non totaliter, quia non quo ad corpus, sed quo ad animam tantùm. Aliud iudicium debet esse de eo secundum q̃ est pars totiꝰ humani generis: sicut aliquis iudicari dicitur secundum humanam iustitiam, quando etiam iudicium datur de cõmunitate cuius ipse est pars: vnde & tũc quando fiet iudicium totius humani generis per vniuersalẽ separationem bonorũ à malis, etiã quilibet per consequens iudicabit: nec tamen Deus iudicabit bis in idipsum, quia nõ duas pœnas pro vno peccato infert, sed pœna quæ ante iudicium completè inflicta nõ fuerat, in vltimo iudicio complebitur, post quã impij cruciabuntur quo ad corpus & ad animam simul.

¶Ad secundum dicendũ, quòd propria sententia illius generalis iudicij est vniuersalis separatio bonorum à malis, quæ illud iudicium non præcedet: sed etiam nunc quo ad particularem sententiam vniuscuiusq; non plenè præcessit iudicij effectus: quia etiã boni ampliùs post iudicium prædmiabuntur, tũ ex gloria corporis adiuncta, tum ex numero sanctorũ cõpleto: & mali etiam plus torquebuntur ex adiuncta pœna corporis: & incõpleto in pœnis numero dãnatorum, quanto cum pluribus ardebunt magis ardebunt.

¶Ad tertium dicendũ, quòd vniuersale iudiciũ magis directè respicit vniuersalitatẽ hoĩm quã singulos iudicandorũ: quãuis ergo cuilibet homini ante iudiciũ sit certa notitia de sua damnatiõe vel prædmio, nõ tamẽ oĩbus dãnatio vel prædmiũ innotesceret: vnde iudiciũ necessãrium erit.

ARTICVLVS. II.

Vtrum iudicium fiet per locutionem vocalem.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̃ iudicium illud quãtũ ad discęptationem & sententiã fiet per locutionem vocalem. Quia vt Augustinus dicit. 20. de ciui. Dei, Per quot dies futurũ hoc iudiciũ tendatur, hoc incertũ est: sed nõ esset incertum si illa quæ in iudicio dicuntur futura, tantũ mentaliter cõplerentur: ergo iudiciũ illud vocaliter fiet & nõ solùm mẽtaliter. ¶Prętereà. Greg. dicit & habetur in litera, Illi saltem verba iudicis audiẽt, qui eius fidem verbo tenuerunt: hoc autem non potest intelligi de verbo interiori, quia sic oẽs verba iudicis audient, quia oĩbus bonis & malis nota erunt omnia aliorum: ergo videtur q̃ iudicium illud vocaliter peragetur. ¶Prętereà. Christus secundum formã hominis iudicabit, in qua corporaliter ab omnibus possit videri: ergo eadem ratione videtur qd' corporali voce loquatur, vt ab omnibus audiatur.

¶Sed cõtrà Augustinus dicit. 20. de ciui. Dei, quòd liber vitæ de quo Apoc. 20. vis quædam intelligenda est diuina qua fiet, vt cuiq; opera sua bona vel mala ad memoriã reuocẽtur, & mentis intuitu mira celeritate cernãtur vt accuset vel excuset conscięntia, atq; ita simul & oĩes hoĩes & angeli iudicẽtur: sed si vocaliter discuterent merita singulorum, non possent omnes & singuli iudicari: ergo videtur q̃ illa discussio non erit vocalis. ¶Prętereà. Sententia proportionaliter debet testimonio respondere: sed testimonium & accusatio & excusatio erit mentalis: vnde Ro. 2. Testimonium illis reddente conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationũ accusantiũ, aut etiã defendentiũ in die cũ iudicabit Deus occulta hominum: ergo videtur q̃ illa sententia & totũ iudicium mentaliter compleatur.

¶Respondeo dicendum, quòd quid circa hanc quæstionem sit verum, pro certo definiri non potest: tamen probabilius æstimatur quod totum illud iudicium & quo ad discussionem & accusationem malorum, & cõmendationem bonorum, & quo ad sentẽtiam de vtrisq; mentaliter perficietur. Si enim vocaliter singulorum facta narrarentur inæstimabilis magnitudo temporis ad hoc exigeretur: sicut etiã Augustinus dicit. 20. de ciuitate Dei. q̃ si liber ex cuius scriptura omnes iudicabuntur, vt dicitur Apoc. 20. carnaliter cogitetur, quis enim magnitudinem aut longitudinem valeat æstimare, aut quanto tempore legi poterit liber in quo scriptæ sunt vniuersæ vitæ vniuersorum? Non autem minus tempus requiritur ad narrrandum ore tenus

Universidad de Deusto
Biblioteca

nus singulorum facta quã ad legẽdum si essent in libro materiali scripta. Vnde probabile est q̃ illa quę dicuntur Matth.25.non vocaliter sed mentaliter intelligenda sunt esse perficienda.

¶Ad primum ergo dicendum,quòd q̃ pro tanto dicit Augustinus q̃ incertum est per quot dies hoc iudicium tendatur,quia non est determinatum vtrum mentaliter vel vocaliter perficiatur.Si enim vocaliter perficeretur prolixum tempus ad hoc exigeretur, si autem mentaliter in momento fieri poterit.

¶Ad secundum dicẽdum,quòd etiam si iudiciũ fiat mentaliter tantùm,verbũ Greg.saluari poterit:quia & si omnibus innotescent sua & aliorum facta diuina virtute hoc faciẽte quæ in euãgelio locutio dicitur,tamẽ illi qui fidem habuerunt quã ex verbis Dei conceperunt ex verbis iudicabuntur:quia dicitur Ro.2. qui in lege peccauerunt,per legem iudicabuntur. Vnde quodam speciali modo dicetur aliquid his qui fuerunt fideles,quod non dicetur infidelibus.

¶Ad tertium dicendũ, quòd Christus corporaliter apparebit vt ab omnibus corporaliter iudex cognoscatur,quod quidem subitò fieri poterit:sed locutio quæ tẽpore mensuratur requireret immensam temporis longitudinem si vocali locutione iudicium perageretur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum tempus futuri iudicij sit ignotum.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd tempus futuri iudicij non sit ignotum.Sicut enim sancti patres expectabant primũ aduentum,ita nos expectamus secundũ: sed sancti patres sciuerunt tempus primi aduentus,sicut patet per numerũ hebdomadarũ qui describitur Dan.9.vnde & reprehenduntur Iudæi q̃ tempus aduentus Christi non cognouerunt:vt patet Luc.12. hypocritæ faciem cœli & terræ nostis probare,hoc autem tẽpus quomodò non probastis?ergo videtur nobis esse determinatum tempus secundi aduentus quo Deus ad iudicium veniet. ¶Præterea. Per signa deueniemus in cognitionem signatorũ:sed de futuro iudicio multa signa nobis proponuntur in scriptura,vt patet Matth.24.& Luc.22.& Marc. 13.ergo in cognitionem illius tẽporis possumus peruenire. ¶Præterea.Dicit Apostolus.1.Corin. 10.Nos sumus in quos fines sęculorum deuenerunt.&1.Ioan.3.Filioli,nouissima hora est &c. cùm ergo iam longũ tempus transierit ex quo dicta hæc sunt,videtur q̃ saltem nunc scire possumus q̃ vltimum iudicium sit propinquum.

¶Præterea.Tempus iudicis nõ oportet esse occultum nisi propter hoc q̃ quilibet solicitus se ad iudiciũ præparet,dum determinatè tempus ignoret: sed eadem solicitudo remanet etiam si certum esset,quia cuiq; incertũ est tempus suæ mortis:& sicut dicit Augustinus in epistola ad Esitium,in quo quẽcunq; inuenerit suus nouissimus dies,in hoc eũ compræhendet mundi nouissimus dies:ergo non est necessarium tempus iudicij esse occultum.

¶Sed contrà est quod dicitur Matth.13. De die illa vel hora nemo nec angeli in cœlo nec filius scit nisi pater,dicitur autem filius nescire inquãtum nos scire non facit. ¶Præterea.1. Thessal.5. Dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet:ergo videtur cũ aduẽtus furis in nocte sit omninò incertus, q̃ dies vltimi iudicij sit omninò incertus.

¶Respõdeo dicendũ,quòd Deus per scientiam suam est causa rerum,vtrũq; autem creaturis cõmunicat dum & rebus tribuit virtutem agendi alias res quarum sunt causæ,& quibusdam etiã cognitionem rerũ præbet,sed in vtroq; aliquid sibi reseruat.Operatur enim quædam in quib⁹ nulla creatura ei cooperatur, & similiter cognoscit quædam quæ à nulla pura creatura cognoscuntur.Hæc autem nulla alia magis esse debẽt quã illa quæ soli diuinæ subiacent potestati, in quibus nulla creatura ei cooperat & huiusmodi est finis mundi in quo erit dies iudicij. Non enim per aliquam causam creatam mundus finietur,sic etiam mundus esse incipit immediatè à Deo. Vnde decenter cognitio finis mundi soli Deo reseruatur,& hanc rationem videtur ipse Dominus assignare Actu.1. Non est inquit vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate : quasi diceret quæ soli potestati eius reseruata sunt.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd in primo aduentu Christus venit occultus,secundũ illud Isaiæ.45. Verè tu es Deus absconditus,sanctus Israel saluator : & ideò vt à fidelibus cognosci posit,oportuit determinare tempus determinatè,sed in secundo aduẽtu veniet manifestè,vt dicitur in Psal. Deus manifestè veniet &c. & ideò circa cognitionem aduẽtus ipsius error esse nõ poterit,& propter hoc non est simile.

¶Ad secundum dicẽdum,quòd sicut dicit Augustinus in epistola de die iudicij ad Esitium: Signa quæ in euangeliis ponuntur non omnia pertinent ad secundum aduentum,qui erit in fine,sed quædam eorũ pertinent ad tempus Hierusalem destructionis,quæ iam præterijt,quędã verò & plura pertinent ad aduentum quo quotidie venit in ecclesiam eam visitãs spiritualiter, prout nos inhabitat per fidem & amorem.Nec illa quæ in Euangelijs vel epistolis ponũtur ad vltimũ aduentum spectantia ad hoc possunt valere,vt determinatè tempus iudicij posit agnosci:quia illa pericula quæ pronuntiantur nuntiantia vicinũ Christi aduentum etiam à tẽpore primitiuæ

primitiuæ ecclesiæ fuerunt,quandoq; intensiùs quãdoq; remissiùs:vnde & ipsi dies apostolorũ dicti sunt nouissimi dies,vt patet Act.2. vbi Petrus exponit illud Ioheł.2.Erit in nouissimis diebus &c.pro tempore illo: & tamen ex illo iam tempore tempus plurimum transiuit, & quandoq; plures,& quandoq; pauciores tribulationes in ecclesia fuerunt. Vnde non potest determinari quantum tempus sit futurũ,nec de mense,nec de anno,nec de centũ, nec de mille annis, vt Augustinus in eodem libro dicit. Etsi credãtur in finem huiusmodi pericula magis abũdare,non põt tamen determinari quæ sit illa quãtitas periculorum quæ immediatè diem iudicij præcedet vel Antichristi aduentum:cùm etiam circa tempora primitiuæ ecclesiæ fuerint persecutiones aliquę adeò graues,& corruptiones errorum adeò abundarent, q̃ ab aliquibus tunc vicinus expectaretur vel imminens Antichristi aduentus, sicut dicitur in ecclesiastica historia & Hiero.in libro de viris illustribus.

¶Ad tertium dicẽdum , quod ex hoc q̃ dicitur nouissima vel ex similibus locutionibus quę in scriptura leguntur,non potest aliqua determinata quãtitas temporis sciri. Nõ enim est dictũ ad significandum aliquam breuem horam temporis,sed ad significandum nouissimũ statum mundi,qui est quasi nouissima ætas,quæ quanto temporis spatio dirret,non est definitum,cũ etiam nec senio,quod est vltima ætas hominis, sit aliquis certus terminus definitus, cum quandoq; inueniatur durare quantum omnes præcedentes ætates vel plus: vt dicit August. in libro 83.q. Vnde etiam Apostolus.2. Thessal.2. excludit falsum intellectum quem quidã ex suis verbis cõceperant,vt crederent diem Domini iam instare.

¶Ad quartum dicendum, quòd etiam supposita mortis incertitudine dupliciter ad vigilantiã valet incertitudo iudicij.Primò ad hoc q̃ ignoratur vtrum etiam tantũ differatur quãtum est hominis vita,vt sic ex duabus partibus incertitudo maiorem diligentiã faciat. Secundò,quantum ad hoc quòd homo non gerit solùm solicitudinem de persona sua,sed de familia,vel ciuitate,vel regno,aut tota ecclesia , cui non determinatur tempus durationis secũdum hominis vitã,& tamen oportet vnumquemq; horũ hoc modo disponi,vt dies Dñi inueniat paratos.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum iudicium fiet in valle Iosaphat.

Thom.4.Dist.48.q.1.art.3.q.4.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ iudicium non fiet in valle Iosaphat aut in loco circunstante. Quia ad minùs oportet iudicãdos in terra stare , eos autem tantùm eleuari in nubibus, quorum erit iudicare:sed tota terra promissionis capere non posset multitudinem iudicandorum:ergo non potest esse q̃ circa vallem illam fit iudicium. ¶Præterea. Christo in humanitate datum est iudicium vt iustè iudicet,quia iniustè iudicatus est in prętorio Pilati,& sententiam iniusti iudicij in Golgotha susceptit:ergo loca illa magis debẽt ad iudicium terminari. ¶Præterea.Nubes fiunt ex resolutione vaporum:sed tunc nulla erit euaporatio vel resolutio:ergo non poterit esse q̃ iusti in nubibus obuiam Christo in aëra rapiãtur,& sic oportebit & bonos & malos esse in terra, & ita multo amplior locus requiretur quàm sit vallis illa.

¶Sed contrà est quod dicitur Ioheł.3. Congregabo omnes gentes,& educam eas in valle Iosaphat,& disceptabo ibi cũ eis. ¶Præterea.Act.1. dicitur:Quemadmodũ vidistis eum ascendentẽ in cœlum,ita veniet:sed ipse ascendit in cœlum in mõte Oliueti,qui præeminet valli Iosaphat: ergo & circa loca illa ad iudicandum veniet.

¶Respondeo dicendum,quòd qualiter illud iudicium sit futurũ, & quomodò homines ad iudicium conueniant,non potest multum per certitudinem sciri:tamen probabiliter potest colligi ex scripturis, q̃ circa locum montis Oliueti descendet,sicut & inde ascẽdit, vt idem esse ostẽdatur qui descendit & ascendit.

¶Ad primum ergo dicendũ,quòd magna multitudo in paruo spatio cõprahendi potest.Sufficit autem ponere quantuncũq; spatiũ circa locum illum ad capiendũ multitudinem iudicandorum,dũmodò ab illo spatio Christum videre possint, qui in aëre præeminens, & maxima claritate refulgens,à longinquo inspici poterit.

¶Ad secundum dicendum, quòd quamuis per hoc quòd iudicatus est, iustè iudiciariam potestatem meruit, non tamen iudicabit in forma infirmitatis,in qua iniustè iudicatus est: sed in forma gloriosa in qua ad patrem ascendit. Vnde locus ascẽsionis magis competit iudicio quã locus vbi condemnatus est.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd nubes hîc appellantur (vt dicunt quidam) densitates lucis resplendentis à corporibus sanctorum,& non aliquæ euaporationes ex terra & aqua. Vel potest dici quòd nubes illæ generabuntur diuina virtute ad ostendendum conformitatem in aduentu ad iudicium & ascensionem, vt qui ascendit in nube ad iudicium veniat, nubes etiam propter refrigerium indicat misericordiam iudicantis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆSTIO. LXXXIX.

De iudicantibus & iudicatis in iudicio generali.

DEinde considerandum est de iudicãtibus & iudicatis in iudicio generali. Circa qd quærũtur octo. Primò, Vtrum aliqui homines iudicaturi sunt cum Christo. Secundò, Vtrum voluntariæ paupertati correspondeat iudiciaria potestas. Tertiò, Vtrum angeli sint etiam iudicaturi. Quartò, Vtrum dæmones exequentur sententiam iudicis. Quintò, Vtrum omnes homines in iudicio comparebunt. Sextò, Vtrum aliqui boni iudicandi sint. Septimò, Vtrum aliqui mali. Octauò, Vtrum etiam angeli sint iudicandi.

ARTICVLVS. I.

Vtrum aliqui homines iudicabunt cũ Christo.

Thom. 4. dist. 47. q. 1. art. 2. q. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videt quòd nulli homines iudicabunt cum Christo. Ioan. 5. Pater omne iudicium dedit filio, vt omnes homines &c. sed honorificentia talis nõ debetur alicui nisi Christo: ergo &c. ¶ Præterea. Quicunq; iudicat habet authoritatem super illud quod iudicat: sed ea de quibus debet esse futurum iudiciũ sicut merita & præmia humana soli diuinæ authoritati subsunt: ergo nulli comperit de his iudicare. ¶ Præterea. Iudicium illud non exercebitur vocaliter, sed mentaliter vt probabilius æstimatur: sed hoc q̃ cordibus hominum omniũ notificentur merita & demerita, quod est quasi accusatio vel commendatio vel retributio pœnæ & præmij, quod est quasi sententiæ prolatio, sola diuina virtute fiet: ergo nulli alij iudicabũt nisi Christus qui est Deus.

¶ Sed contrà est quod dicitur Matth. 19. Sedebitis super sedes iudicãtes duodecim tribꝰ Israël: ergo. ¶ Præterea. Isa. 3. Dominus ad iudicium veniet cum senioribus populi suiꝰ ergo videtur q̃ etiam alij iudicabunt cum Christo.

¶ Respondeo dicẽdum, quòd iudicare multipliciter dicitur. Vno modo quasi causaliter, vt dicatur illud iudicare vnde apparet aliquis iudicandus, & secundũ hoc aliqui dicuntur iudicare cõparatione, inquãtũ ex cõparatiõe aliorũ aliqui iudicãdi ostendũtur, sicut patet Mat. 12. Viri Niniuitæ surgent in iudicio &c. sed sic iudicare in iudicio cõmuniter & bonorũ & malorum est. Alio modo dicit iudicare quasi interpretatiuè, interpretamur enim aliquem facere qui facienti cõsentit: vnde isti qui cõsentiunt iudici eius sententiã approbãdo, iudicare dicũtur: & sic iudicare est omniũ electorũ. Vnde dicitur Sap. 3. Iudicabunt sancti nationes. Tertio modo dicitur iudicare, & quasi per similitudinem: quia. s. similitudinem iudicis habet, inquãtum sedet in loco eminenti, sicut iudex & sicut assessores dicũtur iudicare: & secundum hunc modũ dicunt quidam q̃ perfecti viri quibus iudiciaria potestas promittitur, Mat. 19. iudicabunt. s. per honorabilem assessionem, quia superiores cæteris apparebunt in iudicio obuiãtes Christo in aëra. Sed istud non videtur sufficere ad promissionẽ Domini complendam, qua dicitur, sedebitis iudicãtes. Videtur em̃ iudiciũ confessioni superaddere. Et ideò est quartus modus iudicandi qui perfectis viris conuenit inquantũ in eis continentur decreta diuinæ iustitiæ, ex quibus homines iudicabũtur, sicut si liber in quo cõtinetur lex, iudicare dicatur. Vnde Apoc. 20. Iudicium sedit, & libri aperti sunt. Et per hunc modũ hanc iudicationẽ Richar. de sancto Vict. exponit. Vnde dicit: Qui diuinæ contẽplationi assistunt, qui in libro sapientiæ quotidiè legunt, velut in cordium voluminibus transcribunt, quicquid per spicua veritatis intelligentia cõprehendunt. Et ita quid sunt nota iudicãtiũ corda, diuinitùs in omnem veritatem edocta, nisi quædam Canoni. decreta? sed quia iudicare importat actionem in alium procedentem: ideò propriè loquendo iudicare dicitur qui sententiam loquendo in alterũ profert. Sed hoc dupliciter contingit. Vno modo ex propria authoritate, & hoc est illius qui habet dominiũ in alios & potestatem, cuiꝰ regimini subduntur qui iudicantur. Vnde eius est in eos ius ferre, sic iudicare est solius Dei. Alio modo iudicare est sententiam alterius authoritate prolatam in aliorum notitiã ducere, quod est sententiam latam pronuntiare, & hoc modo perfecti viri iudicabunt, quia alios ducẽt in cognitionem diuinæ iustitiæ, vt sciant q̃ iustè pro meritis eis debẽtur, vt sic ipsa reuelatio iustitiæ dicatur iudiciũ. Vnde dicit Richardus de sancto Victore: Iudices coram iudicãdis Decretorum libros aperire, est, ad cor. lium suorum inspectionem inferiorum quorumlibet, sensum q; suum in his quæ ad iudicium pertinent, reuelare.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit de iudicio authoritatis quod soli Christo conuenit.

¶ Et similiter dicendum ad secundum.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd non est inconueniẽs aliquos sanctorum alijs quædã reuelare vel per

per modum illuminationis sicut superiores angeli inferiores illuminant: vel per modum locutionis, sicut inferiores superioribus loquuntur.

ARTICVLVS. II.

Vtrum iudiciaria potestas correspondeat voluntariæ paupertati.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd iudiciaria potestas non correspondeat voluntariæ paupertati, Hęc enim solutio. 12. Apostolis est promissa. Matth. 19. Sedebitis super sedes iudic. &c. cùm ergo nõ omnes voluntariè pauperes sint Apostoli, videtur quòd non omnibus iudiciaria potestas respondeat. ¶ Præterea. Maius est offerre sacrificium Deo de proprio corpore quã de exterioribus rebus: sed martyres & virgines offerunt de proprio corpore sacrificium Deo, volũtariè autem pauperes de exterioribus rebus: ergo sublimitas iudiciariæ potestatis magis respõdet martyribus & virginibus quàm voluntariè pauperibus. ¶ Præterea. Ioan. 5. Est qui accusat vos Moyses, in quo speratis vos. Glo. quia voci eius nno creditis. Et Ioan. 12. Sermo quem locutus sum ille iudicabit eum in nouissimo die: ergo ex hoc quòd aliquis proponit legem vel verbũ exhortationis ad institutionem morum, habet quod iudicet contẽnentes: sed hoc est doctorum: ergo doctoribus magis competit quàm pauperibus. ¶ Præterea. Christus ex hoc q̃ iniustè iudicatus est inquãtum homo, meruit vt sit iudex omniũ in humana natura: Ioã. 5. Potestatem dedit ei iudiciũ facere, quia filius hominis est: sed qui persecutionem patiuntur propter iustitiam iniustè iudicantur: ergo talis potestas magis competit eis quàm pauperibus. ¶ Præterea superior non iudicabitur ab inferiori: sed multi licitè diuitiis vtentes erunt maioris meriti multis voluntariè pauperibus: ergo voluntariè pauperes non iudicabunt, vbi alij iudicabuntur.

¶ Sed contrà Iob. 36. Non saluat impios & iudicium pauperibus tribuet: ergo pauperum est iudicare. ¶ Præterea. Matth. 9. super illud, Vos qui reliquistis omnia &c. Dicit glos. qui reliquerũt omnia & secuti sunt Deum, hi iudices erũt, qui licita habentes rectè vsi sunt iudicabũtur, & sic idem quòd prius.

¶ Respondeo dicẽdum, quòd paupertati datur iudiciaria potestas spiritualiter propter tria. Primò ratione congruitatis, quia voluntaria paupertas est eorum, qui omnibus quæ mũdi sunt contẽptis soli Christo inhærent: & ideò non est eis aliquid quod eorum iudiciũ à iustitia deflectat. Vnde idonei ad iudicandũ reddẽtur quasi veritatem iustitiæ præ omnibus diligẽtes. Secundò per modũ meriti, quia humilitati respondet exaltatio pro merito, Inter omnia autẽ quæ hominem in hoc mundo despectum faciunt præcipuè est paupertas: vnde & pauperibus excellentia iudiciariæ potestatis promittitur, vt sic qui propter Christũ se humiliat exaltetur. Tertiò, quia paupertas disponit ad prædictum modũ iudicandi. Ex hoc enim aliquis sanctorũ iudicare dicetur, vt ex dictis patet: qa cor habebit edoctum omni diuina veritate, quã alijs potens erit manifestare, in progressum autem ad perfectionem primũ quod derelinquendũ occurrit sunt exteriores diuitiæ, quia hæc sunt vltimò acquisita: quod autẽ vltimũ in generatione est, est primum in destructiõe: vnde & inter beatitudines quibus est progressus ad perfectionẽ prima ponitur paupertas, & sic paupertati respondet iudiciaria potestas inquantũ est prima dispositio ad potestatem prædictã. Et hinc est q̃ non quibuscunq; pauperibus etiã volũtariè repromittitur potestas prędicta, sed illi qui relinquẽtes oĩa sequuntur Christũ secundũ perfectionẽ vitæ.

¶ Ad primũ ergo dicẽdum, q̃ sicut Aug. dicit, 20. de ci. Dei: Nequaquã super. 12. sedes sessuros esse. 12. solos homines cũ illo iudicaturos putare debemus, alioquin quia in locum Iudę proditoris apostolũ Matthiã legimus ordinatũ, Paulus qui plus aliis laborauit, vbi ad iudicandũ sedeat nõ habebit: vnde duodenario numero significata est vniuersa iudicantium multitudo, propter duas partes septenarij, s. tria & quatuor: quæ in se ductæ faciunt duodenarium. Septenarius autem est numerus perfectus: vel propter hoc q̃ consistit in duplici senario qui est numerus perfectus: vel quo ad literã. 12. Apostolis loquebatur, in quorum persona hoc omnibus eorum se quacibus promittebat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd virginitas & martyrium non ita disponunt ad retinendũ in corde decreta diuinæ iustitiæ sicut paupertas, sicut ecõtrariò exteriores diuitiæ ex sua solicitudine suffocant verbũ Dei: sicut dicitur Lucæ. 8. Vel dicẽdum q̃ paupertas non solũ sufficit ad meritũ iudiciariæ potestatis, sed quia est prima pars perfectionis, cui respondet iudiciaria potestas: vnde inter ea quæ sequuntur ad paupertatem ad perfectionem spectantia, possunt computari & virginitas & martyrium, & omia perfectionis opera, non tamen sunt ita principalia sicut paupertas, qa principiũ est maxima pars rei.

¶ Ad tertiũ dicẽdum, quòd ille qui legem proposuit aut exhortatꝰ est ad bonũ iudicabit causaliter loquendo, quia per comparationem ad verba ab ipso prolata vel proposita alij iudicabuntur: & ideo nõ respondet propriè potestas iudiciaria prædicationi vel doctrinæ. Vel dicendum secundũ quosdã q̃ tria requiruntur ad potestatem ordinariã. Primò abdicatio tẽporaliũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

curarum nè impediatur animus à sapientiæ perfectione. Secundò requiritur habitus continens diuinam iustitiam scitam & obseruatã. Tertiò, quòd illam iustitiã alios docuerint, & sic doctrina erit perfectio complens meritum iudiciariæ potestatis.

¶Ad quartum dicẽdum, quòd Christus in hoc q̃ iniustè iudicatus est seipsum humiliauit, oblatus est enim, quia voluit: & meritũ humilitatis est iudiciaria exaltatio qua ei omnia subdũtur, vt dicitur Philip 3. & idcò magis debetur iudiciaria potestas illis qui voluntariè se humiliant, bona temporalia abijciendo, propter quæ homines à mundanis honorantur, quàm his qui ab aliis humiliantur.

¶Ad quintum dicendum, quòd inferior nõ potest iudicare superiorẽ authoritate propria, sed tamen authoritate superioris potest, sicut patet in iudicibus delegatis: & ideò non est inconueniens, si hoc quasi accidentale præmium paupertatis detur vt iudicent alios, etiam qui sunt excellentioris meriti, respectu præmij essentialis.

ARTICVLVS. III.

Vtrum angeli debeant iudicare.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd angeli debeãt iudicare. Mat. 25. Cùm venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo: sed loquitur de aduentu ad iudicium: ergo videtur q̃ angeli etiam iudicabunt. ¶Præterea. Angelorum ordines nomina sortiũtur ex officio quod exercent: sed quidam ordo angelorum est ordo thronorum, qd' videtur pertinere ad iudiciariã potestatem, thronus enim sedes iudicis, soliũ regis, cathedra doctoris: ergo aliqui angeli iudicabunt. ¶Præterea. Sanctis post hanc vitam promittitur angelorum æqualitas: Matthæi. 22. Si ergo homines hanc habebunt potestatem vt iudicent, multo fortiùs & angeli.

¶Sed contrà Ioan. 5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est: sed angeli non communicant in humana natura: ergo nec in iudiciaria potestate. ¶Præterea. Non est eiusdem iudicare & esse iudicis ministrum: sed angeli erunt in iudicio suo vt ministri, vt dicitur Matthæi. 13. Mittet filius hominis angelos & colligent de regno eius omnia scandala: ergo angeli non iudicabunt.

¶Respondeo dicendum, quòd assessores iudicis debent iudici esse conformes: iudicium autem filio attribuitur, quia secũdum humanam naturam omnibus apparebit tam bonis quàm malis, quamuis tota Trinitas iudicet per authoritatem: & ideò etiam oportet vt assessores iudicis humanam naturam habeant in qua possint ab omnibus bonis & malis videri, & sic angelis non competit iudicare, quamuis angeli etiã aliquo modo possunt dici iudicare per sententiæ aprobationem.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd, sicut ex glo. ibidem patet, angeli cum Christo venient non iudices, sed vt sint testes humanorum actuum, sub quorum custodia homines bene vel male egerunt.

¶Ad secundum dicendum, quòd nomen throni attribuitur angelis ratione illius iudicij quod Deus semper exercet, omnia iustissimè gubernando, cuius iudicij angeli sunt quodammodò executores & promulgatores: sed iudicium qd' de hominibus per hominem Christum fiet, etiam requirit homines assessores.

¶Ad tertium dicendum, quòd hominibus promittitur angelorum æqualitas quãtum ad præmium essentiale, nihil tamen prohibet aliquod præmiũ accidentale exhiberi hominibus quod angelis non dabitur, vt patet de aureola virginum aut martyrum, & similiter potest dici de iudiciaria potestate.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum dæmones exequantur sententiam iudicis in damnatos.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ post diem iudicij dæmones non exequantur sententiam iudicis in dãnatos: quia secundum Apostolum. 1. Corinth. 15. tunc euacuabit omnem principatum & potestatẽ & virtutem: ergo cessabit omnis prælatio: sed exequi iudicis sententiam, quãdam denotat prælationem: ergo dæmones post diem iudicij non exequentur sententiam iudicis. ¶Præterea, dæmones magis peccauerũt quàm homines: ergo non est iustum q̃ homines per dæmones torqueantur. ¶Præterea. Sicut dæmones suggerũt hominibus mala, ita angeli suggerunt bona: sed præmiare bonos non est officium angelorum, sed hoc erit ab ipso Deo immediatè: ergo nec punire malos erit officium dæmonum.

¶Sed contrà est, quòd homines peccatores se diabolo subdiderunt peccando: ergo iustum est vt eis subijciantur in pœnis, quasi ab eis puniendi.

¶Respondeo dicẽdum, quòd circa hoc tãgitur à Magistro in litera duplex opinio, & vtraq; videtur Dei iustitiæ cõpetere: ex hoc enim q̃ homo peccat iustè dæmoni subiicitur, sed dæmon iniustè ei præest. Opinio ergo illa quę ponit dæmones in futurũ post diẽ iudicij hoibus nõ præesse in pœnis, respicit ordinẽ diuinę iustitiæ ex parte dæmonũ puniẽdũ. Cõtraria verò opinio respicit ordinem diuinæ iustitiæ ex parte hominum punitorum: quæ autem earũ verior sit certum nobis esse non potest. Verius tamen æstimo q̃ sicut ordo seruabitur in saluatis, q̃ quidã à quibusdam illuminabuntur & perficientur, eò q̃ ordines cœlestis hierarchiæ perpetui erũt, ita seruabitur ordo in pœnis, vt homines per dæmones puniant: nè totaliter diuinus ordo, quo angelos medios inter naturam humanam & diuinam cõstituit, annulletur. Dicit enim. Hiero. Sicut vtiq; per angelos bonos diuinæ illuminationes deferũtur, ita etiã dæmones sunt executores diuinæ iustitiæ in malos, nec ob hoc minuitur aliquid de dæmonũ pœna, quia in hoc etiã q̃ alios torquent, ipsi torquebũtur. Ibi enim miserorũ societas miseriã nõ minuet, sed augebit.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd prælatio illa quæ dicitur euacuanda per Christum in futuro est accipienda secundum modũ prælationis quę est secundũ statum huius mũdi, in quo & homines hominibus principantur, & angeli hominibus, & angeli angelis, & dæmones dæmonibus, & hoc totum ad perducendũ ad finẽ vel abducendum à fine: tunc autem cùm omnia ad finem illũ peruenerint, non erit prælatio abducens, sed conseruans in fine boni vel mali.

¶Ad secundũ dicendum, quòd quãuis meritũ dæmonũ non requirat q̃ hominibus præferantur, quia iniustè sibi homines subiecerunt, tamẽ hoc requirit ordo naturæ ipsorum ad naturam humanam. Bona enim naturalia in eis integra manent, vt Dio. dicit. 4. de di. no.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd angeli boni non sunt causa principalis præmii electis, quia hoc omnes immediatè à Deo percipiunt: sed tamen quorundã accidẽtalium præmiorum angeli hominibus sunt causa, inquantum per superiores angelos inferiores & angeli & hoies illuminant de aliquibus secretis diuinorum, quæ ad substãtiam beatitudinis nõ pertinent: & similiter principalem pœnam damnati excipient immediatè à Deo. s. exclusionem perpetuam à visione Dei, alias autem pœnas sensibiles non est inconueniens hominibus per dæmones infligi. In hoc tamen est differentia, quia meritum exaltat, sed peccatum deprimit: vnde cùm natura angelica sit altior quã humana, quidam propter excellẽtiam meriti in tantũ exaltabuntur, q̃ talis exaltatio excedet altitudinem naturæ & præmij in quibusdam angelis. Vnde quidam angeli per quosdam homines illuminabunt, sed nulli homines peccatores propter aliquem gradum malitiæ peruenient ad illam eminentiam quæ debetur naturæ dæmonum.

Thom. 4. dist. 47. q. 1. art. 3. q. 1. & sequen.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ non omnes homines in iudicio cõpareant. Quia dicitur Mat. 19. Sedebitis super sedes iudicantes. 12. tribus Israel: sed non omnes homines pertinẽt ad illas tribus. 12. ergo videtur q̃ non omnes in iudicio compareant. ¶Præterea. Idem videtur per hoc quod dicitur in psal. Non resurgent impij in iudicio: sed multi sunt tales: ergo videtur q̃ non oẽs compareãt. ¶Præterea. Ad hoc aliquis ad iudicium ducitur vt eius merita discutiãtur: sed quidam sunt qui nulla merita habuerunt, sicut pueri ante perfectam ætatem decedẽtes: ergo illos in iudicio cõparare necesse non est.

¶Sed contrà est quod dicitur Actuũ. 4. Quòd Christus est constitutus à Deo iudex viuorũ & mortuorum: sed sub istis differentijs cõprahenduntur oẽs homines, qualitercunq; viui à mortuis distinguantur: ergo omnes in iudicio comparebũt. ¶Præterea. Apoc. 1. dicitur: Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus: hęc autem non essent si non omnes in iudicio comparerent. ergo &c.

¶Respõdeo dicẽdum, quòd potestas iudiciaria Christo homini collata est in præmiũ humilitatis quã in passione exhibuit, ipse autem sua passione sanguinem pro omnibus fudit quantũ ad sufficientiã, licet nõ in omnibus effectũ habuit propter impedimentũ in aliquibus inuẽtum: & ideò cõgruũ est vt omnes homines in iudicio cõgregentur ad videndum eius exaltationem in humana natura, secũdum quam constitutus est iudex à Deo viuorum & mortuorum.

¶Ad primũ ergo dicendum, q̃ sicut dicit Aug. 20. de ciui. Dei: Nõ quia dictũ est iudicãtes duodecim tribus Israel, tribus Leui, quæ tertiadecima est iudicanda non erit, aut solùm illum populum, sed etiã gentes cæteras iudicabunt: ideò autem per duodecim tribus omnes aliæ gentes intelliguntur, quia in sortem duodecim tribuũ per Christum sunt vocatæ.

¶Ad secundũ dicendũ, quòd hoc quod dicitur, Non resurgent impij in iudicio: si referatur ad omnes peccatores, sic intelligendum est q̃ non resurgent ad hoc q̃ iudicent. Si autem impij dicantur infideles, sic intelligendum est q̃ non resurgent ad hoc q̃ iudicentur, quia iam iudicati sunt: sed omnes resurgent vt in iudicio compareant ad gloriam iudicis intuendam.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd etiam pueri ante perfectam ætatem decedentes, in iudicio comparebunt, non vt iudicentur, sed vt videant gloriam iudicis.

ARTICVLVS. V.

Vtrum omnes homines in iudicio cõpareant.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum boni in iudicio iudicentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad sextum sic proceditur. Videtur quòd nulli boni in iudicio iudicentur. Quia Ioan. 3. Qui credit in eum non iudicatur, sed omnes boni crediderunt in eum: non ergo iudicabuntur. ¶ Præterea. Illi non sunt beati quibus est incerta sua beatitudo, ex quo Aug. probat dæmones nunquã fuisse beatos: sed sancti homines nunc sunt beati: ergo certi sunt de sua beatitudine, sed quod certum est non adducitur ad iudicium: ergo boni non iudicabũtur. ¶ Præterea. Timor beatitudini repugnat: sed extremum iudicium quod tremendũ maximè dicitur, nõ poterit fieri sine timore eorũ qui sunt iudicandi: vnde etiam Gregorius dicit super illud Iob. 40. Cùm sublatus fuerit timebunt angeli &c. Consideremus quomodò tunc iniquorum conscientia concutietur, quando etiam iustorum vita turbatur: ergo beati non iudicabuntur.

¶ Sed contrà videtur, quòd omnes boni iudicẽtur, quia dicitur. 2. Corinth. 5. Omnes astabimus ante tribunal Christi vt referat vnusquisq; propria corporis prout gessit, siue sit bonum siue malum: sed nihil est aliud iudicari: ergo omnes iudicabuntur. ¶ Præterea, vniuersale omnia cõprahẽdit: sed illud iudicium dicitur vniuersale: ergo omnes iudicabuntur.

¶ Respondeo dicẽdum, quòd ad iudicium duo pertinẽt: scilicet discussio meritorum & retributio præmiorum. Quãtum ergo ad receptionem præmiorum omnes iudicabuntur, & vnusquisq; recipiet ex diuina sententia præmium merito respondens: sed discussio meritorum non fit nisi vbi est quædam meritorum cõmixtio bonorum cum malis. Illi autem qui ædificãt supra fundamentum fidei aurum & argentum & lapides pretiosos diuinis seruitiis totaliter insistẽtes, qui nullam admixtionem notabilem alicuius mali meriti habẽt, in eis discussio meritorum locum non habet, sicut illi qui rebus mundi pœnitus abiectis solicitè cogitant solùm quæ Dei sunt: & ideò saluabuntur, sed non iudicabũtur: illi verò qui ædificant super fidei fundamẽtum ligna, fœnum, stipulam, qui adhuc. s. amãt sæcularia, & terrenis negotiis implicantur, ita tamen q̃ nihil Christo præponãt, sed studeant peccata eleemosynis expiare, habẽt quidem cõmixtionem bonorum meritorũ cum malis: & ideò discussio meritorum in eis locum habet, vnde tales quantum ad hoc & iudicabuntur, & tamẽ saluabuntur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quia punitio est effectus iustitiæ, præmiatio autem misericordiæ: & ideò magis iudicio, quod est actus iustitiæ antonomaticè punitio atribuitur, vt interdum iudicium pro ipsa conditione accipiatur, & sic intelligitur authoritas inducta, vt per glossam ibidem patet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd discussio meritorum electis non erit ad tollendum certitudinem beatitudinis à cordibus ipsorum iudicãdorum, sed vt præeminentia bonorum meritorum ad mala ostendatur omnibus manifestè, & sic Dei iustitia comprobetur.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd Gregorius loquitur de iustis in carne mortali existentibus. Vnde suprà præmiserat: Hi qui in corporibus reperiri poterunt, quamuis iam fortes atq; perfecti adhuc in carne sint positi, non possunt in tãti terroris turbine nulla formidine concuti: vnde patet quod terror ille referendus est ad tempus immediatè iudicium præcedens timendum quidem, maximè malis: non autem bonis, quibus nulla erit mali suspitio.

¶ Rationes autem quæ sunt ad oppositum procedunt de iudicio quantum ad retributionem præmiorum.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum mali iudicabuntur.

Ad septimnm sic proceditur. Videtur quod nulli mali iudicabuntur. Sicut contingit infidelium damnatio, ita & eorum qui in mortali decedunt: sed propter damnationis certitudinem dicitur Ioan. 3. Qui non credit iã iudicatus est: ergo eadẽ ratione nec alij peccatores iudicabũtur. ¶ Præterea. Vox iudicis est valde terribilis eis qui per iudicium condẽnantur: sed sicut in litera ex verbis Grego. habetur ad infideles locutio iudicis non fiet: si ergo fieret ad fideles damnandos, ipsi infideles de sua infidelitate cõmodum reportarẽt, quod est absurdum.

¶ Sed contrà videtur quòd omnes mali sint iudicandi, quia omnibus malis infligetur pœna secundum quantitatem culpæ: sed hoc sine definitione iudicij esse non potest: ergo mali iudicabuntur.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ iudiciũ qd̃ est pœnarum retributio pro peccatis omnibus competit: iudiciũ autem quod est discussio meritorum solùm fidelibus, quia infidelibus non est fidei fundamentum, quo sublato omnia opera sequentia perfecta rectitudine intẽtionis carent, vnde non est in eis aliqua permixtio bonorum operum vel meritorum ad mala, quæ discussionem requirat: sed fideles in quibus manet fidei fundamentum ad minus fidei actum laudabilem habent, quamuis non sit meritorius sine charitate, tamen quantum est de se est ordinatus ad meritum: & ideò in eis iudicium discussionis

sionis locum habet: vnde ipsi fideles qui fuerũt saltem numero ciues ciuitatis Dei, iudicabũtur vt ciues in quos sine discussione meritorum sententia mortis non feretur: sed infideles condemnabuntur, vt hostes qui consueuerunt apud homines absq; meritorum audacia æstimari.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis eis qui in mortali decedunt pro certo constet de eorum damnatione: quia tamen aliqua quæ pertinent ad bene merendum, habent annexa, oportet ad manifestationem diuinæ iustitiæ, vt discussio de eorum meritis fiat, per quam ostendatur eos iustè à sanctorum ciuitate excludi, cuius esse ciues numero exteriùs videbantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd allocutio illa spiritualiter intellecta nõ erit aspersa fidelibus condemnandis, quia in eis aliqua sibi placentia manifestabit quæ in infidelibus inueniri non possunt, quia sine fide impossibile est Deo placere, Heb. 11. Sed sententia condemnationis quæ in omnes fertur, omnibus terribilis erit.

Ratio verò in contrarium adducta procedebat de iudicio retributionis.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrum angeli in futuro iudicentur.

Ad octauum sic proceditur. Videtur q̃ angeli in futuro iudicẽtur. Quia dicitur. 1. Corinth. 6. Nescitis, quia angelos iudicabimus: sed hoc non potest referri ad statum præsentis tẽporis: ergo referri debet ad futurum. ¶ Præterea. Iob. 40. dicitur de Behemot, per quem diabolus intelligitur: Cunctis videntibus præcipitabatur. & Mar. 1. exclamauit dæmon ad Christum: Venisti ante tempus perdere nos. & Glos. dicit ibidem, quòd dæmones in terra Dñm cernentes se continuò iudicãdos esse credebant. ergo videtur q̃ eis finale iudiciũ reseruetur. ¶ Præterea. 2. Petri. 2. dicitur: Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudiciũ reseruari: ergo videtur quòd angeli iudicabuntur.

¶ Sed contrà, Deus nõ iudicabit bis in idipsum: sed mali angeli iam iudicati sunt. Vnde Ioan. 16. Princeps mundi iam iudicatus est: ergo in futuro angeli non iudicabuntur. ¶ Præterea. Perfectior est bonitas vel malitia angelorum quàm aliquorum hominum in statu viæ: sed quidam homines boni & mali non iudicabuntur, vt dicitur in litera: ergo nec angeli boni vel mali iudicabuntur.

¶ Respondeo dicendum, quòd iudicium discussionis nullo modo habet locum neq; in bonis angelis, neq; in malis: quia neq; in bonis potest aliquid mali inueniri, neq; in malis aliquid boni ad iudicium pertinens. Sed si loquamur de iudicio retributionis, sic est distinguenda duplex retributio. Vna respondens propriis meritis angelorum, & hæc à principio fuit vtrisq; facta: vnde quidam in beatitudine sublimati sunt, quidam in miseria demersi. Alia retributio est quæ respondet meritis bonis vel malis per angelos procreatis, & hæc retributio in futuro iudicio fiet, quia boni angeli amplius gaudium habebunt de salute eorum quos ad meritum induxerunt, & mali ampliùs torquebuntur multiplicata malorum ruina qui per eos ad mala sunt incitati. Vnde directè loquendo iudicium nec ex parte iudicantium neq; iudicandorum erit angelorum, sed hominum: sed indirectè quodammodò respiciet angelos, inquantum actibus hominum fuerunt commixti.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd illud verbum Apostoli est intelligendum de iudicio cõparationis, quia quidam homines quibusdam angelis superiores inuenientur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ipsi dæmones cunctis videntibus præcipitabũtur, quia in perpetuum in inferni carcerem detrudẽtur, vt iam non sit eis liberum egredi extrà, quia hoc eis non concedebatur nisi secundum quòd ordinabatur ex diuina prouidentia ad hominum vitam exercendam.

¶ Et similiter dicendum est ad tertium.

QVAESTIO. XC.

De forma iudicis venientis ad iudicium.

Deinde considerandũ est de forma iudicis venientis ad iudicium. Circa quod quærũtur tria. Primò, vtrum Christus in forma humanitatis sit iudicaturus. Secundò, vtrum apparebit in forma humanitatis gloriosa. Tertiò, vtrum diuinitas possit sine gaudio videri.

ARTICVLVS. I.

Vtrum Christus in forma serui sit iudicaturus.

Thom. 4. Dist. 48. q. 1. art. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videt quòd Christus in forma serui nõ sit iudicaturus. Iudicium enim authoritatem requirit in iudicante: sed authoritas super viuos & mortuos est in Christo secũdum quòd est Deus: sic enim est & Dñs & creator omniũ: ergo in for-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ma diuinitatis iudicabit. ¶Prętereà. In iudice requiritur potestas inuincibilis: Vnde Eccl. 7. Noli quærere fieri iudex nisi valeas virtute disrumpere iniquitates: sed virtus inuincibilis cõuenit Christo secundũ q̃ est Deus: ergo in forma diuinitatis iudicabit. ¶Prætereà. Ioã. 5. dicitur: Oẽ iudicium dedit filio, vt omnes honorificẽt filiũ sicut honorificant patrem: sed honor æqualis patri non datur filio secundum humanam naturam. ergo non iudicabit secũdum formã humanam. ¶Prætereà. Dañ. 7. dicitur, Aspiciebam donec throni positi sunt, & antiquus dierũ sedit: throni autem iudiciariam potestatem designãt, antiquitas autem de Deo dicitur ratione æternitatis: vt Diony. dicit in libro de di. no ergo iudicare conuenit filio prout est æternus. ergo nõ secundum quòd homo. ¶Prętereà. Augustinus dicit, & habetur in litera, q̃ per Dei verbum fit animarum resurrectio, per verbũ factum in carne filium hominis fit resurrectio corporum: sed iudicium illud finale pertinet magis ad animã quàm ad carnem: ergo magis conuenit iudicare Christo secundum quod est Deus quàm secundum q̃ est homo.

¶Sed contrà Ioã. 5. Potestatem dedit ei iudiciũ facere, quia filius hominis est. ¶Prætereà. Iob. 36. Causa tua quasi impij iudicata est: Glo. à Pilato. ideò iudiciũ causamq; recipies: Glo. Vt iustè iudices. sed Christus secũdum humanã naturã est iudicatus à Pilato: ergo secundum humanã naturam iudicabit. ¶Prætereà. Eius est iudicare cuius est legem condere: sed Christus in humana natura apparens nobis legem Euangelij dedit: ergo secundum eandem naturam iudicabit.

¶Respõdeo dicẽdum, quòd iudicium aliquod dominium in iudicando requirit: vnde Ro. 14. Tu quis es qui iudicas alienum seruum? & ideò secũdum hoc Christo competit iudicare, quòd dominiũ super hoẽs habet, de quibus principaliter erit finale iudiciũ. Ipse autẽ est noster Dñs, nõ solũ ratione creatiõis, quia Dñs ipse est Deꝰ, ipse fecit nos & nõ ipsi nos, sed etiã ratione redẽptionis quod ei cõpetit secundũ humanã naturã: vnde Ro. 14. in hoc Christus mortuus est & resurrexit, vt & mortuorũ dñetur. Ad præmiũ autẽ vitæ æternę nobis creationis bona nõ sufficerẽt, nisi redẽptionis beneficiũ adderetur, propter impedimentũ qd' naturę creatę superuenit ex peccato primi parentis. Vnde cũ finale iudiciũ ad hoc ordinetur, vt aliqui admittantur ad regnũ, & aliqui excludãtur à regno, cõueniens est vt ipse Christus secundũ humanã naturam, cuius redemptionis beneficio ad regnũ admittũmur, illi iudicio præsideat: & hoc est qd' dicitur Actuũ. 10. q̃ ipse constitutus est à Deo iudex viuorũ & mortuorũ: & quia per redẽptionem humani generis non solùm homines reparauit, sed vniuersaliter totam creaturam, secundũ q̃ tota creatura reparato homine melioratur, vt habet Colꝰ. 1. Pacificãs per sanguinem crucis eius, siue quæ in cœlis, siue in terris: & ideò non solùm super homines, sed super vniuersam creaturam Christus per suam passionem dominiũ promeruit & potestatem iudiciariam: Matth. vlti. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd in Christo secũdum diuinam naturã est authoritas diuina respectu vniuersalis creaturæ ex iure creatiõis, sed in Christo secundũ humanã naturam est authoritas dominij, quã promeruit per passionẽ, & est quasi authoritas secũdaria & acquisita, sed prima est naturalis & æterna.

¶Ad secũdũ dicẽdum, q̃ quãuis Christus secũdũ q̃ homo nõ habeat à se inuincibilẽ potestatem ex naturali virtute humanę speciei, tamẽ ex dono diuinitatis etiã in humana natura inuincibilem habet potestatẽ secundũ q̃ oĩa sunt subiecta pedibus eius, vt dicitur. 1. Cor. 15. & Heb. 2. & ideò iudicabit in humana natura, sed ex diuinitatis virtute.

¶Ad tertium dicendũ, quòd Christus nõ sufficeret ad humani generis redẽptionem si purus homo fuisset: & ideò ex hoc ipso q̃ secundũ humanã naturã genus humanũ redimere potuit, ac per hoc iudiciariã potestatẽ cõsecutus est, manifestè ostẽditur quòd ipse est Deus, & ita ęqualiter honorandus cum patre, non inquantũ homo, sed inquantum Deus.

¶Ad quartum dicendum, quòd in illa visione Dañ. manifestè totus exprimitur ordo iudiciariæ potestatis, quæ quidem sicut in prima origine est in ipso Deo & specialiùs in patre, qui est fons totius deitatis: & ideò præmittitur primò quòd antiquus dierum sedit: sed à patre iudiciaria potestas traducta est in filium non solùm ab æterno secundum diuinã naturam, sed etiam in tempore secundum humanã in qua eã meruit: & ideò subiũgitur in visione prædicta, ecce cum nubibus cœli quasi filius hominis veniebat, & vsq; ad antiquum dierum peruenit & dedit ei potestatem & honorem & regnum.

¶Ad quintum dicendum, quòd Augustinus loquitur vt per appropriationem quandam reducantur effectus quos in humana natura fecit ad causas aliquo modo similes, & quia secundum animam sumus ad imaginem & similitudinem Dei, secundum autem carnem sumus eiusdem speciei cũ homine Christo: ideò ea quę in animabus nostris Christus fecit, diuinitati attribuit, quæ verò in carne fecit vel facturus est, attribuit carni eius: quanuis caro eius inquantum est diuinitatis organũ, vt dicit Damasc. habeat etiam effectum in animabus nostris secundum id qd' dicitur Heb. 10. q̃ sanguis eius emũdauit conscięntias nostras ab operibus mortuis, & sic etiam verbum caro factum est causa resurrectionis animarum. Vnde etiam secundum humanam naturam conuenienter est iudex, non solùm corporaliũ, sed etiã spũalium bonorum.

ARTICVLVS. II.

Vtrum Christus in iudicio apparebit in forma humanitatis gloriosa.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̃ Christus in iudicio non apparebit in forma humanitatis gloriosa. Io. 19. Videbunt in quem transfixerunt. Glo. quia in ea carne venturus est, in qua crucifixus est: sed crucifixus est in forma infirma: ergo in forma infirmitatis apparebit, non in forma gloriosa. ¶Prætereà, Matth. 24. dicitur, quòd apparebit signum filij hominis in cœlo, id est, signum crucis: vt Chryso. dicit, videlicet q̃ veniet in iudicio Christus non solùm vulnerũ cicatrices, sed etiam ipsam mortem exprobratissimam ostendens: ergo videtur quòd non apparebit in forma gloriosa. ¶Prætereà, secundũ hanc formam Christus in iudicio apparebit, quæ ab omnibus conspici posit: sed Christus secundũ formam humanitatis gloriosam non poterit videri ab omnibus bonis & malis, quia oculus non glorificatus non videtur esse proportionatus ad videndam claritatem glorioſi corporis: ergo non apparebit in forma gloriosa. ¶Prætereà, illud quod promittitur iustis in præmium non conceditur iniustis: sed videre gloriam humanitatis promittitur iustis in præmium: Ioan. 1. Ingredietur & egredietur & pascua inueniet, id est, resurrectionem in diuinitate & humanitate: vt Augustinus exponit. Et Isa. 33. Regem in decore suo videbunt: ergo in iudicio non apparebit omnibus in forma gloriosa. ¶Prætereà, secundum illam formam Christus iudicabit in qua iudicatus est. Vnde super illud Ioan. 5. Sicut filius quos vult glorificat: dicit Gloss. in qua forma iniustè iudicatus est, iustè iudicabit, vt possit ab impiis videri: sed iudicatus est in forma infirmitatis: ergo & in eâdem in iudicio apparebit.

¶Sed contrà est quod dicitur Lucæ. 21. Tunc videbunt filium hominis venientẽ in nube cum potestate magna & maiestate: maiestas autem & potestas ad gloriam pertinent: ergo in forma gloriosa apparebit. ¶Prætereà, ille qui iudicat debet eminere illis qui iudicantur: sed electi qui iudicabuntur à Christo, corpora gloriosa habebunt: ergo multo fortiùs iudex in forma gloriosa apparebit. ¶Prætereà, sicut iudicari est infirmitatis, ita iudicare est authoritatis & gloriæ: sed in primo Aduentu quo Christus venit ad hoc quòd iudicaretur, in forma infirmitatis apparuit: ergo in secundo Aduentu ad hoc quòd iudicet, apparebit manifestè in forma gloriosa.

¶Respondeo dicendum, quòd Christus dicitur Dei & hominũ Mediator, inquantùm pro hominibus satisfecit, & interpellat apud patrẽ, & ea quæ sunt patris hominibus communicat: secundum quòd dicitur Ioannis. 17. Claritatem quam dedisti mihi dedi eis: secundum hoc autem vtrunq; ei conuenit, quod cum vtroq; communicat extremorum. Inquantùm enim cum hominibus communicat, vices hominum gerit apud patrem, inquantùm verò cum patre communicat, dona patris transmittit ad homines. Quia ergo in primo Aduentu ad hoc venit vt pro nobis satisfaceret apud patrẽ, in forma nostræ infirmitatis apparuit: quia verò in secundo Aduentu ad hoc venit, vt iustitiam patris in homines exequatur, demonstrare gloriam habebit, quæ inest ei ex communicatione ad patrem: & ideò in forma gloriosa apparebit.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd in eâdem forma apparebit, sed non similiter se habente.

¶Ad secundum dicendum, quòd signum crucis apparebit in iudicio non ad iudicium tunc existentis infirmitatis, sed præteritæ, vt per hoc iustior condemnatio eorum appareat qui tantam misericordiam neglexerunt, & eorum præcipuè qui Christum iniustè persequuti sunt. Cicatrices autem quę in eius corpore apparebũt, non pertinebunt ad aliquam infirmitatem, sed erunt indicia maximæ virtutis, qua Christus per passionem & infirmitatem de hostibus triumphauit. Etiam exprobratissimam mortem ostendet, non sensibiliter eam oculis ingerens ac si tunc eam pateretur, sed ex his quæ apparebunt, scilicet, indiciis præteritæ passionis homines in recogitationem præteritæ mortis adducet.

¶Ad tertium dicendum, quòd corpus gloriosum habet in potestate sua vt se demonstret oculo nõ glorioso, vt patet ex his quę dicta sunt: & ideò in forma gloriosa Christus ab omnibus poterit videri.

¶Ad quartum dicendum, quòd sicut amici gloria est delectabilis, ita gloria & potestas eiꝰ qui odio habetur maximè contristat: & ideò sicut visio humanitatis Christi erit iustis in præmiũ, ita inimicis Christi erit in supplicium: vnde Isa. 26. Videant & confundantur zelantes populi, & ignis, id est, inuidia hostes tuos deuoret.

¶Ad quintum dicendum, quòd forma accipitur ibi pro natura humana, in qua iudicatus est & etiam iudicabit: non autem pro qualitate naturæ quæ non erit eadem in iudicãte. s. infirma, quæ in iudicato fuit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS. III.

Vtrum diuinitas à malis sine gaudio videri posſit.

Ad tertium sic proceditur. Videtur ꝙ diuinitas à malis sine gaudio videri posſit. Conſtat enim quòd impij manifeſtiſsimè cognoſcent Chriſtum eſſe Deum: ergo diuinitatem eius videbunt: & tamen de viſione Chriſti non gaudebunt: ergo ſine gaudio videri poterit. ¶ Præterea, voluntas impiorum peruerſa non magis aduerſatur humanitati Chriſti quàm eius diuinitati: ſed in hoc ꝙ videbunt gloriam humanitatis cedet eis in pœnam vt dictum eſt: ergo multo fortiùs ſi diuinitatẽ eius viderent magis contriſtarentur quàm gauderent. ¶ Præterea, ea quæ ſunt in affectu non de neceſſitate ſequuntur ad ea quæ ſunt de intellectu. Vnde Aug. dicit, Procedit intellectus, & ſequitur tardus aut nullus affectus: ſed viſio ad intellectum pertinet, gaudium autem ad affectum: ergo poterit eſſe diuinitatis viſio ſine gaudio. ¶ Præterea, omne quod recipitur in aliquo recipitur per modum accipientis, & non per modũ recepti: ſed omne quod videtur quodãmodò in videnti recipitur: ergo quãuis in ſe diuinitas ſit delectabiliſsima, tamen viſa ab illis qui ſunt triſtitia abſorpti non delectabit, ſed magis contriſtabit. ¶ Præterea, ſicut ſe habet ſenſus ad ſenſibile, ita intellectus ad intelligibile: ſed ita eſt in ſenſibus ꝙ palato nõ ſano pœna eſt panis, qui ſano eſt ſuauis, vt dicit Augu. & ſimiliter accidit in aliis ſenſibus: ergo cùm damnati habeant intellectum indiſpoſitũ, videtur quòd viſio lucis increatæ magis afferat eis pœnam q̃ gaudium.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Ioan. 17. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te verum Deum, ex quo patet ꝙ eſſentia beatitudinis in Dei viſione conſiſtit: ſed de ratione beatitudinis eſt gaudium: ergo diuinitas ſine gaudio videri non poterit. ¶ Præterea, ipſa eſſentia diuinitatis eſt eſſentia veritatis: ſed vnicuiq; eſt delectabile videre verum. Nam omnes homines natura ſcire deſiderant, vt dicitur in 1. Meta. ergo diuinitas ſine gaudio videri non poteſt. ¶ Præterea, ſi aliqua viſio non ſemper eſt delectabilis contingit eam quandoq; eſſe triſtabilem: ſed viſio intellectiua nunquam eſt contriſtabilis, quia delectationi quæ eſt in intelligẽdo non opponitur aliqua triſtitia, vt dicit Philoſophus: cùm ergo diuinitas videri non poſsit niſi per intellectum, videtur ꝙ diuinitas ſine gaudio videri nõ poſsit.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ in quolibet appetibili duo poſſunt conſiderari. ſ. id qd' appetit vel quod eſt delectabile, & id quod eſt ratio appetibilitatis in ipſo: ſicut autem ſecundum Boë. in libr. de hebdo. Id quod eſt, habere aliquid præterquàm quod ipſum eſt poteſt, ipſum verò eſſe nihil aliud præter ſe habet admixtum: ita id quod eſt appetibile vel delectabile poteſt habere aliquid aliud admixtum, vnde non ſit delectabile vel appetibile: ſed id quod eſt ratio delectabilitatis nihil habet admixtum, vel habere poteſt propter quod non ſit delectabilis vel appetibilis: res autem quæ ſunt delectabiles per participationem bonitatis, quæ eſt ratio appetibilitatis & delectabilitatis, poſſunt apprehenſa non delectare: ſed id quod per eſſentiã ſuam eſt bonũ, impoſsibile eſt ꝙ eius eſſentia apprehenſa non delectet. Vnde cùm Deus eſſentialiter ſit ipſa bonitas, non põt ſine gaudio videri.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ impij manifeſtè cognoſcent Chriſtum eſſe Deum, non per hoc ꝙ diuinitatẽ eius videant, ſed propter manifeſtiſsima diuinitatis indicia.

¶ Ad ſecundum dicendum, ꝙ diuinitatem ſecundum ꝙ eſt in ſe nullus poteſt odio habere, ſicut nec ipſam bonitatem: ſed quantum ad aliquos diuinitatis effectus dicitur ab aliquibus odio haberi, inquantũ. ſ. aliquid agit vel præcipit quod eſt contrarium voluntati: & ideò viſio diuinitatis nulli poteſt eſſe non delectabilis.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ verbum Aug. eſt intelligendum quando id quod appræhenditur per intellectum præcedentẽ eſt bonum per participationem, & non per eſſentiam, ſicut ſunt omnes creaturæ: vnde poteſt in eis eſſe aliquid, quare affectus non moueatur. Similiter etiam in via Deus cognoſcitur per effectus, & intellectus non attingit ad eſſentiam ipſius bonitatis: vnde non oportet ꝙ affectus intellectum ſequatur, ſicut ſequeretur ſi eſſentiã eius videret quæ eſt ipſa bonitas.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ triſtitia non nominat diſpoſitionem, ſed magis paſsionem: omnis autem paſsio à contraria cauſa fortiori ſuperueniente tollitur, & non aliam tollit, & ita triſtitia damnatorum tolleretur, ſi Deum per eſſentiam viderent.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ per indiſpoſitionem organi tollitur proportio naturalis ipſius organi ad obiectum quod natum eſt delectare, & propter hoc delectatio impeditur: ſed diſpoſitio quæ eſt in damnatis non tollit naturalem proportionem, quia ſunt ordinati ad diuinam bonitatem, cùm imago ſemper in eis maneat: & ideò non eſt ſimile.

QVAESTIO. XCI.

De qualitate mundi & reſurgentium poſt iudicium.

CONſequẽter agendũ eſt de qualitate mundi & reſurgentium poſt iudiciũ, vbi triplex conſideratio occurrit. Prima de ſtatu & qualitate mundi. Secunda de ſtatu beatorum. Tertia de ſtatu malorum. Circa primum quæruntur quinq;. Primò, Vtrum innouatio mundi ſit futura. Secũdo, Vtrum motus corporum cæleſtium ceſſabit. Tertiò, Vtrum corpora cæleſtia tunc magis fulgeant. Quartò, Vtrum elementa maiorem claritatem recipient. Quintò, Vtrum animalia & plantæ remanebunt.

ARTICVLVS. I.

Vtrum mundus innouabitur.

Thom. 4. Diſ. 48. q. 2. ar. 1. & ſeq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ mundus nunquàm innouabit. Nihil enim eſt futurum niſi quod aliquãdo fuerit ſecundum ſpeciem. Eccle. 1. Quid eſt quod fuit? ipſum quod futurum eſt: ſed nunquã mundus aliam diſpoſitionem habuit quàm nunc habet quantũ ad partes eſſentiales & ad genera & ad ſpecies: ergo nunquã innouabitur. ¶ Præterea, Innouatio alteratio quædam eſt: ſed impoſsibile eſt vniuerſum alterari: quia etiam alteratũ reducitur ad aliquod alterans non alteratũ, quod tamen ſecũdum locum mouetur, quod non eſt extra vniuerſum ponere: ergo nõ poteſt eſſe ꝙ mundus innouetur. ¶ Præterea, Gen. 1. dicitur, ꝙ Deus die ſeptimo requieuit ab omni opere quod patrârat: & exponunt ſancti ꝙ requieuit à nouis creaturis condendis. Sed in illa prima conditione non fuit alius modus rebus impoſitus quàm ipſe quem nunc naturali ordine tenent: ergo nunquã alium habebunt. ¶ Præterea, iſta rerum diſpoſitio quæ nunc ineſt rebus, naturalis eſt: ſi ergo in aliam diſpoſitionẽ tranſmutẽtur, illa diſpoſitio erit eis innaturalis. Sed illud quod eſt innaturale & per accidẽs nõ põt eſſe perpetuũ, vt patet in 1. Cœ. & mũ. ergo etiã illa diſpoſitio nouitatis q̃ſq; ab ipſo remouebitur, & ita erit ponere circulationem quandã in mũdo: ſicut Empedo. & Orige. poſuerunt: & ꝙ poſt hunc mundũ ſit alius mũdus iterũ, & poſt illum iterum alius. ¶ Præterea, nouitas gloriæ in præmium rationali creaturę datur: ſed vbi non eſt meritum non põteſt eſſe præmiũ: cùm ergo creaturæ inſenſibiles nil merucrint, videtur quod non innouabuntur.

¶ Sed contrà eſt quod habetur Iſa. 66. Ecce ego creo nouos cœlos & terram nouã, & non erunt in memoria priora. & Apoc. 21. Vidi cœlum nouum & terram nouam: primũ enim cœlum & prima terra abiit. ¶ Præterea, habitatio debet habitatori congruere: ſed mundus factus eſt vt ſit habitatio hominis, ſed homo innouabitur: ergo ſimiliter & mũdus. ¶ Præterea, omne animal diligit ſibi ſimile: Eccl. 13. ex quo patet ꝙ ſimilitudo eſt ratio amoris: ſed hõ habet aliquã ſimilitudinẽ cũ vniuerſo, vnde minor mũdus dicit: ergo hõ vniuerſum mundũ diligit naturaliter: ergo & eius bonũ cõcupiſcit: & ita vt ſatisfiat hominis deſiderio, debet etiã vniuersũ meliorari.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ omnia corpora propter hominẽ facta eſſe creduntur: vnde & omnia dicuntur ei ſubiecta. Seruiunt autẽ homini dupliciter. Vno modo ad ſuſtentationem corporalis vitæ. Alio modo ad profectũ cognitionis diuinæ, inquantũ homo per ea quę ſunt facta inuiſibilia Dei cõſpicit, vt dicitur Ro. 1. ergo miniſterio primo creaturarũ homo glorificatus nullo modò indigebit, cùm eius corpus ſit futurũ omninò incorruptibile, diuina virtute id faciente per animam quam immediatè glorificat. Secundò etiã miniſterio nõ indigebit homo quãtùm ad cognitionem intellectiuam, quia tali cognitione Deum ſancti videbunt immediatè per eſſentiam. Sed ad hanc viſionem eſſentialem oculus carnis attingere nõ poterit: & ideò vt eius etiam ſolatium ſibi congruens de viſione diuinitatis præbeatur, inſpiciet diuinitatem in ſuis effectibus corporalibus in quibus manifeſta indicia diuinæ maieſtatis apparebunt, & præcipuè in carne Chriſti: & poſt hoc in corporibus beatorum, & deinceps in omnibus aliis corporibus: & ideo oportebit vt etiam alia corpora maiorem influentiam à diuina bonitate ſuſcipiant: non tamen ſpeciem variantem, ſed addentem cuiuſdam gloriæ perfectionem, & hæc erit mundi innouatio: vnde ſimul mundus innouabitur, & homo glorificabitur.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ Salomon ibi loquitur de curſu naturaliũ: quod patet ex hoc quod ſubditur, Nihil ſub Sole nouũ: cùm enim Sol circulariter moueatur, oportet ea quæ Solis virtuti ſubſunt circulationem aliquam habere quæ cõſiſtit in hoc quòd illa quæ priora fuerunt, iterum redeunt ſpecie eãdem, numero diuerſa: vt dicitur in fine libri de Generatione. Ea verò quæ ad ſtatũ glorię pertinent, Soli non ſubſunt.

¶ Ad ſecundũ dicendum, ꝙ illa ratio procedit de alteratione naturali quæ habet agens naturale quod ex neceſsitate naturę agit. Non enim poteſt tale agens variam diſpoſitionem inducere niſi ipſum alio modo & alio ſe habeant: ſed ea q̃ diuinitùs fiunt ꝓcedunt ex libertate volũtatis: vnde ſine aliq̃ immutatiõe Dei volẽtis põt nunc hæc nũc illa diſpoſitio ab illo in vniuerſo exiſtere

Universidad de Deusto
Biblioteca

existere: & sic renouatio non reducitur in aliquod principium motum, sed in principium immobile.s.Deum.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ pro tanto dicitur Deus die.7. à nouis creaturis condēdis cessasse, quia nihil posteà factū est quod priùs non præcesserit in aliqua similitudine secundū genus vel speciem, vel ad minus sicut in principio seminali,vel etiam sicut in potentia obedientiali.Dico ergo ꝙ nouitas mundi futura præcesserit in operibus sex dierum in quadam remota similitudine.s.in gloria & in gratia angelorum, præcesserit etiam in potentia obedientiæ quæ tunc creaturæ est indita ad talem nouitatem suscipiendam à Deo agente.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ illa dispositio nouitatis non erit naturalis nec contra naturā, sed erit supra naturā:sicut gratia & gloria sunt supra animę naturam,& erit à perpetuo agente quod eam perpetuò conseruabit.

¶ Ad quintum dicendum,ꝙ quamuis corpora sensibilia non meruerint illam gloriā propriè loquendo:homo tamen meruit vt illa gloria toti vniuerso conferretur, inquantùm hoc cedit in augmentū gloriæ hominis: sicut aliquid homo meretur, vt ornatioribꝰ vestibus induatur, quem tamen ornatum ipsa vestis nullo modo meretur.

ARTICVLVS. II.

Vtrum motus corporum cœlestium cessabit.

Ad secundum sic proceditur. Videtur ꝙ motus corporum cœlestium in illa mūdi innouatione non cessabit. Quia Gene.8.dicitur, Cunctis diebus terræ frigus & æstus,æstas & hyems,nox & dies non requiescent:sed nox & dies,& æstas & hyems efficiuntur per motum Solis:ergo nunquā motus Solis cessabit. ¶ Præterea,Hiere.31.dicitur, Hęc dicit Dominus qui dat Solē in lumine diei, ordinem Lunæ & stellarum in lumine noctis,qui turbat mare & sanat fluctus eiꝰ, si steterit leges istæ coram me, tunc & semen Israël nunquam deficiet,sed in perpetuum permanebit: ergo leges diei & noctis & fluctuum maris quæ ex motu cœli causantur in perpetuū erunt: ergo motus cœli nunquā cessabit. ¶ Præterea substantia coporum cœlestium semper erit: sed frustra est ponere aliquid nisi ponatur illud propter quod est factum: corpora autē cœlestia ad hoc sunt facta, vt diuidant diem & noctē, & sint in signa & tempora,dies & annos: Gene. 1. quod non possunt facere nisi per motū : ergo motus eorum semper manebit. ¶ Præterea,in illa mundi nouatione totus mundus meliorabitur:ergo nulli corpori remanenti auferꝛ quod est de sui perfectione:sed motus est de perfectione corporis cœlestis:quia,vt dicitur in.2.de Cœ.& mun. illa corpora participant diuinam bonitatē per motum: ergo motus cœli non cessabit. ¶ Præterea, Sol successiuè illuminat diuersas partes mundi secundum ꝙ circulariter mouetur: si ergo motus circularis cœli cesset, sequetur ꝙ in aliqua superficie terræ erit perpetua obscuritas,quod non cōuenit illi nouitati. ¶ Præterea, si motus cessaret hoc non esset nisi inquantùm motus aliquam imperfectionem in cœlo ponit vtpote lassitudinis, vel laboris, quod nō potest esse,cùm motus ille sit naturalis, & cœlestia corpora sint impassibilia :vnde in suo motu non fatigantur, vt dicitur in.2.Cœli & mundi. ergo motus cœli nunquam cessabit. ¶ Præterea, frustra est potentia quæ non reducitur in actum: sed in quocunq; situ ponatur corpus cœli,est in potentia ad alium situm: ergo nisi reduceret in actum,illa potentia frustra remaneret,& sem per esset imperfecta: sed non potest reduci in actum,nisi per motum localem:ergo semper mouebitur. ¶ Præterea, illud quod se habet indifferenter ad plura,aut vtrūq; attribuetur ei, aut nullum:sed Sol indifferenter se habet ad hoc ꝙ sit in Oriente vel Occidente : aliàs motus eius non esset vniformis per totum, quia ad locum vbi naturaliùs esset velociùs moueretꝛ: ergo vel neuter situs attribuitur ei.s.Soli, vel vterq;: sed nec vterq; nec neuter potest ei attribui nisi successiuè: oportet enim si quieſcit ꝙ in aliquo situ quieſcat:ergo corpus Solis in perpetuū mouebitur,& eâdem ratione omnia corpora cœlestia. ¶ Præterea,motus cœli est causa temporis: si ergo motus cœli deficiat, oportet tēpus deficere:quod si deficeret,deficeret in instanti: desinitio enim Instantis est in.8. Physi. ꝙ est initiū futuri & finis præteriti : & sic post vltimum instans temporis esset tempus,quod est impossibile:ergo motus cœli nunquā cessabit. ¶ Præterea, gloria non tollit naturam sed motus cœli est naturalis ei:ergo per gloriam ei non tollit. ¶ Sed contrà est quod dicitur Apoc.10. ꝙ angelus qui apparuit iurauit per Viuentem in sæcula,ꝙ tempus amplius non erit.s. postquā vnus angelus tuba cecinerit,qua canente, mortui resurgent:vt dicitur.1. Cor.15.sed si non est tēpus non est motus: ergo motus cœli cessabit. ¶ Præterea,Isa.60.Non occidet vltrà Sol tuus&Luna tua non minuetur:sed occasio Solis & diminutio Lunæ ex motu cœli causatur: ergo motus cœli quandoq; cessabit. ¶ Præterea, vt probatur in.2. de Generatione, motus cœli est propter continuam generationem in istis inferioribus:sed generatio cessabit cōpleto numero electorum: ergo motus cœli cessabit. ¶ Præterea, omnis motus est propter aliquē finem, vt dicitur in

tur in secundo Meta. sed omnis motus qui est propter finē habito fine quieſcet: ergo vel motus cœli nunquam consequetur finem suum,& sic esset frustra,vel aliquando quieſcet. ¶ Præterea,Quies est nobilior quàm motus,quia secundum hoc quòd res sunt immobiles Deo assimilantur,in quo est summa immobilitas: sed corporum inferiorum motus terminatur naturaliter ad quietem: ergo cùm corpora cœlestia sint multo nobiliora eorum motus naturaliter ad quietem terminabitur.

¶ Respondeo dicendum,quòd circa istam quæstionem est triplex positiō. Prima est Philosophorum, qui dicunt quòd motus cœli semper durabit:sed hoc non est cōsonum fidei nostræ; quæ ponit certum numerum electorum præfinitum à Deo, & sic oportet quòd generatio nō in perpetuum duret, & eâdem ratione nec alia quæ ad generationē hominum ordinantur, sicut est motus cœli & variationes elemētorum. Alij verò dicunt ꝙ motus cœli cessabit secundū naturam: sed hoc etiam est falsum. Quia omne corpus quod naturaliter quieſcit & naturaliter mouetur habet locum in quo naturaliter quieſcit,ad quem mouetur naturaliter,& à quo non recedit nisi per violentiam : nullus autē talis locus pōt assignari corporis cœlestis, quia nō est magis naturalis Soli accessus ad punctū Orietis quàm recessus ab eo: vnde vel motus eius non esset naturalis totaliter,vel motus eius non terminaretur naturaliter ad quietem.

¶ Vnde dicendum est secundū alios, ꝙ motus cœli cessabit in illa mūdi innouatione, non quidem ex aliqua naturali causa, sed diuina voluntate faciente. Corpus enim illud sicut & alia in ministerium hominis facta sunt dupliciter, vt priùs dictum est: altero autem horum ministeriorum homo post statum gloriæ indigebit. s. secundum quòd corpora ei deseruiunt ad sustentationem corporalis vitæ. Hoc autē modo seruit ei corpus cœleste per motum inquantùm per motum cœli multiplicatur genus humanū, & generantur plantæ & animalia quæ vsui hominum sunt necessaria,& etiam temperies in aëre efficitur conseruans sanitatem:vnde homine glorificato motus cœli cessabit.

¶ Ad primum ergo dicendū, quòd verba illa intelliguntꝛ de terra secundū statum istum,in quo pōt esse generationis principiū & corruptionis plantarū, quod patet ex hoc quod ibi dicit cunctis diebus terræ sēmētis & messis:& simpliciter hoc cōcedendū est, ꝙ quādiu terra erit sementibus & messibus apta motus cœli non cessabit.

¶ Et similiter dicendū est ad secundū, ꝙ Dominus loquitur ibi de duratione seminis Israël secundum præsentem statum, quod patet ex hoc qd' dicit,& semen Israël deficiet, vt non sit gens coram me cunctis diebus. Vicissitudo enim dierum post istum statum non erit:& ideò leges de quibus fecerat mentionē post istum statum non erunt.

¶ Ad tertium dicendum,ꝙ finis qui ibi assignatur corporibus cœlestibus est finis proximus, quia est propriùs eorum actus:sed ille actus vlteriùs ordinatur ad alium finem. s. ad ministerium humanum, vt patet per id quod habetur Deute.4.Nè fortè oculis eleuatis ad cœlum videas Solem & Lunam & omnia astra cœli, & errore deceptꝰ adores ea quę creauit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gētibus,quæ sub cœlo sunt:& ideò magis debet sumi iudicium de corporibus cœlestibus secundum ministerium hominum,quàm secundū finem in Genesi assignatum: corpora autē cœlestia per modum alium in ministerium hominis glorificati cedent,sicut priùs dictum est:& ideò non sequitur ꝙ frustra remaneant.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ motus non est de perfectione coporis cœlestis, nisi inquantū per hoc est causa generationis in istis inferioribus: & secundū hoc etiā motus ille facit corpus cœleste participare diuinā bonitatem per quandā similitudinem causalitatis:non autē motus est de perfectione substātiæ cœli quę remanebit:& idcò nō sequitur ꝙ motu cessante aliquid de perfectione cœli tollatur secūdum qd' remanebit.

¶ Ad quintum dicendum, quòd omnia corpora elementorum habebunt in semetipsis quandam gloriæ claritatem : vnde quāuis aliqua superficies terræ non illuminetur à Sole,nullo tamen modo remanebit ibi obscuritas.

¶ Ad sextum dicendum, quòd Ro. 8. super illud, Omnis creatura ingemiscit &c.Dicit Glo. Ambrosi expresè, quòd omnia elementa cum labore explent sua officia, sicut Sol & Luna nō sine labore statuta sibi implent spatia,quod est causa nostri : vnde quiescent nobis assumptis: labor autem ille, vt credo,non significat aliquā fatigationem vel passionem illis corporibus accidentem ex motu,cùm motus ille sit naturalis, nihil habet de violentia, vt probatur in primo de Cœlo & mundo.sed labor ibi intelligitur defectus ab eo quod aliquid intendit : vnde quia motus ille ordinatus est ex diuina prouidentia ad complēdum numerum electorum, illo non completo nondum assequitur illud ad quod ordinatus est:& ideò similitudinariè dicitur labor, sicut homo qui non habet quod intendit: & hic etiam defectus à cœlo tolletur impleto numero electorum. Vel potest referi ad desiderium futuræ innouationis quā ex diuina dispositione expectat.

¶ Ad septimum dicendū,ꝙ corpori cœlesti nō inest aliqua potētia q̄ perficiaꝛ per locū,vel quę

facta

Universidad de Deusto
Biblioteca

facta sit propter hunc finem, qui est esse in tali loco: sed hoc modo se habet potentia ad vbi in corpore cœlesti, sicut se habet potentia artificis ad hoc q̃ faciat diuersas domos vnĩ modi, quarum si vnam faciat non dicitur frustra potentiam habere: & similiter in quocunq; statu ponatur corpus cœleste, potentia quæ est in ipso ad vbi non remanebit incompleta, nec frustra.

¶ Ad octauum dicendum, q̃ quamuis corpus cœleste secundum suam naturam æqualiter se habet ad omnem situm qui est ei possibilis: tamen si comparetur ad ea quæ sunt extra ipsum non æqualiter se habet ad oẽs situs, sed secundum vnum situm nobilĩ disponitur Sol in die quàm in nocte: & ideò probabile est cùm tota innouatio mundi ad hominẽ ordinetur, q̃ cœlum habeat in illa nouitate nobilissimũ situm, qui est possibilis in respectu ad nostrum habitabilem. Vel secundum quosdam cœlum quiescet in illo situ in quo factum fuit, aliâs aliqua reuolutio remaneret incompleta. Sed ista ratio non videtur conueniens, quia cùm aliqua reuolutio sit in cœlo quæ non finitur nisi in. 36. millibus annorũ, sequeretur q̃ mũdus deberet tam diu durare, quod nõ videtur probabile. Et præterea secundum hoc posset sciri qũ mundus finiri debet. Probaliter enim colligitur ab Astrologo in quo situ corpora cœlestia sunt facta, cõsiderato numero annorum, qui computantur ab initio mũdi, & eodem modo posset sciri certus annorũ numerus, in quo ad dispositionem similem reuerteret: tempus autẽ finis mundi potitur esse ignotum.

¶ Ad nonum dicendum, q̃ tempus quãdoq; deficiet motu cœli deficiente, nec illud nunc vltimum erit principium futuri: dicta enim definitio non datur de nunc nisi secundum q̃ est continuans partes temporis, non secundum q̃ est terminans totum tempus.

¶ Ad decimum dicendum, q̃ motus cœli non dicit naturalis q̃ sit pars naturæ eo modo quo principia naturæ naturalia dicuntur, nec iterũ q̃ habeat principium actiuum in natura corporis, sed receptiuum tantùm: principium autem actiuum huiusmodi est in substantia spirituali, vt dicit Commen. in princ. Cœ. & mun. Et ideò non est inconueniens si per nouitatem gloriæ motus ille tollatur: non enim eo ablato natura corporis cœlestis variabitur.

¶ Alias rationes concedimus. s. tres primas quę sunt ad oppositũ, qa debito modo concludunt.

¶ Sed quia aliæ duæ videntur cõcludere q̃ motus cœli naturaliter cesset: ideò respondendum est ad eas.

¶ Ad primam ergo earum dicendum, q̃ motus cessat eo habito, ꝓpter quod est, si illud sequatur motum & non concomitetur ipsum. Illud autem propter quod est motus cœlestis, secundum Philosophos, concomitatur motum. similitatio diuinæ bonitatis in causalitate quam habet super inferiora: & ideò non oportet q̃ naturaliter motus ille cesset.

¶ Ad secundam rationem dicendum, q̃ quãuis immobilitas sit simpliciter nobilior quàm motus: tamen motus in eo q̃ potest consequi aliquam perfectam participationem diuinæ bonitatis est nobilior quàm quies in illo, quod nullo modo per motũ posset illam perfectionem consequi: & ratione hac terra quæ est infimum elementorum, est sine motu, quãuis ipse Deus qui est nobilissimus rerum sine motu sit, à quo corpora nobiliora mouentur: & inde est q̃ motus corporum superiorum possent poni secundum viam naturæ perpetuari, nec vnquam ad quietem terminari, quãuis motus inferiorũ corporum ad quietem terminentur.

ARTICVLVS. III.

Vtrũ in corporibus cœlestibus claritas augeatur in illa innouatione.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̃ in corporibus cœlestibus claritas non augeatur in illa innouatione. Innouatio em̃ in corporib⁹ superioribus erit per ignis purgationem: sed ignis non pertingit ad corpora cœlestia: ergo non innouabuntur per maioris claritatis susceptionem.

¶ Pręterea, sicut corpora cœlestia per motum sunt causa generationis in istis inferioribus, ita & per lucem: sed cessante generatiõe cessabit motus, vt dictum est: ergo similiter cessabit lux cœlestium corporũ magis quàm augeatur.

¶ Præterea, si innouato homine corpora cœlestia innouantur, oportet q̃ eo deteriorato fuerint etiam deteriorata: sed hoc nõ videtur probabile, cùm illa corpora sint inuariabilia quantùm ad eorum substantiam: ergo nec innouato homine innouabuntur.

¶ Præterea, si tunc deteriorata fuerunt oportet q̃ tantum deteriorata fuerunt, quantum dicuntur esse meliorãda in hominis innouatione: sed dicitur Isa. 30. q̃ erit lux Lunæ sicut Solis: ergo & in primo statu ante peccatum Luna lucebat quantùm nunc lucet Sol: ergo quandocũq; Luna erat super terrã faciebat diem sicut nunc Sol, & hoc manifestè apparet esse falsum per id qd̃ dicitur Gene. 1. q̃ Luna facta est vt præesset nocti: ergo homine peccãte non sunt cœlestia corpora diminuta lumine, & ita nec eorum lumen augebitur in hominis glorificatione.

¶ Præterea, claritas corporum cœlestium ordinatur ad vsum hominum, sicut aliæ creaturæ: sed post resurrectionem claritas Solis non cedet in hominis vsum. Dicitur enim Isa. 60. Non erit tibi amplius Sol

plius Sol ad lucendũ per diem, nec splẽdor Lunæ illuminabit te. & Apoca. 21. Ciuitas illa non eget Sole neq; Luna, vt luceant in ea: ergo eorũ claritas non augebitur.

¶ Præterea, non esset sapiens artifex qui maxima instrumenta faceret ad aliquod modicum artificium construendũ: sed homo est quoddam minimum comparatione cœlestium corporũ quæ sua ingenti magnitudine, quasi incomparabiliter hominis quantitatem excedunt: imò etiam totius terræ quantitas se habet ad cœlum, vt punctus ad sphæram, vt astrologi dicunt: cùm ergo Deus sit sapientissimus, non videtur quòd finis creationis cœli sit homo, & ita non videtur quòd eo peccante cœlum deterioratum sit, nec eo glorificato melioretur.

¶ Sed contrà est quòd dicitur Isai. 30. Erit lux Lunæ sicut Solis lux, & lux Solis septempliciter.

¶ Præterea, totus mundus innouabitur in melius: sed cœlum est nobilior pars mundi corporalis: ergo in melius mutabitur: sed hoc non potest esse nisi maiori claritate resplendeat: ergo crescet eius claritas.

¶ Præterea, omnis creatura quæ ingemiscit & parturit expectat reuelationem gloriæ filiorum Dei, vt dicitur Roma. 8. Sed corpora cœlestia sunt huiusmodi, vt ibidem dicit Glos. Expectant gloriam sanctorum: sed non expectarent nisi ex hoc eis aliquid accresceret: ergo claritas eis per hoc accrescet, quia præcipuè decorantur.

¶ Respondeo dicendum, quòd ad hoc innouatio mundi ordinatur, vt mundo innouato manifestis indiciis, quasi sensibiliter Deus ab homine videatur. Creatura autẽ præcipuè in Dei cognitionẽ ducit sua specie & decõre, quæ manifestat sapientiam facientis & gubernantis. Vnde dicitur Sapientiæ. 13. A magnitudine speciei cognoscibiliter poterat videri creator eorum: pulchritudo autem cœlestium corporum præcipuè consistit in luce. Vnde Ecclesiast. 43. dicitur, Species cœli gloria stellarum mundum illuminans in excelsis Dominus. Et ideò præcipuè quãtùm ad claritatem corpora cœlestia meliorabuntur: quantitas autem & modus meliorationis illi soli cognita est qui erit meliorationis actor.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q̃ ignis purgans non causabit innouationis formam, sed disponet tantùm ad eam purgando à fœditate peccati, & ab impuritate commixtionis quæ in corporibus cœlestibus non inuenit: & ideò quamuis corpora cœlestia per ignem nõ sint purganda, sunt tamen diuinitùs innouanda.

¶ Ad secundum dicendum, quòd motus non importat aliquam perfectionẽ in eo quòd mouetur secundum quòd in se consideratur cùm sit actus imperfecti, quamuis possit pertinere ad perfectionem corporis lucentis, inquantùm est causa alicuius: sed lux pertinet ad perfectionem corporis lucentis, etiam in substantia sua considerati: & ideò postquàm corpus cœleste desinet esse causa generationis, remanebit claritas eius, & non remanebit motus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd super illud Isa. 30. Erit lux Lunæ sicut lux Solis. Dicit Glos. Omnia propter hominem facta, sunt in eius lapsu peiorata, & Sol & Luna suo lumine minorata, quæ quidem minoratio à quibusdam intelligitur secundum realem minorationem luminis. Nec obstat quòd corpora cœlestia secundum naturam sunt inuariabilia, quia illa variatio facta est à diuina virtute. Alij verò probabiliùs intelligunt minorationem illam esse dicentes non secũdum realem luminis defectum, sed quod ad vsum hominis, qui non tantùm beneficium ex lumine corporum cœlestium post peccatum consequutus est quantùm antè fuisset, per quem etiam modum dicitur Genes. 3. Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germinabit tibi: quæ tamen antè spinas & tribulos germinascet, sed nõ in hominis pœnam. Nec tamen sequitur si lux cœlestiũ corporum per essentiã minorata non est homine peccante, quòd realiter non sit agenda in eius glorificatione: quia peccatum hominis non immutauit statum vniuersi, cùm etiam homo priùs & pòst animalem vitam habuerit quæ motu & generatione corporalis creaturæ indiget: sed glorificatio hominis statum totius corporalis creaturæ immutabit, vt dictum est: & ideò non est simile.

¶ Ad quartum dicendum, quòd minoratio illa vt probabiliùs ęstimatur, non fuit secundum substantiam, sed secundum effectum. Vnde non sequitur quòd Luna existens super terram diem fecisset, sed quòd tantum commodum ex lumine Lunæ homo habuisset, sicut nunc habet ex lumine Solis: sed post resurrectionem quando lux Lunæ augebitur secundum rei veritatem non erit alicubi nox super terram, sed solùm in centro terræ vbi erit Infernus: quia tunc, vt dicitur, Luna lucebit quantùm lucet nunc Sol: Sol autem in septuplum quàm nunc: corpora autem beatorum septies magis Sole, quamuis hoc non sit aliqua authoritate vel ratione probatum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd aliquid plus cedere in vsum hominis est dupliciter. Vno modo propter necessitatem, & sic nulla creatura cedet in vsum hominis, quia ex Deo plenam sufficientiam habebit, & hoc significatur Apoc. 21. authoritate inducta quæ dicit quòd ciuitas illa non indiget Sole vel Luna. Alius vsus est ad maiorem perfectionem, & sic homo aliis creaturis vtetur

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtetur non quasi necessariis ad perueniendum in finem, sicut nunc eis vtitur.

¶ Ad sextum dicendum, ꝙ ratio illa est Rabi Moysi, qui omninò improbare nititur mundũ propter hominem esse factum. Vnde & hoc quod in ve. Te. de innouatione mundi legitur, sicut patet in authoritatibus Isaiæ inductis, dicit esse metaphoricè dictum, vt sicut alicubi dicitur obtenebrari Sol quando in magnam tristitiam incidit, vt nesciat quid faciat, qui est modus loquendi in scriptura: ita etiam est econuerso. Dicitur enim Sol malis lucêre & totus mundus innouari, qñ ex statu tristitiæ in maximã exultationem conuertitur. Sed hoc dissonat ab authoritatibus & opinionibus sanctorũ. Vnde rationi illi inductæ hoc modo respondendum est: quòd quamuis corpora cœlestia maximè excedant corpus humanum, tamen multo plus excedit anima rationalis corpora cœlestia quã ipsa excedant corpus humanum. Vnde non est inconueniens ea propter hominem esse facta, non sicut ad principalem finem, quia principalis finis omnium est Deus.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum elementa innouabuntur per receptionem alicuius claritatis.

Ad quartum sic proceditur. Videtur ꝙ elementa non innouabuntur per receptionẽ alicuius claritatis. Sicut enim lux est qualitas corporis cœlestis propria, ita calidum, & frigidum, & humidum, & siccum sunt qualitates elementorum: ergo sicut cœlum innouatur per augmentum claritatis, ita debent innouari elementa per augmentũ qualitatum actiuarum & passiuarum. ¶ Præterea, rarum & densum sunt qualitates elementorum quas elementa in illa innouatione non amittent: sed raritas & densitas elementorum resistere videntur claritati, cùm corpus clarum oporteat esse condensatum: vnde raritas aëris non videtur quòd possit claritatem pati: & similiter nec densitas terræ quæ penetratem tollit: ergo non potest esse ꝙ elementa innouẽtur per alicuius claritatis additionem. ¶ Præterea, constat ꝙ dãnati erunt in terra: sed ipsi erunt in tenebris nõ solùm interioribus, sed etiã exterioribus: ergo terra nõ dotabitur claritate, & eâdem ratione nec alia elementa. ¶ Præterea, multiplicatio claritatis in elemẽtis multiplicat calorem. Si igitur in illa innouatione erit maior claritas elementorũ quàm nunc sit, erit etiam per consequẽs maior caliditas, & sic videtur ꝙ trãsmutabuntur à suis naturalibus qualitatibus quæ insunt eis secundum certam mensuram, quod est absurdum.

¶ Præterea, bonum vniuersi quod consistit in ordine & harmonia dignius est quàm aliquod bonũ alicuius naturæ singularis: sed si vna creatura efficiatur melior, tollitur bonum vniuersi, quia non remanebit eadem harmonia: ergo si corpora elementaria, quæ secundum gradum suæ naturæ quem tenent in vniuerso, claritatis debent esse expertia claritatẽ accipiant, magis ex hoc deperibit perfectio vniuersi q̃ accrescet.

¶ Sed contrà est quod dicitur Apoca. 21. Vidi cœlum nouum & terram nouam: sed cœlum innouabitur per maiorem claritatem: ergo & terra, & similiter alia elementa. ¶ Præterea, corpora inferiora fuerũt in vsum hominis, sicut & superiora: sed creatura corporalis remunerabitur per ministeriũ quod homini exhibuit, vt videt dicere Glo. Ro. 8. ergo etiam elementa clarificabuntur sicut corpora cœlestia. ¶ Præterea, corpus hominis est ex elementis compositum: ergo partes elementorũ quæ sunt in corpore hominis glorificato homine glorificabuntur per receptionem claritatis: sed eandem conuenit esse dispositionẽ totius & partis: ergo & ipsa elementa conuenit claritate dotari.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ sicut est ordo cœlestium spirituũ ad terrenos spiritus. s. humanos, ita etiam est ordo cœlestium corporum ad corpora terrestria: cùm autẽ creatura corporalis sit facta propter spiritualẽ, & per eam regat, oportet similiter disponi corporalia sicut & spiritualia disponuntur. In illa autẽ vltima rerum consummatione spiritus inferiores accipient proprietates superiorum spirituum, quia homines erunt sicut angeli in in cœlis, sicut dicit Matth. 22. & hoc erit in quantũ ad maximã perfectionẽ peruenient, secũdum ꝙ humanus spiritus cum angelico conuenit. Vnde etiam similiter cùm corpora inferiora cum cœlestibus non communicẽt nisi in natura lucis & diaphani: vt dicitur in. 2. de Anima: oportet corpora inferiora maximè perfici secundum claritatem. Vnde omnia elementa claritate quadam vestientur, non tamen æqualiter, sed secundũ suum modum. Dicitur enim ꝙ terra erit in superficie peruia sicus vitrum, aqua sicut crystallus, aër vt cœlũ, ignis vt luminaria cœli.

¶ Ad primũ ergo dicendum, ꝙ innouatio mundi ordinatur ad hoc ꝙ homo etiam sensu in corporibus quodãmodo per manifesta indicia diuinitatem videat. Inter sensus autẽ nostros spiritualior est visus & subtilior: & ideò quantum ad qualitates visiuas, quarũ principiũ est lux, oportet omnia corpora inferiora meliorari, qualitates autem elementares pertinent ad tactum, qui est maximè materialis, & earũ excessus contrarietatis magis est contristatiuus quàm delectatiuus: excessus autẽ lucis erit delectabilis, cũ contrarietatem non habeat, nisi propter organi debilitatem

debilitatem quæ tunc non erit.

¶ Ad secundũ dicendum, ꝙ aër non erit clarus sicut radios proiiciens, sed sicut diaphanum illuminatum. Terra verò quãuis ex natura sui opacitatem habeat propter defectum lucis: tamẽ ex diuina virtute in superficie gloria claritatis vestiet sine prẽiudicio densitatis ipsius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in loco Inferni non erit terra glorificata per claritatem, sed loco huius gloriæ habebit pars illa terræ spiritus rationales hominum & dæmonum, qui quamuis ratione culpæ sint infimi: tamen ex dignitate naturæ sunt qualibet qualitate corporali superiores. Vel dicendum, quòd etiam si sit tota terra glorificata, nihilominus reprobi in tenebris exterioribus erunt: quia etiam ignis Inferni, qui quantùm ad aliquid eis lucebit, quantũ ad aliud eis lucere non poterit.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ claritas illa erit in istis corporibus in quibus caliditatem non causat: quia corpora ista tunc inalterabilia erunt, sicut modò sunt cœlestia.

¶ Ad quintum dicendum, quòd non tolletur propter meliorationem elementorũ ordo vniuersi: quia etiam omnes aliæ partes meliorabuntur, & sic remanebit eadem harmonia.

ARTICVLVS. V.

Vtrum plantæ & animalia remaneant in illa innouatione.

Ad quintum sic proceditur. Videtur ꝙ plantæ & animalia remaneant in illa innouatione. Elementis enim non debet aliquid subtrahi quod ad eorũ ornatum pertinet: sed animalibus & plantis elementa ornari dicuntur: ergo non auferentur in illa innouatione. ¶ Præterea, sicut elementa homini seruierunt, ita etiam animalia & plantæ & corpora mineralia: sed elementa propter prædictum ministeriũ glorificabũtur: ergo similiter animalia & plantæ & corpora mineralia. ¶ Præterea, vniuersum remanebit imperfectum, si aliquid quod est de perfectione eius auferaf: sed species animalium & plantarum & corporum mineralium sunt de perfectione vniuersi: cùm ergo nõ debeat dici quòd mundus in sua innouatione imperfectus remaneat, videtur quòd oporteat dicere plantas & alia animalia remanere. ¶ Præterea, animalia & plantæ habent nobiliorem formam quàm ipsa elementa: sed mundus in illa innouatione in melius immutabitur: ergo magis debent remanere animalia & plãtæ quã elementa, cùm sint nobiliora. ¶ Præterea, inconueniens est dicere quòd naturalis appetitus frustretur: sed secundum naturalem appetitum animalia & plantæ appetunt esse perpetua, & si non secundum individuum saltem secũdum speciem, & ad hoc ordinatur eorum generatio continua, vt in. 2. de Generatione dicitur: ergo inconueniens est dicere quòd istæ species aliquando deficiant.

¶ Sed contrà, si plantæ & animalia remanebũt, aut omnia, aut quædã. Si omnia, oportebit etiam bruta quæ fuerunt mortua resurgere, sicut & homines, quod dici non potest: quia cùm forma eorum in nihilum cedat non potest eadem numero resumi. Si autem non omnia sed quædam, cùm non sint maior ratio de vno quàm de alio, quòd in perpetuum maneat, videtur quòd nullum eorum in perpetuũ remanebit: sed quic quid remanebit post mundi innouationem in perpetuum erit generatione & corruptione cessante: ergo plãtæ & animalia penitus post mundi innouationem non erunt. ¶ Præterea, secundum Philosophum in. 2. de Generatione, animalibus & plantis & huiusmodi corruptibilibus speciei perpetuitas non conseruatur, nisi ex continuatione motus cœlestis: sed tunc ille cessãbit: ergo non poterit perpetuitas in illis speciebus conseruari. ¶ Præterea, cessante fine cessare debet id quod est ad finẽ, sed animalia & plantæ facta sunt ad animalẽ vitam hominis sustentandam: vnde dicitur Gene. 9. Sicut olera virentia dedi vobis omnem carnem: sed post illam innouationem animalis vita in homine non erit: ergo nec plantę nec animalia remanere debent.

¶ Respondeo dicendum, quòd cùm innouatio mundi propter hominem fiat, oportet ꝙ innouationi hominis conformetur. Homo autẽ innouatus de statu corruptionis in incorruptionem transibit, & perpetuæ quietis. 1. Corin. 15. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: & ideò mundus hoc modo innouabitur abiecta omni corruptione, vt perpetuò maneat in quiete. Vnde ad illam innouationem nihil ordinari poterit, nisi quod habet ordinem ad incorruptionem: huiusmodi autem sunt corpora cœlestia, elementa, & homines. Corpora autem cœlestia secundum sui naturam incorruptibilia sunt, & secundum totum & secundũ partes: elementa verò sunt corruptibilia secundum partes, sed incorruptibilia secundũ totum: homines verò corrumpuntur & secundum totum & secundum partes: sed hoc ex parte materiæ, non ex parte formæ. s. animæ rationalis, quæ post corruptionem hominis remanet incorrupta. Animalia verò & plantę & mineralia, & omnia corpora mixta corrũpunt & secundũ totum & secundũ partẽ, sed hoc ex parte materię quæ fomã amittit, & ex parte formæ, quæ actu non manet, & sic nullo modo habẽt ordinẽ ad incorruptionem: vnde in illa innouatione non manebunt, sed sola ea quæ dicta sunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad primum ergo dicendũ, q huiusmodi corpora dicuntur esse ad ornatum elementorum, inquantũ virtutes actiuę & passiuę quæ sunt in elemẽtis ad speciales actiones cõtrahunt: & ideò sunt ad ornatũ elementorũ in statu actionis & passionis: sed hic status in elementis remanere non potest: vnde nec animalia nec plãtas remanere oportet.

¶ Ad secundum dicendum, q nec animalia neq; plantæ nec alia corpora in ministrando homini aliquid meruerunt, cùm libertate arbitrij careant: sed pro tanto dicuntur quædam corpora remunerari, quia homo hoc meruit, vt illa innouarẽtur quæ ad innouationem ordinẽ habent: plantæ autẽ & animalia non habẽt ordinẽ ad innouationẽ incorruptionis. Vnde ex hoc homo nõ meruit vt innouarent: qa nullus põt alteri mereri nisi id cuius est capax, nec etiã ipse sibiipsi. Vnde etiã dato q animalia bruta mererẽtur in ministerio hominis, non tñ esset innouanda.

¶ Ad tertium dicendum, q sicut perfectio hominis multipliciter assignatur: est enim perfectio naturæ conditæ, & naturæ glorificatæ: ita etiam perfectio vniuersi est duplex. Vna secundum statum huiusmodi immutabilitatis, altera sed'm statũ nouitatis. Plantæ autẽ & aialia sunt de pfectione eius sed'm statũ istũ: nõ autẽ sed'm statũ nouitatis, cùm ordinẽ ad eam nõ habeãt.

¶ Ad quartũ dicendũ, q quãuis animalia & plãtæ quantũ ad quædã alia sint nobiliora quam ipsa elemẽta, tñ quantũ ad ordinẽ incorruptiõis elemẽta sunt nobiliora, vt ex dictis patet.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd naturalis appetitus ad perpetuitatẽ in animalibus & plantis est accipiendus secundum ordinem ad motum cœli, vt tantum. s. in esse permaneãt, quantum motus cœli durabit. Non enim est appetitus in effectu vt permaneant vltra causam suam: & ideò si cessante primi mobilis motu plantę & animalia non remanent secũdum speciem, non sequitur appetitum naturalem frustrari.

QVAESTIO. XCII.

De visione diuinæ essentiæ per comparationem ad beatos.

Consequenter considerandũ est de his quæ spectant ad beatos post iudicium generale. Et primò, de visione eorum respectu diuinæ essentiæ, in qua eorum beatitudo principaliter consistit. Secũdo, de eorum beatitudine & eorum mansionibus. Tertiò, de modo quo se erga damnatos habebunt. Quarto, de dotibus ipsorum quæ in beatitudine eorum continentur. Quinto, de aureolis quibus eorũ beatitudo perficitur & decoratur. Circa primũ quæruntur tria. Primò, Vtrum sancti videbunt Deum per essentiam. Secundò, Vtrum videbunt eum oculo corporali. Tertiò, Vtrum videndo eum videant omnia quæ Deus videt.

ARTICVLVS. I.

Vtrum intellectus humanus possit peruenire ad videndum Deum per essentiam.

Thom. 4. Dist. 49. q. 2. ar. 1. & seq.

AD PRIMVM sic procedit. Videt q intellectus humanus non possit puenire ad videndũ Deũ per essẽtiam. Quia Io. 1. Deum nemo vidit vnquã. & exponit Chrys. q nec ipsæ cœlestes essẽtiæ, ipsa dico Cherubim & Seraphim, ipsum vt est nunquã videre potuerũt: sed hominibus non promittit nisi æqualitas angelorũ. Mat. 22. Erunt sicut angeli Dei i cœlo: ergo nec sancti in patria Deum per essentiã videbunt. ¶ Præterea, Dio. sic argumentat. 1. c. de Dino. Cognitio non est nisi existentiũ: omne autẽ existens finitũ est, cũ sit in aliquo genere determinatum, & sic Deus cùm infinitus sit est super omnia existẽtia: ergo eius non est cognitio, sed est super omnia existentia, & omnem cognitionem. ¶ Præterea, Diony. in. 1. de Mystica Theolo. ostendit quòd perfectissimus modus quo intellectus noster Deo cõiungi potest, est inquantùm cõiungitur ei ignoto: sed illud quod est visum per essentiã non est ignotũ: ergo impossibile est q intellectus per essentiã Deum videat. ¶ Præterea, Dio. in epla ad Caiũ Monachũ dicit, q suppositæ Dei tenebræ qs abũdantiã lucis appellat, cooperiunt omni lumini, & absconduntomni cognitioni. Et si aliqs vidẽs Deum intellexit qd'vidit, nõ ipsum videt, sed aliqd eorũ quę sunt eius: ergo nullus intellect' creatus poterit Deum per essentiam videre. ¶ Præterea, sicut Dio. dicit in epistola ad Hierotheum: Non visibilis quidem est Deus existens propter excedentẽ claritatẽ: sed claritas eius sicut excedit intellectum hominum in via, ita excedit intellectum hominis i patria: ergo sicut inuisibilis est in via, sic erit in patria. ¶ Præterea, cùm intelligibile sit pfectio intellectus, oportet esse proportionem inter intelligibile & intellectum, visibile & visum: sed non est accipere proportionẽ aliquam inter intellectum nostrum & essentiã diuinam, cùm in infinitum distent: ergo intellectus noster non põt pertingere ad essentiã diuinam videndam. ¶ Præterea, plus distat Deus ab intellectu

intellectu nostro quàm intelligibile creatum à sensu: sed sensus nullo modo potest pertingere ad creaturam spiritualem videndam: ergo nec intellectus noster poterit pertingere ad videndam diuinam essentiam. ¶ Præterea, quandocunq; intellectus intelligit aliquid in actu, oportet q informetur per similitudinẽ intellecti, quæ est principium intellectualis operationis in tale obiectum determinatæ, sicut calor est principium calefactionis: si ergo intellectus noster Deum intelligat, oportet quòd fiat per aliquam similitudinem informãtem ipsum intellectum. Hoc autem non potest esse ipsa diuina essentia, quia formæ & formati oportet esse vnum: diuina autem essentia ab intellectu nostro differt secundum essentiam & esse: ergo oportet quòd forma qua informatur intellectus noster in intelligendo Deum sit aliqua similitudo impressa à Deo in intellectũ nostrũ: & similitudo illa cùm sit quid creatũ non potest ducere in Dei cognitionem nisi sicut effectus in causam: ergo impossibile est vt intellectus noster Deum videat nisi per effectum ipsius: sed visio Dei quæ est per effectus, non est visio Dei per essentiam: ergo intellectus noster non poterit Deum per essentiã videre. ¶ Præterea, diuina essentia magis distat ab intellectu nostro quàm quicunque angelus vel intelligentia: sed sicut dicit Auic. in sua Meta. intelligentiam esse in nostro intellectu non est essentiam intelligentem esse in intellectu nostro, quia sic scientia quam de intelligentia habemus esset substantia & non accidens: sed hoc est impressionem intelligẽtiæ esse in nostro intellectu: ergo & Deus non est in intellectu nostro: sed illa impressio non potest ducere in cognitionem diuinæ essentiæ, quia cùm in infinitum distet à diuina essentia, degenerat in aliam speciem multo amplius quàm si species albi degeneraret in speciem nigri: ergo sicut ille in cuius visu species albi degenerat in speciem nigri, propter indispositionem organi non dicitur videre album: ita nec intellectus noster, qui solùm per huiusmodi impressionem Deum intelligit, eum per essentiam poterit videre. ¶ Præterea, in rebus separatis à materia idem est intelligens & quod intelligit, vt patet in. 3. de Anima: sed Deus est maximè à materia separatus: cùm ergo intellectus qui est creatus non possit ad hoc pertingere, vt fiat essentia increata, non poterit esse quòd intellectus noster Deum per essentiam videat. ¶ Præterea, omne illud quod videtur per essentiam de eo scitur quid est: sed de Deo intellectus noster non potest scire quid est, sed solũ quid non est, sicut Dio. dicit & Dama. ergo intellectus noster Deum per essentiam videre nõ potest. ¶ Præterea, omne infinitum inquantùm infinitum est, ignotum est: sed Deus est modis omnibus infinitus: ergo est omninò ignotus: ergo per essentiã ab intellectu creato videri non poterit. ¶ Præterea, Aug. dicit in libr. de Videndo Deo: Deus est natura inuisibilis: sed ea quæ insunt Deo per naturam non possunt aliter se habere: ergo non potest esse q per essentiam videatur. ¶ Præterea, omne quod est alio modo, & alio modo videtur, non videtur secundum id quod est: sed Deus alio modo est, & alio modo videtur à sanctis in patria: est enim per modum suũ: sed videt à sanctis per modũ eorũ: ergo nõ videtur à sanctis secundũ illud quod est, & sic non videbit per essentiã. ¶ Præterea, Illud quod per mediũ videt, non videt per essentiã: sed Deus in patria videbit per mediũ, qd' est lumẽ glorię, vt patet in Psal. In lumine tuo videbimus lumen. ergo nõ videbit per essentiã. ¶ Præterea, Deus in patria videbit facie ad faciẽ, vt dicit. 1. Cor. 13. sed hominẽ quem facie ad faciem videmus, videmus per similitudinẽ: ergo Deus in patria videbitur per similitudinem, & non per essentiam.

¶ Sed contrà est quod dicit. 1. Cor. 13. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem: sed id quod videtur facie ad faciẽ videtur per essentiã: ergo Deus per essentiam videbitur à sanctis in patria. ¶ Præterea, Io. 3. Cùm apparuerit similes ei erimus & videbimus eum sicuti est: ergo videbimus eum per essentiam. ¶ Præterea, 1. Cor. 15. super illud, Cùm tradiderit regnum Deo & patri: dicit Glos. vbi. Finis patria essentia patris & filij & Spiritus Sancti videbitur, quod solũ mundis cordibus dabitur quę est summa beatitudo: beati ergo Deum per essentiam videbunt. ¶ Præterea, Io. 14. dicitur, Si quis diligit me, diligetur à patre, & ego diligam eum, & manifestabo meipsum ei: sed illud qd' manifestatur per essentiam videtur: ergo Deus à sanctis in patria essentialiter videbitur. ¶ Præterea, Exo. 33. super illud, Non videbit me homo & viuet: Grego. improbat opinionem illorum qui dicebant, quòd in illa regione beatitudinis Deus in claritate sua conspici potest, sed in natura videri non potest, quia aliud non est eius claritas & eius natura: sed natura eius est essentia eius: ergo videbit per essentiã suam. ¶ Præterea, sanctorum desiderium non potest omninò frustrari: sed sanctorum desiderium commune est vt Deum per essentiam videant, vt patet Exo. 33. Ostende mihi gloriam tuam. & in Psal. Ostende faciem tuam & salui erimus. & Ioã. 14. Ostende nobis patrẽ & sufficit nobis: ergo sancti per essentiam Deum videbunt.

¶ Respondeo dicendum, quòd sicut secundum fidem ponimus finem vltimum humanæ vitæ esse visionem Dei, ita Philosophi posuerunt vltimam hominis fœlicitatem esse intelligere substantias à materia separatas sed'm esse: & ideò

Universidad de Deusto
Biblioteca

circa hanc q̃stionẽ eadẽ difficultas & diuersitas inuenitur apud Ph̃os & apud Theologos. Quidam enim Philosophi posuerunt quòd intellectus noster possibilis nunquam potest ad hoc peruenire, vt intelligat substãtias separatas, sicut Alpharabius in fine suæ Ethicæ, quamuis contrarium dixerit in lib. de intellectu, vt Commentator refert in.3. de Anima. Et similiter quidam Theol. posuerunt quòd intellectus humanus nunquam potest ad hoc peruenire, vt Deum per essentiam videat, & vtroq; ad hoc mouet distantia inter intellectum nostrum & essentiam diuinam, & alias substantias separatas. Cùm enim intellectus in actu sit quodammodò vnum cum intelligibili in actu, videtur difficile quòd intellectus creatus aliquo modo fiat essentia increata. Vnde Chrysost. dicit, Quomodò creabile videt increabile? Et maior difficultas est illis adhuc qui ponunt intellectũ possibilem esse generabilem & corruptibilẽ, vt pote virtute à corpore dependentẽ, non solùm respectu visiõis diuinæ, sed respectu visionis quarũcunq; substantiarum separatarum. Sed hoc ipsum stare omnino non potest. Primò, quia repugnat authoritati sacræ scripturæ Canonicæ, vt Augustin. dicit in libr. de Videndo Deum. Secundò, quia cùm intelligere sit maximè propria operatio hominis, oportet quòd secundũ eam assignetur sibi sua beatitudo, cùm hæc operatio in ipso perfecta fuerit. Cùm autem perfectio intelligẽtis inquantũ huiusmodi sit ipsum intelligibile, si in perfectissima operatione intellectus homo non perueniat ad videndum essentiam diuinam, sed aliquid aliud, oportebit dicere quòd aliquid aliud sit beatificans ipsum hominem quàm Deus: & cùm vltima perfectio cuiuslibet sit in coniunctione ad suum principium, sequitur quòd aliquid aliud sit principium effectiuum hominis quàm Deus, quod est absurdum. Et similiter est absurdum apud Philosophos qui ponunt animas nostras à substantiis separatis emanare, vt in fine eas posimus intelligere. Vnde oportet ponere secundum nos, quòd intellectus noster quandoque perueniat ad videndam essentiam diuinam, & secundum Philosophos quòd perueniat ad videndam essentiam substãtiarum separatarum: quomodò autem hoc possit accidere restat inuestigandũ. Quidam enim posuerũt, vt Alpharabius & Auempeche, quod ex hoc ipso quòd intellectus noster intelligit quæcunq; intelligibilia, pertingit ad videndam essentiam substantiæ separatæ, & ad hoc ostendendũ procedit duobus modis. Quorum primus est, quòd sicut natura speciei non diuersificatur in diuersis indiuiduis, nisi secundum quòd coniungitur principiis indiuiduantibus, ita forma intellecta hominis non diuersificatur apud me & te, nisi secundũ quòd coniungitur diuersis formis imaginabilibus: & ideò quando intellectus separat formam intellectam à formis imaginabilibus remanet qd ditas intellecta, quæ est vna & eadẽ apud diuersos intelligentes, & huiusmodi est qddita substantiæ separatæ. Et ideò qñ intellectus noster ad summã abstractionẽ quidditatis cuiuscunq; peruenit, intelligit per hoc quidditatẽ substãtiæ separatæ, quæ est ei similis. Secũdus modus est, quia intellectus noster natus est abstrahere qd ditatem ab omnibus intelligibilibus habẽtibus quidditatẽ. Si ergo quidditas quam abstrahit ab hoc singulari habẽte quidditatem, sit quidditas non habens quidditatẽ, intelligendo eam intelligit quidditatẽ substãtiæ separatæ, quę est talis dispositionis, eò q̃ substãtiæ separatæ sunt quidditates subsistentes quæ nõ habẽt quidditates: quidditas enim simpliciter est ipsum simplex, vt Aui. dicit. Si autẽ quidditas abstracta ab hoc particulari sensibili sit quidditas habẽs quidditatem: ergo quidditatem illam intellect⁹ natus est abstrahere, & ita cùm non sit abire in infinitum, erit deuenire ad quidditatem non habentem quidditatem per quam intelligitur quidditas separata. Sed ille modus nõ videtur esse sufficiens. Primò, quia quidditas substantiæ materialis quam intellectus abstrahit, non est eiusdem rationis cum quidditatibus substantiarũ separatarum: & ita per hoc q̃ intellectus noster abstrahit quidditates rerum materialium & cognoscit eas, non sequitur q̃ cognoscat quidditatem separatæ substantiæ, & præcipuè diuinã essentiam, quæ maximè est alterius rationis ab omni quidditate creata. Secundò, quia dato q̃ esset vnius rationis: tamẽ cognita quidditate rei compositæ non cognosceret quidditas substantiæ separatæ nisi secundum genus remotissimũ quod est substantia. Hæc autem cognitio est imperfecta nisi deueniatur ad propria rei. Qui enim cognoscit hominem solùm inquantùm est animal, non cognoscit eum nisi secundum quid, & in potentia, & multo minùs cognoscit eum si non cognoscat nisi substantiæ naturam in ipso. Vnde sic cognoscere Deum vel alias substantias separatas non est videre essentiam diuinam, vel quidditatem substantiæ separatæ: sed est cognoscere per effectum & quasi in speculo. ¶ Et ideò alius modus intelligẽdi substantias separatas ponitur ab Aui. in sua Metaphy. scilicet, q̃ substantiæ separatæ intelliguntur à nobis per intẽtiones suarum quidditatum, quę sunt quædam earum similitudines non abstractæ ab eis, quia ipsæmet sunt immateriales, sed impressæ ab eis in animab⁹ nostris. Sed hic modus etiam non videtur nobis sufficere ad visionem diuinam quam quærimus. Constat enim quòd

quòd omne quod recipit̃ in aliquo est per modum recipientis in eo: & ideò similitudo diuinæ essentiæ impressa ab intellectu nostro, erit per modum nostri intellectus: modus autem intellectus nostri deficiens est à perfecta receptione diuinę similitudinis: defect⁹ aũt diuinę similitudinis põt tot modis accidere quot modis dissimilitudo inuenitur. Vno enim modo est deficiens similitudo quando participatur forma secundum eandem rationem speciei, sed non secundum eundẽ perfectionis modum, sicut est similitudo deficiens eius qui parũ habet de albedine ad illum qui multum habet. Alio modo adhuc magis deficiens quando non peruenitur ad eandem rationem speciei, sed tantùm ad eandem rationẽ generis: sicut similitudo inter illum qui habet colorem citrinum & illum qui habet colorẽ album. Alio modo adhuc est magis deficiens quando ad rationẽ eius generis non pertingit, sed solùm secundum analogiam siue proportionẽ: sicut est similitudo albedinis ad hominem in eo q̃ vtrunq; est ens: & hoc modo est deficiẽs omnis similitudo quæ est in creatura recepta respectu diuinæ essentiæ. Ad hoc autẽ q̃ visus cognoscat albedinẽ, oportet q̃ recipiatur in eo similitudo albedinis secundũ rationem suæ speciei, quãuis non secundũ eundem modum essendi: quia habet alterius modi esse forma in sensu & in re extra animã. Si enim fieret in oculo forma citrini, non diceret oculus videre albedinem. Et similiter ad hoc q̃ intellect⁹ intelligat aliquã quidditatem, oportet q̃ fiat in eo similitudo eiusdẽ rationis secundũ speciem, quãuis fortè non sit idem modus essendi vtrobiq;: non enim forma existens in intellectu vel sensu est principiũ cognitiõis secundũ modum essẽdi quẽ habet vtrobiq;, sed secũdũ rationẽ in qua cõmunicat cũ re exteriori. Et ita patet q̃ per nullam similitudinem receptã in intellectu creato potest Deus intelligi, ita q̃ essentia eius videatur immediatè. Vnde etiã quidã ponentes diuinam essentiã per hunc modum videri dixerunt q̃ ipsa essentia non videbitur, sed quidam fulgor quasi radius ipsius. Vnde nec iste modus sufficit ad visionem diuinam quam quærimus. ¶ Et ideò accipiẽdus est alius modus, quẽ. s. qui dã Ph̃i posuerũt. s. Alex. & Auerro. in.3. de Aia. Cũ em̃ in qualibet cognitione sit necessãria aliqua forma qua res cognoscat̃ aut videatur, forma ista qua intellectus perficitur ad videndas substantias separatas, non est quidditas quam intellectus abstrahit à rebus compositis, vt dicebat prima opinio, neque alia impressio relicta à substantia separata in intellectu nostro, vt dicebat secunda: sed est ipsa substãtia separata quæ coniungitur intellectui nostro, vt forma, vt ipsa sit quod intelligitur, & quicquid sit de aliis substantiis separatis: tamen istum modum oportet nos accipere in visione Dei per essentiam, quia quacunq; alia forma informaretur intellectus noster, non posset per eam duci in essentiam diuinam: quod quidem non debet intelligi quasi diuina essentia sit vera forma intellectus nostri, vel quia ex ea & intellectu nostro efficiatur vnum simplex, sicut in naturalibus ex forma & materia naturali: sed quia proportio essentiæ diuinæ ad intellectum nostrum est, sicut proportio ad materiam. Quandocunq; aliqua duo quorum vnum est altero perfectius recipiuntur in eodem receptibili, proportio vnius duorum ad alterum. s. magis perfecti ad min⁹ perfectum est sicut proportio formæ ad materiam: sicut lux & color recipiũtur in diaphano, quorum lux se habet ad colorẽ sicut ad materiam: & ita cùm in anima recipiatur vis intellectiua, & ipsa diuina essentia inhabitans, licet non per eundem modum, essentia diuina se habebit ad intellectum sicut forma ad materiam. Et quòd hoc sufficiat ad hoc quòd intellectus per diuinam essentiam possit videre ipsam diuinam essentiam, hoc modo potest ostendi: Sicut enim ex forma naturali qua aliquid habet esse & materia efficitur vnum ens simpliciter, ita ex forma qua intellectus intelligit & ipso intellectu fit vnum in intelligendo. In rebus autem naturalibus res per se subsistens non potest forma esse alicuius materiæ, si illa res habeat materiam partem sui: quia non potest esse, vt materia sit forma alicuius; sed si illa res per se subsistens sit forma tantùm, nihil prohibet eam efficiformã alicuius materiæ, & fieri quo est ipsius compositi: sicut patet de anima. In intellectu autem oportet accipere ipsum intellectum in potentia quasi materiam, & speciem intelligibilem quasi formam, & intellectus in actu intelligens erit quasi compositum ex vtroque. Vnde si sit alia res per se subsistẽs, quę non habeat aliquid intra se præter id quod est intelligibile in ipsa, talis res poterit esse forma qua intelligit intellectus: res autem quælibet est intelligibilis secundum id quod habet de actu, non secundum id quod habet de potentia: vt patet in 9. Metaphy. & huiusmodi signum est quòd oportet formam intelligibilem abstrahere à materia, & ab omnibus proprietatibus materiæ: & ideò cùm diuina essentia sit actus purus poterit esse forma qua intellectus intelligit, & hæc erit visio beatificans: & ideò dicit Magister, quòd vnio animæ ad corpus est quoddam exemplum beatæ vnionis, qua ipse homo vnitur Deo.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd authoritas illa potest tripliciter exponi, vt patet per Augustinum in libr. de Videndo Deum. Vno modo vt excludatur corporalis visio qua nemo vi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

surus est Deum in essentia sua. Alio modo vt excludatur etiam intellectualis visio Dei per essentiam ab his qui in ista mortali carne viuunt. Alio modo vt excludatur visio comprehensionis ab intellectu creato, & sic intelligit Chryso. Vnde subdit: Notitiã huiusmodi dicit Euangelista certissimam considerationẽ & comprehensionem tantam quantam habet pater de filio: & hic est intellectus Euangelistæ. Vnde subdit: vnigenitus, qui est &c. per comprehensionem volens probare filium esse Deum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Deus excedit omnia existentia quæ habent esse determinatum per essentiam suam infinitam, ita cognitio sua qua cognoscit est super omnem cognitionem: vnde quæ est proportio cognitionis nostræ ad essentiam creatam, ea est proportio cognitionis diuinæ ad essentiam suam. Ad cognitionem autem duo cõcurrunt, scilicet, cognoscens, & quo cognoscitur. Visio autem illa qua Deum per essentiã videmus, est eadem cũ visione qua Deus se videt ex parte eius quo videtur: quia sicut ipse se videt per essentiã suam, ita & nos videbimus: sed ex parte cognoscentis inuenitur diuersitas quæ est inter intellectum diuinum & nostrum. In cognoscendo autem id quod cognoscitur sequitur formam qua cognoscimus, quia per formam lapidis videmus lapidem: sed efficacia in cognoscendo sequitur virtutem cognoscẽtis, sicut qui habet visum fortem acutiùs videt: & ideò in illa visione nos videbimus quod Deus videt. s. essentiã suam, sed non ita efficaciter.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Dion. loquitur ibi de cognitione qua Deũ in via cognoscimus per aliam formam creatam, qua intellectus noster formatur ad Deum videndum: sed sicut dicit Augusti. Deus omnem formam intellectus nostri subterfugit: quia quancunq; formam intellectus noster cõcipiat, illa forma non pertingit ad rationẽ diuinæ essentiæ: & ideò ipse non potest esse puius intellectui nostro, sed per hoc eum perfectissimè cognoscimus in statu viæ q̃ scimus esse eum super omne id quod intellectus noster concipere potest, & sic ei coniungimur quasi ignoto: sed in patria idipsum per formã, quæ est essentia sua videbimus, & cõiungemur ei quasi noto.

¶ Ad quartum dicendum, quòd lux est Deus, vt dicitur Ioan. 1. Lumen autem est impressio lucis in aliquo illuminato: & quia essentia diuina est alterius modi quàm omnis similitudo ipsius impressa in intellectu: ideò dicit quòd diuinæ tenebræ cooperiuntur omni lumine: quia scilicet essẽtia diuina, quam tenebras vocat propter claritatis excessum, manet indeterminata propter impressionem intellectus nostri, & per hoc sequitur quòd abscondatur omni cognitioni: & ideò quicunq; videntium Deum aliquid mente concipit, hoc non est Deus, sed aliquid diuinorum effectuum.

¶ Ad quintum dicendũ, quòd claritas Dei quãuis excedat omnem formam qua nunc intellectus noster informat, non tamen excedit ipsam essentiam diuinam, quæ erit quasi forma intellectus nostri in patria: & ideò licet nunc sit inuisibilis, tamen tunc erit visibilis.

¶ Ad sextum dicendum, quòd quamuis finiti ad infinitũ non possit esse proportio: quia excessus infiniti supra finitum non est determinatus: potest tamen esse inter ea proportionalitas quæ est similitudo proportionum. Sicut enim finitum æquabitur alicui finito, ita infinito infinitum: ad hoc autẽ quòd aliquis totaliter cognoscat, quandoq; oportet esse proportionem inter cognoscentem & cognitũ: quia oportet virtutem cognoscentis coæquari cognoscibilitati rei cognitæ: æqualitas autẽ proportio quædam est: sed quandoque cognoscibilitas rei excedit virtutem cognoscentis, sicut cùm nos cognoscimus Deum, aut ecõuersò sicut cùm ipse cognoscit creaturas, & tunc non oportet esse proportionem inter cognoscentem & cognitum, sed proportionalitatem tantùm: vt. s. sicut se habet cognoscens ad cognoscendũ, ita se habet cognoscibile ad hoc qd' cognoscat: & talis proportionalitas sufficit ad hoc quòd infinitum cognoscatur à finito, vel econuersò. Vel dicendum quòd proportio secundum propriam nominis institutionem significat habitudinem quantitatis ad quantitatem secundum aliquem determinatum excessum vel adæquationem: sed vlteriùs est translatum ad significandum omnem habitudinem cuiuscunque ad aliud, & per hunc modum dicimus quòd materia debet esse proportionata ad formam, & hoc modo nihil prohibet intellectũ nostrum, quamuis sit finitus, dici proportionatum ad videndum essentiam diuinã, non tamen ad comprehendendum eam, & hoc propter suam immensitatem.

¶ Ad septimum dicendum, quòd duplex est similitudo & distantia. Vna secundum conuenientiam in natura, & sic magis distat Deus ab intellectu creato quàm intelligibile creatum à sensu. Alia secundum proportionalitatem, & sic est econuersò: quia sensus non est proportionatus ad cognoscendum aliquod immateriale, sicut intellectus est proportionatus ad cognoscendum quodcunque immateriale: & hęc similitudo requiritur ad cognoscendum, non autem prima. Quia constat quòd intellectus intelligens lapidem non est similis ei in naturali esse: sicut etiam visus apprehendit mel rubeum & rubeum & fel rubeum, quãuis non apprehendat mel dulce. Fellis enim rubedo magis conuenit cum melle, inquãtùm est vilibile, quàm dulcedo mellis cum melle.

¶ Ad octauum dicendum, quòd in visione qua Deus per essentiam videbitur, ipsa diuina essentia erit quasi forma intellectꝰ qua intelligit: nec oportet quòd efficiantur vnum secundum esse simpliciter, sed solùm quòd fiant vnum quantùm pertinet ad actum intelligendi.

¶ Ad nonum dicendum, q̃ dictum Auic. quantùm ad hoc nõ sustinemus, quia ei etiã ab aliis Philosophis in hoc contradicitur: nisi fortè velimus dicere quòd Aui. intelligit de cognitione substantiarum separatarũ secundum q̃ cognoscuntur per habitus scientiarum speculatiuarũ & similitudinibus aliarum rerũ. Vnde hoc introducit ad ostendendum q̃ scientia non est in nobis substantia, sed accidens: & tamen diuina essentia quamuis plus distet secũdum proprietatem naturæ suæ ab intellectu nostro quã substantia angeli, tamen plus habet directę intelligibilitatis: quia est actus purus cui non admiscetur aliquid de potentia, quod non contingit in aliis substantiis separatis. Nec illa cognitio qua Deum per essentiam videbimus, ex parte eius quod videbitur erit in genere accidentis, sed solùm quantùm ad actum ipsius intelligentis, qui non erit ipsa substantia intelligentis vel intellecti.

¶ Ad decimum dicendum, q̃ substantia separata à materia se intelligit, & intelligit alia, & vtro q̃; modo potest verificari authoritas inducta. Cùm enim ipsa substantia naturæ separatæ essentia sit, per seipsam est intelligibilis in actu, eò quòd est à materia separata: constat autẽ quòd quando substantia separata intelligit se, quòd omninò est idem intelligens & intellectũ. Non enim intelligit se per aliquã intentionẽ abstractam à se, sicut nos intelligimus res materiales: & hic videtur esse intellectus Philosophi in 3. de Anima, vt per Commen. ibidem patet. Secundum autem q̃ intelligit res alias, intellectum in actu fit vnum cum intellectu in actu inquantũ forma intellecti fit forma intellectus, inquantũ est intellectus in actu, nõ q̃ sit ipsamet essentia intellectus: vt Aui. probat. 6. de Naturalibus: quia essentia intellectus manet vna sub duabus formis secundùm quòd intelligit res duas successiuè ad modũ quo materia prima manet vna sub diuersis formis. Vnde etiam Commen. in. 3. de Anima comparat intellectũ possibilem quantũ ad hoc primæ materiæ: & sic nullo modo sequitur quòd intellectus noster videns Deum fiat ipsa essentia diuina secundũ quòd ipsa comparat ad ipsum quasi perfectio & forma.

¶ Ad vndecimũ dicendum, quòd authoritates illæ & omnes similes sunt intelligendæ de cognitione qua cognoscimus Deum in via ratione priùs posita.

¶ Ad duodecimum dicendum, q̃ infinitum priuatiuè dictum est ignotum, inquantùm huiusmodi: quia dicitur per remotionẽ complementi à quo est cognitio rei. Vnde infinitum reducitur ad materiam subiectam priuationi, vt patet in. 3. Physico. Sed infinitum negatiuè acceptum dicitur per remotionem materiæ terminantis: quia forma etiam quodammodò terminatur per materiam. Vnde infinitum hoc modo est maximè de se cognoscibile, & hoc modo infinitus est Deus.

¶ Ad decimumtertium dicendum, quòd Aug. loquitur de visione corporali qua nunquã videbitur, quod patet ex hoc quod præmittitur. Sicut enim videntur ista quę visibilia nominantur, Deum nemo vidit vnquam, nec videre potest, & est natura inuisibilis sicut & incorruptibilis. Sicut autem secundum naturam suam est maximè ens, ita & secundum se est maximè intelligibilis: sed quòd à nobis quandoq; non intelligatur, est ex defectu nostro. Vnde quòd videatur postquàm visus non fuit à nobis, nõ est ex mutatione sua sed nostra.

¶ Ad decimumquartum dicendum, q̃ Deus in patria videbitur à sanctis sicuti est, si hoc referatur ad modum ipsius visi. Videbit enim à sanctis Deus habere illum modum quem habet. Sed si referatur modus ad ipsum cognoscẽtem non videbitur sicuti est, quia non erit tanta efficacia intellectus creati ad videndum, quanta est efficacia essentiæ diuinæ ad hoc quòd intelligatur.

¶ Ad decimumquintum dicendum, quòd medium in corporali visione & intellectuali inuenitur triplex. Primum est medium sub quo videtur, & hoc est quod perficit visum ad videndum in generali, non determinans visum ad aliquod speciale obiectum: sicut se habet lumen corporale ad visum corporale, & lumen intellectus agentis ad intellectum possibilem: secundum quòd est medium. Secundum est medium quo videtur, & hæc est forma visibilis qua determinatur vterq; visus ad speciale obiectum: sicut per formam lapidis ad cognoscendum lapidem. Tertium est medium in quo videtur, & hoc est id per cuius inspectionem ducitur visus in aliam rem: sicut inspiciendo speculum ducitur in ea quæ in speculo spectantur, & videndo imaginem ducitur in imaginatum, & sic etiam intellectus per cognitionem effectus ducitur in causam vel econuersò. In visione igitur patriæ non erit tertium medium: vt, scilicet, Deus per species aliorum cognoscatur sicut nunc cognoscitur ratione cuius dicimur nunc videri in speculo:

Universidad de Deusto
Biblioteca

culo: nec erit ibi secundum medium, quia ipsa essentia diuina erit qua intellectus noster videbit Deum: sed erit ibi tantùm primum medium quod eleuabit intellectũ nostrum ad hoc quòd possit coniungi substantiæ increatæ modo prædicto: sed ab hoc medio non dicitur cognitio mediata, quia non cadit inter cognoscẽtem & rem cognitã, sed est illud quod dat cognoscenti vim cognoscendi.

¶ Ad decimumsextum dicendum, quòd creaturæ corporales non dicuntur immediatè videri nisi quando id quod est in eis cognoscibile visui ei coniungitur: non sunt autem cognoscibiles per essentiam suam ratione materialitatis: & ideò tunc immediatè videntur quando eorum similitudo intellectui coniungitur: sed Deus per essentiam suam coniungibilis est intellectui: vnde non immediatè videtur nisi essentia sua coniungeretur intellectui, & hæc visio immediatè dicitur visio faciei. Et præterea similitudo rei corporalis recipitur in visu secundum eandem rationem qua est in re, sed non secundum modum essendi: & ideò similitudo illa ducit in illam rem directè: non autem potest hoc modo ducere aliqua similitudo intellectus nostri in Deum, vt ex dictis patet, & propter hoc non est simile.

ARTICVLVS. II.

Vtrum sancti post resurrectionem Deum oculis corporalibus videbunt.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̃ sancti post resurrectionem Deum corporalibus oculis videbũt. Oculus enim glorificatꝰ maioris erit virtutis quàm aliquis oculus non glorificatus: sed beatus Iob oculo suo Deum vidit: Iob. 19. Auditu auris audiui te, nunc oculus meus videt te: ergo multo fortiùs oculus glorificatus per essentiã Deum videre poterit. ¶ Præterea, Iob. 19. In carne mea videbo Deum Saluatorem meum: ergo in patria Deus corporalibus oculis videbitur.

¶ Præterea, Aug. 22. de Ciui. Dei, loquens de visu oculorum glorificatorum, sic dicit: Vis præpollentior erit oculorum illorum non vt acriùs videant, quia quidam perhibẽtur videre serpentes vel aquilæ: quantalibet enim acrimonia cernendi eadem animalia vigeant nisi aliud quàm corpora possunt videre, sed vt videant incorporalia: quęcunq; autem potẽtia cognoscitiua est incorporalium potest eleuari ad videndum Deum: ergo oculi glorioſi Deum videre poterunt. ¶ Præterea, quæ est differentia corporalium ad incorporalia eadem est econuerso: sed oculus incorporeus potest corporalia videre: ergo oculus corporeus potest videre incorporalia, & sic idem quod priùs. ¶ Præterea. Grego. in. 6. Moralium super illud Iob. 4. Stetit quidam cuius non cognoscebam vultum &c. sic dicit, Homo qui si præceptum seruare voluisset carne spiritualis futurus fuerat, factus est peccando etiam carnalis mente: sed ex hoc quòd est mente factus carnalis, vt ibidẽ dicit, solũ ea cogitat quæ ad animum per corporum imagines trahit: ergo etiã quando carne spiritualis erit quod post resurrectionem sanctis promittitur etiam carne spiritualia videre poterit, & sic vt priùs. ¶ Præterea, homo solo Deo potest beatificari: beatificatur autem non solùm quantùm ad animam, sed etiam quantùm ad corpus: ergo non solùm intellectu, sed etiam carne Deum videre poterit. ¶ Præterea, sicut Deus est præsens per suam essentiam in intellectu: ita etiam erit præsens in sensu, quia erit omnia in omnibus, vt dicitur. 1. Corinth. 15. sed videbitur ab intellectu ex hoc quòd sua essentia ei coniungetur: ergo poterit videri etiam à sensu.

¶ Sed contrà Ambrosius dicit super Luc. Nec corporalibus oculis Deus quæritur, nec circũscribitur visu, nec tactu tenetur: ergo nullo corporali sensu Deus videbitur. ¶ Præterea, Hieronym. dicit: Non solùm diuinitatem patris, sed nec filij nec Spiritus Sancti oculi carnis possunt aspicere, sed oculi mentis, de quibus dicitur, Beati mundo corde. ¶ Præterea, idem Hieronymus dicit, Res incorporalis corporalibus oculis non videtur: sed Deus est maximè incorporeus: ergo &c. ¶ Præterea, Augustinus de videndo Deum: Deum nemo vidit vnquàm, vel in hac vita sicut ipse est, vel in angelorum vita, sicut visibilia ista quę corporali visione cernuntur: sed vita angelorũ dicitur vita beata in qua resurgentes viuent: ergo &c. ¶ Præterea, secundum hoc homo dicitur factus ad imaginẽ Dei quòd Deum conspicere potest: vt Augustinus dicit, sed homo est ad imaginem Dei secũdum mentem non secundum carnem: ergo mente & non carne Deum videbit.

¶ Respondeo dicendum, quòd sensu corporali aliquid sentitur dupliciter. Vno modo per se, alio modo per accidens. Per se quidem sentitur illud quod per se passionem sensui corporali inferre potest: per se autem potest passionem inferre aut sensui inquantùm est sensus: aut huic sensui inquantùm est hic sensus: quod autem secundo modo infert per se passionem sensui dicitur sensibile proprium, sicut color respectu visus, & sonus respectu auditus: quia autem sensus inquantùm est sensus vtitur organo corporali, non potest in eo aliquid recipi nisi corporaliter: cùm omne illud quod recipitur in aliquo sit in eo per modũ recipientis: & ideò oĩa sensibilia inferunt passionem sensibus inquantũ

quantũ est sensus, secundũ q̃ habẽt magnitudinẽ: & ideò magnitudo & omnia consequẽtia, vt motus, quies, & numerus, & huiusmodi dicunt sensibilia communia per se tantùm, per accidẽs tamen sentitur illud quod non infert passionẽ sensui, neq; inquantũ est sensus, neq; inquantũ est hic sensus, sed cõiungitur his quæ per se sensui inferunt passionem: sicut Socrates & filius Diarij, & amicus, & alia huiusmodi quæ per se cognoscũtur in vniuersali intellectu, in particulari autẽ virtute cogitatiua in homine, æstimatiua autem in aliis animalibus. Huiusmodi autẽ tunc sensus exterior dicitur sentire quando per accidens, quando ex eo quòd per se sentitur vis appræhensiua, cuius est illud cognitum per se cognoscere statim & sine dubitatione & discursu appræhendit: sicut videmus aliquem viuere ex hoc q̃ loquitur, quando autem aliter se habet non dicitur illud sensus videre etiam per accidens. Dico ergo quòd Deus nullo modo põt videri visu corporali, aut aliquo alio sentiri sensu sicut per se visibile, nec hic nec in patria: quia si à sensu remoueatur id quod conuenit sensui inquantum est sensus, non erit sensus. Et similiter si à visu remoueatur illud quod est visus, in quantum est visus non erit visus. Cùm ergo sensus inquantum est sensus percipiat magnitudinem, & visus inquantum est talis sensus percipiat colorem, impossibile est quòd visus percipiat aliquid quod non est color nec magnitudo, nisi sensus diceretur æquiuocè. Cùm ergo visus & sensus sit futurus idem specie in corpore glorioso, non poterit esse quòd diuinã essentiam videat sicut visibile per se. Videbit autem eam sicut visibile per accidens, dum ex parte visus corporalis tantam gloriam Dei inspiciet in corporibus, & præcipuè glorioſis, & maximè in corpore Christi: & ex parte alia intellectus tunc clarè eum videbit quod in rebus corporalibus visis Deus percipietur sicut in locutione percipitur vita: quanuis enim intellectus noster non videat eum ex creaturis, tamen videbit Deum in creaturis corporaliter visis. Et hunc modum quo Deus corporaliter possit videri, Augustinus ponit in fine de ciuitate Dei, vt pater eius verba intuenti dicit enim sic, Valde credibile est sic nos visuros mundana corpora tũc cœli noui & terræ nouæ, vt Deum vbiq; præsentem & vniuersa corporalia gubernantem clarissima perspicuitate videamus, non sicut nunc inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sed sicut homines mox vt aspicimus viuere non credimus sed videmus.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd verbum illud Iob intelligitur de oculo spirituali, de quo dicit Apostolꝰ Ephe. 1. Illuminatos habere oculos cordis nostri.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd illa authoritas non intelligitur quòd per oculos carnis Deum sumus visuri, sed quia in carne existentes Deum videbimus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Augustinus loquitur inquirendo in verbis illis & sub conditione: quod patet ex hoc quòd præmittitur lõgè itaq; alterius potentiæ erunt, si pereos videbitur incorporea illa natura. & postea subdit: Vis itaq; &c. Postmodum determinat vt dictum est.

¶ Ad quartũ dicendum, quòd omnis cognitio fit per aliquã abstractionem à materia: & ideò quanto forma corporalis magis abstrahitur à materia, magis est principium cognitionis, & inde est quòd in materia existens nullo modo est cognitionis principium. In sensu autem aliquo modo prout à materia separatur, & in intellectu nostro adhuc meliùs: & ideò oculus spiritualis à quo remouetur impedimentum cognitionis potest videre rem corporalem: non autem sequitur quòd oculus corporalis in quo deficit vis cognitiua secũdum quòd participat de materia possit cognoscere perfectè cognoscibilia quæ sunt in corpore.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quanuis mens facta carnalis non possit cogitare nisi accepta à sensibus, tamen ea cogitat immaterialiter: & similiter oportet quòd visus illud quòd appræhendit semper appræhendat corporaliter. Vnde non potest cognoscere illa quæ corporaliter appræhendi non possunt.

¶ Ad sextum dicẽdum, quòd beatitudo est perfectio hominis inquantum est homo: quia homo non habet quòd sit homo ex corpore: sed magis ex anima: corpora autem sunt de essentia hominum, inquantum sunt perfecta per animam: ideò beatitudo hominis nõ consistit principaliter nisi in animæ actu, & ex ea deriuatur ad corpus per quandam redundãtiam sicut patet ex his quæ dicta sunt. Quædam tamen beatitudo corporis nostri erit inquantum Deum videbit in sensibilibus creaturis, & præcipuè in corpore Christi.

¶ Ad septimum dicendum, quòd intellectus est perceptiuus spiritualium, non autem visus corporalis: & ideò intellectus poterit cognoscere diuinam essentiam sibi cõiunctam, non autem visus corporalis.

ARTICVLVS. III.

Vtrum sancti Deum videntes omnia videant quæ Deus videt.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd sancti videntes Deũ per essentiã omnia videãt quæ Deus in seipso videt, sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

Isidô.in libro de Summo bono dicit,Angeli in verbo Dei omnia sciunt antequã fiant: sed sancti angelis æquales erunt,vt patet Mat. 22. ergo & sancti videndo Deũ omnia vidẽt. ¶ Præterea. Gregorius. 4. Dialo. dicit q̃ illic omnes cõmuni claritate Deum conspiciunt, quid est quod ibi nesciant,vbi sciẽtem omnia sciũt: loquitur autẽ de beatis qui Deum vident per essentiam: ergo qui vident Deum per essentiam omnia cognoscunt. ¶ Præterea. Sicut dicitur in.3. de anima:intellectus cũ intelligit maxima,magis potest intelligere minima:sed maximum intelligibile est Deus:ergo maximè anget virtutem intellectus in intelligendo:ergo intellectus eum videns oĩa intelligit. ¶ Præterea. Intellectus non impeditur ab intelligendo aliquid nisi inquãtum id superat ipsum:sed intellectum Deũ videntem nulla creatura superat,quia dicit Gregori⁹ in.2. Dial. Animæ videnti creatorẽ angusta fit omnis creatura:ergo videntes Deum per essentiam omnia cognoscunt. ¶ Præterea. Omnis passiua potẽtia quæ non est reducta ad actũ est imperfecta, sed in intellectu possibili animæ humanæ est potentia quasi passiua ad cognoscẽdum omnia,quia intellectus possibilis est quo est omnia fieri, vt dicitur in.3. de anima:si ergo in illa beatitudine non intelligeret omnia remaneret imperfectus, quod est absurdum. ¶ Præterea. Quicũq; videt speculum videt ea quæ in speculo resultant: sed in verbo Dei omnia sicut in speculo resultant, quia ipse est ratio & similitudo omnium: ergo sancti qui vident verbum per essentiam, vident oĩa creata. ¶ Præterea. Vt dicitur Prouerb. 12. Desiderium suum iustis dabitur:sed sancti desiderant omnia scire,quia oĩes homines natura scire desiderant:& natura per gloriam non aufertur:ergo dabitur eis à Deo q̃ omnia cognoscant. ¶ Præterea. Ignorãtia est quædam pœnalitas præsentis vitæ:sed omnis pœnalitas per gloriam à sanctis aufertur: ergo & omnis ignorãtia,& ita oĩa cognoscent. ¶ Præterea. Beatitudo sanctorũ per prius est in anima quàm in corpore:sed corpora sanctorum formabuntur in gloria ad similitudinem corporis Christi, vt patet Phil.3. ergo & animæ perficientur ad similitudinem animæ Christi:sed anima Christi in verbo omnia videt: ergo & omnes animæ sanctorum videbunt omnia in verbo. ¶ Præterea. Sicut sensus ita intellectus cognoscit omne illud cuius similitudine informatur: sed diuina essentia expressiùs indicat quãlibet rem quàm aliqua similitudo alicuius rei:ergo cũ in illa beatæ visione essentia diuina fiat quasi forma intellectus nostri,videtur q̃ sancti videntes Deum omnia videant. ¶ Præterea. Cõmen. dicit in.3. de anima: q̃ si intellectus agẽs esset forma intellectus possibilis,intelligeremus omnia: sed diuina essentia clariùs repræsentat omnia quã intellectus agẽs: ergo intellectus videns Deũ per essentiam omnia cognoscit. ¶ Præterea. Propter hoc q̃ inferiores angeli nunc non omnia cognoscunt illuminantur de ignotis à superioribus:sed post diem iudicij angelus nõ illuminabit angelũ, tunc enim prælatio cessabit vt dicit glo. 1. Corinth. 15. ergo inferiores angeli oĩa scient, & eadem ratione omnes sancti Deum per essentiam videntes.

¶ Sed contrà sicut dicit Diony. in.6. cœl. hierar. Angeli superiores inferiores à nesciẽtia purgãt: Angeli autem inferiores vident essentiam diuinam:ergo angelus videns essentiam diuinã potest aliqua nescire:sed anima non perfectiùs videbit Deum quàm angelus:ergo animæ videntes Deum non oportet q̃ omnia videant. ¶ Præterea. Solus Christus habet spiritũ non ad mensuram, vt dicitur Ioã.3. sed Christo inquantum habet spiritum non ad mensuram, competit q̃ in verbo oĩa cognoscat: vnde ibidem dicitur, q̃ pater oĩa dedit in manu eius:ergo nulli alij cõpetit cognoscere oĩa in verbo nisi Christo. ¶ Præterea. Quanto aliquod principiũ perfectiꝰ cognoscitur,tãto plures eius effectus cognoscũtur per ipsum:sed quidam videntur Deum per essentiam perfectiùs aliis cognoscere qui est rerum omnium principiũ:ergo quidam aliis plura cognoscent,& ita non omnes omnia scient.

¶ Respondeo dicendum, q̃ Deus videndo suam essentiam cognoscit oĩa quæ sunt vel erunt, vel fuerunt,& hęc dicitur cognoscere notitia visionis:quia ad similitudinẽ visionis corporalis cognoscit ea quasi præsentia. Cognoscit insuper videndo suam essentiam omnia quæ potest facere,quãuis nunquã fecerit, nec facturus sit, aliàs non perfectè cognosceret potentiam suam. Nõ enim potest cognosci potentia nisi sciantur potentiæ obiecta,& hæc dicitur cognoscere scientia vel notitia simplicis intelligentiæ. Impossibile est autem q̃ aliquis intellectus creatus cognoscat omnia videndo diuinam essentiã,quæ Deꝰ potest facere:quia quanto aliquod principium perfectiùs cognoscitur,tanto plura sciuntur in illo. Sicut in vno demõstrationis principio, ille qui est perspicacioris ingenij plures conclusiones videt quã alius qui est ingenij tardioris, tũ ergo quantitas potentiæ diuinæ attendatur secundum ea in quã potest, si aliquis intellectus videret in diuina essentia oĩa quæ Deus potest facere,eadẽ esset quantitas perfectionis in intelligendo quæ est quantitas diuinæ potentiæ in producendo effectus,& ita cõprænderet diuinã essentiã,quod est impossibile omni creato intellectui. Illa autem omnia quæ Deus scit notitia visionis,aliquis intellectus creatus cognoscit in verbo.s.anima Christi. Sed de aliis videntibus diuinã essentiam duplex est opinio. Quidam enim

dam enim dicunt q̃ omnes videntes Deum per essentiam vidẽt omnia quæ Deus videt scientia visionis. Sed hoc repugnat sanctorũ dictis, qui ponũt angelos aliqua ignorare, quos tamen cõstat secundum fidem omnes Deum per essentiã videre. Et ideò alij dicunt q̃ alij à Christo quãuis videant Deũ per essentiã,non tamen omnia vident quę Deus videt,eò q̃ essentiam diuinam non compræhendunt. Non est enim necessariũ quòd sciẽs causam sciat omnes eius effectus nisi causam compræhendat,quod non competit intellectui creato: & ideò vnusquisq; videntium Deum per essentiam tanto plura in eius essentia conspicit quanto clariùs diuinam essentiam intuetur:& indè est q̃ de his potest vnus alium instruere,& sic scientia angelorum & animarũ sanctarum potest augeri vsq; ad diem iudicij: sicut & alia quæ ad præmium accidentale pertinent, sed vlteriùs non proficiet: quia tunc erit vltimus status rerũ,& in illo statu possibile est quòd omnes omnia cognoscant quæ Deus sciẽtia visionis nouit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd hoc quod Isidô. dicit q̃ angeli sciunt in verbo omnia ante quã fiãt,non potest referri ad ea quæ Deus scit scientia simplicis intelligentiæ tantùm,quia illa nunquã fient,sed referendum est ad ea tantùm quæ Deus scit scientia visionis,de quibus etiam non dicit quòd omnes angeli ea omnia cognoscant,sed fortè aliqui, & illi qui cognoscunt nõ perfectè cognoscunt omnia. In vna enim re est multas rationes intelligibiles considerare, sicut diuersas eius proprietates & habitudines ad res alias:& possibile est quòd eâdem re scita à duobus communiter,vnus alio plures rationes percipiat, & has rationes vnus ab alio percipiat. Vnde & Dionysius dicit. 4. c. de diui. no. quòd inferiores angeli docentur à superioribus rerũ scibiles rationes: & ideò etiam angeli qui oĩes creaturas cognoscunt nõ oportet q̃ omnia quę in eis intelligi possunt percipiant.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ex verbo illo Gregorij ostenditur q̃ in illa beata visione est sufficientia ad omnia intuenda ex parte diuinę essentiæ quæ est medium quo videtur, per quã Deus omnia videt:sed q̃ non omnia videantur est ex defectu intellectus creati qui diuinã essentiam non compræhendit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd intellectus creatus nõ videt diuinam essentiam secundũ modũ ipsius essentiæ,sed secundum modum propriũ qui finitus est:vnde non oportet q̃ eius efficacia in cognoscendo ex visione prædicta amplietur in infinitum ad omnia cognoscenda.

¶ Ad quartum dicendum, quòd defectus cognitionis non solùm procedit ex excessu cognoscibilis super intellectum,sed etiam ex hoc q̃ intellectui non coniungitur id quod est ratio cognoscibilis,sicut visus non videt lapidem quãdoq; ex hoc quòd species lapidis non est ei coniuncta:quanuis autem intellectui videtis Deum cõiungatur ipsa diuina essentia quæ est omnium ratio,non tamen coniũgitur ei prout est omniũ ratio,sed secundum quòd est ratio aliquorum, & tanto plurium quanto quisq; plenius diuinã essentiam intuetur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quando potentia passiua est perfectibilis pluribus perfectionibus ordinatis,si perfecta sit vltima perfectione sua non dicitur imperfecta,etiã si aliquę dispositiones præcedentes ei desint. Omnis enim cognitio qua intellectus creatꝰ perficitur, ordinatur sicut ad finem ad Dei cognitionem:vndevidẽs Deum per essentiam etiam si nihil aliud cognosceret perfectum intellectũ haberet, nec est perfectio ex hoc quia aliquid aliud cum ipso cognoscit, nisi quatenus ipsum plenius videt. Vnde August. in.5. confes. Infœlix homo qui scit omnia illa creata,te autem nescit: beatus autem qui te scit,etiam si illa nesciat. Qui verò te & illa nouit,non propter illa beatior,sed propter te tantùm beatus.

¶ Ad sextum dicẽdum, quòd speculum illud est voluntarium,& sicut ostendet se cui vult, ita in se ostendet quæ vult, nec est simile de speculo materiali in cuius potestate non est q̃ videatur vel non videatur. Vel dicendum qd' in speculo materiali tam res quàm speculum videntur sub propria forma,quanuis speculum illud videatur per formã à re acceptam. Lapis verò per propriam formã resultantem in re alia: & ideò propter quam rationem cognoscitur vnũ,& aliud. Sed in speculo increato videtur aliquid per formam ipsius speculi,sicut effectus videtur per similitudinem causæ & econtrariò: & ideò non oportet quòd quicunq; videt speculum æternũ videat omnia quę in speculo resultant,nõ enim necesse est q̃ videns causam videat omnes effectus eius nisi compræhendat causam.

¶ Ad septimũ dicendũ, q̃ sanctorũ desiderium quo oĩa scire desiderãt implebitur ex hoc solũ q̃ Deũ videbũt,sicut desiderij eorũ quo omnia bona habere cupiunt,cõplebitur in hoc q̃ Deũ habebunt. Sic enim Deus in hoc q̃ habet perfectam bonitatem sufficit affectui,& eo habito omnia bona habentur quodammodò, ita eius visio sufficit intellectui. Ioan. 14. Domine ostende nobis patrem & sufficit nobis.

¶ Ad octauũ dicendũ, q̃ ignorãtia propriè accepta in priuationẽ sonat,& sic pœna est:sic enim ignorãtia est nesciẽtia aliquorũ quæ sciri debẽt, vel quę necesse est scire:nulliusaũt horũ sciẽtia sanctis deerit in pria:qñq; autẽ ignorãtia cõiter accipitur pro oĩ nescientia,& sic angeli & sancti

in patria

Universidad de Deusto
Biblioteca

in patria quædam ignorabũt. Vnde Dionysius dicit q̃ angeli à nescientia purgantur: sic autem ignorantia non est pœnalitas, sed defectus quidam: nec est necesse q̃ omnis talis defectus per gloriam auferatur, sic enim etiam posset dici q̃ defectus esset in papa Lino, qui nõ peruenit ad gloriam Petri.

¶ Ad nonum dicendum, quòd corpus nostrum conformabitur corpori Christi in gloria secundum similitudinem, non secundum æqualitatẽ: erit enim clarum sicut & corpus Christi, sed nõ æqualiter. Et similiter anima nostra habebit gloriam ad similitudinem animæ Christi, sed non ad æqualitatem: & ita habebit scientiã sicut anima Christi, sed non tantã, vt. s. sciat omnia sicut anima Christi.

¶ Ad decimum dicendum, quòd quanuis essentia diuina sit ratio omnium cognoscibilium, nõ tamen coniungetur cuilibet intellectui creato secũdum quòd est ratio omnium: & ideo ratio non sequitur.

¶ Ad vndecimum dicendum, quòd intellectus agens est forma proportionata intellectui possibili: sicut & potentia materiæ est proportionata potentiæ agentis naturalis, vt omne quod est in potentia passiua materiæ & intellectus possibilis sit in potentia actiua intellectus agentis vel naturalis agentis: & ideò si intellectus agẽs fiat forma intellect⁹ possibilis, oportet q̃ intellect⁹ possibilis cognoscat omnia ad quæ se extendit virtus intellectus agentis: diuina autem essentia non est forma hoc modo nostro intellectui proportionata: & ideò non est simile.

¶ Ad duodecimũ dicendũ, q̃ nihil ꝓhibet dicere q̃ post diem iudicij quãdo gloria hominum & angelorum erit penitus consummata q̃ oẽs beati scient omnia quæ Deus scientia visionis nouit, ita tamen q̃ non omnes omnia videant in essentia diuina, sed anima Christi ibi plenè videbit omnia sicut & nunc videt. Alij autẽ videbũt ibi plura vel pauciora secundũ gradũ quo Deũ cognoscent, & sic anima Christi de his quæ præ aliis videt in verbo omnes alias illuminabit. Vnde dicitur Apoc. 21. q̃ claritas Dei illuminat ciuitatem Hierusalem, & lucerna eius est agnus. Et similiter alii superiores illuminabũt inferiores, non quidem nouã illuminatione vt scientia inferiorum per hoc augeatur, sed quadã cõtinuatione illuminationis, sicut si intelligatur q̃ Sol quiescens illuminat aẽrem: & ideò dicitur Dan. 12. quòd qui ad iustitiã erudiũt plurimos fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Prælatio autem ordinum dicitur cessatura quãtum ad ea quæ nunc circa nos per eorum ordinata ministeria exercentur, vt patet per glossam ibidem.

QVAESTIO. XCIII.

De sanctorum beatitudine & eorum mansionibus.

DEinde considerandum est de sanctorum beatitudine & eorum mansionibus. Circa quod quærũtur tria. Primò, vtrum sanctorum beatitudo augeatur post iudicium. Secundò, vtrum gradus beatitudinis appellentur mãsiones. Tertio, vtrum diuersæ mansiones distinguantur penes diuersos gradus charitatis.

ARTICVLVS. I.

An beatitudo sanctorum sit maior futura post iudicium quam ante.

Thom. 4. dist. 49. q. 1. art. 4. q. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic ꝓceditur. Videt quòd beatitudo sanctorum non sit maior futura post iudicium quàm antè. Quanto enim aliquid accedit ad similitudinem diuinam, tanto perfectiùs beatitudinem participat: sed anima à corpore separata Deo similior est quã cori coniuncta: ergo maior est beatitudo ante corporis resumptionem quã post. ¶ Præterea. Virtus vnita est magis potens quàm multiplicata: sed anima extra corpus est magis vnita quã cùm est corpori cõiuncta: ergo virtus est maior ad operandum, & ita perfectiùs beatitudinem participat quæ in actu cõsistit. ¶ Præterea. Beatitudo cõsistit in actu intellectus speculatiui: sed intellectus in suo actu non vtitur organo corporali, & sic corpus resumptum nõ efficiet vt anima perfectiùs intelligat: ergo beatitudo animæ nõ erit maior post resurrectionem. ¶ Præterea. Infinito non potest esse aliquid maius, & ita infinitum cum aliquo finito non sunt maius quã infinitum ipsum: sed anima beata ante corporis resumptionem beatitudinem habet de hoc q̃ gaudet de bono infinito, scilicet Deo: post resurrectionem autem corporis non habebit de alio gaudium nisi fortè de gloria corporis quæ est quoddam bonum finitum: ergo gaudiũ eorum post corporis resurrectionem non erit maius quàm antè.

¶ Sed contrà est quod Apoc. 6. super illud, Vidi sub altare animas interfectorum &c. dicit glos. Modò animæ sanctorum sunt existentes sub. i. minori dignitate quam sint futuræ: ergo maior erit eorum beatitudo post mortem. ¶ Præterea. Sicut bonis beatitudo redditur pro præmio, ita & malis

& malis miseria: sed miseria malorum post resumptionem corporum erit maior quàm antè, quia nõ solùm in anima sed in corpore punientur: ergo & beatitudo sanctorũ erit maior post resurrectionem corporum quàm antè.

¶ Respondeo dicẽdum, quòd beatitudinem sanctorum post resurrectionem augeri quidem extensiuè manifestum est, quia beatitudo tũc erit non solùm in anima, sed etiã in corpore. Et etiã ipsius animæ beatitudo augebitur extẽsiuè inquantum anima non solùm gaudebit de bono proprio, sed etiam de bono corporis. Potest etiã dici q̃ ipsius animæ beatitudo intensiuè augebitur. Corpus enim hominis dupliciter potest cõsiderari. Vno modo secundum quòd est ab anima perfectibile. Alio modo secundum quòd est in eo aliquid repugnãs animæ in suis operationibus, prout non perfectè corpus per animam perficitur. Secundum autem primam cõsiderationem corporis, coniunctio ipsius ad animam addit animæ aliquam perfectionem, quia omnis pars imperfecta est & completur in suo toto vnde & totũ se habet ad partem vt forma ad materiam. Vnde & anima perfectior est in esse suo naturali cũ est in toto, scilicet in homine cõiuncto ex anima & corpore quàm cũ est per se separata. Sed vnio corporis quantum ad secundam ipsius considerationem impendit animæ perfectionem. Vnde dicitur q̃ corpus quod corrumpitur aggrauat animam: Sapien. 9. Si ergo à corpore remoueatur omne illud per quod animæ actioni resistit simpliciter anima erit perfectior in corpore tali existens quã per se separata: quãto autem est perfectius in esse, tanto potest perfectiùs operari. Vnde & operatio animæ coniũctæ tali corpori erit perfectior quã operatio animę separatę. Huiusmodi autem corpus est corpus glorioſum quod omninò subdetur spiritui: vnde cũ beatitudo in operatione consistat, perfectior erit beatitudo animæ post resumptionẽ corporis quã antè. Sicut enim anima separata à corpore corruptibili perfectiùs potest operari quã ei cõiuncta, ita post q̃ fuerit cõiuncta corpori glorioſo perfectior est ei⁹ operatio quã quãdo erat separata: omne autem imperfectum appetit suam perfectionem: & ideò anima separata naturaliter appetit corporis coniunctionem, & propter hũc appetitum ex imperfectione procedentẽ eius operatio qua in Deũ fertur est minùs intensa. Et hoc est quod dicit Hiero. q̃ ex appetitu corporis retardatur nè tota intẽtione pergat in illud summum bonum.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd anima cõiũcta corpori glorioſo est magis deo similis quã ab eo separata, inquãtum coniuncta habet esse perfectius. Quanto enim est aliquid perfectius, tanto est Deo similius: sicut cor cuius vitę perfectio in motu consistit est Deo similior quando mouetur quàm quando quiescit, quãuis Deus nunquam moueatur.

¶ Ad secũdũ dicendũ, q̃ virtus quæ de sua natura habet q̃ sit in materia, magis est potẽs I materia existẽs quã à materia separata, quãuis absolutè loquẽdo virt⁹ à materia separata sit potẽtior.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd quãuis in actu intelligendi anima corpore non vtatur, tamen perfectio corporis quodãmodò ad perfectionem operis intellectualis cooperabitur, inquantũ ex coniunctione corporis glorioſi anima erit in natura perfectior, & per cõsequens in operatione efficacior, & secundũ hoc ipsum bonum corporis cooperabitur quasi instrumentaliter ad operationem in qua beatitudo consistit, sicut etiam philosophus ponit in. 1. Ethi. q̃ bona exteriora cooperantur instrumẽtaliter ad fœlicitatẽ viæ.

¶ Ad quartũ dicendum, quòd quãuis finitũ infinito additum nõ faciat maius, tamen facit plus: quia finitum & infinitũ sunt duo cũ infinitum per se acceptũ sit vnũ, extẽsio autem gaudij nõ respicit maius sed plus. Vnde extẽsiuè augetur gaudiũ secundũ qd' est de Deo & de gloria corporis respectu gaudij quod erat de Deo, gloria autem corporis operabit ad gaudij intẽsionem quod est de Deo, inquãtũ cooperabitur ad perfectionem operationum qua anima in Deũ fertur. Quãto enim operatio conueniẽs fuerit perfectior, tanto delectatio erit maior, vt patet ex hoc quod dicitur. 4. Ethicorum.

ARTICVLVS. II.

Vtrũ beatitudinis gradus mansiones dici debeant.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod beatitudinis grad⁹ mansiones dici nõ debeãt. Beatitudo enim importat rationem præmij: sed mãsio nihil significat quod ad præmiũ pertineat: ergo diuersi gradus beatitudinis mansiones dici non debent.

¶ Præterea. Mansio locũ significare videtur: sed locus quo sancti beatificabuntur nõ est corporalis, sed spiritualis, scilicet Deus qui vnus est: ergo non est nisi vna mansio: & ita diuersi gradus beatitudinis mãsiones dici nõ debent. ¶ Præterea. Sicut in patria erũt hoẽs diuersorũ meritorum, ita nunc sunt in purgatorio, & in limbo patrũ fuerũt: sed in purgatorio & limbo nõ distinguũtur mãsiones: ergo similiter nec in pria.

¶ Sed contrà est quod dicitur Ioã. 14. In domo patris mei mãsiones multæ sunt &c. quod Augustinus exponit de variis gradibus præmiorũ.

¶ Præterea. In qualibet ciuitate est ordinata mãsionum distinctio: sed cœlestis patria ciuitati cõparatur vt patet Apoc. 21. ergo oportet ibi diuersas mãsio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sas mansiones distinguere secundum diuersos beatitudinis gradus.

¶Respondeo dicẽdum, quòd motus localis est prior omnium aliorum motuum: ideò secundũ philosophũ nomen motus & distãtię, & omniũ huiusmodi, deriuatum est à motu locali ad oẽs alios motus: finis autem motus localis est locus ad quem cũ aliquis peruenerit ibi manet quiescens & in eo conseruatur: & ideò in quolibet motu ipsam quietem in finem motus dicimus collocationem vel mansionem: & ideò cũ nomẽ motus deriuetur vsq; in actum appetitus & voluntatis, ipsa assecutio finis appetitiui motus dicitur mãsio aut collocatio in fine: & ideò diuersi modi consequendi finem vltimũ diuersæ mãsiones dicuntur, vt sic vnitas domus respondeat vniuersitati beatitudinis quæ est ex parte obiecti, & pluralitas mãsionum respõdeat differentiæ quæ in beatitudine inuenitur ex parte beatorum: sicut etiã videmus in rebus naturalibus quòd est idem locus sursum ad quem tendunt omnia leuia, sed vnũquodq; pertingit propinquius secundum q̃ est leuius, & ita habẽt diuersas mansiones secundum differentiam leuitatis.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd mansio importat rationem finis, & per consequens rationem præmij quod est finis meriti.

¶Ad secũdum dicendũ, quòd quamuis sit vnus locus spiritualis, tamen diuersi sunt gradus appropinquandi ad locũ illum, & secundum hoc construuntur diuersæ mansiones.

¶Ad tertium dicendum, quòd illi qui erant in limbo vel nunc sunt in purgatorio nõdum peruenerunt ad suum finem: & ideò in purgatorio vel in limbo non distinguuntur mansiones, sed solùm in paradiso & in inferno vbi est finis bonorum & malorum.

ARTICVLVS. III.

Vtrum diuersæ mansiones distinguantur penes diuersos gradus charitatis.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd diuersæ mãsiones non distinguantur penes diuersos gradus charitatis. Quia Matth. 25. dicitur: Dedit vnicuiq; secũdum propriam virtutem: propria autẽ vniuscuiusq; virtus est eius vis naturalis: ergo & dona gratiæ & gloriæ distribuũtur secundum diuersos gradus virtutis naturalis. ¶Præterea. In psal. dicitur: Tu reddes vnicuiq; secundum opera sua: sed illud quod redditur est beatitudinis mensura: ergo gradus beatitudinis distinguuntur secundũ diuersitatem operum, & non secundũ diuersitatẽ charitatis. ¶Præterea. Præmium debetur actui & non habitui: vnde fortissimi non coronãtur, sed agonizantes, vt patet. 1. Ethi. & 2. Timoth. 2. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit: Sed beatitudo est præmium: ergo diuersi gradus beatitudinis erunt secundum diuersos gradus operum & non secundum diuersos charitatis gradus.

¶Sed contrà est, quòd quanto aliquis est Deo magis coniunctus, tanto erit beatior: sed secundum modũ charitatis est modus coniunctionis ad Deum: ergo secundũ differentiam charitatis erit & diuersitas beatitudinis. ¶Præterea. Si simpliciter sequitur ad simpliciter, & magis ad magis: sed habere beatitudinẽ sequitur ad habere charitatem: ergo & habere maiorem beatitudinem sequitur ad habere maiorem charitatem.

¶Respondeo dicendũ, quòd principium distinctiuum mansionũ siue graduũ beatitudinis est duplex. s. propinquũ & remotum. Propinquũ est diuersa dispositio quæ erit in beatis, ex qua contingit diuersitas perfectionis apud oẽs in operatione beatitudinis: sed principium remotum est meritum quo talem beatitudinem consecuti sunt. Primò autem distinguuntur mãsiones secundum charitatem patriæ, quæ quãto in aliquo erit perfectior, tãto eum reddet capaciorem diuinæ claritatis secundum cuius augmentum augebitur perfectio visionis diuinæ. Secundo verò modo distinguuntur mansiones secundum charitatem viæ. Actus enim noster non habet q̃ sit meritorius ex ipsa substantia, sed solũ ex habitu virtutis quo informatur: ius autẽ merẽdi in omnibus virtutibus est ex charitate quę habet ipsum finem pro obiecto: & ideò diuersitas in merendo tota reuertitur ad diuersitatem charitatis, & sic charitas viæ distinguet mansiones per modum meriti.

¶Ad primũ ergo dicendum, quòd virtus ibi nõ accipitur solùm pro naturali capacitate, sed pro naturali capacitate simul cũ conatu ad habendam gratiam: & virtus hoc modo accepta erit quasi materialis dispositio ad mensuram gratię & gloriæ suscipiendæ: sed charitas est formaliter complens gloriam ad meritũ: & ideò distinctio grad' in gloria accipitur penes gradus charitatis potiùs quã penes grad' virtutis prędictę.

¶Ad secundum dicendum, quòd opera non habent q̃ eis retributio glorię reddatur nisi inquantum sunt charitate informata: & ideò secundum diuersos charitatis gradus erunt diuersi gradus in gloria.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd quamuis habitus charitatis vel cuiuscunq; virtutis non sit meritũ cui debeatur præmiũ, est tamen principium & tota ratio merendi in actu charitatis: & ideò secundum eius diuersitatem præmia distinguuntur, quamuis etiam ex ipso genere actus possit aliquis gradus in merendo cõsiderari: non quidem respectu præmij essentialis quod est gaudium de

dium de Deo, sed respectu alicuius accidentalis prẽmij qd' est gaudiũ de aliquo bono creato.

QVAESTIO. XCIIII.

De modo quo sancti se habebunt erga damnatos.

Deinde considerandum est de modo quo sancti habebunt erga damnatos. Circa quod quæruntur tria. Primò, Vtrum sancti pœnas damnatorũ videant. Secundò, Vtrum eis cõpatiantur. Tertiò, Vtrum de eorũ pœnis lætentur.

ARTICVLVS. I.

Vtrum beati qui erunt in patria videbunt pœnas damnatorum.

Thom. 4. Dist. 50. q. 2. art. 4. q. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ beati qui erũt in patria nõ videant pœnas damnatorum. Maior enim est distãtia damnatorum à beatis quàm viatorum: sed viatorum facta non vident, vnde Isa. 19. Abraham nesciuit nos: dicit gloss. Nesciunt mortui etiam sancti quid faciunt viui etiam eorum filij: ergo multo minùs vident pœnas damnatorum. ¶Præterea. Perfectio visionis dependet à perfectione visibilis: vnde Philosophus dicit. 10. Ethicorũ, quòd perfectissima sensus operatio est sensus maximè dispositi ad pulcherrimum sub visu cadentium: ergo econtrario turpitudo visibilis redundat in imperfectionem visionis: sed imperfectio nulla erit in beatis: ergo non videbunt miserias damnatorum in quibus est summa turpitudo.

¶Sed cõtrà est quod dicitur Isa. vlti. Egredietur & videbunt cadauera virorum qui priuaricati sunt in me: gloss. Electi egredientur intelligentia vel visione manifesta, vt ad laudem Dei magis accendantur.

¶Respondeo dicẽdum, quòd à beatis nihil subtrahi debet quod ad perfectionem beatitudinis eorum pertineat. Vnumquodq; autem ex comparatione contrarij magis cognoscitur: quia cõtraria iuxta se posita magis eluescunt: & ideò vt beatitudo sanctorum eis magis cõplaceat, & de ea vberiores gratias Deo agant, datur eis vt pœnam impiorum perfectè videant.

¶Ad primum ergo dicẽdum, quòd gloss. illa loquitur de sanctis mortuis secundum posibilitatem naturæ. Non enim oportet vt naturali cognitione cognoscãt omnia quæ erga viuos agũtur, sed sancti qui sunt in patria omnia clarè cognoscunt quæ aguntur, etiam apud viatores & apud dãnatos. Vnde Greg. dicit. 12. lib. Moral. De animabus sanctis sentiendũ non est scilicet quod Iob dicit, siue nobiles fuerint filij ei', siue ignobiles, nescient &c. quia intus habẽt Dei claritatem, nullo modo credendum est quòd sit foris aliquid quod ignorent.

¶Ad secundum dicendum, quòd quamuis pulchritudo visibilis ad perfectionẽ faciat visionis visibilis, tamen turpitudo sine visionis infectione esse potest. Species enim rerum in anima per quas contraria cognoscuntur, non sunt contrariæ: vnde etiam Deus qui perfectissimam cognitionem habet, omnia pulchra & turpia videt.

ARTICVLVS. II.

Vtrum beati compatiantur miserijs damnatorum.

Ad secundum sic proceditur. Videtur q̃ beati miseriis dãnatorum cõpatiantur. Compassio enim ex charitate procedit: sed in beatis erit perfectissima charitas: ergo maximè miseriis damnatorũ cõpatiuntur. ¶Præterea. Beati nunquam erunt elongati tantum à compassione quantum Deus est: sed Deus quodãmodò miseriis nostris compatitur, vnde & misericors dicitur, & similiter angeli: ergo beati cõpatientur miseriis damnatorum.

¶Sed contrà, quicunq; alicui compatitur fit miseriæ eius quodãmodò particeps: sed beati non possunt esse participes alicuius miseriæ: ergo miseriis damnatorum non compatiuntur.

¶Respondeo dicendum, quòd misericordia vel compassio potest in aliquo inueniri dupliciter. Vno modo per modũ passionis, alio modo per modum electionis. In beatis autem non erit aliqua compassio in parte inferiori nisi consequẽs electionem rationis: vnde non erit in eis cõpassio vel misericordia nisi secundũ electionem rationis. Hoc autem modo ex electione rationis misericordia vel cõpassio nascitur, scilicet prout aliquis vult malum alterius repelli: vnde in illis quæ secundum rationem repelli non volumus compassionem talem nõ habemus. Peccatores autem quandiu sunt in hoc mundo in tali statu sunt quòd sine præiudicio diuinæ iustitiæ possunt in beatitudinem transferri à statu miseriæ & peccati: & ideò beatorum compassio ad eos locum habet, & secundum electionem voluntatis, prout Deus, angeli, & beati eis compati dicuntur: & eorum salutem volendo, & secundum passionem, sicut compatiuntur eis homines boni in statu viæ existentes, sed in futuro non poterunt transferri à sua miseria: vnde

ad eorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad eorum miserias non debet esse compassio secundum electionē rectam: & ideò beati qui erūt in gloria nullam compassionem ad damnatos habebunt.

¶ Ad primum ergo dicendū, quòd charitas tūc est compassionis principium quando possum⁹ ex charitate velle remotionem miserię alicuius: sed sancti ex charitate hoc velle nō possunt de damnatis cū diuinæ iustitiæ repugnet, vnde ratio non sequitur.

¶ Ad secūdum dicendū, quòd Deus dicitur esse misericors inquantum subuenit illis quos secūdum ordinem sapientiæ & iustitiæ suæ cōuenit à miseria liberari: non ꝙ damnatorum misereatur, nisi fortè puniendo citra condignum.

ARTICVLVS. III.

Vtrum beati lætentur de pœnis impiorum.

Ad tertium sic ꝓceditur. Videtur quòd beati non lætētur de pœnis impiorū. Lætari enim de malo alterius ad odiū petinet: sed in beatis nullum erit odiū: ergo nō lætabuntur de miseriis damnatorū. ¶ Præterea. Beati in patria erunt summè Deo cōformes: sed Deus nō delectatur in pœnis nostris: ergo beati non delectabuntur in pœnis damnatorum. ¶ Præterea. Illud quod est vituperabile in viatore maximè est culpabile ꝙ reficiatur aliorum pœnis, & maximè laudabile vt de pœnis doleat: ergo beati nullo modo lætantur de pœnis damnatorum.

¶ Sed contrà est quod in psalmo dicitur: Lætabitur iustus cū viderit vindictam. ¶ Præterea. Isa. vlti. Erunt vsq; ad satietatem visionis omi carni. satieras autem refectionem mentis designat: ergo beati gaudebunt de pœnis impiorum.

¶ Respondeo dicendū, quòd aliquid potest esse materia gaudij dupliciter. Vno modo per se, quando scilicet de aliquo gaudetur inquātum huiusmodi, & sic sancti non lætabūtur de pœnis impiorum. Alio modo per accidens. i. ratione alicuius adiuncti, & hoc modo sancti de pœnis impiorum gaudebunt considerando in eis diuinæ iustitiæ rectitudinem, & suam liberationem de qua gaudebunt: & sic diuina iustitia & sua liberatio erit per se causa gaudij beatorum, sed pœnæ damnatorum per accidens.

¶ Ad primū ergo dicendum, quòd lætari de malo alterius inquantum huiusmodi, pertinet ad odium, non autem lætari de malo alterius ratione alicuius adiuncti: sic autem aliquis de malo proprio quando lętatur, sicut cùm quis gaudet de propriis afflictionibus secūdum ꝙ prosunt ei ad meritum vitæ. Iacob. 1. Omne gaudiū existimate fratres mei cùm in tentationes varias incideritis.

¶ Ad secundum dicendū, quòd quanuis Deus non delectetur in pœnis inquantum huiusmodi, delectatur tamen in eis inquantum sunt per suam iustitiam ordinatæ.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd in viatore nō est laudabile si delectetur de aliorum pœnis secundum se, est tamen laudabile si delectetur de eis quantum habent aliquid boni annexum, tamē alia ratio est de viatore & comprehēsore. Quia in viatore passiones frequenter insurgunt sine iudicio rationis, & tamen tales passiones interdum sunt laudabiles secūdum ꝙ bonam dispositionem indicant: sicut patet de verecundia & misericordia & pœnitentia de malo: sed in comprehensoribus non potest esse passio nisi iudicium rationis consequens.

QVAESTIO. XCV.

De dotibus beatorum.

Deinde considerandum est de dotibus beatorum. Circa quod quærūtur quinq;. Primò, Vtrum beatis sint assignādæ aliquæ dotes. Secundo, Vtrum dos à beatitudine differat. Tertiò, Vtrum Christo insint dotes. Quarto, Vtrum angelis. Quinto, Vtrum conuenienter assignentur dotes.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ponendæ sint aliquæ dotes in hominibus beatis.

Thom. 4. dist. 49. q. 4. art. 1. q. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic ꝓceditur. Videt quòd non sint ponendæ aliquæ dotes in hominib⁹ beatis. Dos enim secundum iura datur sponso ad sustinenda onera matrimonij: sed sancti non gerunt figuram sponsi, sed magis figuram sponsæ inquantum sunt ecclesiæ membra: ergo eis dotes non dantur. ¶ Præterea. Dotes non dantur secundum iura à patre sponsi sed à patre sponsæ: omnia autem bona beatitudinis dantur beatis à patre sponsi. s. Christi. 1. Iaco. 1. Omne datum optimum, & omne donū perfectum &c. ergo huiusmodi dona quæ beatis dantur non sunt dotes appellandæ. ¶ Præterea. In matrimonio carnali dantur ad faciliùs toleranda onera matrimonij: sed in matrimonio spirituali non sunt aliqua onera, maximè secundum statum ecclesię triūphantis: ergo non sunt ibi aliquę dotes assignandæ. ¶ Præterea. Dotes non dantur nisi causa matrimonij: sed matrimoniū spūale

nium spirituale cōtrahitur cum Christo per fidem secundū statum ecclesiæ militantis: ergo eâdem ratione si beatis aliquę dotes conueniunt, cōuenient etiā sanctis existētibus in via: sed istis nō conueniunt: ergo nec beatis. ¶ Præterea. Dotes ad bona exteriora pertinēt quæ dicūtur bona fortunæ: sed prędia beatorū erūt de interioribus bonis: ergo non debēt dotes nominari.

¶ Sed contrà Ephe. 5. dicitur, Sacramentum hoc magnum est, dico autem in Christo & ecclesia: ex quo habetur quòd spirituale matrimonium per carnale significatur: sed in carnali matrimonio sponsa dotata traducitur in domum spōsi: ergo cùm sancti in domum Christi traducūtur cùm beatificantur, videtur quòd aliquibus dotibus dotentur. ¶ Præterea. Dotes in matrimonio corporali assignantur ad matrimonij solatium: sed matrimonium spirituale delectabilius est quàm carnale: ergo ei sunt dotes maximè assignandæ. ¶ Præterea. Ornamenta sponsarū ad dotem pertinent: sed sancti ornati in gloriā traducūntur, vt dicitur Isa. 6. Induit me vestimētis salutis & quasi sponsam ornatā monilibus suis: ergo sancti in patria dotes habent.

¶ Respondeo dicendum, quòd absq; dubio beatis quando in gloriam transferuntur aliqua dona diuinitùs dātur ad eorum ornatum, & hi ornatus à magistris dotes sunt nominati. Vnde dantur quædā definitiones de dote de qua nūc loquimur tales: Dos est perpetuus animę & corporis ornatus vitæ sufficiens in æterna beatitudine iugiter perseuērans. Et sumitur hæc descriptio ad similitudinem dotis corporalis, per quā sponsa ornatur, & prouidetur viro vnde possit sufficienter spōsam & liberos nutrire, & tamen inamissibiliter dos sponsæ conseruatur ad eam separato matrimonio. Sed de ratione nominis diuersi diuersimodè opinantur. Quidam enim dicunt quòd dos non accipitur ex similitudine ad matrimonium corporale, sed secundum modum loquendi quo omnē perfectionem seu ornatum cuiuscunq; hominis dotes nominamus. Sicut aliquis dicitur esse dotatus sciētia qui sciētia pollet. Et Ouidius vsus est noīe dotis dicēs, Et quacunq; potes dote placere place. Sed hoc non videtur vsquequāq; conueniēs. Quia quādocunq; aliquòd nomen est impositum ad aliquid principaliter significandum non consueuit ad alia transferri, nisi secundum aliquam similitudinem: vnde cùm secundum primam institutionem nominis dos ad carnale matrimonium pertineat, oportet quòd in qualibet acceptione attendatur aliqua similitudo ad principale significatum. Et ideò alij dicunt quòd secūdum hoc similitudo attenditur quòd dos propriè dicitur donū quod in matrimonio corporali datur sponsæ ex parte spōsi, quādo ita dicitur in domū sponsi, ad ornatum sponsæ pertinens: quod patet ex hoc quod dixit Sichem Iacob & filiis eius, Gene. 34. Augete dotem, & munera postulate. Et exo. 22. Si seduxerit quis virginem, dormieritq; cum ea, dotabit eam, & accipiet eam in vxorē. Vnde & ornatus qui à Christo sanctis exhibetur quādo traducūtur in domum gloriæ dos nominatur. Sed hoc manifestè contra id quod Iuristę dicunt, ad quos pertinet de his tractare. Dicunt enim quòd est dos propriè quædam datio ex parte mulieris facta his qui sunt ex parte viri, ꝓ onere matrimonij qd' sustinet vir: sed illud quod sponsus dat sponsæ vocatur donatio propter nuptias, & secundum hūc modum accipitur dos. 4. Reg. 9. vbi dicitur quòd Pharao rex Aegypti cepit Gazo & dedit in dotem filiæ suę vxori Salomonis: nec contra hoc faciunt authoritates inductæ. Quāuis enim dotes à parente puellæ consueuerunt assignari, tamen quandoq; conuenit quòd sponsus vel pater sponsi assignat dotes vice patris puellæ: quod contingit dupliciter. Vel pro nimio affectu ad spōsam, sicut fuit de Sichem, qui voluit assignare dotem quam debebat accipere propter vehementem amorem filij sui ad puellam: vel hoc in pœnam sponsi vt virgini à se corruptæ dotem de suo assignet, quod pater puellæ debuerat assignare, & in hoc casu loquitur Moyses in authoritate inducta. Et ideò secundum alios dicēdū est quòd dos in matrimonio corporali propriè dicitur quādo datur ab his qui sunt ex parte mulieris, his autem qui sunt ex parte viri ad sustentanda onera matrimonij vt dictum est. Sed tunc remanet difficultas quomodò hic assignatio possit optari ad propositum, cùm ornatus qui sunt in beatitudine dentur sponsæ spirituali à parte spōsi, quod manifestabitur respondendo ad argumenta.

¶ Ad primum ergo dicēdum, quòd dotes quāuis assignētur sponso in carnali matrimonio ad vsum, tamen proprietas & dominium pertinet ad spōsam: quod patet ex hoc quòd soluto matrimonio dos remanet sponsæ secundum iura: & sic etiam in matrimonio spirituali ipsi ornatus qui sponsæ spirituali dantur scilicet ecclesię in membris suis, sunt quidem ipsius sponsi inquantum ad eius gloriam & honorem cedunt, sed sponsæ inquantum per eas ornatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pater sponsi, scilicet Christi, est sola persona patris, pater autem sponsæ est tota Trinitas, effectus autem in creaturis ad totam Trinitatem pertinet. Vnde huiusmodi dotes in spirituali matrimonio propriè loquendo magis dantur à patre sponsæ quàm à patre sponsi. Sed tamen hæc collatio quanuis ab omnibus personis fiat, singulis personis potest appropriari per aliquem modum-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Personę quidem patris vt danti, quia in ipso est authoritas, ei etiam paternitas respectu creaturæ appropriatur, vt sic idem sit pater sponsi & sponsę: filio verò appropriatur inquantum propter ipsum dantur. Sed spiritui sancto inquantum in ipso & secundum ipsum dantur, amor enim est communis dationis ratio.

¶Ad tertium dicēdum, quòd dotibus per se cōuenit illud quod per dotes efficitur, scilicet solatium matrimonij: sed per accidens illud quod per eas remouetur, scilicet onus matrimonij: qđ per eas leuigatur. Sicut gratiæ conuenit per se facere iustum, sed per accidens quòd de impio faciat iustum. Quanuis ergo in matrimonio spirituali non sint aliqua onera, est tamen ibi summa iucunditas: & ad hanc perficiendam iucunditatem dotes sponsæ conferuntur, vt scilicet delectabiliter per eas sponso coniungatur.

¶Ad quartum dicēdum, quòd dotes non consueuerunt assignari sponsæ quando desponsatur, sed quando in domum sponsi traducitur, vt præsentialiter sponsum habeat: quandiu enim in hac vita sumus, peregrinamur à Domino. 2. Corinth. 5. & ideò dona quæ sanctis in hac vita conferuntur non dicuntur dotes, sed illa quæ conferuntur eis quando transferuntur ad gloriam, in qua sponso præsentialiter perfruuntur.

¶Ad quintum dicēdum, quòd in spirituali matrimonio interior decor requiritur, vt in Psalmo: Omnis gloria eius filiæ regis ab intus &c. sed in matrimonio corporali requirit decor exterior: vnde non oportet quòd dotes huiusmodi assignentur in matrimonio spirituali sicut assignātur in corporali.

ARTICVLVS. II.

Vtrum dos sit idem quod beatitudo.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd dos sit idem quod beatitudo. Vt enim ex definitione dotis prędicta patet, Dos est ornatus corporis & animæ in æterna beatitudine iugiter perseuerās: sed beatitudo animę est quidā ornatus eius: ergo beatitudo est dos. ¶Præterea. Dos dicit illud per quod sponsa delectabiliter sponso cōiungitur: sed in spirituali mrimonio beatitudo est huiusmodi: ergo beatitudo est dos. ¶Præterea. Visio secūdū Aug. est tota substātia beatitudinis: sed visio ponitur vna de dotibus: ergo beatitudo est dos. ¶Præterea. Fruitio beatum facit, fruitio autē est dos: ergo dos facit beatum, & sic beatitudo est dos. ¶Præterea. Secūdum Boëtium in libro de conso. Beatitudo est status omniū bonorū congregatione perfectus: sed status beatorū perficit ex dotib⁹: ergo dotes sunt beatitudinis partes.

¶Sed cōtrà. Dos datur sine meritis: sed beatitudo nō datur sed redditur: ergo beatitudo nō est dos. ¶Præterea. Beatitudo est vna tātùm, dotes verò sunt plures: ergo beatitudo non est dos.

¶Præterea. Beatitudo inest homini secundū id quod est potissimum in eo, vt dicitur. 1. Ethico. sed dos etiā in corpore ponitur: ergo dos & beatitudo non sunt idem.

¶Respondeo dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidā enim dicūt quòd beatitudo & dos sunt idem re, sed differunt ratione. Quia dos respicit spirituale matrimoniū quod est inter Christū & animā, nō autem beatitudo. Sed hoc nō potest esse, vt videtur, cùm beatitudo in operatione cōsistat: Dos autem nō sit operatio, sed magis sit qualitas vel dispositio quædā. Et ideò secūdum alios dicendū q̄ beatitudo & dos realiter differunt, vt beatitudo dicatur ipsa operatio perfecta qua anima beata Deo cōiūgitur: sed dotes dicūtur habitus vel dispositiones vel quæcunq; aliæ qualitates quæ ordinantur ad huiusmodi perfectā dispositionē vel operationem, vt sic dotes ordinentur ad beatitudinē magis quàm sint in beatitudine vt partes eius.

¶Ad primū ergo dicendū, q̄ beatitudo propriè loquēdo non est animę ornatus, sed est aliquid qđ ex ornatu animæ prouenit, cū sit operatio quędā: ornat⁹ verò dicit aliqs decor ipsi⁹ beati.

¶Ad secundum dicendū, q̄ beatitudo non ordinatur ad cōiunctionē, sed ipsa cōiunctio animæ cū Christo, quæ est per operationem: sed dotes sunt homini disponētia ad hmōi coniunctionē.

¶Ad tertiū dicendū, q̄ visio dupliciter pōt accipi. Vno modo actualiter, id est pro ipso actu visionis: & sic visio nō est dos, sed est ipsa beatitudo. Alio modo potest accipi habitualiter, id est pro habitu à quo talis operatio elicitur: id est q̄ ipsa gloriæ claritate, qua aīa diuinitùs illustratur ad Deū videndū: & sic est dos & principium beatitudinis, non autem est ipsa beatitudo.

¶Et similiter dicendū ad quartū de fruitione.

¶Ad quintū dicendū, q̄ beatitudo colligit oīa bona, nō quasi partes essentiæ beatitudinis, sed quasi aliquo modo ad beatitudinem ordinata.

ARTICVLVS. III.

Vtrum competat Christo habere dotes.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd Christo cōpetat habere dotes. Sācti enim ex Christo per gloriā conformātur, vnde dicitur Philippen. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratū corpori claritatis suæ: ergo etiam Christus dotes habet.

¶Præterea. In spirituali matrimonio assignantur dotes ad similitudinem matrimonij corporalis: sed in Christo inuenitur quoddam matrimonium spirituale quod est sibi singulare, scilicet duarū

cet duarum naturarū in vna persona, secundū quòd dicitur natura humana in ipso esse despōsata à verbo, vt patet ex glos. super illud psal. In sole posuit tabernaculū &c. & Apoc. 21. Erit tabernaculū Dei cū hominibus: ergo & Christo competit habere dotes. ¶Præterea. Vt dicit Augustinus in libro de doctrina Christiana: Christus secundum regulam Thiconij propter vnitatem corporis mystici quæ est inter caput & membra nominat se sponsum & sponsam: vt patet Isa. 61. Quasi sponsum decoratum corona & quasi sponsam ornatam monilibus suis: cùm ergo debeantur dotes sponsæ, oportet vt videtur in Christo dotes ponere. ¶Præterea. Omnibus membris ecclesiæ debetur dos cùm ecclesia sit sponsa: sed Christus est ecclesiæ membrum, vt patet. 1. Corinth. 12. Vos estis corpus Christi & membra de membro. glos. id est de Christo: ergo Christo debentur dotes. ¶Præterea. Christus habet perfectam visionem, fruitionem, & delectationē: hæc autē ponūtur dotes: ergo &c.

¶Sed cōtrà. Inter spōsum & sponsam exigitur distinctio personarum: sed in Christo non est aliquid personaliter distinctum à filio Dei qui est sponsus: vt patet Ioan. 3. qui habet sponsam est sponsus: ergo cùm dotes sponsę assignentur vel pro sponsa, videtur quòd Christo non competat habere dotes. ¶Præterea. Non est eiusdem dare & recipere dotes: sed Christus est qui dat dotes spirituales: ergo nō Christo competit dotes habere.

¶Respondeo dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidā enim dicunt quòd in Christo est triplex vnio. Vna quæ dicitur consentanea, qua vnitur Deo per connexionem amoris. Alia condignatiua qua humana natura vnitur diuinæ. Tertia qua ipse Christ⁹ vnitur ecclesiæ. Dicunt ergo quòd secundū duas primas vniones competit Christo habere dotes sub ratione dotis, sed quantum ad tertiā cōuenit ei id quod est dos excellentissimè, non tamen sub ratione dotis: quia in tali coniunctione Christus est vt sponsus, sed ecclesia vt sponsa, dos autem datur sponsæ quantum ad proprietatem & dominiū, quāuis detur sponso ad vsum. Sed hoc nō videtur esse conueniens. In illa enim coniunctione qua Christus vnitur patri per consensum amoris, etiam inquantum est Deus, non dicitur aliquod matrimoniū esse, quia non est ibi aliqua subiectio, quā oportet esse sponsæ ad sponsum. Similiter etiam nec in cōiunctione humanæ naturæ ad diuinam, quæ est in vnione personę, vel etiam per conformitatem volūtatis potest esse ratio dotis propter tria. Primò, quia exigitur cōformitas naturæ inter sponsum & sponsam in matrimonio illo in quo dantur dotes, & hoc deficit in cōiunctione humanæ naturæ ad diuinā. Secūdò, quia exigitur ibi distinctio personarū: humana autem natura non est personaliter distincta à verbo. Tertiò, quia dos datur quando sponsa de nouo traducitur in domum sponsi, & sic videtur ad sponsam pertinere quòd de non coniuncta fit coniuncta. Humana autem natura quæ est assumpta in vnitate personæ à verbo, nunquā fuit quin esset perfectè coniuncta. Vnde secundum alios dicendum, quòd vel omninò non cōuenit Christo ratio dotis, vel nō ita propriè sicut aliis sanctis, ea tamē quæ dotes dicuntur excellentissimè ei conueniunt.

¶Ad primū ergo dicēdum, quòd conformatio illa est intelligenda secundū id quod est dos, & non secundū rationem dotis quę sit in Christo. Non em̄ oportet quòd illud in quo Christo cō formamur sit eodē modo in Chro & in nobis.

¶Ad secundū dicendum, quòd natura humana non propriè dicitur sponsa in cōiunctione illa qua verbo coniungitur, cū non seruetur ibi personarum distinctio quæ inter sponsum & sponsam requiritur. Sed q̄ quandoq; dicatur despōsata humana natura secundū q̄ verbo coniūcta est, hoc est inquantum habet aliquem actū spōsæ, quia scilicet inseparabiliter coniungitur: & quia in illa cōiunctione humana natura est verbo inferior, & per verbum regitur sicut sponsa per sponsum.

¶Ad tertium dicendū, quòd hoc quòd aliquādo dicitur Christus sponsa, nō est quia ipse verè sit sponsa, sed inquantū sibi assumit personam sponsæ suæ. s. ecclesiæ quæ est ei spiritualiter cōiuncta: vnde nihil prohibet quin per illū modū loquendi possit dici habere dotes, non q̄ ipse habeat, sed quia ecclesia habet.

¶Ad quartum dicēdum, quòd nomen ecclesiæ dupliciter accipitur. Quandoq; nominat tantū modò corpus, quod Christo coniungitur sicut capiti: & sic tantū ecclesia habet rationē spōsæ, sic verò Christus non est ecclesiæ membrū, sed est caput influēs omnibus ecclesiæ mēbris. Alio modo accipitur ecclesia secūdū quòd nominat caput & mēbra cōiuncta, & sic Christ⁹ dicitur mēbrum ecclesiæ inquantū habet distinctū officiū ab omnibus aliis. s. influere vitā, quāuis non multū propriè dicatur mēbrum: quia mēbrum importat particularitatem quandā, in Christo autem bonū spirituale nō est particulatū, sed est totaliter integrū. Vnde ipse est totum esse ecclesiæ bonū, nec est aliquid maius ipso & alijs quā ipse solùs. Sic autē loquēdo de ecclesia nō solū nominat spōsam, sed spōsum & sponsam prout per coniunctionē spiritualem est ex eis vnū esse ctū: vn̄ licet Christus aliquo mō dicat membrū ecclesiæ, nullo tamē modo potest dici membrū sponsæ, & sic ei non conuenit ratio dotis.

¶Ad quintum dicēdum, quòd in processu illo

Universidad de Deusto
Biblioteca

est fallacia accidentis. Non enim illa Christo cõ ueniunt secundũ quòd habẽt rationem dotis.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum angeli habeant dotes.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ angeli habeãt dotes. Quia super illud Cantic.6. Vna est colũba mea: dicit glos. Vna est ecc̃ia in hominibus & angelis: sed ecclesia est sponsa, & sic mẽbris ecclesię cõuenit habere dotes: ergo angeli dotes habẽt. ¶ Præterea. Luc.11. super illud, Et vos similes hominib⁹ expectantibus dominũ suum quando reuertatur à nuptijs: dicit glossa, Ad nuptias Dominus iuit quando post resurrectionem nouus homo angelorum sibi multitudinem copulauit: ergo angelorũ multitudo est sponsa Christi, & sic angelis debentur dotes. ¶ Præterea. Spirituale matrimonium in spirituali cõiunctione consistit: sed spiritualis coniunctio non est minor inter angelos & Deum quã inter homines beatos & Deum: ergo cũ dotes de quibus nunc agimus, ratione spiritualis matrimonij assignentur, videtur quòd angelis conueniãt dotes. ¶ Præterea. Spirituale matrimonium requirit spiritualem sponsum & spiritualem spõsam: sed in Christo inquantũ summus spiritus magis sunt conformes in natura angeli quã homines: ergo magis potest esse spirituale matrimonium angelorum ad Christum quã hominum. ¶ Præterea. Maior conuenientia exigitur inter caput & mẽbra quã inter sponsum & sponsam: sed conformitas quę est inter Christum & angelos sufficit ad hoc q̃ Christus dicatur caput angelorum: ergo eadem ratione sufficit ad hoc quòd dicatur sponsus respectu eorum.

¶ Sed cõtrà: Origen. super Cãti. distinguit quatuor personas. s. spõsum & sponsam, adolescentulas & sodales sponsi, & dicit quòd angeli sunt sodales sponsi: cùm ergo dotes non debeantur nisi sponsę, videtur quod angelis dotes non cõueniant. ¶ Præterea. Christus desponsauit sibi ecclesiam per incarnationem & passionem. Vnde figuratur per hoc quod dicitur Exo.4. Spõsus sanguinum tu mihi es, sed Christus per passionem & incarnationem non aliter fuit coniũctus angelis quã priùs erat: ergo angeli non pertinẽt ad ecclesiam, sed q̃ ecclesia dicitur sponsa: ergo angelis non conueniunt dotes.

¶ Respondeo dicendum, quòd ea quæ ad dotes animæ pertinent non est dubium angelis sicut & hoĩbus conuenire: sed secundũ rationem dotis non ita eis sicut hominibus cõueniunt, eò q̃ non ita propriè conuenit angelis ratio sponsæ sicut hominibus. Exigitur enim inter sponsum & sponsam naturæ cõformitas, vt sint eiusdem speciei. Hoc autẽ modo homines cũ Christo cõueniunt inquãtum naturã humanã assumpsit, per quã assumptionem factus est conformis in natura speciei humanæ oĩbus hoĩbus: angelis autẽ nõ est conformis secũdum vnitatẽ speciei, neq; secundũ naturã humanã: & ideò ratio dotis nõ ita propriè cõuenit angelis sicut hoĩbus: cũ tamen in his quæ metaphoricè dicuntur nõ requiratur similitudo quantũ ad omnia, nõ potest ex aliqua dissimilitudine concludi q̃ metaphoricè aliquid de aliquo nõ prædicetur, & sic ex ratione inducta nõ potest simpliciter haberi quòd angelis dotes non conueniant: sed solùm quòd non ita propriè, sicut hoiminbus ratione dissimilitudinis prædictæ.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, q̃ quãuis angeli pertineãt ad vnitatẽ ecclię, nõ tñ sunt mẽbra ecclię secundũ q̃ ecclesia dicit spõsa per conformitatẽ nature, & sic nõ cõuenit eis, propriè habere dotes.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ despõsatio illa largè accipitur pro vnione quæ non habet conformitatem naturæ in specie: & sic etiã nihil prohibet largè accipiẽdo dotes, ponere dotes in angelis.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quòd quanuis in matrimonio spũali nõ sit nisi cõiunctio spiritualis, tamẽ illos qui cõiungũtur ad perfectã matrimonij rationẽ oportet ĩ specie naturę cõuenire, & propter hoc desponsatio propriè ad angelos nõ pertinet.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ illa cõformatio qua angeli cõformãtur Chro inquantũ est Deus, non est talis quæ sufficiat ad perfectã rationẽ matrimonij, cũ non sit secundũ cõuenientiã in specie, sed magis adhuc remanet infinita distantia.

¶ Ad quintũ dicendũ, q̃ nec etiã Christus propriè dicitur caput angelorũ secũdũ illã rationẽ qua caput requirit cõformitatẽ naturæ. Tamẽ sciẽdum q̃ licet caput & alia mẽbra sint partes indiuidui & vni⁹ speciei, si tñ vnũquodq; per se cõsideretur, nõ est cũ alio eiusdẽ speciei: manus em̃ habet aliã speciẽ partis à capite. Vñ loquendo de mẽbris sec'm se nõ requiritur inter ea alia cõueniẽtia quã proportionis, vt vnũ ab alio accipiat, & vnum alij subseruiat: & sic cõuenientia quæ est inter Deũ & angelos magis sufficit ad rationem capitis quã ad rationem sponsi.

ARTICVLVS. V.

Vtrum cõuenienter ponãtur tres animæ dotes.

Thom.4.dist.49.q.4.arti.5.q.1.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ inconuenienter ponantur tres esse animę dotes. s. visio, dilectio, & fruitio. Anima enim coniungitur Deo secundũ mentẽ, in qua est imago trinitatis, secũdum memoriã, intelligentiã & volũtatem: sed dilectio ad volũtatem pertinet, visio ad intelligentiam: ergo debet aliquid poni quod memoriæ respondeat, cũ fruitio non pertineat ad memoriam, sed magis ad

gis ad voluntatem. ¶ Præterea. Dotes beatitudinis dicuntur respondere virtutibus viæ, quibus Deo coniungimur, quæ sunt fides, spes, charitas, quibus est ipse Deus obiectum: sed dilectio respondet charitati, visio autem fidei: ergo debet aliquid poni quod pertineret ad spem, cùm fruitio magis pertineat ad charitatem. ¶ Præterea. Deo nõ fruimur nisi per dilectionem & visionem: illis enim dicimur frui quæ diligimus propter se, vt patet per Augustinum in libro de doctrina christiana: ergo fruitio non debet poni alia dos à dilectione. ¶ Præterea. Ad perfectionem beatitudinis requiritur cõprehẽsio. 1. Cor. 9. Sic currite vt cõprehẽdatis: ergo debet adhuc quarta dos poni. ¶ Præterea. Anselm. dicit q̃ pertinent ad beatitudinem animæ, sapientia, amicitia, cõcordia, potestas, honor, securitas, gaudiũ: & sic videntur prædictę dotes inconuenienter assignari. ¶ Præterea. August. in fi. de ciui. Dei, dicit quòd Deus in illa beatitudine sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur: ergo laus præassignatis dotibus an numerari debet. ¶ Præterea. Boëtius ponit. 5. ad beatitudinem pertinentia in. 3. de Consol. quæ sunt hæc, Sufficientia, quã promittunt diuitiæ. Iucunditas quã promittit voluptas. Celebritas quam promittit fama. Securitas quam promittit potentia. Reuerentia quã promittit dignitas: & sic videtur q̃ potiùs illa deberent assignari dotes quàm prædicta.

¶ Respondeo dicẽdum, quòd ab omnibus communiter tres ponũtur animæ dotes, diuersimodè tamen. Quidam enim dicũt, q̃ tres dotes animæ sunt, visio, dilectio, & comprehensio: quidã verò dicunt quòd sunt visio, fruitio, & comprehensio: omnes tamen hæ assignationes reducũtur in idem, & eodem modo earum numerus assignatur. Dictũ enim est q̃ dos est aliquid animæ inhærens per quod ordinatur ad operationem in qua consistit beatitudo. In qua quidem operatione duo requiruntur, scilicet ipsa substãtia operationis quæ est visio, & perfectio eius quæ est delectatio. Oportet enim beatitudinem esse operationem perfectã. Visio autem aliqua est delectabilis dupliciter. Vno modo ex parte obiecti, inquantum id quod videtur est delectabile. Alio modo ex parte visionis inquantùm ipsum videre delectabile est, sicut delectamur in videndo mala, quanuis mala non delectent nos: & quia operatio illa in qua vltima beatitudo consistit debet esse perfectissima, ideò requiritur quòd visio illa sit vtroq; modo delectabilis. Ad hoc autem quòd visio illa sit delectabilis requiritur quòd sit facta connaturalis videnti per aliquem habitum: sed ad hoc quòd sit delectabilis ex parte visibilis requiruntur duo, scilicet quòd ipsum visibile sit cõueniens, & quòd sit coniunctum. Sic ergo ad delectabilitatem visionis ex parte sui requiritur habitus qui visionem eliciat, & sic est vna dos quæ dicitur ab omnibus visio: sed ex parte visibilis requiruntur duo, scilicet conuenientia quæ est per affectum, & quantum ad hoc ponitur à quibusdam dos dilectio, & à quibusdam fruitio, secundũ q̃ fruitio ad affectum pertinet. Illud enim quod summè diligimus conuenientissimum æstimamus. Requiritur etiam ex parte visibilis cõiunctio, & sic ponitur à quibusdã cõprehensio, quæ nihil est aliud quàm in præsentia Deum habere & in seipso tenere. Sed secundũ alios fruitio prout est non spei, sicut est in via: sed iam rei, sicut est in patria. Et sic dotes respondent tribus virtutibus Theologicis, scilicet, visio Fidei, Spei verò comprehensio vel fruitio secundum vnam acceptionem, Charitati verò fruitio vel dilectio secundum assignationem aliam. Fruitio enim perfecta qualis in patria habebitur, includit in se delectationem & comprehensionem: & ideò à quibusdam accipitur pro vno, à quibusdam verò pro alio. Quidam verò attribuunt has tres dotes tribus animæ viribus: Visionem rationali, delectationem concupiscibili, fruitionem verò irascibili. Inquantùm talis fruitio est quandam victoriam adepta, sed non propriè dicitur: quia irascibilis & concupiscibilis non sunt in parte intellectiua, sed in parte sensitiua, dotes autem animæ ponuntur in ipsa mente.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd memoria & intelligentia non habent nisi vnam operationem: vel quia ipsa intelligentia est operatio memoriæ: vel si intelligentia dicatur esse potentia quædam, memoria non exit in operationem nisi mediante intelligentia, quia memoriæ est notitiam tenere: vnde etiam memoriæ & intelligentiæ non respondet nisi vnus habitus, scilicet notitia: & ideò vtriq; respondet tantùm vna dos, scilicet visio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fruitio respõdet spei inquantùm includit comprehensionem quæ spei succedet: quod enim speratur nondum habetur: & ideo spes quodammodò affligit propter distantiam amati, & propter hoc in patria non remanet sed succedet ei comprehensio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fruitio secundum quòd cõprehensionem includit distinguitur à visione & dilectione, alio tamẽ modo quã dilectio à visione. Dilectio enim & visio diuersos habitus nominant, quorum vnus pertinet ad intellectũ, alter verò ad effectũ. Sed comprehensio vel fruitio secũdum quòd ponitur comprehensio non importat alium habitum ab illis duobus, sed importat remotionem impedimentorum ex quibus efficiebatur vt non pos-

Universidad de Deusto
Biblioteca

set mens Deo quasi præsentialiter coniungi: & hoc quidem fit per hoc quòd ipse habitus gloriæ animam ab omi defectu liberat, sicut quod facit eam sufficientem ad cognoscendum sine phantasmatibus & ad prædestinandum corpori & alia huiusmodi, per quæ excluduntur impedimenta quibus fit vt nunc peregrinemur à Domino.

¶Ad quartum patet responsio ex dictis.

¶Ad quintum dicendum, quòd propriè dotes sunt immediata principia illius operationis, in qua perfecta beatitudo consistit per quam anima Christo cõiungitur. Alia autem quæ Anselm. enumerat non sunt huiusmodi, sed sunt qualitercunq; beatitudinem concomitantia vel consequentia non solùm in comparatione ad sponsum, ad quem sola sapiẽtia inter enumerata ab eo pertinet, sed etiam in comparatione ad alios pares ad quos pertinet amicitia quantũ ad vnionem affectuum, & concordia quantum ad consensum in agendis: vel inferiores ad quos pertinet potestas secũdum q̃ à superioribus inferiora disponuntur, & honor secũdum id quod ab inferioribus & superioribus exhibetur: & etiã per comparationem ad seipsum ad quos pertinet securitas quantum ad remotionem mali, & gaudium quantum ad adeptionem boni.

¶Ad sextum dicendum, quòd laus quæ ab Augustino ponitur tertium eorum quæ in patria erunt, non est dispositio ad beatitudinem, sed magis ad beatitudinem consequens: ex hoc em̃ ipso quòd anima Deo coniungitur, in quo beatitudo consistit, sequitur quòd in laudem prorumpat, vnde laus non habet rationem dotis.

¶Ad septimum dicendũ, quòd illa quinq; quæ enumerat Boë. sunt quædam beatitudinis conditiones, non autem dispositiones ad beatitudinis actum: eo quod beatitudo ratione suæ perfectionis sola & singulariter habet per seipsam quicquid ad hominibus diuersis quæritur, vt patet per Philosophũ in primo & decimo Ethi. & secundum hoc ostendit Boëtius illa quinq; in vera beatitudine esse: quia hæc sunt quæ ab hominibus in vera fœlicitate temporali quærũtur, quæ vel pertinent ad immunitatem à malo, sicut est securitas: vel ad consecutionem boni conuenientis sicut iucunditas, & perfectio sicut sufficientia: vel ad manifestationem boni sicut celebritas inquantum illius notitiæ vel boni signum aliquod exhibetur: reuerẽtia enim consistit in exhibitione honoris qui est testimonium virtutis. Vnde patet quòd ista quinq; nõ debẽt dici dotes, sed quædam beatitudinis conditiones.

QVÆSTIO. XCVI.

De aureolis.

CONsequenter considerandum est de aureolis. Circa quod quæruntur tredecim. Primò, vtrum aureola differat à præmio essentiali. Secundò, vtrum differat à fructu. Tertiò, vtrum fructus soli virtuti continentiæ debeatur. Quartò, vtrum cõuenienter assignentur tres fructus tribus partibus continentiæ. Quintò, vtrum virginibus debeatur aureola. Sextò, vtrum debeatur martyribus. Septimò, vtrum debeatur doctoribus. Octauò, vtrũ Christo aureola debeatur. Nonò, vtrum angelus. Decimò, vtrum corpori humano debeatur. Vndecimò, vtrum conuenienter tres aureolæ assignentur. Duodecimò, vtrum aureola virginum sit potissima. Decimotertiò, vtrum vnus alio intensiùs eandem aureolam habeat.

ARTICVLVS. I.

Vtrum aureola sit aliud à præmio essentiali quod aurea dicitur.

Thom. 4. dist. 49. q. 5. art. 1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videt quòd aureola non sit aliquod aliud præmium à præmio essentiali quod aurea dicitur. Præmiũ enim essentiale est ipsa beatitudo: sed beatitudo secundum Boë. est status omnium bonorum congregatione perfectus: ergo præmium essentiale includit omne quod habetur in patria, & sic aureala includitur in aurea.

¶Præterea. Magis & minùs non diuersificant speciem: sed illi qui seruant consilia & præcepta magis præmiantur quàm illi qui seruant præcepta tantùm, nec in aliquo præmium eorum videtur differre, nisi quòd vnum est altero maius cùm aureola nominet præmium quòd debetur operibus perfectionis: ergo videtur quòd aureola non dicat aliquid distinctum ab aurea.

¶Præterea. Præmium respondet merito: sed radix totius meriti est charitas: cùm ergò charitati respõdeat aureola, videtur quòd in patria nõ erit aliquod præmium ab aurea distinctũ.

¶Præterea. Omnes homines assumuntur ad angelorum ordines, vt dicit Greg. Sed in angelis, licet quædã data sint quibusdam excellenter, nihil ibi posside tur singulariter: omnia em̃ in omnibus sunt, non quidem æqualiter, quia alia aliis sublimiùs possident, quæ tamen omnes habent: vt Gregorius dicit: ergo in beatis non erit aliquod aliud

aliud præmium nisi omnium cõmune: ergo aureola non est præmium distinctum ab aurea.

¶Præterea. Excellentiori merito excellens præmium debetur: si ergo aurea debetur operibus quæ sunt in præcepto, aureola vero his quę sunt in consilio: aureola ergo erit perfectior quã aurea, & ita non deberet diminutiuè significari, & sic videtur q̃ aureola non sit præmium distinctum ab aurea.

¶Sed contrà Exo. 25. Facies alteram coronã aureolam: dicit glos. ad coronam pertinet canticũ nouum, quod virgines tantũ coram sponso cantant: ex quo videtur q̃ aureola sit quædam corona nõ omnibus, sed quibusdã specialiter reddita, aurea autem oñibus beatis redditur: ergo aureola est aliud quã aurea.

¶Præterea. Pugnæ quã sequitur victoria debetur corona. 2. Tim. 2. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit: ergo vbi est specialis ratio certaminis ibi debet esse corona specialis: sed in aliquibus operibus est specialis ratio certandi: ergo præ aliis aliquã coronã habere debent, & hãc dicimus aureolã.

¶Præterea. Ecclesia militans descendit à triumphante, vt patet Apoc. 21. Vidi ciuitatem sanctã &c. sed in ecclesia militãte specialia opera habẽtibus redduntur specialia præmia, sicut victoribus coronam: currentibus brabium: ergo similiter debet esse in ecclesia triumphante.

¶Respondeo dicendum, quòd præmium essentiale hominis quod est eius beatitudo consistit in perfecta coniunctione animæ ad Deũ, inquã tum eo perfectè fruitur, vt viso & amato perfectè: hoc autem præmiũ metaphoricè corona dicitur vel aurea, tum ex parte meriti quod cum quadam pugna agitur: Militia enim est vita hominis super terrã: Iob. 7. tum ex parte præmij per quod homo efficitur quodãmodò diuinitatis particeps, & per cõsequens regię potestatis: Apoc. 5. Fecisti nos Deo nostro regnum &c. Corona autem est proprium signum regię potestatis, & eâdem ratione præmium, quod essentiali additur coronę, rationem habet. Significat etiã corona perfectionem quandam ratione figuræ circularis, vt ex hoc etiã perfectioni cõpetat beatorum. Sed quia nihil potest superaddi quin sit eo minus: ideò superadditum præmium aureola nominatur. Huic autẽ essentiali præmio qd' aurea dicitur aliquid superadditur dupliciter. Vno modo ex conditione naturæ eius qui præmiatur, sicut supra beatitudinem animæ gloria corporis adiungitur: vnde & ipsa gloria corporis interdũ aureola nominatur. Vnde super illud Exod. 25. Facies alteram coronam aureolã: dicit quædam glos. quasi in fine aureola supponatur, cùm in scriptura dicatur quòd eis sublimior gloria in receptione corporum seruetur, sicut autem nunc de aureola non agitur. Alio modo ex ratione operis meritorij, quod quidẽ rationem meriti habet ex duobus ex quibus etiam habet bonitatis rationem, scilicet ex radice charitatis, quare fertur in finem vltimum: & sic debetur ei essentiale præmiũ, scilicet peruentio ad finẽ quę est aurea, & ex ipso genere actus quod laudabilitatem quandam habet ex debitis circunstantiis & ex habitu eliciente ex proximo fine, & sic debetur ei quoddam accidentale præmium quod aureola dicitur: & hoc modo de aureola ad præsens intendimus. Et sic dicendum est quòd aureola dicit aliquid aureę superadditũ, id est quoddam gaudium de operibus à se factis, quæ habent rationem victoriæ excellentis quod est aliud gaudium ab eo quo de cõiunctione ad Deum quis gaudet, quod gaudiũ aurea dicitur.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd beatitudo includit oñia bona quæ sunt necessaria ad perfectam hominis vitam, quæ consistit in perfecta hominis operatione, sed quædã possunt superaddi non quasi necessaria ad perfectã operationem, vt sine quibus esse non possit, sed quia his additis est beatitudo clarior. Vnde pertinẽt ad bene esse beatitudinis & ad decentiam quãdam ipsius, sicut & fœlicitas politica ornat nobilitatem & corporis pulchritudinem & huiusmodi, sine quibus esse potest, vt patet in. 1. Ethi. & hoc modo se habet aureola ad beatitudinẽ patriæ.

¶Ad secundũ dicendũ, quòd ille qui seruat consilia & præcepta semper meretur magis quã ille qui seruat præcepta tantùm: secũdum quòd ratio meriti consideratur in operibus ex ipso genere operum, non autem semper secundum q̃ ratio meriti pensatur ex radice charitatis: cùm quãdoq; ex maiori charitate aliquis seruet præcepta tãtùm, quàm aliquis præcepta & consilia, sed & pluries accidit econtrario: quia probatio dilectionis exhibitio est operis, vt Gregorius dicit. Non ergo ipsum essentiale intensum magis dicitur aureola, sed id quod præmio essentiali superaddit indifferenter, siue sit maius præmium essentiale habẽtis aureolam, siue minus, siue æquale præmio essentiali non habentis.

¶Ad tertiũ dicendum, quòd charitas est principium merẽdi, sed actus noster est quasi instrumentum quo meremur: ad effectum autem consequendum non solùm requiritur debita dispositio in primo mouente, sed etiam recta dispositio in instrumento: & ideò in effectu aliquid consequitur ex parte primi principij, quod est principale, & aliquid ex parte instrumenti qd' est secundarium: vnde & in præmio aliquid est ex parte charitatis, scilicet aurea, & aliquid ex genere operationis, scilicet aureola.

¶Ad quartum dicendum, quòd angeli omnes in eodem genere actus suam beatitudinem me-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ruerunt, scilicet in hoc quòd sunt conuersi ad Deum: & ideò nullum singulare præmium inuenitur in vno quod alius non habeat aliquo modo, homines autē diuersis generibus actuū beatitudinem habēt: & ideò non est simile. Tamen illud quod vnus videtur specialiter habere inter homines quodammodò omnes communiter habent, inquātum scilicet per charitatem perfectam vnusquisq; bonum alterius suum reputat: non tamen hoc gaudium quo vnus alteri congaudet potest aureola nominari, quia non datur in præmium victoriæ eius, sed magis respicit victoriam alienam: corona enim ipsis victoribus redditur, non victoriæ congaudentibus.

¶ Ad quintum dicendum, quòd maior est excellentia meriti quæ surgit ex charitate quàm illa quæ consurgit ex genere actus: sicut finis ad quem ordinatur charitas est potior his quæ sunt ad finem, circa quæ actus nostri consistūt. Vnde & præmium respondens merito ratione charitatis quantumcunq; paruum, est maius quolibet præmio respondente actui rationi sui generis: & ideò aureola diminutiuè dicitur respectu aureæ.

ARTICVLVS. II.

Vtrum aureola differat à fructu.

Thom. 4. dist. 49. quæst. 5. arti. 2. q. 1. & sequentibus.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd aureola non differat à fructu. Eidem enim merito non debentur diuersa præmia: sed eidem merito respondet aureola & fructus centesimus: scilicet virginitatis: vt patet in glossa Matth. 13. ergo aureola est idem quod fructus. ¶ Præterea. Augustinus dicit in libro de virginitate: Quòd centesimus fructus debetur martyri, & idem debetur virgini: ergo fructus est quoddam præmium commune virginibus & martyribus, sed eisdem etiam debetur aureola: ergo aureola est idem quod fructus. ¶ Præterea. In beatitudine non inuenitur nisi duplex præmium: scilicet essentiale, & accidentale quod essentiali superadditur: sed præmio essentiali superadditur, vt dicitur, aureola: quod patet ex hoc quòd Exodi vigesimoquinto, aureola coronæ aureæ superponi dicitur: sed fructus non est præmium essentiale, quia sic deberetur omnibus beatis: ergo est idem quod aureola.

¶ Sed contrà, quæcunq; non sunt eiusdem diuisionis non sunt eiusdem rationis: sed fructus & aureola non similiter diuiduntur, quia aureola diuiditur in aureolam virginum, martyrum, & doctorum: fructus autem in fructum coniugatorum, viduarum, & virginum: ergo fructus & aureola non sunt idem. ¶ Præterea. Si fructus & aureola essent idem, cuicunq; debentur fructus deberetur & aureola, hoc autem patet esse falsum: quia fructus debetur viduitati, non autem aureola: ergo &c.

¶ Respondeo dicendū, quòd ea quæ Metaphoricè dicuntur possunt variè accipi secundum adaptationes ad diuersas proprietates eius, vnde fit transumptio. Cùm autem fructus propriè in rebus corporalibus dicatur de terræ nascentibus secundum diuersas conditiones quæ in fructibus corporalibus inueniri possunt, diuersimodè fructus spiritualiter accipitur. Fructus enim corporalis dulcedinem habet, quia reficit secūdum quòd in vsu hominis venit. Est etiam vltimū ad quod operatio naturæ peruenit: est etiam id quod ex agricultura expectatur per seminationem vel quoscunq; alios modos. Quandoq; igitur fructus spiritualiter accipitur pro eo quod reficit quasi vltimus finis: & secundum hanc significationem dicimur Deo frui perfectè in patria, imperfectè autem in via: & ex hac significatione accipitur fruitio, quæ est dos: sic autem nunc de fructibus non loquimur. Quandoq; autem sumitur spiritualiter pro eo quod reficit tantùm, quamuis non sit vltimus finis: & sic virtutes fructus dicuntur inquantum mentem syncera dulcedine reficiūt: vt Ambro. dicit: & sic accipitur fructus Galat. 5. Fructus autem spiritus, gaudiū &c. sic autem de fructibus nunc etiā non quæritur. Potest autem alio modo sumi fructus spiritualis ad similitudinem corporalis: inquantum corporalis, fructus est quoddam commodum quod ex labore agriculturæ expectatur: vt sic dicatur illud præmium quod homo consequitur ex labore, quo in hac vita laborat, & sic omne præmium quod in futuro habebitur ex nostris laboribus fructus dicitur: & sic accipitur fructus Romanorū. 6. Habetis fructum vestrum in sanctificatione, finem verò vitam æternam: sic etiam nūc nos de fructu non agimus, sed agimus de fructu secundum quòd ex semine consurgit. Sic enim de fructu Dominus loquitur Matthæi decimotertio: Vbi fructum diuidit in tricesimum, sexagesimum, & centesimum. Fructus autem secundum hoc potest prodire ex semine, q̄ vis semētina est efficax ad conuertendum humores terræ in suam naturā, & quanto hæc virtus est efficacior & terra ad hoc paratior, tanto fructus sequitur vberior: spirituale autem semen quod in nobis seminatur est verbum Dei: vnde quanto aliquis magis in spiritualitatē conuertitur à carne recedens, tanto in

to in eo est maior fructus verbi. Secūdum hoc igitur fructus verbi Dei differt ab aurea & ab aureola: quia aurea consistit in gaudio quod habetur de Deo: aureola verò in gaudio quod habetur de operum perfectione, sed fructus in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secūdum gradum spiritualitatis in quem prōficit ex semine verbi Dei. Quidam distinguunt inter aureolam & fructus, dicentes quòd aureola debetur pugnanti, secundum illud. 2. Timoth. 2. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit. Fructus autem laboranti secundum illud quod dicitur Sapientiæ. 4. bonorum laborum gloriosus est fructus. Alij verò dicūt quòd aurea respicit conuersionem ad Deum, sed aureola & fructus consistunt in his quæ sunt ad finem: ita tamen quòd fructus principaliùs respicit volūtatem, aureola autem magis corpus: sed cùm in eodem sit labor & pugna, & secundum idem & præmium corporis ex præmio animæ dependeat secundum prædicta non esset differentia inter fructum, aueam, & aureolam nisi ratione tantùm, & hoc non potest esse, cùm quibusdam assignentur fructus quibus non assignatur aureola.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd non est inconueniens eidem merito secundum diuersa quæ in ipso sunt diuersa præmia respondere: vt de & virginitati respondet aurea secundum q̄ propter Deum seruatur imperio charitatis: aureola verò secundum quòd est perfectionis opus habens rationem victoriæ excellentis: fructus verò secundum quòd per virginitatem homo in quandam spiritualitatem transit à carnalitate recedens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fructus secundum propriam acceptionē prout nunc loquimur: non dicit præmium commune martyrio & virginitati, sed tribus continentiæ gradibus: Glossa autem quæ ponit fructum centesimum martyribus respondere largè accipit fructum, secundum quòd quælibet remuneratio dicitur fructus: vt sic per centesimum fructum remuneratio designetur, quæ quibuslibet operibus perfectionis debetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis aureola sit quoddam accidentale præmium essentiali superadditū, non tamen omne accidentale præmium est aureola, sed præmiū de operibus perfectionis quibus homo maximè Christo cōformatur secūdum prædictam victoriam: vnde non est inconueniens quòd abstractioni à carnali vita aliquod accidentale præmium debeatur, quod fructus dicitur.

ARTICVLVS. III.

Vtrum fructus debeatur soli virtuti continentiæ.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd fructus nō debeatur soli virtuti continentiæ. Quia. 1. Corin. 15. super illud, Alia claritas Solis &c. dicit Glossa. quòd claritati Solis illorum dignitas cōparatur, quæ vicentesimum fructum habent: Lunari autem quæ visexagesimum: stellæ verò quæ vitricesimum: sed illa diuersitas claritatum secundum intentionem Apostoli pertinet ad quancunq; beatitudinis differentiam: ergo diuersi fructus non debent respondere soli continentiæ. ¶ Præterea, fructus à fruitione dicuntur: sed fruitio pertinet ad præmiū essentiale, quod omnibus virtutibus respondet: ergo &c. ¶ Præterea, fructus labori debetur: Sapientiæ. 4. Bonorum laborum gloriosus est fructus: sed maior est labor in fortitudine quàm in temperantia, vel in continentia: ergo fructus non respondet soli continentiæ. ¶ Præterea, difficilius est modum non excedere in cibis qui sūt necessarij ad vitā quā in Venereis, sine quibus vita conseruari potest: & sic maior est labor parsimoniæ quàm continentiæ: ergo parsimoniæ magis respondet fructus quàm continentiæ. ¶ Præterea, fructus refectionem importat: refectio autem præcipuè est in fine: cùm ergo virtutes Theologicæ finem habeant pro obiecto, scilicet, ipsum Deum, videtur quòd eis fructus maximè debeat respondere.

¶ Sed contrà est quod habetur in Glo. Matth. 13. quæ fructus assignat virginitati, viduitati, & continentiæ coniugali, quæ sunt continentiæ partes.

¶ Respondeo dicēdum, quòd fructus est quoddam præmium quod debetur homini ex hoc q̄ à carnali vita in spiritualem transit: & ideò illi virtuti præcipuè fructus respondet, quæ hominem præcipuè à subiectione carnis liberat: hoc autem facit continentia: quia per delectationes Venereas anima præcipuè carni subditur, adeò vt in actu carnali secundum Hiero. nec spiritus prophetiæ corda tangat prophetarum, nec in illa delectatione est possibile aliquid intelligere, vt Philosophus dicit. 7. Ethi. Et ideò cōtinentiæ magis respondet fructus quàm alij virtuti.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Glossa illa accipit fructum largè secundum quòd quælibet remuneratio fructus nominatur.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ fruitio non sumitur à fructu secundum illam similitudinē qua nunc de fructu loquimur.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ fructus secundum q̄ nunc loquimur non respōdet labori ratione fatigatiōis, sed sed'm q̄ per laborē semina fructi

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficant. Vnde & ipſę ſegetes labores dicuntur in quantùm ꝓpter eas laboratur, vel labore acquiruntur. Similitudo autem fructus ſecundum ꝙ oritur ex ſemine magis aptatur continẽtiæ quã fortitudini: quia per paſsionem fortitudinis homo non ſubditur carni, ſicut per paſsionem circa quas eſt continentia.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ quamuis delectationes quæ ſunt in cibis ſint magis neceſſarię illis quæ ſunt in Venereis: non tamen ſunt ita vehementes: vnde per eas anima non ita ſubditur carni.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ fructus non ſumitur hìc ſecundum ꝙ frui dicitur qui reficit in fine, ſed alio modo: & ideò ratio non ſequitur.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum conuenienter aſsignentur tres fructus tribus continentiæ partibus.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur ꝙ inconuenienter aſsignentur tres fructus tribus continẽtiæ partib⁹. Quia Gal. 5. ponuntur duodecim fructus. ſ. gaudiũ, pax &c. & ideò videtur ꝙ non debeãt poni tres tantùm. ¶ Præterea, fructus nominat aliquod præmium ſpeciale: ſed præmium quod aſsignatur virginibus, viduis, & coniugatis non eſt ſpeciale: quia omnes ſaluandi continentur ſub aliquo horum trium: cùm nullus ſaluetur qui continentia careat: & continentia per has tres ſufficienter diuidatur: ergo inconuenienter tribus prædictis tres fructus aſsignantur. ¶ Præterea, ſicut viduitas excedit continentiã coniugalem, ita virginitas viduitatem: ſed non ſimiliter excedit ſexagenarius tricenarium, & centenarius ſexagenarium: neq; ſecundũ Arithmeticam proportionem, quia ſexagenarius excedit tricenarium in. 30. & cẽtenarius ſexagenarium in. 40. Neq; etiam ſecundum proportionalitatẽ Geometricam: quia ſexagenarius ſe habet in dupla proportione ad tricenarium: centenarius verò ad ſexagenariũ in ſuperabundãtia, quia continet totum & duas tertias eius: ergo incõuenienter aptantur fructus tribus continentiæ gradibus. ¶ Præterea, Ea quæ in ſacra ſcriptura dicũtur, perpetuitatem habent: Luc. 21. Cœlum & terra tranſibunt, verba autẽ mea non tranſibunt: ſed ea quę ex inſtitutione hominum ſunt facta quotidie poſſunt mutari: ergo ex his quæ ex inſtitutione hominũ ſunt, non eſt accipienda ratio eorum quæ in ſcriptura dicuntur: & ſic videtur ꝙ inconueniens ſit ratio quam Beda aſsignat de iſtis fructibus dicens: ꝙ fructus triceſimus debetur coniugatis, quia in repræſentatione quæ fit in abaco, 30. ſignificantur per contactum pollicis & indicis ſecundum ſuam ſummitatem: vnde ibi quodammodò oſculantur ſe, & ſic tricenarius numerus ſignificat coniugatorũ oſcula. Sexagenarius verò numerus ſignificat per tactum indicis ſuper medium articulũ pollicis, & ſic per hoc ꝙ index iacet ſuper pollicem opprimens ipſum ſignificat oppreſsionẽ quam viduæ patiuntur in mundo: cùm autem numerando ad centenarium peruenimus, ad dexteram à leua tranſimus: vnde per centenarium virginitas deſignatur, quæ habet proportionẽ angelicæ dignitatis, quę ſunt in dextra. ſ. in gloria: nos autem in ſiniſtra propter imperfectionem præſentis vitæ.

¶ Reſpondeo dicendum, ꝙ per continentiam cui fructus reſpondet homo in quandam ſpiritualitatẽ adducitur carnalitate abiecta. Et ideò ſecundum diuerſum modũ ſpiritualitatis quã continentia facit, diuerſi fructus diſtinguũtur. Eſt enim quædam ſpiritualitas neceſſaria, & quædam ſuperabundans. Neceſſaria eſt in hoc ꝙ rectitudo ſpiritus ex delectatione carnis non peruertat: quod fit cùm aliquis per rectũ ordinem rationis vtitur delectationibus carnis, & hæc eſt ſpiritualitas coniugatorum. Spiritualitas verò ſuperabũdans, eſt per quam homo ab huiuſmodi delectationibus carnis ſpiritũ ſuffocantibus omninò ſe abſtrahit. Sed hoc contingit dupliciter. Vel reſpectu cuiuſlibet tẽporis præteriti, præſentis, & futuri, & hæc eſt ſpiritualitas virginum. Vel ſecũdum aliquod tempus, & hæc eſt ſpiritualitas viduarũ: ſeruantibus ergo continentiam coniugalem datur fructus trigeſimus: vidualem ſexageſimus: virginalem centeſimus, ratione illa quam Beda aſsignat: quamuis poſsit alia ratio aſsignari ex ipſa natura numerorum: tricenarius enim numerus ex ductu trinarij in denarium ſurgit: trinarius enim eſt numerus omnis rei, vt dicitur. 1. de Cœlo & mun. & habet in ſe perfectionem quandam omnibus communem. ſ. principij, medij, & finis: vnde conuenienter tricenarius numerus coniugatis aſsignat, in quibus ſupra obſeruationem Decalogi, qui per denariũ ſignificatur, non additur aliqua perfectio niſi communis, ſine qua non põt eſſe ſalus. Senarius autem ex cuius ductu in denarium ſexagenarius ſurgit habet perfectionem ex partibus, cùm cõſtet ex omnibus partibus ſuis ſimul aggregatis: vnde conuenienter viduitati reſpondet in qua inuenitur perfecta abſtractio à delectationibus carnis quantũ ad omnes circunſtantias quæ ſunt quaſi partes virtuoſi actus: cum nulla enim pſona & in nullo loco viduitas carnis vtitur delectationibus, & ſic de aliis circũſtantiis, quod non erat in continentia coniugali. Sed centenarius conuenienter reſpondet virginitati: quia denarius ex cuius ductu centenarius ſurgit, eſt limes numerorum: & ſimiliter virginitas tenet ſpiritualitatis limitem, quia ad eam nihil de ſpiritualitate adiici poteſt. Habet enim centenarius inquantũ eſt numerus quadratus perfectionem ex figura: figura enim quadrata ſecũdum hoc perfecta eſt, quòd ex omni parte ęqualitatem habet, vtpote habens omnia latera ęqualia: vnde competit virginitati in qua quantùm ad omne tẽpus æqualiter incorruptio inuenitur.

¶ Ad primũ ergo dicendum, ꝙ ibi fructus non accipiunt hoc modo, ſicut hic de eis loquimur.

¶ Ad ſecũdum dicendum, ꝙ nihil cogit ad ponendum fructum eſſe præmium non omnibus ſaluandis commune. Non ſolùm enim eſſentiale præmium commune eſt omnibus, ſed etiam aliquod accidentale, ſicut gaudiũ de operibus illis, ſine quibus non eſt ſalus. Poteſt tamen dici quòd fructus non omnibus conueniunt ſaluandis, ſicut patet de his qui in fine pœnitent, & incontinenter vixerunt. Eis enim non fructus ſed eſſentiale præmium debetur tantùm.

¶ Ad tertiũ dicendum, ꝙ diſtinctio fructuum magis accipitur ſecundũ ſpecies & figuras numerorum quàm ſecundũ quantitates ipſorũ: tñ etiã quantũ ad quãtitatis exceſſum põt aliqua ratio aſsignari. Coniugatus enim abſtinet tantũ à non ſua: vidua verò à ſuo & nõ ſuo: & ſic inuenitur ibi quædam ratio duplicis ſicut ſexagenarius eſt duplex ad tricenariũ: cẽtenarius verò ſupra ſexagenarium addit quadragenarium, qui cõſurgit ex ductu quaternarij in denariũ. Quaternarius autem eſt primus numerus ſolidus & cubicus, & ſic contingit talis additio virginitati, quæ ſupra perfectionem viduitatis perpetuam incorruptionem adiungit.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ quãuis illa repræſentatio numerorũ ſit ex humana inſtitutione, tamen fundatur aliquo modo ſuper rerum naturam, inquantùm ſecundum ordinẽ dictorum articulorum & contactuum numeri gradatim deſignantur.

ARTICVLVS. V.

Vtrum aureola debeatur ratione virginitatis.

Thom. 4. Dif. 49. q. 5. ar. 3. q. 1. & ſeq.

Ad quintum ſic proceditur. Videtur ꝙ ratione virginitatis nõ debeatur aureola. Vbi eſt enim maior difficultas in opere, ibi debetur maius præmium: ſed maiorem difficultatem patiuntur in abſtinendo à delectationibus carnis viduę quàm virgines. Dicit enim Hieronymus, Quia quanto maior eſt difficultas ex parte quorundam à voluptatis illecebris abſtinere, tanto maius eſt præmium: & loquitur in commendatione viduarum. Philoſophus enim dicit in libro animalium, Quia iuuenes corruptæ magis appetunt coitum propter rememorationem delectationis: ergo aureola quæ eſt maximum præmium debetur magis viduis quàm virginibus. ¶ Præterea, ſi virginitati debetur aureola, vbi eſſet perfectiſsima virginitas maximè inueniretur aureola: ſed in beata Virgine eſt perfectiſsima virginitas: vnde & Virgo virginum nominatur, & tamen ei non debetur aureola, quia nullam pugnam ſuſtinuit in continendo, cùm corruptione fomitis non fuerit infeſtata: ergo virginitati aureola non debetur.

¶ Præterea, ei quod non eſt ſecundum omne tempus laudabile, non debetur præmium excellens: ſed virginitatem ſeruare in ſtatu innocentiæ, non fuiſſet laudabile, cùm tunc præceptum eſſet, Creſcite & multiplicamini & replete terram: Nec etiam tempore legis cùm ſteriles erant maledictæ: ergo virginitati aureola non debetur.

¶ Præterea, non debetur idem præmium virginitati ſeruatę & virginitati amiſſę: ſed pro virginitate amiſſa quandoq; debetur aureola, vt ſi aliqua inuita proſtituatur à tyranno quia Chriſtum confitetur: ergo virginitati aureola non debetur.

¶ Præterea, excellens præmium non debetur ei quod ineſt nobis à natura: ſed virginitas innaſcitur cuilibet homini & bono & malo: ergo virginitati aureola non debetur.

¶ Præterea, ſicut ſe habet viduitas ad fructum ſexagenarium, ita virginitas ad fructum centeſimum, & ad aureolam: ſed non cuilibet viduæ debetur fructus ſexagenarius, ſed ſolùm viduitatem vouenti, vt quidam dicunt: ergo videtur quòd non cuilibet virginitati aureola debeatur ſed ſolùm virginitati ex voto ſeruatæ.

¶ Præterea, præmium non reſpondet neceſsitati, cùm omne meritum in voluntate conſiſtat: ſed quædam ſunt virgines ex neceſsitate, vt naturaliter frigidi & eunuchi: ergo virginitati nõ ſemper debetur aureola.

¶ Sed contrà eſt quod hãbetur Exodi. 25. Facies & alteram coronam aureolam. Gloſſ. ad coronam pertinet canticum nouum quod virgines coram Agno concinunt, ſcilicet, qui ſequuntur Agnum quocúnque ierit: ergo præmium quod virginitati debetur dicitur aureola. ¶ Præterea, Iſaiæ. 56. dicitur, Hoc dicit Dominus Deus eunuchis. & ſequitur, Dabo eis nomen melius à filiis & à filiabus: Gloſſ. propriam gloriam excellentemque ſignificat: ſed per eunuchos, qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cœlorum virgines deſignantur: ergo ſequiẽ quòd virginitati debetur aliquod excellens

Universidad de Deusto
Biblioteca

excellens præmium,& hoc vocatur aureola.

¶ Respondeo dicendum, q̃ vbi est præcellens ratio victoriæ, ibi debetur aliqua spiritualis corona: vnde cùm per virginitatem aliquis singularem quandã victoriam obtineat de carne, contra quam continuè bellum geritur, vt patet Gala.5. Spiritus concupiscit aduersus carnem &c. virginitati spiritualis corona debetur quæ aureola nominatur, & hoc quidem communiter ab omnibus tenetur. Sed cui virginitati debeatur aureola, non similiter omnes dicunt. Quidam enim dicunt aureolam actui deberi. Vnde illa quæ actu virginitatem seruat, aureolam habebit, si sit de numero saluandorũ. Sed hoc nõ videtur esse conueniens. Quia secundũ hoc illę quæ habent voluntatem nubendi, & cùm ante quàm nupserint decedunt, habebũt aureolam. Vnde alij dicunt q̃ aureola debet statui & non actui: vt illæ tantùm virgines aureolam mereantur, quæ in statu virginitatis perpetuæ seruãdæ per votum se posuerunt. Sed hoc etiam non videtur conueniens, quia aliquis ex pari voluntate potest seruare virginitatem non vouẽs, sicut aliquis alius vouens. Et ideò aliter dici potest q̃ meritum actui virtutis debetur à charitate imperato: virginitas autẽ secundum hoc ad genus virtutis pertinet, secundũ q̃ perpetua incorruptio mẽtis & corporis sub electione cadit, vt patet ex his quæ dicta sunt: & ideò illis tantũ virginibus aureola propriè debetur, quæ propositum habuerunt virginitatem perpetuò conseruandi, siue hoc propositum voto firmauerunt siue non. Et hoc dico secundum q̃ aureola propriè accipitur, vt præmium quoddam meritò redditum, quamuis hoc propositum aliquãdo fuerit interruptũ, integritate tamen carnis manente dũmodò in fine vitæ inueniatur: quia virginitas mentis reparari potest, quãuis non virginitas carnis. Si autem aureolam largè accipiamus pro quocunq; gaudio, quod in patria habebunt super gaudium essentiale: sic etiã incorruptis carne aureola respondebit, etiã si propositum non habuerunt perpetuò virginitatẽ seruandi. Non enim est dubium q̃ de incorruptione corporis gaudebunt, sicut & innocentes de hoc q̃ immunes à peccato fuerunt, quãuis peccandi opportunitatẽ non habuerunt, vt patet in pueris baptizatis. Sed hæc non est propria acceptio aureolæ, sed valde communis.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ in continẽdo secundum aliquid maiorem pugnam sustinent virgines, & secundum aliquid viduæ cæteris paribus. Virgines enim concupiscentia inflãmat & experiendi desiderium, quod ex quasi quadam curiositate procedit, qua. s. fit vt homo libentiùs videat quæ nunquã vidit, & etiã quandoq; in eis concupiscentiã auget æstimatio maioris delectationis quàm sit secundum veritatẽ, & etiã consideratio eorum incõmodorum, quę delectationi huiusmodi adiunguntur: & quantùm ad hoc viduę minorem sustinent pugnam: maiorem autem propter delectationis memoriam, & in diuersis vnũ alteri præiudicat secundum diuersas hominis dispositiones. Quia quidam magis mauentur hoc, quidam illo: quicqd autem sit de quantitate pugnæ, hoc tũ certum est q̃ perfectior est victoria virginum quàm viduarum. Perfectissimũ enim genus victoriæ est & pulcherrimum, hosti nunquã cessisse: corona autẽ non debet pugnæ, sed victoriæ de pugna.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ duplex circa hoc est opinio. Quidam enim dicunt q̃ beata Virgo pro virginitatis præmio non habet aureolam si aureola propriè accipiatur secundũ q̃ respicit pugnam: tamen habet aliquid maius aureola propter perfectissimum propositũ virginitatis seruandæ. Alij verò dicunt q̃ etiã aureolam sub propria ratione aureolę habet & excellentissimã: quãuis enim pugnam non senserit, pugnam tamen carnis aliquam habuit: sed ex vehemẽtia virtutis quam habuit à Deo, habuit carnem subditam q̃ huiusmodi pugna ei insensibilis erat. Sed istud videtur inconueniẽter dici, quia cùm Virgo beata credatur omninò immunis fuisse à fomitis inclinatione propter eius sanctificationẽ perfectam, non est pium ponere aliquam pugnam à carne fuisse in ea, cùm talis pugna nõ sit nisi à fomitis inclinatione, nec tentatio quæ est à carne sine peccato esse posit, vt patet per Glo. 2. Corin. 12. super illud, Datus est mihi stimulus carnis meæ &c. Vnde dicendum est, q̃ aureolam propriè habet vt in hoc membris aliis ecclesiæ conformetur, in quibus virginitas inuenitur: & quãuis non habuit pugnam per tentationem quæ est à carne: habuit tamen pugnam per tentationem quæ est ab hoste, qui nec etiam ipsum Christum reueritus fuit, vt patet Matth. 4.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ virginitati non debetur aureola nisi inquantũ addit quandam excellentiam super alios continẽtiæ gradus. Si autem Adam non peccasset, virginitas nullam perfectionem supra continentiam coniugalem habuisset: quia fuissent tunc honorabiles nuptiæ, & torus immaculatus nulla concupiscentiæ foditate existente: vnde virginitas tũc seruata nõ fuisset, nec ei tunc aureola deberetur: sed mutata humanæ naturæ cõditione virginitas specialem decõrem habet: & ideò ei speciale redditur præmium. Tempore etiam legis Moysi quando cultus Dei per carnalem actum propagandus erat, non erat omninò laudabile à commixtione carnis abstinere. Vnde nec tali proposito speciale præmium redderetur nisi ex diuino

processisset

processisset instinctu, vt creditur de Hieremia & Helia quorum coniugia non leguntur.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ si aliqua per violentiã oppressa fuerit propter hoc non amittit aureolam, dummodo propositũ virginitatem seruandi inuiolabiliter seruet, illi actui nullo modo cõsentiens: non tamen per hoc virginitatẽ perdit: & hoc dico siue pro fide siue pro quacũq; alia causa corrumpatur violenter. Sed si hoc pro fide sustineat, hoc ei erit ad meritum, & ad genus martyrij pertinebit. Vnde Lucia dicit: Si me inuitam violare feceris, castitas mihi duplicabitur ad coronam. Non quòd habeat duas virginitatis aureolas, sed quia duplex præmium reportabit: vnũ pro virginitate custodita, aliud pro iniuria quam passa est, dato etiam quòd taliter oppressa concipiat, nec ex hoc meritum virginitatis perdit: nec tamen matri Christi æquabitur, in qua fuit cum integritate mentis etiam integritas carnis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd virginitas nobis à natura innascitur quantùm ad id quod est materiale in virginitate: sed propositum perpetuæ incorruptionis seruãdæ, ex quo virginitas meritum habet, non est innatum, sed ex munere gratiæ proueniens.

¶ Ad sextum dicendum, quòd non cuilibet viduæ fructus sexagenarius debetur, sed ei solùm quæ propositum viduitatis seruandæ retinet, quamuis etiam votum non emittat, sicut etiam de virginitate dictum est.

¶ Ad septimum dicẽdum, quòd si frigidi & eunuchi voluntatem habeant perpetuam incorruptionem seruare, etiam si facultas esset coẽundi, virgines sunt dicendi & aureolam merentur. Faciunt enim de necessitate virtutem. Si verò voluntatem habeant ducẽdi coniugem si possent, aureolam non merentur. Vnde dicit Augu. in libr. de Sancta virginitate: Quibus ipsum virile membrum debilitatur vt generare non possint, vt sunt eunuchi, sufficit cùm Christiani fiunt, & Dei præcepta custodiunt: eo tamen proposito sunt, vt coniuges si possent haberẽt: coniugatis fidelibus ædæquari.

ARTICVLVS. VI.

Virum martyribus aureola debeatur.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quòd martyribus aureola non debeatur. Aureola enim præmium est quod operibus supererogationum redditur. Vnde dicit Beda super illud Exo. 25. Facies & aliam coronam &c. de eorum præmio potest rectè intelligi, qui generalia mandata spontanæ vitæ, perfectioris electione transcendunt: sed mori in confessione fidei quandoq; est necessitatis non supererogationis, vt patet ex hoc quod dicitur Roma. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem cõfessio fit ad salutem: ergo martyrio non semper debetur aureola. ¶ Prętereà, secundum Gregorium seruitia quanto sunt magis libera, tanto sunt magis grata: sed martyrium minimum habet de liberalitate, cùm sit pœna ab alio infligta violenter: ergo martyrio aureola non debetur, quæ respondet merito excellenti. ¶ Præterea, martyrium non solùm consistit in exteriori passione mortis, sed etiam in voluntate: vnde Bernard. distinguit tria genera martyrum, scilicet, voluntate, nõ nece, vt Ioannes: Volũtate & nece, vt Stephanus: Nece & non voluntate, vt innocentes: si ergo martyrio aureola debetur magis deberetur martyrio voluntatis quàm exteriori martyrio, cùm meritũ ex voluntate procedat: hoc autem non ponitur: ergo martyrio aureola non debetur. ¶ Præterea, afflictio corporis est minor quàm afflictio mentis, quæ est per dolores & interiores animæ passiones: sed interior passio quoddam etiam martyrium est, vnde dicit Hieronymus in sermone de Assumptiõe: Ratione rectè dixerim, Dei genitrix Virgo & martyr fuit, quamuis in pace vitam finierit: vnde Tuam ipsius animam pertransibit gladius, scilicet, dolor de morte filij: cùm ergo interiori dolori aureola non respondeat, nec exteriori respondere debet. ¶ Præterea, Pœnitentia martyrium quoddam est: vnde dicit Grego. Quamuis occasio persequutionis desit, habet tamen pax nostra martyrium suum, quia & si carnis colla ferro non subiicimus, spiritualí tamen gladio carnalia desideria in mente trucidamus: pœnitentiæ autem quæ in exterioribus operibus consistit aureola non debetur: ergo nec etiam omni exteriori martyrio debetur aureola.

¶ Prætereà, illicito operi non debetur aureola: sed illicitum est sibiipsi manus iniicere, vt patet per Augustinum in primo libro de Ciuitate Dei. & tamen quorundam martyria in ecclesia celebrata sunt, qui sibi manus iniecerunt tyrannorum rabiem fugientes, vt patet in Ecclesiastica Historia de quibusdam mulieribus apud Alexandriam: ergo non semper martyrio debetur aureola.

¶ Prætereà, contingit aliquando aliquem pro fide vulnerari & postmodùm aliquo tempore superuiuere, hunc constat martyrem esse: & tamen ei aureola non debetur, quia eius pugna non durauit vsque ad mortem: ergo non semper martyrio debetur aureola. ¶ Prætereà, quidam magis affligunt in amissione rerum tẽporalium quàm etiã in propria afflictione, quod patet ex hoc quòd multas afflictiones sustinẽt

ad lucra

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad lucra acquirenda: si ergo eis propter Christum temporalia bona diripiantur, videtur q̃ sint martyres: nec tamen eis vt videtur debetur aureola: ergo vt priùs. ¶ Præterea, martyr videtur esse tantùm ille qui pro fide occiditur: vnde dicit Isidò. Martyres Græcè testes Latinè, quia propter testimonium Christi passiones sustinuerunt, & vsq; ad mortem pro veritatate certauerunt: sed aliquæ aliæ virtutes sunt fide excellentiores, vt iustitia, & charitas, & huiusmodi: quæ sine gratia esse nõ possunt, quibus tñ non debetur aureola: ergo videtur q̃ nec martyrio aureola debeatur. ¶ Præterea, sicut veritas fidei est à Deo, ita & quælibet alia veritas vt dicit Ambro. Quia omne verum à quocunq; dicatur à Spiritu Sancto est: ergo si sustinenti mortem pro veritate fidei debetur aureola, eâdem ratione & sustinentibus mortem pro alia qualibet veritate, quod tñ non debetur. ¶ Præterea, commune est potius bono particulari: sed si aliquis pro conseruatione reipublicæ moriatur in bello iusto, nõ debetur ei aureola: ergo etiam si occidatur pro conseruatione fidei in seipso, & sic idem quod priùs. ¶ Præterea, omne meritum ex libero arbitrio procedit: sed quorundã martyria celebrat ecclesia, qui vsum liberi arbitrij non habuerunt: ergo aureolã non meruerunt, & sic in omnibus martyribus non debetur aureola.

¶ Sed contrà Aug. dicit in lib. de sancta virginitate, Nemo quantum puto ausus fuit præferre virginitatem martyrio: sed virginitati debetur aureola: ergo & martyrio. ¶ Præterea, Corona debetur certanti, sed in martyrio est spiritualis difficultas pugnę: ergo ei debetur spiritualis aureola.

¶ Respondeo dicendum, q̃ sicut inest quædam pugna spiritui cõtra interiores concupiscẽtias, ita etiam inest homini quædam pugna contra passiones exteriùs illatas: vnde sicut perfectissimæ victoriæ, qua de concupiscentiis carnis triũphatur. s. virginitati debetur spiritualis corona quæ aureola dicitur: ita etiam perfectissimæ victoriæ, quæ habetur de impugnatione exteriori debetur aureola: perfectissima autẽ victoria de exterioribus passionibus consideraẽ ex duobus. Primò ex magnitudine passionis: inter omnes autem passiones illatas exteriùs præcipuum mors locũ tenet, sicut & in passionibus interioribus præcipuè sunt Venereorũ cõcupiscentiæ: & ideò qñ quis obtinet victoriam de morte & ordinatis ad mortem, perfectissimè vincit. Secundò, perfectio victoriæ cõsideratur ex causa pugnæ, quãdo videlicet ex honestissima causa pugnatur, quæ. s. est Christus: & hæc duo in martyrio cõsideranẽ, qd̃ est mors susceptа propter Christum, martyrem verò non facit pœna sed causa: & ideò martyrio aureola debetur, sicut & virginitati.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q̃ sustinere mortem propter Christũ quantũ est de se, est opus supererogationis, non enim quilibet tenetur fidem suam coram persequutore confiteri: sed in casu est de necessitate salutis: quando. s. à persequutore depræhensus de fide sua requirit, quã cõfiteri tenetur, nec tñ sequitur q̃ aureolã non mereatur. Aureola enim non debetur operi supererogationis, inquantũ est supererogatio, sed inquantum perfectionem quandam habet: vnde tali perfectione manente, etiã si non fit supererogatio, aureolam aliquis meretur.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ martyrio non debetur aliquod præmium, secundum hoc quod ab exteriori infligitur, sed secundum hoc quod voluntariè sustinetur: quia non meremur nisi per ea quæ sunt in nobis, & quanto id quod aliquis sustinet voluntariè est difficilius, & magis natum volũtati repugnare, tanto voluntas, quę propter Christum illud sustinet, ostenditur firmiùs fixa in Christo: & ideò ei excellentius præmium debetur.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quidam actus sunt qui in ipso actu habent quandam vehementiã delectationis vel difficultatis, & in talibus actus semper addit ad rationem meriti vel demeriti, secundum q̃ in actu oportet voluntatem variari ex vehemẽtia actus à statu, in quo priùs erat: & ideò cæteris paribus actu luxuriam exercens plus peccat quàm qui solũ in actum consentit, quia in ipso actu voluntas augetur. Similiter & cùm actus martyrij maximam difficultatem habeat: volũtas tñ martyrij non pertingit ad illud meritum, quod actui martyrij debetur ratione difficultatis: quãuis etiã possit peruenire ad alterius præmium considerata radice merendi, qa aliquis ex maiori charitate potest velle sustinere martyrium quàm alius sustineat. Vnde voluntariè martyr potest mereri sua volũtate præmium essentiale, æquale vel maius eo qd̃ martyri debetur, sed aureola debeẽ difficultati quę est in ipsa pugna martyrij: vnde aureola voluntariè tantùm martyribus debetur.

¶ Ad quartũ dicendum, q̃ sicut delectationes tactus, circa quas est temperantia, præcipuũ locum tenent inter omnes delectatiõnes interiores & exteriores: ita dolores tactus omnibus aliis doloribus præeminent: & ideò difficultati illi quæ accidit in sustinendo dolores tactus, puta qui sunt in verberib⁹ & huiusmodi, debetur aureola magis quàm difficultati sustinendi interiores dolores, pro quibus tamẽ non propriè dicitur aliquis martyr, nisi secundum quandam similitudinem: & hoc modo Hiero. loquitur.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ afflictio pœnitentiæ propriè loquẽdo non est martyrium: quia non consistit in his quę ad mortẽ inferendã ordinantur, cùm ordinetur solùm ad carnem domandam, quam mensuram si quis excedat, erit afflictio culpanda. Dicitur tñ propter similitudinem afflictionis martyrium, quæ quidẽ afflictio excedit martyrij afflictionem diuturnitate, sed excedit intentione.

¶ Ad sextum dicendum, q̃ secundũ Aug. in. 1. de Ciui. Dei, Nulli licitum est sibiipsi manus iniicere quacũq; ex causa, nisi fortè diuino instinctu fiat ad exemplũ fortitudinis extẽdendum, vt mors contemnatur: illi autem de quibus obiectum est, diuino instinctu mortem sibi intulisse creduntur, & propter hoc eorum martyria ecclesia celebrat.

¶ Ad septimũ dicendũ, q̃ si aliquis ꝓpter fidẽ vulnus mortale accipiat & superuiuat, non est dubium q̃ aureolam meretur, sicut de beata Cecilia patet, quæ triduo superuixit, & de multis martyribus, qui in carcere sunt defuncti: sed etiam si vulnus non mortale accipiat, & tñ exindè mortem incurrat, credit aureolã mereri. Quãuis quidã dicant q̃ aureolã non meret si ex incuria vel negligẽtia propriã mortẽ quis incurrat: non enim ista negligentia eum ad mortẽ induxisset nisi præsuppolito vulnere, quod pro fide acceptum est, & ita vulnus quod pro fide acceperat est prima occasio mortis: vnde ꝓpter hoc aureolam nõ videẽ amittere, nisi sit talis negligẽtia q̃ culpam mortalẽ inducat, quæ ei auream aufert & aureolam. Si verò ex mortali vulnere susceptо non moriatur aliquo casu contingente, vel etiam vulnera non mortalia susceperat, & ad huc carceres sustinens moriatur, adhuc aureolã meretur. Vnde quorundam sanctorum martyria in ecclesia celebrãtur, qui in carcere mortui sunt, aliquibus vulnerib⁹ longè antè susceptis, sicut patet de Marcello Papa. Qualiscunq; igitur afflictio propter Christũ illata vsq; ad mortem continuatur, siue mors inde sequatur, siue non, aliquis martyr efficitur & aureolam meretur. Si verò non continuatur vsq; ad mortem, non ꝓpter hoc aliquis dicetur martyr, sicut patet de Sylueſtro de quo non solennizat ecclesia, sicut de martyre, quia in pace vitam finiuit, quamuis priùs aliquas passiones sustinuerit.

¶ Ad octauum dicendum, q̃ sicut temperantia non est circa delectationes in pecuniis, vel in honoribus & huiusmodi, sed solùm in delectationibus tactus quan præcipuis: & ita etiam fortitudo est circa pericula mortis, sicut circa præcipua: vt dicitur in. 3. Ethi. Et ideò soli iniuriæ quę irrogatur circa corpus propriũ, ex qua nata est mors sequi, debetur aureola. Siue etiam aliquis propter Christum res temporales, siue famam, vel quicquid huiusmodi amittat, non efficitur propter hoc propriè martyr, nec meretur aureolam. Nec aliquis potest ordinatè res exteriores plus diligere quàm proprium corpus: amor autem inordinatus non coadiuuat ad meritum aureolæ: nec etiam potest dolor de amissione rerum coæquari dolori de corporis occisione: & aliis huiusmodi.

¶ Ad nonum dicendum, q̃ causa sufficiens ad martyrium non solũ est confessio fidei, sed quęcunq; alia virtus non politica, sed infusa quæ finem habeat Christum. Quolibet enim actu virtutis quis testis Christi efficitur, inquantùm opera quę in nobis Christus perficit, testimonia bonitatis ipsius sũt. Vnde aliq̃ virgines sunt occisæ pro virginitate quam seruare volebant, sicut beata Agnes, & quædam aliæ, quarum martyria in ecclesia celebrantur.

¶ Ad decimum dicendum, quòd veritas fidei habet Christum pro fine & pro obiecto. Et ideò confessio ipsius aureolam meretur si pœna addatur, non solùm ex parte finis, sed etiam ex parte materiæ. Sed confessio cuiuscunque alterius veritatis non est causa sufficiens ad martyrium ratione materię, sed solùm ratione finis: vt pote si aliquis vellet priùs occidi quàm quodcunq; mendacium dicendo contra ipsum peccare.

¶ Ad vndecimũ dicendũ, q̃ bonum increatum excedit bonum omne creatum: vnde quicunq; finis creatus siue sit bonum commune siue priuatum, non potest actui tantam bonitatem prę stare quantã finis increatus, cùm. s. aliquid propter Deum agitur: ideò cùm quis propter bonũ cõmune non relatum ad Christum in mortem sustinet, aureolam non meretur: sed si hoc referatur ad Christum, aureolam merebitur, & martyr erit, vtpote si rempu. defendat ab hostium impugnatione, qui fidem Christi corrumpere moliũtur, & in tali defensione mortẽ sustineat.

¶ Ad duodecimũ dicendum, q̃ quidam dicunt q̃ innocentibus occisis pro Christo virtute diuina acceleratus est vsus rationis, sicut & in Ioanne Baptista, dum adhuc esset in materno vtero: & secundum hoc verè martyres fuerunt, & actu & voluntate, & aureolam habent. Sed alij dicunt quòd fuerunt martyres actu tantùm, & non voluntate: quod videtur sentire Bernar. distinguens tria genera martyrum, vt dictum est: & secundum hoc innocentes sicut non pertinguntad perfectam rationẽ martyrij, sed aliquid martyrij habent ex hoc q̃ passi sunt pro Christo: ita etiam & aureolam habent non quidem secundũ perfectã rationẽ, sed secundũ aliquam participationẽ, inquantũ. s. gaudent se in obsequium Christi occisos esse, vt dictũ est de pueris baptizatis, quòd habebunt aliquod gaudiũ de innocentia & carnis integritate.

Vtrum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS. VII.

Vtrum Doctoribus aureola debeatur.

Ad septimum sic proceditur. Videtur ꝙ Doctoribus aureola non debeatur. Omne enim præmium quod in futuro habebitur alicui actui virtutis respõdet: sed prædicare vel docere non est actus alicuius virtutis: ergo doctrinæ vel prædicationi non debetur aureola. ¶ Præterea, docere & prædicare ex studio doctrinę proueniunt: sed ea quæ prę miantur in futuro nõ sunt acquisita per humanum studiũ, quia naturalibus & acquisitis non meremur: ergo pro doctrina & p̃dicatione nullus in futuro aureolam promerebitur. ¶ Præterea, exaltatio in futuro respondet humilitati in præsenti, quia qui se humiliat exaltabit: sed in docendo & in prædicando non est humiliatio: imò magis superbiæ occasio: vnde Gloss. dicit Matth. 4. ꝙ Diabolus multos decepit honore Magisterij inflatos: ergo videtur ꝙ prædicationi & doctrinæ aureola non debeatur.

¶ Sed contrà Ephe. 1. super illud, Vt sciatis quę sit supereminens &c. dicit Gloss. quoddam incrementum habebunt sancti Doctores vltra id quod alij cõmuniter habebunt: ergo &c. Et pręterea Cant. 4. super illud, Vinea mea coram me est: dicit Gloss. ostendit quid singularis præmij Doctoribus eius disponit: ergo Doctores habebunt singulare præmium, & hoc vocamus aureolam.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ sicut per martyriũ & virginitatem aliquis perfectissimam victoriã obtinet de carne & mundo, ita etiam perfectissima victoria cõtra Diabolum obtinetur quando aliquis non solùm Diabolo impugnanti nõ cedit, sed etiam expellit eum, & non solùm à se, sed etiam ab aliis: hoc autẽ fit per prædicationẽ & doctrinam: & ideò prædicationi & doctrinæ aureola debetur & virginitati & martyrio. Nec est dicendum, vt quidam dicũt, ꝙ debeatur tantùm prælatis quibus competit ex officio prædicare & docere: sed quibuscunq; qui licitè hunc actum exercent. Prælatis autem non debetur, quamuis habeant officiũ prædicandi nisi actu prædicent, quia corona nõ debetur habitui, sed pugnæ actuali: secundum illud 2. Timo. 2. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ prædicare & docere sunt actus alicuius virtutis, scilicet, misericordiæ: vnde & inter spirituales eleemosynas computantur.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ quãuis facultas prædicandi & docendi quãdoq; ex studio proueniat, tamen vsus doctrinæ ex voluntate procedit, quæ per charitatem informatur à Deo in finem, & sic actus eius meritorius esse potest.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ exaltatio in hac vita non diminuit alterius vitæ præmium nisi ei qui in tali vita propriam gloriam quærit. Qui autem talem exaltationem in vtilitatẽ aliorum cõuertit, ex ea sibi mercedem acquirit. Cùm autem dicitur ꝙ doctrinę debetur aureola, intelligendum est de doctrinis pertinentibus ad salutem, per quas Diabolus à cordibus hominum expugnatur, sicut quibusdam spiritualibus armis, de quibus dicitur 2. Corinth. 10. Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed spiritualia.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrum Christo aureola debeatur.

Thom. 4. Dist. 49. q. 5. ar. 4. q. 1. & seq.

Ad octauum sic proceditur. Videtur ꝙ Christo aureola debeat. Debetur enim aureola virginitati, & martyrio, & doctrinæ: sed in Christo hæc præcipuè fuerunt: ergo ipsi præcipuè aureola competit.

¶ Præterea, omne quod est perfectissimum in rebus humanis Christo est attribuendum: sed præmium aureolę debetur excellentissimis meritis: ergo & Christo debet. ¶ Præterea, Cyprianus dicit, ꝙ imaginem Dei virginitas portat, virginitatis igitur exemplar in Deo est: & sic videtur quòd Christo etiam inquantũ est Deus aureola competat.

¶ Sed contrà est, ꝙ aureola est gaudium de conformitate ad Christum, vt dicitur: sed nullus cõformatur vel assimilatur sibiipsi, vt patet per Philosophum: ergo Christo aureola non debetur. ¶ Præterea, Christi præmiũ nunquam augmentatur: sed Christus ab instanti suæ conceptionis non habuit aureolam, quia tunc nunquàm pugnauerat: ergo nunquàm posteà aureolam habuit.

¶ Respõdeo dicendum, ꝙ circa hoc est duplex opinio. Quidam dicunt, ꝙ in Christo est aureola secundum propriam aureolæ rationem, cùm in eo pugna inueniatur & victoria, & per consequens corona secundum propriam rationem. Sed diligenter considerando quamuis Christo competat ratio aureę vel coronæ, non tamen ei competit ratio aureolæ. Aureola enim ex hoc ꝙ diminutiuè dicitur importat aliquid quod participatiuè & nunquã secundum sui plenitudinem possidetur. Vnde illis competit aureolam habere, in quibus est aliqua perfectionis victoriæ parcipatio secundum imitationem eius, in quo perfectę victoriæ ratio plena consistit: & ideò cùm in Christo inueniat huiusmodi principalis & plena ratio, per cuius victoriã omnes victores constituuntur, vt pãtet Ioan. 16. Confidite ego vici mundum. & Apo. 5. Ecce vicit Leo de tribu Iuda. Christo non competit aureolam habere,

habere, sed aliquid aliud: vnde oẽs aureolæ originãtur: vnde dicitur Apoc. 3. Qui vicerit faciam eũ sedere in throno meo, sicut ego vici & sedeo in throno patris mei. Vnde secundũ alios dicendum est, ꝙ q̃uis id qd' est in Christo nõ habeat rationẽ aureolę, tñ est excellẽtius oĩ aureola.

¶ Ad primũ ergo dd'm, ꝙ Chr̃us fuit verissimè Virgo, Martyr, & Doctor: sed cũ præmiũ accidẽtale his respondens in Christo non habet aliquam nobilem quantitatem, in comparatione ad magnitudinem essentialis præmij: vnde non habet aureolam sub ratione aureolæ.

¶ Ad secundũ dicendum, ꝙ aureola quãuis debeat operi perfectissimo quo ad nos, tñ aureola inquantũ diminutiuè dicit, significat quandã participationẽ perfectiõis ab aliquo in quo plenariè inuenit: & secundũ hoc ad quandã minorationẽ pertinet, & sic in Christo nõ inuenit, in quo oĩs perfectio plenissimè inuenitur.

¶ Ad tertium dicendũ, ꝙ quãuis virginitas habeat aliquo modo exemplar in Deo, non tñ habet exemplar vnius rationis. Incorruptio enim Dei quam virginitas imitatur, non eâdem ratione est in Deo & in aliquo virgine.

ARTICVLVS. IX.

Vtrum angelis aureola debeatur.

Ad nonum sic proceditur. Videtur ꝙ angelis aureola debeatur. Quia vt dicit Hieron. de virginitate loquens: In carne præter carnem viuere potiùs est vita angelica quàm humana. & 1. Corinth. 7. dicit Gloss. quia virginitas est portio angelica: cùm igitur virginitati respõdeat aureola, videtur quòd angelis debeatur. ¶ Præterea, nobilior est incorruptio spiritus quàm incorruptio carnis: sed in angelis inuenitur incorruptio spiritus, qa nunquàm peccauerunt: ergo eis magis debetur aureola quàm hominibus incorruptis carne, qui aliquando peccauerunt. ¶ Præterea, doctrinæ debetur aureola: sed angeli nos docent purgando, illuminando, & perficiendo: vt Dio. dicit: ergo eis debetur aureola saltem Doctorum.

¶ Sed contrà. 2. Timo. 2. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit: sed in angelis nõ est pugna: ergo eis aureola non debetur. ¶ Præterea. aureola non debetur illis qui per corpus non exercentur: vnde amantibus virginitatem, martyrium & doctrinam, si exteriùs eis hæc non insunt, aureola non debetur: sed angeli sunt spiritus incorporei: ergo aureolam non habent.

¶ Respondeo dicẽdum, ꝙ angelis aureola non debetur: cuius ratio est, quia aureola respondet cuilibet perfectioni excellẽti in merito: ea verò quæ in hominibus ad perfectionẽ meriti pertinent, angelis sunt cõnaturalia, vel etiã spectant ad cõmunem statum eorũ, aut etiam ad ipsum præmiũ: & ideò ratione eorũ qua hominib⁹ aureola debetur, angeli non habent aureolam.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ virginitas dicitur esse vita angelica, inquantùm per gratiam virgines imitantur id quod angeli habent per naturã. Non enim virtutis est in angelis quòd omninò à delectabilibus carnis abstinent, cùm huiusmodi delectationes in eis esse nõ possint.

¶ Ad secundum dicendum, quòd perpetua incorruptio spiritus in angelis præmium essentiale meretur: est em̃ de necessitate salutis, cùm in eis non possit subsequi reparatio post ruinam.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ illi actus secundum ꝙ angeli nos docent pertinent ad gloriam eorum & cõmunem eorum statum: vnde per huiusmodi actus aureolam non merentur.

ARTICVLVS. X.

Vtrum aureola etiam corpori debeatur.

Ad decimũ sic proceditur. Videtur quòd aureola etiam corpori debeatur. Præmium enim essentiale est prius quàm accidentale: sed dos quæ ad præmium essentiale pertinet non solũ est in anima, sed etiam in corpore: ergo & aureola quæ pertinet ad præmiũ accidentale. ¶ Præterea, peccato quod per corpus exercetur respondet pœna in anima & corpore: ergo & merito quod exercetur per corpus debetur præmium & in anima & in corpore: sed meritum aureolæ per corpus exercetur: ergo aureola etiam debetur corpori. ¶ Præterea, in corporibus martyrum quædam virtus apparebit in ipsis cicatricibus corporis: Vnde Augusti. dicit. 22. de Ciui. Dei, Nescio quomodò sic afficiamur amore martyrum beatorum, vt velimus in illo regno in eorum corporibus videre vulnerũ cicatrices, quas pro Christi nomine pertulerunt, & fortasse videbimus. Non enim erit deformitas in eis, sed dignitas quædam, quamuis in corpore non corporis sed virtutis pulchritudo fulgebit: ergo videtur quòd aureola martyrum etiam in corpore sit, & eâdem ratione de aliis.

¶ Sed contrà, animæ quando sunt in Paradiso habent aureolas: nec tamen habent corpora: ergo proprium subiectum aureolæ non est corpus sed anima. ¶ Præterea, omne meritum est ab anima: ergo præmiũ totũ in anima esse debet.

¶ Respondeo dicendũ, quòd aureola propriè est in mente. Est enim gaudium de operibus illis quibus aureola debetur. Sed sicut ex gaudio essentialis præmij, quod est aureola, redundat quidam decor in corpore, qui est gloria corporis: ita ex gaudio aureolæ resultat aliquis decor in corpore, vt sic aureola principaliter sit in mẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

re,sed per quandam etiam redundantiam refulgeat in corpore vel in carne. Et per hoc patet responsio ad obiecta. ¶ Tamen sciendum est ꝙ decor cicatricum,quę in corporibus martyrum apparebũt,non potest dici aureola:quia aliqui martyres aureolam habebunt in quibus huiusmodi cicatrices non erunt, vtpote illi qui sunt submersi aut famis inedia aut squalore carceris interempti.

ARTICVLVS. XI.

Virum conuenienter assignentur tres aureolæ virginum,martyrum,& prædicatorum.

Thom.4. Dist.49.q.5.ar.5.q.1.& seq.

Ad vndecimum sic proceditur. Videtur ꝙ inconuenienter designentur tres aureolæ, virginum,scilicet, martyrum,& prædicatorũ. Aureola enim martyrum respondet virtuti fortitudinis eorum:aureola verò virginum virtuti temperantiæ:aureola verò Doctorum virtuti prudentiæ: ergo videtur quòd debeat esse quarta aureola quæ respõdeat virtuti iustitiæ. ¶ Præterea, Exod. 25.dicit Glos.ꝙ corona aurea additur cùm per Euangelium his qui mandata custodiunt vita æterna promittitur. Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Huic aureola superponitur,cũ dicitur, Si vis perfectus esse vade & vẽde omnia quæ habes & da pauperibus: ergo paupertati debetur aureola. ¶ Præterea, propter votũ obedientiæ aliquis se subiicit Deo totaliter:ergo in voto obedientiæ maxima perfectio consistit,& ita videtur quòd ei aureola debeatur. ¶ Præterea, multa sunt etiam alia supererogationis opera,de quibus homo in futuro speciale gaudium habebit: ergo multæ sunt aliæ aureolæ præter tres præfatas. ¶ Præterea, sicut aliquis diuulgat fidem prædicãdo & docẽdo, ita scripta cõpilant doctores ergo & talibus quarta aureola debetur.

¶ Respondeo dicendũ,ꝙ aureola est quoddam priuilegiatum præmium priuilegiatæ victoriæ respondens. Et ideò secundum priuilegiatas victorias in tribus pugnis, quæ cuilibet homini imminent, tres aureolæ sumũtur. In pugna cẽ quæ est contra carnem, ille potissimam victoriam obtinet, qui à delectabilibus Venereis, quæ sunt præcipua in hoc genere, omninò abstinet:& ideò virginitati aureola debetur. In pugna verò qua cõtra mundum pugnatur, illa est præcipua, cùm à mundo persequutionem vsq; ad mortem sustinemus. Vnde & martyribus qui in ista pugna victoriam obtinent secũda aureola debetur. In pugna, qua contra Diabolum pugnatur,illa est præcipua victoria,cùm aliquis hostem non solùm à se sed à cordibus aliorum remouet,quod fit per doctrinam & prædicationem:& ideò Doctoribus & prædicatoribus tertia aureola debetur. Quidã verò distinguũt tres aureolas secundum tres vires animæ, vt dicãtur tres aureolæ respondere potissimis triũ virium animæ actibus. Potissimus enim actus rationalis est veritatem fidei etiam in aliis diffundere, & huic actui debetur Doctorum aureola. Irascibilis verò actus potissimus est mortem propter Christum superare, & huic debetur aureola martyrum. Concupiscibilis etiam actus potissimus est à delectabilibus carnis maximis abstinere penitus, & huic debetur aureola virginũ. Alij verò aureolas tres distinguũt, secundum ea à quib⁹ Christo nobilissimè cõformamur. Ipse enim mediator fuit inter patrem & mundum. Fuit ergo Doctor secundũ ꝙ veritatem quam à patre acceperat mundo manifestauit. Fuit autem martyr secũdum ꝙ à mundo persequutionem sustinuit. Fuit verò virgo inquantũ puritatem in seipso seruauit. Et ideò Doctores, martyres, & virgines ei perfectissimè conformãtur: vnde talibus debetur aureola.

¶ Ad primum ergo dicendũ, ꝙ in actu iustitiæ non attenditur aliqua pugna sicut in actibus aliarum virtutum. Nec tamen verum est ꝙ docere sit actus prudentiæ imò est potiùs actus charitatis vel materiæ, secundum ꝙ ex tali habitu inclinamur ad huiusmodi actus exercitium, vel etiam sapientiæ vt dirigentis. Vel potest dici secundum alios, ꝙ iustitia circuit omnes virtutes: & ideò ei specialiter aureola non debetur.

¶ Ad secundũ dicendũ, ꝙ paupertas quamuis sit opus perfectionis, non tñ tenet summũ locũ in aliqua spirituali pugna. Quia amor temporalium minus impugnat, quàm concupiscẽtia carnis, vel persequutio inflicta in corpus propriũ. Vnde paupertati non debeꝫ aureola, sed debetur ei iudiciaria potestas ratione humiliationis, quæ consequitur paupertatem. Glos. autem inducta largè accipit aureolam pro quolibet præmio quod redditur merito excellenti.

¶ Et similiter dicendum ad tertiũ & quartum.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ etiam scribentibus sacram scripturã debetur aureola, sed hæc non distinguitur ab aureola Doctorum: quia scripta componere quidam modus docendi est.

ARTICVLVS. XII.

Vtrum aureola Virginum sit potissimæ inter alias.

Ad duodecimum sic proceditur. Videtur ꝙ aureola virginum sit inter alias potissima. Quia Apocalypsis.7. de virginibus dicitur, quòd sequuntur Agnum quocunque ierit: & quòd nemo poterat dicere canticum, quod virgines cãtabant: ergo virgines habent excellentiorẽ aureolam.

¶ Præterea, Cypria. de virginibus dicit ꝙ sit illustrior portio gregis Christi: ergo eis maior aureola debetur. ¶ Item videtur ꝙ potissima sit aureola martyrũ. Quia dicit Aymo, ꝙ non oẽs virgines coniugatas p̃cedunt, sed hi specialiter qui in torm̃eto passionis virginitate insuper custodita coæquantur martyribus coniugatis: ergo martyrium dat virginitati præeminentiã super alios status: ergo martyrio potior aureola debetur. ¶ Item videtur quòd potissima debeaꝫ Doctoribus. 1. Tim. 5. Qui benè præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè autem qui laborant verbo & doctrina: ergo in ecclesia triũphante talibus potior aureola debeꝫ.

¶ Respondeo dicendũ, ꝙ præeminentia aureolæ ad aureolam potest dupliciter cõsiderari vel attendi. Primò, ex parte pugnæ, vt dicaꝫ aureola potior quę fortiori pugnę debeꝫ, & per hunc modum aureola martyrum aliis aureolis super eminet quodãmodò, & aureola virginum alio modo: pugna enim martyrum est fortior secundum seipsam & vehementiùs affligens, sed pugna carnis est periculosior inquantũ est diuturnior, & magis nobis eminet è vicino. Sed'ò, ex parte eorum de quibus est pugna:& sic aureola Doctorum inter oẽs est potior, qa huiusmodi pugna versaꝫ circa ĩtelligibilia: aliæ verò pugnę circa sensibiles passiones. Sed illa eminẽtia quę attenditur ex parte pugnæ est aureolæ essentialior, quia aureola secundũ propriam rationem respicit victoriam & pugnam. Difficultas enim pugnæ attendiꝫ ex parte ipsius pugnæ, inquantũ est nobis vicinior: & ideò simpliciter loquẽdo aureola martyrum inter oẽs est potior. Et ideò dicitur Matth.5.in Glos.ꝙ in octaua beatitudine, quæ ad martyres pertinet. s. qui persequutionem patiuntur &c. oẽs aliæ perficiuntur:& propter hoc etiam ecclesia in connumeratione sanctorum martyres Doctoribus virginibus præordinat, sed quantùm ad aliquid nihil prohibet alias aureolas excellentiores esse.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS. XIII.

Vtrum Vnus alio aureolam excellentiùs habeat.

Ad decimũtertiũ sic proceditur. Videtur ꝙ vnus aureolam virginitatis vel martyrij vel Doctoris excellentiùs alio non habeat. Quia ea quę sunt in termino non intenduntur & remittuntur: aureola autem debetur operibus quæ sunt in termino perfectionis: ergo aureola non intendiꝫ neq; remittitur. ¶ Præterea, virginitas non susc̃ipit magis & minùs, cùm importet priuationẽ quãdam, & negationes non intendantur nec remittantur: ergo nec præmium virginitatis. s. aureola virginum intenditur & remittitur.

¶ Sed contrà, aureola supponitur aureæ: aurea est intensior in vno q̃ in alio: ergo & aureola.

¶ Respondeo dicendũ, ꝙ cùm meritum sit quo dãmodò præmij causa, oportet diuersificari præmium, secundũ ꝙ merita diuersificanf: aliquid enim intenditur & remittitur per intentionem & remissionem suę causæ: meritũ autẽ aureolæ põt esse maius & minus: vnde & aureola põt esse maior & minor. Sciendum tñ ꝙ meritum aureolæ põt intẽdi dupliciter. Vno modo ex parte radicis. Alio modo ex parte operis. Contingit enim esse aliquos duos, quorum vnus ex minori charitate maius tormentum martyrij sustinet, vel magis prædicationi instat: aut etiam magis à delectabilibus carnis elongatur: intensioni ergo meriti quæ attenditur penes radicem, non respondet intẽtio aureolæ, sed intentio aureę: intẽtioni meriti quæ est ex genere actus, respondet intentio aureolæ. Vnde potest esse ꝙ aliquis qui minùs in martyrio meretur quantùm ad essentiale præmium, habebit pro martyrio maiorem aureolam.

¶ Ad primũ ergo dicendum, ꝙ merita quibus debetur aureola non attingunt ad terminum perfectionis simpliciter, sed secundum speciem, sicut ignis est subtilissimus corporũ. Vnde nihil prohibet vnam aureolam alia esse excellentiorem, sicut vnus ignis est alio subtilior.

¶ Ad secundũ dicendum, ꝙ vna virginitas põt esse maior alia propter maiorem recessum à virginitatis contrario, vt dicatur in illa esse maior virginitas, quæ magis occasiones corruptionis vitat. Sic enim priuationes intendi possunt: vt cùm dicitur, homo magis cæcus, quia magis elongatur à visu.

QVAESTIO. XCVII.

De pœna damnatorum.

Consequenter considerandum est de pertinentibus ad damnatos post iudicium. Et primò de pœnis damnatorum & igne quo eorum corpora cruciabũtur. Secundo, de his quæ pertinent ad eorum affectum & intellectum. Tertiò, de iustitia & misericordia Dei respectu damnatorum. Circa primum quæruntur septem. Primò, Vtrum damnati in Inferno sola pœna ignis affligãtur. Secundò, Vtrum vermis quo affligũtur sit corporalis. Tertio, Vtrũ fletus in eis existẽs sit corporalis. Quartò, Vtrũ tenebræ eorũ sint corporales. Quintò, Vtrum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ignis quo affliguntur sit corporalis. Sextò, Vtrum sit eiusdem speciei cum igne nostro. Septimo, Vtrum ignis ille sit sub terra.

ARTICVLVS. I.

Vtrum damnati in Inferno sola pœna ignis affligantur.

Thom.4. Dist 50.q.2.ar.3.q.1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ dãnati in Inferno sola pœna ignis affligant. Matt.25.vbi eorum dãnatio exprimitur fit mẽtio solùm de igne, cùm dicit, Ite maledicti in ignem æternum. ¶ Præterea, sicut pœna Purgatorij debet peccato veniali, ita pœna Inferni debet peccato mortali: sed in Purgatorio non dicit esse nisi pœna ignis, vt patet per hoc quod dicit. 1.Cor.3. Vniuscuiusq; opus quale sit ignis probabit: ergo nec in inferno erit nisi pœna ignis. ¶ Præterea, pœnarum varietas refrigerium præstat, sicut calido cũ transfert ad frigidum: sed nullũ refrigerium est ponere in damnatis: ergo non erunt diuersę pœnæ, sed sola pœna ignis.

¶ Sed contrà est quod dicitur in Psal. Ignis, sulfur, & spiritus procellarum pars calicis eorum. ¶ Præterea, Iob.33. transibunt ab aquis niuium ad calorem nimium.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ secundum Basilium in vltima mũdi purgatione fiet separatio in elementis, vt quicquid est purum & nobile remaneat superiùs ad gloriã beatorum, quidquid verò est ignobile & fæculentum in Infernum proiiciatur ad pœnam damnatorũ: vt sicut omnis creatura erit beatis materia gaudij, ita damnatis ex omnibus creaturis tormentum accrescat, secundum illud Sapiẽ.5. Pugnabit cum illo orbis terræ contra insensatos. Hoc etiam diuinæ iustiæ competit, vt sicut ab vno recedentes per peccatum in rebus materialibus, quę sunt multa & varia, finem suum cõstituerunt: ita etiam multipliciter & ex multis affligantur.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ quia ignis est maximè afflictiuus propter hoc q̃ abundat in virtute actiua: ideò nomine ignis omis afflictio designatur si sit vehemens.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ pœna Purgatorij non est principaliter ad affligendum, sed ad purgandum: vnde per solum ignem fieri debet qui maximè habet vim purgatiuã: sed damnatorum pœna non ordinatur ad purgandum: vnde non est simile.

¶ Ad tertium dicendũ, q̃ damnati trãsibunt ex vehementissimo calore ad vehementissimũ frigus, sine hoc q̃ in eis sit aliquod refrigeriũ: quia passio ab exterioribus non erit per transmutationem corporis à sua pristina naturali dispositione, vt contraria passio ad æqualitatẽ vel temperiem reducendo refrigerium causet, sicut nũc accidit: sed erit per actionem spiritualẽ, secundũ q̃ sensibilia agunt in sensum, prout sentiuntur imprimendo formas illas secundũ esse spirituale in organum, & non secundum esse materiale.

ARTICVLVS. II.

Vtrum Vermis damnatorum sit corporalis.

Ad secundũ sic procedit. Videtur quòd vermis quo affliguntur damnati sit vermis corporalis. Quia caro non põt affligi per vermem spiritualem: sed caro damnatorum affligetur per vermem. Iudith. 16. & dabit ignem & vermes in carnes eorum. & Eccle. 7. Vindicta carnis impij ignis & vermis: ergo vermis ille erit corporalis. ¶ Præterea, Augusti. dicit. 21. de Ci. Dei, Vtrũq;, id est ignis & vermis pœna erunt carnis: ergo &c.

¶ Sed contrà est quod Aug. dicit. 20. de Ci. Dei, In pœnis malorum inextinguibilis ignis & viuacissimus vermis. Ab aliis autem aliter exponitur. Alij vtrunque ad corpus, alij vtrunq; ad animam recẽsent, alij propriè ad corpus ignem, tropicè ad animam vermẽ, qd' credibilius videt.

¶ Respondeo dicendum, q̃ post diem iudicij in mundo innouato non remanebit aliquod animal vel aliquod corpus mixtum nisi corpus hominis tantũ, eò quòd non habeat aliquem ordinem ad incorruptionem, nec post illud tempus fit futura generatio & corruptio. Vnde vermis qui in damnatis ponitur non debet intelligi esse materialis, sed spiritualis qui est conscientiæ remorsus, qui dicitur vermis inquãtum oritur ex putredine peccati, & animam affligit: sicut corporalis vermis ex putredine ortus affligit pungendo.

¶ Ad primũ ergo dicendum, q̃ ipsæ animæ damnatorum dicũtur carnes eorum pro eo q̃ carni subiectæ fuerũt. Vel põt dici etiam q̃ per vermẽ spũalem caro affligẽt secundũ q̃ passiones animæ redũdant in corpus, & hìc & in futurũ.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ Augu. loquitur sub quadam cõparatione. Non enim vult simpliciter asserere q̃ ille vermis sit materialis, sed quòd potiùs esset asserendũ ignem & vermem materialiter intelligi, quàm quòd vtrunq; spiritualiter intelligatur: quia sic nullam pœnã corporalem dãnati sustinerent, vt patet seriem verborum eius ibidem inspicienti.

ARTICVLVS. III.

Vtrum fletus qui erit in damnatis sit corporalis.

Ad ter-

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̃ fletus qui erit in damnatis erit corporalis. Quia Lucæ.13. dicit quædam Gloss. quòd per fletũ quem Dominus reprobis comminatur, potest probari vera corporum resurrectio, quod non esset si fletus ille tantùm esset spiritualis: ergo &c. ¶ Præterea, tristitia quæ est in pœna respondet delectationi quæ fuit in culpam, secundum illud Apoca.18. Quantum glorificauit se & in delitiis fuit, tantum date illi tormentum & luctum: sed peccatores in culpa habuerunt delectationem interiorem: ergo habebunt fletum etiam exteriorem.

¶ Sed contrà, fletus corporalis sit per quandã resolutionem lachrymarum: sed à corporibus damnatorum non potest fieri perpetua resolutio, cùm nihil in eis per cibum restauretur, omne enim finitum consumitur si aliquid ab eo continuè abstrahatur: ergo in damnatis non erit corporalis fletus.

¶ Respondeo dicendum, quòd in fletu corporali duo inueniuntur, quorum vnum est lachrymarum resolutio, & quantùm ad hoc fletus corporalis in damnatis esse non potest: quia post diem iudicij quiescente motu primi mobilis nõ erit aliqua regeneratio vel corruptio vel corporalis alteratio: in lachrymarum autem resolutione oportet esse illius humoris generationẽ qui per lachrymas distillat: vnde quantùm ad hoc corporalis fletus in damnatis esse non poterit. Aliud quod inuenit in corporali fletu, est quædam commotio & turbatio capitis & oculorum, & quantùm ad hoc fletus in damnatis esse poterit post resurrectionem: corpora enim damnatorum non solùm ab exteriori affligentur, sed etiam ab interiori secundum quòd corpus immutatur ad passionem animæ bonam vel malam, & quantùm ad hoc fletus carnis resurrectionem indicat & respondet delectationi culpę quæ fuit in anima & in corpore.

¶ Et per hoc patet rẽsponsio ad obiecta.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum damnati sint in tenebris corporalibus.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ damnati non sint in tenebris corporalibus. Quia vt dicit Gregorius in 9. libro Moral. super illud Iob. 10. Sempiternus horror inhabitat: quamuis ignis ille ad consolationem non luceat, sed vt magis torqueat aliquid lucet. Nam sequaces quos secum traxerũt de mũdo reprobi flamma illustrati visuri sunt: ergo non erunt ibi tenebræ corporales. ¶ Præterea, Damnati vident pœnam suam, hoc enim est eis ad augmentum pœnæ: sed nihil videtur sine lumine: ergo non sunt ibi tenebræ corporales. ¶ Præterea, damnati ibi habebunt potentiam vitiuã post corporum resumptionem: sed frustra in eis esset nisi aliquid viderent: ergo cũ nihil videatur nisi in lumine, videtur quòd non sint omninò in tenebris.

¶ Sed contrà est quod dicitur Matth. 22. Ligatis manibus eius & pedibus projicite eum in tenebras exteriores: super quod dicit Grego. Si ignis ille lucem haberet, in tenebras exteriores nequâquam diceretur. ¶ Præterea, Basilius dicit super illud Psal. Vox Domini intercidentis flammam ignis: quòd virtute Dei separabitur claritas ignis ab eius virtute aduliua, ita quòd claritas cedet in gaudium beatorũ, & vstiuum ignis in tormentum damnatorum: ergo damnatũ habebunt tenebras corporales, quædam verò alia quæ ad pœnam damnatorum pertinent determinata sunt.

¶ Respondeo dicendum, quòd dispositio Inferni erit talis quòd vt maximè miseriæ damnatorum competat. Vnde secundũ hoc sunt ibi lux & tenebræ prout maximè spectant ad miseriã damnatorum: ipsa autem visio secundum se delectabilis est. vt enim dicitur in principio Metaphy. sensus oculorum est maximè diligibilis, eò quòd per ipsum plura cognoscimus: sed per accidens cõtingit visionem esse afflictiuã inquantùm videmus aliqua nobis nociua vel nostræ voluntati repugnantia: & ideò in Inferno hoc modo debet esse locus dispositus ad videndum secundum lucem & tenebras, vt nihil perspicuè videatur, sed solummodò sub quadam vmbrositate videantur ea quæ afflictionem cordi ingerere possunt. Vnde simpliciter loquendo locus est tenebrosus. Sed tamen ex diuina dispositione est ibi aliquid luminis, quantum sufficit ad videndũ illa quæ animam torquere possunt, & ad hoc satisfacit naturalis sit loci, quia in terræ medio vbi Infernus ponitur, non potest esse ignis nisi fęculentus & turbidus, & quasi fumosus. Quidam enim tenebrarum harum causam assignãt ex commassatione corporum damnatorum quæ præ multitudine ita replebunt locum Inferni quòd ibi nihil de aëre manebit, & sic non erit ibi aliquid de diaphano quod possit esse subiectum lucis & tenebræ, nisi oculi damnatorum qui erunt obtenebrati.

¶ Et per hoc patet rẽsponsio ad obiecta.

ARTICVLVS. V.

Vtrum ignis Inferni sit corporalis.

Thom.4. Dis.44.q.3.ar.2.q.1. & seq.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ ignis Inferni quo cruciabuntur

Universidad de Deusto
Biblioteca

buntur corpora damnatorum non sit corporeus. Dicit enim Dama. in. 4. lib. in fine, Tradetur Diabolus & dæmones, & homo eius, scilicet Antichristus cum impiis & peccatoribus in ignem æternum, non materialem, qualis est qui apud nos est, sed qualem nouit Deus: sed omne corporeū est materiale: igitur ignis Inferni non erit corporeus. ¶ Præterea, animæ damnatorū à corpore separatæ ad ignem Inferni deferuntur: sed August. dicit. 12. super Gene. ad literam, Spiritualem arbitror esse. ſ. locum ad quem anima defertur post mortem, non corporalem: ergo &c. ¶ Præterea, ignis corporeus in modo suæ actionis non sequitur modum culpæ in eo qui igne crematur, sed magis ad modum humidi & sicci. In eodem enim igne corporeo videmus affligi iustum & impium: sed ignis Inferni in modo suæ afflictionis vel actionis sequitur modum culpæ in eo qui punitur. Vnde dicit Gregor. in. 4. Dialog. Vnus quidem est gehennæ ignis, sed non vno modo omnes cruciat peccatores. Vnusquisque enim quantū exigit culpa, tantum sentiet de pœna: ergo non est corporeus.

¶ Sed contrà est quod dicitur. 4. Dialo. Ignem gehennæ corporeum esse non ambigo, in quo certum est corpora cruciari. ¶ Præterea, Sapientiæ. 5. dicitur, Pugnabit orbis terrarum contra insensatos: sed non totus orbis terrarū contra insensatos pugnaret, si solūmodò spirituali pœna & non corporali punirentur: ergo punientur igne corporeo.

¶ Respondeo dicendum, q̄ de igne Inferni multiplex fuit positio. Quidam enim Philosophi, vt Auic. Resurrectionē non credentes solius animæ post mortem pœnam esse crediderunt. Et quia eis inconueniens videbatur vt animæ cùm sint incorporeæ, igne corporeo punirentur, ne gauerunt ignem corporeum esse quo mali punirentur, volētes quòd quicquid dicitur de pœna animarum post mortem per aliqua corpora futura, metaphoricè dicatur. Sicut enim bonarum animarum delectatio & iucunditas non erit in aliqua re corporali, sed spirituali tantùm erit in consequutione sui finis, ita afflictio malorum spiritualis erit tantùm: in hoc, scilicet, q̄ tristabuntur de hoc quòd separabuntur à fine cuius inest eis desiderium naturale. Vnde sicut omnia quæ de delectatione animarū post mortem dicuntur, quæ videntur ad delectationem pertinere corporalem, vt quòd reficiantur vel rideant, vel huiusmodi: ita etiam quicquid de earum afflictione dicitur quod in corporalem punitionē sonare videatur, per similitudinem debet intelligi, sicut quòd in igne ardeant, vel fœtoribus affligantur & huiusmodi. Spiritualis enim delectatio & tristitia cùm sint ignota multitudini, oportet quòd per delectationes & tristitias corporales figuraliter manifestētur, vt homines magis moueantur ad desiderium vel timorem. Sed quia in pœna damnatorum non solùm erit pœna damni quæ respondeat auersioni quæ fuit in culpa, sed etiam pœna sensus quæ respondeat conuersioni: ideo non sufficit prædictum modum punitionis ponere: & ideò etiam ipse Auicenna alterum modum superaddit dicens, q̄ animæ malorum post mortē non per corpora, sed per corporū similitudines puniantur: sicut in somnis propter similitudines prædictas in imaginatione existentes, videtur homini quòd torqueat̄ pœnis diuersis. Et hunc etiam modum videtur ponere August. in. 12. super Gene. ad literam, sicut ibidem manifestè patet. Sed hoc videtur inconuenienter dictum esse. Imaginatio enim potentia quędam est vtens organo corporali: vnde non potest esse quòd visiones huiusmodi imaginariè fiant in anima separata à corpore, sicut in anima somniantis. Vnde etiam Auic. vt hoc inconueniens euitaret, dixit quòd animæ separatæ à corpore vtebantur pro organo quasi aliqua parte cœlestis corporis, cui corpus humanū oportet esse conforme ad hoc quòd perficiatur anima rationalis, quæ est similis motoribus cœlestis corporis, in hoc sequutus quodammodò opinionem antiquorum Philosophorum, qui posuerunt animas redire ad orbes stellarū. Sed hoc est omninò absurdum secūdum doctrinam Philosophi: quia anima vtitur determinato organo corporali sicut ars determinatis instrumētis: vnde nō potest transire de corpore ad corpus, quod Pythagoras ponit, vt dicitur in. 1. de Anima. Qualiter autē ad dictum Aug. sit respondendū, infrà dicetur. Quicquid autē dicatur de igne qui animas separatas cruciat, de igne tamen quo cruciabuntur corpora damnatorum post resurrectionem oportet dicere quòd sit corporeus, q̄ corpori non potest conuenienter adaptari pœna nisi sit corporea. Vnde Grego. in. 4. Dialo. ex hoc ipso probat ignem Inferni esse corporeum quòd reprobi post resurrectionē in eum detrudentur. Augustinus enim vt habetur in litera, manifestè confitetur ignem illum quo cruciabuntur corpora esse corporeum. Et de hoc ad præsens est quæstio. Sed hoc suprà dictum est qualiter animæ damnatorū ab igne isto corporeo puniantur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Damasenus non negat simpliciter illum ignem materialem esse, sed quòd non est materialis talis qualis apud nos est, eò quòd quibusdam proprietatibus ab hoc igne distinguitur. Vel etiam dicendum est, quòd quia ignis non materialiter alterat corpora, sed quadam spirituali actione

li actione agit in ea punitionem: ideò dicit̄ non materialis esse, non quantùm ad substantiā, sed quantùm ad punitionis effectū in corporibus & multo ampliùs in animabus.

¶ Ad secundū dicendum, q̄ dictum Aug. potest hoc modo accipi vt pro tanto dicatur locus ille ad quem animæ deferuntur post mortem non esse corporeus, q̄a anima in eo corporaliter non existit per modum, scilicet, quo corpora existunt in loco: sed alio modo spirituali, sicut angeli in loco sunt. Vnde dicēdum q̄ Aug. loquitur opinando & non determinando, sicut sæpe facit in libro illo.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ ignis ille est instrumentum diuinæ iustitiæ puientis. Iustrmentū autem non solùm agit in virtute propria & per proprium modum, sed etiam in virtute principalis agentis, & secundum quòd est regulatum ab eo. Vnde quamuis secundum propriam virtutem non habet q̄ aliquos cruciet secundum magis vel minùs secundū modum prædictum, habet tamen hoc secundum q̄ eius actio modificatur ex ordine diuinæ iustitiæ. Sicut etiam ignis fornacis modificatur ex industria fabri in sua actione secundum quòd competit ad effectum artis.

ARTICVLVS. VI.

Virum ignis Inferni sit eiusdem speciei cum igne nostro.

Ad sextum sic procedit. Videtur q̄ ignis ille nō sit eiusdē speciei cum igne isto corporeo quem videmus. Augu. enim dicit, & habetur in litera: Ignis æternus cuiusmodi sit, arbitror neminem scire nisi cui spiritus diuinus ostendit: sed naturā istius ignis omnes, vel ferè omnes sciunt: ergo ignis ille non est eiusdem speciei aut naturæ cum isto. ¶ Præterea, Gregor. dicit. 15. Morali. exponens illud Iob. 22. Deuorabit eum ignis qui non succenditur: ignis corporeus vt esse valeat, corporeis indiget fomentis, nec valet nisi succensus esse, & nisi refotus subsistere. Ac contrà gehennæ ignis cùm sit corporeus & in semetipso reprobos corporaliter exūrat, nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur, sed datus semel durat inextinguibilis, & succensione non indiget, & ardore non caret: ergo non est eiusdem naturæ cum eo quem videmus. ¶ Præterea, æternum & corruptibile non sunt eiusdem rationis, cùm nec etiā in genere communicent secundum philosophū in. 10. Metaphysicæ: sed iste ignis est corruptibilis, ille autem æternus. Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum: ergo non est eiusdem naturæ. ¶ Præterea, de natura huius ignis nostri est vt luceat, sed ignis Inferni non lucet: vnde Iob. 19. Nónne lux impij extinguetur? ergo vt priùs.

¶ Sed contrà secundum Philosophum in. 1. Topi. Omnis aqua omni aquæ est idem specie: ergo eādem ratione, omnis ignis omni igni est idē specie. ¶ Præterea, Sapien. 11. dicitur, Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur: sed homines peccant per res sensibiles huius mundi: ergo iustum est vt per easdem puniantur.

¶ Respondeo dicendū, quòd ignis propter hoc quòd est maximè virtutis in agendo inter reliqua elementa, alia corpora pro materia habet, vt dicitur in. 4. Metaphy. Vnde & ignis dupliciter inuenitur, scilicet, in materia propria prout est in propria sua sphæra: vel in materia aliena, siue terrestri, vt patet in carbone: siue aërea, vt patet in flamma: quocunque autem modo ignis inueniatur semper est idem in specie quantùm ad naturam ignis pertinet. Potest autem esse diuersitas in specie quantùm ad corpora quę sunt materia ignis. Vnde flamma & carbo differunt specie, & similiter lignum igneum & ferrum ignitum: nec differt quantùm ad hoc siue ignita sint per violentiam, vt in ferro apparet, siue ex principio intrinseco naturali, vt accidit in fulsure. Quia ergo ignis Inferni quantùm ad hoc quod habet de natura ignis sit eiusdem speciei cum igne qui apud nos est, manifestum est: vtrum aut ille ignis sit in propria materia existēs, aut si in aliena in qua materia sit, nobis ignotum est: & secundum hoc potest ab igne qui apud nos est in specie differre materia liter consideratus, quasdam tamen proprietates differentes habet ab igne isto, vt quòd succensione non indiget nec lignis nutritur. Sed istæ differentiæ non ostendunt diuersitatem in specie quantùm ad id quod pertinet ad naturam ignis.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Augusti. loquitur quantùm ad id quod est materialiter in igne illo, non autem quantùm ad ignis naturam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ignis qui apud nos est lignis nutritur & ab homine succenditur, quia est artificialiter & per violentiam in aliena materia introductus: sed ignis ille lignis non indiget quibus foueatur: quia vel in propria materia est existens, vel est in materia aliena non per violentiam, sed per naturam à principio intrinseco. Vnde non est ab homine succensus, sed à Deo qui naturam illam instituit, & hoc est quod dicitur Isa. 30. Flatus Domini sicut torrens sulfuris succendens eam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut corpora damnatorum erunt eiusdē speciei cuius & modò sunt, quamuis modò sint corruptibilia, tunc autem incorruptibilia ex ordine diuinę iustitię

Universidad de Deusto
Biblioteca

& propter quietẽ motus cœli : ita est & de igne Inferni quo corpora illa punientur.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd lucẽre non conuenit igni secundum quemlibet modum existendi, quia in propria materia existens non lucet. Vnde non lucet in propria sphæra, vt Philosophus dicit: etiã in aliqua materia ignis existens non lucet, sicut cùm est in materia opaca terrestri vt in sulfure,& similiter est etiam quando ex aliquo grosso fumo eius claritas obfuscatur. Vnde quòd ignis Inferni non luceat non est sufficiens argumentum ad hoc quòd non sit eiusdem speciei.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum ignis Inferni sit sub terra.

Ad septimum sic proceditur. Videtur quòd ignis ille non sit sub terra. Iob.18. de homine damnato dicitur, & de orbe transferet eum Deus: ergo ignis ille quo damnati punientur non est sub terra, sed est extra orbem. ¶ Præterea, nullum violentum & per accidens potest esse sempiternũ: sed ignis ille erit in Inferno in sempiternum: ergo non erit ibi per violentiam, sed naturaliter: sed sub terra non potest esse ignis nisi per violentiã: ergo ignis ille non est sub terra. ¶ Præterea, in igne Inferni omnia corpora damnatorum post diem iudicij cruciabuntur: sed illa corpora locum replebunt: ergo cùm futura sit maxima multitudo damnatorum, quia stultorum infinitus est numerus, Eccleſiast.1.ergo maximum oportet esse spatium in quo ignis ille continetur: sed inconueniens videtur dicere infra terram esse tantam concauitatem, cùm partes terræ naturaliter ferantur ad medium: ergo ignis ille non erit sub terra. ¶ Præterea, Sapientiæ.11. Per quæ peccat quis per hæc & torquetur: sed mali super terram peccauerũt: ergo igni eos puniens non debet esse sub terra.

¶ Sed contrà dicitur Isaiæ. 4. Infernus subtùs conturbatus est in occursum tui: ergo ignis Inferni sub nobis est. ¶ Præterea, Gregorius dicit 18. Dialo. Quid obstat non video quòd Infernus esse sub terra credatur. ¶ Præterea, Ioannis secundo, super illud, Proiecisti me in corde maris. Gloss. Interlinearis, id est, in Inferno: pro quo dicitur in Euangelio, Matthæi vicesimosecundo, in corde terræ : quia sicut cor est in medio animalis, ita Infernus in medio terræ perhibetur esse.

¶ Respondeo dicendum, quòd sicut Augustinus dicit, & habetur, in litera in qua parte mundi Infernus sit scire neminem arbitror nisi cui diuinus Spiritus reuelauit. Vnde Gregorius in 4. Dialog. super hac quæstione interrogatus respondit. Hac de re temerè definire nihil audeo. Nonnulli nanque in quadam terrarum parte Infernum esse putauerunt. Alij verò hunc sub terra esse existimãt. Et hanc opinionem probabiliorẽ ostendit dupliciter. Vno modo ex ipsa nominis ratione, sic dicens: Si idcirco Infernum dicimus quia inferiùs iacet, quòd terra ad cœlum est, hoc esse inferiùs debet ad terram. Secundò, ex hoc quod dicitur Apocalypsis.5. Nemo poterat neque in cœlo neque in terra neq; subtus terram aperire librum : vt hoc quod dicitur in cœlo referatur ad angelos, hoc quod dicitur in terra referatur ad homines viuentes in corpore, hoc quod dicitur sub terra referatur ad animas existentes in Inferno. Augustin⁹ etiam in libro. 11. super Gene. ad literam duas rationes tangere videtur, quare congruum sit Infernum esse sub terra. Vna est vt quoniam defunctorum animæ carnis amore peccauerant, hoc eis exhibeatur quod ipsi carni mortuæ solet exhiberi: vt, scilicet, sub terram retrudantur. Alia est quòd sicut grauitas in corporibus, ita tristitia in spiritibus, & lætitia sicut leuitas. Vnde sicut secundum corpus si ponderis sui ordinem teneant inferiora sunt omnia grauiora, ita secundum spiritum inferiora sunt omnia tristiora: & sicut conueniens locus gaudio electorum est cœlum Empyreum, ita conueniens locus tristitiæ damnatorum est infimum terræ. Neq; mouere debet quod Augustinus ibidem dicit quòd Inferi sub terris esse dicuntur vel creduntur, quia vt in libr. Retractationum hoc retractans dicit. Mihi videor dicere debuisse magis quòd sub terris sunt Inferi quàm rationem reddere cur sub terris esse dicuntur siue creduntur. Quidam tamen Philosophi posuerunt q̃ locus Inferni erat sub orbe terrestri, tamen supra terræ superficiem ex parte opposita, & hoc videtur Isidorus sensisse cùm dicit, quòd Sol & Luna in ordine quo creati sunt stabunt nè impij in tormentis positi fruãtur luce eorum, quę ratio nulla esset si Infernus infra terram esse dicatur qualiter & hæc verba possint exponi patuit suprà. Pythagoras verò posuit locum pœnarum in sphæra ignis quam in medio totius orbis esset dixit, vt patet per Aristot. in.2. Cœli & mundi. Sed tamen conuenientiùs his quæ in scriptura dicuntur est, vt sub terra credatur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd verbum illud Iob, de orbe transferet eum Deus: intelligendum est de orbe terrarũ, id est, de hoc mundo, & hoc modo exponit Gregorius dicens, De orbe quippe transfertur cùm superno apparente iudice de hoc mundo tollit in quo peruersè gloriatur. Nec est intelligendum q̃ orbis hic accipiatur pro vniuerso, quasi extra totum vniuersum sit locus pœnarum.

¶ Ad se-

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ in loco illo cõseruatur ignis in æternum ex ordine diuinæ iustitiæ, quãuis secundũ naturã non posit extra suũ locum aliquod elementũ in æternũ durare, præcipuè statu generatiõis & corruptionis manẽte in rebus. Ignis autem erit ibi fortissimę caliditatis, quia calor eius erit vndiq; cõgregatus propter frigus terræ ipsum vndiq; circunstans.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ infernus nunquàm deficiet in amplitudine quin sufficiat ad dãnatorum corpora capienda. Infernus enim, Prouerb.30. inter tria insatiabilia ponitur: nec est inconueniens quòd inter viscera terræ tanta concauitas conseruetur diuina virtute, quæ damnatorum omnium corpora possit capere.

¶ Ad quartum dicendum, quòd hoc quod dicitur, per quæ peccat quis per hæc & torquetur, non est necessarium nisi in principalibus instrumentis peccãdi: quia enim homo in anima peccat & in corpore, in vtroq; punitur: non autẽ oportet q̃ in loco quo quis peccauit, in eodẽ puniatur, cùm alius sit locus qui viatoribus & damnatis debetur. Vel dicendum, q̃ hoc intelligitur de pœnis quibus homo punit in via, secundum q̃ quælibet culpa suam pœnam habet annexam prout quisque inordinatus animus sibi est pœna, vt dicit Aug.

QVAESTIO. XCVIII.

De Voluntate & intellectu damnatorum.

Consequenter considerandum est de pertinentibus ad affectum & intellectum damnatorum. Circa quod quæruntur nouem. Primò, Vtrum damnatorum voluntas sit mala. Secundò, Vtrum aliquãdo pœniteant de malis quæ fecerunt. Tertio, Vtrũ magis vellent non esse quàm esse. Quartò, Vtrũ vellent alios non esse damnatos. Quintò, Vtrum impij habeant Deum odio. Sexto, Vtrũ ipsi demereri possint. Septimò, Vtrum possint vti scientia hic acquisita. Octauò, Vtrum cogitẽt aliquãdo de Deo. Nonò, Vtrum ipsi videant gloriam beatorum.

ARTICVLVS. I.

Vtrum omnis Voluntas damnatorum sit mala.

Thom.4. Dist.50.q.2.ar.1.q.1.& seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ non omnis voluntas dãnatorum sit mala. Quia vt dicit Dio. 4.c. de Di.no. dæmones bonũ & optimum concupiscunt esse, viuere, & intelligere: cùm ergo damnati homines non sint peioris conditionis quàm dæmones, videtur q̃ ipsi bonam voluntatem habere possint. ¶ Præterea, malum, vt dicit Dio. est omninò inuoluntarium: ergo si damnati aliquid volunt illud volunt inquantũ est bonum vel apparens bonum: sed voluntas quæ per se ordinatur ad bonum est bona: ergo damnati possunt habere voluntatem bonam. ¶ Præterea, aliqui erunt dãnati qui in hoc mundo existentes aliquos virtutum habitus secum detulerunt, vtpote Gentiles qui habuerunt virtutes politicas: sed ex habitibus virtutum elicitur laudabilis voluntas: ergo in aliquibus dãnatis poterit esse laudabilis voluntas.

¶ Sed contrà, obstinata voluntas nunquã potest flecti nisi ad mala: sed damnati homines erunt obstinati sicut dæmones: ergo voluntas eorum nunquam poterit esse bona. ¶ Præterea, sicut se habet voluntas damnatorum ad malum, ita voluntas beatorum ad bonũ: sed beati nunquàm habent voluntatem malam: ergo nec damnati aliquam habent voluntatem bonam.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ in dãnatis põt duplex voluntas considerari. s. volũtas deliberatiua, & volũtas naturalis. Naturalis quidem non est eis ex ipsis, sed ex actione naturæ q̃ in natura hane inclinationẽ posuit, quę naturalis volũtas dicitur: vnde cũ natura in eis remaneat, secũdũ hoc bona poterit in eis esse voluntas naturalis. Sed voluntas deliberatiua est eis ex seipsis secundũ q̃ in potestate est eorum inclinari per affectum ad hoc vel illud, & talis volũtas est in eis solùm mala: & hoc ideò, quia sunt perfectè auersi à fine vltimo rectæ voluntatis, nec aliqua voluntas potest esse bona nisi per ordinẽ ad finem prædictum. Vnde etiam & si aliquod bonũ volunt non tamen benè volunt illud, vt ex hoc voluntas eorum bona dici possit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd verbum Dio. intelligit de volũtate naturali q̃ est inclinatio naturę in aliquod bonũ: sed tñ ista naturalis inclinatio per eorũ malitiã corrũpitur, inquantùm hoc bonum quod naturaliter desiderant sub quibusdã malis circunstantiis appetunt.

¶ Ad secundum dicendũ, q̃ malũ inquantũ est malum non mouet voluntatẽ, sed inquantũ est æstimatum bonum, sed hoc ex eorum malitia procedit, q̃ id quod est malũ æstimant vt bonũ: & ideò volũtas eorum mala est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd habitus virtutum politicarum non remanent in anima separata, eò quòd virtutes illæ perficiunt solùm in vita ciuili quæ non erit post hanc vitam, si tamen remanerent nunquàm in actum exirent, quasi ligatæ ex obstinatione mentis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS. II.

Vtrum damnati pœniteant de malo quod fecerunt.

Ad secundũ sic procedit. Videtur q̃ damnati nunquam pœniteãt de malis quæ fecerunt. Quia dicit Ber. in Cant. quòd damnatus semper vult iniquitatem suam quam fecit: ergo nunquàm de peccato commisso pœnitent. ¶ Præterea, velle se non peccasse est bona voluntas: sed damnati non habebunt bonam voluntatẽ: ergo damnati nunquã volent se non peccasse, & sic idem quod priùs. ¶ Præterea, secundũ Dama. hoc est hominibus mors quod angelis casus: sed angeli voluntas post casum est inuertibilis hoc modo, vt non possit recedere ab electione qua priùs peccauit: ergo damnati non possunt pœnitere de peccatis à se cõmissis. ¶ Præterea, maior erit peruersitas damnatorum in Inferno quàm peccatorũ in hoc mundo: sed aliqui in hoc mundo nou pœnitent de peccatis commissis, vel propter excæcationem mentis, sicut hæretici: vel propter obstinationem, sicut qui lætantur cùm malè fecerint & exultant in rebus pessimis, vt dicitur Prouerb. 2. ergo &c.

¶ Sed contrà, Sapien. 5. de damnatis dicitur, Intra se pœnitentiam agentes. ¶ Præterea, Philosophus. 9. Ethico. dicit q̃ pœnitudine replentur mali, mox enim tristantur de hoc in quo priùs delectati sunt: ergo damnati cùm sint praui maximè, magis pœnitent.

¶ Respondeo dicendum, quòd pœnitere de aliquo contingit dupliciter. Vno modo per se, & alio modo per accidẽs. Per se quidem de peccato pœnitet qui peccatum in eo quod est peccatum abominatur. Per accidens verò qui illud odit ratione alicuius adiuncti, vtpote pœnę alicuius. Mali igitur non pœnitebunt per se loquendo de peccatis, quia voluntas malitiæ peccati in eis remanet: pœnitebunt autem per accidens, inquantùm affligentur de pœna quam pro peccato sustinent.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ damnati iniquitatem volunt, sed pœnã refugiunt: & sic per accidens de iniquitate omissa pœnitent.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ velle se non peccasse propter turpitudinem iniquitatis, est bona voluntas: sed hoc non erit in damnatis.

¶ Ad tertiũ dicendum, q̃ sine aliqua auersione volũtatis cõtingit q̃ damnati de peccatis pœniteant: qa non hoc refugiũt in peccatis qd' priùs appetiuerunt, sed aliquid aliud. s. pœnam.

¶ Ad quartũ dicendũ, q̃ homines in hoc mundo quantũcunq; obstinati, per accidẽs de peccatis suis pœnitent si pro eis puniantur: quia vt dicit Aug. in lib. 83. Quæstionũ, q̃ videmus etiam ferocissimas bestias dolore pœnarum à maximis voluptatibus abstinere.

ARTICVLVS. III.

Vtrum damnati recta ratione vellent non esse.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̃ damnati recta ratione & deliberatiua non vellent non esse. Augu. enim dicit in libr. de Libero arbitrio, Considera quantum bonum est esse quod beati & miseri volunt. Maius enim est miseris esse, quàm omninò non esse. ¶ Præterea, Augu. sic ibidem arguit, præelectio supponit electionem: sed non esse non est eligibile, cũ non habeat apparẽtiam boni cũ nihil sit: ergo non esse non potest esse magis appetibile damnatis quàm esse. ¶ Præterea, maius malum magis est fugiendum: sed non esse est maximum malum cùm tollat totaliter bonum, ita quòd nihil relinquit: ergo non esse est magis fugiendũ quàm miserum esse, & sic idem quod priùs.

¶ Sed contrà est quod dicitur Apoca. 9. In diebus illis desiderabunt homines mori & fugiet mors ab eis. ¶ Præterea, damnatorum miseria omnem huius mundi miseriam excedit: sed ad vitãdum miseriam huius mundi appetibile est aliquibus mori: Vnde dicitur Eccle. 41. O mors quàm bonum est iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus & deficit ætate, & cui de omnibus cura est, & incredibili qui perdit sapientiã: ergo multò fortiùs est dãnatis appetibile non esse secundũ rationẽ deliberatiuã.

¶ Respondeo dicendum, quòd non esse, potest dupliciter cõsiderari. Vno modo secundũ se, & sic nullo modo est appetibile, cùm non habeat rationem boni, sed sit boni pura priuatio. Alio modo põt cõsiderari inquantũ est ablatiuũ pœnalis vitæ, seu alicuius miseriæ, & sic nõ esse accipit rationẽ boni: carere enim malo est quoddã bonum, vt dicit Philos. in. 5. Ethi. & per hũc modum melius est damnatis non esse q̃ miseros esse. Vnde Matth. 26. bonum erat ei si natus non fuisset homo ille. & Hiere. 20. super illud, Maledicta dies in qua natus sum &c. dicit Glos. Hiero. Melius est non esse quàm malè esse. & secundum hoc dãnati possunt eligere non esse secundum deliberatiuam rationem.

¶ Ad primum ergo dicendũ est, q̃ verbum Augu. est intelligendum q̃ non esse per se non est eligibile, sed per accidens: inquantùm, scilicet, est miserię terminatiuum: quod enim dicitur q̃ esse & viuere ab omnib⁹ appetitur naturaliter, non oportet hoc accipere quantùm ad malam vitam & corruptam & eam quæ est in tristitiis, vt dicit Philosophus in. 9. Ethic.

¶ Ad se-

¶ Ad secundũ dicendũ, q̃ nõ esse non est eligibile per se, sed per accidens tantùm, vt dictũ est.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd licet non esse maximè sit malum, est tamen valde bonum, inquãtum priuat miseriam quæ est maximum malorum, & sic non esse eligitur.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum damnati vellent esse in inferno non damnatos.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ dãnati in inferno non vellent alios esse damnatos qui non sunt damnati. Quia Luc. 16. dicitur de diuite qui orabat pro fratribus suis, nè irent in locum tormentorum: ergo & eadem ratione, & damnati alij non vellent ad minùs carnales suos amicos in inferno damnari. ¶ Præterea. Affectiones in inferno inordinatę à damnatis non auferuntur: sed aliqui damnati inordinatè aliquos non damnatos dilexerunt: ergo non vellent eorum malum, quod est esse damnatos. ¶ Præterea. Damnati non desiderant augmentum suæ pœnæ: sed si plures damnarentur maior esset eorum pœna, sicut etiam multiplicatio beatorum amplificat eorum gaudium: ergo damnati nollent saluatos damnari.

¶ Sed cõtrà est quod dicitur Isa. 14. super illud, surrexerunt de soliis: dicit Glossa: Solatium est malorum, multos socios habere pœnarum.

¶ Præterea. In damnatis maximè regnat inuidia: ergo dolent de fœlicitate beatorum, & eorũ damnationem appetunt.

¶ Respondeo dicendum, quòd sicut in beatis erit perfectissima charitas, ita in damnatis perfectissimum odium. Vnde sicut sancti gaudebũt de oĩbus bonis, ita & ipsi de oĩbus bonis dolebunt, vnde & fœlicitas sanctorũ cõsiderata maximè eos afflĩget: vnde dicitur Isa. 26. videant & cõfundãtur zelãtes populi, & ignis hostes tuos deuoret: vnde vellent oẽs bonos esse damnatos.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd tanta erit inuidia in damnatis, quòd etiam propinquorũ gloriæ inuidebũt, cũ ipsi sint in summa miseria, cùm etiam in hac vita hoc accidat crescẽte inuidia. Sed tamen minùs inuident propinquis quã aliis, & maioi esset eorum pœna, si omnes propinqui damnarentur, & alij saluarentur, quã si aliqui de suis propinquis saluarentur. Et exinde fuit quòd diues petiit fratres suos à dãnatione eripi. Sciebat enim q̃ aliqui eriperentur, maluisset tamẽ cũ fratribus suis oẽs alios dãnari.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd dilectio quæ nõ fundatur super honestum facilè resciditur, & præcipuè in malis hoĩbus, vt philosophus dicit in. 9. Ethi. Vnde dãnati nõ seruabũt amicitiã ad eos quos inordinatè dilexerũt. Sed in hoc volũtas eorũ remanebit peruersa, quòd caritam inordinatę dilectionis adhuc diligent.

¶ Ad tertiũ dicẽdũ, q̃ quãuis de dãnatorũ multitudine pœna singulorum augeatur, inimicitionis tamen supercrescent odium & inuidia q̃ volunt eligent torqueri cum multis quàm [illegible]

ARTICVLVS. V.

Vtrum damnati odio habeant Deum.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ dãnati nõ habeant odio. Quia vt dicit Dio. 4. c. de di. nom. diligibile est pulchrũ & bonũ, quod est Deus, boni & pulchritudinis causa: hoc autẽ est Deus. ergo Deus à nullo odio haberi põt. ¶ Præterea. Nullus potest ipsam bonitatem odio habere, sicut nec ipsam malitiã velle: malũ enim est omninò inuoluntarium, vt Diony. dicit. 4. c. de diuino. Deus autem est bonitas ipsa: ergo nullus ipsum odio potest habere.

¶ Sed contrà est quod dicitur in Psal. Superbia illorum qui te oderunt ascendit semper.

¶ Respondeo dicendũ, q̃ affectus mouetur ex bono vel malo apprehẽso. Deus autem apprehendit dupliciter: in se, sicut à beatis qui eũ per essentiam vident: & per effectus, sicut à nobis & dãnatis. Ipse igitur in seipso cũ sit per essentiam bonitas nõ potest alicui volũtati displicere. Vnde quicunq; eũ per essentiam vident, eũ odio habere nõ possunt, sed effectus eius aliqui sunt volũtati repugnãtes inquantũ contrariantur alicui, & secũdũ hoc aliquis nõ in seipso, sed tõne effectuũ Deũ odire potest. Dãnati ergo Deum percipientes in affectu iustitiæ qui est pœna, eũ odio habent sicut & pœnas quas sustinent.

¶ Ad primũ ergo dicendũ, quòd verbũ Diony. est intelligendum de appetitu naturali, qui tamen in damnatis peruertitur, per id quod additur ex deliberata voluntate, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procederet si damnati Deum in seipso conspicerẽt, inquantum est per essentiam bonus.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum damnati demereantur.

Ad sextum sic proceditur. Videtur q̃ dãnati demereantur. Dãnati enim habẽt volũtatẽ malã, vt dicitur in litera: sed per malam volũtatem quã hic habuerũt demeruerũt: ergo si ibi non demerentur, ex sua dãnatione cõmodum reportãt. ¶ Præterea. Dãnati sunt eiusdem conditionis cũ dęmonibus: sed dęmones demerentur post suũ casum: vnde serpẽti qui hominẽ ad peccãdum induxit est à Deo pœna inflicta, vt dicitur Gene. 3. ergo & damnati demerentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Prætereà. Actus inordinatus ex libertate arbitrij procedens non excusatur quin sit demeritorius, etiam si aliqua necessitas adsit, cuius aliquis sit causa: ebrius enim meretur duplicem ma

Ad sextum sic proceditur. Videtur quòd [illegible] nem si ex ebrietate aliquod aliud peccatum committat, vt dicitur in 3. Ethicorum: Sed de malis damnati fuerunt sibi causa propriè obstiquòd damnati quam necessitatem patiuntur pec quam fecit: ergo eorum actus inordinatus ex lisio pœnitent. ¶ Item procedat, non excusantur à debona volun

nam voluntas, pœna cõtra culpam diuiditur: sed se non ad voluntas in damnatis ex obstinatione tere dit quæ est eorũ pœna: ergo peruersa voluntas in damnatis non est culpa per quã demereantur. ¶Prætereà. Post vltimum terminum non relinquitur aliquis motus siue profectus in bonum vel in malum: sed damnati maximè post diem iudicij ad vltimum terminum suæ dãnationis perueniunt, quia tunc finem habebũt duæ ciuitates, vt Augustinus dicit: ergo damnati post diem iudicij peruersa voluntate non demerebũtur, quia sic cresceret eorum damnatio.

¶Respondeo dicendum, quòd de damnatis ante diem iudicij & post distinguendum est. Oẽs enim communiter confitentur quòd post diem iudicij nõ erit aliquod meritum vel demeritum: & hocideò est, quia meritũ vel demeritũ ordinatur ad aliquod bonũ vel malũ vlteriùs consequendum: post diem autem iudicij erit & vltima consummatio bonorum & malorum, ita quòd nihil erit vlteriùs addẽdum de bono vel de malo. Vnde & bona voluntas in beatis non erit meritum, sed præmium: & mala voluntas non erit in damnatis demeritum, sed pœna tantùm. Operationes enim virtutis sunt præcipuè in fœlicitate, & eorum contrariæ sunt præcipuè in miseria, vt dicitur in primo Ethicorum. Sed ante diem iudicij quidam dicunt, & beatos mereri, & damnatos demereri. Sed hoc non potest esse respectu præmij essentialis vel pœnæ principalis, cùm quantum ad hoc vtrique ad terminum perueniãt. Potest tamen hoc esse respectu præmij accidentalis, vel pœnæ secundariæ quæ possunt augeri vsq; ad diem iudicij: & hoc præcipuè in dæmonibus vel angelis bonis, quorum officio aliqui trahũtur ad salutem, ex quo beatorum angelorum gaudium crescit: vel ad dãnationem, ex quo crescit pœna dæmonum.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd est summum incõmodum ad summum malorum peruenisse: ex quo contingit in damnatis quòd demereri non possunt, vnde patet quòd ex peccato commodum non reportant.

¶Ad secundum dicendum, quòd ad damnatorum hominum officium non pertinet ad damnationẽ alios pertrahere, sicut pertinet ad officium dæmonum, ratione cuius demerentur, quantum ad secundariam pœnam.

¶Ad tertium dicendum, quòd propter hoc nõ excusantur à demerito, quia necessitatem habeant peccandi, sed quia ad summum malorũ peruenerunt: tamen necessitas peccandi, cuius causa sumus, excusat à culpa, inquantum est necessitas quædam, quia omne peccatum oportet esse voluntarium: sed quòd nõ excuset hoc est inquantum à voluntate præcedente processit, & sic totum demeritum sequentis culpæ videtur ad primam culpam pertinere.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum damnati possint vti notitia quam in hoc mundo habuerunt.

Thom. 4. Dist. 50. quæst. 2. art. 2. q. 1. & sequentibus.

Ad septimum sic proceditur. Videtur quòd damnati non possint vti notitia quam in hoc mũdo habuerunt. In consideratione enim scientiæ est maxima delectatio, sed in eis nullam dilectationem est ponere: ergo non possunt vti scientia priùs habita secundum aliquam considerationem. ¶Prætereà. Damnati sunt in maioribus pœnis quàm sint aliquæ pœnæ huius mũdi: sed in hoc mundo, dum aliquis est in maximis tormentis constitutus non potest considerare aliquas intelligibiles conditiones quas abstractus à pœnis patitur: ergo multo minùs in inferno. ¶Prætereà. Damnati sunt subiecti tempori: sed longitudo temporis est causa obliuionis, vt dicitur 1. Physicorum: ergo damnati obliuiscẽtur eorum quę hic habuerunt.

¶Sed cõtrà est qd' Luc. 16. dicitur diuiti damnato: Recordare quia recepisti bona &c. ergo cõsiderabunt ea quę hic sciuerũt. ¶Prętereà. Species intelligibiles in anima separata remanent in eis, vt suprà dictum est: si ergo eis vti nõ possent, frustra remanerent in eis.

¶Respondeo dicẽdum, quòd sicut propter perfectam sanctorum beatitudinem nihil erit in eis quod non sit gaudij materia, ita nihil erit in dãnatis quod non sit eis materia & causa tristitiæ, nec aliquid quod ad tristitiam possit pertinere deerit, vt sit eorũ miseria consummata. Consideratio enim aliquorum notorum quantum ad aliquid inducit gaudium, vel ex parte cognoscibilium, inquantũ diliguntur: vel ex parte ipsius cognitionis, inquantum est conueniens & perfecta. Potest etiam tristitiæ esse ratio & ex parte cognoscibilium quæ nata sunt contristare, & ex parte ipsius cognitionis prout eius imperfectio consideratur: vt pote cùm aliquis considerat se deficere in cognitione alicuius rei, cuius perfectionem appeteret: sic etiam in damnatis erit actualis consideratio eorum quæ priùs sciuerunt, vt materia tristitiæ, non autem vt delectationis causa. Considerabunt enim & mala quæ gesserunt ex quibus damnati sunt, & bona delectabilia quæ amiserunt, & ex vtroq; torquebuntur, de hoc quòd considerabunt notitiam quam de rebus speculabilibus habuerũt imperfectam esse, & amisisse summam eius perfectionem quam poterant adipisci.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis consideratio sit per se delectabilis, tamen ex aliquo accidente potest esse tristitiæ causa, & sic erit in damnatis.

¶Ad secundum dicendum, quòd in hoc mundo anima coniungitur corruptibili corpori, vnde per hoc quòd corpus affligitur consideratio animæ impeditur: sed in futuro anima non ita trahetur à corpore, sed quantumcunq; corpus affligatur, tamẽ anima semper considerabit lucidissimè illa quæ ei potuerunt esse causa mœroris.

¶Ad tertium dicendum, quòd tempus est causa obliuionis per accidens, inquantum motus, cuius est mensura, est causa trãsmutationis: sed post diem iudicij non erit motus cœli, vnde nec obliuio esse poterit ex quacunq; diuturnitate, sed ante diem iudicij anima separata non mutatur à sua dispositione per motum cœli.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrum damnati aliquando cogitabunt de Deo.

Ad octauum sic proceditur. Videtur q aliquando damnati cogitabunt de Deo. Quia non potest haberi odio actu nisi id de quo cogitatur: sed damnati Deũ odio habebunt, vt in litera dicitur: ergo de Deo aliquando cogitabunt. ¶Prætereà. Damnati habebunt remorsum conscientiæ, sed conscientia patitur remorsum de actis contra Deum: ergo de Deo aliquando cogitabunt.

¶Sed contrà: Perfectissima hominis cogitatio est quæ cogitat de Deo: sed damnati non erunt in statu perfectissimo: ergo de Deo non cogitabunt.

¶Respondeo dicẽdum, quòd Deus potest considerari dupliciter. Vno modo secundum se, & secundum id quod est ei proprium, scilicet esse totius bonitatis principium, & sic nullo modo cogitari potest sine delectatione: vnde sic nullo modo à dãnatis cogitabitur. Alio modo secũdũ aliquid quod est ei quasi accidentale in effectibus eius, vtpotè punire vel aliquid huiusmodi: & secundũ hoc consideratio de Deo potest tristitiam inducere, & hoc modo damnati de Deo cogitabunt.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd damnati non habent Deum odio nisi ratione punitionis & prohibitionis eius, quod male eorum voluntati consonat: vnde non considerabunt eum nisi vt punitorem & prohibitorem.

¶Et per hoc patet etiã solutio ad secundum. Deliconscientia nõ remordet de peccato, nisi in tum est diuino præcepto contraria.

ARTICVLVS. IX.

Vtrum damnati gloriam beatorum videant.

Ad nonum sic proceditur. Videtur quòd damnati gloriam beatorum non videãt. Magis enim distat ab eis gloria beatorum quàm ea quæ in hoc mũdo aguntur: sed ipsi non vident quæ circa nos aguntur: vnde dicit Greg. 11. Moral. super illud Iob, siue fuerint nobiles filij eius &c. Sicut hi qui adhuc viuunt mortuorum animæ quo loco habeantur ignorant, ita mortui qui corporaliter vixerũt vita in carne positorum, qualiter circa eos disponatur ignorant: ergo multo minùs possunt videre gloriam bonorum. ¶Prætereà. Illud quòd concedi tur sanctis in hac vita pro magno munere, nunquam concederetur damnatis: sed Paulo pro magno est concessum videre vitam illam qua sancti æternaliter cum Deo viuunt: vt dicitur primæ Corinth. 12. in glos. ergo damnati sanctorũ gloriam non videbunt.

¶Sed cõtrà est quod dicitur Lucæ. 16. Quòd dives in tormentis positus vidit Abraham & Lazarum in sinu eius.

¶Respondeo dicẽdum, quòd damnati ante diẽ iudicij vident bonos in gloria, non hoc modo quòd gloriam eorum qualis sit cognoscant, sed solùm cognoscunt eos esse in gloria quadam inæstimabili: & ex hoc turbantur, tum propter inuidiam dolentes de fœlicitate eorum, tum propter hoc quòd ipsi talem gloriam amiserunt: vt de dicitur Sapiẽ. 5. de impiis: Videntes turbabuntur timore horribili. Sed post diem iudicij omninò bonorum visione priuabuntur, nec tamen ex hoc eorum pœna minuetur, sed augebitur: quia memoriam habebunt gloriæ bonorum, quam in iudicio videbunt, vel ante iudicium & hoc erit in tormentum: sed vlteriùs affligentur in hoc quòd videbunt se indignos reputari etiam videre gloriam quam sancti merentur habere.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd ea quæ in hac vita aguntur non ita affligerent dãnatos in inferno

Universidad de Deusto
Biblioteca

inferno si viderentur, sicut sanctorum gloria in specta. Vnde non ita ostenduntur damnatis ea quæ hic agũtur sicut sanctorum gloria, quãuis etiam eorũ quæ hic aguntur ostendantur eis ea ex quibus tristitiam habere possint.

¶Ad secundũ dicendum, quòd Paulus inspexit vitam illã in qua sancti cũ Deo viuunt eã expe[illegible]do, & in futurum perfectius sperãdo, quod quam[illegible] de damnatis. Et ideò non est simile.

QVAESTIO. XCIX.

De misericordia Dei respectu damnatorum.

DEinde considerandum est de iustitia & misericordia respectu damnatorũ. Circa quod quærũtur quinq;. Primò, Vtrũ ex diuina iustitia inferatur peccatoribus pœna æterna. Secundò, Vtrum per diuinam misericordiam omnis pœna tam hominum, quàm dæmonum terminetur. Tertiò, Vtrum saltem pœna hominum terminetur. Quartò, Vtrum saltem pœna christianorum. Quintò, Vtrum illorũ qui opera misericordiæ fecerunt.

ARTICVLVS. I.

Vtrum ex diuina iustitia inferatur pœna æterna peccatori.

Thom. 4. dist. 46. q. 1. art. 3.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q ex diuina iustitia non inferatur peccatoribus pœna æterna. Pœna enim nõ debet excedere culpam: Deuterono. 25. secundum mensuram delicti erit & plagarum modus: sed culpa est temporalis: ergo pœna non debet esse æterna. ¶Præterea. Duorum peccatorum mortaliũ vnũ est altero maius: ergo vnum debet maiori quàm alterum pœna puniri: sed nulla pœna est maior quàm æterna, cùm sit infinita: ergo non cuilibet peccato mortali debetur pœna æterna: & si vni non debetur nulli debetur, cùm eorum distantia non sit infinita. ¶Præterea. A iudice non infertur pœna nisi ad correctionem: vnde secundo Ethicorum dicitur, quòd pœnæ sunt quædam medicinæ: sed quòd impij in æternum puniantur, hoc nõ est ad correctionem eorum, nec aliquorum, cùm tunc nõ sint aliqui futuri qui per hoc corrigi possint: ergo secundũ diuinam iustitiã non infertur pœna æterna. ¶Præterea. Omne quod non est per se volitum nullus vult nisi propter aliquam vtilitatem: sed pœnæ à Deo non sunt propter se volitæ, non enim delectatur in pœnis: cùm ergo nulla vtilitas accidere possit ex perpetua ratione pœnæ, videtur quòd talem pœnam pro peccato inferre nõ debeat. ¶Præterea. Nihil quod est per accidens est perpetuum, vt dicitur primo Cœli & mun. sed pœna est eorum quæ sunt per accidens, cùm sit contra naturam: ergo non potest esse perpetua. ¶Præterea. Iustitia Dei hoc exquirere videtur vt peccatores ad nihilum redigantur, quia propter ingratitudinẽ videtur quis beneficia amittere, inter cætera autem Dei beneficia est ipsum esse: vnde videtur iustum vt peccator qui ingratus Deo exiſtit, ipsum esse amittat: sed si in nihilum redigantur eorum pœna nõ potest esse perpetua: ergo non videtur esse consonum diuinæ iustitiæ, vt peccatores perpetuò puniantur.

¶Sed contrà est quod dicitur Matthę. 25. Ibunt hi, id est peccatores, in supplicium æternum.

¶Præterea. Sicut se habet præmium ad meritũ, ita pœna ad culpam: sed secundum diuinam iustitiam merito temporali debetur præmiũ æternum. Ioan. 6. Omnis qui videt filium & credit in eum habet vitam æternã: ergo & culpæ temporali secundum diuinam iustitiam debetur pœna æterna. ¶Præterea. Secundum Philosophum in. 5. Ethicorum, pœna taxatur secũdum dignitatem eius in quem peccatur: vnde maiori pœna punitur qui percutit alapa principem quàm alium quemcunq;. Sed quicunq; peccat mortaliter peccat contra Deum, cuius præcepta trãsgreditur, & cuius honorem alij impartitur, dum in alio finem cõstituit: maiestas autem Dei est infinita: ergo quicunq; peccat mortaliter dign⁹ est infinita pœna, & ita videtur quòd iustè pro peccato mortali quis perpetuò puniatur.

¶Respondeo dicendum, quòd cùm pœna duplicem habeat quantitatem, scilicet secundum intensionem acerbitatis, & secundum durationem temporis, quantitas pœnæ respondet quãtitati culpæ secundum intensionem acerbitatis, vt secundum quòd grauius peccauit, secundum hoc grauior pœna ei infligatur. Vnde Apoc. 18. quantum se glorificauit & in delitiis fuit, tãtum date ei tormentum & luctum: non autem respõdet duratio pœnæ durationi culpæ, vt dicit Augustinus. 21. de ciuitate Dei. Non enim adulterium quod in momento temporis perpetratur, momentanea pœna punitur etiam secundum leges humanas: sed duratio pœnę respicit dispositionem peccantis: quandoq; enim ille qui peccat in aliqua ciuitate ex ipso peccato efficitur dignus vt totaliter à ciuitatis consortio repellatur, vel per exilium perpetuum, vel etiam per mortem: quandoq; vero non redditur dignus, vt totaliter à societate excludat, & ideo vt possit esse conueniens mẽbrum ciuitatis, pœna ei prò longatur, vel breuiatur secundũ q̃ expedit eius curationi, vt in ciuitate cõuenienter & pacificè viuere possit: ita etiam secũdum diuinam iustitiam aliquis ex peccato redditur dignus pœnitus à ciuitatis Dei consortio separari, quod fit per omne peccatum quo contrà charitatem peccat, quæ est vinculũ ciuitatem prædictã vniens: & ideò pro peccato mortali, quod est contrariũ charitati, aliquis in æternum à societate sanctorum excluſus, æternę pœnæ adiicitur. Quia vt Augu. dicit in libro prædicto, quod est de ciuitate ista mortali homines supplicio primæ mortis, hoc est de ciuitate illa immortali hoĩes supplicio secundæ mortis auferret. quòd autem pœna quã ciuitas mundana infligit perpetua non reputatur, hoc est per accidens, vel inquantum perpetuò homo non manet, vel inquãtum etiã ipsa ciuitas deficit. Vnde si homo in perpetuũ viueret, pœna exilij vel seruitutis quæ per legem humanam infertur in eo perpetuò maneret: qui verò hoc modo peccant, vt inde non reddantur digni totaliter separari à sanctæ ciuitatis consortio, sicut peccantium venialiter, tanto eorum pœna erit breuior, vel diutúrnior, quanto magis vel minùs purgabiles erunt secundum quòd eis peccata plus vel minùs inhæserunt: quod in pœnis huius mundi & purgatorij secundum diuinam iustitiam seruatur. Inueniuntur etiam & aliæ rationes à sanctis assignatæ, quare iustè pro peccato temporali aliqui pœna perpetua puniantur. Vna est quia peccauerũt contra bonum æternum dum contempserunt æternã vitam, & hoc etiam est quod Augustin⁹ in prædicto libro dicit: factus est malo dignus æterno, quia hoc in se peremit bonum, quod esse posset æternũ. Alia ratio est, quia homo in suo æterno peccauit. Vnde Gregorius dicit in. 4. Dialog. Ad magnam iustitiã iudicantis pertinet, vt nunquam careant supplicio qui nunquam voluerunt carere peccato. Et si obiiciatur quòd quidam peccantes mortaliter proponunt vitam suam in melius commutare, & ita secundum hoc non essent digni æterno supplicio, vt videtur: Dicendum secundum quosdam quòd Gregorius loquitur de voluntate quæ manifestatur per opus: qui eĩm in peccatum mortale labitur, propria voluntate se ponit in statum à quo erui non potest nisi diuinitùs. Vnde ex hoc ipso quòd vult peccare, consequenter vult in peccato manere perpetuò. Hoc enim est spiritus vadens in peccatum & non rediẽs per seipsum. Sicut si aliquis se in foueam proijceret, vnde exire non posset nisi adiutus, posset dici quòd in æternum ibi manere voluit quantumcunq; aliud cogitaret. Vel potest dici & melius quòd ex hoc ipso quòd mortaliter peccat finem suum in creatura constituit, & quia ad finem vitæ tota vita ordinatur: ideò ex hoc ipso totam vitam suam ordinat ad illud peccatum, & vellet in perpetuo in peccato manere, si hoc sibi esset impune. Et hoc est quod Gregorius in. 34. libro Moralium, super illud Iob. 41. Aestimabunt abyssum quasi senescentem iniqui: ideò cum sine deliquerunt, quia cum fine vixerunt. Voluissent quippe sine fine viuere, vt sine fine potuissent in suis iniquitatibus permanere, nam magis appetunt peccare quàm viuere. Potest & alia ratio assignari quare pœna peccati mortalis sit æterna: quia per eam contra Deum qui est infinitus peccatur. Vnde cùm non posset esse infinita pœna per intensionem, quia creatura non est capax alicuius qualitatis infinitæ, requiritur quòd sit saltem durationẽ infinita. Est etiam quarta ratio ad hoc idem: quia culpa manet in æternum, cùm culpa non possit remitti sine gratia quam homo non potest post mortem acquirere, nec debet pœna cessare quã diu culpa manet.

¶Ad primum ergo dicẽdum, quòd pœna non debet æquari culpæ secundum quantitatem durationis, vt videtur etiam per leges humanas accidere. Vel dicendum, sicut Gregorius soluit, quòd quamuis culpa sit actu temporalis, voluntate tamen est æterna.

¶Ad secundum dicendum, quòd quantitati peccati respondet quantitas pœnæ secundum intensionem, & ideò peccatorum mortalium inæqualium erũt pœnæ inæquales intensione, æquales autem durationę.

¶Ad tertium dicendum, quòd pœnæ quæ infliguntur his qui à ciuitatis societate non pœnitus eiiciuntur, sunt ad correctionem eorum ordinatæ: sed illæ pœnæ per quas aliqui totaliter à ciuitatis societate exterminantur non sunt ad correctionem eorum, possunt tamen esse ad correctionem & tranquillitatem aliorum, qui in ciuitate remanent: & ita damnatio æterna impiorum est ad correctionem eorum qui nunc sunt in Ecclesia. Non enim pœnæ sunt ad correctionem solùm quando infliguntur, sed etiam quando determinantur.

¶Ad quartum dicendum, quòd impiorum pœnæ in perpetuum duraturæ non erunt omninò inutiles. Sunt tamen vtiles ad duo. Primò ad hoc quòd in eis diuina iustitia conseruatur quæ est à Deo accepta propter seipsum. Vt de Gregorius in Dialogo: Omnipotens Deus, quia pius est, miserorum cruciatu nõ pascitur: quia autem iustus est, ab iniquorum vltione in perpetuum non sedatur. Secundò ad hoc sunt vtiles, vt de his electi gaudeant dum in his Dei

iustitiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

iuſtitiam contemplantur, & dum ſe euaſiſſe cognoſcant. Vnde pſalmo: Lætabitur iuſtus cùm viderit vindictam &c. & Iſa. vltimo: Erunt ſcilicet impij vſq; ad ſatietatem viſionis, ſcilicet ſanctis, vt gloſ. dicit. Et hoc eſt quod Gregorius dicit. 4. Dialo. Iniqui omnes æterno ſupplicio deputati ſua quidem iniquitate puniuntur, & tamen ad aliquid ardebunt, ſcilicet vt iuſti omnes & in Deo videant gaudia quæ perceperunt & in illis percipiant ſupplicia quæ euaſerunt: quatenus tanto magis in æternum diuinæ gratiæ debitores ſe eſſe cognoſcant, quanto in æternũ mala puniri conſpiciunt, quæ eius adiutorio vicerunt.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quanuis pœna per accidens reſpondeat animæ, tamen per ſe reſpondet animæ culpa infectæ: & quia culpa in perpetuum in ea manebit: ideo & pœna perpetua erit.

¶ Ad ſextum dicendum, quòd quanuis pœna reſpondet culpæ propriè loquendo ſecundum inordinationem quæ inuenitur in ipſa, & non ſecundum dignitatem ipſius in quem peccatur, quia ſic cuilibet peccato reſponderet pœna infinita intenſione: quanuis ergo ex hoc quòd aliquis peccat contra Deum, qui eſt actor eſſendi, mereatur ipſum eſſe amittere, conſiderata tamen ipſius actus inordinatione non debetur ei amiſsio eſſe: quia eſſe præſupponitur ad meritũ & demeritum, nec per inordinationem peccati eſſe tollitur vel corrumpitur: & ideo non poteſt eſſe debita pœna alicuius culpæ, priuatio ipſius eſſe.

ARTICVLVS. II.

Vtrum per diuinam miſericordiam omnis pœna terminetur tam hominum quàm damnatorum.

Thom. 4. Diſt. 46. quæſt. 1. art. 3. q. 1. & ſequentibus.

Ad ſecundum ſic procedit. Videtur quòd per diuinã miſericordiã omnis pœna terminetur tam hominũ quàm etiã dæmonum. Sapien. 11. Miſereris omniũ Domine, quoniam omnia potes: ſed inter omnia etiam dæmones continentur qui ſunt Dei creaturæ: ergo & ipſorum dæmonum pœna finietur.

¶ Præterea. Romanorum. 11. Concluſit Deus omnia ſub peccato, vt omnium miſereretur: ſed Deus dæmones ſub peccato cõcluſit, id eſt claudi permiſit: ergo videtur quòd etiam dæmonũ aliquando miſereatur.

¶ Præterea. Sicut dicit Anſelmus in libro Cur Deus homo: Non eſt iuſtum vt Deus creaturam quam fecit ad beatitudinẽ omninò perire ſinat: ergo videtur cũ quilibet creatura rationalis creata fuerit ad beatitudinẽ, non eſſe iuſtũ vt omninò perire permittat.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Matthæi. 25. Ite maledicti in ignem æternũ, qui paratus eſt diabolo & angelis eius: ergo æternaliter punietur.

¶ Præterea. Sicut boni angeli effecti ſunt beati per cõuerſionem ad Deũ, ita mali angeli effecti ſunt miſeri per auerſionem à Deo. Si ergo miſeria malorũ angelorũ finiatur quãdoq;, & beatitudo bonorũ finẽ habebit, qd' eſt incõueniẽs.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd error Origenis fuit (vt Auguſt. 21. de ciui. Dei dicit) quòd dæmones quandoq; per Dei miſericordiam liberandi ſunt à pœnis. Sed iſte error eſt ab eccleſia reprobatus propter duo. Primò, quia manifeſte authoritati ſacræ ſcripturæ repugnat quę habetur Apoc. 20. Diabolus qui ſeducebat eos miſſus eſt in ſtagnũ ignis & ſulfuris vbi beſtiæ & pſeudoprophetæ cruciabũtur die ac nocte in ſecula ſęculorũ: per quod in ſcriptura ſignificari æternitas conſueuit. Secundò, quia ex vna parte nimis miſericordiã extendebat, & ex alia parte nimis eam coarctabat. Eiuſdem enim rationis eſſe videtur bonos angelos in æterna beatitudine permanere, & malos angelos in æternũ puniri. Vnde ſicut ponebat dæmones & animas damnatorum quandoq; à pœna liberandas, ita ponebat angelos & animas bonorum quandoq; à beatitudine in huius vitæ miſerias deuoluendas.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Deus quãtum in ipſo eſt miſeretur omnibus: ſed quia eius miſericordia ſapiẽtiæ ordine regulatur, inde eſt quòd ad quoſdam non ſe extendit, qui ſe miſericordiæ fecerunt indignos, ſicut dæmones & dãnati qui ſunt in malitia obſtinati. Tamen poteſt dici quòd etiam in eis miſericordia locũ habet, inquantum citra condignum puniũtur, nõ quòd à pœna totaliter abſoluantur.

¶ Ad ſecundum dicendũ, quòd ibi intelligenda eſt diſtributio pro generibus ſingulorũ, & non pro ſingulis generũ, vt intelligatur authoritas de hominibus ſecundum ſtatum viæ, qua ſcilicet & Iudæorum & Gentilium miſertus eſt, ſed non omniũ gentilium, vel omnium Iudæorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Anſelmus intelligit non eſſe iuſtum quantum ad decentiam diuinę bonitatis, & loquitur de creatura ſecundũ genꝰ ſuum. Non enim eſt cõueniens diuinæ bonitati vt totum vnũ genus creaturę deficiat à fine propter quod eſt factum. Vnde nec omnes homines nec omnes angelos damnari conuenit, ſed nihil prohibet quin aliqui vel ex hominibus vel ex angelis in æternum pereant: quia voluntatis intentio impletur in aliis qui ſaluantur.

ARTICVLVS. III.

Vtrũ diuina miſericordia patiatur homines in æternum puniri.

Ad tertiũ

Ad tertium ſic ꝓceditur. Videtur quòd diuina miſericordia non patiatur ſaltem homines in æternum puniri. Geñ. 6. Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt. & accipitur ibi ſpiritus pro indignatione, vt patet per glo. ibidem: cùm ergo indignatio non ſit aliud quàm eius pœna, non punietur æternaliter.

¶ Præterea. Charitas ſanctorum in præſenti hoc facit, vt pro inimicis exorent: ſed tunc habebunt perfectiorem charitatem: ergo tunc orabunt pro inimicis damnatis, ſed orationes eorum eſſe caſſæ non poterunt cùm ſint maximè Deo acceptæ: ergo in precibus ſanctorum diuina miſericordia damnatos quandoq; à pœna liberabit.

¶ Præterea. Hoc quòd Deus pœnam damnatorum æternam prædixit ad prophetiam comminationis pertinet: ſed prophetia comminationis non ſemper impletur, quod patet per hoc quod dictum eſt de Niniue, quia non fuit ſubuerſa, ſicut prædictum fuerat per prophetam, qui ex hoc etiam contriſtatus fuit: ergo videtur quòd multo ampliùs per diuinam miſericordiam comminatio pœnæ æternæ mutabitur in mitiorem ſententiam, quando in nullius triſtitiam, ſed in omnium gaudium cedere poterit.

¶ Præterea. Ad hoc facit quod in Pſalmo dicitur: nũquid in æternum iraſcetur Deus? ſed ira Dei eſt eius punitio: ergo &c.

¶ Præterea. Iſaiæ. 14. ſuper illud: Tu autem proiectus es, &c. Dicit gloſſa: & ſi omnes animæ aliquando habebunt requiem, tu nunquã: & loquitur de diabolo: ergo videtur quòd omnes animæ humanæ aliquando requiem habebunt de pœnis.

¶ Sed contrà eſt quod dicitur Matthæi vicesimoquinto ſimul de electis & reprobis: Ibunt hi in ſupplicium æternum, iuſti autem in vitam æternam: ſed inconueniens eſt ponere quòd iuſtorum vita quandoq; finiatur: ergo inconueniens eſt ponere quòd reproborum ſupplicium terminetur.

¶ Præterea. Sicut dicit Dam. hoc eſt hominibꝰ mors, quod eſt angelis caſus: ſed angeli poſt caſum irreparabiles fuerũt: ergo & homines poſt mortem, & ſic reproborum ſupplicium nũquã terminabitur.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd (ſicut Auguſtinus dicit. 21. de ciuitate Dei) quidam in hoc ab errore Origenis declinauerunt quòd dæmones poſuerunt in perpetuum puniri, ſed omnes homines quandoq; liberari à pœna, etiã infideles. Sed hæc poſitio omninò eſt irrationabilis. Sicut enim dæmones ſunt in malitia obſtinati, & ita perpetuò puniendi: ita & hominum animæ qui ſine charitate decedunt, cùm hoc hominibus ſit mors, quod eſt angelis caſus; vt Damaſc. dicit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd verbum illud eſt intelligendum de homine ſecundum genus ſuum: quia ab humano genere quandoq; Dei indignatio eſt remota per Chriſti adtentum: ſed illi qui in hac reconciliatione quę facta eſt per Chriſtum, noluerunt permanere, in ſeipſis diuinam iram perpetuauerunt, cùm non ſit nobis aliquis modus reconciliationis conceſſus niſi per Chriſtum.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut Auguſtinus dicit. 21. de ciuitate Dei. Et Gregorius. 25. Moralium, &c. 4. Dialog. quòd ſancti in hac vita omninò pro inimicis exorant, vt conuertantur ad Deum, cùm adhuc conuerti poſsint. Si enim eſſent præſciti ad mortem, non magis pro eis quàm pro dæmonibus oraremus: & quia poſt hanc vitam decedentibus ſine gratia tẽpus conuerſionis non erit, nulla pro eis fiet oratio nec ab eccleſia militante, nec à triumphante. Hoc enim pro eis orandum eſt, vt Apoſtolus dicit ſecundæ Timothei ſecundo, vt det illis Deus pœnitentiam & reſipiſcant à diaboli laqueis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd prophetia comminatoria pœnæ tunc ſolum immutatur quando variantur merita eius in quem comminatio facta eſt. Vnde Hieremiæ decimooctauo dicitur: Repentè loquar aduerſus gentem & aduerſus regnum, vt eradicem, & deſtruam & diſperdam illud: ſi pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo, agam & ego pœnitentiam ſuper malo quod cogitaueram ei. Vnde cùm damnatorum merita mutari non poſsint, comminatio pœnæ ſemper in eis implebitur: nihilominus tamen prophetia comminationis ſemper quantum ad aliquem intellectũ impletur: quia vt dicit Auguſtinus in prædicto libro, Euerſa eſt Niniue, quæ mala erat, & bona edificata eſt quæ non erat: ſtantibus enim mœnibus atq; domibus, euerſa eſt ciuitas in perditis moribus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illud verbum Pſalmi pertinet ad vaſa miſericordiæ, quæ ſe indignos miſericordia nõ fecerunt: quia in hac vita, quæ quædam ira Dei eſt, propter vitæ miſerias, vaſa miſericordiæ mutat in melius. Vnde ſequitur in pſalmo, Hæc mutatio dexteræ excelſi. Vel dicendum quòd hoc intelligitur de miſericordia aliquid relaxante, non de miſericordia totaliter liberante, ſi extendatur etiam ad damnatos. Vnde non dicit, continebit ab ira miſericordias ſuas, ſed in ira: quia non totaliter pœna tolletur, ſed ipſa pœna durante miſericordia operabitur eam diminuendo.

¶ Ad quintum

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Ad quintum dicẽdum, quòd glos. illa non loquitur simpliciter, sed sub hypothesi impossibilis, ad exaggerandũ peccati magnitudinẽ ipsius diaboli vel Nabuchodonosor.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum pœna Christianorum damnatorum per diuinam misericordiam terminetur.

Ad quartum sic proceditur. Videtur q̃ saltem Christianorum pœna per diuinam misericordiã terminetur. Quia Matth. vlti. qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit: sed hoc est omnium Christianorũ: ergo omnes Christiani finaliter saluabuntur.

¶Prætereà. Ioan. 6. dicitur: Qui manducat meã carnem & bibit meum sanguininem habet vitã æternam: sed hic est communis cibus & potus Christianorũ: ergo omnes Christiani finaliter saluabuntur. ¶Prętereà. 1. Corin. 3. Si cuius opus arserit detrimentum patientur, ipse autem saluus erit sic quasi per ignem: & loquitur de illis in quibus fuit fundamentum fidei Christianæ: ergo omnes tales finaliter saluabuntur.

¶Sed contrà est quod dicitur. 1. Corin. 9. Iniqui regnum Dei non possidebũt: sed quidam Christiani sunt iniqui: ergo non omnes Christiani ad regnum peruenient, & ita perpetuò punientur. ¶Prętereà. 2. Petri. 2. dicitur: Melius erat eis viam veritatis non cognoscere quàm post agnitam retroire ab eo quod traditũ est illis sanctõ mandato: sed illi qui viam veritatis non cognouerunt æternaliter punientur: ergo & Christiani qui ab agnita retrocesserunt.

¶Respondeo dicendum, quòd quidam fuerũt (vt dicit Aug. in prædicto libro) qui non omnibus hominibus promiserunt absolutionẽ à pœna æterna, sed solis Christianis: & in hoc respectu diuersificati sunt. Quidam enim dixerũt q̃ quicunq; sacramenta fidei perceperunt ab æterna pœna erunt immunes: sed hoc est contrariũ veritati: quia quidam sacramẽta fidei recipiũt, & fidem nõ habẽt, sine qua impossibile est placere Deo: Heb. 11. Et ideo alij dixerunt quòd solùm illi ab æterna pœna erunt immunes qui sacramenta fidei sunt cõsecuti & fidem catholicã tenuerunt.

¶Sed contrà hoc esse videtur, quòd aliquando aliqui catholicam fidem tenent, & posteà resipiscunt, qui non minori pœna sunt digni, sed maiori: quia. 2. Petri. 2. melius erat eis viã veritatis nõ cognoscere quã post agnitã retroire. Planũ est etiã peccare plus hæresiarchas qui de fide catholica recedentes nouas hæreses fingũt quã illos qui à principio aliquã hęresim sunt secuti. ¶Et ideò alij dixerunt q̃ illi soli sunt ab æterna pœna immunes qui in fide catholica finaliter perseuerãt, quantũcũq; aliis criminibus innodentur. Sed hoc manifestè contrariatur scripturæ, quia Iacobi. 1. dicitur: Fides sine operibꝰ mortua est. & Mat. 7. Nõ omnis qui dicit mihi Dñe Dñe intrabit in regnũ cœlorũ, sed qui facit voluntatem patris mei qui in cœlis est: & ĩ multis aliis locis scriptura peccãtibus æternas pœnas cõminantur. Vnde nõ omnes finaliter in fide persistentes à pœna æterna erunt immunes nisi & ab aliis criminibus inueniantur finaliter absoluti.

¶Ad primũ ergo dicendũ, quòd Dñs ibi loquitur de fide formata quæ per dilectionem operatur, in qua quicũq; decesserit saluus erit. Sed huic non solùm opponitur infidelitatis error, sed quodlibet peccatum mortale.

¶Ad secundum dicendum, quòd verbũ Dñi intelligitur non de illis qui tantùm sacramẽtaliter edunt, qui indignè quandoq; sumentes iudiciũ sibi manducãt & bibunt, vt dicitur. 1. Cor. 2. sed loquitur de manducãtibus spiritualiter qui per charitatem ei incorporantur, quã incorporationem facit sacramentalis comestio si quis dignè accedat. Vnde quãtũ est ex virtute sacramẽti ad vitam æternã perducit, quãuis possit tali fructu priuari p peccatũ etiã postq̃ dignè cõsumpserit.

¶Ad tertiũ dicendũ, quòd fundamentũ in verbis apostoli intelligit̃ fides formata, supra quã qui peccata venialia ædificauerit detrimentum patietur: quia pro eis punitur à Deo: ipse tamen saluus erit finaliter, quasi per ignem vel temporalis tribulationis, vel pœnæ purgatoriæ quæ post mortem erit.

ARTICVLVS. V.

Vtrum omnes illi qui operantur misericordiæ opera punientur æternaliter.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q̃ illi omnes qui opera misericordiæ faciunt non punientur æternaliter, sed solũ illi qui opera misericordiæ negligũt. Iac. 2. Iudiciũ sine misericordia fiet ei qui nõ fecit misericordiam: & Mat. 5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiã consequẽtur. ¶Prætereà. Matth. 25. ponitur disceptatio Dñi cũ reprobis & electis: sed illa disceptatio non est nisi de operibus misericordiæ: ergo solũ pro operibus misericordiæ omissis aliqui æternaliter puniẽtur, & sic idẽ quod priùs. ¶Prętereà. Mat. 6. dicitur: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus &c. & sequitur: Si enim dimiseritis hominibus. &c. ergo videtur q̃ misericordes qui aliis peccata dimittunt, ipsi veniam peccatorum consequentur, & sic non æternaliter punientur.

¶Prætereà. 1. Tim. 4. super illud, Pietas ad omnia valet: dicit glo. Ambr. Omnis summa disciplinę Christianæ in misericordia & pietate est, quam aliquis

liquis sequens si lubricum carnis patitur sine dubio vapulabit, sed non peribit: si quis autem solum exercitium corporis habuerit, perennes pœnas patietur: ergo illi qui insistũt operibus misericordiæ, qui peccatis carnalibus detinentur, nõ in ęternũ puniẽtur, & sic idem qd' priùs.

¶Sed cõtrà est quod dicitur. 1. Corinth. 6. neq; fornicarij, neq; adulteri regnũ Dei possidebũt: sed multi qui se exercent in operibus misericordiæ, sunt tales: ergo non omnes misericordes ad regnum æternũ peruenient, & ita aliqui eorum æternaliter punientur. ¶Prætereà. Iaco. 2. Quicũq; totã legem seruauerit, offendat autẽ in vno, est factus omnium reus: ergo quicũq; seruat legem quo ad opera misericordiæ, & negligit alia opera, reatum de transgressione legis incurret, & ita æternaliter punietur.

¶Respondeo dicendũ, quòd sicut Aug. dicit in libro prędicto: quidã posuerunt, nõ omnes qui catholicã fidem tenent à pœna æterna esse liberandos, sed solùm illos qui operibus misericordiæ insistunt, quãuis etiam aliis criminibus sint subiecti. Sed illud nõ potest stare, quia sine charitate non prodest aliquid ad vitam æternã. Cõtingit autem aliquos operibus misericordiæ insistere, qui charitatem non habẽt: vnde his nihil prodest ad vitam æternam promerẽdam, vel ad imminutiõnẽ æternæ pœnæ, vt patet. 1. Corin. 13. Et præcipuè hoc apparet absurdũ in raptoribꝰ qui multa rapiunt, & tamen misericorditer largiuntur. ¶Et ideò dicendũ, quòd quicũq; cum peccato mortali decedunt, nec fides nec opera misericordiæ eos liberabit à pœna ęterna, etiam post quantũcunq; spatium temporis.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd illi misericordiam consequentur qui misericordiam ordinatè impendũt: non autem ordinatè misericordiam impendunt, qui seipsos in miserendo negligunt, sed magis se impugnant male agendo: & ideò tales misericordiã pœnitus absoluẽtem non consequentur, & si consequẽtur misericordiam de peccatis debitis aliquid relaxantem.

¶Ad secundum dicendum, quòd non propter hoc ponitur disceptatio de operibus misericordiæ solùm, quia pro eorum negligentia tantũmodò aliqui puniantur æternaliter: sed quia illi æterna pœna liberabũtur post peccata, qui per opera misericordiæ sibi veniam impetrauerunt facientes amicos sibi de mammõna iniquitatis.

¶Ad tertium dicendum, quòd illud à Domino dicitur his qui petunt sibi debitum relaxari, nõ illis qui in peccato persistunt: & ideò soli pœnitentes per opera misericordiæ cõsequuntur veniam penitus liberantem.

¶Ad quartum dicendũ, q̃ glos. Ambr. loquitur de lubrico venialis peccati à quo aliquis post purgatorias pœnas quas vapulationẽ dicit per opera misericordiæ absoluetur: vel si loquamur de lubrico mortalis peccati, est intelligẽdum q̃ adhuc in vita ista existentes illi qui ex fragilitate in carnalia peccata incidunt, per opera misericordiæ ad pœnitentiam disponũntur. Vnde talis non peribit, id est disponetur per talia opera ad non pereundum.

¶Additionũ ad Tertiã Sũmæ

D. Thomæ Partem accuratissimè emaculatissimeq;, vt ità antehac nunquã, impressarũ, Finis.

¶Hallucinationum aliquot minutularum, neq; verò

in omnibus exemplaribus offendẽdarum, emendatior locupletiorq; lectio.

Pagina. 2. columna. 1. linea. 7. contritione.	hoc sit sacramentum no. leg. videtur q̃.
Pag. 10. colũ. 1. li. 1. ideò institutio Eccles. colũ. 2. li. 33. tur aliqua. ibidem: vt cuilibet.	Pagi. 92. colũ. 2. linea. ab imo. 7. Ad secundum.
Pagina. 18. colũna. 2. linea. 17. anteà.	Pagi. 107. colũ. 2. li. 5. redundant duæ voces hæc Articulus. 3.
Pagina. 20. colũ. 2. linea infima: Ad secundum.	Pagi. 133. colũ. 4. li. ab imo. 4. in vna, in aliam.
Pagina. 40. columna. 3. linea. 1. quæ. non, quo.	Pagina. 134. colũ. 3. li. 1. vt ex hoc.
Pagi. 41. colũ. 2. li. ab imo. 5. aliàs legatur sic: sacramentum no. leg. consistit in rebus & verbis: verba autẽ sunt forma sacramẽti: ergo cũ	Pag. 169. colũ. 2. li. ab imo. 23. aptari. & li. 2. per.
	Pagina. 183. columna. 3. li. 11. De misericordia & iustitia Dei.

Series Chartarum Operis.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.
Omnes sunt Quaterniones, præter. Z. Quinternionem.

Excudebatur Salmanticæ, apud Andreã à Portonarijs.
Anno tertio & quinquagesimo supra Mille Quingentos.
postridie Nonas Martias.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Buenos Aires